

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ଗବେଷକ ହିସାବରେ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ତାହାଙ୍କ ଲେଖନି ନିସ୍ତୃତ ପୁସ୍ତକ ‘ଡମ୍ ଭାଷାର ଲୋକ ଉଚ୍ଛି’ (୨୦୦୦) ରାଜା ରାମମୋହନ ଲାଇବ୍ରେରୀ ତରଫରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲା । ତାହାଙ୍କ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକ କଥା ସଙ୍କଳନ ‘ହୁଁ ମାରିଲେ କହେ’ ଶିରୋନାମାରେ ୨୦୦୮ ମସିହାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶିତ ।

‘କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ସଂସ୍କୃତି’ ଡ. ମାନ୍ସେଠ୍ଙ୍କର ବହୁ କଷ୍ଟ ଲବ୍ଧ ସମ୍ବଳିତ ଏକ ପରିମାଣିତ ପୁସ୍ତକ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସେ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ଆଧାରିତ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟ, Indian Folklore Congress, People’s Linguistic Survey of India ସମେତ ଅନେକ ଜାତୀୟ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ପାଠକକୁ ମାନଙ୍କରେ ଯୋଗଦାନ କରି କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଗୌରବମଣ୍ଡିତ କରିଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ସେ କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାଚୀନ ଜନଜାତି (ଚଞ୍ଚଏ) କୁଟିଆ କନ୍ଧଙ୍କ ମୌଖିକ ଲୋକ ପୁରାଣ (ଡ଼ଞ୍ଚବନ୍ଧ ରକ୍ଷଣା ରକ୍ଷଣ) ର ସଂଗ୍ରହ ଓ ସଙ୍କଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି । ଡ. ମାନ୍ସେଠ୍ଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଆଗାମୀ ଦିନରେ ଆହୁରି ଉଚ୍ଚମାନର ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିବା ଦ୍ଵାରା ଓଡ଼ିଶାର ଜନଜାତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ନବ୍ୟନୂତନ ଦିଗ-ଦିଗନ୍ତ ଉନ୍ନୋଚିତ ହେଉ; ଏହାହିଁ ଆମର କାମନା ।

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ

କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସଂସ୍କୃତି

ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ଭୁବନେଶ୍ଵର

ଡ. କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍ସେଠ୍
ଜନ୍ମ : ୦୨/୦୩/୧୯୬୧
ଗ୍ରାମ: ଲାଇନ୍ପଡ଼ା, ପୋଷ: ତୁମୁଡ଼ିବନ୍ଧ
ଜିଲ୍ଲା: କନ୍ଧମାଳ-୭୬୨୧୦୭
ତୂରଭାଷ: ୯୪୩୭୨୪୨୯୭୯

ଜଣେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗର ବରିଷ୍ଠ ଅଫିସର ହିସାବରେ ଡ. କ୍ଷେତ୍ରବାସୀ ମାନ୍ସେଠ୍ ଅଧୁନା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗର ଅତିରିକ୍ତ ସଚିବ ଭାବରେ ଅବସ୍ଥାପିତ । ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚତର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ଵ ଓ ପାରିବାରିକ ଜଞ୍ଜାଳ ସତ୍ତ୍ଵେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବିଭାଗରୁ ସ୍ନାତକ ଡିଗ୍ରି କରିବା ପରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ଵ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ “କନ୍ଧମାନଙ୍କ ଡମ୍ ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଓ ଭାଷା” ଶୀର୍ଷକ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଯୋଗୁଁ ୨୦୧୫ରେ ପିଏଚ୍.ଡି. ଡିଗ୍ରି ହାସଲ କରିବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି । ଏକଦା ସେ ବନଶ୍ରୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପରିଷଦ, ତୁମୁଡ଼ିବନ୍ଧ ତରଫରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଲୋକ ସଂସ୍କୃତି ଭିତ୍ତିକ ପତ୍ରିକା ବନବାସୀର ସମ୍ପାଦକ ଓ v ବିଜୟ କୁମାର ମହାପାତ୍ର କାଦୁଅପଡ଼ା, ପାବନପୁର, ଜି. ଜଗତସିଂହପୁରରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସୁନା ଭଏନ ନାମକ ଡମ୍ ଭାଷାର ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାର ସେ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ । ପ୍ରକାଶ ଆଉକି ‘ସୁନା ଭଏନ’ ପତ୍ରିକା ୨୦୧୧ ମସିହାରେ ବିଶ୍ଵ ଶହେଟି ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଫଳରେ ‘ଲିମ୍ପକା ବୁକ୍ ଅଫ ରେକର୍ଡସ୍’ରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା ।

Kŝcûke
WcpùfûKi òÄžò

KŞcúke WcpùfúK i õÄžò

W. ùl Zàúí ú cù^pí Vp

GcpG., IWpù (aj_è agBdýk)

_GPWò (C}k agBdýk)

IWpù@[ùí aù-1 (Gi pG.Rò)

@Zèq i Pò, Èú ý I _eàie KfýúY abúM, IWpù i eKie

@ùlèúí ú bthù l i õÄžòGKùWcú

@^í PZ R^RiZòl @^í PZ RiZòC^ù^ abúM, IWpù i eKie

Kṣcīke WcpùfūKi òÄZò

Kandhamalara Dom Lokasanskruti

ùfLK :

W. ùl Zàùí ú cí^p̄i Vp̄
Mā fūA^p̄_Wj̄, ù_ú: ZēWj̄S
Rò Kṣcīk - 762 107

Writer:

Dr. Kshetrabasi Manseth
Village: Linepada
P.O.: Tumudibandh
Dist: Kandhamal-762 107

_KīgK :

@ù\àùí ú bñù l i òÄZò GKùWcú
@^i PZ R^RiZòl @^i PZ RiZòC^ù^ abòM,
lWj̄ú i eKie

Publisher:

Academy for Tribal Language and Culture
ST & SC Development Department,
Government of Odisha

_Kīg Kík :

2019

Year of Publication:

2019

cÀY :

Kyú_ùl fpaRù^i pi bō pGŠpK^p̄ f̄p̄ú^p̄ ò
aø51, gj ú\ ^Me, bàù^gē

Printer:

Capital Business Service & Consultancy
B-51, Saheed Nagar, Bhubaneswar

cifý :

Price:

@MàfL

IWjue @l\èuú i òÄZò@ú]ieùe ePZ _ÉKùò_Kíg Keàú \Mùe @l\èuú ú bñù l i òÄZòGKùWcú GK @M\ú i eKíeú i òi Ûö @]K«è LèpKcp @ùfiPZ aú @^ùfiPZ i òÄZòC_ùe i mèq MùahKu i j idZùe Zij ie @æd^ Kù-ÿ j ùZKù^A ùfiKùfiP^Kè@Yèú_èuú Gj òè^Áí^ i aLúRíeò eLQòò @agy IWjue Z` i fbeq R^RiZu C\_ùe @]K MùahK cù^í^ùag Ke[èuú j Zèuú i òKèk ajk bíeùe \_ÉKùò\_KígZ ùj úAQòò Zú i ùZB Z` i fbeq RiZoi µKZ ùfiK i òÄZe @ùfiP^iKèù_è_ùj ^ _àí^ Keàú ùl Zùe Gj òè^Áí^ @ù\èKù_Yý_àgè Keò^ùj óó W. ùl Zèuú ú cù^pi Vp IWjù i eKíeú @]í^ùe KcèZ RùY @[òabùMe _É @]Kíeú, ùi ^R @ k (KŞcìk) I ^Re _RiZK (Wc) i òÄZòC_ùe ^Re aýqMZ C\ycùe 1c MùahYùKù-ÿ (1st scholar work) KeQ«òò Gj ùlèuúW. cù^pi VpGK RiZùd Kù-ÿ (National work) Keàú i ùw i ùw ^Re i cùRK \idZB ^bùAQ«òò @ZGa _ÉK cæùe i ùZ Z[yúZ [y ÊbìaKbùa @]K_èùY i è , i Zý^Á Z[ùagb ^ùd ùj úA_ùeQò

Gj ie @æd^ ùl ZKè@Lì@Mùe eLò_ÉKUè ^ic Key KŞcìke Wcp ùfiK i òÄZòKei-ùA[ùf ùj ÿGj ùùcùùcùùbùa i cMálWjùWcpùfiK i òÄZKè j ó_Zò_ùZBKeQòò @igù_ÉKUò@Mìcù_Xje MùahK Z[ùè^í Sòè_ùK cj fùe GK ^bèù~ùY i j idK Málj ò íaùe @l\Zòfìb Keàò

_ù`ie (W.) @Lk ajíeú IZú
i \i y i Pè
@l\èuú ú bñù l i òÄZòGKùWcú

Ābċò

'KŠcike WcpùfùKi òĀZò _ÉKÙòùcìe _GpPwò i ; bĕ @aKk _Kìg^ ùj ùA ^
[ùf ùj ùi j òMùahYù f² Z[y C_ùe @ù] i eZò Gyê_ÉK i pKùe KjàikèMfùàuk GVùe
ùcìe MùahYùe CùYgý I KQòCùfL^ùd @^bZòC_ùe i P^ù_àì^ Keàù @_àì wK ùj a^ùj ò
ùàifòcù^ Kùeö

WcpùfùKi òĀZòC_ùe MùahYù Keò_ÉK _Kìg^ KeiAaù _Ùe @i f CùYgý ùj fù
~M_Zp@Yù\Li KeòeLi~ùA[àù ùMùUG_àY_àPè-ÿ beù Riù{òfýcì^ i òĀZKèZij ùe aìÉa
Èeì I aùghZKèùfùKùfùKP^Kè@ùYòZij ùe @ùfùP^ùe i ùcZ ùl Zà_eò eKè@]K C^q Gaò
aÉZ Keàù aj Z \ò^èè_GpPwò Keàù @ìgùJìc^ùe Cùcìe[ùf ùj ùcùZ i è~ìM ckè [fùò
ùcìe cùMò^ùYgK W. \Mìcù]a ^ ; i èp2004-05 ùakKèQZà_è aìù^ cjiàdlyùkde I Wpù
abùMùd cLý [àùàuk Zùj ùi i ò_ù^ùe 'àùc ùfùK i òĀZò ^ùcùe GK_ZKù_KìgZ ùj C [fùò
ùì _ZKù_ùAñù\A[àù_àS I ùcìe_àð_KìgZ_ÉK 'Wcpùfùe ùfùKcQò ù\Li^ ; i èp
ùcùZ _GpPwò Keàù_ùAñ_èicgù\ùfö 2007 cìj ùe C}k aqBaldyùkd _GpPwò_àagKù
eùl ùù\fö ùi abùMýagZù cù^ù^Z ùj aùeè~KZ ùj ùAMfö MùahYùe ahd ùj fù "KŠcike
WcpùfùKi ùj Zý I bìhù"ö Wcpù òĀZKèù^A aj ò_ZàùLiRèùKè~ùA RùYò_ùeifö~ G RùZè bìhù,
i ùj Zý Z[ù@^yù^y i òĀZK \M C_ùe_àèèl Wjùe ùKòYi àqBaldyùkdùe MùahYùKei~ùA^ùj ò
aj Z ùLiRùLiRò_ùe ckfùcìZà\A LŠ_ÉKò ùi \AUùj fù 1. The Ganda (1984) I The
Aduria Dom (1997) ö \AUè-ùK_ÉKe_KìgK ùj ùf - @^ì PZ RìZìR^RìZòMùahYù I
_gò Y i òì ù^, bèù^gèò_ÉKMWkùe [àù Z[yùZ[y aÉè^A ùj ùA [ùf ùj ùcù_ùAñ_~ÿ
^[fùò @^y_ùe ùi i aè @^d^ ùl Zà~[ùKùc aèMwý(i ^f_è) I @abq ùKùeù_ù [fùò

ùcù^àðPZ ahd i òKàùd_ÉK_ùAaù^òZ bìàùe KÁi ù [fùò @agý GK[ùcì@ìMeè
bf bìàùe RìY[àù i ù ßc^ùe i ùj i aìSòahd Pd^ Ke[fò ùi [ò_ùAñQùdò ù\LiòSùe
cSùe ùcù MìnZèWpS_~ùA fùA^p_Wj, aWù_Wj, cŠMwýbkòWcpMìnì aèafòafò]ùe]ùe
Z[y i òMj Kù-ÿ PùfèL[fò dù bZùe ùcìe LùŠ aj òùK ; ài ùj Zý GKùWjçù \èù 2007
cìj ùe_KìgZ ùj fùò aj è ^ùc ùj fù "j cìeùf Kùj "ö Gj ùKŠcike ck Wcpùfùe ùfùK [ù
i òK^ò Gj ù_ùe_ùe 2008ùe W. ùMù_ù^ù[aìMj(è)èù i j_èù_K, i ^f_è aqBaldyùkd)
ùe 'Wc i òĀZò I W. aùì è\à i èù^ùe '\kZ i òĀZè AZj ùì ', 2009ùe_Kìg_ùA fùò
^kùe ùcùZ G \A_ÉK c^èè@ù^K_ùcùYK Z[y C; ùe Keàùe i è~ìM ck [fùò ùj ùf G

\AUò-ùK _ÉK c² _½ic I Wjgúe Wcpi òÄZKèù^A ùfLú-ùA [òù ùj Zèùcúe ^òùPZ ahd i j Z
i ò _WòùckLúAaù i , a ^ [fìò @ZGa ùcùZ i cÉ Z [y ^cZ ùl Zà@²d^ C_ùe j ó^bè KeàùKè
_Wj fìò

MùahYúe ùgh _~jùde Kùc 2012-13 ùe còA | àZú _Kl ùe cLý j ó ùa @] Kùeù
[òùwàùk ùj ùA [fìò Kùc ùi AVùù ùZ bWj^ [òùùj Zècà_XjòùfLòù_ùAñ@] K i cd ù\A_ùe fò
G \Mùe ùcúe Kùc c^è ùj aù ù\Ló^ | i ùepK ùaù-ò bair^ù_ùJYù, A | àZúKè@ùù 2/3 \ò
ùfLúGñejòùcùZ cùMlògò ù\A C>ùj Z KeQ«ò cò_ùSfò_òù^A Zùu Ne _èùKèMùf ùi
i ùgù] ^ Keù\ùf ùi VùKùe ù_á jpe WòUò_ò Kùc ùj C [fìò còZùu Nùe LúA _A ejòZùu
MáùMùe @ìagyKùd _ÉKcù^ ayaj ùe KeòWòUò_ò Kùc i aè@ùMKéaXjA [fò GbKòKùc Pùf [òù
bZùe ^ | i ùep@²d^ ùl ZKè^ùR _ZyI bìàùe _eLòù\Lòù_ùAñùcùr i j Z 2/3 [e WèWjòS
MÉKeò@ùL_-ùL WcpiMùù i aè_èlògò KeQ«ò Z [ù_òMùahYù Kùc @ìgù^èj bìàùe @ùMKè
aXj_ùeè [fìò Gj_ùe @^yZc KùeY ùj fùWcpihùe 'i èùbG^p gògò ùj Zý _ZKùe _Kùg^ò G
_ZKùe cùcLý i ò_ùK, aRd Kèùe c j_ù_ùZà i ò_ùK I ùcúe KKù_@ bìA _[òùeùR cSùk i j
i ò_ùKò # aRd c j_ù_ùZàGjò_ZKùKè_ [òùe gùj Uòbìhùe _Kùg Keàùeè2011 cìj_ùe
@ùc i CùÉ Limca Book of Records ùe i ù^ _ùA fò KScùke Wcpihùù I i òÄZò_ùAñ_òGK
CùfL^ùd NUYùNUMfù2012 cìj_ùeò ùi ahd bìhùù i èj_ù^ùc GK _Zùù^ \èùù People's
linguistic Survey of India (PLSI) @ùKìfyùe i ùaù Y Kù-ò Keù-ùA [fìò GjòKèùe MReùùe
aùeùùeù i j eVùe Rì^èùeù cùù ùe Zòùò] eòagbìhùù i ^k^ù @ùdùRZ ùj ùA [fìò G [ùe
agùè 50Uòù\geè_òd 900Uòbìhùe _Zòùò_ùM ù\A [òùfò ùfLK ùi i ^k^ùe KScùke
WcpihùùKè_Zòùò_ZKèù [fìò @agy ùi j_òagbìhùù c j_ù i cùagùe KScùke# eNèù [e [(KA
bìhùù) i ùcZ I WjgùeèùcùJ 35Uò@ùùùù ù bìhùe i ò_èj i \ì y W. cùj | àKèùe cògàl W. ù\àù
_á ^ù...^ùdKu ù^ZZùe aùeùùeù -ùA [fò MùahYù Kù-òj_ùe ak^ ùj aùe @^yZc _èL
KùeY ùj CòùùMùUG Z [yKèi Zý ùaùfòMj Y Keàù_àèèZ^Z^ùKèò_òGKù] K ayquè_Pieò
aSòùò RYKVùeè Mj_ùZ ahd @^yçù^u @^ècù^ _ùAùf -ùA Zùj ùKèùcùù | bùe i ù^ ù\c [fò
KùeY ùl Zà@²d^ Kùkù^ @^bZòRùY MùahKe mù^ aXjAaù i ùw i ùw cùRZ KeùùGò
ùfùKPKò_ù ùl Zàe _ZùùùfùK Jh]e i `k_ùdùM_ùe j ó ùi MùKèMj Y Keù [fò G_èKò
ùfùKagùbì @ù]_ùeZ PKò_ù (Faith Healing) _á wùe c² i è k_ùA [òù ayquèi Zyùù Zý_Pieòù
_ùe j óZùj ùKèCùfL KeQò ùXj^f, fì ù^pòkòùùù~²e ^còY ùKògk ÉPI èe ù\Lòù\LòùfLòù
CùYgùe i ò_èj KkùKùeùèPcWj @ùùòù e-ùc KYù\A Kùc Pùf [òù @ai ùe j óZùj ùe aèeYù
i aùfLù-ùAQò a fìù^p-ùZà GK ayaa j k _Rù_àùj ùA [òùùj ZèùfùK @ùRKùfòLèpKPZ] Gj_ùe

@üüdiR^ Ke[ükö G \ÁèèMùahK a]à; bíàüè afí^p~iZæ _iepeK ^üZðdc @^è-üdü
i _eàüè C_üth aZ_ük^ Keàü i jZ _Zyl @^bZò@ü]ieüè üi i aè Z[yüüi dMj Keü-iAQö
_üvKu i ^Lüè GK[üÁÁKeY Keü\aitKePüj KòRüY MüahK jü üaüè ücúè ^Áü, \I Zü Z[ü
mí^e üMüUG i ücü ej Qò^hZdö KkèGZKò\XjKYæ Kj_üè ü~ ücü MüahYüaük üKöYi ö
Z[yKèLüCüf bíàüè, Zeaeüè KücPkü ^yüdüè @üYöG _ÉKüè i ü^Z Keðüj ö @üj eö
ücüè ^R i öÁZüüaüföbíà_àY üj üA Gj üKèüMæair^Z Keàü @üguè Q|, _à ^ü aü @i Zyè
@ügd ü^A^üj ö Kkèi ö_èj ahdKè^yüü _äi^ Keàü_üAn_Zülog±, _ZüüaüKý_üdüM Kfüaük
üi [ö_Zü~Zp_üèü^üÉoi ZKZü@af^ ^ KeQö

G \ÁèèKj_üüKeMüf, ücü ^R WcpRüZe üfük i öÁZüi jZ ücüè \üNö_Pig ahèèC;ö
Küke @«ew i ö_èp _äd 25/27 ahö]eöMüahYüçK Kü-ÿüè ^eazöÜbíàüè ^fö ej_üü
\üèü@üjZ @bünZü I MüahYüCüYgyüè _-KZ üj aü_eVüèè_äd i üZahöi cde aÉèÁ _Zyl
üI Zâ@ad^e `ki ZöÉèj_ _Kig füb KeQöGj_ö_ÉK - 'KŞcúke Wcpüfükü öÁZüö

@üRè \ö^è i Züü\Lüf RYü-iG - Wcpbíhü ceiceö@üi füYö MüdK, K[K, aülyKüè
i eöi eö@üi üfYö _üvGüV _XjPüKèü LüŠ Keüi jeüè ej_üü_üè @üc aüaèü^uè^R bíhü,
^R i öÁZüK[ü@iC @üüücü^ _üW^üj ö @ü]èKZüè _bíàèèMüMj küè i ü]ieY Phü-cif_üüc^
i ö_üöcèj ej_üüj_ükö]cüèèZ üj üA~iC[üü bíA-bCYüüü^u bZèè@ü^K _[üü ^R üKökK
_epeü, _[üü^üüüüZ eüZüüZVüèè\üèA ~üA[ükö Gi aèKüèYeèWcpü öÁZüè aÉZ üI Zâ_eü e
\öKè\ö aŞè _üYöglöglö@üi fübKöi dKPZ üj aüèè füMöü ücüè MüahYü Kü-ÿ GbköGK
@al dcüY üfük]üèüC_üè Züü^ e üMüUG NWjü Şicjü üèö @üce _aRcüü^ Ébíai q bíàüè
G i öÁZüè]üèK, aüj K Z[ü_Áü_üthK [üfö Kkèüi cüü^ Gj_üè i èl ü\Müè @üüü i üPZ^
^[üfö KüèY Gj_üü^ ü~ i üÁZK i ücäRyüüè gKüè üj üA aÉè üj aüKéai ä üi @üguü
üi cü^u c^KèQAn^ [föü VKpü~cZü@eYy c^üè ej_üü a^aüi ü ad üèü_Y, a^üKeY I
_eüag i èl üè K[üKj_üf @üüü-Küüü üj üA[ükö ücü ^R @^bZüèü\LQö@üRè \ö^èè Ríaz
[üü_èLü-èLüáyqicüü^ c^ ^Re bíhü/ i öÁZüè cj_ü^Zü i ö_Küè üi üZÜü i üPZ^ ^g «ö
KÉèü cM RüYö [üG ü~ Züèè ^üüüüKüè KÉèü bküüMüUG i è e i MŞ beü\áy ej Qö @üc
@_ke üKöYi öWcpKküKüè i ö_üöèü_ ü_güüè ^g_ükö WcpüülyKüèü i ücZ aRè üaR^p
Müdk, K[K bküi cüÉ Pühaüi Ke«ö cif cRéü Ke«ö KñgüK bíàüè LUüf Lü@ükö Z[ü_ö
_Ai üè ücüj ü\LüA üi cü^uVüèèK[ü@üüüü Keàü i _a ^èj ö Kkèi ücüü^ üüi (]@üü_ZäMŠ)
üvüUG aüèPüü\LöLRéü, i f aücj fübKüèè_üüüü @I ~üPüf üi cüü^ Gj_üKèi ^ü^R^K

cù^Keò@í^ |Z ùj úA~úA [íkð ~ùj ùeò` kùe KòZúu cǵ ùeakùeéi ú_ aùj ùefù bkòc^ bZùe
Q_ùej [èù i cÉ MüZ / K [ùe i @ @^Mk QùPùfö ùl Zà@=d^ Kicùe ~úA [èùauk @ù^K
WcpMùe ùi cù^u Ze` eèucùZ @ùZ [ý _àí^ KeQ«ð G \ÁèèucùZ fùM ùi cù^ I FUò
ùcùZ _Áù_ùhKZù ù\AQ«ð

'KŞcùke Wcpùfùki òÁZò _ÉKe ahdaÉéi ò %ðeù_ MùahYù fa] C_ùí^ C_ùe
_~ÿùagZ ùj úA [èù \ÁèèGj ùc=ùe i ^ùagZ KQò@bò'a Z [ý I aùghZbi ò_Kùe \ÁèèKùV
Keàù CPZ]cù^ Kùeò _ÉKe _èe_ K PeYùe Pè ùMèacŞZ ùcùe _Z _aZàKŞcùk cùùe
HZj ý I AZj ùi i ò_Kùe i òl ò @ùbùh ù\auKè~úA Z^èùe AZj ùi Kùe \Beù @Yù\Lù
Keù-úA [èù @ù^K _èè NUYùKè@ùfùP^ù _eù e bǵ KeQð @agý MùahKKèù [ò_úAñi ù'ùd
ckauù ùùe ùcùLk ùfùKc [pl R^gZòC_ùe c= ^bè KeàùKè_WQð Z^èèèLèK PZ]pèùfùPZ
ahd ùj fù- Lí.@. 1855e KùèùKŞ ù^Zù i j ù èùSùcùSùècùkù^Afpi ùj a \Beù C fù'ùe
j Zýù, Lí.@. 1865ùe WcpùPŞ @ ke KùèùKŞ aù\ùj , Lí.@. 1868ùe KùèùKŞ Mù KèWj_Rè
(cŞMW) MYj Zýù, I i è%Mèe _aZùe _Ée al ùe C }ù%ùj úA [èù @^iaÁZ 181 `ù CyZù
agùá aǵ ù\au ci òAZýù\ò

WcpR^ùMùÁùe i ùcùRK i Zòì ùcZ Zùj ùu ^Z bò K _ePdKèabò'IZ [ý @ù] ùeùe ùLùRò
^%ùl Keàù ^èZ bìaùe ùcù MùahYùe @^ýZc @bò'a \Mö @^í Sù^èèRùYàùKèckQòKòWcp
MYù, MŞù I _ùY bkò i k ùb\ùe bòùbòù'ùc aj ^ Ke [èù RùZè ^Z bò K _ePd ùj fù-
'Austro-Asiatic Racial Type with Mongolo Dravidian Features'ò @ìgù Gj ù\Beù ~M_Zpèù_Yù
_ePdè KkKò'ùeù_ùC^ [èù G i cÉ aMè ùfùKùe _RùZK _ePZ @iaÁZ ùj aù i ùw i ùw
Zùj ùu @i Zù _eò_Á ùj úA _RùZK Èùbcù^ C\Rùaz ùj úA_ùeQð

ùQùU ùQùU KùV, aùCǵùe SùUcùUòNe ^còY KeòPkèùì [èù \ÁèèWcpùfùKùe Rùa^
ùgkù _ùad~ù-ùae (Nomadic) / @j ò~ù-ùae (Semi-Nomadic) [fùùatùfòRYù~úA [ùGò Mǵ e
ùMùUG ùKùVeùe]ù^ AZýù\ùg i ý Kùèù, cùSèù Pèèù, WùfèèMùù, ùeùùhA Keàù, ai òLùAaù
ù` epùì j òùKùVeùe j ó_ùkZ KKè, ùQkò KkùV i ùcZ _eàùe i cÉ i \i ý ùgùAaù Wcp
i òÁZè GK Cùfù^ùd ahdò WcpùfùK ^R Mǵ PUùYe C_e gr'ý i ù^KècKù, SùWèV AZýù\ùe
aWj, i @ù(Millet) RùZùd gi ýKè_ZàWfù (_Wj) aùSòSfùA eLòì èl Z Ke [íkð 'Wcp GK KcùV
RùZòùj úA [èùèèa i èù_ùAñàWj aWjPCKò/ ùi ù` ù aù ùgùAaù_ùAñàWj aWj_fu / LU aýaj ùe
Keàù K [ù @ù\ù Pkù Keò^ [íkð

Wcp]icK/@icK aPie c^α L^αh^α@ieil! Gci^u^_aZ,]eYiciZi, i-ÿu\laZi i ucZ
 bicü, übGüei, übia[^]ü, L^Mh^h^iGKⁱ^hbkou\au\aiue@ieü] ^ü Ke[ü«ö Gjüu]c^αagbi üe
 ü\au\aiue ci ðaiPZäKeö_RüKeöüK[üü\Lü~iG ^üj ö @]K«üi ü\azici[^]u c^αeéü[^]K
 Khö gKie, aiYRy AZyü\üKcⁱKe[ü«üaifia%ð^üej Qö K«^αKgZ aM^eüfiuK ^Re Rüa[^]ügkü
 @[^]eü_ ^R ü\au\aiueai ðai öüKak übiM LüAai K[üj öZüjüu \ðP~ÿüue @«b^h Ke[ü«ö
 @ij èc^α j ð^ü\aZüg^hu_Rüaük \Mö/ i eÉZüü@iaij ^Keöü_ü_Pk[^] ^üj ö VK^hi j bkö
 \Müu_Rüaük fl ä ai i eÉZüu CüYgyüe übiMeiM \öi~üA ^[üGö K«^αWcpRiZ^e ü~ üKöYi ö
 _RüC>a @ai eüe i cÉ_ü^h @ie^α ü\azüu i ucZ AZe/@_Kieüü\azüi ^RKke_ü^héhu
 Weicü[^]üe^c @ij h[^] KeöübiRy \äy @_Y Keü~üA [üGö G[^eWcpüfiRüa[^] i ücⁱRK GKZü
 i öj Zöi i üc^jK büa i jüai Ü[^] C_üe _~ÿüagZ üaiföRüYüüKéck[üGö üfiKagbi @ü]ieüe
 @i_äKéi_ä Keöüüü\ö@aiÉa ^üj ö cYh c[^]e Subconciuous ai@aüPZ[^] c[^]e cü[^]iÉü K
 @üfiP[^]üj öGj ö_eüZ\e_ü^h ahdö

üagü_ühiK \ÄeWcp_éh I ÈüüfiKue aüghZK^hgüAai i j Z_ÉKüe WcpecYüu
 \üei äyäj Z i aüciü 56Uö@küee a%ð^üüMüUG ÉZ^a i üeYü cⁱαc^üe_ägð Keü~üA@Qö
 _Yöfi Keöüe K[üGj ö~ aKgZ i cüRe üfiuK ^R Nüe_öüü_üAⁱKü~ÿükd_üA^h ~i[^]ü~üZä,
 übiRiC>a GaöeiZüe ügüAai_üA^h_üZü b^hc^Y_üAⁱb^hü^hü^hü_ühiK äyäj üe Ke[üüaük Wcp
 I @[^]YⁱY i cÉ @ü\auü ü i ö_äüde üfiuK üagüéüagü \ALS ü]üZMücQüai KeZüue Khüi Zäé
 eiRKü~ÿ_~ÿ« i aéZfiA_üe[ü«ö

^Re ÉZ^a_RiZK K[Z bihiKéü[^]A ü~üKöYi öR[^]üMüÄü \é@üue_ePZ üj üA [üGö
 GjüKScüke 'Wcp_üKZ'_eü_ä üue i ö_%ö_ä-é-yö KScüke WcpR[^]üMüÄü \üei äyäj Z 'Wcp
 _üKZ'_ä wüe Gj ö_ÉK c^αüe_ä KQö@b^hä Z [yü\Ké_üVkuéahd_üag_äéé GVüue
 i PiA ü\CQö

- (K) cYh i_äZü_üü^c - @ü, ~ü, Lü, _ö ^ö(ü[^]) bköGK]ßöag^h g±, \Züid PeYüe -
 @üLö ^üK^h Kⁱ^h jüZ^h ü_U^hbkö\A]ßü ag^h g± I i cd Kⁱc - ^w^h R^eüf^h K^ef^e
 ZZieöbköZö]ßöag^h g± CyüeY Keöüue i i c üj üAQö
- (L) KScüke Wcp_üKZ bihié C> - 'ÄüSü-Aeü[^]üid' güLüe I 'büeZüid @i~ÿ' _eäüee
 Z[ü 'i Zc^h bihiüMüÄüe üaifö_üüY i j Z_ü^hc Keö[^]%ö^h Keü~üAQö
- (M) Wcp_üKZ C_[^]ü bköi W^hü bihiKé_Ä KeQö: güLü[^]ü bköüi [ééi Äüj üA[^]üj ö KieY
 K[Z bihiéé[^]K bihié i Äüj üA [üG; cⁱ^K bihiééK[Z bihié i Äüj ai \Äü^h ^üj ö

(N) 'P~ÿüMüZKü'e eP^ü i j Z 'üWü'ò I i cüRe Z[uK[ÿ @^yü'y ZkaMë i j Ri ü]K [üfö @ZGa Wcp_äKZ I Wjüü bihüVieë@üj èò_üPü^ üaüfö_üüYü üj üA[iGö

(O) Wcpbihü c^ue _[c KeüyüKeYMZ i Zai Sür^ Keü-üAQö Gj üe aP^, aüghý, i aüic, aüghY, aüghYe aüghY, Këü, KëüaüghY, Kë«», Z; ÿ, _ÿýd, C_i Mð i Sò i cüi , KieK, abqò I Kük^%ä ZüfKü AZyü\ò i \Áü« CüfL Keü-üAQö GZ\jyZüZ gÁaP^ i 'kZ i ðbühY, ü\azüü bihü, ggyü bihü I _eÆe ayaj ÿ Më bihü AZyü\ò_üVkuë ^@ü Keüü\LäüKëckäö

ücdLK i üj Zý üMüUG RüZie bia i µlö Wcpü üÄZë ücdLK]ieüe _PKZ üfükCqòl üfükK[üKëü^A _aëè\ALS ÉZ^ _ÉK _KügZ üj üAi üe[üf üj nüfLKKëa üü^ Gjò_ÉK Re@üe üi i µKüe aügh @üfP^ü KeüKë@ai e ckQö WcpK[üòbZüe MüZ I MüZ (Mü[ü) c^ue K[üòWcpüfükü üj Zýe GK aüghZb eüi üZü%äWcpüfükMüZ üi j_èòäð'f' góvüe, i ü_üM góvüe, j üi y, KeY, aü fy AZyü\òei üe be_èò \üL\ cji i ð Éefj e MüZ Kü; YüKëahd _ü] ü'y \ÁëGj üKë'Kü; YüMüZ' ^ Kj ö'MüZücd Kü; Yü Kj üü ~ [ü[üü^ üj üA[iGö üfükCqò@ü_ I üWcpüfükK[üMüKëaMüKeY KeüüGK \ëj ayü_üeö KüeY üQk@ü_üfük[üüe ~üüéca K[ü, eRü_@ K[üüe ü_ückK C_üLýü^ Gaö aKjüKj K[üücaüe i öi üe R-ük aü Kíüü_ea ð' (_üfUü aüN) e K[üa%äü i aëü` ü` üüj üA ej[üü fI y Keü-üAQö `küe Wcpüfük Küj üYüMüKë^q Á biaüe aMüKeY Keüü@]K MüahYüe @ü_ I üeüLö K[üüobZüe eüRüü gKüe @bè-ü^, eüYüü üagbhüe a%äü \Müe i üKZ bihü LëpüeiPKö _ÿò_üZyK K[üüobZüe PüLpüMüZ MÜKë C_i ü_ü WcpüfükK[üe GK @^yü \Áü«ö Zkë@ü MüZ I ^üPpü MüZ MÜKë i ö-ëj Qöü_ \ @^yü'y i üÄZë üfükMüZüe ü\LäüKëckä [üGö @]K«ëWcp K[üMÜKë PeZäl ücÜüð (Motif) Z Këü^A c^ ~ZpKö Zp@üfP^ü i ÜüZö i ücZ g± bSüe @ügüüe Wcpbihü cYh j äde Mj ^eëMj ^Zc _ü\ge biaüaMKë_Küg Keüüe ü~ üKüZ i I c GK[ü Wcpüfükü üj Zý @üfP^ü _á weë_üVK ^j üZö@^ba Keü_üeüa! _ePZVieë üfükü üj Zý _~ÿ« i cÉ ahdKë i il üZü il à biaüe Züj üe i üÄZK cifyüaü] ü_á ü...üe j ö @üfPZö GYé@ü KŞcike _üPüü@ü/_Yi , aüüfj j k\ò aü üPZüü üe c j f e c^üfübü c j c j c j K bkò_ÉKe _ZÜü_ÁüëKŞcik cüüe aüi ü@agy_üVku ^üi ü üMüPe üj aö

_ÉKe ahd aÉë Mÿa ü \ÁüKüYeë@üRüZüü Éë MüahYüMZ _j Zü@^ëi_ÉKe ahd C_i ü_ü_èò_üüaüghYicK (Analytical) I _eü üLýü^ckK (Statistical) _j ZüG üL Züe ^Áü_e biaüe @^gZ üj üAQö üL Zä@^d^ Kü-ÿKëi Mc Keüü \ÁëKŞcik Rfäe aüfMüj

C_LŠùe ai aii Keòej [èù WcþR^ùMùÁùu C_ùe MùahYù Keù-ùA [ùf ùj ñGj ù ù~
 _Kùeùe i ùcMK bìuùe I Wjùe Wcþi òÁZKè_žò [žBKeQò GK [ù Kj èù aij fÿò _ÉK
 cùe KQòahd / MùZ AZjùe @ù^KZá@^žùKZ _éèièè òùj ùAQò ùi i aè_á ùwùPZ Z [ù
 @_ej ù-ž cù^ ùj ùA [èù ùj Zèaù ùj ùA @_eè ž eLù-ùA@Qò ùZùaaò_ÉKe ahd i ùKùe
 i KùeùcK i cùfùP^ù Gaò_ùVKùd cZùcZ ÈùMZù-ùMjò WcþùfùKi òÁZè _eèŠk LèpaÉZò
 G \Áèè_ÉKe _Zùò_eùz\ ~ [ù WcþR^ùMùÁùe _ePZò WcþùfùKRùá^, WcþùfùK agþi Wcþ
 ùfùKbùhù Z [ù WcþùfùKi ùj žý G_eòKòGj ùe ùfùKMùZ, ùfùKCqòI ùfùKK [ù C_ùe cù @]K
 MùahYùe @ù_I ùeùL ö [ùe MùahYùKeò_ÉKUG_Kùgž ùj ùA ~èù\èùPyùe @« ùj ùAMfù
 ùaùfòbùu^aù VKþùj a ^ùj ò Gj ù aèò bahýZe MùahK / MùahKùu fùMò@ùfùP^ùe aùU
 KWjA ù^AQòùaùfòaŠèùKèùj aò

G_á wùe @ùj èòcù Kj òeLèùKèPùj ñKòG_ÉKe i cÉ i ò ùcùe i ùcZ mù^ I ùi
 i cdùe C_fa [Z [ý @ù] èùe _ÉZ Keù-ùA@Qò GYèi è [ò_ùVKùèùcùe aècá@^èù] _ÉK
 @«MZ ùKòYi ò_žò_ùý ahdKèÉdòì ò ùaùfòMj Y Keùa ^ùj ò ùi bñ Keùai ùf GùZ PKP k
 ùMùUG Rùá« ùfùKi òÁZè_aj cù^] èùÉa [ùj ùA CBj ùù_ùfUè-èùe @ùguùC_Rèò @ZGa
 Gj ù C_ùe LŠ^, cŠ^, aù\, _žèù\, @ùfùP^ù, i cùfùP^ù Keùèe ^èù_I \èù\g i aùù
 C^èj èj ò

ùcùe cùMùgK W. \Mò cù] a ^; i èùè akÁ \Mùgò ù-ùMèj óùcùr _I ùe Gbkò
 MùahYù Kù-ž Keùù i ,_a_e ùj ùA_ùeQò Zùj ùu ùi jgùk i j ù-ùM I _ùŠžý_èù_eùcgò
 _ùA [èùèèi èùè ^KÙe cùPèEYù ej èò Wcþi òÁZòC_ùe Kùc Keùù_ùAùùÉa _ùI ùcùe
 _[c_eùcgùùZù ùj ùf W. ù\ùkùMùad agù, I Wjù abùMùd cùý, Èdògùì ž cùj ùaùyùkd,
 UùfùMwý afùwùeò ùghùe ùi ùcùe ^èŠKè_ÉK eì_ù\àùuàùk i j ù-ùMe j ùZ aXjA
 i àùgù] èù\òKù-žùe i j ù-ùM Ke [èùèèZùj ùeùcùe KžmZù RYùCQò W. ù\ùk ùMùad agùù
 _ùe I Wjùe Wcþi òÁZKè@«ew bùuà Pj [èù @^ý RùY aýqòùj ùf W. cùj ; àKèùe cùgò
 Wcþi òÁZè C}hžùC_ùe aùr^ KeùùcùZù Zùr C_ùe Kùc KeùùKè@ù^Kaùe ù_èYùù\A [èù
 ùj Zècùj ; ài èùè ^KÙe cùi \ùKžù [ò KŠcùke @ù\èùì ú i òÁZòC_ùe i \ùMùahYùeZ #
 eNèù [e [ùcùùZ MùahYù Pùf [fùuàùk aýqMZ_ùMùèèè@ùagýKùd _ÉKùùù\A ù-ùZ
 aù] ùaMùùj ùf cù Wcþi òÁZòC_ùe Kùc KeùùKèaùe íe ù_èYùù\A e [@ùmù i aùù C>ùj ž
 KeQò ùZ YèZùu @ùMùe cùÈbùak bùuà Kžmò

@i\àüí ú bíhú I í ðÄZòGKùWcú (ATLC), bàù^gè KŞcike WcþR^ùMùÂòbkòùMùUö Z` í fþbq í málíde í ðÄZòC_ùe ePZ ùcie _ÉKUKè_Kig Keàúe MeÀìdZù^A ùcie j Zúí c^ùe @íqú í ùe KeQ«ð Lúfòúí ZKò^èj ñ Gj ù\èù GKùWcú I Wjù I I Wjù aúj ùe ai aúí Keèej [èù fl fl WcþbúA-bCYúue RíZúid Éùbìcú^Kèi ^è^ RYúAQ«ð ùZYécâGKùWcúe í \í y í Pà W. @Lk aáj ùeú I Zú í ùep _èZ^ aeÁ MùahYú @]Kíeú W. _ecí^ ; _ùUfþ í j Kíeú ^ùYògK ùRýúZèR^ c j ù_úZú í cùZ í cÉ KcK ù ^KUùe ùcie Mbúe KZmZú mù_ ^ KeQð Z[y í ðMj ùaùk - ùKí þeùMùVj, fúA^þ Wj, aùVj_ Wj, cùfò_ Wj, cŞMWj fúùMWj KúCMùVj, Seò_ùYú,]èVá ð aíficúk, ùafNe I Meù AZýù\òMù cù^ue WcþK[K, Múdk, aù\yKíe, aRè ùaR^cú^u í ùcZ @ù^K í ú] ùeY ùfùk c^ ùcùZ @KÿZ í új ù-ý í j ù~ùM KeQ«ð ùí í cÉu ^KUùe ùfLK aù^cZúe í j EY ÉúKíe KeQð

W. ùl Zàüí ú cù^þi Vþ

C > Mð

eað P | á j Rieð údK, fuúMWý-MúdK/K[K

cŠfþ^AKþ^údK, gëüb...ú-K[K

Kaðcú^þi Vþ fúA^þ_Wý (ZèWþS) - ùaR^þ

úi cüú^ `f bkòúi ðeb aZéY KeòSWþ~úAQ«ð \ú_bkò@úcké
@úúfúKZ Keò^úR ùKCñ@RYú @ŠKúe bZúe j Rò~úAQ«ðö @úRò
a [úf, _Xþ^RúYúf aò\A Kú^úe gY[úú« úi cú^u aúOþd
]þ^éúgòKò_eðWéúe _éRð^ðbkòfò_úe ei_ú«eZ ùj úA @^ýe cLúe
CyúeZ ùj CQ«ðö

ùfLK

clāš

R^RiZu i oÄZi@ad^ \ÄüKüYeécir^aamir^u I üfikü oÄZie QüzâMüahK cir^u _üÄü
 üKieü_Ü _üe KŞçük j_ö_KÄ üI Zâü üKieü_Üe @ü\üüü üü i ücürK I i üÄZK Rúa^P~ÿü
 C_üe @igüR^K MüahYüüj üÄi üe[ürf üj ð ^Re i cę R^RiZoi oÄZie cj ^üdZüKëü^A Gúa
 i ę üKŞçük ^RKê_KügZ Keü_üeðüj üai MüahK cir^ue i \d\ÄüGj üC_üe _Wÿüj üKŞçüküe
 KŞçir^u i öLýü MeÄ ö üi cir^u ^KUZe Wçp@^i PZ RiZöc]ý GK i cę i oÄZKêü^A
 PkP k ö KŞçir^u i j Gcir^u ^eWÿüLêp@üicüü ö Cbüü Cbüü i oÄZic]ýüe PkP k ö
 Gj_ö_eü_ä üüe aMZ Zö\lgŞöc^üe KŞçüke üfikü i oÄZKêi Mj I @ad^ KeüGj üC_üe
 MüahYüçK i |b_ö_Küg Ke[üü gâ; d W. cir^pi Vpü ^Äü I i ü] ^ü _ÿü] d ö @^i PZ RiZö
 'Wçpue biñü, ücLk _e_ü_eü I ücçkK üfiküPüeKëüK; äKeüüi ayü_K biñüe KŞçükKëj ö
 @ad^ Keü«öI Keü«ü Gj öMÄÜe c^ KŞçüke Wçpüfikü i üj zý I biñüC_üe ayü_K @ad^
 _äK @ü^K ücçkK Z[ý I aæeYü f_ü; Keü«üü G_eüMbüe I ayü_K MüahYü _äK Züü
 i üÄZK cj ^üdZüKê_Küg Keüüüe W. cir^üi Vpü i ü] ^ü ÉüKü-ÿ ö

abðÜ^ic I _ebüñü aj^ KeüWçpi müüü i cMäbüeZahë i cÉ @ küe ej Q«üü
 KŞçüküe Gcir^ue @ai Züüj eü^üüüü büeZ i üeü Gcüü^ _üü _Pügeë@]K ^üüüe ^icZ
 üjüA @Q«üü KŞçük I üKieü_Ü i ücZ i cMä_½c I Wÿüüe Gcüü^ 'WçpI 'MYü' RiZöbüüüe
 _ePZ üüKj üKj üü\g aüj üüe I _-üüüe ej [üü R_ü_j ü (~ü-üüe-a-eü) cir^ueGcir^ue GK
 güLü büüüe aüaP^ü Ke[ü«öü 'R_ü_j ü' cir^u ü-CñüMüÄü i wüZm büüüe aé ö^üj Ke«ð
 i _aZü üi cir^ue i ö_KüWçRiZe ckgüLü i j z ej Qüü 'güj ir^ücir^eéRYü_üWÿü~, LÄüüü
 _cgZüüüe büeZe RüY eüRü_üei ye i cÄü aj eicpüMæpü \eateKé12,000 (aiej Rie)
 i wüZm aüYKüüüe_VüA[ürf ü Gj öaüYKüüe cüü^ [ürf füI Neüü büeZüü **cjür WçpRiZö**
 (The Great Dom Caste) e _äR I Gcüü^ aj e KŞüüü\gpi üüü, KŞ Rúa^P~ÿüe _e_ü_eK
 RiZöbüüa ej [ürf ü cir^pi VpaüüeGj öMÄÜe abðÜZ[ý I \Äü« C; üe KeüWçRiZe _RiZK
 _ePdKê^%äü Kfüüüü KŞçüküe KŞçir^u i j @iaüj cir^ Kükëëj üüü [üüWçpcir^u çküi üZ
 Vüa Keü«ð üi [ü_üÄü üi KÄ biñübiñü Wçpcir^u i ç_üüe i P^ü ü\AQ«üü agüÄ adü^ g.s.
 Ghurye Züü Caste and Race in India MÄÜe üKüZK _icL R^RiZö~ [üüüüüü, MReü üfüj ir^ü,
 biüüü, çüü, büfþ I eicþ çSü, i üküfþ üKüPþ @j üeþ cj üeþ ^üüüeþ ceüüü, üMüSþI KŞ cir^u
 i j 'üWic' (Wçp) RiZe üfiküüüc^ Tribe (C_RiZüüüethnic) aMüe Mj Y Keü«üü Sir, H.H.Risley
 c^ Gcir^ue"Tribe Caste" büüüe @büj z Keü«üü

Wkëþ^j üe e-^ eüü j üWÿ Wçp aiCeüI aüMÿüüüüRiZKê "Tribal by origin, and they
 have been gradually absorbed in the Hindu social system, relegated to occupy a lower
 status"üaüföKj Q«üü Wkëþ@üepüK çüLü_üüüü 'Wçp RiZöi ö_Küüe i cir^ cZ _Küg Keü_ÿö

Kj Q«ò-“The Bhumij, Khatwal, Khoira, Kora, Dom, Musahar, and Bauri have been absorbed in to the social system of Bengal, in course of time and this cultural contact has merged them with the Aryan civilization (T.B.W.B.-P.3/P.4) WcþRiZæ cküi äZKê_äciYK büa Mj Y Küf ÈüKie Keir-üA_üie ü-- j_cükdeë@ieiaakü ~üGj_ Yäašyeëi üZ_ëü I @ceK K ü\A_äPü^ cika, üKigk, cj üKikie, Kkiv I CKke KDò@igKêu^A _eäyü [äü ^hü\üMüÄü i cäpa gae I KieüZ üMüÄieëRiZ abðü@ü\äüü ü cü^ue _ä Zòaj e IWjüe _eü ücü c^ue ej ò @üi QòI GVüe j óGcü^ aj èüMüÄü, C_üMüÄüe abq üj üAQ«òü üi c^eëKšcik- Kkij üŠò c] yüe aä Z üKöYi òGK @ü\c üMüÄüe güLüeëWcþMüÄüe aä ð üj üA[äü i _a ü

Kšcik i ücZ_½c IWjüe WcþüfüK ^RKëaiCeü j üMjüci^uVüeë_RiZK_ePZò \ÄeëC;üe eLQüüü ‘Wcþ cü^u i j Z ‘aiCeüeZk^ü Kfüüük cü^ eLäüKëuj a ü~, ‘Wcþ RiZöc^ue @i äLü üMüZäl ‘füL Ne’ ai ‘GKfI aMò ej Qäüüük, aiCeicü^ue üKak üMüÜG j öüMüZäej Qè ‘Kgy_’ ü füL Ne@ü ‘Wcþ cü^u aMòäöj I i üw@ü c^eëüKüZKu ahdüe üI Zäüü ü äiaëGj öMäüe CüfäL KeQ«òü

GVüe CüfäL Keir-üA_üie ü~, Kkij üŠò üaaj, _üYü _bZò_ëüZ^ MWriZ eüRý I Kšcik @ küe _üadMäccl@ü (cfK, üMö@ü), Ccþü, Rcläie I eRüNe cü^uë WcþüfüK ‘üi V@ü’ büaüe ^è_ëj_üA[üf ü @ü\äüü ü @ k I i cüRüe üi cü^ue cü^yZü [füüüi cü^ue i ü^üd eüRü/_üZicü^u \ëü cü^üi Üþ aWþi Üþ i ü^þi Üþ \gü^AKþ i ü^þ^AKþ að@ü^AKþ @ü\öi ^üR^K _\ bò K C_ü] öckë[füü

WcþRiZöi ö_Küe _ZýI I _üeüL CüfäL aj è_äPü^ Mäüe ej Qüüüi i äeCüfäL c^ue @agy_RiZK_Züa\^e KeYëe ccbëZ üj üAQüü_üZ-kòI _üYüüGcü^ue^cZ_’ I @_üZä üaüföCüfäL KeQ«òü Lä_ü 2d gZüüe @ü^K üaaj Mäüe Gcü^uei cüRe ^cëëe a [äü RiZöbüaüe a%ðü Keir-üAQüü C e üa\K Küküe Gcü^ue^‘Kä’ büaüe CüfäL Keir-üAQüü _üZ-kò_ü büMüe g\äcü^ueäMöKeY KeQ«òü üi \Züü aMüe Pišük I ‘üWic’ cü^ueLQ«ò (ayüKeY cj übühý-2/4/10) üKüZK üR^Mäüe j üai I WcþRiZæ CüfäL ej Qüüü@üfþaeYü u aäeYüüe Q@Üüügäüe a%ðayai ü [äüe i P^ü ej Qüüüi c^eë_ cügäüe ^ic ‘@«ýR’ ö @«ýR cü^u c^ue 4ÜöRiZöej Qüf, üi c^eë\AUöRiZöüj CQ«ò^üWic’ I ‘Pišük’ ü ZI gükü I C{dðü i cü_a ü Mäc küe ai aüi KeQäü WcþRiZæ üfüüK GK ÉZ^ üaüföe K[üaü ü KeQäüe üKüZK Më ~Müü MäüëRYü_üWjü_ä q ayüKeY güëü üj cP;äZüü ‘ü\gü^üccikü’ üe ‘W’ ai ‘Wc’ g±Kêü\gü g± büaüe i PiAQ«òü _äü 7c gZüüe ePZ P-ýüMüZKie ‘üWü’ üP-ýüüe ‘^Me aüj_ëüe ‘üWü’ ü’ e KWþü ej Qäü K[ü i q Kij_ü ü Kj Q«òü

Kügäe aüj_ä eüRkaöGýZj üi K Kj_ä Züü aLýüZ Mäü’eüRZewäü’ üe (Lä:1150) eüRü P;äcðþKê [üe ~üA GK Wcþi wüZmu \ARY i äeü K^ýüü ü_äüe _Wj_äüe a%ðü KeQ«òü üi K^ýü\äü ^ic ‘j öi ü’ I ^üMfZüü ü G \A bCYü c^ Mäü^, aü\^, I ^ ð Kküe

@i i] ieY _Zbie @] KieYú [úf ú eúRú Gcír'u ú ùcúe GùZ ùcúj Z új úA ~úA [úf ú~, ùi j ói úkè úUeúYú búa Mj Y Keúúf ú i _aZú 'Wcp cır^ue 'Kicpé' cíu^ 'Kúgíe' @U«òI KŞcık, Kkúj úŞol _èúZ^ _úYú eúRyKéaj éahZúk ú_úq i ói Mòl ZééaÉeZ új úAQ«ú Kj Y u Gj óa%ú eè_úíYZ új CQúú~, 'Wcp úfúúK ú~Cır^ícúe új úf c^α bieZe abđÚ@ kúe i wúZm I i wúZRúu RíZóbiaúe j óe j Q«úú cí^pi VpataéKŞcúke WcpR^úMúÁúe úfúki wúZ I aúlý C_úe i aúgh @úfúP^ú KeQ«ò ~új ú Gj ó\Áéè_úí wK új úAQúú

bieZúid i cíRúe RíZóuúe aWj Z AZj úi UG @múZ ~Meéf ^úú Qúú RíZóayai ú KG úKúa, Kúj KòI Kò_eóI AKFú úi i ó_Kúe, i éúZ I i aúúy ^é UG G _~j« _Kúg _úA _úeđúú ~új ú KQúúf Lú-úCQúúú Kjú-úCQúúú i aèúKak c[paúR^gZúC_úe @ú] úeZ ú Gj óc[paú R^gZúMúKéj ó] cđúE I _èúY cír^uúe Agéúid Azú I i ZýNUYú bíúúe eú_ \@ú-úAQúú Cy ^úy úb\úe RíZó Áé új ZéI _ú] úr^yKéi éđúúaiúú úfúúK] cđi új Zý eú_K @É cí^αcúe _úciYK úaúfó_ZÁú KeQ«úú Kjú úKjú MúahK úaúúú e] cđúE ~Múe RíZóabúúe] éúKeY új úA [úe Kjú «òI G[ó_úÁúc^è ~úmakjý, aWé _úZ-kò bZúúe\úúú Ke«úú G[ó_úÁúú úb _Kúg KeúúWkéb Nèe Kjú «ò: - The causes that led to the degradation of these communities are not known ú bieZúid i cÉ gúE _èúY I _úPí^ c^α~Múid i új Zýúe WcpI Z\^é-úúú RíZóMúKé@i a%ú @Égý Z[ú @__úZá bíúúe] úck I i úciRK ^yúdeéa Z Keú-úA [úe a%úú ej đúú úaúk úKak cj úKadı úekú úúu u cju bíeZe @úú_áúe GK bđúeú_úe Gj óaMò i j Z aúj Y cír^u \Şé a%úú ej Qúú

aúÉaúe aé òI Rúa^Rúúú ú \ÁééaPúe Kúf _úZýK RíZé cj ^úúZú I CKhđej Qúú @í^éúgk I éúMúÁú aúgh Ké'Kk' Kjú-úG I Kk e ayú_K I aÉúeZ eú_j óRíZúú i cÉ RíZé GK GK úKakK aé òe j đúG ú úKakK aé óKéaúyú aú úaúúúK mú^úKogk bíúúe Mj YKeú-úA_úúe ú cír^ai býZúe AZj úi úe RíZóúaúfúKjú-úC [éúúé RíúúúMúÁú cír^ue _đc _éú I _đò á Zúicj cíu^ cír^aúMúÁúe @úagyKZú Kúúe GK GK ^q Á mú^úKogk, C_úúúKogk, Kkú I aé éúúúe @úáúeK [úf ú úZfú cúkú úKCU, Kéúe, MCWý Z«ò gèò Phú, Qúeú (i Zúeú/Seú) @úúRíZé _đc _éú aú_đò á Zúicj cíu^ ~[úKúú úZf_ÉZóadýú, C\yú^adýú, Rkadýú, cđúúadýú, úMú_úK^ adýú, aÉad^ adýú, eí _ÉZó(cú\K) adýú, Kéúúú I] úZéđ adýú @úúKé@úáúe Keúúúf ú cír^ai býZúe aKúg I i cę úe _úZýK RíZé _đc _éúe @aúú'e Zk^ú ^új úú abđúúZkaúRKéPjú_úeò_đúú úi [éúZf aúj úe Keúúe mú^ úKogk ~G_đúú _úúúM Keúúú úi jò_đc úZfó@úú i cÉúe ^cí y új aú aú] d ú @ú]éK ~Múe G_eó@éúúúe @úáúeK cír^ue^ú^úaúf _éÁúe' cKQúú Gj óc«ay i cÉ RíZé _đc _éú _Zó_á_Rý ú Gúa @úúú ÉúKúe Keúú ú~, _úZýK RíZéKéGK GK mú^úKogk aú adýú múZ [úG aú RYú-úG ú úZYéúúeé múZóú múZéé'RíZó g±e Cú^h NUQúú RíZóg±KéGj @ú]úe aŞúf j ó_úZýK RíZé @úúe I i '1^ aRúú ej éú ú G_eóúj úf 'MúYg abZó _eó@ú^K Máúe abđúúgúRíZé i Áó i ó_Kúe ú~Cır

C\pU I @_cír^R^K a%đúej QđZij ú@i úe _cúYz új a ú _eh _eh]eiGK ^q Ā mir^úKogkKé
aé òbiaúe Mj Y Keò@ii [ēiēiú i j òi cÀide úfúK aé ðalyúe @ú]ieúe úi j òRúZò^úeúe
_ePZ új úA @ii Q<òú Gj ò\ÁēēCy-^úy RiZòúairfòKQò^új óú i aRúZò@ú_Yú @ú_Yú aé ò I
cír^aú i aie cír^Šúe i cír^ úúKj @__úZ^j «ò i cúÉ i ē úZáKó^úcj ú_úZáicúwKk @^Áir^úe
úKak aáj Y _ēeúj z i úaúy i ^úe @]Kíeú új aú CPZ ^új nú cwKkZyúe úfúj Kíeē fǰ ú
i úcMá, MCWjē úMúe i , cúj úe aúKŠeúe aiCǰ ^cZ C_KeY, bŠúeúe úi aú, cikē `f/cikú,
Ké úeē cúUò^cZ eLú, \ú_, j úŠò @úUkú @úúú úcMá i úcZ @^yúy RiZē _Zòǰ ícúú^ c^ ^R
^R Kk úaCi úe i úcMá @úYòú~úMúA [ú<òú G i cúÉ cwK @^Áir^ I abóú]úck @^Áir^úe
aáj Y u _eò i ^ú^ búR^ új aú aú] d úGj ò_eò_ú úe aPúe Kúf WcpRúZē úfúK úKcúKakK
mú^úKogk aú alyúe @]Kíeú @U<ò? Gj òRúZē CKhúj CQúci^a i býZúKéGcúú^ _[ú (1)
i Zú I i ZúeēaÉad^ úKogk (2) j k\ú· h (3) RWjüZf _ÉZ (4) PçòPd^ I @új eY úKogk
(5) aiCǰ gđ I (6) aúy ^cúY I aú^Kkú @iaÁúe Keú\A [úf úGúa c^ a^ú ke @ú\òúú ú
i cíR Gaò i cZk @ ke i ú]úeY úfúK i cíRúe @^Áir^ új C [òú cwKkZy, gúúqúú ð I @^yúy
]úck @^Áir^úe Wcpçir^ u _ú i Zú, j k\ú, RWjüZf, Pçòl aúy gb I cwK mú^úe _úúúM
j G úWcpRúúúMYúúRúj ñeúce cwkaúy, gúq aúy I aúe aúy eú_ aúaPZ ú ú\gKŠ cúú^
~ [ú]úe Zúú aáj Kúú^ cwK MúZúe (M^ú ú-cwúúúúú) MúA [ú<òú

- @ir^ue Wc gèú^i Zú aúeòM^P^ú úaúf....
- @ir^ue Wc j f\ú úZf aúeòM^P^ú úaúf....
- @ir^ue Wc Pçú^ aL f aúeòM^P^ú úaúf....
- @ir^ue Wc aRúú^ çj eú aúeòM^P^ú úaúf....
- \gcZú úXúf bWpWjZúú úUcúKú ^gú^ @ir^....
- _fúúúúú eú @ir^@ir^ Wc aúeòM^P^ú úaúf.... AZyúúú

_éaòcwKú aǰ úe WcpaY [òú 'K_úú (^úZúúNòaÉ) _Šòae K^yúúú^ aúMúúú ú
Keúúf ò úKúZK @ ke ú\úúúúúe aÉ c^ WcpúúúK j óZúúúúúú~úMúC [úf ú cír^úú Vp
aúeú _ÉKúe Wcpçir^ u Z<gđ i ò_Kúe aúgh CúfL ej Qúú

KŠcú@ ke @ai Zúú Zj úe WcpRúZē i Zúú Wjúe _RúZK cír^PZúe úagúMēZB %òú
cúfKú, _úfúKú, aWúú, fèú, Uè ú, úaÁú, MKú,]c^@úúúúú_MYú i úcZ i úZg j WwfúKé] eò
_úPú^ úKúgk çj úR^ \ I Kkúv R^ _úe úbúúMúKk i úcú c^úe @ai Zú aj e KŠú^ ú\g
(84 _MYú) e úcúK I @«ew i úÁZK abaKéúKúúe]eúej [òú KŠcú a^ \ új CQú
@ú\c GýZj yé i çj bcúú Gj òcúúúe ej Qúúúúúú KŠ cír^ u i Ác [úe a%Z @ú\cú^a KŠ i Áē
@ú\ò ú^ 'i _úúúúú (i ú_úúúúúú aú i ú_úúúúúú) Gaò KŠ/Wcpçir^ ARE aL yúZ MWjMçúúúúú úa fMWj
I fúúúúúú KŠcúke úNúe@eYú _ú\ge @ú\òúú ú I @]úúú új CQ<òKŠ I Wcpú Kkúj úŠē
_úúC ei úcú c\^ _é eúC _é AfúKúKé fúúúúej [òú fúaeKú, aúKeKú I úKúUúúúúú _MYú

@i\òKŞçúke _KZòì j Z @ířiv^ a; ùj úA ej Q«òú Gj òi úcúKéřúMòej Qò' řuúMŴý ù řuúMŴý
i úcZ ùafMŴýI MeúMŴýúj CQòWçpRúZë @i ř i ùÄZK MŴýú GK _áú\ @^í úe WçpřúwK
Gj řuúMŴýA řúKieë ½c I Wřúe abòřú kKéaí eZ ùj úA [áue RYú_úWřú i , aZú Gj řuúMŴýe
HZj ý @ú] i eZ GK 'cřp ue WçpřúwK řuúMŴýe eiaYúí ee aúřúKieú bíua ej řáue a%řú
Keúř-úAQòú CùřúL Keúř-úA_úe ù~, GK\ú GyZj úi K WKéř^aú^ Kéúe i új èú i ř^_eKéieiaYe
řuú[áue CùřúL Keřúřf, KkèaúÉaúe úi ř^_e eiaYe řuú^éj , ZúřK úaú;] cè i ú] ^ú bícò
'řuú_éú' [řú ù VK úi j ò_eò řuúMŴýGK\ú RùY _eúKéú 'řúK^pWçp ^údk \áeú_žÁž
MŴý[řú Gaò GVúe WçpRúZë i ùÄZK abae aKúg NU[řú ù @ú\c i byZú I i úÄZKéò Keò
ařý_aže \I Ŵ _úgúe [áú R^_ \ cí^úe _áKž bíhúe @ú] i eúe ù~CúMYRúa^] cù
ùřúK i úÄZë aá ř I aKúg _úđ LúÁúđ \žúđ gZúeúe@e_ ùj úA [řú Zj úe a; e KŞúř'ú\g
c^úe aú aúí Keòej [áú KŞ I Wçp RúZë aúgh bícKúej řúřú ařýú ke@úMZ @úZKŞ cúw^
RúZKŞ cí^u i j cğúaj e'KŞú ř' e úbúMúkk _eú úcú c^úe gúq I i ce i úÄZòò K GK
a; e @úJaK i úcúřý_žÁú Keò_úe[úř ú \q řú I _eúKéú KŞcí^u i j Z Gj ògúq I i ce
i úÄZë _áúř aúřúKieú RúZò(aRřú) bíua Wçpřúw^ ej řúřú ùřúKcřp^í úe Wçpřúw^
bíeZúđ c; ř^ _eú_eúeáúghZú gəu cí^i _žábiaúe Zúu aúřúKkúeú ÁúWceK (W^e)
I WúceZ^e aú\K-i ú] K bíuaúe Gcúw^ WçpřúaúřúAúř ú WçpRúZë C_ò òi ò_Kúe ù~úZ cřp
_Pkž úi [éé@] Kúg cřpúe úga-gúq c; j ò_žò kž ù Gcúw^ řúř Neřú, @[žp_RúZK
a; řúřú^ @^í úe i cMábieZ ahúe Gcúřue _úđ řú Uò_úeL aMòI C_aMòej Qòú bíeZe
áúřK @ ke a^ \ I R^_úe Gcúw^ abòřúúeúe úi j úi j òi ř'e _úeL aúřúKieú (aRřú)
I řNeá; aú íúú (a^řú) bíuaúe ej Q«ú _úřú^bíeZe 'i ú[áúř K' RúZòcí^u c^úe Wçp[úř
@^ýZc ù úa\K I C e úa\K Kúúe Gcúřúe; òi , aZú ' _Yò RúZò(_Yý-a; aú íúú) bíuaúe
@úřúđZ Keúř-úAQòú _áđ I Wřúe Wçpřúw^ _-řúđaúřú ' _úř' cúw^ i , aZú Gj ò' _Yò RúZë
C e \úđú ù 'MYúř g±Uò'MY' aú 'gəMY' g±eé^e ^új úAQòú C^aúg gZúeúe ÁúeR cí^u
aé; úe aY eúARE KŞcúw^ aú\áj Křúuáúk WçpřúřúKcúw^ Mē cúřúe KŞ cí^u i j Z i ò_Kò
eLòLúř \á; I a; a; j ù-ř Ròřcí^ ù~úMúC[úř ú ` kúe 'cúřúř -ú_á ùWř^e aaeYú úřLřú
úáúk ÁúeR Kcğ^e cúw^ GcúřúeCriminal Classes bíuaúe @_aúřúe cŞZ Keřúřf úúa; -
KŞçúk i úcZ ½c I Wřúe i ađ úJKú ùřúK i cíRúe i cÉ _Kúe gúq] cùřúe I cwk @^Áúřúe
WçpřúřúKúe cúwK aúřúe @] Kúeú eú_ aeY KeòWKú-úG ù aúe cúí e i cÉ 'gúúqúí á'e
a; řúđ ířúe Gcúřúe gúq aúřú ^úđúRž ùj úA [úG ù aúřú i wúZe KkúKúe bíuaúe Gcúw^ @i úcúřý
_žbíe @] Kúeú ù aúřú i wúZe i ú] K I aúghZú \q bó(^húY) aú\K bíuaúe ^Re Rúa^RúaKú
^á; Keřúáú GKcíZá^q Á RúZòbíuaúe Wccúw^ i cMáú\gúe @\žúđ ù Gj ò\ÁeWçpRúZë
ùřúKúe_éúř a%ž MŞaðbíuaúe M; Y Keúř-úA_úe ù _úřú^ _éúř Mářúe MŞaðcúw^ \q bó
aú\K bíuaúe _eřZ ùj úAQ«ú Gj òRúZò\áeú@^í ž aúřú @ú] i eúe i , aZú MŞaðgúE_eKĪ^ú
új úA [řú

KŠ Rúa^P~žü I i öÄZoi j WcpřfũK ^@Wjybũa RWž ũ Gcüw^ GKũ] ũeũ KŠ cí^ue c^ũ, aũ K, aũŷKieũ, _eũcglũZũ, i ũ~ĩRK, aũŷKie I i k ũb\\ũe i ũj Kũe @U«ũKŠeiRyũe j k\\ũPřũ I fNěayai ũdũ biaũe c^ WcpřfũK RYigřyũGcüw^ KŠ cí^ue i ũciRK, i ũÄZK, @[ũ^ZK I] ũcK Rúa^P~žü i j i ö_ę GK _ũL RiZũ Gjú ayZũZ, i ũ] ũeY ũfũK i cíR i ũw c^ Gcí^ue i ũciRK I i ũÄZK ũ~ũMi Zěj Qũ CũfL^ũd ũ~, \\Mũc a^ũ k ũe ej [ũũ@ũ\\ũũ ũ I i cZk@ kũe ai aũ Keđũ@Y @ũ\\ũũ ũcí^u c^ũe Wcpřj ũf ũ~ũMi ZKieũ ö WcpřfũK ũ~Cř@ kũe ai aũ Keđj «ř ũ j @ ke _RiZK i öÄZ@ ũfũKĩPie, Rúa^] ũeũ I bihũ i ö_Kũe @^ba-i ř mĩr^ @ũj eY Keđi c^Z i öÄZ@ i ũũj K biũa Kũ~ž Ke«ũ i ađ ũKũ ũfũKi cíR i j Z WcpřRiZ@ aũgh i ö_Kđ ej [ũf ũj ũ_ĩ Z@ _eũag I _eũ eK@ũ] ũe KeđWcpřbihũ I i öÄZ@ @ũ^K @ũ kK eũ ej Qũũ KŠ ũMiÁũe ũcokK Ěeũ ũ~_eũKũ@ũ KŠ cí^uVũe ej Qũ ũi j ö_eđWcpřMiÁũe ũcokK eũ_ũeL c^ KŠcũke **Kũ@ũ WcpřRiZ@**c^ũe fI Yũd ũ Gjú\\Áeũ ũl Zũũ ũ aiaũ ũl Zũl _RiZũaMđ^@ũP^ (@^d^ _ũA) C_~ę ũj ũAQũũ KŠcũk Gađ KŠř- Kkũj ũŠe Wcpři öÄZ@ @ũ kK eũ @ũ\\ũũ ũ i öÄZ@ _eũ_ek ũ i , aZũ G[ö_ũAñKŠcũke Riř@ 'Mũbř' @ũYũ (Mũd^ Keđũ) ũaũk i ũ_ũMiYũ ũe KŠ I Wcpř i Áũũaũř@ (cZũkũe i ũ_ũMiYũ ^Kũi ũaũMiYũe Wcpř i Á) a%đũKũe ũKŠcũke Wcpři öÄZ@ ũKũZũũcokK Ěeũ Keđũ\\ũf Gjúayũ_K@ kũe ai aũ Keđũ Wcpř^ũMiÁũe GýZj ý Z[ũ i ũciRK I i ũÄZK i ũeP^ũ_ũd i cí^ ũ WcpřRiZ@c^ũe @ũc i öÄZ@I _ea đ Kũkũ^ ũfũK i öÄZ@ C_ũř^ ~ũ[Á ej [ũf ũj ũ @ũc i cíRe Z[ũK[Z ũi ũũMýa« CyaMđ ũcZ ađyũ[đ I MũahK cũw^ Gcí^ue i cíRe_đ K Keđ^Me aũj @ũe' eLQ«đ Z[ũ Gcí^u bihũ, i öÄZ@I ũcũLK _eũ_eũe i đMj I aũghaY \\Mũe @ũ\\ũ ũPÁZ ũj ũA^ũj ũkũũ G RiZ@ ũcokK I i cę i öÄZK@c j ř _eũ_eũe @ũagyk C_ũř^ biaũe ĚũKie Keđ^ũj ũkũũ G _Kũe \\eũMj _Zũcũřpi Vpaiaũe Gjú_ũũ ~[ũ] ũe GK _PŠ @ũj ř^ ũ i ũciRK, i ũÄZK I] ũcK Rúa^P~žü i j bihũ I ũfũKi ũj Z ý i ö_ \\Áeũ~ Gjú RiZ@^yř^y RiZ@VieC^Z, Gjú ũi \\Áe MũahYũ cí^cũe _Kũg Keđ_ũeQ«ũ

KŠcũke WcpřfũK i cíRe bihũ I ũi j @bihũe _~žũ ũfũKi ũj ZýKũLiRũZRũũ Keđũ CũYgyũe Gjú i | b@ _eũ~ũR^ũ Keđ~ũA[ũe ^ũR ũfLK MāŁ _đc _eũz\\ũe @wũKie Keđ«ũ ahd @^ũ ũe PyŁe Kũc I gũkũ ~[ũ] ũj ũAQũũ _đc ũi KŠcũke _RiZK GýZj ý I Wcpř^ũMiÁũ (_đc _eũz\\) i ö_Kũe @ũ^K Z[ý _Kũg KeđWcpřRiZ@ C_đ @ aũg I aM@ C_aM@C_ũe ađũli Z@Z[ý i đMj _aK ađũp_%@ũřP^ũKeđ«ũ Wcpři Ác[Łe _đc CũfLũe Wcpřcí^ue eũRaũgũ I Zũdck (ũPoj ř^) i ö_Kũe aũgh Z[ý (ũcũLK _eũ_eũ) K@gũAQ«ũ Gjúđc[Ł@ũ ũe WcpřRiZ@ @ũ_eũ ũj CQ«ũPoj ř^ aũgũd QZep_Zũũ i P^ũ ũ~ũMyũ~_ũd _ũũ K RiZũcũe 'biũ' ej [ũkũũ Wcpři ũũũe \\Á _Kũe biũ @Q«ũ_đc ũũ_RiZK AZj ũi Mř^ Keđũ ũř^@ũbiũ 'ađ @ũř I @_eũũ_ž_e Rũ @^Áũ^ (_e) e _eũj ž biũ 'Kiceř ũ ađ @ũQiae W^eđ(cw^ aũŷ) aũ^ Keđũũaũk Kiceř Qiae Wř eđi j gũũgv aũ^ Kũe ũ

_icL]ciPie @^Ái^ ú cZý_úe Ríá^e i ÉZKèLúRòùLúRòabòÚci^a úMúÁú @icúe ei_ú«eZ
ÉZKèRúC, ú_Z, cgrú^l Wpú@úú^icúe _ebúhZ KeòEúKúe KeQ«úú @úúúú ú bíhúe 'Wpú'
g±Kè@úúe 'ú_Z' e _-ýúdaúPú _ebúhú bíáúe Mj Y Ke[úCúú cZ áyqé @icú j óWpúúú ú_Z
ú j úA [úG úaúfóúúe RíYáú@icúWpúúú ú_Z ú j ú fú j ú WcpúfúK agbí e Wpú l @^yú^y i cíRe
úfúK agbí úe i ú^ _úA [áú Wpúúúú ú_Ze Ée_ bòÚ[áúe Gj óMá^úe \gò-úAQòò úa\K Kúúú^
'@icú^e agbí eé@úúfúP^ú@úe _ú j úA áj á^ @^é-úúú i cíR, @úúúú ú i cíR l Wcpú cíRúe [áú
Wpúú agbí e bòZúKé\gò-úAQòò @úúúú ú i cíRúe Wpúú agbí e j Qò KèGcúú^ Wpúú Kèú\áZú
úaúfóEúKúe áú i ú^ú^ ^ Ke«ú^ú j áá j á^ @^é-úúú i cíRúe @icú (Wpúú) ^R Kcð k úbúMáú _úÁú
ÉMáú ^KòKè-úG áú@bú_Z j G úZYéZúKèú_Z K j ú-úG ú Wcpú cíRe Wpúú agbí UKG bòúWcp
úfúWk agbí Ke«úú-, cZý_úe cYúe @icú Wpúú j úA ú\áZúe ÉeKèC^Z j G ú úZYéWpúú l
ú\áZúú j úA [áúeGj oi úKèWcpúfúK 'Wpúú-ú\áZú' K j «ú Wcpú agbí úe Wpúúúú^ ÉMáú ^Kkè
-ú@úú^ú j áú i cùÉ cZý_úe ^R R^úúúúú múZúKé^ u Mj Yúe j @geúeú i \ i y bíáúe e j [úúúú
@úagúK cùZ i cd i cdúe úú cí^u C_ i ZúRú j é Ke«úú ^R KkKè@úúú úR^áj @«òl _ýúú geúe
Kkúe e j «úú RkèEúúúúú áú@icúe R^áj G úZYé cZý_úe @icú áú Wpúú -úA Rkúgdúe eú j ú
Gj ó agbí eé cZKèúú i ó_ú^ Keúú i cdúe WcpúfúK Rk c^eéWpúúKèWúKè@úúYóMj @bý«eúe
[áú _úe gúK úe eL«úú Zú K l i q úúK \Áúe aPúe Kúf @Zý« RUK]ciPie c^úe _úKZ
ú j C [áú WcpúfúKúe cZú i Áúe Kcè \Áúú @^yZáú\LáúKéúúú ^ú j ú WcpúfúK agbí úe 'Wpúú
i ó_Kúe agbí ' C_úe PyòKfúúúúú ú l Záúú ú áúeWpúú l @icú (ú_Z) c^úe [áú \gUò_úL
_úú\Kè\gòAQ«úú

cí^úú VpáúeGj óMá^úe Wcp bíhúKè 'Wcp_úKZ' úaúfó^úúZ KeòGj ó bíhúe i c q
g±bŠúe, áyúKeY gúvKú, úfúKCqò _KÁ LŠaúKý l bíhúZ é @^yú^y \M C_úe i aVúeé
@]K @úúfúP^úKeQ«úúGj úGj oi ; bè i aVúeéaWý_eúZ\ úúú WcpbíhúKè'úaúfó áú 'C_ bíhú'
eú_ cí^ò^ú j úúúú WcpbíhúKè i abúú _Kúg i c [òGK ÉZ^ Z [ú i é c q 'úúúú bíhú' bíúú
Mj Y KeòZú i _ l úe @ú^K ~éòl C^ú j eY Cúfúú KeQ«úú Wcpbíhú K [Z bíhú eú_úe e j Qò
úaúfóZúKèC_ bíhú K j áú VKp^é j úú Zúú cZúe ck ^úúú i ÉZKèú-Cú^úú Rk ú-úMúA _eó_Á
Ke[úG ZúKèC_ ^úú K j ú-úG ú VK úú j ó_eóúhúú l Zúúe c^ K [Z bíhú ck bíhúú j úA [úG l ~j éé
cí^K bíhú bíáúe fúZ bíhúe Cú^ú NU[úG ú úZYéúKóY i óK [Z bíhú C_ bíhú ^é j úú i Zúe,
úKóY i ófúZ bíhúeG_ ~ý« C_ bíhúUG R^ú j áú i cÉ fúZ bíhúK [Z bíhúe j óú Áfúú KeQ«úú
Wcpbíhúe _Pú^ _úKZ bíhúe Ée_ l úagúÁye _Zò k^ NUQúú úZYécí^úú Vpáúeú cZúe
KŠcúke WcpR^úMúÁú c^úe _PúKZ bíhú _úKZ @_báge GK Kúúúú Z eú_ ú KúeY, Gj úe
@ú^K g±e ckCú íc^ú-búeZúú @ú-ýbíhú, _úKZe@_báge cí^cúe @úú [áú RYú-úG ú@_báge
i ú j Zý P-ýúMúZKú l l Wpúú _úKZ i ú j Zý i úekú c j úúúeZúe Wcpbíhúe g± i Šú^ KeòGj úe
_úúúú úKúgKèúú i ú\LúA ú\AQ«úú Wcpbíhúe 6UóÉe] Bóú 28Uóáy-^] Bóú ó_Kúe c^ úú

@üfip^ü KeQ«ü @^guk^eRyü ü Wyü~ KŞcike Wcpbihü I @ülaüü ü cî^u ü \g@ü bihü Z [ü Kkuj ü Šö_ü Yüie Wcpbihü I @ülaüü ü KŞ cî^u KŞî^pbihü_ü d i cî^ ü Cbd ü \g@ü I KŞî^p bihüie Êe_ üj fü_ü KZ ü

Wcpüfiki üj Zý i ö_Küe Gj öMáë _ c _eüz\üe C_f² Z [ýKé@ü]ie Keö_üüw büa @üfip^ü Keü~üAQüü Wcpüfiki üj Zýe aü_kZikéGj ö@üdeéRüYj G ü Wcpi öÄZöC_üe @üfip^ü Kfüaük @^ý RüY Ê^üc] ^ý MüahK Wcpbihüie üfüKMüZ ^ücüe _½c I Wjüie cî^K bihüie üfüKMüZKéC; Z Keü[äüie AZöc^üe ücü \ÁKé@üü Qüü cî^üi Vpaiaéü Máüie Gj ö \äKZü @üü ej öüü üi @aKk I ücökK Wcpbihüie üfüK i üj Zý (Kuj üYü, MüZ, Mü[ü I üfüK^üY) i öMj Keü@üfip^ü Kfüaük_üKZ Wcpbihüie MüZ I Kuj üYüie\ÁK cî^ CüfL KeQ«üüGj ö_ÉKüe Wcpüfiki üj Zýe i cüü üe \Müag aÉZ üM\ý, _\ý, \gyKiaý I üfüK^üY Kicüe Wcpüfiki üj ZýKéZöbüMue abq Keü~üAQüü M\ý _~jüdüe K [ü^ö Cqö üaPZj, _äü\, _äP^ @«üiböj [äüaük _\ý _~jüdüe MüZ I Mü[ü@«üiböj üj üAQö @^ýr^ý i cîRe cüwKk Kcüre cwK MüZe _eö_eüüfü_üA @üü [äüaük Wcpi cüRüe Gj üGüa c^ aka e ej Qöö a|üY MüZ aü cwK MüZKéMüahK i ö_üöbüa i öMj KeüMáüie i öFMÜKeü_üeQ«üü Gj ü Züue GK aWy@aü^ ü üfüK Mü[üie Wcpüfiki üj Zý üag] ^üü 'eGcüWc^', 'ai «eü\äepaRü^p, 'Mé-fü\A' AZyüüWcpüfiki Mü[üü gYüü f ügüZü aüüüj Z ^ üj üA ej ö_üeä ^üj ö üfLKG i aë Mü[ü i ö_Küe @üfip^ü KeQ«üü

Wcpüfiki üj Zýüe i aMieéi cä abüM üj CQök [ü^üüü üfüKk [üü aüeMü[ü Kicüe 5Uö üQf@ü_üfü Kicüe 3Uö aKjaKj K [ü Kicüe 4Uö Kídü_eä ö K [ü Kicüe 3Uö i üZ büA bCYü K [ü Kicüe 3Uö bZü_ZK [ü Kicüe 3Uö ü_cüLýr^ K [ü Kicüe 3Uö GaöRüa^ R-ük K [ü Kicüe 5UöG_eö@üVUö abüMue ücüü 29UöüfüKk [üe ZRcü Gj öMáüie i ü^ _üAQüü Gj öüfüKk [ü MÜVKe _büa I Wjüü üfüK Kuj üYü MÜV K C_üe _Wjüäüie i _üa^üKé@üüKüe Keü~üA ^ _üie ü

KŞcike Wcpüfiki öÄZie CKhZü ej Qö I I Wjüü üfüK i öÄZKéGjüe @aüü^ KQökcp ^ej üü cî^üi Vpaiaéü üetae c^üe ci_ü_eöej ö^R @üw^büMbüie I ayü_K @^ba mi^eüWcp RüZie i öÄZö bihü I üfüK i üj Zý i ö_Küe GMáüüfL [äüieéGj i aüÉaüe ücökK Z [ýü]ie bö K Gaö aüjü ^üü üj üA_üeQüü üfüK i öÄZie aüýü[ö I MüahKcüü^ ü~, Gj öcifyair^ _ÉKé@ü^K ücökK Z [ý @üj eY Keü\Mjgö^ füb Keüa G [üie i ü|j ^üj üü

MéRü Wjüé ü\üküMüaü aüü
üfüK i öÄZäüj
_üü_K I abüMüü cLý
I Wjüü bihü I i üj Zý abüM
WjüG.bö Édüüü Z cj üaüýükd
UüfüMWj Rö afüüie- 767033

i Pú_Zâ

Kâi õ. abnd	_Âû
1. _[c_eüz\	1
KŞcîke _RîZK HZj ý I WcþR^ùMîÁú	
KŞcîk: ùl Zâ@ðd^ / _âKZK ùagÁý	2
LYR i µ\ / Rwf i µ\ aúfMèVj C_LŠ: HZj ý I AZj ùi	3
KŞcîke @]âúí ú	12
Z` i f̄bèq C_RîZò	13
KÀ Wcîwú (KÀ bîhî-bîhú Wcþ)	17
@^ýî^ý Z` i f̄bèq RîZò	18
WcþRîZè i Áq̄ cù c̄q̄p/ _[c i Ác̄q̄p	20
\Zúid i Ác̄q̄p	24
Wcþi cîRùe i ùZK _PkZ aõgiakòl i ùwèù	27
^Zú K eì_ùeL	35
aé òl aúí i í^	38
_ù\UúKú	40
2. \Zúid_eüz\:	43
WcþR^ùMîÁúe i ícîRK Rîa^]îeù	
@]âúí i kú / Mj ^c̄ðY	43
Lî\yù_d	50
_eð]í^	64
@]bhY	68
_á] ^	77
ùfîKgò ù	79
]c̄è e aõgî	80
Êúí j̄ i ùPZ^Zù / Kèòl @^ýî^ý aé ò µKZ mir^	81
ùcðLK bîhî l i j̄ Zý	83
aé òl RîaKú	84

	_gê l ú _ik^	88
	aúlý- aúl^ l ^cðY	89
	ùfíkKkly	94
	ùfík PKò ù	103
	_ù\UúKú	112
3.	ZZíd _eùz\:	113
	i ícîRK cifyúaú]	
	ùfíkPkYú	113
	Mbđ íeY	114
	aàúj	118
	Qwly_Zá	127
	aWýK^@ú ađ óaú eRKcð	129
	cZ i óÁíe aú cZ Kòlú	131
	Wcpùfík ađñi	135
	Wèú i µKùd ađñi	138
	ùWA^òWèú aú Wój úYú	141
	aRú^pI i Zú_Kú (_Sú) _đú	142
	_ê Rđ à i ò úk	145
	ùfík]còl _ađ_ađYò	146
	\@úfp_eap	148
	^@ùLA aú ^@ùLA^ò	151
	afú^p~íZeú	152
	ù_ùWj_Rú	163
	ùfíkù\azú	165
	ùMøY ùfík ù\azú	169
	ùfík ù\azú i íeYú	171
	_cL ^íeú ù\azú	172
	_ù\UúKú	175

4.	PZĕ_èà\:	177
	Wcp^ùMúÁúe _RíZK bñú	
	bñúe i òmú	177
	ùfík bñúe i òmú	178
	Wcp_áKZè C>	179
	CyieZ]ß ò/ Wcpbñúe g±bŠie	182
	g± i ieYú	183
	Wcp_áKZ g± i ,ie	198
	~Mj±	206
	P~ÿMúZKú I Wcpbñú	207
	i òekú cj íbúeZúe Wcpbñúe g±	210
	_èh/KíeK/abqò	215
	i ađíc	216
	aùghY _\	218
	aùghYe aùghY	219
	Kòlúei_	220
	Wcpbñúe Kík ^%òl ZúfKú	222
	Kòlú aùghY	226
	fiv ^èè_Y	227
	KÀ«	229
	Zj ž- _é	231
	i cú	232
	]ß ò_eà đ	233
	Wcpbñú-i új žýe ùaegÁy	237
	ùfík ^èèò (Folk etimology)	238
	@ai ie ! ú (@bgú_ aP^)	240
	@igúiaP^	242
	Mē bñú	244
	_ú\UúKú	246

5. _ c _eùz\:	248
WcpùfùK i ùj žý	
ùfùK i ùj žýe i òmù	248
WcpùfùKMùZ	249
WùfùLA/ei epùKfùP_KeùJò	251
RùA` f/RùcWùfùbe i epàùveò	252
ùfRùMù\p	253
Ai Kò^d WùZ Ai ò^d W	255
KfùWùeùj WùN^ù\	256
KùŠA ù\azù^· AaùMùZ/ j kPhùMùZ	257
Zkè@ùMùZ	259
a!ùYMùZ aùcwkMùZ	260
MùZcd Kù! Yù	263
WcpùfùKMùZe ùKùZK ùagùÁý	265
WcpùfùKMù[ù	271
Mù[ie _ebùhù	272
eGcùWc^p	274
ai «eò\àèpaRù^p(Éž)	275
Mè·fòù\A	276
WcpùfùK Mù[ie ùKùZùWùagùÁý	278
WcpùfùKCqò	279
XM	280
_àù\	283
_àP^	284
ei_K]cùeXj	287
gù aP^	289
@gùk Cqò	290
WcpK [ù^ò(ùfùK Kùj ùYù)	291
WcpK [ù^è _Kieùb\	292

	WcpùfùK K[ie C_i_ù_ùgkù	295
	Kùj ùYú c^ùe MùZe @aZieYù	298
	Kùj ùYú c^ùe · LpùMùZe i c^ù	299
	Kùj ùYú WcpùfùK K[ie PeZá	302
	WcpùfùK K[ie ùcùù ð	304
	aLù^ò(^ùù\@ù)	306
	^ùYkù	310
	^Zùkù	311
	_ùùùkù	315
6.	C_i_ùj_ùe	
	WcpùfùK i òÄZe C}hZù I WpùùfùK i òÄZKèGj_ùe @a\ù^	318
7.	C_ùù^_kù	322
8.	bùeZ / IWùùcù^PZùe KŞcùk I Wcpai Zè Pj_ùKeY	333
9.	aùfùK[Z bthù i ^k^ùe Wcpùùù	334
10.	aùfùùùC_LŠ @«MZ 6Uùùùù R^i òLyù, @ùùù i ZòZ[ùgùù i pùKZ_è òLyù^	335

ű _řc _eüz\ ű

KŠcúke _RİZK HZjý I WcpR^ùMúÁú

űfúK i őÁZie @æd^Kê@]é'ú Rüzúd Z[ű @«Rüzúd Éeüe \ŃKêŃ @]K MeZŃue_ Kei-úC[űúuauk @ù^K _RİZK űfúKi őÁZò@Yù\Lúúj úA ej ò-úA[űú fl ý Kei-úAQòú KŠcúke Wcp űfúKi őÁZò úi j òkò @^űűfúPZ i őÁZò cæé@^ýZc ű ű\LauKMűf KŠcúk cüJò@ù\űűi ú i őÁZòZ[ű @^ýú'ý a%űXý űfúK i őÁZie GK @i e«ò M«iNe ű Kkêù\LűűKéckQòKòKŠcúke KŠ i őÁZKéai\pù\űf @^ýú'ý _RiZie i űÁZK HZj ýú\òC_űe G~űaZpLəpùKŃPZ @űűfúP^űj úAQòú i űÁZK aba cŠZ KŠcúk cüJűe KŠ i őÁZò i ucZ WcpR^ùMúÁú cæue űMúUG i cűkëik űaPZýcd ÉZ^ i őÁZò aűýcí^ ö

g± Zú K (Philological) @^í Šir^eé RűYaiKécűk Kò'Ké]üzűe 'i cŃ C_ i Mòi ű~iRZ űj úA űghűe 'ZŃ (i őÁZe 'qŃŃ) _Zýd ű~M űj au `kűe i őÁZòg±e ay_ZòNUQòú @agý @iRe \Ńűe i őÁZKébieZúd @i-űbñú _eű_ű űűe AűiRű g± 'Culture'e GK _űebñK g± biaűe Mj űZ űj úA i űeQű@_e _l űe C^aűg gZűűűe If@cp[ci ju i ucZ @ù^K MűahKu cZ [fúKò@cűRZ @i őÁZ aMű űfúKu i űcűRK eűZŃúZò I PKYű űj fű űfúKi őÁZòú Kkê @iRe i Zűe @űcké- GK _űPű^ _űepeK _řű-a; aűñi ^Á @«ű i _Š i ő^űűKűYi òR^ i cÀűde i űcűRK eűZŃúZKűűfúKi őÁZòú aűfòaŠaiKűj a űűMúUG i cűRe ^ű űeZ i űÁZK]űeű Nűeű aýqŃRűa^e i űcűK _eű Kűg j óGK i űcűRK i őÁZie e_ű^A[űG ű Gj ű Kj űű aűf ý KűűfúK i őÁZò i cÉ gÁ i őÁZie R^ű ű aűŃ MűahKu cZűe gÁ i őÁZò_ÁeYű űj űf űfúKi őÁZòGK PKP k ^ŠeYű ű Gj ű űMúUG RiZie _ePd, @i Zű I Éűbñűe Pj űű űfúKi őÁZie _ebñű Ləpáyű_K űj úA[űű űj ZéGj ű űMúUG R^Rűa^e Rűa^ RűaKű, űfúK aűñi , űfúKPKYű, űfúKiPie, űfúK^Zý, űfúKaűý Z[ű űfúKMűZ I űfúKK[ű bkòűcűLK i űj Zý cæue QűZàQűZà_eűÁ ű Kj űűKèMűf űfúKi őÁZòűj fű űMúUG _řűa; R^ i cÀűde _Xò_űe _Xò@^űik^ KePűf[űű GK i űaR^ű^ Rűa^]űeY _j ZKèaŠűA[űG ű

Gj ò_ű wűe @űj èòcæ Kű ű-úA_űűe ű~, űfúKcű^ue K[Z bñű Rk, aűdèl Rűa^ bkòaÉZ I Mbűe ű űi j òaÉZò I MbűeZűe GK GK ^ű Á aűűe ej Qűò@ù^K @miz űfúKűZ^ò cæ-IWűűe _KZò i ě eű KŠcúk űi cæé@^ýZcò KŠcúke WcpűfúK-i cűRe i űÁZK űaPZý, K[Z bñű űaba I űi j òbñűe _~űű űfúKi űj Zye \ű_òl ayű KűűLiRò ZRű Kèű CűYgyűe Gj ò_ÉKűe GK ^Áű_e C\ýc Kei-úA@Qòò

KŞcike WcþRúfiKi iÁZö

KŞcik: ùl Zâ@pd^

ùl Zâ@pd^uauk ù~CiRúZie i iÁZK _ecŞk Z[ù bihúùl ZKê@i] ieuI Zábúia Pd^ Keir-iAQö ùi jòùl Zâ aæeYú ckK _ePd_ ðú^ Keau^ j iZö@iagyKö @ice @pd^ ùl Zâ új CQöWcþR^úMiÁú aj k aúfMú C_LŞ i úcZ i cMaKŞcik Rfäö IWjüie ZeöüMiúRfä cæue _kZK ùi ð! ~ÿe M«iNe búia KŞcike úagÁý ej @üi Qö GjòRfäe úbaúMikK I _kZK _eúag GúZ cù^iec ù~ G[ò Zö@KÁ új úA aj éau\gú _~ÿUK _Zyj GVúKê@üi ò ùi ð! ~ÿ cü] ieu C_ùbiM Keç[ú«òú [éúie cí^PZKêfI yKúf KŞcik Rfäe i úcú i ej \ 19°. 34 I 20°.54 C e @i úg Z[ù 83°.30 I 84°. 48 _að\úNcú cæue @ai É ù Gj ie _að i úcúKêM-úic I ^diúMúRfäEgòKeç[éúúauk Kkúj úSòl eidMúRfäe @ù^Kúg ½ic \Múe ej @Qòú C e \MKêúau; Rfä Gaö \I Y\MKêM-úic, eidMúRfä Z[ù MR_ZòRfäe úKúZKúg i ofMúúj úAej Qòú Gj ie úcúú ùl Zâ k 7650 aMòKòcò új úA[éúúauk ùi [éé 4457.78 aMòKòcò @ kKê_kZK Rwf @úaiéiej Qö GK _iaZyú k új úA[éú \ÁéGj obLŞe CyZú i cãá_ ^Vieé1500 `Úee3000 `Ú Cyúe ej @Qòú KŞcik Rfäe abúúMiÁúe @ú\éúú ú i µáúid ej [éúúauk aúgh bíaué aúfMú C_LŞúe WcþR^úMiÁúe úfúK @iaúj cí^ Kúkeéej @üi Q«ò ùi cí^ue úfiKi iÁZö úfiKúbihú I úfiKi új Zye i iÁZK @^gúK^ j óGj ò _Kúg^e ck CúYgyö i aúgh búia i ò_é @ ke _kZK _eúag, LYR _ú[ò Rwf i µ\ Z[ù HZj úi K] ieu i µKúe GVúe @aZieYú Keir-iA@Qòö

_kZK úagÁý

_jáèeCúfiL Keir-iAQòú~, aúfMú C_LŞ @^a\ý _kZK ùi ð! ~ÿe GK M«iNe ú fuúMúY^KUI ú'Wcþf-Wwep Rfäe i úaúy _aZ ú Mè ú_ idZ @«MZ KòúMúMác ^KUI ú'KUKþ Wwep Rfäe \Zúid CyZc _aZ ú GjòMúahK 2004 cí j úe ÉMZ _eúcgé ú\gòúdk (fuúMú) I gáicí^hj úeg cŞk (cíúfú Wj) u i úcZ GK 12 RY@ú _aZúeúj ú\k i j _\aRúe Gjò\A _úé _aZé gúe ú\gKê@úeúj Y KeúGK @bò'a @^bZòfúo Keç[éúú ùi j ò_eò @^yú'ý _úé _aZ új fú- PmuíSe^þ ceçfoi eé Wúj i eé CKúWé \úúúúj i eé \Sú i eé ewúMúWj i eé cKò i eé ceúúúúj i eé _ú Ròe i eé _ú úúKúj i eé _\áúo _aZ, Ehçik _aZ, bZúWj i éeqò. AZyúú Rwf cæue _Pé búia i Mò(gúk), aRú (_@igúk), M_úeò cŞþ(j k |),]icY, P!^, Ká é I Pmuí@úúoat ejò _kZK a^ i éçúKé\MáZ Keç[úGö

úKúúMúYakþ«MZ 'fÁé GK _kZK Rk_áúZ ú Gj ie cù^iec \éy _jáèe_eògKú \Áò@úKhú Keç[úf új úa cí^ Gjò IWjü i eKúeú GK _~ÿU^ i Kúúe _eúZ új aúKé ~úC@Qòú KŞcik Rfäe @i úLý MeSe I ^ú cæue CúZA, úZfþ eúj k, aKj^ú, EhKúfú, úfúj eúLŞò aWj^ú, i úfúò aúN^ú, LWjM ^ú, bZw ^ú, _fú i úfúúGaò PiçK] @ú AZyúú ùQúú aWj^ú _áúj Z új C[éú `kúe Gj ie _kZK úgúúú @új eò aé ò úA[iGö Wcþbihú I úfiKi új Zye C> j ó Gj òeYý _KZö

LYR i μ\

KŠcìk Rfì LYR i μ\ùe beü aúfMùj C_LŠ Gj òùl Zùe i cę @ kö ù Gi @ù
cj ù\ge \Zùd aj c Mā ùAUpLYòZèWjŠ C_KYùe @ai Źö GZ\pòùMēù _ idZe
cij ùaifòl ařicik Māc i ùcZ ùafNe _ idZe @ù^KZāad ō bìaùe @bāI Mā ùAUpbkò
LYR i μ\ cj RAp[èùK[ù i eKieú Z[yèèRùYèùKèck[ùG ù'@bābkòLYR \ay gÉùùj ùA[èièè
Gj ùe L^^ Kù-ŷ ùKòYi òi Ź^ùe G ~iaZpKeù-ùA^ùj ò ZèWjŠ, Mēù, ùafNe Gaò Sèù ùYò
@ ke aj è ùažý C_ZyKùe ùMùc\p Mēp^Up Kýùlji ùARpl eàòì ùcZ aj ècifyaù^ eZù [e
LYè c^ i Šì^ Keù-ùAQò G i cÉe L^^ ùj ùf bahýZùe Gj òbLŠe c-ŷùù aj èbìaùe
aq ò ùAaò

Rwf i μ\

KŠcìk Rfìe ùcùl Rwf-ùl Zà_ècùY 4457.78 aMòKòcò c^èèaúfMùj C_LŠ
@«Mž Rwfè @idZ^ ùj CQè2772.91aMòKòcò ùGj ùe N @eYý c^ùe aiN, bífè j ùZù,
PžìaiN, M]èaiN, akèù KKè bkòj òi àR«èi ùcZ j eY, i 'e, Kùèù, aùej ù, ùVKèù,
ařèù, Sù, i kèù_Z^ù bkò^yùY RìaR«èc^ aiì Ke«òù i eùì é cì^u c^ùe @RMe,
^ùM, XjçYù, Pžì eYù, ùaùWj, ùKùf^p(Wikùe ej [èù i ù_) I ùMù]òèùRìa aj k bìua
ù\LèùKèck«òù

GbkòGK a%k Z[ù ùKZK ùi ò! ~ŷe M«ùNe gýic Kìk KŠcìk cùùe aj èùaj cì^
KìkèKŠ, Wcp_ùY, i Ceù, MŠ, Kcie, j ùWj Nù òbkòèù^K RiZè ùfùK i j ùai Ź^ i Zùe
GKZāai aùì Keòèùì Q«òù @agý _ea ò i cdùe M-ic, _èù, KUK I ^dùMùj@ùòRfìèè
ajj Y, KeY, ùZfò i èòbkòC^ž aMè ùfùK ayai id aù PìKèòKeàùKèèùì òKŠcìkKè^Re
i ùdù aùì i Ź^ bìua @ùèòèù^AQòù KŠcìke ck aùì ùù bìua ai aùì Keòej [èù ùZyK
R^ùMùÁùe GK GK ÉZ^ bìhù, i òÁžòZ[ù ùcùLk i ùj žý ej [èù fl ý Keù-ùA_ùe ùKùèKŠu
_ùe Kùèù WcpRiZòj òKŠcìke _pù^ _epeù, i òÁžò bìhù I i ùj žýKèG ~iaZpa ùA eL[èù
GK _aj ù^ RiZòù Èù] ù^Zù _è _ea ò Kùkùe i è ù GbkòGK i òÁžò i cę R^ i μ\ùd C_ùe
G~iaZpùKòYi òMùahYicK Kù-ŷ ùj ùA^ùj ò aÉZù ùi cì^u bìhù, i ùj žý Z[ù i òÁžKè«ew
bìua @ad^ Keòù i j ùfùKùfùP^Kè@ùYèù [fù ùcù MùahYie fl ýò i ò_è R^ùMùÁùe
aùì bcò aúfMùj C_LŠè HZj ùi K _Ábcò i μKùe _á w Kùc KQòZ[y _àù^ Keòù Gj ò
_èù_á ùe CPž ùj aò

aúfMùj C_LŠ : HZj ý I AZj ùi

_č[èùe ùZyK @ ke _ePdKèù^A aj èHZj ùi K Z[y ej [èù_èòKŠcìk @ ke
c^ GK HZj ùi K _ePd ej Qò a cì^e KŠcìk Rfì@ZùZùe `faiYù, ùaaj -KŠcìk Rfì

KŚcike WcġufiKi ōĀZō

^icġe ^icZ [fġō ū~ūZūaġk ū~Cġgġi K ū~Cġ_eōbūa . j Q«ōūi j_ēōbūa Rfġe ^ic
_eā ō Keġ[ūf cġ ūfġKcū^ ZġKēMġ Y Keġūi Q«ō G[ūe ūfġKcġrue bġhū, Lūġyū_d,
ūagū_ġhġK, eġZōūZō _aġ_aġYōI]cġdbġa^ūe aġgh _eā ō @\ŷġa]ōūj ūA^ġj ō Gġō
\\Āēēāō e Kūf, aġfMġVġ i aġWbR^ġe kūe ai aġi Keġūi [āūWcġR^ūMūĀūē]ēK i bŷZū
\\ēūKōġ\ōg _bġaZ ūj ūA[ūf ūj ū^Re i ōĀZK _epeġKēG~ġaZġaRġd eL[āū fI ŷ Keġ-ūGō

aÉZū KŚcike AZġ ūi I Gġġe ġūi Kcġr^ue eġRūbġMe Kġc aā ō i μKūe aġōŪ
HZġ ūi K bōŪbōŪcZ _āġr^ Keġ[āū ū\Lū-ūGō _Kġg[iCKōHZġ ūi K ^aġr^ Kēġe i ūj ē⁽¹⁾,
KġPġā_ūYMġj ū⁽²⁾, ~mKēġe i ūj ē⁽³⁾, i Zŷ^ġeġdY eġRMēē⁽⁴⁾, j ūeKġ cġ Zġaġ⁽⁵⁾, @ūġġK
Kēġe e[⁽⁶⁾, \Ś_ūYūāūj eġ⁽⁷⁾, ^ġkcYġcġ⁽⁸⁾ I UōēġA. cA[ō⁽⁹⁾ _bZūi cġr^u Māġcġr^uē
bōŪbōŪcZcġr^ Cūfġ Keġ-ūAQ«ō ūi i aē aÉZ aāeYū GVūe _āġr^ Keġūi i _a_e
^ēj ō Z[ū_ōG _ā wūe ^cġġe ūKūZK HZġ ūi K Z[ŷ Z[ū Kō\«ūKē@ū]ēKeġ@ġRē KŚcġk
Rfġ i ūcZ aġfMġVġ C_LS i μKūe i ūi _e KōZ[ŷ _āġr^ Keġ-ūAQō

Lā_ī ZZġd ġZKūe ZZġd ūcġ-ġaġġū cM] i cġJ 'ēūġġK' Kkġw Rd Keġ[ūf ū Kēē
ūi Kkġwe C e _ġcū kūe @ai Ē \Mġc _ġaZŷū k @WġKēMā e ūj aġKēi ūj i Keġ[ūf ū
Gġġe ^ic ūi Zġj ūū \Zġd ġkġr^ġūi ^ūe 'ēūġaKġ eġRŷ bġaūe a%ōū KeQ«ōū HZġ ūi K
KġPġā_ūYMġj ūū bġhūeū -

"Kalinga had remained under the hegemony of Ashok after the battle of Kalinga, but
he failed to bring this forest region to his own control. It was covered with dense forest & hills.
He did not venture to cross the present kalinga Ghat."⁽¹⁰⁾ cġ ūcNāġj ūr^ Lġēūak(Lā_ī
_ġc ġZġēū)u ġkġwFLūe 'ēūġaKġ eġRŷ e a%ōū ēj Qōū ūi ^R eġRŷ ġūi ^e 4[ōāhūe
'aġyū]e eġRŷ' ^ġcK GK _aZū k Rd Keġ[ūf ū ūKūZK ūR^]cōMā ūe cġ 'ēūġaġ' eġRŷ
K[ū CfġLZō G[ēēKŚcike aġfMġVġ @ k @ġaK, @Uāi I aġyū]e eġRŷe «MZ [āū
RYū-ūGō _āēēGi aēAfġKġē@ūġġK 'ēāRZ' eġRŷ ūNġhYū KeġūfġKcġr^ue i ūcġRK Z[ū
ū^ZK C^ZōKūġ @ū^K _āūi Keġ[ūf ū ūi aġ u]cāūYūe _Pġe CūYġyūe 'cġ ūcġZŷ'
C_ū]ġūēū Rū^K eġR_Zūē i ē%Me(ūKūMġV)Vūe @ai ū_Z Keġ[ūfō ~[ū-

"In order to propagate & spread Buddhism in the hill tracts of this district, Ashok, the
third Maurya had appointed one Mahamatya who was entitled as 'Aryaputra', lived at the feet
of hill fort of Subarnagiri. The Subarnagiri mountain consists 411 feet. The ancient dilapidated
temple & the remains of hill-fort are remaining in this dense forest."⁽¹¹⁾

i ē%Meē fġēRk_ā ūZ _āēēēūj k ^\ŷe C\Mc ūj ūA[āū ūi j_ōMġē GK _aZē
_Ēē aġ ūe aġ ūe GK _KġS _ZKZōūLū\A ūj ūAej Qōū G aġd ġāfūū (_Pġr^ i ūj k aġ
i ūfġr^ġe GK ūāġj]cMā ūe cġ a%Zō

“Hon’ble Pratap Keshari Deo, MP. (Lokasabha), Kalahandi Parliamentary constituency during his tour to Ceylone in 1978 came to learn that there is a mention in Buddhist Literature (Datha Vansa) in Ceylone that an eighty feet Buddhist sculpture remained near starting place of river Rahul at the dense forest in Subarnagiri hills & which has not been discovered.”⁽¹²⁾

“i öj küe ‘\Miaög’ ^icK üMüG _úfö _ikZ bihüe fLZ uaog; Mä’é _üYZü] cKò ò Kkwaui ü üj üA [äteë ü j ò Mä’üe äyäj Z bihüKé Kkwe K [Z bihü üaúfö ^eë_Y Keü-üA_üeö”⁽¹³⁾

ü _üWjcieò@] ú^üe RùY Mwaögüdü eüR_žai ä%Meë eüRü biaüe @ai ú^ Keđüf ü üi j ò eüRüci^u c^eëRùY GK\ü KÜöü KŞ I KÜöü Wcpue _icL @ieü ü\au ‘eüYü@Wj üaü!@WjüeZüü _üV i`üwüWj Vüue \gđ Keüü i j Z ^R eüRye \Mie AfüKü _eügđ Keüü CüYgyüe MeüMWj@ k MÉ Keđüf ü KÜöü KŞ Rüzë ücLk üfik_eüY (Oral- Epic) c^ue üi eüRüe’üaWj eüRüKWj eüRü I Züü aög _ePZKé ‘Mwai -^üYiaí’ biaüe a%đü Keü-üA [äü _eLÁ j G ü MüZ MüAfüaük üi cü^ ^cözüZ a%đü Keđüf: -

KA bihüe

IWöübihüke

ciAfü eüRü@iZü-ü cPë
ciAfü ü ^ë@iZü-ü cPë
üaWj eüRü_üüfü cPë
KWj eüRü_üüfü cPë
A!ühpü\C \iefü cPë
cđühpü\C \iefü cPë
Mwai Zü-üfü cPë
^üYiaí Zü-fü cPë

üi @ü, ci^u eüRü
üi @ü, ci^u ü\azü
üi üaWj eüRü^ic] üeü äyqò
üi KWj eüRü^ic] üeü äyqò
A!ühpü\C Züj üü ^ic
cđühpü\C Züj üü ^ic
üi Mwaüügüna eüR_žai
üi ^üYiaüügüna eüR_žai⁽¹⁴⁾

Gj öüfik- _eüY c^ue @üj eòc^ a%ž üj üAQòü~, eüRü Züj üe j üZü üNüWj] eò ‘Üüü-cifë (üi äy-i üc«) i j ž G @bè-ü^ Keđüf üüi i ä%MeüieëMeüMWj@ kKé~iZä Keüü i cdüe üKcñüKcñi ü^ü\A MZòKeđüf Züj üe _ä-k a%đü G [üe ej Qò üi [üe i ä%MeKé ‘i a^MeëeZ^Meö I üKüMWKé ‘üKüMWj- _üMWj, üaFüMWKé ‘üaFüMWj-eüAMüWj’ Gaö ZcWj aŞKé ‘ZcWj; ü-eüA fäü; ü^icüe CüfL Keü-üAQò ~ [ü :-

KA bihüe

IWöübihüke

“i a^Meöü^ü^üe
eZ^Meöü^ü^üe
üKüMWj ü^ü^üe

i ä%Meö_j üa
eZ^Meö_j üa
üKüMWj_j üa

KŠcike Wcǔfiki ōĀZō

_ǔMǔMǔj ū^ū^ue	_ǔMǔMǔj_j ūa
ūafǔMǔMǔj ū^ū^ue	ūafMǔMǔj_j ūa
eǔAMǔMǔj ū^ū^ue	eǔAMǔMǔj_j ūa ⁽¹⁵⁾

aÉZū Lieùaku _ue Kkǔv i ǔcǔRy ūQū ūQū eǔRyue abǔRZ ūj ūA~ūA [ǔřǔ LǔÁŭd PZ[ǔgZǔe ūe i cǔ ū i cǔMē ~ǔ @bǔ-ǔ^ Keǔcǔŭ 12 RY eǔRǔe_eǔÉ Ke[ǔ ū K [ǔ Zǔj ū @ǔj ǔa\ gkǔfLeǔRYǔ-ūA [ǔg ū ūi ūKǔgke eǔR] ǔ^ǔ geǔ_e Vieé \ ǔ Y cǔ j ū ~ǔZǔKeǔKkǔv Nǔŭcǔ^ \ A 300 cǔAfǔ\ e @ZKǔ KeǔZZKǔkǔ^ Mwaǔgǔ eǔRǔ eǔR] ǔ^ǔ Kkǔv^Me @] Kǔe Ke[ǔ ǔf ū ` kǔe ūKǔgke \ ǔ Y ǔg @ [ǔZǔǔaǔ; I KŠcike KQǔ@ǔg i cǔMē u i ǔcǔRyue @«bǔj ūj ūA [ǔřǔ ū HZǔ ūi K ^aǔ^ Keǔe i ūj éGj ǔ300 cǔAfǔ\ ūNǔeǔÉ ū i cǔMē ue \ ǔl ǔZǔy ~ǔ @bǔ-ǔ^ ūaǔk aǔaj Z ūj ūA [ǔřǔ ūaǔfǔcZ ū_ǔhY Ke«ǔ⁽¹⁶⁾

_Kǔg [ǔCKǔLǔ@. 8cǔé10c cǔe _ǔǔ Mwu \ ǔeǔ ūgZK eǔRy gǔǔ Z ūj ūA [ǔřǔ ū Gǔǔe aj é_ǔeǔǔfMǔj @ k i ǔ^ǔLcǔŠeǔRy e GK @aǔz \ y @w [ǔřǔ ūgZK eǔRyue aǔjLcǔŠǔ(aRd^Me), i ǔ^ǔLcǔŠǔ(_Zǔ_Me) Gaǔ PKǔŭcǔgǔe j [ǔřǔ ū⁽¹⁷⁾ @ZGa aǔfMǔj, \ ǔeǔǔǔ ZǔeǔǔS, K. ^ǔMǔ I ūKǔMǔj aǔj ūi j ǔKǔe ūgZK eǔRyue [ǔřǔ ūaǔfǔKǔ ū-ūA _ǔe ū

ūKǔZKu cZǔe "Lǔ@. \gc gZǔe ūe aǔfMǔj @ k 'Lǔeǔǔ ūpǔŠk' ^ǔcǔe _ePZ [ǔřǔ ūi ūZǔaǔk ^'k' aǔge eǔRǔcǔ^ _ǔWǔgǔ \ ǔ Y ūKǔgk eǔRyue eǔRZKe[ǔ ǔfǔ _ǔŠǔǔgǔ eǔRǔ Zǔaeǔ\ \ ǔ Y ūKǔgk Rd Keǔ^kaǔgǔ eǔRǔe aZǔWZ Ke[ǔ ǔf ū Gǔ ū i ~c gZǔe NŪYǔ ū ^k eǔRaǔgǔcǔ^ _eǔRZ ūj ūA \ ǔ Y \ MKǔ_kǔd^ Keǔ] eǔKǔ Vǔe GK ^Z^ R^ \ i ū^ Ke[ǔ ǔf ū a ǔǔ^] eǔKǔ Mǔ ūKǔMǔj aǔj Rǔǔǔǔ_ ūdZǔe ej Qǔ⁽¹⁸⁾

_ǔ½ GVǔe Cǔfǔ Keǔ-ūA _ǔe ū~ 10c/11g gZǔe ūakKeKŠcike ūaǔfǔKǔŭ i ū i ǔ^e ^ǔc ^ [ǔřǔ _ǔe ū~CǔLǔ-kǔŠk eǔRy i ū_ Z ūj fǔ, Zǔj ǔe _eǔ ūcǔ ūZf^ \ ǔ I cǔj ǔ^ \ ǔ Vieé @ǔe , Keǔ_ǔe EhKǔfǔ^ \ ǔ _~ǔ« _eǔyǔ [ǔřǔ Gǔǔe kǔe RǔY Kǔgǔ _ǔMǔZǔ ^; i ūmǔ] ǔeǔ aǔj \ eǔRZKe[ǔ ǔfǔ _ǔe ūi Vǔe eYb (c\^ eYǔ) ^ǔcK aǔqǔ^ RKeǔ- eǔRǔ Kǔj eǔRZKeǔKǔe, Kǔfǔ GVǔe Cǔfǔ Keǔ-ūA _ǔe ū~, ZZKǔkǔ^ ūaǔ; eǔRy I Nǔe e eǔRy _[K eǔ_ ej [ǔ ǔf cǔ Zǔj ǔe i ūcǔ @Rǔe Nǔe \ dMǔe _~ǔ« ej [ǔřǔ Zǔe _ea ū @ k ~ǔj ūKǔS I WcǔRǔZǔǔeǔ^ǔ, ūi j ǔe k LcǔWǔeǔRy e @«bǔj [ǔřǔ Gǔǔe LcǔWǔeǔRy i mǔkǔe HZǔ ūi KMY bǔǔbǔǔcZ ū\ A [ǔkǔ ūKǔZK HZǔ ūi Ku cZǔe a ǔǔ^e C\ dMǔe _ǔe ūKǔMǔj ^Kǔi ūi eǔMǔe _~ǔ« @ k Nǔe e @] ǔ^e ^ ej ūi ǔ^ǔLcǔŠǔ eǔRǔe @] ǔ^e aj éKǔk ej ǔǔ [ǔřǔ G_eKǔ I Wǔgǔe _ǔǔcǔ ke aǔRy- _[Gǔǔe k cǔ ū\ A M-ǔc i j Z i mǔ ej [ǔřǔ i ǔ^ǔLcǔŠǔ eǔRǔcǔ^ Gǔǔe Wcǔ @] ǔhZ @ k Kǔgǔ ^ Keǔ ūi j eǔRyue _Rǔcǔ^ ūe i ǔǔ ^ ū\ A [ǔ ū \ yǔa] ūǔfiki ūj Zǔy Z [ǔ ūfǔk _eǔeǔeǔ i PZ ūj ūA [ǔGǔ

(\ǔAy- _ǔǔ 5ǔe Cǔj Z KǔǔKŠ ūfǔk_eǔYe Kǔd\ǔg)

G i μKúe @új eüèù^K Z[y LcWjeyRye AZj üi @ü]ieüe @üfúP^ú Kúf RYü_Wæö

LáÁúid _id 10c gZiúieê LcWjéŠke ÊZ^a i Žò i μKúe i P^ú cKð [úrf i q ú Gj ú
^ei ój ù\à au Kkúj ^1ueu i cdej ó Mwaögú eiRíci^ue @] Kíebéj új úA [fíö i i-ÿaögú
i ê'ic] ^ý MR_ZòK_ük | á ù\au ùRyÁ_žá (ùKùZKu cZúe Mwaögú K{K bú^è\à,
eiR] í^úe ~új ie \úNúð @^ê i ŽòK_ük | á ueeiRi ój üi ^ @üiej Ye i è~M ù\A [fíö] _žé
i ój üi ^ @] Kíeeéa ž új úA eiRý ZýM Kfú_úe LcWjeyRýue @igð Mj Y Keč[úrfö üi j ó
aj e LcWjeyRýe @ú\ò _žÁúZü eü_ ÉúKžö Ziu _aééGj ú [fíö GK cŠk cüzö üi MúVieò
KUK Vúe ^Re eiR] í^ú i Ű_ ^ KeòLcWjéGK akÁ eiRýue _žÁú Keč[úrfö üi ùZuaük
aWjüLcŠò i í^ ùLcŠò _iekú ùLcŠò aÉe Gaò ùKíeü_úe KQò@ög Gj ie @«bòj [fíö Ziu
eiRZBi cd 1245 eé1265 úaúfóHZj üi Kcí^u \beü ÉúKžö

“LcWjeyRýe i úceüK MežBüi ùZuaük Kcp^ [fíö C eüe C}k Gaò \IYúe
@iŠá K%úK I cá fci^ i úciRý Gj ú Žò i aúúúfúfê \ÁòeL[úrfö üi [ò_úAñLcWjéaie íe
Gcí^u @iKíYe i ^Lú^ új C [fíö KéêLcWjé MR_Zcü^ @] Kúg @iKíYKéKéjKZie i j
_žj Z Keč[úrfö Gj ú I ááeiRý új úfúj ñGj ie i úceüK aba [fíö @Zý« i cq ö \úNò _id
i úXýZðgj ahð] eò@LŠ bíáúe Gj òeiRýe eiRíciú^ MúVieò KUK Vúe \IY I C eüe
^Re _bía aÉie Keč[úrfö Gj òeiRáige gbfiw bí^ú (1566 eé1590) bížé_žòLcWjé
eiRýKé\A bíMúe abq Keč[fíö gbfiw bí^é I Ziu K^Á bíZü eícP | á @^wbic ùKgeüu
c^úe bížü_č [fíö @Zý« ^éWjé Cbúd i i-ÿaögú MR_Zò_žü eáú\au cžý_úe C}k
i úciRýe i úceüK \éKZie i è~M ù^A ùLú; Ű ^KUa Ű e [ú_éVúe KQò i cd _úAñGK
güi ^ úK | á i Ű_ ^ Keč[úrfö Gj òCbd bíZü LcWjeyRýKéabq KeòaRd^Me (@ü] éK \M_j Šò
^KUúe) Vúe @^ý GK eiRýe _žÁú Kúfö ùRyÁ bíZü eiR] í^ú MúVieü KUKVúe ej fíö
_iekú ùLcŠé güi Kcü^ ‘MR_Zò^ieídY’ Gaò ùLcŠé (_úe aWjüLcŠò I i í^ ùLcŠúe
abq) güi Kcü^ ‘MR_Zò@^wbic’ eü_ ^R ^RKé_ePž KeiAúfö gbfiw bí^úe _ú_žá
cKé MR_Zò^ieídY ù\à (1656-1674) aRd^Me eiRý i j i úciáúñ ù\Lú\áieé
_iekú ùLcŠé eiR] í^ú KéMúVieVieé_éVü_úYúKéi í^úke Keò@üY[úrfö _úe Gj ú_žü eáá
MR_Zò ^ieídY ù\au eiRZBiKúe (1748 - 1766) cej...ú@iKíY R^ž ^eü_ ú \Áéé
@ü] éK _iekú ùLcŠò i j eKéi í^úkež új fíö”⁽¹⁹⁾

@^ýúKùZKu cZúe “\úNüi e bMaZúic | e @bùfL (Lú.@.1075) @^è-ídú Mwaige
eiRú ù\úa | á cü eiReiR-1 (1070-1078) ue a^_Zò^icK üi ^ú_Zò\úñ YúZýue ùLcŠò
I LŠej ínp@] Kíe Keč[úrf ú”⁽²⁰⁾ LŠej ínpKj úf aúfMúVj @ kKéaŠúA [úG ú @Áúlg gZiúie
c^úgúe ùLcŠòúciMf güi ^ú] í^ új aú` kúe Mwgüi Kcü^ Ke\ eiRú új úA ej [úrf ú

KŠcike WcþufiKi iÄZi

AũeRciũ^ 1762 ci jũ ùakKèùLcŠoiRý cªue _aag Kei ue[ũf ù Kèè 1776 ci jũe _eèhũ c @^w bicù\au czý_ue ùi ciũ^ ùLcŠoi ùcZ M-ice l cZi\Lf Ke[ũf ù @^w bicù\au czý_ue Ziu ùRýÁ_žá_\\a`tb ù\la le`pcYù\la gũi ^\\idúZBù^A[ũf ù Kèè Zij ùu K^Á bZùRM^Ů[ù\la G[ue l a] ùj iA AũeRue geYù_ ^Ůj iA[ũf ù Gj_ùe AũeR i eKieue j Éul_ue aWþiA cYù\la aRd ^Me \\idZBe ej aieèZij iKèaWþLcŠo l i r^ biA RM^Ů[ù\la _žù_MeòeiRýbte ù^aieèZij iKè i r^ ùLcŠo@lYù \\e-iA[ũf ù 1806 ci jũe RM^Ů[ù\au _žáP;icYù\la ^R eiR]i r^ _žù_Meòèèù_ŮjicteKè i ŮiKèeZ Ke[ũf ùi ùZuaùk i r^ùLcŠoücũ 2164 aMòKicò ayù [ũf l ùcũ 178 UòMàcKè27Uò cVũe abq ùj iA[ũf]-

1. i iewMWy
2. Kè ċMWy
3. cŠMWy
4. ZcWþS,
5. Lc^ ùLũfþ6. ùKũJMWy
7. aŮŮMWy,
8. cju i i vþ
9. KŮZfõ
10. aũfMWy,
11. cèKèù,
12. _á Ůvèù,
13. M\ù_è,
14. _üMŠù,
15. eá ċõ
16. aieLci,
17. Pù;_ù,
18. ^eŮMù,
19. i è%Mèõ
20. gæic_è,
21. ùa fMWy
22. MèiMWy
23. Sèò_üYõ
24. fuidMWy
25. _ieMWy
26. P;Mèò l
27. Kũv@ŮMWyù

“AũeRciũ^ 1803 ci jũe lWþù cªue _aag Ke[ũf ù Kèè i r^ùLcŠoiRýKè\Lf Keàù_ iAñZùè_Ůõ77 aħi cd fM[ũf ù aũfMWy@ ke i Ůid ŮfũKue \\y_žue] ù-ŮMàGj ù 1880 ci jũe AũeRu jZKè-~iA[ũf ùi ciũ^ KeWj, eYai, \\Ůo@ kũKè1885 ue \Lf Ke[ũf ù aũfMWyKèi ZKòuaùk i r^ùLcŠoiRýe@fMù Kei- iA cù;Rþù_á ŮW^þ òi jZ i õ-èj KeieLi- iA[ũf i r^ (21) i r^ùLcŠoiRýe @^yZc _čL cVù Kũvèù MWKè^k aige eiRiciũ^ [ŮeiRù biaue GKñKàic 1552 eè1869 _-j« gũi ^ Ke[ũf RYi- iG ù

@iRè KŠciK ùi ùZuaùk (AũeR ciũ^ u _aag ùakK) Zr^òbũMue abq ùj iA ej [ũG :-

1. ùaaj i jZ `faiYù C_LŠò
2. Nèi e i jZ NèC\dmèõ PKù_ũ, UKiaũfõGaõ eiAKèù
3. i r^ùLcŠoi jZ ZcWþS, ùKũJMWy aũfMWy l \\eivþŮWþ

“1830 ùakKèajè_žai\ _ue aWþWj l i r^ùLcŠe gũi Kciũ^ AũeRu agýZù ÈũKie Kùf ù ùj Ůf i r^ùLcŠe @^yí^y cVũe cLèù ~[ù-M\ù_è, ùMàèŮWj ùKũJMWy aieLci, ZcWþS, cju i i vþ KŮZfõ i è%Mèõ aũfMWy, Kè ċMWy K. ^eŮMù, Lc^ùLũfþ i è^þŮWj i iewWj]eçl_èj 1880 ~iGñabjhaù l ue i Miac RieòeL[ũfõ eYai, KeWj, \\Ůo_ue aũfMWy ZũfKie @agÁ @ kKè1878 ci jũ i i ^; akùe 1880 ue i r^ùLcŠèè _žýj ùe Keù^A i õũi kL AũeR gũi ^ù]i r^ Kei- iA[ũf i r^” (22) “_ue 1886 ci jũe Gj iKècũVai þù_á W^þ ùe cõgA \\e-iA[ũf (Nèi e i jZ) ” õ (23)

fúa^þMWý (i Wj @ k) e eü ; ù císü ^ícúe _aèèúceþú akò_KúA [äú @bú-ùM
[üG ü 1854 üe üi [üe KëþMüe (üaieKëúcvü)] eþú _Rü Keđ äúuak Züü _@ _fj ü
císü i j Z Züüea ; ü KeüAüer i eKie ei fþKúSüüRfþie eLđ úf ü 1855 üakKëKýü þU^þ
cúKþ^Aþúceþú GüR [úf ü @ý aü aüu c^ue @üZü i ÁóKeäü CüÝgyüe üi eü ; ù
císüeüMüWje, @ üie I jüZüe fj ü gKkóaiŞöPfiA PfiA Cefüüü^ò-üGü^A-üA [fü ö
Gjü ü \Ló i ú^ú d @] äüü ü aüghKeòKŞcú^u c^ue _ak üKá] RiZüj fü ü Wai 'e cüi e
i , aZü Zü.06/07 @MWKëcúKþ^AþCefüüü^òKýüþie eü ; ü císüeLđ üG ü Gjü ü \Ló üL_üL
KQòKëþú KŞ üfüwK cúKþ^AþKëüBüüü aüj ú^ü Keòeü ; ù císüe cKkúAaúKéC\ýc Kúf ü
üj úf i `k üj üA_üeüf ^üj öü üi cüü^ fuüMWýcVie @üj eòKQòKëþú KŞu i c [đ _üAü
_ue Gjüe 3/4 \đ _ue Zü.10/12/1855üe cúKþ^AþKé KýüþC_ue i gÉ @üKéY
Keđ úf ü GjüLŞ ~q üe Cbd _I eéGKú]K áyqòcZüj Z üj úf ü Këèüi cüü^ eü ; ù císüe
cKkúA ü^A_üeüf ^üj öü GjüNUYü _ue üi j ðð CZþ ð cúKþ^AþKé MkoüPüüüe eü ; ù
císüe _áYáüdeCWj-üA [fü ü KŞcúk cüüüe C\ü üj üA [äü Gjü C\üdcú^ i þ-þ Züre cþüj üe
j òKkúj üŞöcúüüüü üe @ÉcZ üj üAMfü ü

Gi aè NUYüe Lae _üAüü cüüZá aüü þ i eKüeue _ü\PUü Kkë, Z}ükü^
LŞcúk (KŞcúk) e Zj i fþüe \ü^aŞè...^údk üi Vüüe _j êüA Kýü þU^þ cúKþ^Aþüe
i , üáý aü \eéa üA ü^A@üü [fü ü \ü^aŞè...^údk bkòüfüKe i j ü-ùM Kúrc 1870 _ue
_ue aüj üe RfúicúueéKeY, aüj ý I gèòbkòakgZ RiZüe üfüwK KŞcúke abòüüi úüe
@üü òej äü @ie , Keđ úf ü

aüü þ i eKie ^eakò_đü Cüz\ ^ícúe 1845 eè1861 ~üGü@ZyüPie PfiA [fü ü
üceþú GüR^þ üe \üdzBaQü aQü @ZóKie ~q ü` e«ú Kýü þU^þüRü^eüfþ~ [ü - Kýü þU^þ
Gwþ Wjüüi fþ cúKþ eþ ^þ üKüW^þj Wþ Kúfüw^fþKýüþia fþ Kýü þU^þ@ü [þþüü^þ Kýü þU^þ
cúKþaKieþ Kýü þU^þcúKþ^Aþü jüZüe ^ýÉ Keäü _Üüe Aüer i eKüeue @«^j Z c ;
CüÝgyü ej [fü ü üceþú GüR^þ Ké@_i eY KeüüMfü i ðü üi j ò^eakò I ggèj Zýü bkò
üKüZK i ücúRK Ká üÁüe MWKéCüz\ Keäü @iküe \c^fükü Püfëej [üG ü "Mj \üj I ^è ög
MYj Zýü bdüe Nèü e, üi ú^_è (\üeüüüü) Gaö i ú^üLcŞè @ü^K aü aü Aüerü agýZü
ÉüKie KeMüf ü Këèj üZüicŞü Gaö Züüüüüüü kaüü ü Züj üü _Züüü RieòeLüf, `küe Züüe
güÉöü\äü CüÝgyüe úf` þþüü þfö þZü. 10/12/1863 üe üi áyáüj ðü] eþüA ajéi öLýüüe
üMieéMüB Gaö] ^èZüe, Üüüòbkò_üeþeK @ÉgÉ RaZ Keüü^A@üü [fü ü" (24)

i , aZü Gjüi cdüe ZéWþS cVü @«MZ cŞMWj I fuüMWýcSüe [äü 'KèWj Rè
aYüüüfè ^icK GK Këþú KŞ Mäcúe Aüerüü^ GK ab> ^ieKúid KúS bèüA [úf ü @agý
Gjü _aèèüi j òMäcKéZ\«üe _Vü-üA [äü Rüy ü_üfö þKcþüeüéKëüWjüi MþüfüwK ge

KŞciKe WcþufiKi òÄZò

aq Keòj Zyü Ke[örf ü G[öie CZ] ò ùjüA Kyü_pU^pÁ@üÜò | Züü i j ü~üMü MÖpKpAÜö þ ü`öR]eö\ü^ KèWÿ\_RèMikècæeiZài cdüe @ZKZ @üKèY Ke[örf ü \Ä] Wÿie \_äd 80Üö NeKèGkü[eÜK ^öüfMüA ü\A[örf üMie PZü\_ögöie AöueR ü`üi öüNeöej [örf ü_öYakKüe ü~ Neè_\üKèajj iefü Züüé^i ög biaüe LŠüe ^Zèü a|K Mküe cie[örf ü üMü i µ\ i j Z @ü^K @i j üd ggèRüa« \M] üjüA bi bZ üjüAMüf ü üMüÜG _eöiee j iei j ieo ZöRY j ö iaüe]eö^üf üi üZüaük cZÿi öLyü 200 eè240 üjüA[è üi Kik _üj öf üüakKèKèWÿ_Rè ggüü^ _üfÜö~üA[üG üi Ü^üü _èLüüfÜK Kj «öG NUYü_üe üi Mie ciZäPieRY ayqöRüaZ ej [örf ü üi cü`u cæèZöRY @^y MäKèKèüüjüA ~üA[örf ü @iC RüY _Zÿ] \gö ÈüüfÜK ajèKÁüe _küA ~üA Rüa^ el ü Ke[örf üüi _küA~öü bZüe üKj RüY ^Äè AöueR i ö üj ü Züre üMüÜG É^KèKüüü\A[örf üüi aj Z \ö a öej ö_äd 80/90 ahöadi üe cZÿæY Ke[öü gVöüKècük üüi Vüue a öü^ _~ÿ« üKj öNe\öe Keöej öüü\Li~iC^üj öü eq e~Z üi j öcÜüe @\yüa] ö`èa K@kè^ [öüü\Li~iG ü Rüföüü öf ü aMbj ZyüKüS Vieè@üj eöaj èMÿüe üficj hYKüeü Gj öNUYüKèGK i ücür^y K[ü biaüe]eö^öü~üA AZj üi üe Gj üe ah\ a%öü Keü~üA^ [öü, ^öZ biaüe @aüj kie ahö ü i Ü^üü Wcþüüie _öü\ cæüe Gj öNUYüKè "Meü i üGaepÜÜKö^fö KèWÿ_RècüeMfö" üaüföa%öü Keü~üAÖüü

ZèWÿpS/üKüUMWÿcVüüe 1865 ci j üe [üe KÜöü KŞ aü\öj ü\Li ü\A[örf ü eiÉü ^cöY Kücüe üaVöLUüAaü KieYeèNUYüÜöKŞ ückè ei_ ü^A[örf üüi ZKöüakKè Kyü_pU^pÁ@üÜöe Kü~ÿk d cüj üi öpüie [üG ü^R ü`öR | @^yü^y \ü] Kieüüe Mc^üMc^e i öüj ü \_üAüAöueRþi eKüe cüj üi öpüieè i è%Mèö \_~ÿ« GK i WÿK \_[ ^cöY Keöüe ^ö ö ü^A[örf ü G aiaüe Kyü\_pU^pÁ@üÜö i è%Mèe eiRü (cVüj W) A|öcüj ^ aüj ö`è _üZüe i j Z GK Pöüüüüi Èü e Ke[örf ü Pöüüüüie i ö@^è~üü AöueR i eKüeü Ze`eèA|öcüj ^ aüj ö`è _üZäZüü @ ke i µq 15 ciAfpèüÉü ^cöY Keöüü üdZBü`üa üüi aiaüe AöueR i eKüe ZüüèciAfp_Üü U.50/- j ö iaüe ü\üa ü

üi Küküe ZèWÿpS/üKüUMWÿ@ ke KÜöü KŞ | KÜöü WcþüfÜK \Mè: aY_üj öWÿ bZüe ej öüKè^èü \ cü^ Ke[örf ü eiRü eiRüWÿue @ZyüPie GüZ bdue [örf ü~ üi cüü^ Zür @ü_l üaYe aüN, büfè j üZü bköj ö öR«ü i j Z aüi Keöü aeo ügö cY[örf üüi cüü^ cLÿZü ^cöZü^üöKieY ü~üMäC_öWZ üjüA güi Kamü Vieè\èüe ej [örf:-

- 1. _ü`è üi Éè MüfÜ, fiSä þAZyü\öaböÜKe @üüide Pü_ ü
- 2. i öfþè(Excise Officer)cür^ue Rfèþü
- 3. üaVöLUYüü

i üj aciü^ i Ü^üü KŞ/WcþüfÜKüè_gü bköaüfaiWÿ Ne\öe, eiÉüNü Küc i j Z ü\gü/aü\gü i üj aciü^uei aüüüe üaüj öü Küc KeüC[örf ü cRèü Z ü\c^ [örf; üKüZK

ul Zúe ù\^K ùKak ' _Wj (cŞ Qú _ad @] KùFüMáçþPiCk)ù\A adúd Keù\ C[úf ü Cq eiÉü Kíc ùaùk c^ _ĉú @^í üe @üL_üL Mie ùfúKuéüaVòLUèü _üAnZ þü cieò @YüMfüüüi ùZüaùk ùfúKüPie, ùfúK PKYü C_üe i ð^úd _güí ^ @ü\üü i üPZ^ ^ [fúü ^üPZ GbkòbþþKeð [ü« ù KÜþü Wcþü VieëKÜþü KŞu K[ü UKG ^þieüüüi cüü^ @^ye cíf LUèüKéGaó ^R Mü _eüag OWj @^ý GK _eüagüe \üNüð^ ej ðaíKéü\üü _i | Ke«ò ^üj öü i è%Méë eiRü c^ i ÚKeĉ[úf ü~, üaVüMieü cüçüe PiaK cieòKíc @ü\id Keù\A Kþüüü ü\aiü @[Ké@üzá üþKeù\üaö üi eiÉü Kícüe KŞ, WcþKüj üeKéVKþbíaüe cReü ü\üf ^üj öüüfúwK LUüLUó^LiA ^ _A güZ KíKeüe j <i < üj üf üüghüe 13/11/1865 \ð KÜþü KŞ güçKcüü^ Kíc aRð^ Keüüe i üçj K ^þ_ öü^A ü~Sü MäKé_küA Müf ü "i è%Méë eiRü Gbkò_eü ZüöFl ý Keò ^Re \ARY WcþüPdKüieþü jüzüe j Ké ü\A abðÜ Mie KŞ ùfúKuèWküA _ViAüf üüi cüü^ ZeWþþ I Mē ücSüe @ai Z afcþ_ fçþMü~üA [fúü üaùk CZýq KÜþü KŞcüü^ eiRüü C_üe [èü i cÉ eüM Züü C_üe SüWj\üfö cieécieüü \A üPdKüieue üi Vüe cZý üj üAMfüü" (25)

G NUYü _ue KŞüçkòùZRfúü ZeWþþ üçkë üK | äadê_üfUMfüü KÜþü KŞcüü^ MŞ/_üAK (_üzá) I Wcþ(üPdKüie)üé@ZýPieü eiRüü i c[K bíaðfÜþZeRþi j Z j ZýüKüS bþüAüf ü Seü üYüe Gj ü bdue ei_ ü^fü ü KÜþü KŞcüü^ Seü üYe MŞ (_üzá) Mü @üKüY Keü@ü^KueMküKüÜcieòKüicŞ MWKéMüçüe SífüA eLĉ[úf ü Gj üüi @ küe _ak @üzü i ÁüKeĉ[füüG i aē_eü Züü\LöüafMWþe bÜMe [ü _üzá(MŞ) Rúa^ a üAü _üAnRM\k_èKé _kid^ Keĉ[úf ü@agý 1865 ci j üügh @üWkëKÜþü KŞue aù\üj güç_ Wj_üA [fúü

"1872 ci j üe cü|üRþi eKüeue @ü\g^icü i öLýü 1440 Zü 31/10/1872 @^í üe aüfMWj I \üewþüWj Zj i fKé i ü^LcŞMieéKüXj@Yü~üA aüfMWj C_LS i üwüe çgüA \üMfüüCq _Zäaküe i è%Méoi ücZ ZeWþþ cÜü aüfMWj ZüfKü@]ü^ue eLi~üA aüfMWjKéZüj üe cLý \^e Keü~üA [fúü üKüüMWjM\ü_e Rçüie @]ü^ue ej ĉ[èü üaùk üafMWj MēüMWj fúüMWj Seü üYü _üeMWj Ké üMWj cŞMWj AZýüüü cÜü MWKé ZeWþþ @]ü^ue eLüMfüü" (26)

aüÉa _ül ü\LèüKéMüf KŞcük 1855 ci j üe j óAüeRþü K Zü]ü^ üj üA [fúü üüi ùZüaùk üaü; Kéüawüfþü_á üW^þü üe Gaó aüfMWj i aþübR^këcü|üRþü_á üW^þü @]ü^ue eLü~üA [èü K[ü _þèëCüfä Keü~üA @Üü

1891 ci j üe @^MkKéGK ÉZ^ Rfä üNüYü Keü~üA [fúü üüi ZKüüaùk `faiüYü i aþübR^kë@^Mk Rfä i j Z çgüA eLü~üA [fúü ü 1912 ci j üe cüVai þü\_á üW^þü èë\_ĉKþ Keü~üA aj üe Gaó I WjüKé\AUüeiRýüe abq KeüMfüüG\_þþ\_j fúü, 1936 ci j üe ÉZ^ C}k \_ü\g MV^ üj füüaùk `faiüYüKé@^Mk Rfä èë KüXj@Yü~üA aüfMWj C_LS i j Z

i ieYú @^i üe ^cúe Z` i fBèq RiZòI C_RiZòi µKùe i cýKp@üfP^u Keü-üAQò:-

Z` i fBèq C_RiZò

I Wjüe ai aüi Keèej [əuüciW Z` i fBèq C\_RiZü i ðLýüj fü62(aihV)ö Z^æè KŞcük Rfüe üciW 32(aZg) \_Kie Z` i fBèq C_RiZe üfiuK ai aüi Ke«üü ^cúe i cMaI Wjüe Gaö KŞcük Rfüe ai aüi Keèej [əu Z` i fBèq C_RiZü \AUöÉZ^a ZüfKü _äir^ KeüMfü:-

I Wjüe Z` i fBèq C_RiZò (62)

1. aMWj, aMpü, 2. aAMü, 3. aRieü, aRieü, 4. ai[üj 5. übilüWj, ü]üZWj, 6. bdiü, bdiü 7. bicèü, 8. bicR, 9. bi-èü, 10. aiSüf, 11. aSèü, aüSièü, 12. aèüj ie, 13. üaüSü _eRü, 14. üPöPè 15. \k, 16. ülgèü bicR, 17.]eèü, 18. \äidiü, 19. M\ai, 20. MŞèü, 21. Neü, 22. MŞ, üMiSü, 23. üj ü, 24. üj üfbü, 25. RUü_è 26 Rèüw, 27. KŞ MCWj 28. KIèe, 29. LWèü, LüWèü^, 30. LeIèe, 31. üLiS, üKiS, KŞ, ^wkö KŞ, iđ KŞ 32. Khir^, 33. üKüf, 34. üKüj üfj e, üKüf üfj e, 35. üKüfä 36. üj üfö cüfj e, 37. üKiSü\ieü, 38. üKie, 39. üKieèü, 40. üKüèü, 41. üKidiü, 42. Kfi ö 43, üfiü, 44. c\èü, 45. cüj üfö 46. ciüWj 47. @üüèWèü, 48. ciZý, 49. cü ü, 50. cSü, cSüüfj eü, cSücj fö þ 51. cSüèü, 52. Ici^Zý, 53. Ieü, 54. _üewü, 55. _eRü, 56. ü_ èü, 57. eiRèe, 58. i ükik, 59. i Ieü, i ae, i Ceü, i jeü, 60. gae, üfiü]ü, 61. i üC üI 62. [eèü⁽²⁷⁾

KŞcike Z` i fBèq C_RiZò: (32)

1. übilüWj, ü]üZWj, 2. bdiü, bdiü 3. bicR, 4. aiSüf, 5.]eèü, 6. M\ai, 7. üKieü/ Leü, 8. MŞ, üMiSü, 9. üj ü, 10. üj üfbü, 11. KŞ MCWj 12. KIèe, 13. LWèü, 14. üLeaieþ 15. KŞ, 16. Khir^ 17, üj üfèö 18. üKüf, 19. üKüfö cüfj e, 20. Kbö 21. üKüèü, 22. üKidiü, 23. Kfi ö 24. cSü, 25. Ici^Zý, 26. Ieüw, 27. _eRü, 28. ü_ èü, 29. i ükik, 30. üi èü, 31. gae/üfiü]ü, 32. [eèü⁽²⁸⁾

Z` i fBèq C_RiZü cæèKŞcüküe KŞ GK _icL R^uMiÁü ü ^Zü K \ÁüKiYeè KŞRiZöcüwifGWþFI Y i j Z ü_äUü@üÁüfGWþ aMèe _RiZüüaüföKj ü-üA[üG üKŞ R^RiZe üfiuK ayaij ie Ke[äü bihiüe ^ic 'KA' ü bihiüö K i uaü YeèGj ü üMiSö aSü, üj ü, KWjþ (Ieüþ), üKidiü, üKüföþ I fèü, _üRü, ü_wþAZýü\ö bihiü bkö \äüWj bihiü _eèüee üaüfö ^è èZ üj üAQü⁽²⁹⁾

KŞcike KŞ R^RiZe aKigÉe Z[ü übäuMükK aüi i ü^ \ÁüKiYeè aböÜMüahK üi cü^e aböÜaMüe abq Keü-üA[äü _eüÁ jG ü_è½ KŞcike KŞR^RiZKè ^cúZ

KŞciKe WcþuFiKi iÄZö

abiR^ Kei-üA_üe ü (1) KÜþü KŞ, (2) Lcþü KŞ, (3) i jeþü KŞ ü Gcü^ i cüÉ i üüd WcþR^üMüÄüi j \üNüð'eéGKZá i jüai ü^ Keþüi Q«ö

KÜþüKŞ

bieZüd i ´üü'e]üei 342 @^é-üdü eiÄá_Zü \þei ücüW 623UöR^ i müüidKé Z^ i fþeþ C_RiZü(Scheduled Tribe) büa üNihYü Kei-üA@Qö Z^þeéücüþ75UöaMüé @ü\c @]üüi ü (Primitive Tribal Group) eü_ ÉüKZü\þü-üAQö _aëëCüfL Kei-üA@Qü~ I Wþüüe _eþjZ ücüW Z^ i fþeþ C_RiZüü i öLýü 62 üj üA[üüaük, Z^þeé^cþLZ 13Uö @ü\üüi ü üMüÄüüéPrimitive Tribal Group e cí'ýZüçkQö:-

1. aŞü, 2. aëþj üeþ, 3. WwüA, 4. _üCWþübdüj 5. fü-þü i Ceü, 6. _üj üWýLeþü, 7. cüüWþü, 8. **KÜþüKŞ**, 9. Wwþü KŞ, 10. Rëw, 11. PKÜþü bë-þü, 12. üfü]ü I 13. i Ceü⁽³⁰⁾

KŞ i müüide i aðüPü^ aMüüj üf KÜþü KŞ ü üi cí'ue biñüGaö i üÄZKé^guk^ Küf RYü-üG ü~ üi cüü^ ^Re _epeüKé@\ýia]üa üA eLþüi Q«öü Gjü\ÁëëGcí'u RiZKé GK Primitive Tribal Groupé cí'ýZüçk Qöü Gcü^ cLýZü ZcWþüŞ aKþe Mëü, üafNe, füüüWý cŞMwý Seö üYö Z[ü Lüi þZcWþüŞ _ üdZüe ajk biaüe ai aüi Keöej Q«öü üi cüü^ ej[üü _cL MacMüK üj fü, gëüü...ü, _üMieþ üXý Kcþü _Wý, Mfcb_üwü, Meüw, Kóüþü biñüMüj, füüüþ eüwü_üeë aefüaieë _Këþ ü _Wþþ Ká-ü, ^þücŞü, KüfüwMeü, Wë ö _Wþüwþþ ZüWý MþKü, eüwü_üeë aüüü Wý, i üWwö _üŞüüi þü, Meö üÄü, üMeþücbþ ZëüKfü, _Ká þ Ci üaüfö Mcieþ i ü_üeþ KÜþü_ü^ü, ü\IMüüj, aþcb _þcb K\cb üMüüj üþþ KÜþüKÜþü aüŞKü, Kq þþ üüü, ücYüwKeö i üfeþRë cí'fKþ _üüaieë aüfAi eþü, @Wüaüfö Xþüi eö üPeþüPMüYü, fþKëö CüWþü_ü, ü\i Nüüö üi ücþþ\ëþ Wüüj I KÜþüKüþ...AZýüö

_Küj [üKö'Këö g±e @[üj füMüZ aüLüf ü Gcü^ cüüe MüZ cþeéR^füb Ke[üaie aþþü Ke[üaieüaü]j G @^ýcüü^ Züé'KÜþüKŞ' @üLýü ü\AQ«öü @^ý_I üe KÜþü KŞcüü^ i cZk biñüieëj üZ ü\Xýj üZ MüZ KeöNe ZëüéKeöej [üaieëKÜþü eü _eþZ ü KÜþü KŞ I KÜþü WcþG \A üMüÄü cþüe i üÄZK i c^þ @Zü^aüWýü ü\au eüYüüüü _Züö_Rü_äüe Wcþcþeé'MüŞü üj üA[üü aýqö_Rü \ü_, i kZü, RWýüZf, Nþeü I KKWý AZýüö_äü^ Küf -üA ü\auue übMfüMüüj üA[üG ü

LcþüKŞ

Lcþü KŞ RiZé üfüüK i je ^KU _aZé _üüüüüe ai aüi Ke[üüüü Gcí'u KA biñü KÜþü KA biñüMieëi ücí'ý @füMü _ëñcüü^ KÜþü bküüfWüö^cieöüÉé^ fþfü _eö ü]üZüMüüü _ö«öü Éü üfüKcüü^ KiŞKëüL _AZü KeöZCfüKëbWýD; þew aÉ biaüe aýaj üe

Keč[íkō @iRkúfō@ú^úK gūXý _šúfYō Kū bū ü _Wpřh Keč[úf új ŋ Gcū^ cŁyZü afaWŷ
C_úe ^bē Ke[íköü Èúfúkúú^ cŷ üe a^ú üKú\úAaú(úMú\úAaú) _epeú Lcpeú Kš
i μλíduē ej @üi QuGj ú\úeüüi cū^ ~c\Šēécē ŷj aú agbñ ej Qu_ē½ Gcū^ cŷ üe üSúú
aú a^ú \úeú^Re úPúj eú@]K i ē e \úg úaúfōbía«ú@ZyúPieú eúRú úfúfē \Áēē I ú_úAaú
_úÁñGbko _epeúúē _Pk^ új úA[úú K[ú úKj òúKj òKj č[íkōú Gj ú Lcpeú Kšue i μλíduē
GúZ _bia aÉie KeQúú~ a^ú üKú\úúj úA ^[úú ŠēKēúKj òK^ýú Keú^aúKē_i | Ke«ò^úŷ úú
Gcí^u i cíR c^ _iepeK bíhúGaó i ÁZúē @Zoi cē úQiPónú, i úú ieMú, búfēú_úYō KúKfónú,
aúúúúúú AZyú\úMúccí^uúē Lcpeú Kš aúú Keč[úú \úLú-úGó Gj úQWŷ Kē čMwŷ_ údZ i úcZ
aúfMwŷ_ údZ i cZoc^úē aúú Keč[úú Kšúēc^ Lcpeú Kš Kŷ í-úA [úG ú i cZk aú _aZē
_ú\ú\úgúē aúú Keč[úú új ZēGj úē' _úví KAwír' aú ' _úví-Kš' úaúfōc^ Kŷ í-úG ú

i je@úKš

ú~CñKš úfúkue Mú i je új úA MXcVífúYó^Zaú ü~CñKšúfúwK ^Re ck aúú i ú^
_eZyM Keú i jeúē @üí ēj MúfYóZúúēi je@úKš @úLýú \ú@ú-úA [úGó úKj òúKj òZúúēú\g@ú
Kš úaúfōc^ Kŷ č[íkōú Kšcike eúAK@ú, Né C\úMēú UKúaúfōbko i je Gaó _úL^Kúúē Gj ò
_Kíēē i je@úKš ej Q«úú Gcū^ i je aú i je ^Kú Múce aúú q úú ŷj úf új ŋ^Re cizbíhú
KAKēG~úāZpáj úē Keč[úú \úLú-úG ú @agy úi cí^u c^ēē@ú^úK LúÁ]cKē] cúkēZ
új úA ^Re _epeú ZyM Keč[úú ú\úLúúKécúk ú @^ýú^ý KšúMúÁü Zk^úē Gcí^u gú ŷj üē
Ləp@]K ú Kŷ aúKēMúf Gcū^ aj \əēéRúZúú cŁyúí áZúē i úcřpú j úA íēQ«úú j k\ú, @\ú
bkó@]Kíēú ` i f Pñh Vúē@úē, Keú i eKíēú PíKēú I aúYRý áyá i úd _~ŷ« DYú @]úK
i cÉ aē üē Gcū^ @Q«úú G \Áēē@^ýú^ý Kš úMúÁü @ú_ I ú Gcí^ue i úcúRK PkYóC^úZē ú
gú Z új úA i bý új úA~úA [úú @úKúē _epeúMz LReú I i f_ (ZúWŷC_úKíēú ad) MQMwŷKē
Kúúú^Á Keó j úŠ@ú_ú^ Keúú @byúú Vúē_úúēA ~@úē _úPÁú Gcí^ue GK ÉúMZ ú~úMý
_úú\ú _úKíē@iRkúfKíē ^Z^ _Kŷ @ú^K ~éK c\ý_ú^ bkó@úúc _aē ēē^RKéi μ%òcē
Keú_úēú^úŷ íkōú @Múccí \úúē G RiZóG i úKíēúē i ZKZú @af^ ^ Keú_úēúf @akú´ Gj úē
@ú[K i Zó@]K i \Kýú j úA_úē«úú

GZ\pájZúZ @^ý GK_Kíēē i je@úKš ` fáiYú i je Z[ú LReú Wŷ, fúA^úWŷ,
PKú ú\, a f i Kŷú, MŷjēúAZyú\úMúccí^uúē aú aúú Ke«úú Gcū^ KšRúZē KAbíhú a\kúē
i ú^úú I Wpŷú bíhú Kŷ č[úú RYú-úG ú @^ýú^ý KšR^úMúÁüúēú\úúf Gcí^u Lú\ýú_d I ú_úhík
_eZ\ cíRZ ú]cúkē j úē Gj úú c^úē LəpKčpú\úLúúKécúkó Kšcúk _eú_ú_úē Gcū^
@aúPú^ @ú\úúí ú úMúÁúē @U«úú úi cí^u _iepeK ú\úú\úúú @ú_ I ú j q ēú\úú\úúúē_Rú
@yđú Keč[úú \ÁēēGcí^uē j q ē@ú\úúí ú @úLýú c^ \ú@ú-úA_úēō Lú\ýú_d, ú agbñú Z[ú
bíhú @^ýú^ý aKgz aMē úfúku i j z úckLiC[úú \ÁēēGcí^uē' i úi óKAwír' úaúfōc^
Kŷ í-úG ú

MŠ

KŠcik Rfäe \Züd i öLyüMeÄ Z` i fBëq C_RiZöüj üf 'MŠ'ö cª_ü\ge 'MŠj B^ü fiŠp Gcírue ck R^ä kòüjüA [äieëüi cüü^ 'MŠ' biaüe _ePZö Gjüu biñü ai uairfo 'üMiŠír' üjüA[üf üjü ZëWpŠ aKp@«MZ MŠ üfWüK GKëKc i Űüd IWpü Kj [ü«òü MŠ RiZë aüghZBüj füüi cüü^ i a%òüjüA cª @ü\èüü üü Gjüu cLý Riakü Kñüü GK ~q üLüep Gaö RñpLüepRiZöj ö iaüe Gcírü LyüZöej Qüü Êü]ü^ Zü _jäëMŠRiZë üfWüK cMü üj Wp _izáj ö iaüe güü ^ Ke[üf ü Aüer @cküe Gcüü^ i Űüd KŠ, WcpRiZë _Riüë@cír^hK biaüe \Š aqü^ Keäie ^Rë ej Qüü Gi aei ü ßZijüue _ZÜö_Rü_aüe Wcpai\yKieciüü^ i jü~iM Ke[äü ü\LäüKéckQö ü\au\au aqñi j öMŠ Gaö WcpG \A R^üMüÄüKë@iRë \ñüe GKZie i Züe aiŠöeLü_ieQö

gae

"KŠciküe ai aüi Ke[äü i öLyüfNëckaiü qüü cªüe gae R^RiZö@^yZcö üi cüü^ i Ceü biaüe cª i cíRüe _ePZ ügae üfWüK KŠcike `faiYü C_LŠ @«üMZ aik;ü_Wj, i fümWj Gaö fAi ö _idZüe ü\LäüKéck«òüi cüü^ aüi Keëej [äü MäcMwK üj fü aWpŠü, aik;ü_Wj, MüŠA_\e, ü\j Rü, KUWj_Wj, aiñWüweü, UÜëŠü, i fümWj, Kë_üeuLüf p üMiQü_Wj AZyü\öü"⁽³¹⁾ ^Re _RiZK i Ceü biñü Kj ë [üf üjügaeciüü^ @\yia]ó^Re ÊZ^ i üÄZK _epeüMZ üagÄyKëa üA eLQ«òü Gjüu _jäëh üaü; MWpRiZ eüRyüe aüi Ke[üf üüaü; e ZZKikü^ eüRü i jüZ i µKüüKöYi öKieYeëZq üj aüj ZëeiRüü @ZyüPieëëckKäü_üAñüi cüü^ üLcŠMWjAfiKikë_küA ~üA[üf ü_ea ö i cdüe üLcŠöMWjI üaü; e eüRü cªüe GK ~q i öNUZ üjüA [füüüi ZKüaük üaü; eüRü aeikü\aiüe_üüc a;MWjpe I _üe afi Kpüüüe @ai_ü_Z Ke[üf üüi j öi cdüe KQögae üfWüK aüj Wpüü ö`faiYüe _iaZyü küe ej [üf ü i cdKäc aügaq öNUäü ü~iMäbðülgae _fäe i ÄüjüAQüü

"gae RiZë C_ü] öMwKëü\Lüf üi cüü^ GKü]K üMüZäC_üMüZüe abiRZ üjüA [äü K[ü aieüüjüA~iG ü G RiZë i üwëü cªüe - ^idK, übüA, cíSü, üaüj eü, aëWk p eiCZ, Zëëëü, aqñk, Küfi üG, ^iM, aiñ, aqñ Meë cfK, hik, aieü^Wpü, bñ _\eëü, j üZüüLiRëü, _eëü, aüMö) i üj üYü AZyü\öü\LäüKéck[üG ü"⁽³²⁾ "üMüZäabiR^ ayZüZ gaeciüü^ _ä]ü^Zü ^üclq PieëMüe abq - 1 ai égae, 2. Riëü gae, 3. KeüJ (KeüZ) gae I 4. aëüJ gae ü"⁽³³⁾

@ZüZüe Rwf i `üKeüü\_üWpüth C\_üe ^bë Ke[üf üjüü@iRKüfögae üfWüKue Riá^-RiáKüügkú a\kò~iAQüü@iRë \ñüe üKak Rwf RiZ \äy i Mj I aKäü KeiahZcic beY ü\_üY i \_a\_e ^ëj üü Rwfë @al d, i eKieü KUKYü Z[ü R^i öLyüaq öNUäü `küe üi cüü^ _üepeK üKakK aé ëëlj eüüü öckZü Rci_\e Pih C_üe ^bë KeüRiáKü ^äüj Ke[üü«ö

gae RiZie ùfiK_emeü cþue R^à aþij Z[ü czÿ R^Z i öÁieü\öZöÉZ^a büa
^q ïeZ ü _ZÜö@aie eüe üi cü^ ^Re _đü^ëüüZ]ieüe @Zö^Áie i j Z üi i aKë@iRö q ü
_ük^ Keü@üi Q«öü gae RiZie i üciRK ađöyái ü LápöwKZ ü Gj öRiZüe GüKüAg \ðüe
R^ài öÁie I Mj _üag üj C[öü üaük aie\ðüe gq Kòü i µ^ÜKeüü _đü _PkZö Gcür^u
aþij ađö@^ý RiZcür^u @ü _I ü ÉZ^ö

aþij _üÁiae_I j öi ađü K^ýü NeKë~üA _đüü _Éia ü\A[üköü aþij C>acür^uüe
Cbd _I eê ^Re I czü aj bZ LyðKeüü ahdÜöa ðür^ gae i cürüe LápC\üaMR^K
üj üA_WÜöü _üaü~üZK _đü G i cürüe _PkZ ^ [fü ü KëGbkö i üciRK ayü] äd e üPe
@üÉ @üÉ gae bköR^RiZü bZeKëüüüC[öü Güa fl ý Keü~üCöü

@^ýü^y @üüüü i µüüd bkögaeue]cđüieYü cþue _KZöC_üi ^ü GK _üü \M ü
gae cür^ue ügÁ ü\azü ai Bgüe ^ic üj fü 'KZöþ ü KŞcike]eYü ü _^ë CüYgyüe
üj C[öü ü _ÜXöküü 'üKwþ _aüe Gcür^ i Kò @üMj Y Keü[üköü]eYü _Rü aiü\ üRyÁ
_Rü gae RiZie GK _üü _aüü Gcür^u \üü _ükZ @]Küü _ađKëbò K ü bf ahü I bf
` i f üj ai _üÁj üi cü^ ^Re _iepeK ü\au\aiü CüYgyüe ~iaZüü _Riyðü Keüü Q«öü
^Z^ ggë R^ài öÁie üaük ggë cwKkic^ü Keü'gaeü ^ieüüY^u _Rü Keüü _đü _PkZ ü
_ZÜöC>a üaük üi cü^ \äwZ _Zé ehu @icüé^Zd i eY Keü[üköü

KAWcüü (KAbihübihü Wc)

gaeu _eöKŞcik RiFüe ai aüi Keüej [öü WcpRiZie ùfiKüeüi cür^u aüi i ü^
I bihü@ü]ieüe ađö^ü^icüe ^icZ Keü~üA [üG ü ~ [ü- 1. KÜöü Wc, 2. PeKöü Wcp 3.
CWöü Wcp 4. K|pü^pWcpü Gcür^ue KÄ bihüe ~ [üküic 1. KÜöü Wcüü, 2. PeKöü
Wcüü, 3. i üri öWcüü I 4. KÄ Wcüü Kj ü~üG ü KÜöü WcpKÜöü @ küe (ZcWj aKþie)
PeKöü Wcp i è%ðMeö RàiMüj @ küe (üKüüMwyaKþie) 'i üri öWcüü' `faiYü i \e
cj Këü _üLü_üLö@ küe Gaö 'KAWcüü' (KÄ bihüKë^Re cüzbihü eü_ ayaj ie Keü[öü
üj Z) KÄ bihü~üL Zäcþue ai aüi Ke«öü G i cÉ C_aMö@«MZ WcpüüK @ZüZue
LcWj (üLcŠ) @ ke aüi üj üj üA [öü üj ZéZüeKkuj üŠe aÄöü WcpGaö @abq üKüü_ü
@ ke ^|pü^pWcpü^ 'LcWjü Wcp Kj [üköü

KŞcike Wcpbihü GK _RiZK üaiföü KüeY, Gj üKëüKak Wcp i µüüde üfiüK j ö
Kj [üköü @^ý_I üe 'KÄ' GK _üüüü üaiföü Gj öbihüKëKŞcike üKüZK ^YÁ @ k ~ [ü
C\ðMeö eüAKöü, ÜKüüüfö gueüLüf, \ieüüüj Kë üMwü aüfMwü, cŠMwü i è%ðMeö I
i efü _bZö_ üdZe KŞ, Wcp i Zä, Kcúe @üüaMë i cÉ i üüüü aüi üj ü ^Re cüzbihü eü_
ayaj ie Keü[üköü Gj ö\ÁüKüYeëKŞcik _üü _äüe 'KÄ' üKüYi öGK ^YÁ R^ i cüüde
bihü~i µ ö^ëj üü C_~jg @ küe ai aüi Keüej [öü Wcpür^ue 'KAWcüü' Kj ü~üA [üG ü

KŞcike WcþufiKi oÁZò

Rò C\dmep eúAK@ú, UKíaiúfòAZyú\ò@ k ayZúZ aúfMúy i aWbR^p@«MZ abòú @ kùe cª 'KAWcúwírcú^ ai aúí Keòej [òúú\LòúKécúk úúí [cªeèKè ðMúy_ idZe adMú_úwú, KeKúWp_ú, Cwícúy ú, Wúwí Múy, aèw@ú, cŞaúfò Z'Mú_úy, cúfúwò WúŞúí ò úfúUWúMúS, RKúw@ú, i Kò MMcþ cúwú_úwú; i eþfú_ idZe Cj úwþ_úú, fíwepúy ú, i cúWúWúwþ RúMúWúy Wfíaiúfò úUKíúfúfú, ^úKúWú_úy, i 'ú_fò _Wþúiaúy úfþ i úep_úú, Zú'fò aWúKú'ú, a^þí eþMú, _úúwþ Mú; ZèWúþS _ idZe i eþú_èþ I Wúwþ@ú\òMúicúe C_~þq RúZè úfúKcú^ ai aúí Keò@úí Q«òú

i j eú kùe KAWcúwírcú^ u bZúe \ðKé\ð i úl eZú j ie aX[òúúauk Rwf AfúKúe G ~úGúgò ú i úPZ^Zú @úí ðúy úú cí@ú bCYúicú^ @ú^úK KA QWúy I Wþú aŞò íe«ò^úy úú í cú^ Nùe [òúúauk ú\j úe aúCRþI @ úúe LúŞ Uúúþf_Ş[ú«òò cúy úe i aèKAWcúwírcú^ ecYúicú^ 'UKúwþC_þ ú' aú a^úKúú Keòúy úA[ú«òú@] Kúg @^Mú e Múe Gúa cª úMúeþ ú_úXú Nèèò AZyú\ò_gèwí LúAaú QúMúy ^úy ú«òú úí cí^u bZèe@ú^K ú_úWþúh KeòRúakú ^èþ Ke[òú úauk @ú^úK @ú, j k l ú PíhKeò\A _Ai úúeiRMúe Ke[ú«ú@RKúfúúí cí^u bZèeKQúúfúK Gi aèi ú'úú KèòC_ú^ \àye ayai úú Keòú@íe, KúfYú j ú eKA Wcúwírcú^ u bZúe _Rú_ aþ aþúy, Z[ú@^yú'ý _að_úK^ C>a _íeþeK @ú\òúí ú _[ú@^í úúe _úKZ úy úA[úG ú

@^yú'ý Z` i fþeþ RúZò

KŞcike Z` i fþeþ RúZú cªúe i òLúyMeÁ új úf " _úY" ú bíhú I i óÁZMZ ZúeZcý QWúy Wcþ MYú, MŞú Z[ú_úY RúZòcªúe ^Zú K _úib\ aúghbúúa aúeòj G^úy úú_úY úfúKue ÊZª _RúZK bíhú ^ [òúúauk WcþufúKue ej Qúú ~M ~M] eòKŞ I _úY RúZòcªúe i úcúRK i c^úú ej @úí [òúúy Zèúí cí^u i úy òaú_úy MúúG i ú'úe fúMò fúMòej [úG ú Kèò ayai úú Gcí^ue _[ú'ú ú_gúú_úúúGcíú^ fMú aYú Kú_ý cª Ke[úf ú` fáiYú, LRèú_Wúy, aþò_Wúy, úfúQú_Wúy AZyú\ò@ ke Cbd_úY I KŞ úfúwK GK eKc úKeú I WþúKè_ú«úúúúúfò búúa ayaj íe Ke[ú«òú Gj ú aúÉa _úI I Wþúe GK C_úbíhú ú Gj òbíhúe úKúZúúòg±e I Wþú i j Z Zk^ú ^cúúe _úú^ KedMúú

I Wþú

K'Y
Gúa
bf (Kéj k)
Kúy Kò
cª
cá
Zè
úí cZò
GcZò

` fáiYúe _ú«úú úúúfò

Kúy
AúfMò
Wcþ
KúA fúMò
cí úeé
cÁñ
ZÁ
úí «ò
G«ò

GZ\payZiZ KŞcike j úWj Núi òGaò i Zà bkòùKùZK i µáide Z` i fþeç RiZè ùfìWK _ôfaiYú, C\ndMeòZ[ú aúfMwY C_LŠue ai aúí Keđ[ai Fl ý Kei-úA[iG ú Gcí^u c^eè@ù^ùK ùcùj «e eù_ Kù-ş Keđ[aiúàuk @ù^K ùfìK i ê_ù_ù, ai\y aiRYú i ùcZ ùQùùcùW KkKcòKeò_eàie _Zù_ùhY Ke«òù i ũ^ùb\ùe ùi cù^ KAbihúKé^Re NùeiA bihú biaùe aýaj ùe Ke«òù i ùLyù^y^ Gaò @ù[K ÊzkZù ^[ai ùj ZeGcù^ i cùRùe G ~iGi @aùj kZ ùj úAej Q«òù

KŞcik aúí ðùu c^ue ‘_úAK’cù^ Z[iK[iZ i a%ùj úf ùj ñZiueaKgz RiZè @Lyù \@i-úA ^ _ùe ùZeWpŞ, ùKùMMwY aúfMwY @ì\@ kùe G RiZè ùfìWK aj èi ùLyùe ai aúí Keđ[ai Q«òù Gcí^u PùfPKY, LùYù_d, Xjw Xjw Fl ý Kùf MŞ I Gcí^u bZùe aùgh _ùb\ _efl z j G^ùj ùú KkèaWj^ùe ahd Gj ù~ Z^æeùMùUG aMò@ì\ai ùi cù^yZù_úA[ai ùaùk @^y ùMùUG aMò^i ú] ùeY’ (General) bùa @Q«ò @^èi^eàRYú-iG KùZùZùe eRièiRWj i cdùe KŞ Gaò WcpRiZòbZèùKùZK eìRùu ùi ðyajj òùe Z[ù LRYú @ì\id bkòKù-şjùe ^è-èjò_úA[úf ù_ùe _ùe ùi cù^ueiRùu \ùe_úAK _ePd_ùìr Kei-úA[úf ùGj ùe i è-ùM ù^A ùi cù^ ^R^R Kk _ePd fPìA ^RKéLŠidZu i cZf IWjèi aMè ùaúfò_ePd ù\ùf ù Gj@ kùe [ai_úAKcù^_ùkùd IWjèi @ì\ai ð ù IWjèi ^j kùGcí^u c^eè@] Kùg KkRiaú ù @Ròc^ @ì\ai ùu bkòKùbù_ùWpìh Ke«òù i cd i cdùe guKie c^ Keàie ù\Li-ùG ùZù bZùe @\yia]òcìSò/àgòcìSò_ù]j ùeù @ù^K ùfìK @Q«òù G RiZè @ù[K @ai ũ @ù\ò Êzk ^èj ùù @ù^K \ò cRèù biaùe Kù-ş Keđ[aiùj iZ MYZùe L@è_ùfìK PìKeKeđ[ai ù\Làikè cùk ù @Rè \òùe ùi cù^ i cùRe i aMè_Q@èi aMè @U«ò

ùj j_èòKŞcike Z[ù aúfMwY i aWpR^ùe aj yKeYu Vieè@ie, Keògèò ùZfò LŠidZ AZyùòakgz RiZè ùfìWK @ù^K \òèèai aúí Keđ[ai Q«òù ùi cù^u c^eè@] Kùg aýai ùdù ùKòùfìK PìKeù Keàikè@ù ò_şò^R RìfìKèù` eè-èikè_ì ; ^Keòej_èúAQ«ò IWjèi aùghZù M-ùc, ^dùMwY _èù, ùLù; ò AZyùòRfìe ùfìWK KŞcike i ũbiài ð ù bùa ej đ[ai ù\Li-ùG ùi ũ^ùd aùdùRyÁ ùfìK Kj «òù~ ùi cù^u bZèè@ù^ùK _đc @ùì fùaùk cŞùe fY Pùwùùajj òi ùj òi ùj òafoakàKeđ[úf ù 20/25 ahò_ùe ùi cù^ ùKùViaùWjKeàùe i l c ùj úAQ«òù ùKak KŞ, Wcpbkòì ũ^ùd ùfìKuèùghY Keàù \ùe_ù~ ùi cù^ue @ù[K i Zòì \Xj ùj úAQòùì K[ù^èj ð^y_l ùe ù\LàikècKòù~ ùi cù^ i ũ^ùd aúí ðùu bkòc\yùì q ^j kòù

C_~jç @ùfìP^ùeè/ÁÁ _ZùZ j G ù~ WcpR^uMiÁùe ùfìKcù^ ~M ~M]èògae, MŞ I KŞ _bZù i j GKZà_ùWjgù biaù_ùùj úA KŞcike aúfMwY C_LŠe _iaZyù kùe ej @ùì Q«ò Gj ò_ÁbcèèWcpR^uMiÁùe HZj ý I C}hZùKè@ùc i j Rùe @^èi^ Keù_ùeàù ò

WcþRiZe i Äcücöþ

_[æie icÉ R^ùMiÁue i Äoi ö_Küe aæð] c[þir^ ej Qöü üfukcír^u]cðieYü l
agðii i ö_Köd Kö\«ü ~üj ü ü_æiYK agðii uau] au _eik[ü büa _PkZ,Zij iKé@üc c[þ
Kj ö fLZ AZjüi C_f2 ^ [æüüj Zé@icKéWcþRiZe ücLk]ieüie [æü c[þ @ü]ieue Gj ö
ùMiÁue HZjý @ikK^ KeæüKé_Wjöö aÉZü fLZ AZjüi @ü_lü üfuk cLue a [æü
i cíkæiküfuk-AZjüi j öüMüG RiZe _þí^ AZæ ö üZYéWcþufiKc[þ_~þüfúP^ü Kuf
@icKéG RiZe C> i þKüe KÖZ[y i j Rüe ckö_æä üüfukcLue _Xj_üe _Xj] eöü-Ciagðii
uau]e üeLiüG @üüjüA ej QöZij üj ö@ic @^guk^e GKciZä@ü]ieö

_f c i Äcöþ

WcþRiZe i Äoi þKüe üfukcLue _PkZ _f c i ÄcöþüGj ü_eö-

_üaðZep_Zö^icüe RüY eiRü [üf ü Züue üMüG uáifö_@ ü Zíre ^ü] ^æaðKþüüi
[üf \b_ZÜKö aWfëü 'eiGcé'ü I i úr 'Küzþ'ü ü i cdKüc üi cír^u Jei eéüüW 17Uö_Zä
i «ir^ R^äüj üf ü _f c Eü eiGcé'üu MbèèRiZ 11Uöi «ir^ ^RKé'þj úr^þagð (üþj úr^þagð)
uáifö_ePd üüf ü 'aigð þj úr^þj üf üj ñ ZZKükü^ i cíRüe üi cír^u RiZbò K_ePd 'MYü
(Wcþ) [fúüüi cíu^ üj üf -1. MRþ_Zö 2. ü\übiMþ 3. i íafpi üG, 4. KfþübiRþ 5. c^þübiRþ
6. Si^þK, 7. cíþK, 8. ü\IMYþ 9. üKúfþb\þ 10. _Zigeol 11. GWþüü

@_e_lüe i úr^ Eü 'Küzþ'üu MbèèR^äüjüA [æü Q@ _@ Q'KfMYþ(MŠ) RiZe uáifö
_ePZ üj üfö ~[ü :-1. eiRþMYþ 2. cjieirþ 3. [Kfþ 4. aüü, 5. @ü\MYþ 6. RiZMYþü
RiZMYþ_þöQ'UöC_aigüe abüRZ üjüA [üfö ~[ü :-1. Pü;üMWþü, 2. j eüMWþü, 3.
üaeüMWþü, 4. fú-MWþü, 5. KéjMWþü I 6. MWþj þäö

Gcír^u cæéüRýÁ büA üj üf 'MRþ_Zö üüi ü\IMWþe eiR_eæüee eiRüRcü
ü\lcZüüæäüj Ke[üf ü

eiRü]^æaðKþe l \AeiYü aü; Ky @ai üe _j æüéüi cíu^ ^Re]^ i µ öi j Z
ü\au\auüé17 _@u cæüe aü æü fúMöi é Kuf ü eiGcé'üu 11 _@u biMue \fj üü\l,
aWjü\l Gaö UKþALÜöaü cíGföAZýüüü\au\auü biM _Wfúü @^y Q'KföMYþbüAüé^R
eiRye Pieü_ikeüe [æü PieüöbŠieþbiM _Wfúö ~[ü -1. Müw_éþ MwþfA bŠieþ 2.
üKigfþ_éþ üKigfú_üþbŠieþ 3. ~g_ée aúfúRü bŠieþGaö 4. Cü_éþ bGi ícŠü bŠieþ
icÉ _@uüü\au\auü, eiRý l]^i µ öaü öü\auü_üe eiRü]^æaðKþe\AeiYüu i j Z
eiRý QüWþ@^yZä_küAMüf ü

] ^bŠie _üAi é ü Q'KfMŠ büAcüü^ ü\au\auü biM _üA^ [æüé@Wþüe _Wþf ü
üi cíu^ aWþüA MRþ_ZKéü\au\auü biM ü\auü_üAñüaöRYüüfö MRþ_ZöKj üf- "GK[ü

ücie aü_ü] ^éaðKepMfiuauk Kj ð-üA^üj ükòü" GYêZècú^ueü\au\auü bñM \@i-üA_üieð
^üj üü `küe 11 büA üPøj ír^pI Q'KföMŠ büAu c^ue ~ê üj fñü ~ê üe i dLyfNèQ'KfMŠ
büAue _eiRd üj fñüüghüe ^èè id üj üA üi cü^ ü\au\auue geY _güf üü\azicüü^
ZüüC_idUG aZüAü\üf ü Z\^é üe üi cü^ ^ fñüüepüaep ^ick N RwfKê~üA ^@'fI
Ria R«üécieòZüre cSüre üMüUG Kükü MüAKécieòeLüfö _ue ü\azü AwZ @^é üe
eiRü MRp_ZKèG i aègKüee cñü büMü\au _üAnWiKèiKèMüf ü @ic^Y Küc MRp_Zö^Re
'i üfpa; ír üNüWüe PXp` fñüüepüaepRwfKèMüf ü jüzüe Züue LüS PmüWük [üG üüNüWj
Lèpü~ieþie PKKèpKüüfñü üauk MRp_Zü jüZeèPmüWük Li òKüküMiBe KUü cñü C_üe
_WjñüüGj ü GK @gb i üüZ [fñüü Zü_üe Züü üNüWjü] eügnüü üj üAMfñüü Êdö eiRü c^
KPüWjñüüüA _WjñüüPZüj eiAai üf ü Gbkò_ei Züüe ü\au\auicüü^ @i «Á üj üA üi i ü^ QüWj
_küA ~èüKèai üf ü GZKüauk Q' KfMŠ büAcüü^ ü\azüüe^R NeKèWiKüü^A Müf ü

üPZü_üA eiRüü\L«òZ üi Vüüe @iC üKj ò^üj ükòü ^Re üNüWj c^ ZüüeQüWj_küAaiKè
ai Qüü Züre \A üMüWjKèeiRü] eü_Küüf üüi \AüMüWjQöèj Mfñüü i ðüüNüWj ü\üWjüG üeiRü
üNüWjüe üaKüe Ij k[èü NüMüWj cükKè I Uieò] eèieèZüj ü c^ QöèMfñüü üghüe eiRü ^èig
c^üe üNüWjüe \AUòQöèMüWj I NüMüWj cükKè] eüNeKèü` eüf ü Nee _Q aieüe _Wjñüü
LUüe üi [Kkü cieòai ò[èü ü\LòeiYü @ü/2~j üj üf üüi i aèNUYü eiYüü @Müe aLüYü
Kj üf ü i aèYüü i èòeiYü G \Yüü ü\azüü üKü_eè^Zèü _èR^è @_Kcèèüj üA [üA_üüe
üaiföaPüe Küf üGYèüi cüü^ gèu ^KUKè~üA _ü[èü Küf üi aèaè ük gYüöè I _iaZüü ^R
^R @weèckòaij üe Keð ZiKècYh _Zkü KeòRüa^yüü ü\üf ü Züre ^ir ü\üf 'aig ü\à' ü
Gj üKèü\ir\I Yü i jz i «Á Küf @bgü_eècèòckè üaiföc^ Kj ü\üf

eiRü-eiYü NeKè@üi fñü_üe Rüyü üeüf ü~, aigpü\apüMüUG @_ü[è üi üKüa üir
\I Yü cñMfñüü ^üj öKò^R Aziüe üKcñüüWjMfñüü^üj üü eiYü _Rü Kcñüü üeèü_üe ü~CèüWjMüf
üi AèüWjñüü òaRüA aRüA _üQ_üQ a fñüüKèfñüüMfñüüGj öK [üeiYüüèaèqüüaü] üj fñüüGYèüi
aigü\àKègè_iaZüüèü` eiA ü\auü üaiföeiRüüè_Éia ü\üfö eiRü gè_iaZüü _üLKè~üA
aig ü\à a\küe @^yGK üirMj Zü i ÁKèüü\aiKèKj üf ü GK [ü gYüöè_iaZüü Gj ü@i ,a
üaifögYüAüü i üw i üw eiYüüèü^A @üi èü _üAñeiRüüè_eicgðü\üf ü eiRü i ÈüK C_üi Z
üj aü_üe üi aigü\auè'QZü_ü' @ küe bñY Keèü_èK üir i Mj KeòRüaKü ^èüj
Keèü_üAñae ü\üf ü aigü\à üi Vieèaüid ü^A Püfèèü_üe gè_iaZüü eiReüYüüè@^y
KQüae cñMüü_üAñèü\g Küf üeiYü gèu Zügk cSüre bñj-üA [èü fñüüfewe aü^ü \èüaifö
cñMüf ügè @Wjñüüe _Wjñüü üüi Kj üf " ^üüi AUüü\A üj a^üj üü Zèc @^yKQüücñM ü" eiYü
ü\IcZü I èpü üj üA Kj üf, - ~\òG i aèKQüü\au_üAñèü_Y_ÉZ ^j «üüZüa @icKè'cZjæe'
\è«èü gè_iaZüü ^Re i «ir^ue j ViZpcZj æe ü\au_üAñ_i | Küf ^üj üü gè eiRüüè^KUüe
[èü üMüUG PmüMQ KüüèüKèKj üf ü Kèè Küj KùüKRüYèeiRü MRp_Zöc^ü Keüü\üf üüi AVèÈdö

gæ PpuiMOKeKiWòLŠG W´eèZ@ieoKuf ù KiM Kùc i eifù, ùj ùf ZiKèPcWjy Q_e Keaù _iAñ
i ci yù ùj fù ù PcWjy _iAñi cù ^ ^@fI R«ècei- iA [aù ` f] ðeþuaepRwfKèMùf ù ùi Vùe
_j ò _ðèèceò _Wj[aù KùkMiBe _ùùe W´eèQ_e Kùfö eiRiù]e[aù ùaZaùWjè _[ùc
ùMùUG ´ùPcþfìr (Ring) Z@ieoKufö W´eèQ_e _ùe Ziù\j ùe ùOù QùùUG Keaù _iAñgæ
eiRiù j ùZue [aù ùNùWjè fMìchì ZiKè´Kà þr´ùe _eYz Kùf ù ùghùe ùNùWjè ùaKe NùMùWjè
ùKùZiùòù^A W´eèe aiSòZìre ^cùY Kù-þ i cù Kùf ù W´eKè] eàù _iAñ aSù-iC [aù i Zie
^ù fMìchù eiRiù MR_Zùe ^´Mþ (ZiM) i ZieèZij ù _ÉZ Kei- iA [fù ù

Gj ù ù\LòeiYù Kj ùf – “W´eèZ ùj fù ù~, a ðir´ ZiKèaRiAa KG ? gæ Kj ùf
i ZK [ù, ùi AVèùì W´eèaRiAaù _iAñRùY aùlyKiee ci ðMXþùKè fùMùf ù ùj ùf ùMùUG ci ð
MXMXþ\AUòcè ðZ@ieoùj iAMfù ùr” gæ ùghùe ùMùUG _èh I @^yùMùKèÉù ei_ùe Rià^yùì
ù\A eifù ù\IcZiù Azù@^èù _ _èhUKèKj ùf “G i òi ieùe ZèW´eèaRiAaù @iRùieèW´eè
aRiAaù KcùZiùZ \èMfù ù ZèGj ùKèPXjAKe (@ùeij) Gaò Ij ùAKeò (@aùeij) aRiAaèùr”
Gbkò@igùaP^ i jz gæ Zùj ùZKèW´eèùaXjA ù\ùf ù

gæu @imù _iA ùfùKùòW´eKèN^N^ aRiAaùKè fùMfù ù W´eè c | àM_ùe ^ù\ùe
ÈMò c þ, _ùZik _KpZ ùj ùACVfù ù ùi @nZ aùlye c^cMKe ^ù\ùe @iKhZ ùj ùA ÈMè
ù\àù\àù ùi Vùe Vk ùj ùAMùf ù eiRièYù \j ùéZiùe i òj \be _~þ« QùWj- iA ùi Vùe
W´eèaRiAaèùaifògæ _þòW´eèù\Kkè@ùù\g ù\ùf ù aùùd _ðèègæ eiRièYùùèKj ùf–
“Gcù^ ùj ùf Zèe \ir´ù(\ir´-bKieù) ù Gcù^u ùMùWj ùZ ù] ùA a | _ùr´ Kea^ùj ò LU aù
_ðùe ai ùAa ^ùj òù Zùùèai ðiKèùKak Q_ù/cgYù@ùì ^ ù\àò W´eKèi i 1ù^ @e@ù PiCk
I]_ ù\A a | _ùaù _RùKea ùr” _è ½ gæ \ir´ùKèKj ùf “ZèR^àùàùk \ùj þr´þ (\Mþ \ir´),
aàùj ùaùk ‘aj ù\ir´þ (aàùj \ir´) Gaò ceY ùaùk ‘ce^þ\ir´þ (cZþ \ir´, cZ ayqò Zìre
RiàZiaÉùe ayaj ùe Ke[aù C_KeY) Mj Y Keaò”

W´eèGK aùeaiùy ù Gbkòiaùe aùlyKèaRiAaù KcKèùKakK aè biaùe @ùaieùù^A [aùeè
ùfùKcùùe \ir´ù ‘aùeaiùèr j ò iaùe _ePZ ùj fù ù KùkKùc ‘aùeaiùèr g± @_bÁ ùj ùA @iRò
‘aèZèr (aò ðù) ^icùe _ePZ ù aò ðùùèWcþ aWþùA aù ‘aWþcþ biaùe ùfùKcùù^ @bj Z
Ke[ùkòù ùi cù^ WcþNe QWj @^yùKòY i ò i a%ði mùùd Neè_ùYòc Mj Y Ke«ò^ùj òù

\ù^ MR_ZòeiRù ^Re @^y 10 bùAcù^uèWùKòKj ùf ù~ ‘@iceùRý @ùc QùWjþù
^ùj òùr GK [ù Q’ KfòMŠ bùAcù^uèKj ùMfù ù ùi cù^ c^ eùRý ^ QùWjþùKè^R Rùþe @Uk
ej ùf ù ` kùe 11 bùA ùPøj ùr´þ (Pj ùr´þ) ‘MYùr (Wcþ) Gaò 6 KfòMYþ (MŠ) u c^ùe Zèk
fùXjA fùMfù ù Gj ò ~è i ùZ\ù^ i ùZèZòPùf aù _ùe 6 KfòMŠcù^ue _eiRd ùj fù ù
_eYicZù ùi cù^ eùRý QùWj Qò^QZà ùj ùA Pùe@ùWjy_kùAMùfö ~è Pùf[fùaùk eùYù
ù\IcZù bùA bùA bZùe fùXjA ^ Keaù _iAñ@ù^Kaùe aSùAaùKèùPÁù Kùf ù KèkèeùRù

I Zide _Y eLó“cúeàò^Zèù ceàð’ Kjø-ê bicèèùKjøIj eùf ^ùj óú ~ê ùl Zieê_eiRd Èúkie KeòQZbw ù\A _kid^ Keđ[èù Q’KfòMŞbúAcü^ @^ýZáai aii Keòej ùf ü Kìcgü üi cí^ue aög aÉie ùjüA Q’Kfèè18 KfòI 18 Kfèè36 KfMŞ biaue aög aÉie ùj fùüMŞcí^ue i òLýiaé òùj aieèüi cü^ aie´ie MR_Zü eüRýKè@úKìcY Keàiké fùMùf ü ùghue ~ê ùaük eüRü MR_bZò~ê ùl Züe aüeMZò_ä´ ùj ùf ü

eüRü MR_bZòcZýaeY KfùakKèeüYü ù\IcZüu MbèèQ@Uò_žà i «ü^ R^à ùjüAi ùeđ[ükòü üi i cùÉ aèùj c^ Keòü ùeđ[ükòü Züue i ^c i «ü^ eüYüu Mbùe [üGö eüYü üi Mbùe [èù Q@ie eWjgèù_ùeđ[ùf ü \ù^ üi Mbü ÜQ@ü Kj fù “ cí^ cá_e\ü fMüA R^àùj aòü” G K [ü gYèeüYü Q@üÜòù\Zý, \í^a aü _gèùj üA [üA_ùe üaüfo@üguü Kùf ü üi Züue i cÉ Q@_èuèGK [ü RYüAüfö j Vüzp\ù^ eüYüue_á aüa\^ù ùj fù ü eüYüue ù_U Pèòüi R^àü^fù ü GYèeüYü ceMùf ü @iC üi Q@üÜòR^àü^fùaük üRüWj É ùjüA _ä[đü Keàü cÀüe ej đ[üü Gi aeNUYieèaW Q@büA _cù\ MYùf üüi cü^ ^aRiZ gògKè’@Şieü _üKèü^A cüÜòù\azü ^ùe akòPXjAü\ùfö üi AVè@üi òcíre ga i }ie Kùfö ^KUue ajè-iC [èù ‘Kùdú’ ^Büe i cÉ cZý i òÁie Kù-ş i cü_ ^ Kùf ü ađ cZiaK Zò\òùe ‘üZF’ I \g\òùe \güR Kùf üùgh \ò i cùÉ aŞèaŞsau i jZ cògicj r\ü KkKùMùf üüi ZKùaük cjr\ùue be_e _üYò [üG ü ^R Kk/RiZò i µKùe @üfùP^ü Keđ[èüaük ù\Lùf ü MüUG cüV@ü _üYòü @ue büi büi ò@üi Qòü cüV@üKèC; ie KeèüYüü\L«Z Zír bZüe ^èü RkQòü Gjü\LòRüY cüV@üKèKhKeòü MüUG Pü_Wj cieüfù üüi AVècüV@üÜòüi Vüue `üMfù ü cüV@ü `üÜaieèZír bZèècYh Q@üUG aüj ùeüfù ü

@^ý _ü büA j üŞKèbüwđ[èù büAe güeieK akKè_ğöi ü KeòZiké’ZiR^þ üaüfo^ic ù\ùf ü Zír_ùe @^ý büAcüü^ c^ ^R aPie I KcKèü^A abòü^icüe _ePZ ùj ùf :- ~G Q@üKèü\Löù\aege ùjüA [èü biaò\ü_UG Rikò_Rü Keò@ieZü Kfùüi ùj fù ‘\ü_þaög’e, ~G @]ü büwđ[èù cüV@üKèUüWj(`üW) büwü\ fùüi **UüŞò/ ZiŞò/UYèü/UüYèü** AZýü\ò^icüe _ePZ ùj fù ü ~CübüA ^aRiZ gògKè_üYòü òòMü]üA ù\fü I ^òR Mü]A_Wj fùüi ùj fù ‘cèü’ aige, ü~CübüAÜòQ@ie cŞe aükKè’LeüR (Lè)UG @üYòPü, ù\füüi _ea ò i cdue ‘Leü/Qèü/aieKþaige üaüfùA fù ü

GZKòKeàü_ùe c^ Q@üÜòK [ü Kjé^ [fùü Ziké-üi üKcVieèKò_eò @üi fù, üi K [ü _Pieèieèadi^ Keò_ùeüfù ^ùj óú ùghue Q@üÜKècjr\ùe ühij k]ie _üYòc^èè_üA [èüieè Züre aög _ePd büAcüü^ ‘**cjüR ;èü**’ üaüfo^ic ù\ùf ü Ziké^Re @^ýZc büAe cí^ýZü ù\A RiZie üKùZK ÉZ^a Kù-ş i µü\^ ^icü« \idZßZír jüzüe ^ýÉ Kùf ü Z\^è-üdü ù_üK_Wj[èü Nüe, aüN]eđ[èü Nüe üi _đ[üc _ü\ cüWjZüu Nüe _đ[üc MŞbüZ LiA ù\ùf üüi cü^ gè òùj üa ü_èüüMüj Zýü ù\h I Kùr QŞđ[èü ù\hü\h AZýü\òüi Züe c^ üi Züue

KŠciKe WcþuFiKi òÄZò

gq _aZáKeðu K[ú i é ùj fú ù _jëKj ù-úQòù~ 'aò @í cù^ MYú RiZe 'bU' ù ùKòYi ò
'Wcþ Nùe i «í^ R^Zaòùj G_eKòcZj ùj ùf c^ aò @ù Ziu NeKé-úA \@ieaŞ ^KUùe
V@ùj úA W´eéaRiA \í^ cìM[úG ùùì Zíre MúZúe WcþRiZe _jà ò ò ùKòK aé ò
_jà ò ò hue aieZBZ [ù Wcþ_emeù i j Z i mç i cÉ C_ùLýú^KéPc }ie biaùe a%ò ù Ke[úG ù
Zíre MúZ ùgh ùj aù_ùe ùi \Ñe i ^Lùe MúCQùù)úZò_ùeòZír C_ùe W´eKéV@ù KeòeLò
ùcFúYòcM[úG ù WcþfúK c^ ZìKé^Re _ùemeK bU Z[ù, aWpúA biaùe ~ù[iPZ i ^í^
I \í^ ù^A[úKòù aò @ùcù^ ù-ùKòYi òRiZò i µKZ MúZ Mú@ùKò^ùj óù ùi cù^ ù-ùKòYi ò
_Rù_à@aieeùe c^ W´eéaRiKò^ùj ó G_eKòùLúf«òc^ ^ùj óù WcþQWj @^ý i màùde
ùfúKu Nùe ùi cù^ @^ùbùR^ KeðuZ \Ñe K[ú G_eKò_ùYòc^ Q@«ò^ùj óù Gj ò_emeù
a òí^e WcþR^ùMúÁù c^ùe aka e ej Qò Wcþi màùde Gj òi Áòej i ý K[ú 'Mú[í^ biaùe
ù_hùÑe aò @ù i ùcZ ùfúKcLùe a @ej Qò

\\Zú i Ác[þ

\\Zú i Ác[úòc^ a @ùe Mú[ú I ùfúKcLùe _PkZ Gaò_ùd i cì^ò G[ùe Wcþ
RiZe C_ò òK[ú^ùcùZ a%Z:-

fúL^þ ZúSò eùRaògú PZbR eùRù Wòvò Pj í^µe ùMúUG ùaùfò_@; ^ò ùj fú
'ùKúfþùbùRþ ù eùRKéùe ùKúfþùbùRþe Pùwþc^ù, eùGc^ù, KúZþù I bù^i þcZú ^ùcùe
PùeòeùYú [ùf ù· eùeùYúu MbèèR^àùj ùf PùeòeùRKéùe ùùì cù^ ùj ùf Mwp MúMþewþ
~\è@ùC K\cþù 'Mwpue _ea ò_ùj C eù]Kùeù cù^ GKùlgú MYþ \ùNgú MYþ
@ù\MYþ i _èþMYþAZyù\ò^ùcùe _ePZ ùj ùf ù ('MYþ IWþù 'MŠ' g±e 'ùKùí þò ei_)
K\cþue aòg]e KŞ biaùe _ePZ ùj ùA[ùfò _ea ò i cdùe Gcù^ Mèj fþKù K|þ
cìfþKùK|þ Pò\ù K|þ ~\èK|þ @ùe i þK|þ I aùe i þK|þ AZyù\òC_ùMúZúe abùRZ
ùj ùA[ùf ù_ùe '~\èue Jei eè36 RY_@ R^àùj ùA[ùf ùùì cù^ @^ý_Kùe 'QZgþ
Kfþaù^þ ùUKþ(aùC^) bùua _ePZ ùùì cù^ ùj ùf ùMúVjRiZe @ù\ò_èhò 'MúMþewþue
aòg]e ùj ùf @ùRe 'Wcþ aù 'MYù aMè ùfúK ù MúMþewue Q@_@ò_ùaùùì cù^
'UY@ù^ùcùe _ePZ [ùf ù UY@ùcù^ eŞ^ Kkùe ^ù_ùò Kcògù ùi cì^u _eàùee
R^ i òLýù aXþùKé fùMfù ù GKùVò ej @ù, LùAaù, ùgùAaùe @i @ù] ù ù\Lùù\ fù ù Bgè
Gcù^uebùM bùM Keðu CùYgyùe ùMúUG fùkù eP^ù Kùf ù

j ViZþUùY@ù aXje_ùùe ùMúUG aWja[CVfùùa[e _ak_ùWjù-ùMúUY@ù aXj ai ò
CVò_ùeùfùùj ò Gj ùùLò_@cù^ Pkùe _Wþf ùùì cù^ aPùe Kùf Kò aXje \Ácòù~Mù
_ù_ aXþGbkòùj úQò GYè_ùd½Z KeàuKèùj ùf Gj ùKéGKaWj^ù ^KUKèù^A~àùKèùj aò
ùKcZòù^aù, K'Y Keðu, ùaùfòaPùe Ke[ùùùaùk ùMúUG bùA C_ùdUG ùLùRèù_ùAùKÁŞyù
MwKèMfùùùì Vùe ùi LùŞ fj ù i Mj KeòZùKé12 LŞ Keò_ùùùì MùVjKè_ùò24 ùMúUòfj ù

Kükú i új ù-ýue i ù-ùM KeòGK aWýfò ù^p^cùY Kfiò fò ù^pe Zk _đe ùK | ábùMùepùMùUG
ùQúW QúàQúMýZiKéi é'ie GK K ù \beù ^èR Kfiò ùi j òfò ù^pe àù_Kéuajj òRkZú[Kéu^aù
ùañfòbùAcù^uê_Éia ù\fiò Zìr K[ùe i cÉ búa c^x eùRòùj ùAMufò ùZua ZùKéuajj ùa
ùKcZò? ùi AVèZiu bZèèRùY biA ^kZù \CWKéuakògKùUG ZèieòKfù ù @^y RùY Gj ù
ù\LòKùVe aGwù (ùauj àù ùVwù) UG _ÉZ Kfù ù LeiahùeèaXjKéi èl ù ù\aitK [ù Pkù Keò
Ziu bZèèRùY biA gèikò_ZàI aiCùj _izèù AZyù\ù\beù 'OZpò (OZù)UG _ÉZ Kfù ù @iC
RùY eizùe ~izàKèi Mc Keòù _ùAn\g j izè ù] izòLùS PèòZiKéi kZù Keò\ù_UG _ÉZ
Keò] efiùùG i cÉue ù-ùM\ù ù\Lòugh biAUòbfc | Kèùilùe eLòLùS fg ùe giak a^iA
^R ^KÙe eLfiù

_ÉZòù ièòù cù^ ~izà @ie, Kùf ù gKù e bùe `ù; àaXjKéfiò ù^pe ai ùa @Mùe \A
Qùe \A ùj ùa PiebiA ùajj ùf ù \ù] e[àù biA @Mùe I giak aifù _Qùe ej òPùf[ùkòù
GcZòù iz\ò' i ùZèizòaZMfù ò ùi cù^u aXj aù_ùe _èd%Z _ùAnCÝÁ RkZù[e Via ckéùj ùù
biAcù^ Kk-gk ùj ùa aèZ ùj ate ù\Lògiak aifù biA bQùùMùUG ^èù C_ùde _eicgò
cùMùù_ùAnBgèù ^KUKèMfù ù Zìre Kj àù @^i ùe @^y _ù biA ~izà i MZ eLòùù i ù^ue
agòc Keòej ùf ùù i ù^ GK^ù Kk ù ^\ùùù [fù Rkg^y, gÁ ù

Bgè _iaZiùVieèaùN _ùFùò_ùe[àù ae_ùa giak aifù biAUòù` efiù ùù ùfCUò
@ùù àù_ùe i cùÉ ^B _ùèùj ùa _YòPùfàù @ie, Kùf ù aùW PùfPùfègiak aifù biA Kj ifù
ù~, ùi Bgè _iaZiùe Kè_ùeèaùN _ùFùòù alyùj ùi f KeQùù @^ycù^ Zìr K[ùùKùZ\ùe i Z
RùYèùKèPùj àùèèù i MùUG aùù @XpùkKè-ùA aùN _ùFùòù @ie, Kfù ù_đuc ù\j e Pcwùj
ùcùùùj ùa aùNe \ùM _Wfùù Zìr_ùe j izùMùWj @ùWVe ^L i aèf'ùf'ùj ùa aXj\ùkMùWk
ùMùRèùùMùRèùùj fùùGcZòù p%àùNùe _eYZ ùj aù_ùe ùi biAcù^u i cù^ùKèWùUG cùèò
@ùù ifù ù ZiKè_đuc \ù_aifù biA ù\Lòbdùe [èùCVfù ùù] e[àù \ù_ Zùk _Wj_àùèè
PieèùWj@Şie ùj ùAMfù ù aùNKèù\ùLò^ybiAcù^ c^x UYèù aXjKéfiò ù^pbié i j Z QùMj\A
ù~Sù aùù _kùAMùf ù aXj fò ù^pi j Z Zùk _Wfùù aKèfiò ù^pe i èùLùò (i é'ie Kkù) Zìre
a[ùe ù` ùWjùj ùAMfùò @Zy] K eqi à Z[ù @i j j ~<sup>a</sup>Yù ` kùe aXje _àYaùdèCWùMfù ù

KQòù cd_ùe aùN _ùFùù[èù biAUò_ùòcYh ù\j Kèeù_ùkèZ ùj fù ù_è% i cùÉ
biA GKZàùj ùf ù ù\Lùf, ùi ùZuakKè@ùC KQò^ùj ùù aù_ aXj ceù_ùeQò ùi cù^u Zù[è-izà
ùù Viue @«ùj fù ù^Re ^èq @ù Kcòù-ùMàaXj aù_ùe _àYMfù ùañfò i cùÉ c^ùL Kùf ù
ùghùe ù^A[èù giakùe cùLùùLùkòùù Viue aXje gaKèù_izù\ùfò \ò'ate ù\Lò_ùL
^KÙe aŞàùŞauèLae aùèZù KeòaXje gè Kùù Kùc ùgh Kùfò ga i }ie_ùe aÈ_ùLùkò
Mù]ùAaù ^j izò\èKèi ù ù\LòùakKè^Bùe _ùYòùUù_ùG ^ùj ò gùèY cùù_ùe GbKòNUYù
ù\Lòù cùÉ PKZ ùj ùf ùù i ZKùàùk Zùe aŞèù^u c^xeèRùY @ùMKè aùj ièò@ùù ò^BKè

“@üWýgüw ciëö_üQ füwZ ü\üfö” `küe gÄ ^\üe @Ve]ie üi äZ i Äöüj füü i cüÉ
Lä üe aWþWýMü]üÄüfö

gä öNe \ö` cŠaik Læe üj aü \_üÄi ci yü üj füü üi ZKüaük fi ü`þüfö büA Zü
fö ü`KëuMüUG aü]üciëöLŠ LŠ Keüüi [ëëfj ü _üZöLüŠ aüj ië KeöLëü (Lë) ÜiG a^üÄfö ü
üi [üe i cüÉ biAaŠëüi æ üj üf ü ^g \üXjKüÜi iëö^\üþbZüe _göMü]üÄ _ieüf ^üj öü
Küj Kó^ü^\üie üi üZüaük \AKk CÖkò_üYö_Le üaMüe aj [föüüi ZKüaük aŠë_I e
RüY Kj ifü “ÜiYþjüf MÜþ ö` üÜiYþZëiëöKeüüie @i c[üj aieëüi Bgë-_iaZüü ^KÜüe
^Re i ci yüü^A Mj iëöKföüZüVieëi cÉ aé ik gYö iëögä Züü fiv I _iaZüü ^Re ü-ü`PKä
_äi` Küf ü PKä_üAaü_üe üi ‘ÜiYþ aü Kë ië PKUG ZëiëöKföü @agý ciÜKëPKÜö_üM
Keüüie @^ycüü^ ZüKëi j ü~üM Küf üüi AVëciMüUG ZëiëöKeüZüKëü_üWýaj ië C_ü~üMü
Küfö_üYüe Mü]üÄaüüaük Züü bZëeRüY aŠëü\Lüf ü~ _üYöbZüe i ëüLŠUG PKþPKþ
Keöüüüi i ëüKë Rüfue _üYëöQüYö@üYüfö üi j ö^\üKküe üi \ö`Vieëüi ci^ue^cÜ_Küüe
ÊZ^þaöge _ePd ck[füö ~[ü-

1. ü~ fi ü`þi Lë ZëiëöKföüi **fjü** aöge üj füü
2. ü~ i cÉüeLæe Keü\füüi **Lëü' aieKþ/KëKëü** aöge üj füü
3. ü~ ^kZü \CWþe gKü ZëiëöKföüi **gKü** aöge üj füü
4. ü~ bië_üÄi^aGwü' aüüVwü_ÉZ Ke[füüi **aGwü/auj wü** aöge üj füü
5. ü~ gëkò_Züe QZë/QZü ZëiëöKe[füüi **QZëü/QZþëü** üj füü
6. ü~ \gjüZe ü]iZKëPëö\ü_ RküA[füüi **\ü_þaü'Kfþü_ëü** üj füü
7. ü~ _üfÜü aüN üj aie Kkü-ü\ëjüi f Ke[füüi **aüMþaöge** üj füü
8. aŠë_I eëü~Cüayqögüfö^Beë18]ie _üYöagüÄ 'cüj ü`þ aü cju`ü i ÄöKföüi
cüj ü`þ** aü **cüj ü`þ aög üaüföÄföü @VeÜöRK]ie i ÄöKe[füüeëüi j äö`eë
cüj ü`þ_ëüciü^ 18büMüe abq üj üfö
9. ü~CüüföK ciÜüe ciVëü MXj[fü Züre aög]e **Këüe/Këüeþaöge** üj üfö
10. _üYëëi ëüKë~G Rüfue QüYö@üY[füüi üj fü **Rüfþaöge** @ü\ö_Züü
11. ü~Cüayqö^\üëë_üÄ[äüi ëüKëü^füüi **iëü/iëüü** aöge _ePd_üÄföü i ëü16
ci üüjüÄ[äüëëi ëüV/iëüüciü^ 16_Küëe üj üfö
12. ÜYëü aKþe czj_üe RwfëëRüküV ü_SüG]ëöüY[füü aýqöj **^ëüþaöge** üaüfö
^icZ üj füü

Gj öbübaüe @iRe Wcþi ciRüe ej [äü aögüakö_ëpeie @ie_ üj üÄ[füü _ëLü
üföKcüü^ Kj «ü`füi NeþWcþ ö @[üþWcþaögüaküü\LäüKëMüf @i öLý ö CëWþaŠ / üKüÜMüWý

@ kùe WcþùfúKue aögKèi úwèú eè_ i ú]ieYZü aýaj íe Ke«ò^új öö ~[ú cj ír^ | aöge úfúwK cír^þi Vþ cír^úi Uþ cŠk, aúeK | aWþi Vþi úwèú _KúA [ú«òö @^ýú^ý @ ke Wcþ úfúwK Kúéaögú^éè_ i úwèú aýaj íe Ke[ú«ò ~[ú aúN aöge úfúwK aúMþ/ aúN, QPèú^þaöge úfúwK QPèú^þ/ Qò úYòGaò abúeþaöge úfúwK abúeþò úfLKu \þeú i úMj úZ _äd 200 eè C; þi úLýK Wcþaöge ^íc | ZZþi µKž i úwèúMþKe GK i íeYú ^cúe _áú^ KeúMfü ö

i íeYú: Wcþi cíRúe i úZK _þkž aögúakòl i úwèú

	aöge ^íc	aýaj ž i úwèú
1.	cij ír^ èú, cír^ èú/cij ír^ èú(18Neèú)	cij ír^ èú, cír^ èú, cíj ír^ , ^ , cír^þi Vþ aWþi Vþ úi VþúSú, cŠk,aúeKþ _eúú, _úYò círfþögð úi Vò
2.	i èú/ Kè þèú(16Neèú)	i èú, i èú^ú, ^údk, ^úGK, úLúí þú, úKúí þú, Kè þèú, _eúú Vþ
3.	ZúŠú ÚíŠú Wwþéú	ZúŠú ÚíŠú Wwéú, Wwþéú, Wwþèú
4.	aúMþ(12Neèú)	aúMþ aúN
5.	^úMþ/ ^úwþ	^úM, ^úMþ ^úwþ
6.	Kéúeþ/ Kéúeþ	Kéúeþ Kéúeþ
7.	fj ú / \Mò	fj ú, fj úeþ \Mò
8.	@úwþawþ/ aý íeú	@úwþawþ aý íeú, aý íeþ
9.	^èúfþ/ ^j úfþ	^èúfþ ^j úfþ
10.	\òþ	\òþ Kéþúòþ Kéþúòèú (i í-þaögú)
11.	úí Vèú	úí Vò úí Vèú
12.	cMþè/ cíwþè/ cwþéúRþ	cMþè cíwþè cwþéúRþ
13.	úbúA /úbúG	úbúA, úbúG
14.	bGúí	bGúí
15.	aúeKþ	aúeKþ
16.	Lèú / Qèú / Qeú	Lèú, Qèú, Qeú, Leú
17.	KeKèèú / KeKèú	KeKèèú, KeKèú, Ke, ^údk, ^úGK
18.	úai þéú	úai þéú
19.	eúG	eúG
20.	i Mþéú / i Mþèú	i Mþéú, i Mþèú
21.	beúú úMþ / i úMþ	beúú úMþ i úMþ
22.	cèú	cèú (i èúe bíA aög)

	aige ^ic	ayaj Z i iwou
23.	\e@i ciSò	\e@i ciSò
24.	RMZp	RMZp(^iMpl abiepe biAaig)
25.	OZò/ OZpe@i	OZò OZpe@i (ùKùQù_ùù OZep_ùù)
26.	bZpe@i	bZpe@i
27.	i eD@i	i eD@i
28.	K@ep/Kj iep	K@ep Kj iep
29.	Ke^p	Ke^p
30.	j ep_úfj/ j eù_úf	j ep_úf j eù_úf, _úf
31.	PKep@eZò	PKep@eZò PKà ò
32.	ùLP@i	ùLP@i
33.	[_ù	[_ù
34.	aùWKp	aùWKp
35.	c^j eù	c^j eù
36.	Rúf	Rúf
37.	fj Rúf/ fj úRúf	fj Rúf fj úRúf
38.	i eRúf/ i eRúf@i	i eRúf i eRúf@i
39.	\díf	\díf
40.	aù\ò	aù\ò
41.	_ùAKp	_ùAKp
42.	ùaùj eù	ùaùj eù
43.	ù_eù	ù_eù
44.	i epwp	i epwp
45.	gKù	gKù
46.	gKfò	gKù, gKfò
47.	j ^eù^p	j ^eù^p
48.	ù_ùMj	ù_ùMj ù_ùXj
49.	j Zj/ j úZò	j Zj j úZò
50.	K@f	K@f
51.	gò_Kù/gàKù	gò_Kù,gàKù
52.	cj_ù_úf	cj_ù_úf _úf
53.	_úf	cj_ù_úf_úf
54.	_ pùdù	_ pùdù

	aäge ^tc	ayaj Ž i üwëü
55.	i üZþidü	i üZþidü
56.	@üVþidü	@üVþidü
57.	\gþidü	\gþidü
58.	aiebidü	aiebidü
59.	ücwþüçMþüçN	ücwþüçMþüçN
60.	fj Rûfþ	fj Rûfþ
61.	RMþ\fü	RMþ\fü, RM\kü
62.	KüfZþ	KüfZþ
63.	aYKò	aYKò
64.	aeKò	aeKò
65.	cWþð^ü	cWþð^ü
66.	aGwü/aüj wü	aGwü, aüj wü
67.	j @üfþ	j @üfþ ü\gðüdk (fuüMW), ^üdk, \ò ü^AKþ
68.	Küf@ü	Küf@ü
69.	MWfþ	MWfþ
70.	üQP@ü	üQP@ü
71.	üQP@ü^þ/QP@ü^þ	üQP@ü^þ QP@ü^þ
72.	að@ü/üa^@ü/üa^@ü	üa^@ü,üa^@ü, að@ü
73.	aüY@ü/üaYê_üYð_üYò	aüY@ü,üaYê_üYð_üYò
74.	K^þ_ü^þK þ_ü^þ	K^þ_ü^þK þ_ü^þ
75.	_ü^þ	_ü^þ
76.	j ^þ_ü^þ	j ^þ_ü^þ_ü^þ
77.	@üi þü	@üi þü
78.	K _ð	K _ð
79.	übüRþ	übüRþ
80.	i @R	i @R, i ð-ÿ
81.	aWj	aWj, aêWþþ
82.	_üZep_üZa	_üZep_üZa
83.	_üUKeþ	_üUKeþ
84.	_U@ü	_U@ü
85.	_üW@üfþ	_üW@üfþ

	aǰge ^ic	aǰaj Ž i ũvøi
86.	Ná ǰéú/Ná ǰèò	Ná ǰèò
87.	_ ^Kù	_ ^Kù
88.	ù_ ^Kù	ù_ ^Kù
89.	MŠøù	MŠøù, ùaùj eù, ^idK
90.	]fMŠøù/]fMŠø	MŠøù, ùaùj eù, ^idK,]fMŠøù
91.	^ǰ ùep	^ǰ ùep
92.	bGi ùfǰ	bGi ùfǰ
93.	ùacùfǰ	ùacùfǰ
94.	aie ùfaWǰèù	ùfaWǰèù, aie ùfaWǰèù
95.	KfǰZù	KfǰZù, KǰfǰZù
96.	eùRM ; ù	eùRM ; ù
97.	_ ùvò	_ ùvò
98.	\èøù	\èøù
99.	Pfǰ	Pfǰ \èøù
100.	KPǰǰùKQ	KPǰǰ
101.	Lif	Lif, aùMǰ
102.	aWǰKù	aWǰKù
103.	K ; ǰ_ù'ǰUùKǰèò	UùKǰèò cŠfǰ aFøiei ø, ^idK, ViKèǰ
104.	RùKùKù	RùKùKù
105.	j ðAKù	j ðAKù
106.	j ðǰǰKù	j ðǰǰKù
107.	ZèKǰ	ZèKǰ
108.	ùLcǰKù/bùfè	ùLcǰKù
109.	j Žùfǰ (^ùMǰ)	j Žùfǰ
110.	Leù (i èR)	Leù, aWǰi Vǰ (Mèù)
111.	UùKǰèò	UùKǰèò cŠfǰ aFøiei ø, ^idK, ViKèǰ cŠk ^idK, i è^ǰùi Uǰ j èǰ_ùfǰ ùi Uǰ
112.	ciPǰ (Kǰfǰ\ò_øù)	ciPǰ ciQ, \ò_ǰ Kǰfǰ\ò_øù
113.	ciWǰciŠò (gKà)	ciWǰciŠò
114.	gKfǰǰgKà	gKfǰǰgKà
115.	ùKùǰfù	ùKùǰfù, ùLùǰfù

aǵge ^tc	aǵaj ž i üwëü
116. Kǵjǵeü/üKǵjǵeü	Kǵjǵeü, üKǵjǵü, üLǵjǵü, üKǵjǵyü, üKǵjǵeü, _eüi V(cüfö_Wj)
117. ^cǵfǵ	^cǵfǵ
118. fcü	fcü
119. fi ü	fi ü
120. Q üY	Q üY
121. Qö üYö	Qö üYö QPëü^ǵ i eüfǵ ö
122. üPUö	üPUö
123. aüZǵeü	aüZǵeü
124. aü[ǵeü	aü[ǵeü
125. aeǵ]^ǵ	aeǵ]^ǵ
126. aüüPǵö	aüüPǵö
127. LŞǵ_ü^ö	LŞǵ_ü^ö LŞ_ü^ö LŞ_üYö
128. a^eüü	a^eüü aYëü
129. i üC	i üC, i üj é
130. aǵüfǵ	aǵüfǵ aǵüfǵ aǵüǵ
131. i ö	i ö
132. üi ^ü_Zö	üi ^ü_Zö
133. Rd_eëü	Rd_eëü, ücN
134. \ǵǵfǵ	\ǵǵfǵ
135. CcüüKüfö	CcüüKüfö
136. cüëüi cüfö	cüëüi cüfö
137. aüj ücǵ	aüj ücǵ
138. Kǵǵeü	Kǵǵeü
139. j é-eǵ	j é-eǵ
140. b é-eǵ	b é-eǵ
141. KǵüMǵö	KǵüMǵö üKüüMǵö
142. Xǵǵeǵ	Xǵǵeǵ
143. NMǵǵ	NMǵǵ
144. cǵǵeü	cǵǵeü
145. i öi eü	i öi eü

	aáge ^ic	aYaj Z i úwèú
146.	L Pɔwú/_úL Pɔwú	L Pɔwú,_úL Pɔwú
147.	ù_úWɔL Pɔwú	ù_úWɔL Pɔwú
148.	ùaKfú	ùaKfú, ùaukú
149.	aMfò	aMfò
150.	Kèúèèú	Kèúèèú
151.	Kèèèp	Kèèèp
152.	aèò	aèò
153.	K\faífèú	K\faífèú
154.	ùKgeúfò	ùKgeúfò
155.	aieLŠèú	aieLŠèú
156.	a fɔò	a fɔò
157.	cKq ú	cKq ú
158.	MèMèò	MèMèò MèMèò
159.	Kèp	Kèp Kk
160.	Kèieèú	Kèieèú, Kè,ieèú
161.	ù_úWɔ	ù_úWɔ ù_úXj
162.	j ii ɔèRj ii p	j ii ɔèRj ii p
163.	Kèú	Kèú
164.	abieɔaèèp	^idK, j Rieò^idK, abieɔ _èú i Vp (Mè ú)
165.	ùWúWj	ùWúWj
166.	Kg èvò	Kg èvò
167.	@úWɔwɔ	@úWɔwɔ
168.	^úwɔ/^úMɔ	^úMɔ
169.	MeWj/MeWjèú	MeWj, MeWjèú
170.	MŠèú	^idK, ùaùj èú
171.	aZfèú	^idK
172.	NèWj	^idK
173.	aúMɔ aúN	aúMɔ cù^Kpawɔi Vp ³⁴⁾
174.	^úMɔ^úwɔ	^úM
175.	i ^ú/i èú	i ^ú, i èú,_úYò_úYMj ú,ù^Zicp

	aġge ^ic	aġaj Ź i iwëü
176.	cü^ , @w/cij ü^ , @ü	^ , ,cj ü^ , ,cj ü^ , @ü
177.	Lëü	üi Vþüi V@ü, RMZþ\Mü
178.	KeKeü	KeKeü, KeKe@ü, Ke, Leü
179.	Wwþè	Wwþè) Lcúè) ZiŠò) ùgk, ùPoj ü^þ
180.	cwþè/cwþèR	cwþè) cwþèRþ
181.	UüKþè	UüKþè) UüKþèü, VüKþèþj eþ_üfþ
182.	j Gifþ	j Gifþ^ Gifþ^ @fþ^ @üfþ
183.	Rüfþ	Rüfþ
184.	Kfþ\ò_þ	Kfþ\ò_þ\ò_þüàj eü
185.	beü gMþèü	gMþèü, beü gMþèü, i üMþ
186.	Kaþèü i ^ü	Kaþèþ
187.	QüZò	QZò QZþèü, QZà_üfþ
188.	i Kü	i Kü, i ò_Kü, _üfþ_ük
189.	a@üef/abüefþ	a@üefþ abüefþ üai þèü, üàüj eü, üacüfþ aġ üeü,
190.	Këüef/Kë_üefþ	Këüefþ Kë_üefþ
191.	üi üceþf@ü	i cþf@ü, KUü
192.	bZþü	_üZà
193.	K^þ_ü^þ	_ü^þK^þ_ü^þ
194.	üa^@ü	üa^@ü, üaYê_üYò ⁽³⁵⁾
195.	Keþf@ü	Keþf@ü, Keþüfò Keüfò
196.	_üŠapþ	_üŠapþ
197.	cüGü_üefþMüL@ü	cüGü_üefþMüL@ü
198.	@f@þþ	@f@þþ Mf@þþ
199.	Kü þüfò	Kü þüfò
200.	Küü	Küü
201.	cMþþ	cMþþ
202.	güi ^ò	güi ^ò
203.	a^þüQüefþ	a^þüQüefþ
204.	ZüR^þ	ZüR^þ
205.	ZüfþcüŠò	ZüfþcüŠò

	aǰge ^ic	aǰaj Ž i üwëü
206.	Ká ċp	Ká ċp
207.	bGi ü	bGi ü
208.	LčKü	LčKü
209.	Ná þè	Ná þè
210.	aŴj	aŴj
211.	úaCe@ü	úaCe@ü
212.	Kfǰü	Kfǰü
213.	ùLP@ü	ùLP@ü
214.	j ii þ/ eüRj öi	j ii þ/ eüRj öi
215.	i ħŷ	i ħŷ
216.	RMZþ	RMZþ
217.	ücN	ücN
218.	c \eú	c \eú
219.	úai ^þ	úai ^þ
220.	j fǰMŠö	j fǰMŠö
221.	Qè@ü	Qè@ü
222.	i üc«	i üc«
223.	ùLcǰVè	ùLcǰVŷùLcŠè
224.	Ná þè	Ná þè
225.	aŴj	aŴj
226.	ùLè@ü	ùLè@ü

WcǰaǰigüLe ^icKeY ^cÜ PZ ùKùZK and C_üe c^æ @ü]ieZ üj üA [öü RYü-iGö

	and	i üwëü
(K)	]üZè	i èü, fg ü, Leú, Qèü
(L)	_gè	aüN(aüMþ) bGi ü, j üZü, LčǰVŷ ü_üMj Ná þè
(M)	geüi é_	^üMþ aŴj, Küfep j žüfþ úaCe@ü, Kfǰü, ùLè@ü
(N)	_I ü	j ii þeüRj ii þK@ü, Qö üYöQ- ^þ
(O)	Mǰ / ^I Zà	i ħŷ, Leú, RMZþücNþ
(P)	aÉè	Rüfþ i èRüfþ i èRf@ü, gKü, cè ü, QZèü,
(Q)	PeZá	cü \eú, \Mö, j ^èü^þ
(R)	Kcö	aüY@ü, aieKþ
(S)	i ü^	cj ü^ @ü, Rd_è@ü ⁽³⁶⁾

Wcpaögiakúe @^gúk^ eéGj ú RíYáúKéckQú~ KŠcúke ai aúí Keöej č[áú Wcp úfíúK @ú\ó ^R aög @^eí_ i úw@ú(Title) áyáj íe Ke«ó^új ó ~[ú- 1. cj ír |@ú- cí^pi Vp cŠk, aiekp _eQú, 2. Kí f@ú- ^idK, 3. a@úe - j Ríeó^idK, ^idK, 4. j @úf- ú\gó ^idK, 5. UúKpò- af@úej ó AZyú\ó G \ÁééúKóYi ó^YÁ aöge i ae@ kúe i cír C_ú] ó ej áú ú\Lú-úA ^[úGö @agý G i aeéúRú eúRWj @ckúe gúXjaŠú új aú \áú _á C_ú] ó új úA[áú ú-úMáGbkó_ú\ ú\Lú\A[úGö

@_e_úI @abq Kkij úŠ) afíwúe I úKíeú_ú @ ke WcpúfíúK ^R ^Re aög i «KKé^ic _ue i ó-@ Keó'í úw@ú búa ayáj íe Keč[áú ú\LúúKéckúö @ú^K úl Zúe KŠ, MŠ Gaó MCWjRiZóçúe _PkZ aög/i úw@ú WcpúfíúK i j Z i qúúúck LúA ~úC[áú \Áéé_áú@úfúPZ \ÁúMúúóC[úKéi úúúKú^ú_á Z uáúfóKj új a ^új ó WcpR^úMúÁúe i Áú c[ú] aög _epeú I i úw@ú i úKúe @^gúk^ Kfú_úe úi cír^ue ^éZú K _ePZú i úKúe KQú@úfúP^ú Keáú i j R új aó ^úúe úi i úKúe KQú@úfúK_úZ Keú-úAQó

^Zú K eí_úeL

_áéé CúfúL Keú-úAQú~ "WcpRiZú I Wjúe 93 úMúúZ` i f@úeč RiZú c^eéKái ó. 27úe i ú^ \_úA[áú GK \_úL R^úMúÁú ú" (37) I Wjúe ai aúí Keöej č[áú Z` i f@úeč RiZúe ú^A aú] áj ^Zú K (Ethnographic) @úKk^ Keáúe C\ýc LápKcpKeú-úAQó G \ÁééWcp RiZúe i VKp^Zú K _ePd G ~úGú^úúú Keú-úA_úeóúj ó WcpúfíúK abóúí ú^úe abóúí ^icúe i úeú I Wjúe Z[ú búeZahúe aú ó búaúe ai aúí Keöej @úí Q«úú "G RiZú_úC I Wjúe abóúí ú^úe Wcp úWúch W´, MŠú I MYú búaúe _ePZ ú" (38) aögMZ ^ic _ePZúe abóúZú@^é-úú' fúI NeúWcp úáúfóR^gZúej Qúú KŠcúke úi cír^ue bíúú Z[ú i úcúRK PkYúe ZúeZcy \ÁééWcp MYú, MŠú, _úY j ú úaúe _ePZ ú "i abúeZúú Éúe Zúu c^úe _eÉe bíúúMZ, ae MZ, aög aúúMúZMZ Z[ú i úÁZMZ i úcyKéFl ýKeú@ú^K MúahK I Wjú, QZgúMj c^_ú\g, _úCaw, @úŠá_ú\g Gaó aú íe bkóeúRýúe c^ aúí Keč[áú Wcp W´, MYú, MŠú, _Zúw@ú, aRfú, aRMeó cwú cwúA, cw@ú, cíwZ@ú, ^KKúe, _úY, _úYa, PKp _^Kú, cúj úZú, i e@úí ú, Z«ú, _^Kú, _úAWj úZúK@ú, _úa, ^MePú PKpáiekp aiekpAZyúúR^úMúÁúeGK Gaó @bóú^Zú K _RiZúeč aMúúúáúfóúáP^ú Keč[ú «ú" (39) "bíeZúe Z[ú I Wjúe _eúZ^ i cíRe RiZMZ aMúKeY GúZ RUK ú~, úKóYi óGK RiZúáú a%é C_ó ó (Origin)Kéamír^ i ^Z búa ^Zú K \ÁúKúYeéi VKpú ó úaúe ^úúú Keáú GK \éj ayú_úe ú" (40) i Zéú G _á wúe WcpRiZú i j Z C_~úq @^ý úKúZK aMúcír^u i úKúúe C_faú] Z[ý Gaó @búZúúKé@úfúP^úe _eí ebéč Keáú i aú\ó aú, ^úú úZ^úeúúKúZúúe @aZúeYú ^úúe KeMfú-

- K) "A general consensus of opinion that the Doms belong to one of the races whom for convenience of expression we may call the **aborigins of India.**" (41)
- L) "One of the **original tribes** of India." (42)
- M) "They are the surviving representatives of an older, ruder & blacken race **who preceeded the Dravidians in India.**" (43)
- N) "**Dom, a Dravidian manial caste** found scattered throughout these (Bengal & Northern) provinces regarding whose orgin & ethnological affinities there has been speculation" (44)
- O) "In Chhotnagpur, however they (Gandas) are still in some places recognised as a **PRIMITIVE TRIBE** being generally known here as Pan, Pab or Chik" (45)
- P) "On the whole it may perhaps be safer to regard the Dom not as a single, individual aggregate, but as a more or less mixed body of menials who have been, for ages in a state of utmost degradation & whose appearance & physique have been largely modified by the regorous of their occupation & enviroment." (46)
- Q) "Supporting the observation of these authorities, the Gandas of Orissa have much in common racially, culturally & occupationally with the Panos & Doms. Although the Ganda, Pano & Dom have now become separate caste groups & each indentifies itself as a separte scheduled caste the Gandas still consider the other two communities as their brother castes." (47)
- R) "A low, weavng, basket making & service caste scattered under various names (Panwa, Pano, Pab, Panika, Chik, Chick-Barik, Barik, Ganda, Mahato, Sarwasi, Tanti) throughout the north of Orissa & the sourthern & western parts of Chhotnagpur x x x x & in the western tributary states they are called Ganda, a name which suggests the possibility of descend of the Gonds, a tribe which in former times appears to have occupied a more dominant position than is the case of the present day." (48)
- S) "Thus spread over large area, the Ganda, community at present differ culturally & linguistically from place to place, though claiming as a homogenous community, The difference in culture & economy between widely scattered Ganda groups is also visible that, further exploration may shed light on their origin, ethnicity & racial identity." (49)
- T) "XX Term 'Ganda' may have been derived from the word Gand." (50)

WcpR^ùMüÁü ^Zü K_ePZò

cŁcŠk i ucZ gieieK MV^KéFl ýKùf WcpMŠù/MYù AZjùòamü cɁue GKù]K ^Z bò K fl ýYùòe Èei_ ej č[òù ù\LòùKéckč[ùGò ùKČi i eYiZiZ Kúkeèi òNUZ ùj úA @ii č[òù«úamüd gieieK i oi MòGj ie _čŁ KúeYò @agy a čir^ i cdue aKgz aMòZ[ù @^yù^y @iùòù ú i òmùid cɁue aò^YÁ ew, gieieK MV^ ai cǰie ùPúj eù GKù_eò [òù ù\Lù~ùA^[ùGò WcpùfùKu cɁue i ú]ieYZü \AUò_čŁ ^Zü K _RiZMZ fl Y ù\Lù\A[ùGò ~[ù-

- (1) cùwùfù-\òWjùd (Mongolo - Dravidian)
- (2) @ùÁù-Gi úd (Austro - Asiatic)
- cùwùfù-\òWjùd _RiZùePjù èie ùKùZK fl Y ùj fù :-
- (K) C^Z j ^ǰ Wjù(Prominent Chickbones)
- (L) ùMùfikie Gaò PCWjù [Wjù(Round & Broad Chin)
- (M) _Zkù IV (Thinner Lips)
- (N) _ǰÉ ùj ùf ùj MjùY@ùK_ùk (Wide but Receding forehead)
- (O) ùcùù I I i ie@ùZkcùXjù(Thicker & wider lower jaw)
- (P) PCWjù I cRaZjgieieK MV^ i j Z cɁC CyZü (Broad & Strong bodily form with medium height)

Gi aeFl Y cŁyZü `FaiYù(KŠcik), Kkij iŠiGaòafùwúe @ ke Wcp(MŠù) ùfùKu Vùe ù\Lù\A[ùGò @agy K[Z gieieK fl Ycir^ KŠ, MŠ I i Ceù bkò@ùic _RiZù ùl Zùe ajkbùa _eLÁò

VKpù i j ò_eòWcpaù MŠù R^ùMüÁü cɁue _eLÁ @ùÁù-Gi úd (Austro- Asiatic) _RiZK fl Y MjùK ùj fù :-

- (K) MjùY@ùK_ùk (Receding forehead)
- (L) ùQZkù I cŠkùKZò^ùì Mài j Z @«üa kùKZò^ùk_Wjù(Broad nose with bulbous tips & concave nasal profile)
- (M) ùKùJemZ PI é(Portruding eye)
- (N) I i ie@ù Mùf(Wider cheek)
- (O) aMùKZòù [Wjù(Square chin)

KSciKe WcþuFiKi iÄZö

(P) @ü_l iKZ @MKêajj ied@ii [@ü aWjZkcüXj j Wj(Massive lower jaw often showing Malar-Mandibular Prognathism in profile)⁽⁵¹⁾

WcþR^üMiÄü @«bþ üfiKue cLcŠk Z[ü gieieK MV^ AZyü\Kê@^g yü^ Küf Zij üü ^Zü K_ePZ(Anthropological Identity)Kêi ol õ üe 'cùwüfi-WäWyd fI Y aj ^ Ke[äü@ÜÄ-Gi üd aMö(Austro-Asiatic Racial type with Mongolo-Dravidian features)E üaüfö @bjZ Keäü i cüPü^ üj aö

aé òl aü i Ü^

^Zü K/_RiZMZ_ePZöbköWcþGaöGjüü i j i mç @^yü^y aMüe aé òZ[ü aüi i Ü^ C_üe c^ @ü^K MüahK aböÜ_Küee aj eifý Z[y_äü^ KeQ«ö Z^æêKQö_ä üwüPZ cZKê ^cüe CüfL Keü-iAQö

1. "bieZe üWicþRiZüüKöYi öKieYeédüeü_~iëkòü dëeü_üe Gcír^u i mü j & 'Rö_j ü' ü Gj öRiZö i wüZue \I ü dëeü_üid i wüZ I üi ö! ~ÿ Gcír^u \üeü _büaZ j & ü @iRäö dëeü_üe @ü^K ü\güe Gj öRiZöayü_üi ej Q«öü 'üWicþ g± i j Rüe 'üeicþ üj iAQöü dëeü_üe üeicü Kþ@ü! ik^ue Rö_j ücír^ue _büa i aR^ ÊüKZ ü Rö_j ücüü^ üi ö! ~ÿ Gaö i wüZe _ZüK ü@iRäöRö_j ücüü^ bieZKê@_Yie ck cüüöcír^«ü Gcüü^ dëeü_üid i iÄZö\üeü _büaZ üj üA[üf üj ü\yia]ö^RÊ ÊüZ^y aRid eLQ«ö; KüeY Gcüü^ ckZü bieZüid Gaö Gcír^u C_ö cck üj fü bieZcüüüü"⁽⁵²⁾
2. "The 'Dom' or 'Dombo' casteman working as weavers & menials in the hilltracts of Vizianagram x x x x This caste appears to be an offshoot of the Dom caste of Bengal, Bihar & the North Western Provinces." ⁽⁵³⁾
3. "This caste (Dom) appears to have spread over Bengal, Bihar & Madhya Prades. The Domba weave the cloth worn by the hill people, but they also work as labourers, scavengers etc. Some of them are extensively engaged in trade & have more knowledge of the world than the riyots who dispise them". ⁽⁵⁴⁾
4. "The Doms are not only found in Orissa state but also in other states which is evident from earlier ethnographic records." ⁽⁵⁵⁾
5. "The bulk of their population is concentrated in the western part of Orissa comprising Dist. of Sambalpur Sundargarh, Balangir, Kalahandi & Phulbani." ⁽⁵⁶⁾
6. xxxx having thick concentration of the target population in each of the five contiguous Dist. (Sambalpur, Sundargarh, Balangir, Kalahandi & Phulbani where 98% of the Gandas live." ⁽⁵⁷⁾

7. “Appart from Orissa the Ganda Population is distributed in MP (far nearly Central Province), Bihar, A.P. & W.B. Russel mentioned, the presence of Ganda Population Chhotnagpur & Bihar, Raipur, Bilaspur & Raigarh of Central Provinces, Sambalpur & Phulbani Dist. of Orissa. Since the Distant past the Gandas have retained their strong hold in large contiguous territory in the South-Eastern part of central province of the British India which they regard as their home land. (This territory is now divided under MP & Orissa after independence) Later they migrated to the neighbouring areas adopting new occupations new caste name as well as distinct lifestyle.⁽⁵⁸⁾
8. “A low weaving, basket making & servile caste scattered under various names (Panwas, Pant, Panika, Chik, Chick - Barik, Barik, Ganda, Mahato, Sarwasi, Tanti) throughout the North of Orissa & the Northern & Western Parts of Chhatnagpur.⁽⁵⁹⁾

^Re ũKkK aé ò- [ũfMūāYū, aūCūgāYū, aūYū aRūāāū, ũPūKūāeū, aū ũaj ^AZyū\Kē @ūāāeūPkūū i aēWcpūfūKū _l_ ũe i _a ũj ũA_ ũeē ^ūj ō ^ kūe ũi cū^u c^eē@] Kūg KhōcK aū \ŋ cReūū bīāūe RūāKū ^ūj Keŕ[ūkō @l KQūūfūK Pūh i j ũ i cūdū_ ũ- ũMū ũOūūcūū āyāi ũd Keò_ēāūe beY ũ_ ũhY Keŕ[ūkō KŞcūkūe ũKūYi ũgō aū LYū\ū^ ^[ūū \ÁēēKŞcūke Meā gūcRūāū WcpūfūKcū^ue i ũdū ũeūRMūēe ũKūYi ũ^bēū- ũMý @af ^ ^ ũj ō ũOūū^ ũM_ē @ kūe @ū\c @] aū ũi (Primitive Tribes) bīāūe Pj ũ Keū- ũA[ūū i ũ b\āWjū _āēēbīeZ bLŠūe ai aū Keūej ũēū [ūūG ckaūū ũū (Aboriginis) uēG- ũāZp i ũcūRK ^yūd cKū_ ũeō ^ūj ō _ūeueK ũeūRMūel c i ũcūRK aŭ āyāi ũ bñWj_ Wŕ[ūū ũāūK \ŋKē\ŋ ũi cū^u @ū[K cū^Š \āk ũj ũA PūfQō GbkōGK @aKgZ \āk RūZōi cūRe @^yū^y aKgZ aMū \ūeū i ũcūRK Z[ū@ [ū^ZK \ÁūKūYeēūgūhũ I fū, ũ ũj aū ĒūbīāKō @ZGā Gjū C^ZōKūĪ ĒZ^ āyāi ũ Keū^Mūf ZūūeRūZūd cLũūi ũZKē@ūYāū @ū\ō i _a ũj ũA_ ũeē ^ūj ō

C_ūeūq i cĒ @ūūfūP^ ũeē KŞcūk Rūfāūe ai aū Keūūi [ūū abōũRūZīe @] aū ũi cū^u c^ūe Wc i µ\ūd e i ũōi j Rūe RYū_ ũW ũ aūgh Keò WcpR^ũMūÁūe ^Zū K _ePZō ai aū @ k, i ũcūRK i ũōZ [ū HZj ý Gcū^ueGK ĒZ^ _ePd _āū^ Keŕ[ūGō Gjō _ePZō c^ūe @\ũā] ũLāpKPZp@ūūfūPZ WcpbkōūMūūG R^ũMūÁūe @i ũū I ĒūbīāKō @ūĪēē ũ~ _KUZ ũj ũA_ ũeē Gj ũ Kj ũ aū j fũ ō

_iAUuKu

1. i uj e (W.) ^ai^ Kcie-1977, IWpu RiZe AZj ui (1c LS), IWpu eiRy _iMy_EK _Kig^ i oi U, bau^gbe, _e77o
2. _iYMaj u, K4P!â 1981, History of Orissa, KitabMahal, Cuttack, p- 8,14 & 15
3. i uj e (W.) ~m Kcie- 1991, IWgu AZj ui (1c bM), ^ik!u, au^il aj ieu, KUK, _e34 I 57o
4. eiRMe e (W.) i Zy^ieidY -1988, IWgje i uAZK AZj ui (3d LS), IWgu i uj zy GKulcu, bau^gbe _e3 I 134o
5. cj Zia, (W.) j ueK4 -1983, IWgu AZj ui (1cLS), KUK Aiw p p uAie, _Au-48, 49 I 325o
6. e[, (Wu.)@ugik Kcie-2000, IWgje eiRu^ZK AZae , ZieizieYu _EKikd, aj a e, _Au-11
7. Behera, (Dr.) Dandapani-1984 Freedom movement in the State of Ghumsar, Punthi Pustaka, Cuttack, P- 1
8. cga ^ukcYe 1996, ua\ eiRaogiakí(Kaò_zi'e b-), uk\ie^i[MùahYu _Ziir^, bau^gbe-2o
9. Maithy, T.I. - 1918, The Ganjam District Mannual, Reported by the Superintendent, Govt. Press - Madras.
10. Panigrahi, Krushnachandra -1986, History of Orissa, Kitab Mahal, Cuttack, P. 14
11. _iXj, \iucilve - 1996, 'uaj @ ke uaj Ku o (_a), @ic u\au\ai biA~j, uaj Rfã C^u^ _eh\, uaj, _e 4 o
12. Singh Deo, Jitamitraprasad-1984, 'Search of Unknown Civilisation of River Tel and Rahul Valleys', O.H.R.J. Vol. No. XXIX, No. 2-5, P. 43.
13. eiRMe e W. i Zy^ieidY - 1985, IWgje AZj ui , Mâic!e, au^il aj ieu, KUK-2, _e47o
14. czk K i Mj uZ ZcWiaS @ ke uclK KluikS ufiK_eiY
15. ZuZa
16. i uj e ^ai^ Kcie-1977, IWpu RiZe AZj ui , Opp. Cit. - _e- 324 u
17. i uj e ^ai^ Kcie-1964, U.U. History of Orissa, Vol.-1, Opp. Cit., P.-113
18. cga uMreigue-2003, M-ic AZj ui _eKcu, %au u cga @i Ku M-ic, _e251
19. @i ~j, (Wu.) i Agd-1992, (i o) RM^i[u\ a Mâiakú, aj a e agbaljukd , aj a e, cLaS

20. Thyadi, Sashibhushan-1965, Phulbani the Khond Land, Sashibhushan Thyadi, Bhanjanagar, P. 19.
21. Rajaguru, Satyanarayan-1972, History of Ganga Dynasty, Vol.-II., Superintendent, Museum of Orissa, Bhubaneswar, P.-75.
22. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -1988, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', 1ତମ ଭାଗ, ଓଡ଼ିଆ, KUK, ପୃ. 184
23. Guru, Giridhari Prasad-2009, (Ed.) West Odisha : Past and Present, Giridhari Prasad Guru, Sambalpur, P- 21.
24. Behera, Dandapani-1987, The Bhanja (The House of Upendra Bhanja) and the Khonds of Orissa, Punthi Pustaka, Cuttack, op.cit. P. - 58.
25. Pattnaik, Nihar Ranjan-2007, Comprehensive History of Modern Orissa, Kitab Mahal, Cuttack- P-59.
26. Behera, Dandapani-1987, The Bhanja, (The House of Upendra Bhanja) and the Khonds of Orissa, Punthi Pustaka, Cuttack, P.-130.
27. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2009, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', ଆଦିତ୍ୟ ପାଠକ, ଓଡ଼ିଆ, ପୃ. 588
28. Population Profile of Scheduled Tribe in Orissa-2010 , S.C. & S.T. Research & Training Institute, Govt. of Orissa, Bhubaneswar-P-226.
29. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2007, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', ଓଡ଼ିଆ, ପୃ. 2
30. Population Profile of Scheduled Tribes in Orissa-2010 , S.C. & S.T. Research & Training Institute, Govt. of Orissa, Bhubaneswar-P-226
31. ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, 2006, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ : ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ଓଡ଼ିଆ, ପୃ. 150
32. ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ପୃ. 150
33. ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ପୃ. 140
34. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2008, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ପୃ. 20
35. ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ପୃ. 20
36. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2009, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', ଆଦିତ୍ୟ ପାଠକ, ଓଡ଼ିଆ, ପୃ. 115
37. Mohanty, A.K. & Gamango, A.K.-1997 "The Aduria Dom of Orissa", S.C. & S.T. Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P.5
38. ଶ୍ରୀମତୀ (W.) -2008, 'ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ', ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ, ପୃ. 3
39. Russel, Quotted in 'The Ganda'- 1981, T & H, Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P.8

40. cju kò i èe | à 1981, 'IWpù i új žý I @ù\èùì ú i óAZò, IWpù i új žý GKù\cú, bàù^gè, @MùfL ù
41. Risley, H.H.-1891, 'Tribes & Castes of Bengal', Bengal Secretariat Press, Calcutta (Quoted in 'The Aduria Dom'), 1997, P. 4
42. H.M., Elliot, (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC & ST, RTI, BBSR, P. 3 & 4
43. Caldwell-1896, (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC & ST, RTI, BBSR, P. 3
44. Crooke, W-1974, 'The Tribes & Castes of the North-Western India', Cosmo Publication, New Delhi-1986. (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC&ST, RTI, BBSR, P. 3.
45. Russel, R.V. & H. Lal-1996, 'Tribes and Castes of Central Provinces of India', Vol. - III. Cosmo Publication, New Delhi. (Quoted in 'The Ganda') 1981, T&H, RTI, BBSR, P. 6.
46. Crooke The Tribes & Castes of North Western India, Cosmo Publication, New Delhi-1986. (Quoted in 'The Aduria Dom')-1997, SC&ST, RTI, BBSR, P. 3.
47. The Ganda - 1981, T & H. Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P. 6.
48. Risley, Sir, H.H. -1891, 'The Tribes and Castes of Bengal', Vol-II, 1991(P.- 155-159) (Quoted in 'The Ganda') -1981, T&H, Research & Training Institute, Bhubaneswar, P. 2
49. The Ganda-1981, T & H. Research Cum- Training Institute, Bhubaneswar, P. 9
50. Risley, Sir, H.H. -1891, 'The Tribes and Castes of Bengal', Vol-II, 1991(P.- 155-159) (Quoted in 'The Ganda') -1981, T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar, P. 12
51. N. Pattanaik & Sarat Ch. Mohanty-1981 'The Ganda', T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar, P.17
52. ~èMgè-2004 (j ò, ù) 'ùKùKòfù àùfùej ù' (_ÉK), ù\gùù\gùùK ~ùZù ùèicù^ùù(_à\$), àgèà\yùkd _Kùg^, àùèùYùù ù, 1c _Kùg^, _é27
53. Thorston -1909 Thorseton E-1909, quoted in 'The Ganda', T & H. R.T.I., BBSR, P. 4
54. Quoted from Orissa Dist. Gazetteers Senapati & Sahu -1996, Orissa Dist. Gazetteers, Koraput. (The Aduria Dom of Orissa - 1997, p-4)
55. Aduria Dom of Orissa -1997, T & H, Research Cum-Training Institute, Bhubaneswar, P -3
56. The Ganda -1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (introduction). P -1
57. The Ganda, 1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (preface), P -1
58. The Ganda, 1981, T & H, Research Cum -Training Institute, Bhubaneswar (introduction), P. 6
59. Sir H.H. Risley, Quotted in The Tribes and Castes of Bengal, Vol-2, 1991, P. - 155-159. (The Ganda - 1981, Introduction - P-2).

ü \Züd _eüz\ ü

WcpR^ùMüÁúe i ücíRK Rúa^]üeu

ùKòYi òGK ^YÁ RüzE Rúa^ügkúKê@^gúk^ KeüKêüj ùf üi j òRüzE Rúa^P~ÿü C_üe _füc @üfúK_üz Keüü @iagyK ü _að_eüz\üe aü\g i ücZ bieZahðl I Wgüe KŞcik üe ej@üi fäu WcpRüzE C_ò ò i ücíRK I ^Zü K _ePZòGaò i Zoi ò_Küe @üfúP^ü Keü-üAQüGj ò_eüz\üe KŞcik RifE aüfMüjC_LŞüe @müz Kúkeéj @üi fäu WcpR^ùMüÁúe üfúK-Rúa^]üeu cüe aKgZ i òÄZöe Êei_ i ò_Küe @üfúP^ü Keü-àò @üfúP^ü e _á w @^á üe üi i cÉKê @üMüJöbüMüe abq Keü-üA_üeö ~[ü:-

- K) @iaüi i kú / Mj ^cöY
- L) Lü\yü_d
- M) _eöj_ü^
- N) @ibhY / _á ü]^
- O) üfúKgd ü
- P) aé òl RúaKü
- Q) üfúKKáWj
- R) üfúKPKò ü

@üfúPKu cZüe "ùMüJG RüzE Rúa^~üZáüRúa^~ü_ ^ _YükúKüKj üKj üfúKi òÄZò Kj «ö ayqòü RüzE Rúa^~ü_ ^ _Yükü ü~, 'i òÄZöe @^yZc ei_ Gj ü ^j üZoi Zý ö aÉZü aüi , Mác, ü_üüK _eüz\, @ibhY, RúaKü, KáWj I PKò ü _bZò\ÁüKüYeáyqòü RüzE i üÄZK üPZ^ü @^cZ üj üA[iG" ö ⁽¹⁾ üi j ò\Áeé^cüe _füc WcpR^ùMüÁúe aüi i ü^ I Mj ^cöY ügkú i ò_Küe i üi _üe @üfúP^ü Keü-üA@Qòö

(K) @iaüi i kú / Mj ^cöY

KŞcik RifE ücüJ 12 üMüJöaKjpcæéaüfMüjC_LŞ @] òüe [äu 9 üMüJöaKjpcæMZ i cÉ 153Üò_ üdZüe WcpüfúK @iaüj cí^ Kúkeéai aüi Keüüi Q«òö üi cí^u cæéaüfMüj aKj KQüWcpüfúK KA bihü Kj fäu aük KQüüfúKu cíZbihü KA ö üi cíu^ i fúMüj, i üVá, i qjèöMj aWjMj LReü ^k, cŞüi üj ò i êü_üwü, aWkèü, aüüMüj, aWjèüKèü, aèüvèü bkò @ü^K Mácüe ad ò büa ej Q«òö aüghKeü@üfúPZ bihü i òÄZö WcpüfúK ZeWjSe - fúA^p_Wj, cúfo_Wj, aWü_Wj, cŞMüj fúüMüj KüCMüj, Seò_üYò uafNep aüfúK,]üj_ò Mè ü, Kè cMüj AZýüò Mácüe; üKüJMüj aKj-üKi jèüMüj, c] Müj, i è%Mèò gáeic_é,

KŠcūke WcþufūKi ōÄZō

-ēūMūWj, fūūi ep _Kūeō MMeþcūj ū, i ūfKō _ūKþēō cūSMūWj, Uēicūj ū, I eū, i d MūWj, KūMūWj, cūeFūwū, aiŠMūWj, i ūeþēf, ūwūfþ \e, eWMe ū, aŠū ō Wj _KūeōAZyū\ōMācūe i ūdū aui d ū ūj ūA ej d ūūauk \ūewþūWjākþ - ūKeādūWj bīceadūWj ūMā'ēūWj \ūi ūwþūWj j ūZicŠū, aaj Ŷū Mū i ūwþūcūj ū, i ē ^þūWj aūAcūfū AZyū\ōMācMūWjē @] ūūi ūbūā ^R^Re ÉZ^ ai Zōi ū ^ KeōūKCñ_ēPū^Kikeēi ūdū bīaūe ej þūi Q<ōō GZ\þyZūZ gēgūb...ū, i ū ūeþ Mēcūeþ _KēþI Kā ū bkōūKūZK Mūie KŠ I WcþcKcūgōej d ūū ū\LūūKēcūk ō @agý Gbkō_eĒe i j ūi ūj ūYj _þāūZīaeY i ÁōKeiGKZāi j ūai i ū' Keēj d ūū \Áū« eūAKēūākþ ZūfMūWj, aui <ō fā, ūaeWūKēū, i |Kēū, cŠūi eē bīfēū_Wj I Nē C\dmēōākþ Mūā_Wj KfþūMēō cūfKū_Wj KūW^ūRē Kē ūeKē ū, ū ^ūfūj ū, i KūfūŠū, M\MūWū, ūZfūwēū, ūaKū, KūKūcūj ū, fūwūMūWj gāKfū, Kkūvū I Kē ū'ūRēbKōgZū] K Mācūe ū\LūūKēcūk ō G \ÁēēKŠcūk i ađūC\ūZ KYūe bāZbūā, GKZū, i ūj ZoZ [ū cū^aūd cūfūaū] e RdMū^ KeōCVē d ūū _aZācūJōō ū\Lū-ūAōōKō_KēZ _ūI ū~Cūcū^ KŠcūk cūUōcūē i «ī^ ūi cūū^ i cūÉ RiZō] cō^ēūghūe ÉbīaMZ būā gū<ō_ē i j ^gūk I C\ūeūPZū ō

WcþMāccū^ue NeMūWj i ū] ūeYZū] ūWj] ūWj ūj ūA ej d ūGō ūMūJG Mūie \Ā] ūWj Nei aē_eĒe cū ūcū ūj ūA] ūWjMūWj _aēē _½cKēf ^ d ūGō ` kūe i ūj MūWjē Ne \I Ŷ I C e cū ūj ūA [ūGō Gj ū\ēūi cÉ NeKēcē \_a^ Gaō i ū-ŷūūfūK @ūi ūūe @i ēd ūj ūA^ [ūGō MūūŠ Cy^ūy I @ūāWjLūāWj ūj ūA [ūf ūj ū \_gūi b ^j ūZōNūJōRwf bZūe [ūū Mē ū, ūafNe, Šēō ūYōbkōWcþMūWjKūe \ūŠ 25/30 ` ūēēKcþ^ūj ūō ~ī^ē-ūZāāēūj @ū\ōC>a ūaūk aū\yāūRYū i j Z ^ZyMūZe @^Āū^ _ūāū _gūÉ \ūŠ WcþMācūi ūcū^ue GK cēc _ēōKū-ŷ Kūeō WūWē aj ū. eōI KāūWj@ū\ōMācū ūLK ūLKū ~ūC [ūū \Áēē ūLK_Wjēū, _ (Mū _ ūdZ aū ūaj eY) ai d ūūēēūMūJG i būi Kū, ūbūRbūZ ai ūLūC [ūūēēcēj ūbūR^cŠ_ Gaō āēūj ūa\ū C_ūe ūūēēēū @ū\ōZēūēōKeōi ūcūRK ađ ūyāi ū(Kū-ŷ) ZkūAaū ^cū« Gj ūMū \ūŠ cēj KfūYcŠ_ _ēōKū-ŷKūeō ūKak ūi ZKū^ēj ū cM, aēō] ū^ @ū\ōgi ý cKū ~ūC [ūūēēGj ū GK ūMūĀū-Lkūe Kūc c^ ZfūA [ūGō \ū ūakū @ai eūe Nūēō_Rū Gaō afū^ē ^ Wūū ūj C [ūūēēGj ū GK _aZā_Rūi Kūe Kū-ŷ Zf Ke d ūGō i ūađ_ēdWcþRūZē] cōāgūi I aē e @^Ā ūe Zūk aui Kū Gaō C_ūe i ū-ŷ, cūZū I _Zū _ēōej d ū<ō aÉZū Mū\ūŠūej ūi cÉ _RūKū-ŷ _ađ\MKēcLKeō i μ^ūKeū-ūA [ūGō G_eKōWcþfūKcūū^ Mū] @ū_ū] @ū Keō [ūf ūj ū ū« Nūōj ūZ-ūMūWj cū ĩ Kū^ ū] ūA i ūēū _ue cŠūe i ūcū^y _ūYō_KūA @ūCū ūj ūA i ū-ŷūē^cĀūe Keōū GK i ū] ūeY PkYōZ [ū] cūPieō

_ d ūūe cYh ūKCñi cdeē^Re i L I i ēd ū ^cū« Ne ZēūēōKfū ūi i ū_Kūe @ūRō ~ŷ« _ūcūYK Z [ý cKō_ūēōūj ūō ūaū] j G @ū\ōc cYh _KZē aýē ūZ I j ūi ā_āYūūVūēē^RKē el ūKeāū _ūāūMj ^cūY Keēūe _eKĀ^ ū Ke d fūō Wcþbūhūe ūōū KēūēKē' KūWjēū Nep I Zūj ūVūēēi ūKū%āūKūeē ūj ūA [ūf ZūKēZūZfý Keō'K^', 'RK', 'i Keō ūaifōKj ū-ūA [ūGō @^y

_I ue I i ue@ü I `yö Ne üj üA [üf ' @üwüfþ aüwüfþ, 'Ci ueþ_ü ueþ Kþ «üGaö üKüVüNeKé
'ücüj WþNep I eüRC@üi Ké'C@üü Nep ^ücüe ^ücZ Keü-üA [üG ö Gj öNe MþKé @üKüe I
^cüY i µKüe ^cÜe @üwüfþ^ü Keü-üAQö

WcpMþ MþKé PUüY PZüÄüYü ö Zk PUüY cüKéaüWþ UüY Keü-üA [üwüaük Kir^MþK
aüCüj · aü SilüaüMþe cüUöüf_üV@ü Keü-üA [üG ü NeMþK aYe'QY'(GK _Küe Nüi) \Beü
Q_e üj üA [üG ö QY ^ cKüeüé@üRKüfö@] Küg Ne cüUöSKe aü L_þü\Beü Q_e Keü-iCQö
@ü[K @ai üÉzk [üü WcpüfüK ^R Ne Kir^KéPKUü cüUöe PCWþ KeüCVüA [ü«ö Nee ^q Ä
CyZüe KüV` ük@ü aü \_Uüü\A ZüC\_üe ücÜüKeö cüUö\_ \_ü@«ö` küe Züj ü Nee GK QüZ
bkö_Züdcü^ üj üA [üGö Gj üC_üe cüUöZ@üeKé @üKüe L`cür^ CVüA üi [üe KüVe üi Yü,
üüüfü aü acþf\üQY Kóü L_þü (SKe) \Beü Q_e Keü-üA [üGö cüUö Gj öMþY@ü QüZKé
'üceþü Kþ ü-iG ü Gj üceþü Zük Nee bMþ [üG ü Gj öbMþKé @üüé Kþ «üü cSNeeéC_eKé
CVüü_üAüGK PZüÄüYüKüe aüU [üG ü Gj ö@üüe aýaj üe üj C^ [üü Kóü üaüü ^, @cK üj üA [üü
]ü^ @üüeLü@ü-iG ü@üKéCVüü_üÄü_üZyK üceþü Neaüfü 'ü\Wþvü' aüi Wþajaj üe Keüü«üü
SilücÜüNeMþK VieüceþüNeMþK I i üeüe 2/3 j üZ I f`üe 4/5 j üZ @]K [üüü\Lü-iG ü
i cÉ _Küe WcpMþ cÜyZü · ebüMüe abq üj üA [üG ü üi MþK üj CQþ (K) i üc^üe _Üü I
SfþKW_ü(L) Ne cSë cÜy_üKüÄ(M) ZüKéfüMo`bZepNep I (N) aüeÜ UKé [üü 'I üLüfþWþvü ö
WcpMþ e SfþKW_ü GK Lüf@ü @üg I Mþ Ké_gfüaük _üüc üi [üe j ö_ü\ _üWþü Züre aüc aü
WþüYKé [üG _Üü ü Gj ü UKG Cyü I ü\LüüKéüaüü bküü Nee I i üe Gj üe ü\Äþ i j Z i cü^
üj üA [üüaük Gj üe I i üe 3/4 j üZ cüZüj üA [üG ü SfþKW_ü_üe cÜyNeKé_üag Keüü_üÄü
füMüüG cÜy Käuü ü SilücÜüNüe aüCüj ZüUkäuü füMüü aüaük üceþü Necü^üüe üKak
KüV _Uüü\Beü^cZ Käuü füMüüüG ü Gj ü GK `ü«üüüG [üe fþ üe gKkófüMö@üagýK üaük Züfü
_WþüüG ü_üaüüKüY i WcpNüe Züfü _KüAaü @üagýK _Wþ [üüüaük i cde _eä ü i j Z
üfüKPeZé @aü d ü~üM@] éü Necü^üüe Züfü _KüAaü @üagýK üj üA MfüYöü Nee bZé
@üWþKäuü a; Keüü_üÄüKüVe üQüü 'Lüfü (KüKü) aýaj üe Keü-üGö

WcpNeMþK i ü] üeYZü _ü_üüüüj üA [üG ö KQüfüKu Q@_üüüüNeüe · k aüe@üMþKé
ü~ZKüüüS@üMþKüü i ZKüf`üüG ö Kkë\_ü\_üüüüNee Zk@üüaücSë i üaüü 'Wfö (L`) I _üüü
Vieé_QKéüMüUG _üüü I Ne i üc^ü @üMþKé\AUö_üüü_WþüüG ö Nee ^cüY _eü_üüü ü~_eü
üj üA [üf aü WcpüfüK ^R aüi Mþ KéGK Édüü µþ@üaüü i Kü büa Z@üeüKeüü«ö ^R aüi Mþ Ké
GK i eü iKaP I _azäc; ü büa a%üü KeüZüj üKé`azgþaü; þepNep (azgþ aS^ e Ne) üaüfö
Kj [ü«ö

Mþ e cÜy aLeüe WcpüfüK aj @ü Kü~þ i mü^ Keüü«üü Gj öNe cSüe KÜYü
ü_üZü üj üA [üG ü G [üe cü@üS@üü^ _üCeüüü\Beü ^R j üZüe]ü^ AZüüüügi yKéKüüüü«üü
Gj üKéNee 'KU^þfþ üaüföKþ ü-iG ö Gj üaLeüe üMüUG üKüYKüüKj üKj ö'Nep'ü' aüüNüeYü

_aüe `fFe ayaj ue ^ [äu \ÁeêNe \_eü eüe `fMQ füm [äu \Lü~üG ^üj öü üi cüü^ ^Re MRëüY üc üAaü _üAigc Keäu bZüe i CKpe `f aMè Keäu K^ü cª Keø [üü WcpNee Püküe üaüAZikê KLièl fiC @üñcüMj^üGö

Ne QuZ C_üe Gi ae_eäu fj cWjA ü\äu \Beü edRü ü\aiKë_üWj^üj öü üKj üKj öNee i 1L _üglie üaüAZikê fiC AZjü\öfj cüMj^` käu i èd] ü Keø QücSèü ZèüedKeø [üü ö Nee i 1L biMKè` ybüwa i ð-jKëY _Wpü_üÄñ l _äd i cÉ _Rüad] ö i ð-j-P, üe i ül ueLöi ö_ü^ Keø [äu \Áeêüi cüü^ Ne i 1L_üe \üNö üclü ad ü\üèü_Y Keø [üü ö

WcpNee aüeü_U i í^Kè' lüLüfKWj^r au '@üZèKWj^r Kj «ö Gjüü \LäuKäuag f`ü ö üKj ö üKj üGj öi í^üe Ne cª ZèüedKeø [üü ö G [üe i ü] üeYZü ü QüU KüV\_Üü `ükèüMVKèKaüU büa ayaj ue Keü-üA [üGö @] Küg _eäuè GjüKèNèè KWj^r au 'Ná jèüMj^r' büa ayaj ue Keø [äuü ük üKj üKj ö KüV_ZäeLäu_üÄñ GjüKè ayaj ue Keø [üü ö i kùb\üe GjöNee _i Ü4 jüZeë5 jüZ l ü\Añ 7 jüZeë10 jüZ üj üA [üGö

@] Küg Wcp_eäuè _ZahòNeKèQY Q_e Keø_üe«ö^üj öü KüeY Gjü Züü _ül aydi üü_l üj üA [üGö ü @agý Q_ee \Aahò_üe @ [üZp 3d ahòQ_e Keø^ _üeüf Nüe ahò _üYöMük ü üi [ü_üÄñ@üRKüföüi cüü^ Q_e _üÄñcüUö^cZ SKé ayaj ue Keø [äuè ü\LäuKèckQö

WcpüfüK gi yüüag^ Kèi ðükö_Zäe ZèüedWfj^r au _Wj^r beüC_üe SfüA eL [üü öü glüfí cKü l SÜwv AZjü\ögi jKècª aböüXjvüè aüSöUwüA eL [üü öü] í^, ciSèü, KAèèü\ü Lülygi ý i akèWfj^r, aèWj^r beüüi i cÉKèc üe i èel Z KeøeL [üèè _eüÁ jGö Gi ae Nee PUüY C_üe [èü^ üj au `küè Nüe Lèü\_èü, gèüai üe @i èd] üj G^üj öü Gcüü^ PUüY ayZüZ Nee QüZ \_-j« [äu gi^yi í^Kéaè çir`e i j ayaj ue Keüi ücZ Nüe i aKQèüagýKüid Küc @üKj^ue Keø_üe«ö \ð_üe @üagýK üj üf ü-Cüvö] í^ Kèj«ö ZüfèèC_üe ai öbüZ-ü_R Lüèüü eüZüè üi jüi í^_üe \CWj^r LU_KüA ügüA~üü

WcpüfüKue Nüe üfüK [äuü ük \ð_üük @üü\ø KaüU a; eüj ^üj öü üZÝè_a^ PküPKüè @i èd] ü^ [üG üüi cüü^ eüZüè ügüAaü ayZüZ \ð_Zcüc afäüWj^r j öej [üü öö Gjö \ÁeêNüe SeKü^ [üf cª ZüüüKöYi è@i èd] üj üA^ [üGö SeKüagü^ Mj^ ^çüY ügküKäu^A KQüi cüRZ hZp cZ üj fí- “There is no window for ventillation of air & light. At times there are small holes in walls instead of windows. Therefore, the interior of the house remains dark even during day time. The Veranda space is most frequently used.” (3)

\ð_üüü Nee KaüU a; KeøeLüf KQèüü^ZK Kü-j üj C [äuè K [ü i ü; j _eü eKè @üi [üGö WcpüfüK Nee ü_üü KKWj^r _üÄñZª Ne ZèüedKeø^üj öü cLý aLeüè üMüÜG üKüYKèKWj^r i Sýüüj üf @üi ögè«öü GjüKè^KWj^r K^p Kjü ü-üG ü

KŞcike Wcþufiki iÄZö

Wcþufikue üMieMj ik ^cüyükgü@Zi^eieüüMieMj ik i ü]ieYZü Nee _Q_üLüe
[üG ü Gj ü Q_e \ÁëëZöüU@ü I Zk PUüY GK @fCy c ü ü Gj öc üie i icir'y `uu eLô
üciUüciUü KüMŞöL-öeLü-üG ü . eKü^KëKüüü_izö^Zäu aiCty . \Beü üaXj ~üA[üG ü
Mj üke _äag \beüe `üJK [üG ü Gj ie \A KWjue \AUöüciUü_Uüü_üZü ~üA[üG ü Gj ö_Uü
\AUüie @üWüKüV MküAaiKëeŞicü^ Keü-üA[üG ü Gj öeŞicü^uüie aiCty /KüVüVwü MküA \be
a ; j G ü Gj ö\beVüeë@üM @üWüKëMwüY@ü KeöKüVMSicü^ aüŞö\@ü-@ü \beü üMieMüB Mj ükêPXj
_äag Ke@üie i @üü üj üA[üGö

Ne Z@ieüüaük L´ ü_üZö I eü, üi YöAZyü\öVKpbüaüie @ai ü_üZ Keö_ehcüü^ . k
Q_e Keü[ü«ö Èüüfüküü^ Kü^Üie cüUöfö_@ü I PUüYKë i cZk Keöfö_üü_üÜ Ke@ü Kic
Keü[ü«ö SüUüciUüKü^Üie _üüü cüUöfö_@ü I _ue glê_@ü `küe i üki ük `üUö-üA[üGö GYë
Gj ö_Käüüie 3/4[e `üU i aePë öaüie Üie cüUöfö-üA[üG ö Kü^Üie cüUöglê_@üü üf ZüC_üie
üMüae cüüü cüUe ügh _üf_ cWüA \@ü-üG ö WcþNee Kü^WüKëGZKüaük Èüüfüküü^
j üZe @üwüV\beü [üK [üK @; äé üKie üeLü \beü i RüA[ü«ö GbküSüUüciUüKü^Kë_äü_äüYWüKë
@äyáj üZ _äëüMeeüUÜKë_üYüie Nü öPë cieüü _eüPëü K_Wjue 'i eKü^ \beü üaükü-üA[üG ü
Gj ö_KäüKë@ü kK büüüie 'afüü^Zfüü^ Kj ü«ö Kü^Këfö_üübkoNee PUüYue c^ üMüae
_üYöI ^Wj_ü_üWj_ü-üA[üüKü bi KëNü üaükü-üA[üGö Gj öKicKë'fŞüKüü Kj ü-üG ö

üMüUG aü \AUöaLeü i j üZ i aöüüZöüüUüü Ne. k QYO_e üj üA[üf Züj üKë'KüVjü
Nep aü ' _epKüVjüü üaüüföKj ü-üA[üGö Ne i ü^ aü aWjüj üf c^ KüVe üi Yöüe AZyüü
äyáj üe üj üA cüUöSKe QiCYüj üA[üf Züj üKë'L_üNep aü 'SKëNep Kj ü-üG ö @^y _I üe
Nee QüZ SKe Q_e üj üA aü QY cüUüie Kü^ÜCVöKüVe \üü (aüü) _Wjüceüü (büü) üj üA[üf
Gj üKë'üceüüNep Kj ü-üA[üG ö üceüü Nüie SeKü ^ [üf üj üGj ü aüü i ü_ü-üMü Mj büüa
Mj üZö KüeY G[üie @Mübd_üü ^ [üG üG_eKö^@üie QüZ RkMüf c^ Nee @üü aüa_Zäüü
@^yüü] ^ i µ ö^Ä üj üA ^ [üG ü üceüüNüie cüUe üciUü Kü^Ü[äüeüü cüUü_Uie büüjüej üüü
üj ZëGj üGKeKc güZZü_ ^üüZ Mj e Kü-ü Keü[üGö aÉZü _äüKüküie WcþfüüK aRkú^ [üf
c^ üceüü Nüie Leü Z [ü güZ \üCeüü j Rüe eü ü_üA ~üC[üf ü

WcþfüüK üKöY i öi ü^üe ^@ü KeöNe Z@ieüKe@ü _äëüi ü^ Uöai aüi Keüej_@ü_üAü
@^Kk Kö^üj ü_eLüü\Lüü«ö, Këëgbüü K[üüi cüü^ aö eKëü^A^ [üü«ö _üüü Mj ^cüy
KeüüKë[üü i ü^eéfUüaäü i `ü Keüüi Vüie üMüUG L´ ü_üZöüüie _ Keü[ü«ö

Gcü^u Mj ^cüy üaük _üüüaü büü_Ée _KüAaü ü\Lü-üG ^üj öö Mj e i cÉ IR^
SüUüciUüNe üj üA[üf 'Wfö / _üUö C_üie Gaö üceüü Nee üj üA[üf cüUöKü^ÜI üciUü KüVe
\üüC_üie ej üG ö ü~CüWcþufikue @ü[K @ai üÉzk üi cüü^ üceüüNüie KüV_Uüie KäüU

fMíA [ú«òù KaiU ù\j ùe i ú^úd aùXjA PK, cíQ, cde Z [ú abòù_I úue PZá cª @ùüf[áü ù\LáüKécükö KaiUe \beaŞ aWjçRaZ@ü KiMúe új úA [úG ö Gj ö\@ieaŞ C_úe LùŠ cíQ @iKZÉ _Uü _Kü-íA [úGö Gj úKé'P | eþRír Kj ú-íGö Nee aúj úeKéP | eþRíú ù\Li-úC [úGö Gj úC_úe \ú_, \@üi fò aWj _KúAZyú\KáüfúKcúú^ ù [úA [ú«ö bZÉ Ne KaiUúe KéP | eaRü fMíAaü _Pk^ ^új öö KaiU bkò\@ieaŞ I P | eþRíúe cª cíQ, PK, _I ú AZyú\òPZáüLúú\A Keü-íA [úG ö

_æééKj ú-íAQòù~ WcMj e i uáüy Kú^U'Zf@üKúþe CyZü 10eé11` Þ cªúe ej [áüaük . ke i að'üCyZü 4eé5` Þ _~j« új úA [úG ú GyéWcþNeKé_gifü úaük cŠ ^@üA ~@üKéj G ú ahò _úYoi j Rúe MWj. fè-úC úaúföGcúú^ Nee Q_e _eü eKé@ZicZúúe MWjY@ü Keq[ú«òù @agý úceþü NeMWjKúe V@új úA _úag Keü úeüü bkòCyZü [úG ú 'Zfö úúö (cLýügYú)eéZkKé [áü @^y úgYúMWjK C_úe Nee _úag I _Q _úLKeMWjA úOüúúOüú KúVe IeüI aZü i áeaŞúj úA~íGö GMWjKe aü_eüZ \Múe @ [úZþugYúMWjKéi cí«eik Keò` Wj aiCjMWjKéaiŞöÜ _ÉZ Keü-íA [úG ú Gj öKü-þKé'uaZep Kj [ú«òù Zír_úe QYQ_e Kü-þ Zk @Wj@ie_ KeóKáic 'Zkò _~j« Keü-íA [úG ú \A_úgþ Q_e Gbkòbúua Keáü_úe ZkòcieòQ_e Kúce úgh/Égð\@ü-íA [úG ú @iRKúföQY @bíaeé' _@üf'þai ^Wj I i íkúò\úe @] Kúg úfüK cíúöSké Q_e Keq[áüú\LáüKécükQü @ü[K @ai U^j úZòLeü [áüúfüWk 'i qþ aü 'aYLRéü'e _ZáKúú@üYóQ_e Keq[ú«òù Gj úKé DA fúMáü bd @]K [úGö

Wcþ_emeü cªúe ^Z^ Mj e gb L´ ù_úZáü QWj Mj_úag úaük KQòað[áü _emeü _PkZ ^új öö Gcúú^ @üü Nüe _[c KeéSúüüúyKé@agý ú\ai, ú\azü I ^Re _ZÉ_éhu @í«ö CüYgýúe @_Y Keü íeáü_úe i cüÉ GKZáa i úbúR^ Keq[ú«ö

_úaðWcþüfüK 5/10 ahKé[úe aüi i ú^ _ea ð Keò@j ð-ú-úae RíA^ aZúC [úf ú Kééa cí^ úi cüú^ i úclú büua ai aüi Keq[áüú\LáüKécük ö WcþüfüKúe @íaiü i íkú @ú^KZá Rwf@ü AfúKúúe új úA [úf új nRwf bZúe ^éj nüúí cüú^ Rwfé _úü\gúe i cZk aü @] XjrféRüMú ù\LóMúnai úA [ú«òù MüMWjK úi VíKúe _úee ^úcí^é úúe i ú] úeYZü \@ü-íA [úGö úKúZK úl Zúúe ad úúe @ai Zó@^é-úclú, ~ [ú- aèþVò Wj, _ò fþ Wj, Wéceþ Wj úaúfö^úc ú\A [ú«òù Zúj úu Mj MWjK i úcZ új úfüj nZúúe ú\^ | ð @úagýKZü _eY Keq[úG ú aüÉaúe KKúj, KKé, aüfA @ü\òRíAR«úéú^A cKúgöü j úai ú^ Keq[áü i ú^ új CQòRúY WcþüfüKe Ne ú Mj e cíUkú^úe _Rü C_ e Keü-úC [áü \Áeéüi cí'u aõüi úe Ne GK ú\ai ú^ ú Súüüüüü^WjQ_e e Ne ZéúeúKeiej [áüíéZúú Nee úMúUG _éþ_úe _ecúéüí eé-íA [úG ú Gj ú` kúe _ea ü _Xj_ýò_úeþeK Mj ^cíYe mí^úKogk @ZúZé@új eY Keò^úR _úüüM Keáüe @ai e _úA [úG ú

(L) Lülyü_d

_äYüci^ue _KZöc^ue @ij üe @^yZc ü @^Üj öaáj öö GYéKj ü-üA [üG “@^Üaáj ü^ j öi ü j ü^ö ü~üM i ü] äéKüj ü üN^öü” i öi üeüe _äYü Lüly LüAüf au , Lülye fiki üe cüe ü GYéa äüKéüj üf Lüly ü~ ^j üZö\eküe GK [üe Küj üeü\kZ ^üj ö cYhe Lülyü_d R^Z gáv kü ~M_üe ~M a\kò· fDüü @Mê äyáj üe _äèèüi K ü cüü LüA Rúa^] üeY Ke[üü LülyKé^@üe ü_üWj i SüA LüAaü @üe , Keäü \d VüéécYhe LülyePöC_üe GK üa: ak _eä ö \Lüü\fü ö üi j\äö Vüéèüi @^yüy _gê_l uu VüéèGK bðÜ_äYü üaüfö j äüü] Ke[üü ö

i üci^y üKüZK `kck ÖWü @üü LülyKéü_üWjü, i SüAaü, büRäü _Käüüe _ÉZ Keö LüA [üCüö KŞcike WcpüfiüK ckZü GK @üü R^üMüü üj üA [äüü~üMüi ci^ue Lülyü_düe @ü^KÜüÉüZ^y_eüf l Z j ö @ü] êK ePüüü] _Züö^Kéö @KÁ üj C [üf üj ü_üepeK Lülyü_d _ÉZö l Mj Y KeüüeWcpüfiüK i ö_ö^äé üj üA^ [äü ü\LäüKéüö LülyePöR^Z XwXüw Gci^ue @ciRZ üaü] üj C [üf üj üüi i äé@üü @Éüü YKé ^éj öö Rwféèi Mj Keü-üC [äü Lüly\äyMwK c^ue ÖZê KeWj güm, `k, K|ü (ck) AZyüü_ä ü^ ü j Rie j Rie ahö] eü^Re @^bZê KhÜö [eüe i j i äüe _eüü ü ^eüü ü KeüGcüü^ üKCü_ü [öLüü\yü_ü~üMü Gaö üKCüö @Lüly, üi K [ü ^q üeY Keü üeü«üü üi j ö@ü] üeüe üi ci^u Rúa^ MZgük üj üAPüfDüüüi ci^u @büa @^U^e i öi üe ZüüégLüAQöLülye GK ^@üü_ebüüü Z\^é üe ~üj ücYh LüAüf _Äö i ü] ^ j ö, geüee äé öj ö üKak Züj ü Lüly ^éj ö ~üj üKéLüAüf aiÉaüe ü_U_üe, übüK cüe KêécYh cüe^üj ö Züj üj öLüly ü

\Ä l kö LüAaüKé_üC^ [äü äyqüéWcpüfiüK 'übüüKüepj eü', 'übüüKüepNep üaüfö Kj [üökö GVüe 'übüüKüep Kj üf Meüae @ [öKéaSüA [üG ö WcpüfiK aö eüe übüüKüepj aü GK @büü_ö üZYéci@iaü_ücüü^ Q@ü @ci^@üüj üf 'KÄepübüK cüfWcür Kj öMiköKe[üö ^cüüe WcpüfiKu ü\^ | ö Rúa^üe äyáj Z Lülyü_d i müüe @üüfP^ü Keü-üAQö:-

WcpüfiKue Lüly_ü [öc^ue i aäö@ü Lüly üj fü_Lük büZ ^ZäüüfA aü RiC üKQö ahö_üaüü] üeY üfiKue @ü[K @ai ÜÉzk ^ [üüüüi \Äèèüi cüü^ 'üfA'Kéj ö_üL Lüly (Staple Food) büaüe Mj Y Keü^A [üf üüfA GK Zek Lüly üj üA [äüéGj üKé'ü_d' Kj üf c^ bfüj a^üj öü @üRküföüi cüü^ güfü büZ \Ä l köLüAaü üLüMfüyö _äü 25/30 ahö Zük ZeWj @ ke WcpüfiK üKak ~üZ_aüüüK j gLüfü büZ _ÉZ KeüüC [üf ö i üaü_eö WcpLülyKéKVö l Zek üb\üe \j ü aüq Keü-üA_üe ö WcpüfiK büZ l Wüföi j Z Zeküü LüAaü @iagyk j öcü^ Keé [üf ö ^cüüe G i müüe @üüfP^ü Keü-üAQö

büz

üMüUG Wcp_eaüeüe 'büZ' Kjürf üKak]ür · Cke büZKéaSiA^ [üGö WcpüfüKue ü_üWpüñ I _\e Püheef² i @üRüzid Lülygi ý ~[ü- Käeð i @üj MeþRö Süeð @üeKü AZyüñie i eÄürü eé_ÉZ PüCküe cª büZ eŞü-üA [üG ü @üMKüküe WcpüfüK Gi ae· Ckeebüz _ÉZ Kfü üaük ü_R Miké [ürf ü Gjò_Käüue · Cke \AMy _üYöai üA _üYöi ö_þäUKþKþüj üA `Üüf PiCk \_KüA Rük KcpKeüüüf · Ck i Ðe-üC [füö \_üYöceð@üi üf büZ jüSKéPfüé I jüA \@ü-üC [füüLPWjkbobüz KeäuKéj üf Züj üe \_ÉZöi icirý bðüGbköül Zäe SÜv, Kü!f aüKUwþbköWüföRüzid gi ýKé\_üC @fMü i ÐüA `Üüf_üYüe Züké@üM _KüA Zü_üe PüCk _KüA \@ü-üC [füö büZeü_R ^Mükäu \üüüKöYi öLülyi üe ^Á j G^üj öü Kj äükéMüf Gjüü_R Mikäu büZVieé@]K _ÁKüeK ü büZue cçü-üC [äu Gbkögi ýKéWcpbüñüe 'üb\þür üaüföKjü-üG ü üb\þü Cbd büZ I üfA (RiC)üe cª _WjLüly _ÉZ üj üA [üG ö

aKgz i ciré üfüKu _üÄñ-üj ü WüfRüzid Lüly üi MWK Wcpbö@üñ: i ö_äüð cir^u _üÄñcLý Lülygi ý ö KüeY WcpüfüK Kü!f, SÜv bkögi ýKéajZ \ð _ue Wüföbiaüe ayajüe Keäu gLüf ü Khöai ayai üd i Zäe _üA [äu Kü!f, SÜv AZyüñKéüfA aü büZue üb^ü Keäu \üü Züre _eüüY aXj-üA [üG ö cLý Lülye _eüüY aXjü \üü KÜé e i cÉ i \i ý ü_U_eü Lüly _üA_üe [ü@üKö CüfL^üð ü~, Kü!fKéWüföGaö üKak · CkKébüZ eiŞäu \üü büZe _eüüY @ü_ü iKZ Kcpüj aü EübiaK ö G \ÄéWcpüfüK Kü!f AZyüñKé üb^ü KeöbüZ eiŞöaeö i icirý güM UKG aü fY ceP · Lö büZ LüA ej «öGcüü^ @bia \ð cir^üue aþüLüA GbküKöjgk @af^ Keü^KÁ \e Keü_üe [ürf, ciZä cir^ Gjü_ü Züre i icirý _ea ð fl ý Keü-üCQö

üRAFö

WcpüfüK üLPWkë'üRAFö Kj [üKöö Gjü i aÄð@ü Lüly ^ëjñö üKüa üKcZöaügh KeüQ@ü füMüRAFieŞü-üA [üG ö Kü!f aücMRÜKé_üC i ÐüA \@ü-üG öüi i aei SMfü_üe üi [üe · Ck _KüA \@ü-üGö Gjü ü_R Mkü-üG^üj ö · Ck i icirý @]K i Ðäu` küe Wüfö büZ üPKüüj üA cçü-üA [üG ö G [üe i icirý \_eüüYe fY \_Wé\_üüé\_üfíüü^ aüü ZeKüeüe GjüKé LüA [üKöö Gjü i üwKäuKj üKj ögü ZeKüeü · LöLüA [üKöö \_üaüWcpüfüK gLüA eL [äu Pað-ë cüi KéWüföi jZ cçüA i ÐüA üRAFö\_ÉZ Keüüfö `küe Lüly @üj eüüeüPK üj C [füö cüi e @^ë i Züre i Kþü,]füüaüZkübküZk aüRe MŞ cçüA cª üRAFö_ÉZ Keü-üA [üG ö @agý üRAFöLüAüf aie´üe ügüñ üj üA [üG ö üZYéLüA [äu üfüKüe@]K _üYö_ÄaüKé_üWj

@Šü

Wcpbüñüe 'aŠü'e @ [üKKWjye @Šü ^ëjñö Gjü GK _Küee eŞü Lüly ö ciŞ@ü MŞ aü i f_ MÖe MŞeéi Röbkö_ÉZ üj C [äu LülyKéWcpüfüK 'aŠür Kj [üKöö @Šü eüŞaüKé

KŠcũke Wcþũfũki ōÄZō

ũj ūf ūRAfōbkō ðæēKū; f, SŌwōv _bZKēi ņuAaiKē_Wŕ ūGō Gi aēc-ōaū 'ub\ŕ' i ņō-ōū
ue `Ŭŕōū ūYūe cūŠōv i f MŠKē @ūÉ @ūÉ _KūA Nū ōūKē_Wŕ ūG ō G[ūe _æēē
i ūcīr'ý fY _Wŕ ūG ō GYē Gj ūKēi ō ūi kL LūA j G ō LūY \ÁæēGj ū LēpMeĀ I _ÁKē ō
_ūađNe RēūĀcīr'ueSō Nūe aj Z LŪāūKē_Wŕ ūf ū ō ūZYē ZūūēcūŠōū MŠēē_ÉZ @Šū
LūAaūKē\ēū-ūC [ŕfūō ūi [ō ūĀñWcþũfũkKaōūcōLk XŬ-Xjũkũ cūcūe MūA [ūkō:-

"[Zēþ cZēþ _Zēþū_Šū; NēþRēūĀGūK cŠōū @Šū ū]"

@^ý GK ūfũKMūZūe :-

"^ē ūK @Šū NūJū cēŠ fū_ū, ūMū VŬKōVū_ū... " AZýū\ō

ū_Rþ

Wcþ_ebũhūe 'ū_Rþe @ [đ ūZūēūYō ^ēj ű ūZūēūYō i jZ eŠū _Lūk bīZ ūj CQō
ū_Rþō @agý @ [āyūō \ÁæēgŁfū bīZ AZýū\ōLūY LūAaū @ [ūe c^ "ū_Rþ_ŕfō þ^ Kŕ"
"ū_RþMeKþ_ēūi ū..." ūaūfōKj ŕ ūkōō 'ūfA' _ue ū_Rþūj CQōWcþũfũKue i aVūēē@]K
Māý LūY ū Gj ūKēbīZ eīŠfū Xwūe eŠū ~ūA [ūG, ūj ūf ūZūēūYō^MŬý ~ūA^ [ūG ū Pŕēē
I j ūĀfū _ue ZūKēgūZk Keāū ūĀñ@]K _ūYōcōgū~ūA [ūG ū _ē ½ cSūe cSūe '@^Lŭ'
(fūC Wuđ) i ūj ū~ýue 'WēŬūcþ āū` ū~ūA [ūG ū Gj ūū_Rþ@ēū Kō ū Chē ū. Ckūe _ÉZ
ūj ūA_ūe ū] ū^ . Ck QŬý KĀēþ Sūēþ i ēū.. AZýū\ōi eĀŭ ū agĀ . Ckūe c^ WcþũfũK
bīZ, ū_R eīŠōLūA [ūkōū bīZKē'ēū; ūPē, 'ēū; aīēþū^AZŭ' ūaūfō_Kūg Keŕ ūūaūk 'ū_RþKē
'Z_ūGūfū^', 'Z_ūGfūi þ^ Kŕ' AZýū\ōXwūe @bāýq Keŕ ūkōū ū~Z @bīaū Ne ūj ūA [ŕf
ūj űWcþũfũK ū_R/ūfA bkōZek LūY ūKak \đ ūaūk (Lunch) j ōLūAaūKē_i | Keŕ ūkōū
ūi cū^ eīZā ūbīR^ue gŁfū bīZ LūAaūKē_i | Keŕ ūkōō _ūađWcþũfũK N Rwf c^ue
ej ŕ ūfō eīZūe ū_RþūfA _Ā ūgūĀf cSūe Ne aīj ūēKē_ēgā Keāū ūĀñūj ūēāūKē_Wŕ ūf ūō
`kūe ūi cū^ aīN bkōj ūi Rēē @ūKēYe gKūe ūj C [ŕf ō ūZYēūZūē] ūe Neē^ēū \ \Áæē
_ŭKē^ aīj ūēāū CūYgýue eīZā ūbīR^ue gŁfū bīZ LūAaū @byūi Keŕ ūfō @agý @īRē
\đ ūe @ūC ūi bkōēgūū ^ūj ūKj ūf Pūk ō

ūfA

_æēēCūfĀ Ke@Ōū~ I Wþūe ~ūj ūKē'RīC' Kĵ ū~ūA [ūG Zūj ū Wcþũhūe 'ūfA' aū
'fūA'ō @agý RīC I ūfA c^ue KŌūi `ēK ej Ōōū ūKj ūKj ūcūŠōū RīCKēI ūe, PŕōAZýū\ō
_KūA ZūKēGK i ĒīNKe LūY bīaūe LūC [āū ū\Lū-ūCŌū i bý i cūRe ūfũK ^Re ūēiMe _[ō
j ō ūaūe aū i CKūe LūA [ūkōū KēēWcþũfũK] ū^ . Ck KŶāūe i ūc [ŭ ^ [āū ūj ZēGaō cūŠōū
@ū_I ūKZ gĒū [āūēē'ūfA' _Ā @^ĪKĀ \ē Keŕ ūkōō Gj ū _ueūl ūe Zūūū_ĀK @ij ūe ū~MūA
ū\A [ūG ō RīYāūKēcūk ū~ cūŠōūe _Pē _ēcūYūe ūfōj i ūe ej ŕ ūaūk gKēū @ēg Lēþ
Kcþej ŕ ūGō ūZYē@īRkūfōWīqecū^ c^ c] ēc j ūēiMū i ūcZ @^ýŭý ūēiM ūl Zūe cūŠōū
RīC LūAaū _ūĀñ_ēicgōū\ C [āū RYū-ūGō

büz/ù_R bkò'ùfA'KéZZÞ Yüzþ _ÉZ Keü-üA ^ [úGö WcþfüüK búZKé'büZþeu; úPé,
@Šíké '@Šü NíUúPé Kjú ðäwáuk úfAKé'úfA MfüPé úáúfóKjú ðú«ò úfA _ÉZ KeäuKé
új úf Zú' þáeúZúe cíŠ@/í f_ MŠKé_üYúe ùMíkúA eLü-üA [úG ö Gjü \þeú ùNíkUóí úcì'ý
aúí òúj aú \þeú úfA Èü\Ke új aú i úwí úw @]K _ÁKé új úA [úG ö _ea ð \ð úfA _ÉZ
Kfüwaúk 'úb\þ'ú' Rð'h ~ [ü- Kú; §, Sþÿv aú] ú'. CkKé_§úc i ŠüAaúKéúj úA [úGö Gjü
i Šü-þú _ue ùMíkúA eLü-üA [þú cŠKéZúí j_Z cgúA Pfüe Nú þauKé_Wjú úGö G[úe ~ú [Á
_üYó^ú\úf Zúj ú _þá%Z i Rðbkò '@Ší'ue _eYZ új úA~þúe bd [úGö GYéúfA j úŠúe
@íagyK cZúak _üYóXjúk@íagyK i úk @'ý GK j úŠKéaúeú I j úAaú \ekúe _Wjú úGö GK
KòMá. 'úb\þ'ú' \ú'ú Gaó GK KòMá cíŠ@ü MŠúe j úŠG úfA _ÉZ új úA~úGö GjüKé [Šü
új úf j óí ú] úeYZü L@ü-üA [úGö G_eKòMáhá\ð'ue \ú' ^ _ÉZ Keü-üA [þú úfA \A/Zð'ò\ð'
~úGü_þú ~úA [úG ö úfAKéKòí úcì'úue _ei ú\A j úZúe cjú ñ_úLKéúUKóí é Þÿí é ÞÿúfüKcúú^
_A [ú«òö Gjü i j_Z güM bkòay-^ ^Zäú fYfüúe c^ Kíc PkúA [ú«òö _üað@cúRZ
@ai úe WcþfüKue úfAKé'cúfKð (cíUóZ@üeoKòí ú) úe I áúð j úZúe fY] eóúí fYKé
· Ló· LóúfA _Aaúe @byüí [fú ú

úfA i ú] ieYZü Meäe Lü'ý ú Gjü LeúZeúe aíf-aMW þí'úue Kíc Keq[ðu gúRúái
úfüKu _úÁí@cZ bkòKíc Keq[úG úüfüK ^R ^R Pih úl ZKéi Kíkéaúj úeMfüúauk fíCZé úe
cíŠ@ü úfA] eó· fú-í@kòú _PŠ Leúue KVð _eügú Keò\þ_j e úauk @í' kòcíŠ@ü úfA
_Aaú \þeú Zúe@ígníZ (Sun Stroke) @íúe @íguú eúj ^új úú @'ý GK \ÁúKúYéú\úúf
'úfA' GK @ZigÉú Lü'ý/_ú'úð úGKú[eúK ^Re \ð'Ke @íagyKZú Vieé-ú [Á @]K _ecúYúe
_ÉZ Keü-úC [þú új ZéúfüKcúú^ @Zq[ó@byüMZúeG [þé_éi òZúue I qú/Zhú úc úAaúe
i l c új úA [ú«ò aúgh KeòNúú_új úWÿPXúúe eúEú· f[þúúfüKu úl Zúe @í' kúúfA cúj ðh] ò
bkòKíc Keq[úGö úfA aúRíCúe @Í _ecúYe úb\þ'új úA [ú'f' @úL ùMúúKþ Kúú^ ùMúúKþ,
'@MíGnúKú úfüKþúKþ^AúKé' úáúfóKjú òZúþ fy Keq[ú«ò WúfóRúZúð gí y \ú'úKéúþ\þ'úKeò
_ÉZ Keü-üA [þú cíŠ@ü úfAKé ú^A C_úeiq úfüKqóí cùZ @ú^K úfüKMúZ c^ _ÞkZö
aek^ýúe ~úMVKé cíŠ@ü RíCKéae _Zúe _Aaú K[úKéZk^úKeòMúC [þú ùMúúG MúZ új fü: -

“Kú; fëübú\^ú cíŠ@ü úfAúK, úáí'úeú _Ze \^ú
j ðú j ðú ^é òcíŠ@eCWþ'ú, \Lá; að'þüí é ú
að'þüí é úK KúG ú\úLú\úí , úgúfú i Kfèðáí'úò”

x x x x

'úfRú MúZ' c^úe úfA/fúA _á wúe Kjú ú~úAQò: -

“VúUúK **fúAúK** i eúz _Áú;
aðWúúAúú\ ^é ðè@dí úMú, cAíc^MÞÿ ~úÁú! ... ú
ùfRú, úfúj eþc^úúfj ð-ú
ùfRú ú^AúMú i cú KKÞÿ, Weú Mfój Keú... úfRú .... ú'(4)

ay-^

_äëë CüfL Keü-üA@Qöü~, Wcpüfiku _üAnbüZßü_RßüfA i jZ WüföZeKieöaü
ay-^ @ZyüagyK ^üj öö \d [fü Kü; f/SWv AZyü\ögi yKëWüföKeo^LüA büZßü_RßüfA i jZ
j öcLý Lü\ybköLüC [üf ö @üRküfoi byZüë Ägüë Wcpüfiku ÉZ^ biaüë WüföZeKieöLüAaü
@byüi KüfYöö Z [ü_öglüfö büZ i jZ WüföUG üj üf ~ü [Á cü^ Ke«öö üKüa üKcZöcküf
aböÜgüM ^Zäü ^R adüWp _iepeK _eäu gö, Rj Übkö_eäüKëZeKieü KeöLüA [ü«öö Män
Mj kë i ü] üeY Wcpüfikuë aRüeeë_eäu KYöLüAaü @byüi @üRö~üGnÜj üA^üj öö üKak ü~
Éüi Ü i üPZ^Zü ^ [äü üj ZêGbköüj CQöüi K [ü ^ëj ñ @ü [K @büa c^ Gj üe @^yZc KieYö
üKüZK üL Züë Wcpüfiku ^R adüWp i R @czbSü, gö, Rj Ü KLüëë I füc AZyü\äKäKeöj üL-
aRüeeëgl @ü ciQ KYö@üYöLüAaüë \Äükcü^ ü\LäüKëcükö

\d [fü i ü] üeY Wcp_eäüieüë Wüföaü güM aNeü üj üA L@ü ~üC^ [fü ü Müë üMüUG/
\AUö_eäüë, Ézk @ü [K i Züë [äü MücL@ü aü MüCüü@üü^ j üWüföZeKieüKëaNüëLüAaüë
i l c üj C [üf ü ~\öKüj üNüë üKüa Qüü aüi ^ü @^y üf üKü ^üKüë _Wüfö Z Züj ü Müë Pýüë
ahd a^è-üC [fü ö Wcpüfiku cSüë fMüAaü _üAnRWj üZf äyäj üe Ke [äüüaük LüAaü _üAn
üUüf/Meü üZf äyäj üe Ke [ü«öö üUüföZf _Zü ö Züf ü\j üe cj f _è- _KüA `ÜüA ü\äü
\ë _Zü @ig ceè-üA [üG ö Züf _üë üi [üë WüföZeKieüKëaü i jZ _Mü_Yü c^ Keü-üA_üëö
^cüë Wcpüfiku Nüë _ÉZ KeöL@ü-üC [äü üKüZüJöZeKieü i ö_Küë @üfP^ü Keü-üA Qöö

i üMþ

Wcpüfikuë ücöLk g±üKüñ c^üë ZeKieü üaüföKQö± ^üj äü i cÉ _Küë WüföZeKieüKë
üi cüü^ 'i üMþ Kj [ü«ö büZ ü_R i jZ · LölüAaüë _cL äy-^ üj fü güM üüi cü^u \ëü L@ü
~üC [äü güM KëC_f^2 i Ü^ üb\üë ZüöbMüë abq Keü-üA_üë:-

- K) Rwfëëi äMj Keü-üC [äü güM :- KUüi üMþ beþWü i üMþ MG-üëöi üMþ _üMþü i üMþ Kelfö
i üMþ i èSfþi üMþ UŠþþ i üMþ ü_üëü i üMþ cü\ü i üMþ AZyü\ö
- L) aüfcük/SeYü ^KÜeëi äMj Keü-üC [äü güM :- PKŠü i üMþ NæþWj i üMþ ücSþrewü i üMþ
üRüaü i üMþ i èþ è@ü i üMþ üK^ü i üMþ cüfoi üMþ SäMþKelfü i üMþ KKþþ i üMþ KUü i üMþ
AZyü\ö
- M) KëöC_f^2 güM:- i èþ èi üMþ cèþvü i üMþ büRöi üMþ KëþWü i üMþ _A i üMþ AZyü\ö

G i cÉ _Küë güM KëüUüüKAcü^üë üZüKö@üYfö _üë ZüKé'aü-þö ^üCk GK eSä-ëj
RüföUüüKAüë beö^ük/SeYü _üYüë bfKëü]üA\@ü-üA [üGö _üë üi i aKëKüUöKëüi SöA
\@ü-üA [üGö güM i Söüüi üf üi [üë üKak fY _Kü-üA [üGö üi [üë j k \äüi ceP _üWýüj ö
üghüë güM LüAfüüaük üföüK üi [üë K üföü c^üLüA [ü«ö Wcpüfiku ägüi Ke«öü~ güM

i ßifüüaùk fuü _ùKAüf KëüWjüi [üe füm^üj öö @iRKüfKü üfümü KünbüngüMKëQü ü\A
biRöLüAaü gLüfYö

üi üeh güM, beþjü güM bküüMKë@]K _eciYue _üAüf üfümü gLüA MŠ KeübaþjZ
^cù« i ðeL«ð ~üj üKò_üe güM @búa üaùk Lëü-üA [üGö

@icfþi üMp (@ü´k ZeKüeu)

'@icfþi üMþe @[ðLUü ZëYö i ü] üeY WcþfíKüeUciüüe LUü ZëüëKëüLüAaü
RYü^üj öü LUü ZeKüeuüe üi cüü^ @ü´f ^üPZþüZ«kò_KüA LüAaü ü\Lü-iG ö LëKëi ßüA
üi [üe @ü´f aüZ«kò_KüA üi cüü^ Wüföbkò_Zkü GK ay-^ ZëüëKëüü«ð ~üj üKë'@icfþ
i üMþe @üLýü ü\A [ü«ð Wüföaü _^ð_eaü aüa\ue LyðKeüüKëi ´k ^ [ëü_eaüe _üAüGj ü GK
i j R aKl ö

KüeWþi üMp (KeWþZeKüeu)

Këk aüCüge ^ic üj füKeWþö @ihüXjgüaY cüi üe NWNWjüciüf aüCüg aüieëRwfüe
KeWþMRü aüj üe[üG ö üi jòKeWþMRüKëaüü ckeëbüwö@üYöZü'e _eÉ _ue _eÉ @üaeY
QWþA _[üç _Zkü _Zkü Keü'@Wþv'Küü«ö ZüKëüKj üKj öi ßüA Zü'e _üYKë^MüWþ` övü\A
ZeKüeu Keü[ü«üü _üaðWcþfíKü KeWþKëüQPö]ü´/KÄeð· Ck i j z cüüA büZ eüßöLüC [üf ü
KeWþe Éü\ Khüüj üA [ëüüj ZëGj üÉüi YKüeK ö i ßü KeWþKëüi üeh ü\A i ici´y üZfüe aNüeð
LüAaü@ü^K @ küe ü\Lü-iG ö WcþfíKü güM I KeWþZeKüeuKäMðüZüüüe ^LüA i ü] üeYZü
_Zeüe aüXjLüA [ü«ð

WcþfíKü güaY cüi üe _Pë KeWþC_fa] üj üf ZüKëPëþPëþKeüKüüü üi [ëë_üYö
Pü_WþgüLüA eLü[ü«ð Gj üKë´j Šëü' aü 'Kü-òKj ü-üA [üGö G[üe 'SRëf'ü' aü @; äMKëü
eLü-üA [ëüüQüü ciQ cüüA ZeKüeu Keü-üA [üG, ~üj üKò üi cüü^ _üAüGK Éü\Ke ay-^ö

QüZö i üMp (QZëZeKüeu)

ahð \ð'ue KeWþMRü aüj üeëü _aëëRwfüe @ü^K eKce QZë` Ü[üGö ahð· eciüi
WcþfíKü QZë KeWþLüA ZeKüeu @búa bþü-üA [ü«ðö abð'üQZëbZüe fMüQüZö KKþjüce^þ
WüüKWþQüZö LëþQüZö_bZöRwfëei ðMj Keü-üA [üG ö GZ\þayZüZ Rwfë aüCüg aüici´uüe
KeWþ_üe _ue GKëKce QZë` Ü[üG ö Gj üe ^üü'aü-òQüZö Gj ü @^yü´y QZëZk^üe gq
GaüÉü\Äö üKj üKj ö'aü-òQüZöKëgüLüA MŠ Keü« i üel z KeüeLü\ëKüeuüaùk ZeKüeu eüßö
LüC [ëü ü\Lü-iGö

aüfëQüZö Kë üQüZö LëëQüZö cüüüG QüZö(güaYü KX) bküQZëaëäKëüRwf aü bÜü-
_üe @üüëei ðMj Keü-üA [üG ö _ëYü @ü´MQ Lë eë'@icþQüZö Gaü RücëMQ Lë eë' RücþQüZö
` Ü[üf ZüKëüZüKëüYöLüA [ü«ðö Neaüeici´uüe QY aü]ü´ ^Wþj i Xjüi [ëë' _ëþQüZö/'_üfþ
QüZö CV[üG ö Gi aëc« LüAaüKë@Zy« Éü\Ä ö

OZëi dMj Keäu üAnRwFKê @Søcü^ _gfüüaük "Kêþ KêþKêþKêþKêþ KKWj
ce^þ fMüOüZöceKê _ëþ..."üaüföWüK QüWjüüüaY Rwf bZüë @ü^K ahn OZëc^` ÜjüG
~üj üKöLüüý _üAn@^ê ~ëj WcþuFiK ^Re @ZüZ @^bZëëahOZëi Lüü\yü_ü~üMü OZëc^üë
_üib\Kêüagþaüëð_üë«ö i ü)üëYZü OZë Zk @ög Kkü \üjüüü OZëaYëëi dMj Keü~üA^ [üGö
aüëëMü üë gëaYü KX OZëgëaY cüi e ücN NWNWj c^üë ahð üj üf _ZëahðüMüÜG ^q Ä
i Ü'üë Gað ^q Ä i cdüë `ÜjüG ü WcþuFiK Gj üKëa i Keøj öC_üWjüüüKüëY fAnKeüC_üWjüf
bahýZüë GjüOZëi Ü' _ëa ð KeüG üaüföWcþuFiKagþi ej Qð ahð \ð'üë KücKü üfüüK
_e afüë cif LUö 'bZö ~üA]ü^ _üA [üü«ö Züi üwKëOZëZeKüëü cKë~üA [üG ö GYëWcþ
üfüKKaðXM/MüZ ücföMüA [üü«è

"OüZöi üMþüK bZöbZþ cüëþe aWjü KëWjüFüZþö"

" G ei aZü, G ewaZü KüG i üM LüGfüi eüZö
@i dWjüüi e Kê ü að OüZö _ëMü eGüf eüZö"(5)

OZëZeKüëü _ÉZüë üi bköKQöaüghZB^ [üG ö üfüüK OZKëü]üA]üA UKÜKöKeð
OÜüA i ÜüA üi [üë fY-ceþ, j k ü _KüA aNüëð LüA [üü«ö OZKë ^@üü@wüëüë c^
'_ëþë'ü'(_Zü_üWj) KeüLüüüf @]K Éü\Ä üj üA [üG ~üj üKöWcþR^üMüÄü c^üë GK _üëþëK
Lüü\yë c~þüüü füb Keüüi Qð

_ÜKëþi üþ(aüOZëZeKüëü)

ÜKëþi ü)üëYZü aüüüëüüüüü Rwf, Xü I _\e Rcüë gëaY cüi üë üj üA [üG ö Gj ü
@üKüëüë @SüKZöaü aüÜbKöüMüf ö Këk aZe üj üA [üüüaük Gj üKëüfüüK \A \A `ük Keäu
i j ZeKüëü KeüLüA [üü«ö ReMüf(_üKk) Gj üë C_e üLük PcWü bköÜüY üj üA~üG I Züj üë
bZe @ög Kkü _Wj~üA Zü'e Lüü\yü üë ^Á üj üA~üA [üG ö

\üfþ (Wüf)

büZ i j Z Kü!f, SÜWö, cM, aëüü üKük [AZyü\ëë_ÉZ Wüföüj CQüWcþuFiKüë _üü
ay~^ö @üMküüë Wüföaügh KeüëüWüföë gLüA eLüüüPað-ë cüi Kë_KüA WcþuFiKcüü^
GK Éü\Ä ay~^ ZëüëüKeüüüfö Züj üë ^ic '_üQfþ ö @üRKüfö@agy '_üQfþe _þk^ @üC
ü\Lü~üC^üj öö

üaük üaük üfüüK üMüÜüKü!fKëi ÜüA üi [üë üKak fY ceþ _KüA ü_R-_Lük aü
üfA i j Z LüA [üü«ö Gj üWüfë Kic KeüüüG ö eüZë WüföaküMüf i ü)üëYZü aüi üj üA~üA [üGö
KëëWcþ_ëüëüë Gj üKë^Á üj aüKë\üü«ö^üj öü cüüüüü^ akKü WüfKë@küPfü(_üjPfü)üë
eüZö üëü ai üA eLüü `küë _üCüj ^@üë Mecüë üi Wüfë Rk @ög 'üüü (gü) üPKü üj üA
ejë~üA [üG ö Züj üKëi Küë aüi ö_Lük i j Z LüAaüë KQü@i äüüüj üA^ [üG ö GZ\þýZüZ Wcþ
R^üMüÄü ^üüfLZ @üch ZeKüëüKëLüü\yü eü_ Mj Y KeüüüüüLü~üGö ~[ü:-

KKWj cCi p(KKWj cüi)

_epeü Kâc _âiZyK Wcp_eâúe KKWü ü_ühaü KâcKêÉübiaK büa Mj Y Ke[üköü KKWj_Riaü]úe aköeü_ füM, NeKê @ü [âü aŞâüŞau i ^üü [âcâü ZeKüéü j G ö KKWjKêcúeü_âü üfüc gr'y Keâü _üAü ^@üie 'ci p@ü' (@ ü_üM)Keü_eÁúe Ke[üköü KâfüKê CaWjA Zü'C_üe cüi KüÜüü«ö ö cüi KüÜfüüâük KKWüie abüÜ@üM ~ [ü 'üVüMjKü'r (üMüM), 'M@üWj(üâK) I 'VKp@ (@ üI _Pü) AZyü\Kê@I %âeLü~üA [üG ö geüee @^yü'y @üge cüi KeÜKjKpKeüKüüâü i j Z j üMjWjKêüKj üKj äaZêü. Ck i j Z KêüüQüüQüü Mkü KeüZeKüéüüe _KüA [üköü GbköKeâü \beü KKWüie @i üI @i üI {üüe [âü Kyüfj @cp@üüü Lülyi üee i \âüü~üM üj üA [üG ö Gbköü\gü KKWüie ZeKüéüKêWcpfüüK i ü]üeYZü üSük Ke[üköü KieY _üU KKWüie cüi Kê5/7 RY@üKüé i j Z Kâ@üKêi }üe Keâü \eKüe _WjüGö Gjü i j Z Nüe KKWü cieüf i üj ö _WjüüüüSüfj (ZeKüéü) ü\âü üi cü'u GK üi R^yckK _âüü KKWj cüi KeWcpfüüK @]K cüZâüe i Gkô^üj ö üi cüü^ Züj üKêü. aiA LüAüü _i ; Ke[üköü cüi i SMfü _üe Mj Yü ZüKêPUüe QüY@üYüMj K üü i üc^üüe ü [üA ü\A [üG ö üi cüi KêKfüüe KüÜöKüÜü~üZ büM Keâü K [ü büM Keü~üGö Zü_üe M@üüe üSük KüXjüi [üe cüi büM _KüA _ei ü ~üA [üGö Gjü i j Z üQüüQüüüü'üVüMjKü'r (üMüM), Nee cêâüüeüç, ÉüüfüKüéVKp@AZyüü\@üü~âü K [ü Wcp_üepeüe GK _âü^q üeZ]üüü ö üQüü Q@üKêRúa^ ü\âüüüe büM ü^A ZüKêi Mâc Keâüe @QüüZYêZüKêüMüMjLüAüüKê\@üü~üA [üG ö Mj K ü cêâü j ü äaüe ç LüAüü~üMjü Éü Mbü]üeY Keüi «i^ C_ü^ Keâüüe i I c [âüüj ZeKKWjüe Mbü i ü~éj al üg LüAüüKê\@üü~üC [âü K [ü @^cü^ Keü~üG ö

Né pü cCi p(Nhéü cüi)

KKWj bkö_âiZyK WcpfüüK Nüe Nhéü_ük[üköü @agü @iRKüfö` i f ^Á Ke[âü \ÁêLâpKcpfüüK Nhéü_ük^ Ke[âü ü\LâüKêcKöü Z [ü_ü_Riaü]üGâü Kâ@ü ücZâNeKê @üü üf üi cüüüe@Z[üPyö Keâü ^cü« Nhéücieü\âü GK üKâKâ adüüj üA ej Qö Gcüü^ NhéKêakö_KüA [üf ^Zâüüi cZücie[üf ZüKê_âüü ^@üie j üfKüü_üMj[üköü _üe PcWjüe üfüc@ügKêKüZüüe üKüéü_üYüüe bf büaüe ü]üA \@«ö Nhéü PcWjüaj k@ü Paüéj I ücüüü Z [yü^âi Sü^eERYü_WQöKüüi j ücüüü PaüüZüüe Kêâüi ü aiŞ[üG ö üai]j G üi A [ü üAüWcp üfüüK NhéKê_âüü ^@üie ü_üMj[üköü üQkôKöü@^yü'y gKüe Ke[âü aYR«KêGbköKeü~üA ^ [üG ö ü_üMjüü_üe Nhéü PcWjKêcŞêZKêf` f` KeüKüü~üA [üG ö Gjü KüÜüü üâük ai@üüj üZe _ü_fë. eüüüwKöI i üe cü_üe]eü~üA [üGö KÜü ~üA [âü` üüüe aÜüj k\üüf_ \@üü~üA [üGö RYü~üG ü~, Gjüüüüe c^ Kêüü_ük cêü~üA [üköü WcpfüüK gü ü \üü üe _Q@ü üj üA [üf üj ü^Re _üepeK adüü@^âi eY Keü. fâü \beü üi [êéfübâü^ üj C [âü RYü~üGö @ü]éK amü^ Reüüüe @üüc Lâpâk üüe RYüüKê_üAfüü~ Nhéü ücüüü PcWjüe PaüüZüüe

KŠciKe Wcpüfiki iÄZö

Këäü \gü_ük [üGö KëäWcpüfüK j Rie j Rie ahö_äëNñhëKëü_üWö ZüKé` Wj` Wj KeöKüJö
j k\ü \A i ŠüA LüA @üi Q«öö

Nñhë cñi @Zý]K cüzäue Pañj k üj üA[äü üj ZëäüZ AZýü\öüeiM[äü üfüKue
LüAäü c^üü @iRKüfë WcpüfüK üZfüe biRöLüAäü @byüi KüfYüü_üädcñi Kë_üYüe i ŠüA
fY ceP i jZ_@iR ei Y äüJö_KüA LüC[üf ü Rëü,] ^@ü, MRëüZöAZýü\öci fü äüi ^ü i jZ
WcpüfüK _äë@byÉ ^[üf ü a ãü^ üi i äeci füe _äüM @üÉ @üÉ Keäü gLüMüfYöö

WcpüfüK aŠëi ´Šüüë~üZ aWý´a[äüNó þü (Lüi é Nñhë) cüëü übiRöü \A_üëüa
üi üZ äüj üñëü ö Wcp_emeü@^ä üue NeKäüKjóc]ë i µKäü _[c Keü@üi üf KKWjü cüëü \äü
c^ü ö GbköüL Zäue ZüüëüQüü aWýNñhëj ócüëü \A @ü_ýüdZ Keäü ügäÄë cü^Keü-iGö
Wcpü iÄZüe Nñhëcñi ZeKüëüe GK ÉüZ´y ej Qöü \ü_üakë _[c \ðüe ´_äþëü WcpüfüK
i ücZ @^ýüü^ Nñhëcñi ZeKüëü, büZ I cjfüc \ ^R ^Re _äRu Weüüüüü@_Y Ke[ükö

cCüþ(@^ýüý cñi)

@^ýüý @ü\c _RiZöbköWcpüfüK c× Rwfüe gKüe Ke[üf ü @iRKüfögKüe Keäü
@üA^Zü @_ëü] üj üA[äüëüi [ëëüfüK ^äë üj üfYüü WcpüfüK KüñbñüQkäu_üñ[üköü üQkö
cñi übiRöbiZüe ^Zäü _Rü_äð@aü eüe j öLüA[üköü

@üMKüüë üMüë ü_üX bköR«Këc× MüüfüK ckZ büäüe . |ü KeöKüö cüëü
LüC[üf ü cüzäc^Z aKgz aMë üfüKcüü^ Gi äëLüüýbüüi KëNýü PI äe ü \Lä[äü üj Zë
@ü^K üfüK Gi äë@ü\c ePKëaRð KüfYöö üKüZK Müüe ´WKþëüü \aZü´ äü] eYü cüzüKë
ü_üXþkäu \C[üf ö Güa c× @üagyK i ük] eYüü \aZüüe´aWýü \aZü´ ^üüë akö_KüAäüe
a[öëj Qöü _äëëKöüWcpüfüK aYe ´cüëþü´ bköchü I cüüWýcñi c× LüC[üf ö Güa
üi i äëNýü Lüüýbüüi KëaRð Keäü üfYöö gKüe i ücZ @^ýüý cñi _þë_ëcüYüe_üAüf
WcpüfüK ´Wüwþð (äüCüge i eëüMüR@ü KüM)üë MëÜLeüë gLüA eLö _üë @üagyK cüz
LüC[üfö @iRKüföüi i äë_äü ü \LäüKëckëüj öö akö_W[äü ü_üXþ cñi Kë_äü \ bköi cüÉ
LüC[üfö Gi äëcñi KëüZfüe biRöLüAäüe a[öüi ´Z ^ [fü ö @iRKüföü \LügüLüGj üe äýZKë
üj C[äü ü \LüMfüYöö

cñi Kë^@üüë ü_üWjLüAäüe @ü\c _äë öWcpüfüK PkYüë @iRöc× ej Qöü KQöüfüK
cñi KëüQüü üQüü KeöKüJüüi [üë fY, j k\ü I füüMŠ üMiküü üQüü _Zä Wjüë äüŠöküV ^@ñ
@wüëüë ü_üZüü_üWjLüA[üköö Gj üKé´_ëþüü Kj ü-üA[üG ö üKak cñi ^ëj nWcpüfüK äbðÜ
_Küëë üQüü cüQKëc× Gbkö´_ëþüü ü_üWj KeöLüA[üköö

cüPpi üMp (cüQ ZeKieü)

KŞcike WcþfütüK i ü]ieYZüü cüQ · h Ke«ò^üj öü ^ü ^ükeêâu aifeèüKüZüaük üKcZüüQüü cüQ]eüLiAaüi i CK K&ëüi cü^ue @Qüü @agý _äKüküe Më üMwüMüe WcþfütüKue bf cüQ]eüü Rütüf aYü üKogk RYüü [fütü üaiföKü\«ü ej Qüü @^ý _I üe ü\Liüf KŞcük Rütü ^üü aüaŞ/ü_üLeü aj k @ k ^ëj mü Gj ö\ÁeGViKüe WcþfütüKue übüRöbüZüe aü KY@üaŞü _üÄüciQ ZeKieü Keüü ü\Li-üG ^üj öü

_äKZK ^üü^ükeêC_fa] üQüü cüQKëWcþfütüK ü]üA]üA i `ü KeüüZfue büR«ò ^üj öüüai e _üYüe üZ«këüü fKëi Súa üi [üe i ü]üciQ _KüA eiŞaüüKogk üi cüü^ @af^ ^ KeüüüKö LUüüai e ü~üMäciQ K üi Súaüf cª üMüüüMüüü üj üA ej üüGö

Leüüü^ SeYüü^ük gLüüüü üf _[e I fUüA üi i Şicü^üe [üüKuWü I PëüciQMüK]eüüi cüü^ ZeKieü KeüLiA [üKö cüQ KuWüKëGKZägüüKö _Zë _üWüü Keüüi [üe fY, fuü, j k\ü AZyüüü\A ' _ëMüüü aü _Zü _üWüü KeüLiAaüüe @ü^K üfütü @byÉ ö @^yüü^ @üch _üü [ö cSüe cSüe WcþfütüKueckë-üC [üü üj Zëüi cüü^ cüQ KuWüü _üÄüü üüü _üAK aü MŞ üfütüKü bköayüKk üj üA cüQ]eüüüe i cd @ _Pd Keüü [üKö @^éZ aMë üj üA [üf üj nGcüü^ üMŞü, üKüPüü, üaw aü KAP Liüüüü^üj öü üi cüü^ ^üü, ^ük, aifeë] eüüü cüQMüK cªüe - _^üü, KüüüLüü, MÜüüü, üaüüVü, MÜüüü.. _bZü@^ýZc ö KQüüYüA aüge WcþfütüK üi cüü^e üü_üaküü @ai eüe _Zë ehu Wëüü (@icü)üebüZ i jZ cüQ ZeKieü @_Y Keüüüü\Li-üG ö cZ i üÄüe i cdüe cª \gc\üG \üüe cüQ ZeKieü LiA @üch QÄüüü _üüüKüZK @ küe _PkZ ö @^yüü^ @üch Lüüü

GbküQüLiAaüü Rðh @Qü-üj üKüüü^;ð Rúa^üe üi cüü^ Liüüüü^üj üKëcküüf ' _ëMüüü Keüü aü eiŞüLiA [üKö üi MÜK cªeüüKüZüüüj fü, 1. KüA Wó 2. cj ëiQü Wó, 3. LRëü MQe ü_üK... AZyüüü KüA Wó I cj ëiQüWó eëKüü büüLPüüüZ eiŞöcª üi cüü^ LiC [üüü\LiüKëcükö

_üüüü \äy

WcþfütüK KQüü _üüüüü \äy üi a^ Keüüüüü -üj üKüüi cüü^u Rúa^e GK _üepeK @büüü ö üMüUG gëRüüüü Rüzüj ö üaüe WcþfütüKue aküüü ayü ^e @ai e ^üj ö _epeüüe _PkZ KQüüü cÄë _üüüüKëC_übüM Keüüi cüü^ gë fütüNa Keüüü i üwi üw Pö aüüüü^ Keüüüüü Z^ëëKQü MQe ei üj CQüü_üüüö Gi aë _üüüü KŞcike KÜüüüKŞü KÜüüüüWcþkëüüüü R^üMüÁüe cüüü I üe bkö Gj ü büZüe 5% eë7% cªüe c\yMü (Alcohol) [üü RütüüüKëckQüü Wcþ_epeüüe @Züüü@büüüMZüüüüf ^ë _üYö cügä _üYüüüüü aýai ü ^üj öü j VüZüüüKj öi ö Käd NeKëüüüü üf Nüe [üü cüüüüü RiC, LRëüüüü i f_ ei üe @üüüüüüZ Keüüüüüü

KŠcike WcɸiFiKi iÄZö

Kjäu aij fý ü~ üMüUG i f_ I LRèue ei _üPü^ aiü ü_æiYK üi üc ei e @aiPü^ ei_ QWj @^y KQö^äj nö Gj üKéVKpöiaüe Gaö_KÄ @ai eüe aýaj üe KeüRüYüf C_übüqie üKöYi öi ZoNUö^ [üGö ^cüe WcɸiFiKu \üeu aýaj Ž KQöcÄê_üüü \äy i ö_Küe @üüFiP^ü Keü~üAQö

LRèpc|p(LRèü ei)

KŠcik @ kee LRèü `k ei ük ^äj nö Z[ü_üGjüKéi ük ad Kj üf @Zýqöüj a^üj ö KüeY Gj üe ü\j eáj iŠj iŠöei ^MŽ üj üA[üGö aiüEa _üI LRèü MQe ei e @M @ige K!üKé üKogkKäic KüJüf üi [eéei Se[üGö @ie_üe K@k K!üe ei LèpcMü I aj kèü üj üA[üGö i_ÿ KeY _Wjü _æéi MjüZ ei ü\j _üI j ŽKüEK üj üA[üGö KèLèü aiüRèü_üe Gj üKWj üj ai i üwi üw ü` ^k üj üACV[üGö Gj üKé@üj èöKWj Keüü _üAnüFüK KüVPmü MQe Qüfö @e@ü. Ck AZyü\üäy ei j üŠüe_KüA [üKö @agy K!üe Reü@igKèKüJüüüaük ei @ü_@ü_ KWj üj üA~üA[üGö LRèü MQe ei \ðKè\A[e I j ü~üA[üGö _[üç i Küküakü I Zü_üe i Šýüeö üMüUG aWj LRèü MQeè\ðKè_ü /g fWë _~ÿ« ei aij üe[üGö KüJüü@ie_ Küf Gj ö_Kèü _äd Zðÿ. eöcüi _~ÿ« . f[üG ü Kèéaij ý Rfäe gèiküüü^ üKogkKäic üMüUG LRèü MQeèKèMZbiaüe _Zö\Aahüe [üe ei aij üe Keü_üe[üKöö

if_ɸc|p(if_ ei)

LRèü MQ_üj üWj ^cüü\g Z[ü Ne aieüe aXj üe[üüaük i f_ MQ_üj üWj gLë VieéNeaieöi aMü\LèüKécük ö @agy i f_ ei eüüFüK Fiüaiü üj C[üüeéaüWj aMö üe c^ @iRKüfö fMiAiü @ie_ KüfYö i f_ MQ Palm RiZüü güLü_üjüLü aj ü^ MQ ö übeGep @üf I ðü bkö_üüZy MüahK Gj üKé'Sago Palm', 'Todd Tree' @üLýüü\AQ«ö c~ö] üeY Z[ü Cnè amir^ \ÄéGj üKé 'Decotilendon' Z[ü 'Engiosperm' aMüe @«bñ Keü~üA[üGö Gj üe CyZü_PgüZegö`ü \_~ÿ« üj üA[üG ö ad üj aie \_äd \_|e/ühij k ahüüakKéadü\_üj G Gaö Gj üe Püüe üMüUG `k]üeY @ig aij üeö Gj üKé'üRŠö Kj «ö Zü_üe C_eéZkKéZk _Züüj ünüe üMüUG Keügnv aij üe ö Gj ügnve @MKèKüJüü\üeüei @ü_@ü_ ^MŽ üj üA[üGö Mÿ I fI Y \ÄéGj üe ei LRèü ei bküj üfuj iGj üe aiü ^ü Gaö Eü\ ÊZ^ ö Eü\ \ÄéGj ü LRèü ei Vieéi üciry KWj ö üMüUG cRaZ i f_ MQeè\ðKèLRèü MQVieé\A/ZðMÿ @]K ei Seü_üe ö Gj ü_Äüf üfiKue übüK c^ ceü~üA[üGö Nüüö_aZ @ küe Gj üKéLüY Gaö _üüüü bköaýaj üe Keü~üA[üGö i f_ Wèü_Rü, ü\au\au_Rü Vieé@Z[üi }üe _bZöi aè Kücüe fiM[üGö Bgüü i Äüe i cÄäKküe ü~_eö^WjüMQ (_AW) ej Qö Mèüüü üü _üAn i f_ üi j bköGK @^a\ý \ü^ö Gj üe i \ððü~üM Keü_üeüf cYh @cZ Fiü Keü_üeö Gj üe \èè_ü~üMüe Zij üe i adüg e i_üa^üKéc^ GWjüA \èü~üA ^_üüeö

cj fpc |p(cj fu)

cj f MQe ` fe ^ic cj f Gaö Zire ` ke ^ic üUif au Meü MeR^u _iAicj f c^
_kze GK @^a\y ae\i^o WcprfWk GjüKegLuAau_ue i SiA Lüy eü_ LiA [ükö @agy
Gjü bZue SUü, Kü'f @i\öc-ö_KüA L@i-üA [üGö Éü \Áeé@Zy]K c]e üjüA [äu üj Zé
GjüKéü iP Küf _Pe c\ C_ü^ üjüA_üeQö ^Re _Rü _aé ~ü[Á _aéécj fKé_ A,
i SiA _iz^ _yiküue c\ aij üe Keü-üA [üGö MähEZüe . eü_ü \öüe ü iP üj C [äuauk
güZ \öüe i iz/@iV \ö füm [üGö aauj C>aüauk c^ aSüé@ü_yüdz Keäu _iAicj f ü c\ e
aü|iaÉ WcprfWk Keü [ükö WcprfWk ^Re _aRu Weüüü CüYgyue \ü_iakü @ai eüe
Z_Y Keü [ükö üi ZKüauk ^@ü]i^eé_ÉZ . Cke büZ I Nheüüüi i j cj f ü c\ c^ @_V
Ke«ö Lü öcj f ü c\ KeWcprbühüe ` fö üaüföKj ü-üA [üGö ` fKé@üj eöRk-é (Dilute) Keü
cj f ü c\ aij üe Keü-üA [üG ü GK KüfüMäcpcj f eé` fój üeüj üeü\A fÜe Gaö i üü c\ üj üf
_ü /Q@ fÜe aij üe [üG ü ^Re ü\au\au _Rü _iAü@MeüfWk Q@üQ@üaieY Keü^R j üZüe
Gjü\Ké_ÉZ Keü [üf ücüZ@iRKüfÜc\ _ÉZ Keäu@iA^Zü \S^üü üjüA [äuieGüa c\VKüüie
VieéKY@üYöküic ZfüC [äuü\Li-üCQüü Kj «ö bf ` fócj f ü c\ _Aüf j üZüMüWj\ Kcö-üA
gic Käuüie üjüA [üG ü @i\äuü ü c [p@^ü üe i é\ü _üAüi ÁKüeVü ü\au cYhKécj f ü c\ _ÉZö
_yüü aZüA ü\A [üf ü WcprfWkue R^a aauj Gaö cZyeKüü Küküe c^ cj f ü c\ e @iagyK
_Wj [üG ü K^@üü^@ü @ai eüe _@ _I S@_I Ké'Wiaü c |p ^icüe cj f ü c\ ü\au aüüWcpr
_epeüe _PkZ üü` epaSüüe ceY üj üf aSéj ü iaüe cj f ü c\ ]eüceY NeKéCZé-äu
_üüej Qü@iRKüfÜ@agy ^gü^aieYe _I _izüjüA üfWk c\ a\küe . j üZ@üeKeü\ C [äu
GK gbfl Y ü _eYü Küküü _Rü_aü aSéPyüe c\ aüa\Ké@]K @ [öayd üjüA [üG ü
cj f ü bköi ZKüeK cü\K \äyee^eé üjüA_üeüf G Rüzüe @ü[K @ai ü @Püe Ézk
üjüA_üeüö

KüZ fpc |Kj iS@ü

KüZ fpc \Kei ü'üüd KÄ bühüe 'ük^üküfê cKküfê Kj ü-üG ü KAeöbüZKüü_hüüi [üe
'ük^p ^ick GK _aö_ÉZ c\yKüeK \äyKé_KüA KüZ fpc\ _ÉZ Keü-üA [üG ü GK \üNö
c@üü _Küüüe 'ük^p _ÉZ üjüA [üG ü KAeö- Cke büZKéc^üüüi [üe _üYöcüüA @j Zek
Keü\AUöae_Zü üP_pü Vönüe beöZüKéNe bZüe UwüA gLäuKé\@ü-üGö üK^p_eö_KB
üjüaü _iAü_üü GüKüAgö\ö i cd fWüMö _Y@]K \ö ej üf Zire \äyMü CWj-üA [üG ü
KAeöbüZ i jZ üK^pMö ü` üüi [üe @iagyKcüZ _üYöcüüA jüSüüüüe beöZire cüKé
g@üü_Küe XüüüüüSö\@ü-üG ü EZéüüüüe Gjü_ü /i üZ \ö c^üe _i^ ü~üMü üjüA-üG ü
cüS@ü Rüc _Afü bköüfKcüü^ Köi üüüüüe KüZ fpc\ _A [üköü Gjü c\ @]K _Aüf ü_U
_eü-üA [üG Gaö@^y Lüy LüAüü @iagyK _Wj^ [üG ü Gjüe ^gü geüüe @üÉ @üÉ PüXyGaö
@üÉ @üÉ QüüWjü Wcpr^uMiAü KüZ fpc \Kéc^ _aR Weü Z [ü ^Re ü\au\auüe_Rü üauk

Kqé(üK;): _iPfü üK;ëüKcZòL@ü ~üA [iG Z i cüÉ RüY «ü WcpüfüK K ü üK;ëe LüAaüüKqk i µKüe _ePZö K ü üK;KëuZükò@üYüüi cüü^ Züké\A/Zö\ð _üYüe aZëüA \@«üüZü_üe _üYëüüi i cÉKëajüë KeüglüAaü\üëüüK;ëKhicq üj üA~üA [üGö Rküü @ig glë-äü_üe üK;ë gi cMü I Lüü\yü_ü~üMü üj üA [üG ü

GZ\pÿZüZ WcpüfüK EZë@^á üe abðÜi cdüe aYeë· eüKükü üQeü^pükükü @icfäükükü Rücäükükü Këfë aeüükükü Ká ë AZyü\ò` k i ðMj KeüLüA [ü«üü WcpMün\_eü eüe i ü]üeYZü aY@ü @ü`MQcü^ ej [üG ü WcpüfüK K ü @ü^ KPZpLüA [ü@ü«ö Këë _iPfü @ü^ üj üf cüüi \Acüü Lüfö@ü^ LüA ej ü_üe«üü abðÜEü\ë @ü^e ü· _ü Pü, öZü^re gi KëKöi üe i ðMj Keüüi [üe fÿ ceP aiUö_KüA LüAaüKëWcpüfüK _i ; Ke[ü«üü @ü^ LüAaü_üe Zü^re ü· _ükëüMüëüQküëü\A i cÉ UüK@ükëi üAZöeL [ü«üü Gj ü gbaY cüü üe übüK i cdüe Lëp Kicüe füM [üGö ciZü]K @ü^ @üü [üü ahðü^ KëPüµAZ KüUügLüA eLü-üGö KQüüfüK c^ @ü^ i Wj Z@üëüKe[ü«üü

RwfeëWcpüfüK büZK;ü, Kò K;ü, ^ü_ük;ü, _ÜK;ü üLüRòüLükò@üYüüi SÜA LüAaü _i ; Ke«üü K;üKë@üü\ø ZeKüëü KeüLü@ü«ö^üj üü` kK;ü, K;ck, ^wfK;ü bkòK;ükë^R aüëMMPüë üeüA Püh KeüLüAaü c^ ü\Lü-üA [üGö

Pëp(^üü): KŞcike KÜ@ük;üI KÜ@üWcpüfüKue @ZüüfüK_üü ^gü\äy üj fü ^üü i Gj ü KÜ@ü Wcpüfühüë 'Pëp I KÜ@ük;üpbüüüë \@üü ^icüë _ePZ ü RüY WcpüfüK c\ ^ LüAüf c^ Pëp^üzd LüA [üG ü @üM Küke üfüüK _üEü Cbüü PëKëGK ` ëpüð(üüü)üe beü @ üe üLüü]e[üüf ü \_eEëë PëpüüMüLüAaü üMüUG i ëe \_üepeK \_üüü aKj @üüüüü I ZRðü@üüüüüü üj ü-yüë Uü\_üG ^üü ü^A Zükë\_üüë ZkcüXjé Qicüüëe i icüüy ai@üüKWKëgü^üü ckKëfMüA ^üü KëRüköeLü-üG ü` küë üfüKcüü^ Küc\üë Keüüüaüü ü~üZ SWjähüüj üf c^ i j-üA_üe«ö ^üü ü~ LüföKic\üë Kfüüaüü ü\jüë `i ð@üY [üG üi K [ü ^ëj ü Gj ü aŞë ck^ üL Zäe c^ GK _üü C_üüüü üj üA [üG ü NeKëaŞKj@üüüüü üf ZŞüZSüüj ai_üë _üüü Züüé^üü ~iPpYüë @üë, Keü-üA [üG ü Gj ü_üë c_üYü Rücü_R \@ü-üA [üG ö ^üü ~ëK-ëZüü c^üë ü_ü I ck^e GK @üüüN @Ë ö KÜ@üWcp_üS@ü c^üë ^üü aðcdeë_eEë ü_ü @üë, üj üA [üG Gaö Züj ü_üë c^ \XjüüZ KeüLü [üG ö üKöYi öKüëYeë\Aayqüü c^üë gZüü [üüf Züü büüë ^üü aðcäü üj fü cüü^ Züj üë @ai ü^ NUfü üaüüföWcpüfüK aë eüë i q ük ^@ü-üA [üGö G_ëKü^üü Wëüüü cZüicüü^üëc^ @_üY KeüZüüëi «A Keü-üA [üG ö WcpüfüK _üaü^Re Ne _Q aüëüë]@üüPüh Ke[üüfö]@üüMQ cküë LZ @üküëüë üKak üQküüfSö _Kü-üC [füü Gj üüü] @üü ZäaWjüWjüj ai i üwi üw Züj üC c MŞ-ë üj C [füü_ükK]@üü ZKë WcpüfüK QüAüë glüA ücüüü @Lüüü^üë MÜüA eL [üüf ü @üäygi ük üi [ëëüMüUG \AÜü _Zäaüj üë Keüü ücüüy Pë cüüüA gküë aiUöPëpau^üü _ÉZ Ke[üüf ö @üRKüüfö@agü aRüëe ^üü C_üë @] Küüg üfüK ^büë Ke[üüüü\LüüKëckQö

Keđ fñü ùe ^Z^ _Ée ~M, cùj ù-ù\üëü i býZüKüü _đ @úe @^ý üKóYi öi býZüë _đ üc
 aE-_eđ ír e @dcúe , új fñ Züj ü @úRö^üÁ büüa Kj äü i ,_a_e ^ëj ñü"(6) Gj ö_eù_á üüë
 aPúë Küf _đ @úë GK _áPí^ Rüzöbüüë Wcpüü^ c^ _eđ ír üi Züë _eä ðe]ieüë
 MZKeöüü Q«üü

WcpñüK üKüa Vieéf Müáÿü_šäüglüf üi i µKüë i VK büüa Küj äü i ,_a_e ^ëj ñö
 ajê_äëGj öRüZë üfüKüü^ 'KÜÜü I KüÜü_š' ^yüüë aE ad^ Keđ üf ü Z« Pük^üë
 Cbd Èü I _ëhüë ü-üM\ír @ZÜ ej đ fñü i ö_ ZüüfüKcírue _eđ ír _j Züë C^Zö_ëf I Z
 új üA@Qüüü i µKüë @]K Z[y bò K @üfñP^ü Keäü ^Zük @iagyKö

@ü[K cír^Š Ézk ^ [äüj ZüWcpñüKue ü_üñK _eđ ír @Züi ek új üA [üG ü_üëµek
 üagbhüë [äü ü-üKóYi öWcp^ieü äü _ëhüëü\Lü\üf Rüyüj üA~üG ü WcpñüK aë MZ
 \ÁëëckZü äVüKüë új üA [äü üj Zëüi cír^u c^üë Z«äVü ücüü i Züë aE _PK^ [fñü
 _ëhüü^ ^]Zö (ü)üZ) Küüfwëüüë_šđ üf ü KÜëüWcpI KÜëüKŞpCbüð üfwëüüë_šäü
 ü\Lü-üC [üf üj ñ_šüügküë ÈüZ^y ej @üü Qüö KÜëüKŞñüfüKue _šüüügküë \A _Pü i ö_üä
 ü\Lü-üC [äü üäük KÜëü Wcp_šüë @üüG @^iäë ej đ üG ü Rx-_Pü fPüA ü]üZö_šüf
 üi cír^u _Pü i úfä úfëfñüM úáüföKj «ò,üZyé@ üë ü]üZKéi äüü _Pü C_eKëüUKöëLäüKé
 Gcüü^ _j ; Keđ_üüü Zük ai äü üäük c^ 'ü' Šp ai _Püë ü]üZKé'i KÜëü' (ücüWüüK) äü
 i uPZ Keö_šäüü\Lü-üA [üG üNee PÜüYüë]kó [üC ai äü_äëZüKé` üöZüC_üë
 ai äü @byüü Güa c^ @ü^K üfüKue ej Qüü Gbköi ZKZü @af^ ^ Keäü \ëüüüüü cír^u fMü
 güNäcAkü új üA [üGö GbköPü_Pë_üü] üZöäü üfwëü_šäü \ëüüüüüü cír^uë @agy Rwfüë
 KüV-_ZäAZüüü i Mj _üAñafPüf Keäüë i Mc új üA [üG üáüföKj ü-üA_üë ü WcpñüKü
 \ëüü äyäj Z ü]üZë]Wüë KüKÜjüü-ü@üKZë QaöäVü üj C [fñü ö üZyéGj öaE 'cŠä_üfKü'
 ^üüë_á q [fñü ö i ú^üü KŞ bëhüë 'cŠä_@ [öKüKÜjü' '_üfKü' @ [ö\üK (aj äP^üë)ö Wcp
 bëhüë Gj ö fMüë ^üü 'ü[Läüëü' ü 'ü[Läüëü-cüñpü_ëü' ^üüë GK i ðe WcpñüK [ü
 ej Qüö Gj ö Küj üYüë_üäWcpñüK ü[Läüëü^KÜ j üJëKüY äyäj üë Keđ üf üáüföRüYäüKé
 cüüü í(7) _üäëüRüëüRüjü güü ^ üäük Wcpüü^ ^j üZö\ëüäRüá~ü_ü^ Keđ üf ö @]Küüg
 üfüKue \öcüüLüAäü I Lüš_šäü bköi äđcü@iagyKZüKü-üMüYüKeäü c^ @i ,_a [fñüüü
 i cdüë i I c [üA c^ üKóYi öWcpñüK _ü\ \gjüZü i é_e`üA^pü]üZö_šäü @]Küë ^ [fñü
 äüüj äü _ä_äüYüäük üKj üKj ö fPüA-Q_üA_šđ üf ö KíëY Gj üëüRü äü eüRüü @^Pëü
 ^Rüë _Wjüf WcpñüKcír^ueReüüü ü\äüKé_Wđ fñü ü eüRüü üfüK Gbköyqüë@ü[K \š
 äđ ír KeäüKé-üA Züü Mj ükë i äVüëëbf ak\, \đ @üüü MüB äü bf üQküü\KüüRíëpRae\É
 i äü 1_üë äüšüü^A ~üC [üf üüKóYi öWcpñüKé Gj üKé_Zäü\ Keäüë i üj i ^ [fñü KüëüRüü
 üfüK @^ý Küj üëöüMüë üKé: dZ Zfa KeäüKéäü^ [üf ü

KŠciKe Wcpñfiki òÄZò

Wcp_èhñù^ i ù]ieYZü ù\j ùe KQò_Š«ò^ùj òú @agy @]Kšg ùfúk KùŠue MúcQü
 LüŠ _KüA [ükò MúcQüKèù^A cŠue ùVKü bWpü ùi cù^ue ùagbhie @^y GK ùagÁy ò Mñ
 MŠü, j ùl aiU Mfùuàuk _Šàü ùAñ@ù^K Wcpñfùk ù_U ùl.ue cŸü [èü `^ùZA' eL[ükòö
 P k Pèò~àie @iguü KeòGj üKèù\^; ð Kcòd Rúa^ue @ù\ø ayaj ùe Ke«ò^ùj òú G
 `ùZAMWKe ew `]kùr ai `N^ùk'ò Wcpi ò_àide Cbd _èh I Èü geieèèi cÉ aÉ CZieò
 ù\A i ù^ Ke[ükòü @iRKùfòR^Mj kò\ÁèèGbkò@byüi QüWñùfùk fMü I \ù KeòMüü] ùAùfYö
 Wcpñfuku bZùe cgüYKèMfù_ùe ai i µkòdu ceY Lae gŸfùcùZaj ó@Lüfß _Lüfß_ükèü
 ai _ŠüaÈKèI \ù KeòMüü] ùAaie aq]èej Qüü

ùQüU Q@icüü^ ù /Q@ ahò_~ÿ« @ ùe ai ù\j ùe ùKòYi òaÈ]ieY Keèü ù\LèüKè
 cùk^ùj òú Q@/i ùZ ahò_ùe _@ I SèQ@ùe'@ùü ùWieß (@ ù\CW) _ŠüA 'föwßò ai ùfweßò
 _ŠüA \èi~iG ù _@cüü^ ^R ai ù KKü ayaj ùe Ke[èü QŠü ü] ùZòI MúcQü UKWñKèùfweßòKeò
 _Š[èü ùaük ùQüU Sècüü^ cùie Pèü güXijKè@iagyK cZüaK `ük Keò_Š[ükòü K^yücüü^
 ~èj cùr (eùRüaZü) ùj ai ùe güXij _Šàü @ie, Ke[ükò _@cüü^ ùi bkò\g/aie ahòüaük
 MúcQü I _]e/ùhüj k ahò_ùe ü] ùZKèùfweßòcìeò_Š[ükò a ùcù^ Wcpi cùRue gò ùlül ùe
 _á ùe \Z MZüe ùj CQö ùi cù^u j ÉZ« _epeie @al d NUQöò gü\ù\yüMe _biaüe
 ùi cù^u ùKòK aè ùaü] ù_à_ ùj ai i j Z ùi cù^u _iepeK aÉ ad^ Z [ù_eq] ùr ùl Züe @bZ_àð
 _eà ð ù\Lü\AQö _èLü Z [ù adÄ ùfùKèù\èù\èù\èù f _@cüü^ 'èwö (i ùU) 'Rwßò (ù_ß)
 I Sècüü^ `Kp Uè_ò ð PWñùeß_Šàie @ù^KZàù\Lü MfùYöò

_Zàð fMü _LükòMüü] ùAaü @byüi Wcp^ùeicù^ue ^ [èü ùj ZèùcùlÜi i Züe güXijKèj ò
 _i | Ke[ükòü ùi j_èòGj üKè@iagyKüaük güZaÈ büa I aRKùKeig i yù\à\y ùaüj èüie c^
 ayaj ùe Keù~iC [èü _eF I Z j Gò ùcùlÜi [ùf güXijKèWcpñù^ 'aè'ÿ I _Zkü [ùf 'Rü~ieß
 Rùfò ùaùfòKj [ükòö

Èüüfúkçüü^ Z«aŸü 'K_ßü' güXij QWj @^y aÈ ayaj ùe Ke«ò^ùj òü ùi cù^u @ü[K
 _eò ZòügüP^üd [èü ùj Zè LèpKPZpÈü ùfúk \A ai ZùZü] K güXij ayaj ùe Keò[ùr «ù G \Áèè
 i ùZ @ù\à^Kè [ùe güXijUKè^ù ZVùe _üCgüe i ŠüA i `ù Keèü \ð ùi güXijÜò^ù Xj_ùe
 i µ%ðgüLüf ù~üGñ@_ I ù Keò_ŸòZüj üKè_ŠòNeKèù` e«òü WcpecYüicù^u güXij _Šü ügküue
 i µ%ðüMüWj fèP ^ùj òü güeieK _egic Ke[èü \Áèèüi cù^u _ù\ fPfü bkògüXij _Šàü Kcò
 @^Kk ùj ùA_ùe ^ùj ó ùZYèZük ùNùhùWjüj fù bkògüXij_Šàü eùZKèWcpñù^ ^KüeicK \Áèè
 'fWjSfKùr ùaùfòKj [ükòWcpñüa^ \gð @^é ùe KeèüKè [èü Kcò_ç cò i üRi {ùj ùA ej [èü
 @ki @ü MŸe ùfúk i cùRue i cÉue NŸie _izàü WcpÈüüfúkçüü^ ù\j ùe aiCRp_Šàie
 @byüi ^ùj ù Wcpñihüe aiCRKè'eüGKùr Kj [ükòü @iRKùfKùSècüü^ i cùÉ aiCRp_Šàü ù\LèüKè
 ckQöò ùi cùü^ @«üaÈ j_ò ùaüe ^cÜ@adaüe GK i òKù%òK_Wj_èq] ùr Ke[ükòü Gjú i by
 i cùRe ecYüu ùl Züe ù\LèüKècùk^ùj ö Zü ùaùfòGj üKè@aKgz i cùRe @^iagyK PkYò

úaúföKj áu bffþj a ú KíeY Gbko@«üaÉ _eö] ú^ Keç[áú ü~úMáGj öi µλúde ÈüüfúKuèLadies
Prostrate bkòüéM _áð új úA^ [úG ü

KQúahð_üaðWcþfúKue güZaÉ KÝðajaj úe Keáúe I cZü ^ [fúü úKúYi ò_eáúeúe
GKü] K güXý [úf Zúj úKéúZúe Q@üüéügiAFüaúk úNúVúA ú\C [úf ü _Yúüi j ögüXýKéMj K ð
Neé@^ý MüKé_új úkúeéájúeüf · \e bkòü\j úe úNúWjA új úA ~úC [fúü i aLú PkP k I
KcZ_é ej ç[áú \ÁééGcüú^ ú\j úe güZaÉe @íagýKZü cú^ Ke«ò^új úü áyáí úd i ðKáúe
~úC [úf Cq Máceéckí[áú KÁeð cíS@ú, RWj AZýúúRð^hKáú i j ögüXýúe aRkúáúSòKúL _AZü
úgküúe _Múe _KúA úájú ðNeKé@üY«ð

C_üeiq i cÉ @üüfúP^úeéÁ RYü_úWýü~, WcþR^úMúÁú aj éahðZKéaÉ-_eö] ú^
Kkú I úKogk Mj Y Keð@üi Q«òò G i µKúe Gj ó@ kúe úKúZK cç[þ_PkZ [áú RYü-úGö
Z^æeé\AUöcç[Ké ^cúe a%ðú Keü-úAQð

_í c cçþ: _aKíkúe Ká-ú Múe cèþwúGeü ^úck RúY Kú@ü KŞùfúK Zúe Èü
i j Z ai áü Keç[fúü üi úZúauk üi \j ú i j Z Zúe _fúQ@úcüú^ cª CfMúj úA ej ç[úfö
Q@úcüú^ úQúU úQúU [fúüaúk KQòRYü_Wj [fúü Kkèüi cúú^ aWj aWýúj úA~áú_úe G
Éúú-Èúúé fúR fúMfúü üi cúú^ i ÁKúéYú ú\áú ^éü!úfö-Kú_ü!úföü ^KUKé~úA ^Re
úL RYúA Kj úf-"@úce MúWjG _@-S@ @Q«ð üi cúú^ a ç[ú^]wþWj-]úwþWj új úA
ai úfYöü üi cíú u @úLú@úMúe @úúc úKcZöfwkúúj úA ej áé? üi cúú^ @úckéáú @úúc Zúúe
ú\Lúf _eÁeKéi ec fúMQð

ú\áú ^éü!úföüi cíú u j úZúe KQòK_ú c-úú\A Kj úf "Zèc Gj úKéú^A Rwf bZúe
Zèe ú_úWj h Keç[áú aMúWjé üeúAaö MQ MúWjK aWj j úA `k ]eáö üi `k RèMúf Zú
bZééK_úájúeáö üi A K_úe i Zú KúUáö" üi cúú^ ú\áúú ^úYð cúZ K_ú · hKeüüi [éé
i Zúájúe Kúföüi j öi ZúKéRúY WcþfúKáú\A üi [úe Zúú_eáúe _úÁaÉ Z@úeüKeü\áúKé
@^éü] Kúfö új úf WcþaYú\A[áú K_Wj ~ú[Á új fú ^új ð úZYéüi cúú^ Zúúe ^R ^R
geüee úKak ^cç[áúadaKéXjüáúe i `k új úfö \A ^Z´ i úcZ geüee D; þ@ada _abkò
@^áé ej fúö

\Züd **cçþ** @úM Kíkúe i cÉ cYh fwkúj úA ej ç[úföüi úZúauk i éúcf I eúAcf
^úúe \A RY WcþfúK áü Keç[úfö aéüú_áüi \j úúKQòK_ú c-úú\A Zúú aúeüe üeúAaúKé
Kj úfö aéüú_áü K[ú cíúüüi cúú^ üi i aéc-ò üeúAaúeé ahð_Wjü_úe üi [ééMRúájúeð
MQ új fúö güZ \ðúe üi MQe `kMúWjK_úKkúj úA K_úájúeáú_úe aéüú_áéZúú ^KUKé
Múföüi Vúúe üi ^úR K_úeüi ZúKúUáúúKogk i éúcf I eúAcfúé aZúA \úföüi cúú^
üi AVéKj úf " i Zúúj fúü~ G[éé@úúc fMúúKcZúáYáé?" G K[ú gYáaéüú_áéZZ] YúZþ
úMúUG Z« Z@úeKeüüi Vúúe üi \j úeüi ZúeéKòkòfMú aYáúKéúj a Zúj ú cª aZúA ú\úfö
aéüú_áéZúAaú@^áúe Z« áyájúe Keüüi cúú^ aj Z fMú aYúföüi fMúMúWjKáú^A @]K
úfúKuéaKáKúfö x x x üi AVé_úe _úe i cÉ úfúK fMú_áúúgúúfö"(8)

Gj öc[pei PZ ùj COü~, i ðie @ZüZue WcpñfiiK aE _ŠüüRüYö^ [üf ùj ñi cü^j ö
_Źüc K_ü· h, i ZüaYü Gaö aE ad^ @ü\ö KküKë@ij eY KeŹüfö

(N) @übhY/_i ü]^

@übhY

@ü\c KikeécYh ^RKëi RüAü i üw i üw i Źe KeüüKëüPÁü Keö@üi QöI @übhY
Kküe @ügd ü^AOö Kjú-üG ü~ -" cêí pi eepK i ŹepKepepñfiiMö@fuiép_Źj öö AUü
cêí epMaU @ü\c_p_eKeZö"(9) @übhYe @übdü^K @ [üj fü- " @küie, Mj Yü i Rü, ügüü,
@küie aŠüAaü"(10) Wcp^ieüicü^ue @küie]ieYe cüZä @]K üjüA [üf üj ñ_ehcü^
c^ @küie _dö Gj ö_eü_Ź üue üWic Rüa^P~Źüue @übhY-Kküe GK ÉZ^ i Ź^ ej QüWcp
üñfiiKue aE _eŹü^ i ücZ üjüA [üüaük @übhYe aýaj ie aj cüZüue ü\LäüKëckŹüGö
üMüUG Èü 'K_üir aiüüXü LüŠ cüZä_Šü üue Kkë_iepeK @küie ^Źd @]K _ŠŹüGö @küie
ü~ üKak]^ü üñfiiK]ieY Ke«öZüj ü^ëj ñö Meä üj üf c^ ei , ^üKfñI _Zk]üZüe ^cZ
Mj Yü _Šüü ü\LäüKëcüköWcpñfiiK-Rüa^ue Gj ü GK @^ü-Ź _epeüö WcpecYüüü^ ^üK,
Kü^, j üZ, cL, üaK Gaö üKg_üg @ü\ögeüee üKüYi ö@w `ñkü eL«ö^üj ö @küie grý
üjüA [üüEüñfiiKcü^ i cüRe @^ýcü^u \ñü^i eñüwŹö, 'ñiŠö aiŠö AZyü\öbñüue i cüñfiiPZü
üjüA [üüö @^ý_ü üe üMüUG ecYü aböÜ@küieüe bhZ üjüA [üf ZüKëWcpñfiiK 'CüfA-
aüfA j @üP', 'S_üS_ü^ü _ŠüP', 'üUaü^@üüUaü@ü^üP' ...üaüföa%öü KeŹüüö üñfiiK [ü
cü^ue K [Kcü^ i , äc _eäüee ÈüñfiiKue @übhYe a%öü KeüüKë-üA Kjú [üüö- " aiRYö
^ë_ëp aiRYiSÜ@ü, \öKü^ \öZekü~Wj; \j fñüLÜ@^ |ñüSeü, üMüU üMüU aüñfiiK KÜKÜö
cKZü; j fñüñfiiK ^ñfiiKSp@üö gLü _üPü~ _ŠüüK_ _üPü~ CWñü ....ö"(11)

Q@üüe] kü ewe i eéMYcükö^ _ŠüAüf KeüüWycü^e I ue füM ^üj ö üaüñfiiK agñi
ej @üi Qö _YöGj öRüZie]^üñfiiK KeüüQ@üKë@üve agZü Nue [üü i éücüköAZyü\ö_ŠüA
ü\A [üüö Gj üñfiiKcü^eäh ^üj öKüQ@üKëRë üacie j G ^üj üaüñfiiKcü^ue agñi ej Qö

^cZ üj C [üü aEë @ü]üue Wcp@küie/@übhYKëQ@ biMüe abq Keü-üA_üue
~ [ü:- 1. i éü, 2. ei_ü, 3. _Zk, 4. cüep MWjei , 5. ^üKfñI 6.ü_üj küMYcükö @^ý
_Küue üi j ö@küüie\Këgeüee]ieY Keüü@w @^ë-üüü ^üclq _Küue Q@ biaüe abq
Keü-üA [üG ü~ [ü:- 1. aiKep2. cjúep3. üaKep4. j üZep5. @ üepI 6. üMüñep(12)

Gj ö_eü_Ź üue WcpR^üMüÁü \ñü aýaj Z aböÜ@übhYe GK i üeYü ^cüüe _äü^
KeüMfü:-

@ibhY i ieYü

KöK i ňL_yü	@kuiee ^ic	]ieY Keit-üC[äu @w	^cZ]üZi aEé	]ieY Keäu ayqö _éh / Èü	@ibhYe i ňL_yü	c«ay
aüke:						
1.	MeiKüü	ùLihü	fjü, _zk, e_lü i êü	Èü	üMiUG	Oë ØKZë ö C_e _igüe cŠkiüj iA üÜü_iUG [iGö
2.	Lëþ_ðö	ùLihü, üaYü	fjü, e_lü, _zk i i êü	Èü	üMiUG	ùLihüKëÜY Keiaišö eL[iGö i qü, aiü i Spü, GbköZðieKceö
3.	Püþü	cÉKe i 1L biMüKg	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	Gkü]K	Püþie üXc üXcKü_iZþü aiü iekë ü\Lü-iA [iGö
4.	i wþ ^þü	ùLihie C_ebüM	i w	Èü	üMiUG	@RKüföGjüü\Lëüaekö
5.	_ir^Zþö	ùLihü	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	üMiUG	Lëþ_ðöbköiaikë_ö] eL[iGö
6.	üPAëcŠö	ùLihie C_e @ig	fjü, _zk, e_lü i ei	Èü	üMiUG	Gjü Sei-þö
cjê:						
1.	WŠö	^iKe \A_Þij cSö	i êü i _zk	Èü	üMiUG	^iKeö_e IV _ülKëSfö eL[iGö i R^_id @]üZiküibZüeö
2.	Méü	^iK_Þie \A_igö	i êü, _zk i ei AZyüö	Èü	\AUö	PKëMëü i j ietMëü, Gbkö \A ekceö

KäK i ä_yü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-iC[äü @w	^cZ]iZi aÉé	]ieY Keäü ayqö _eh / Èü	@ibhYe i ä_yü	c«ay
3.	Lü@ü	^iK_@ie C_e VA_igö	i éü	Èü	VAÜö	GjüGK jifKi@kuieö _id . e@Yü IR^e ö
Kir'e:						
1.	`í @ü	Kir'e C_e@igüe	i éü	Èü_éh	Èü/Q@i-VAÜö _é-üMüG	VA]ie@iKeö üciMij üj iA [ig ö
2.	üaUfü	Kir'e VKö `í @üZKé	i éü	Èü	VAÜö	Gjü i éie KiMö \A_igüe üQüü üQüü `f ai ü-iA [igö
3.	Sfjü	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü	VAÜö	Kir'e_Q_üLee`e fMöbMij üj iA [igö
4.	RicfjRfKö	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü_éh	Èü-VAÜö _é-üMüG-ai VAÜö	VA]ie@i, i icpKé i éie `f [igö
5.	K%ö fß	Kir'e Zk@ig	i éü	Èü	VAÜö	i éie Zü^üö SeifMü `fKé MëÜj iA_Q@üMe`e \Bei bMij üj iA [igö
6.	Mü@ü	Kir'e Zk@ig	i éü_äK	Èü	VAÜö	üMüG_üü i éücäö

KcK i ðLýü	@kuiee ^ic	]ieY Keü-üC[üü @w	^cZ]üZf aEé	]ieY Keüü ayqö _eh / Èü	@ibhYe i ðLýü	c«ay
7.	^üwffp	Kir'eZk@ig	i êü	Èü	\AUü	\A]ie@KeüüciWjüjüA [üGö
8.	iKfö	Kir'eZkê C_ekê	i êü	Èü	\AUü	Gjüi éie gükö Kir'e Zkê C_ekêf'ej [üGö
üaKe:						
1.	· _j ieb	üak	i êü	Èü	üMüG	Gjü@fMi]üZe i eZieue Mèü I üaküe · _üjüA ej [üGö
2.	LKfivLMfö	üak	eüü i cteplüWj	Èü/ _eh	Èü- GKü]K _é üMüG	üMirfKüe aWjakü, cSöig üciüü I \A @M@Mjüi eö üKak aüj üak _ö«ö
3.	i Kär^p	üak	i êü, eüü ^üKf	Èü, Qeüü _eh	üMüG cik	· e@Yü KG^pe GK cikö
4	@\föür^p	üak	i êü, eüü I ^üKf	Èü, Qeüü I _eh	üMüG cik	@ü@Yü KG^pe GK cikö
5.	Uwüür^p	üak	eüü I ^üKf	Èü, Qeüü I _eh	üMüG cik	Uuk@ü KG^pe GK cikö
6.	Kir'cufö	üak	MYeükö	Èü I Qeüü	GKü]K	Èüü Zie gb_ä, ggüé KÄäieicq eüLö
7.	]Aüüfö	üak I jüZKPö	MYeükö	ggé	GKü]K	Qeüüé öüüüf Züé I ierfüM I i i lej «ö
8.	Küüüfö	üak	MYeükö	Èü	GKü]K	Kkü ciköVieaWjüür'ie, Gjüi ä^fü eweö

KcK i d_yü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-ic [äu @w	^cZ]izZ aÉé	]ieY Keäu ayqö _eh / Èü	@ihYe i d_yü	c«ay
9.	Müjicifö	uak	MYeifö	Èü	üMÜG	]izé _äKb ü_üj küAZy\éé Zéieuj iA [iGö
10.	iej icifö iej icifö	uak	i éü	Èü Öäu	üMÜG	üi ieh \ir'ü@Kiee MYM^Kéi Züie Mé'cSüe . öfMü-iA [iGö
11.	]ir'icifö	uak	i éü	Èü Öäu	üMÜG	MYM^K]ir' @Kieeö
12.	Wéicifö	uak	i éü	Èü, Öäu _eh	üMÜG	MYM^K üa füb küMir'Kie Lüfäu, cSüe . ö[iGö
13.	Kü f)Pé_ü	uak	i éü	Èü, Öäu _eh	üMÜG	MYM^K Küj'fe üPü_ü @KZé, _ZMY@Müe üi ieh \ir'übküi éü fümüö
13.	aöj Zie cifö	uak	i éü	Èü, Öäu _eh	üMÜG	ükak i é'iké_üö_üZéieö jé, i Zü fümü ^jü ö
jizé:						
1.	KZäu	\A j izKPö	e_ü, ciepü j ^üKf	Èü	\AUö	C_e @g ciü_Mübkö]ieäu, üMir'Kie _müö Püj_äu _aéé_äu-iGö
2.	a äu	\A j izKPö	e_ü, ciepü j ^üKf	Èü	\AUö	KZäu bküKé\«éZ, Püj_üe _ü_fücj Kieuj ö

K&K i ðL_yü	@kuiee ^ic	]ieY Keü-iC [öü @w	^cZ]izí aÉé	]ieY Keüü ayqò _éh / Èü	@ibhYe i ðL_yü	c«ay
3.	Uij ðMjUüVj airUij ðMj	ajij é	eÉ_ü, cieþaðMj I ^üKfþ	Èü	\AUò	Gjuajij é aki, G[üe `f_WjZieKi ðKic üj üA [iGö
4.	ajij üi Zü	ajij é VKþKj Þü C_eké	eÉ_ü, cieþaðMj I ^üKf	Èü	\AUò	_ðd 1A Iie [iGö
5.	Kfíeò	\A j iZKPò	eL_ü	Èü I üüJ S@	\AUò	KaRü I Lé ðbeibMj _ðü-üA [iGö
6.	j izí_üþò	\A j iZKPò	eL_ü	Èü	\A ü-üMj	PüW/ieé UKG Iieþü, KaRü I Lé ðbeibMj _ðü-üGö
7.	ajij üü	ajij é C_e @ig	eL_ü, ei I cieþaðMj	Èü, aRèl üaR^þ	\AUò	AþWþkúajij ée · _ðj üA ej í iGö
8.	i Kþ Üò	Uij ðMjC_üe	eL_ü, ei I cieþaðMj	Èü, aRèl üaR^þ	\AUò	_Zkü I üP_üü \A cþ KéKüWfMiA bMj-üGö
9.	Lüj	\A j iZKPò	eL_ü, ei I cieþaðMj	Èü I _éh	\AUò	GjuaküiküG@kuie, j izé LWe

KcK i űyü	@kuiee ^ic	]ieY Kei-ic[äu @w	^cZ]izf aÉé	]ieY Keäu ayqö _éh / Èü	@ibhYe i űyü	c«ay
10.	cé (cA)	\Ajüz @iwVö	i éü, eü, ei	Èü_éh _zk I Z 'ü	GKü]K	@iwVö Ši cAüe _[e aui ^ijö üKak_ür^ Zäui 'fOü_ ejfIGö
11.	OZicéö	\A@iZ @iwVö	ei_ü ei	Èü	\AUö	cAë C_üe ei_üUuiäü ^üKf Uuiäi ir-iA [iGö
12.	afü	\AjüzKPö	i éü, ei ciejj üüj	Èü	GKü]K	_éh _fiiKak aic jüzüe ciZäüMüG_Š«ö
13.	Pëö	\AjüzKPö	i éü, eü, ei, Kip, ^üKfpi _üAKp	Èü	GKü]K	WcjecYiciü^ @iRküföKip Püj_Šäu gLüfYö
_üe:						
1.	_Aëö	_üe üMüAVö	_zk	Èü	\AUö	Gjüü_üfii Zübzüe üMüü [äieŠcKübküüRö @iKëue üXCüXCkiö
2.	aüKö	_üe üMüAVö	_zk ciejj üüj	Èü	\AUö	LWjöküP_üü, üMüfikië üMüKë_ö]e fIGö

KüK i üLüü	@kuüee ^üC	]ieY Keü-iC[üü @W	^üZ]üZü aÉé	]ieY Keüü ayqö _éh / Éü	@übhYe i üLüü	c«ay
3.	_üRffþ	_üü	eüü cieþüüü	Éü	\AUü	Gjü WcþecYüue _iCRüü
4.	UŠffþ	_üü üMüAVü	eüü, ei cieþüüü	Éü	jük	UŠffþe `f ai ü-iüA[üG, _Äüü _üRffþi jZ _Šü-iGö
5.	@þüü	\A _üüe aXj@üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	\Äü-üüü	Gjü _üü aXj@üüü/ü cÄü
6.	SüKü PüKü	_üüe KüY@üüü/ü Züü _üü @üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	. eü-üüü	@Küüe @Lüü Vüüüüü ü
7.	@Lüü	aXj@üüü/ü ^Kü \A @üüü/ü	eüü, ei cieþüüü	Éü	\Äü-üüü	ZüüüüZüüüKeü-iüA[üGö
8.	Süüü	aXj@üüü/üüüü @^yi aüüüü/üe	eüü, ei cieþüüü	Éü	. eü-üüü	GjüC_üe üüüü üüüü `f ai ü-iüA[üGö
@ üe:						
1.	@üüüPü	@ üe PZüüüü	eüü, ei	Éü _éh	üüüüG	_üü GK A i üe ZüüGö KüC üj üA[üGö _éh üüüK ü]üüC_üe _Š«ü

KüK i äLyu	@kuiee ^uc	]ieY Kei-iC[äu @w	^cZ]iZf aÉè	]ieY Keäu ayqò _eh / Èü	@ibhYe i äLyu	c«ay
2.	@üri Kfö	@ ie PZé_tgß	eé_ü l ei	Èü	üMüJG	Gjü@ ie GK eKc guikö
3.	@üri i Zü	@ ie PZé_tgß	e_l_ü l ei	Èü	üMüJG	GjüGK]iZé^cZ ZieKgö Kice \CWp
4.	@üriüWiep	@ ie PZä_tgß	üciüri i Zü	Èü, Qèü l _eh	üMüJG	^üföewe i Zü, Gjü@ iüe ^ ejüf @gb aè e Ke«ö

C_~j q i ieYieäKSciK Z [ü aifWüj C_L Süe aüi Keèüi fäu Wcp_èh l Èiciü^ Èid geieK@ibhZ Z [ü cS^ Keäuë
 üKüZ\ie i `k üj iAQ«öZijü i j Rue C_f² Keüj iA [üGö

gd ü\üI ü I @ü]éKZie _böiäue WcpRfukü c:üe _iepeK üag ü_üüK Z [ü @übhY
_Zi@^üMj _Küg _üAaiü\Li-üCOö _@ue `á @ü, RfKöbkiKü^ cÄü@üC _Šaiü\Li-üC^üj ö
^ü_U c` i f WcpMüie Kübü@agý ej Öö _üaö@küie]ieY ^cük« geüee Kü^, ^üK AZýü\ü
@wüe ü` üMýKeäu \üei K@üWýj üe]@ü, @üRlcü, ü_üÄüMäŠpAZýü\üeiMe ^üeiKey üj üA
_ie[üü ö

KZp@ü, K]p@ü bkü\«eZ Mj Yü ^üeiü üi ö; ~ÿ a; ö Keäu i üw i üw Zü'e i eI ü
KaP bküKüc Ke[üü ü @üRKüföüi i aeMj Yü üfü__üA ai üfüüü KQöMüie aäuüj C>a Z [ü
Rü^äZü üaük Gi ae_Šaiü ü\LiüKéckQüü ü\Li-üAQöKüWcpüfüKue @küie i üLýü _Pügeé
@]K üGjüe @ [üüjüü~ RüY ^üeiüüi i cÉ Mj Yü i adü_ŠüüG ü@üc i üeYü c:üe \@ü-üA [äu
@übhYü\ü ^üc ZüfKüWcpü äZüic:üe _PkZ ücüü @küiee ^üc ZüfKüüaüföaŠaiüKüj a ü
@ üe @ ü i Zü I üaKüe LüŠ Kkü i Zü]ieY ^ Keäu WcpüfüK agüü üe @gb fl Y ü@agý
üfwüüüüö_ŠaiüüakéGi aáj [üüeiZüKé_üpeüüe GKeKc aiü Keü-üCOö WcpüfüK üKöY i ö
@küie ^ [üüf i ä ü i Zü LŠG ^üzd]ieY Ke[üüü geüe aŠ^ cüj üj aiüüi cüü^ @gb cü^
Ke«üü @küie _eiGcü^ue @w _á ü] ^ Kkü i pKüe ^cüüe @aZüeYü Keü-üAQö

_á ü] ^

ü~üKöYi öRüZe i üÄZöRúa^ _ZöZie ^RÉ \Äüwü Z [ü i ücMK aö eüai] eéaKgZ
üj üA [üGö WcpüfüK ckZü GK gücRüüü Rüzüj üA [äu \Äüe_á ü] ^ i ücMä ayaj üe Keügeüee
üi ö; ~ÿ aq üKeäuüe _düü Keö [üüö üi cü^ue \Äüe G ^gü geüeKécZý_üe ^@üüe ü_üMý
\@ü-üö Züj ü cMüG _üCüüe _eüZ üj üA~üö GyéZüKüüfub^üd, i Wü KeüeLäuüe KQöfub
^üj üü aeöa [äuübzüe jüZüe üMüMýe ak [äu _~ÿ« gqöcüZ KcöKeö fäu CPZö Gjüü ü B
üi cüü^ KQöi jR fa] _äKZK i ücMäMüüKüüKg I ZPü\üe i eI ü _üAüayaj üe Ke[äu fl y
Keü-üGö ^cüüe üi i aeahdüe @üfüP^ü Keü-üAQö

(K) WcpüfüKue GK _icL _á ü] ^ i ücMä üj fü j k\ü ü Gj üKé_ehcüü^ @ü\ü ayaj üe
Keé [äuüaük Kcpadi e gge adÄü Èü I ZeYücüü^ K ü aü. Aüj k\üe aÜü cŠKé
Mü]üAfüüaük geüeüe üf_üj üA cüL[üüü Gj ü\üei geüeüe PcüüüM üj üA^ [üG I
PcWýe ew @ü_üKZ C{k üj üA [üG ü @aäuüj Zü K^yücüü^ Gjüe _äü^ C_üüüü ö
cüü K EZPkáüghue @ [üZpü ^c \öüe Èüüfukcüü^ j k\ü fMüA i ü^ KeügPügükü
üj üA [üüö

(L) RWüZf WcpüfüKue @^y GK _äü^ _á ü] ^ i ücMä ü üi cüü^ RWý ^üR Püü Ke[üüö
^Zäu KÜüü KŠü Vüeéayai üd i Züie i Mj Ke[üüü Wc[üüfüKueRWýeüZf aüj üe
Keäu üKügk aj_e_äüéRYüö _äüü RWýKé@ü aüüüe i ŠüA ZüKéj üZ _üCeYüüe KÜücŠ

_ÉZ Kei-üG ö Gj üKéj üSüre _üYöi j Z üMüküA i SiA \#ü-üGö N üG/ü\XN ü i Säu
 bZue Gj üKéüé 'üé Nú äü@üagýK _üWpö Gj ü` küé üZF @g _üYöC _ue i e _Wfú _eö
 büüi ö Zij üKéKkúWj _e \#eü i üCüü@^ý GK cüüü _üZüé i Mj Kei-üGö _ue üi j ö
 _üYöCgü üZFüVKKéPfüé ai üA Mec Keäu \#eü Zie _üYö@g aü; üj üA CWj-äü _ue
 gá RWjüZF ej-üG üGj üe a%äi ücír'ý Kküüü i aR ^ükö i äéKce üZFVieéRWjüZF
 ücüüü Gj üüZF _éh I Èü Cbüd cSüé fMüA [ükö aÉZü Gj ü cS [Sü eüL I üKg
 KküKüéö ^aRüZ ggyüüi Käu I cüfö #Keäuüé c# Gj üZF äyáZ üj üA [üG ö RWjüZF
 i j Z aUj k\ü üMüküA ü\j üe fMüüf j k\üé ew ü\j eéi j Rüé QüüWj^üj ö üKüZK
 üfüK ü\j üe eügüüZF c# fMüA [ükö

- (M) WcpufüK 'L f@ücüüü ai PKüüü cüüü\#eü cS i ` ü Ke[ü' «ö G_eKüü\j e cAkü 'MüWj'
 (üQüü _[e) i üj ü-yüé Nhüüj üA QWj«ö @agý @üRküfö@ü] éK üfüK i üéü i äéé
 äyáZ üe aj k büüüé Ke[üü _eüÁ j G ö
- (N) · häüi i cdüé @ [üZpähüüü^ üfüK Ke- üZF äü f'üZF ü\j üe üäüküüj üA [üköü
 Gj ü\#eü _üüé _üYK; üj G^üj óI geüéKéü _üKüRüKu \üCééi eü I cüK[üGö _üäDÉü
 üfüKcüü^ cüüé üi ü-üCWe fMüC ^ [üfö @üRküfKü S@cüü^ j üü aRüéüé cüK[üü
 Gbüü@Zyü] éK _á ü] ^ i ücMü äyáZ üe KeüfYö äüüj ZüWcpÉüüfüKcüü^ c [üé i üé
 ^üAüü _üü _üü c ^ [üfö a üüé ~Müé üi cüüü bZéé@ü^üK i üé I K{K _Säu
 ü\#eüKéckQüü

WcpÉüüfüKüé üKgaüyüü ügkü i ücír'ý ^@üéü üüi cüü^ \#A _üLüé \üK [äu
 PZüÄüYüKüé KüV_ü'@üé cS KSiAüüKé_i | Ke [ükö Gj üé \üK i eüüj üA [äuéé [üé KSiA
 ü\üf cSééCKYü SWj-üA [ükö ÉüüfüKcüü^ _eÄé CKYü ü\üü\üüj äü (@ai eüüüK) GK
 _eYü _äé ö ÉüüfüK cSé äüK cKküéLäuüKé@gb üäüföüüüP^ü Ke[üKüüGYüüi cüü^ i äüü
 üLüü ü äüS[üKüü üLüü ü Wjü üY Kü^ _ügKéI i hëü KüSé \üY büMüé @ai ü' Ke[üG ü Gj ü\#eü
 RüY ÉüüfüKüKéüéüéK _eüé Keäu _üÄüü Mc üj üA [üGö aY Rwfüé _[e C_üé PüfifüüüK
 Li ö _Wjüf c# Gj üüLüü üi ä cüü KüSüKéi eü üü\A [üGö Keüüü ZeYüüüü^ _äü äüYö\ü'cüüüé
 üLüü üé KäuA, aYPüü I @^yü'ý ` f üLüü üi RüA üj äüé _eüf I Z j G ö _éh üfüK Küüüü
 Rüü-üZü @ai eüé \#A Küüé ` f üLüü üüj üA ^Zy-MüZ Keäu ü\üü-üA [üG ö

_éhu geüéP~jü

^üéüü @ü_üI ü _éhcüüüé geüéP~jü @]K fI Yüü ü WcpufüK cSé äüKéZüKé
 _~j« Lëüé L@é üj üA [ükö ZüKé _eVüéé ½ü\üpbüMe \üNüüKgMzKé'SüWj' äüSüéLäuüKé_i S
 Ke[üKüü Gj üSüüü cYh cÉÄé 'Antena' büüKüé Küé üäüfö@ü^üK _eüü äyqöcZäyq Ke«ö

Gjü aýqie i VKþ^e òù^aie gqòaq òKeaü i üwi üw @iþücK üPZ^ie Cù\K KeqúG úaifò
agñi ejþüi Qð @^ý _I üe Gjü cÉÁe C_ü\ð @ig i hceÜKúŠ (Spinal Cord) Kéi éI ü _äi^
KeqúGö @]Kúg _eh _Rü_Zþü ^g eLqúü úauk ùKj òùKj òücüü ^g c^ eLqúüö ÌüXj
eLüü üfúK ajZ Kcþ WcRüzòbZüe _Pe ^g\üXjCVqúü üfúKue i üwi üw cüwüfAWþ
bkòLþKcþ^g CVqúü üfúK c^ ù\LüKéck«òò Gcü^ ^Re ^g\üXj'Leü' \beü Pü, qúüö

C_üeiq i cÉ @üfúP^ieüWcþ_eh I Éüicü^ue @w @ibhY I _á ü) ^e ej_üeL i ö_Küe
KQü@a]ieYüüjüA[iG ö aÉZü Gjü I Wþüe KŠcük RfäZ[üKkúj iŠ] a fúwüe I @abq üKüei_ü
Rfäue fl ý Keü-üA[iG ü

(0) üfúKgd ü

cYh Rúa^ue gd ü GK @i^hwK NUYü ^ëj þ Gjü GK _Käü ö R^àVieécYh ceäü
_~ý« gd üe @« üjüA ^ [iGö i ciRüe @icKéKQüK[ü @^ýVieégLüü @iagyK _WjüG GaöKQü
ahd @^ýüegLüAaiKéç^ üjüA[iG ö 'Charity begins at home' ^ýüdüe _üZýK cYhe gd ü
^R _eäüe Gaö_eüageéüe, üjüA[iGö ^R i ciRüe Pkäu I ^R _eüagKéPj þüüI Züe
~ij ümü^ @iagyK üi [éé; ö]K Rüy gþéZüre \gahðadi bZüe gLü-üA_üeiqúG ö gd üe
ckZü \AUüM @ice \ÁüMüPe üjüA[iGö _q cUüj fü_üepeK gd ü Gaö\ZüüUöadyükd/
cjüadyükd AZýü\ögd üdZ^e _üVýLi Wj @«MZ gd ü ö Rüy üKj öWmä jüi f Keü\üf ü~
gd Z üjüA~üG Züjü ^ëj þ ~\üZüj üe @i^Ái^K gd ü aðcä PeZäi^, bf I c; aPie aüeäüe
i jüdk üjüA_üeiqúü ^jü üZüa @üuc ZüjüKéüKak i ül eckK gd üaüfòKj þüüj ö~éj þ üjü aö
@^ý _I üe Rüy @I emü^ ^[üA i é ü ~\übf-c; ,]cþ@]cþ_ü_-üý bZüe [äüüahcyKé
VKþbíaüe aüeüüe, Züüj üf i ciRüe üi j óaüÉa _üI gd Z I C_~éj cYh _läiPý
üjüA[iGö

_gê_I ü, KüU-_ZwUG c^ R^äüj C üj C Züre ü\^;ð Rúa^e @iagyK cZüaK gd ü
@ij eY KeòPüfúqúG üüi \ÁééWcþi müüde gþÜG Gj ö]üeiééayZKé j @«ü aü Kü eP G
_á wüe WcþüfúKgd üKé^cþüZ @üfúP^ü Keü-üA_üe ö ~[ü :-

_üeäüek gd ü

gþÜG ^R _eäüee ciéü I aü_üé_üüc PjüqúG ö Püfäü GaöK[ü Kj þü gLüü_üe
_üe i ciRüe Kijü _ZòKòkòayaj üe Z[ü Kòkòbithü _üdüM KeòK[üaü ð KeäüKéj G Züjü
gLüqúG ö ^Re i üwi ü[ü, aü_ü, ciéü_eäüee i cÉ @iZüð ÉR^u Vieéc_~éj gikü^Zü gLüqúGö
cYh gþé^KeY _üö G \ÁééWcþ@icü^ _eäüee/i ciRe aüdüRýÁue K[üaü üayajüeeé
@ü^K K[ü ù\Lüö^KeY Keò@ü_@ü_ gLü-üA[ü«ö _eäüee I i ciR j óWcþüfúKgd üe GK
_KÁ gd i^Ái^ ö

i icirK gd u

i cirue RuY i ` k ^uMeuK biaue Rua^ ^aaj KeauKauj uf ^R i cirRe PkYq ^uzo
@^uzo KeYud-@KeYud @i\oi o_Kue]ieYuej auReeu o i cirue i ceu _Zobf ayaj ue
Keau I i ZK[iKj auWcpufiKgd u\Aee_-ju^ ^ej no LkuFiku _Zoke ayaj ue GaogVufiK
_ZogV @iPeY Keau \leu j oRuY Rua^ i dMacue i ` k uj au i _a uaufogj o i cir gd u
u\A[iGo ufuKgd u] cici au auu]i ue ZyM I C>Moc_ue agbi Kue ^uj ou ~ [u]y aj u^
ZyM, @_uzue \ir^ Ga^aPie biaue i Zy I ^yudue ^Au eLau K[iKeWcpufiKaPie Mj Y
Keo [iGo C\uj eY Eei_aCkuMiB Mu[ue aCku aiN _Zoi Zya; uj uA Zire ZyM _agd
Keau@aiEa uj uA CV[au RY_uWp KueY aiNe aCkuMiB _ZouKoyi @a\ir^ ^uj no uZYeG
uI Zire aiNK^Re Rua^ C>Mokau\fu bkoi Zy_uk^ KeauK[iuKauWcpufiKu a^ e _Zyul_yir^
Ke[ig o KkeGK WcpufiK[u c^ue 'Ke'pO _\cp` f'p _a wue RuY Mj i ui u_e aSj Wje
PYui uM @iYoLiAaiKau\A Zire Eue Rua^ a uA [ifuo ui i u _ZokZm ej au EubiaKo i Zeo
i Zy @^e-idu ui Zire SpKei u_j uzue @_y Ke[ifuo(13) @^yZaGK WcpufiK[u @^i ue
KuVj uYo~iA [ifuauk RuY aXikEaYe cj iak aiN LiAa Kj [ifuo aXj ui Vuue aiN @iMue
cO _ZogZou\A uKagk Kuc ZirVieLi o_kiA @ui ifuo ui K[u u\A[au @^i ue @iC Zire
@KeaiN ^KUKeu^A u\fir^uj oo aeo aiN uLiRouLiRoZirNeKe@ui aiee@KePmUpcieo_kiA
~aiKeAi uei u\A [ifuo(14) Gj o\AUoufuK[u ue ahdKea^ e Kuf WcpufiKci^u i icrK
Z[u _eudagbo K uPZ^u i j ufuKgd ue ei_ueLUoi j Rue aieuj uA_uWp

ufuKgd u Rua^ e ayaj ueK \MK@]K MeZbu\A[iG; uKak i Zy aP^Ke^aj nu ~uj ue
i icirK gd u GbokGK aPie C_ue @i]ueZ [iG ui Rua^ I RMZKeVKpbiaue Pj u ueo
i uad_eoi ir^, Kik I _uzub\ue CPZ @^PZ mir^ Zire _e_ Kbu j uA [auK[u _ciyZ uj uA[iGo

]cPie agbi

WcpufiKu @iPicK a^ e C_ue ui cir^ue i icirK Rua^ _e_ Ao G_eKo]c] ueYi
R^Z gd u uMuUG Wcp@u aq ouj au \dViee_a^ uj uA[iGo R^aj au @I uKuZ\^ bZue
_eaue ufuK _paogRu uKcicZ ayqe Weu Ziu Nue O@iUGuj uA R^aui Ou i K[u ^ad
Ke[uk o RuY Q@iKe_ifu\de^R Nee u\azü, Kke u\azü, af, _az Ga^ _ecir^uue
uKcuKcu\azü] AZ uj uA ej O«ui ahdue RiYauKe_Wj[iGo uKcu\azüKcuKcuue,
uKcicui, Z[oi aieue _iepek _Ru Kei-au CPZ Zij u c^ RiYauKe_Wj[iGo ~ [u, LuWp
^iGki^pu\aiu _Ru Ne bZue, Wwepu\azüue _Ru _aze _u\ugue I i emp_e@ir^
u\aiu _uAn_ueiK^cieouKak @iKig al ue CWjAai_Kidu \leu gr^yue ubiM @_y Keo
_Ru Kei~iA[iG-G K[u ZiKeRiYauKe_uW o R^a aaj, cZy AZyui oi icirK @^Au^cir^uue
K'Y K'Y ^uzo i ae_uk^ KeauKe uj uA[iG Zirc_ue _aiZyK WcpufiKe _ifu\de]ieYi

ú j úA [iGö Wcp_emeüe _Rü_üAñÉZ^a Kk aáj Y ^ [ükö ùKak aRZüaR^pí^u i j ù~üMue
Mj i íüü^ _Rü_adi mü^ Ke[ükö Kj áukéMüf WcpüfüK] cðWeü I @^yü'y ü\auígqöC_üe
_MiXýbd-bqöi j Z @üi Ü_KU Ke[üG ö @üföKK gqö Pc]ieZü@i _aKü~ i _a Keüüe
Gj ö]ieYü i cÉu c^ue \Xýbüa ej @üi @Qöö G \ÁeWcpüfüK ù~ÜZ Mea ú j úA [üf
c^ ^Re _Rüa] ö_emeüKé_eZyüM Ke«ö^ú j öö _Kig [üCKö@ü_ \aü_\, üKüÜöKüPeü ai
aü_\%ö_\-üZü uauk üi cüü^ gácl Z [ü gáBüe @ai Ü^ Keüi uU ücúP^ Ke[üköüaüfö
WcpüfüK aqöbi Ke[üköö

Éüi Y i üPZ^Zü

WcpüfüKue geüe Z [ü Éüi Y i µKZ mir^ ^ú j üaüfö@^yü'y gð ZüfüK Kj [ükö KkëG
]ieYü i µ%öVkp^áj ö KüeY i eKieü Jh] G~iaZpZüü ^KUüe VKpüüa _j ö_üedüj ö @^y
_I üe i eKieü Güfü_ü[KpJh]MüKe C}U M\$ I Áü~Kj ^pü`üWj i j Z @byÉ ^ [üü ú j Zé
G [ö Zü@ü^Kue @ú j ZK bd ej Qöö _iaZyü küe ai aüi Keüej [üü i ü]ieY WcpüfüK ^RÉ
_üemeK mir^ üKagk aküe a íej Q«ö üfüKPKö ü@üfíP^üKüe üi j íe^üz\üe Gj íahdüe
@üfíP^ü Keü-üAQö Z [ü_ö_ái wk büa ^cüüe @] üKüZK i P^ücüZáCüfL Keü-üAQö

WcpüfüG R^áj C ú j C üfüKcüü^ Züre ^ú j Ké_éYü j íŠe L_eüüe KüÜ[ükö üKöYi ö
fj üKüZüe ^áj ö fj üR^Z I Züj üf Uüü^i püj aiK [üü] éK Wüqeu adyü Züüekj áüáj é_áéé
üi cüü^ i üPZ^ [üfö Q@üaWpüj úA [üf @] K_üYüe Mü] úA \@ü~üA [üG GaöaWpüj úA [üf
^@üüe üi Kü ~üA [üGö Zij üe ü\j üe eüZicZbj k\ü fMü~üA RWj üZf cífö pKeü~üA [üGö Gj ü
@ü üi _pKpI ZPü_üAüZRKüeKö @] K«é RWjüZfüe Q@üe ü_U üi Käu \üüZüre j Rc gqö
VKpüej I eq i ik^ VKpüüaüe ú j úA [üGö üi cüü^ RüY «ü~ cí@ü KüKüLüAaü \üü Q@üe
[Šü I Kfeü LüAaü \üü Kéöbf ú j úA [üG ö @üj éöc^ WcpüfüK aqöbi (üfüK gð ü) @^é-üclü
cí@ü cVü Rðh LüAüf Q@üKéKéöI cí@ü K|ck LüAüf Züre Q@üKé'@fZöNü ú j úA [üG ö

Khöl @^yü'y aé öi µKZ mir^

KhölWcpüfüKue _j ír^ ü_i üö aY Rwfbeü@ küe ej [üü j ZéGj üe Rcü_écüY
i ücZö üi cí^u bZeeKöüfüK üQüÜKüü@ü ayai üd c^ Ke[ükö aiCüj aYáü I aüly aRüAaü
@ü\öGcí^ue _cl üKakK aé ö \ó [fü WcpüfüK i ZüKüü, fMüaYü c^ _Xj_üe _Xj
Keüü [üfö Khöladyü i µKüe @üj eY Ke[üü üKüZK üfüKgð ü ai mir^ ú j CQö :-

- fwk, R@ükö KeüVéAZyü\öKüV C_KeYe ^cüY üKagkö
- \CWj aYáü, ü_üXpCWjüe 'ü;é(Ah I R@ükKéaiŠaü_üA) üaükaü üKagkö
- j k Keüü, Zköl_üWjü, ZköüeüAaü,]í^ KüÜü,]í^ üMüej k i ú j ü~yüe cWjA Kfüe
CWjAaüö

KŠcike WcpufiKi iAZo

- aj ^ i ōel Y Keaü
- @^Kk EZē \d'ue CPZp· h ūaCi ūKeaü
- \icWjyQWjKéj kKeaü _ūAñ ' Kēpēue cY Keaü AZyū\ō

Gi cÉ gđ ū WcpufiKcū^ _epeū Kūc Mj Y Keō· h Kū-ŷ Keēui Q«ō Gj ū amī^ bō K gđ ū^ ūj ūf c^ Wcp· hū] ū^, cKū, cM, aēō KAēō cūŠēū @i\gi y ^R RceēC_ū^Keō ^R _eāūee Lüly i ci yūKē\le Keaūe i l c ūj ūA[ūGō

aiCjg aŷū

ū~ūKōYi ōKcđ _xj_ūe _XjKeaü \leūūi j ūūMūÁūe ūi [ūre \l Zū aXj[ūGō aiCjgaŷū Kūc ~ [ūūUūKA, Kfū, _UōAZyū\ōaŷūGK ÉZ^ Kkūō _aKūkeē@] Kūg WcpufiK Gj ūKē^R _eāūee ūKkK aē ōbūaūe Mj Y Keō@ūi Q«ō ` kūe Gi aēRōh i ēe Z [ūcRaZ KeōZēūēō Keaūe mī^ Gcī^ue ejēūi Qō i cīRūe Gj ūe LēpūfiK_ēZū ej QōaiCjgūe abōū i ūcMā aŷūKūc i ūcZ aiCjg \Šēēi eēi eē _ūZēūaj ūe Keaūmī^ -ūKogk _ūAñ~Cñ_ēj Ye @iagjK Zūj ū Gcū^ ^R ūMūÁūeē_ūA[ūkōō Gj ūaē MZ gđ ūeēūi cū^ _Zlō ūeūRMūe KeōMRēūY ūc ūA[ūkōō

aūly aRūAaū

WcpufiKaūly j ū ūaūe ūXjF, cjēū, Zūi ū, fō ū^pAZyū\ōaūly~^KēWcpufiK ^ūR ZēūēōKeē[ūkōū aūly ^cūY WcpRiZē ^RÉ _RiZK mī^ ūKogk ū Gj ū GK i l aKkū ūj ūA[ūf ūj n Gj ūe ~ [Á aŷūaj ūeK \M [āūūj ZēGj ūKē_ūdūMK aūC_ū~ūMū Kkūe @«bē ūaūfiKj ū~ūA[ūGō ūMūēē ūŌKō@ū\ōR«ūe ū\j eēPcWjyQWūAaū c^ GK ūfiKadlyūō Gj ūKūc ū~ūKj ūKeū_ūēūa ^ūj ūō ūMūJG RiZōū~CñKcōKēaē ōbūaūe _epeū Kūc Keō@ūi ē[ūkōūi cī^ue KcōcīRZ ūj ūA _epeūKūc \l Zū @ūi āū ēūbūaKō ū~CñRiZē ūKōYi ū_ūdūR^ūd Kcōckeē^ūj ūūi cī^u c^eē @ū^K @ūc \l ūaūfōaūj ūaū cīēāū ~ējō ū cū^jG^ūj ūō

Gj ū_ÉKūe @^yZāWcpufiKaūly C_ūe aŷ\ būaūe @ūfiP^ū Keū~ūAQōō

fMūaŷū

_aKūkūe WcpufiK ^Re fMū ^ūR aŷō_Šāū i jZ @^ycū^ue aKā Keē[ūfō ūi ūZūaūk ZZ[ūf _^ēū, Wwū AZyū\ōÉZ^ ~^ūg KūVūe ZēūēōKeōi Zū KūUē[ūf Gaō _i |e fMū aŷ[ūf ūō ad^Kkū@ūc i cīRe GK _ēē _ūdūMK Kkūō WcpufiK Gj ūKē^R _RiZK ūfiK gđ ū j ū ūaūe ~M~M]eō@ū\ēōū^A@ūi Q«ō Z« aŷū fMū cīfpaē Zk^ūe aŷdi ū_ l ūj aū ūj ZēGj ūKkūi i ^f_ē, ūi ū^ _ē @ kūe jōi ^f_ēū aiŠ KūeMeu Vūe i ūcZ ūj ūA ej ū~ūAQōū

ücdLK bihü I i üjZý

WcpüfúKgdíe aiPK \MUò@ZòMèZB%òü GK ÉZ^a Z[ü ücdLK bihü _PkZ [äu R^üMiÁue \idü\ j ò iaue WcpjgüÜG Zírè üggaèWcpbihüKè^Re cüz bihü biaue gL[üGü ^R i cüR ai Müaij üe Ziké@agy @ü kK IWpü bihüe Kü[ü_K[^ Keäu @iagyK _WjüGö @^èir^eèRYü _Wpüü~ KŞcike WcpbihüÜò _Pü^ bieZüd @i-ÿbihü e @_big GK @aiPü^ eL üüZYelWpü i ücZ @^ÿir^ÿ _iküdü @ü]èK bieZüd @i-ÿ bihü ~ [üawkü, @i cüdü, MRèüÜi Gaök[Z bihüOZgMWj, übiR_èü, üKüjfü, ü\göü, j üfaü, i ü\á AZÿü\öbihüci^u i j Z Wcp bihüe @ü^K i ücy ej @Qö

Gj ò bihüe ücdLK _epeie üfúKCqò _äu\, _äP^, aLü^ò (^üü \@ü) _bZòWcp üfúKRúa^e _ZòÉeue @iagyK cüz _üdüü üjüA @üi [äieèZüj iké^Z^ _Kjè \idü\cü^ @ü_ @ü_ gLò~üA[ükö Gi aeücdLK i üjZý WcpüfúK mi^e @^^ÿ MküNe Kj üf @Zÿqò üj a^üj ö GVüe Z^æèüKüZüÜc; üe KeüMfüö ~ [ü: -

1.] epepWwü aèWÿü^Äi	] cè Wÿvü aèWÿüj ö
2. KfíeþcGñ@iGü\, i RíeþcGñ~iGü\	(]^) Kfíücjüe @üi KkèMfüüaük i è öcèüe ~üGö (RYü_üWÿ^üj ö)
3.] epepMPþK MèüMþNüzþ	] cè MQKèKeüXjü· Uö
4. _hèü KKèpMè @üK aAeö	^Re ü_üü KKè j öcífKe aAeö
5. Gü^~ü, üZü^~ü, Kècþ]ieü~ü	A@üWÿ~ü, i @üWÿ~ü, Kcö]eü~üö
6. SüMþK Müf aiMþK Wèþ NèþK Müf ccüüK Wèþ	aYKèMüf aiNKèWe, NeKèMüf cüüüèWeö
7.]^þ@Aeö]^þaAeö]^þi eüMüf PŞüfþi eö	]^ cZá]^ gZi,]^ i eMüf PŞüke i eö
8. ~Ä SÜþieþüZA cèþieþ	ü~CivöSè üf üi AViceäuKéj Gö (aaij i µKüe)

WcpüfúK i öÄZòe ücdLK i üjZý üfúKK[üe be_è ü K[ü^òKj äue KküÜöLèþKcþ üfúKue [üf c^ i cüÉ ^R i öÄZè Küj üYü Rüy[üküü @üB, aKjèRü G_eKü^Re cüü, ai_ü, KKü-\üü Vieégüüüüü cüü^ Küj üYüci^ gL[üküü@ü^K i cdüe adK^Äcüü^ K[Ke K[ü^ü I MüZ C_ü _^ Kfüüaük _ükèü] e«ü_ükèü] eü] eüi cd Küc üi cüü^ c^ \ü^ MüdK/K[K a^èüA[ükö üfúKgdíe Gj ò]ieüe WcpüfúKgdíe @üRèüGüa öej öüeQö

üfúKgdíe @^ÿir^ÿ \MKèFlÿKüf RYü~iGü~, K^ÿücüü^ i cüRüe ^Re PKYöZ[ü gÁ @iPeYüü^Re @üB, cüü, LÜþü^u Vieégüü ü Keü[ükö cüi K EZèC_eük üfúKiPüe, üeühAaüi Küc, üagü_ühiK, üKgi {üG_eKüüdü_ä_ò_üe ^Re i èl üZ[üi ö-cZüahdüe [äu i üciRK ^üZòü\gKègdíe Keü[ükö

S@ Q@iu bkò @cù^ cª KùV aiCtj jùYàu, Pèàu, ^R Nùe ceù-ùA [àu KKùVjKé KùUàu @ù\òùKogk _epeùMZ bùa ù\Lù\LògùL[ùkò ^R ^Re Nhèò ùQkòI \ùcùVjùéLùì é Keàu ùfùKmir^ ùMùUG Wcþù @ù ùbŠùù j àù uakKégùLò~ùA [ùGò c j f I @^yù^y . Ckeéc\ _ÉZ Keàu _Yùkù, Nee QY Q_e, LU Q_e, Qù YòMè^àu, ùcXjù ùMùRùA ZùKèù_ùZò aùMj aùŠàu, i f_ I LRèòMQèèi KùUò i Mj Keàu, _ùPfü @ù^KèPùμAZ Keàu @ù\ò~iaZùd ayùajùeK Kcùir^ _èh _fìcùù^ KeKeégùL[ùkò S@cùù^ ùQùU ùakeèKfùe]ù^, . Ck AZyù\Kè_ùùQùMjù,]ù^ KùUàu, cùŠùù Pèàu, _eàuèe aùù ^Kì ^ cùRàu, fMù KùPàu, Ne fù_ù_ùQù Ne\ùe SùMjùKeàu, ùQèù_KùAàu AZyù\òKùc @ù_@ù_ adi aXjùù i ùwi ùw gù ù Ke[ùkò

_epeù Kùc Wcþùù^ _fùUò\ùèèj ó_@ S@ ^àughùe]ùùe]ùùe adi @^è_ùZùe ^R ^Re RùakùKè@ù\èùù^A [ùkò RùY ad_ù_ Wcþ_èh ^Re Rùakù bùa Khò gKùe, LùY i Mj I _eàuè _ePùk^ù i ò_Kùe ù~_eò@amZ ùj ùA [ùG VùKùù i j_èòùMùUG S@_fù cª Zùre i àùù ùeùK Rùà^ùe KòKòKcòKeàuKèùj a ùi i ò_Kùe gù ùfùùb Ke[ùGò

(P) aéòI Rùakù

i cùRùe Pkàu_ùAùWcþùfùùK abòù_Kùee aé ò@a f^ ^ Keù@ùù Q«ò ùi cù^u cªèè KQùùfùK aùY aRùAàu KcòKe[ùùùùk @^yùùù^ aiCtj_ùZùùe Kfù, bèKò(ùUùKA) Wfù (aWj_ùQùù), aèPùù (]ù^ eLàu ùQùù @cùe) Q_ù, UKfù AZyù\òàYòùèùRMùe Ke[ùkò @^y ùKùZK @_kùe Wcþùù^ue _ùù ùKòK aé ò [fù fMùàYùù WcþùùZùe Èù_Šù gùXjù 'WcþK_ùù^ ùcùe ajZ ùfùK_ùù [fùò @ùRòù è ù KùùùKŠ RùZùe ù~ùKòY i ò_Rù_àùùùk RWjùZf i jZ ']èPù MùŠùù ùj ùA [àuWcþùfùùK ù\A [àu i Zùj ùù\àZùù_Rùe fùMùùG\ÀèèKùùùKŠ bùùùe WcþùùfùùKue ^ùc ùj fù ^fMùè_ùMùè ù_á wKùc WcþùùfùùK RùakùRò ^cùù @a f^ ^ Keùùù [àu ùKùZùùù_ùù ù_ù C_ùe Gj_ò^ùZùe @ùùfùP^ù Keù-òò _àèè~ [ù i f^ùe Gcù^u Rùakùe i ùcù^y i P^ù CùfùL Keù-ùAQò G RùZùe ùfùùK @ù_Yùe ùKòK aé ò_Zòù àùù i ùPZ^gùk ù

WcþùùfùùK Rwf èèRwfRùZ \àY i Mj KeòZùre ayajùe Keàu i ùw i ùw ZùjùKè aKKeò_eàuè e beYù_ùhY Ke«ò KQòMèà ùfùùK KùV, ùKùA fù I aYe gùkù _ZàùZùkò aRùeùe aKàKeòPkeùù Q«ò ŠYù, fùL AZyù\òKùù bùùck[ùGò Leù\ùe @ù^K Wcþ_eàuè gùkc_ò ùK_è_ZàAZyù\òàKàKeòKQò_Ai ù_ùA~ùkò

1. Khò

@ùùùj cù^ KùkèèKh\àY cªùe]ù^ ùj CQùWcþùfùùKue cLý ` i fò ^cùùe WcþùùfùùKcùù^ . h Ke[ùù abòùèKce]ù^ C_ùe CùfùL Keù-ùAQò-

]í: Wcþ hú cLýZü Zðò_Kúee]í^ aj ^ aýaj úe Keđ[ú«ö ~[ú:-

- _üYòRcò- 120 \ðúe @ck ùj C[áú]í^, ~[ú fùQA, Kfþú i eê j eYþ cMþò @^Ü_þð AZýü\ð Gj úKèüi cü^ 'aWþ] í^þ Kj «ð
- Xò Rcò- GbkòRcúe i icdK Rkúí P^e i éð] ú [úf aWý] í^ . h Keü~üA[iGö ~[ú:- ~Rüzò fùQA, ffüU, @^Ü_þð, UúAPéþ au^A, _á^A, KúfL Rò j ie^þ LŠMèðAZýü\ð Gi aè] í^ 100 \ðúe @ck ùj úA~iGö GZ\þayZüZ ahð _üYò C_úe ^bè Keüc C_úeiq]í^ cþeé@ú^K Kí ce]í^ úfüÜK . h Keđ[ú«ö
- _\e bícüü_üWþih i í^ - Gj ò_Kúee Rcúe Wcþ hú 90 \ð bZúe @ck ùj C[áú]í^ . h Keđ[ú«ö üi bkò] í^ ùj fí- aLúic-ò ùKíSü] í^þ cğ fKþò üi Kþú, b...ü] í^þ i éü_í^òAZýü\ð

_\e Rcúe i ü]ieYZü K í-é]]í^ j ó. h Keü~üGö Rwf e aYý _gê_ l üüi MþK i j Rúe LúA_úe«ó^ú] óó Gj ú 90 \ðþú ùj úA[áúeéP k @ck ùj úA[iG ö _\e]í^ _KZúe Meðe aSðKj úf @Zýqú] a ^ú] ó Gj úi ü]ieYZü bñ/á/@igþ cüi úe @ck ùj úA[iGö üi úZúakKé^@ü_þú, aíf-úZá, \g j e l \ú_úakò_áð_W]úG ö @^ý]í^ K ü [fú úaük b...ü _\ee]í^ _üPè-üA[iGö üi i aè_áðúaük ^þü . Cke @iagýKZúKéGj ó] í^ úc úA[iGö WcþíFúKue cLý_áðj fú \ú_úaküXò Rcúe]í^ \ú_úakú úakKé_üPè-üA[iGö \ú_úakúúe ^þü . Cke bíZ ^Re _Zé @íçúé@_Y Keáúúe G]í^ j óKíçúe fúM[úG ö

_üYRcè Pih \üNò i cd fúM[úf cþ G]eYe]í^ @^ý]í^ Zk^úe @]K @ck l c ö ZðòKí ce]í^ Keáü \leü Pihúúe i aè_Kúe]í^Ké@üÉ @üÉ @ck KeáüKé@ai e ck[úG ö áfúe Núi @]K ùj C[áú ü~üMá Gj ò. húcú^ eþü h Keđ[ú«ö

2. Mèþí @üSúeðKÁeò

Mèþí @üSúeðKÁeò@üLú\ýgi ý i eèüí^úagÁ úGi aèmillét Rüzúð ` i fKèRkúí P^ @iagýK _Wé [áú ùj Zé _\e/áieüü_üWþih aMwýe Pih Keü~üGö _ÉZ Rcúe úRyÁ cüi úe aYü~üGö Mèþí/Súeð i éñ80eé90 \ðúe @ck ùj úA[iG ö . húcú^ i @úKéLé ò @ck Keđ[ú«ö Súeð MèþKé \í@úe KúUò@ck Keü~üGö

3. WúfòRüzúð ` i f

WúfòRüzúð ` i f bZúe ùKük[, aèð cM, Kú|f, Sþýv, aú] úfPYú, @cğ üPYú @ü\ò gi yKé hú]í^ KúUáü _þèéaY [ú«ö @cğ üPYúKèü\áZúu Víúe übúM fúM ^ú] ó Kí c

üb\ue Gi aKëgiaY/bü\ä cui ue aYü-iG I cüMöue/ü_dhcüi i q ü @ck Keü-iGö
_üaöWcpüfiiK C^Zcür'e Püh-ükagk RüYö^ [üf ö a ßür ~Müe üi cüü^ C^Z aj ^
Z[ü KüU^ügK bköRö\he ayaj ue Keäu \beü@]K @ck Keäuue i I c üj CQ«öü RcKë
j küe Püh Keü-iG, KëéaMWKëK\Kö \beü j üZue üLüköüLüköc-òe@ü-iG ai aj ^
aYü-iGö WcpüfiiK j ä èüj üA [üf i q ü MiB I c j hKëj k Ke[äu ü\Lü-iG, ~üj üKö
I Wöue @^yü^y @Y @ü\äuü ü @ küe KPZpu\LäuKécükö

SUü (gö)

_äuZyK Wcp_eäuuee aieüe ^ßzd SUü fiiM[üG ü Gj üüi cür'ue cLý _eäuö Gj ue e@ü
i cd gäY _%üü Viee^@üL@ü _adöZue üj üA [äuüaük Gj ücüMöue @MWKë`ükö SUü
`käuie \_äd GK cui c^ue L@ü-iG ü \_[c ` i f _ue _Yò üYò üAüf SUü@üC [ue
`ük ü Gj üKé' i fpaü Kj «üü@agy \Züid [e SUü@]üeéKcp@ck üj üA [üG ügLMfü_ue
ZüKëWüfoKeöL@ü-iG ü Gj üL@pMeÄ Z [ü i Èü\Ke ü SUü WüfoöüüA 'üRAfoaü üLüPWö
c^ _ÉZ Keü-iG ü

ükük [

ükük [üNüWj \ir'ü üaüfoaüaPZ üj C [üf i q ü WcpüfiiKue GK _aj ü^ WüfoRüZüid
` i fö Gj ü i j Z aëWüfKécüüA WüfoeüS«öü ükük [Këi SüA MWyi j Z KÜöGK i Èü\Ke
RkL@ü Z@üeö Keü-iG ~üj üKé' b@e@ Kj ü-iA [üGö ükük [ü~üKöYi ö gÄ Z [ü @^äe
Rcüre c^ @] Lyüe · h Keü-iA_üeö

4. üZk aiR

Zkü, eigö üi üeh

Zkü, eigö üi üeh AZyü\öWcpüfiiKue _aj ü^ üZkaiR Püh ö üi [eëKQöüfiiK üZf
ü_WjA Nüe ayaj ue Ke [ü«ö Gi aë üZkaiR gäY cui ue aYüüj C [äuüaük ü_dh/
cüN cui @MWKë@ck Keü-iA [üGö üfiiK Zkü üi üeh aKöfMü_Uü, üMieMiB G_ekö
i ÈüMüüKYö _ie[äuüj ZëGjüWcpüfiiKue _äe @ [Kieü ` i f ö

i Kpü /]föü

i Kpü GK _Küee üZkaiR ü MOZk QüA I ü _üWjüüLZ RiMüe Gj ü Püh Keü-iGö
Gj üeö\ir'üüi üeh bköl MQUöaäük@üü i KeüKëbüRöMWyi j Z KÜö_Müe _e \@ü-iG ü
Gj öMŠKëüLüPWjue c^ cöü-iG ü]föü üj fii cYh ayaj ue Ke[äu i aVieé I äZc
gi yüGj üc^ i Kpü bküaäüaäü MQ j GüGj ü_üKk üj üf gLäu@üMee(` ke cöü n` üJäu
_äe@) i üa] ü^ue üKŠüi aKé\üü \beü KüüC_écj üneL@ck Keü-iG ü Zü' _ue aiCöge

Wirfüe i uAZöeLü~iGö _ue gL Müf Q_ü C_ue fMü aQüA @ck Keü~iGö Gj üKê
aYfÜaük aüfö i jZ cöüA aY«ö LüAaiKêüj üf Gj üKê @k_ biRöLÀ i jZ cöüA
_üCeYü \beüKÜYüue KÜaiKê_WjüGö ZikêChê _üYüe üMüküA i SÜA _ue ei Y ü\A
aNieöbüz i üwue fMüA Li«ikö]f@ü MŠue _aKüküe gLfü cüü _küA GK ay~^
_ÉZ KeöLiC[üf Zire ^ic ' _üQfþö

@^yü'y üZkauR

RWjü üZf Wcþüfükue cŠue fMüAai üZf ü Gj ü aj k@ü üj üfuj ñcŠ [Šü eüL ü
^ieüue üKg KküKüe I aq üe c^ i j üdK üj üA[üG üüZYê Wcþüfük @ü] aj êZ RWjü
Püh Ke[üküü @agy G RiZie üfük \ðKê\ð ü _üWjPüh _eöRWü Pihêc^ ^RKê\üeA
ü^üfYüü

Wcþüfükü \beüaYaj Z @^y GK üZkauR üj fü 'üUüf' ai Meüö üUüf cj f MQe `k ü
cj f Zire `f ü Gj ü Püh Keü~üA ^[üG ö KieY cj f MQ @ü', Ricê _Yi bküaWjüic ü
cj f _Wjü i eüüe _äd GK cüü eüü\Xcüü bZüe üUüf _üPö ^R ^R MQeüfük
_üPäu _pêc^ SÜWj@ck Ke[ükö K ü I @] _üPüf üUüf ü _ükêZeKieü KeöLiC[üü
ü\Li~iGö G_ekö @]K _ecüYüe üUüf ü _ü gLüA ahü\ðue Zij üKêLüAai _üAñ
i ðel Y KeöeLü~üue \Áük ej Qö Gj üUüf ai Meü üZf Lep_Zü,üZYêZikêü\j ue
fMüAüf PcüeüM j G ^uj ö Meü üZfue KÜöcWü cj f _küA `ÜüA üüf Zie ügü] ^
üj üA~iG ö Zire _Zü @ig ceü~üü _ue Wirfö ZeKieüue c^ aYaj üe Keü~üA _üe ö
_Zü @ig ceü~üü _ue MeüüZfue _Mü _Yü QiYüf M@üN@ bküi Éü\Ke üj üA[üG ö
_üadWcþüfükue MüMüue üUüfeüZf ü _Wjü 'üUüfNü^ö ai NYü [füü @iRKüfö _üLüe
[üüüZf cüfKü^A Meüü _WjüAaiü\Li~iCQüü KÜüfük Nüe ej öc^ GK ^YÄ @^ê iZüe
üUüf Wirfö\A üZf a\küA aYaj üe Keüü _i | Ke[üküü

5. _^ü_eüü

_aKüküe i ü]ieY Wcþüfükue WirföZeKieü LüAai I cZü ai @byüi ^ [föü MüKüMüüU
@ü]]^ü (ahKe PiCk I Wirfö _üC[üü ayQö Nüe WirföLüAaiKêi I c [üfö i ai ü]ieY
WirfKêaNieüLüAaiæK [füü _Lük aiüiŠ@ü, cKü, Uik@üü_R/ RiCkêai@üj üZ _ü fÜe
fYfÜü]eö. Lö. LöLiC[üf ü G \Áieüüi cüü^ _^ü_eüü ~ [ü: - @ikê aiAMY, üKiaö
UcüüÜü@ü\ö h Keüüue @byÉ ^j köö üKak @czbŠü aiüecüü ~üK Züü aiWjüe [üG ö
Gj üaYZüZ Rj þ SÜü, üaiAZükê fiC AZjü\aiWjüe Püh Ke«ö ~üj ü' küe Züue _äd \A
/Zðöcüü _üAñZeKieü i ci yü \e üj üA~iGö Wcþüfükue üaiAZükê ZägüMe @ü\e
üagöö @czbŠü aYZüZ KünbünaiWjüe cêüwü I aeWjü güM MQ [üGö aYe QZê aiCüjQZê

KeWjyAZjü\ò\òeü WcpùfùKue ahð\ð'e ZeKüeu Pkè-üGö üi ìeh aYäu _ue üi ìeh güMüe cüüi / _! e \ð Pkè-üG ö Gj üayZüZ- aeWjy güM, üi ìeh güM, aiCjg QZè KeWjy Kü-üäu j Šèü, AZjü\KégLüA eLò@iagyK i ük ZeKüeu KeòLüA [ü«ö

6. _gê_l ü _ük^

üMieMüB/üQküc<ü

KhRüäu R^üMüÄü j ä ìaüe WcpùfùKue _l üe üMieMüB, ü_üXjçj hð üQküc<ü, Nhèè bkò _gê_ükäu GK @^äu~ÿ i ücüRK @iagyKZü Z [ü RúaKüö WcpùfùK @iRò i ê ü ak\, ü_üXjçj ücZ MiB l çj hùèü~üPòj k Ke«ö gMWjUYü l KüMÿ (KüVMŠö AZjü\KéüNühüMjUüYäu) _üÄñakèü j kuèayaj üe Ke«ö ü~üZ \MŠ üj üf c^ ^R ^Re üMüèü_üXjçj ükMüWjKéaüè_üLüe NeKéFüMòKeü [ü«ö üMüaeKéi Mj KeòPüh Rcüe _KüAäu @üMeèüKj öRüYð [üf ü @üRKüföüMüaeè i \páj üe KüfYöü üMüèü ü_üXüèNüè üKj öKŠü-üZüèüYò\è«ö^üj öö MüBMüWj \è [èkü ^j «öö WcpùfùK . aü l üe LüAäuè @byÉ ^ [èü üj ZèMüBu l üe \j ðè^üj öö

üQküc<ü _ük^ Gcü^ue GK fübR^K ayai üd ü ayai üdK bò üe @]K i öLýüe eLò ^ _üèüüfùK @l i öLýüe _ük«öö Gj üKéaKò\ò_Ai ü üeüRMüe Keäu i j Z KYèü aŠè Pyüäuük KKüj, üQküc<ü, Nhèè@ü\Ké cüèübüRò Ke@Z [öPyü Keäuüe WcpùfùK @byÉö Gj ü @ü_l ü Gi aè _gê_l üe @]K @iagyK _üWj_Rü _aðüäuükö WcpùfùK üQküc<üüePcWj i j Z ü_Mjçjüi KüJ«öö @] Küg üfùK üQküc<üüè^Re ügüAäu Nee üMüUG üKüYKèXKüA aiŠ«öö

KKè

cYhe _[c Mj _ükZ _gêüj fù KKèö üPüèj üèl aYe R«ü bdeèel ü _üAäu _üÄñ KKè ü_üh«öö aYKéMüf KKèKéi üwüe ü^A~ü«öö \ðKé\ð gKüe Vüèè\üeA ~äu `küe KKè _ük^ c^ KcKcö@üi aü fl ý Keü-iCQöö

Nhèè

Nhèè_ük^ Wcpù äÄZè GK @aüz\ý _[ü ü üMüUG cüB Nhèü ahKé\Ä [e Qèü R^a Keü [üG ü [eüK @üV\gUòKeüüi ahKé_üè üKüMüGÜüQèüü\A [üG ü Gj üe _ük^ üi bkò Lyèj k ^èj nü \ð i teü aüj üe Peèföi ŠyüKéNeKéü` èüf üi cü^èü_R-üZüèüYü l KŠü AZjü\òWwüe LüAäuKé\èü-üA [üGö NeKéFüMòaüè_üLüe _üZyK _èaüèe Nhèèü _üÄñüQüü Ne ZèüèüKeü [ü«ö Gj üKé'Né jèüMüWj Kj «öö ü\LèüKéMüf Nhèèü_ük^ @l Lyüè üj üA_üè [èü GK fübR^K ayai üdö

ùQüU Q@üüéKüg ùj ùf NhèòPaè ùZf PUüA ù\ùf bf ùj üA~iG ö Gj üKêJh] biaüe
ayaj üe Keäu _üAüi ü'üd _üAK/LŠüdz ùfüüK c² cüMüü^A [üköò \ü_üakü _aè cLý
CüÝgy ùj fü Nhèòakò_KüA _ad_èhuèZü'e cüüi übüM @_Y Keäu ö

_üei

_üei Nue Nue _ük^ Keäu ü\Lü-iG ^üj öü _ZöMüüe RüY \ARY Müü\üŠue ai cŠue
ÉZª bülWjZ@üeiKeäu_üh«öò Gj ü 'i eMp_è@ü'þ bküü\azüü üI Zü'e _Rü _üAüiagýK
ùj üA [üGö @agy @ü^K _Rüüe _üeiKê\üüü CüÝgyüe @ükigKéCWjA ü\A _Rü Kü-ý
i mü^üKeü-iGö akò_KüA [äu _üeié cüüi WcpfüüK Lü@üköò KèèKKWj bküKü@iaŠüé
_üei cüeiPyü Keäuë ^Rèþ^üj ö Gj ü _Üüe üMüUG üfüKiaügüi fPèj Qüò aŠèNüe üKj ö
_üei cüeiü\ùf Lü@ükö^üj öö KüeY üKüY i öKüeYeéaŠè` WMüf · eð_ü ahö_üe Zü'e
beYüü\äu i _a ^èj üö

Wcpbüüüe @ü^KZä_üeié C_cüCüfL Keü-iA [üG ö i è eü ~àZüé _\~Mke üi öj ~ý
a%ðü üI Zü'e _üeié üMüüy i jZ C_cüü\A Kj «è 'üMüü\AUü _e@üèpüMüüfüLü'þ ü
_Yüi è e Éüüüüü~üWkè'ü~üWRüCkò _üei i jZ Zk^üKeüKj «è ' _è@üèpRfpi öüKüG' ü
KhöI _gèI ü _ük^ i jZ @ü^K WcpüfüK aüý aRüA RúaKü @Rð Keäu ü\Lü-iGö
@ZGa ^cüüe WcpüfüKaüýe ^cüY I ayaj üe i müüe @üfüP^ü Keü-iAÜö

7. aüý-aü^ I ^cüY:

@üü cYh _[ü c i iciRK @üagyKZü_üeY Keäu CüÝgyüe aüý aRüAüüKügk @af^ ^
Keü[füü _ea ü i cdüe aüý^cüY Kküe aküg Z [ü ^R c²üe ^Z^ @bèPè Cü^h
ùj aü` küe aüýKéfkZ Kkü biaüe cü^üe~^ üI Zü'e aðü~üM KeQüü " i MüZ _KZè
@Zk^üd @aü^ ü @üü KükeècYh i j i wüZe i ö_KðN^Á I @aüZý ü @üü cYh
_KZüüKüküe ~ü~üae Rúa^ ~ü^ Keü[äuüaük Rwfè jüi R«ü Kakeé@üZèI ü^cü«
üi KüV, aiCü, [_e, _gèI üü jüWjI PcWjKèüüNüZ Keü] üüi aèi ÁöKeü[füü @üü cYh
cYhe Gj ö] üüj öi wüZe @üý ^ðü\ üaüföKj ü-üA_üe ü''(15) Güa c² KŠcük Rfue
@üü @]äuü ü KüV/ aiCü ^cZ @ü^K i ek aüý a^ý RúaR«ü Kakeé^Re ` i f el ü
Keäu ^cü« ayaj üe Keü[üküü

WcpüüÄZK _epeüüe GK ÉZª aüýKüé \k ej @üü Q«öò aüý ^cüY I aü^Ké
üi cüü^ RúaKü eü_ MüY Keü^Re MRèüY üc üC [äu ü\Lü-iGö üi cüü^ aüýKé
^Re aè èüü_ @üüèü^A [üf üj ü@üüGkü büüa Khöaü cRèöfüMöc² ^Re _eäué
ü_üY Keü[üköò Gj üGK aè aüýö Gj üaüRüKéWcRüZè üfüK aRüC [äuüj Zè'WcpRü
I Gj üe] üü@ZöM_üe Z [ü QüZö\üfKüA ü\C [äuüéGj üKéüKj üKj ö'\èüföaRüü üaüfö

cª @bjž Keŕ[ir«öö KQðhð_üaðGjò aüý \küë \AUò fî irþaiüK ejŕ[üf ö
üi cir^ue fî irþie \AUðKeü\A aü@üXjA jüZ aüĀ fĵ üe gw aü@üüWj L-üüj C[ŕüü
Züj iKè@ üe aišögwifcüü^ aüý aRüA ^žý Keðü i jž abðÜ_Kie @üLWj üLk
ü\LiC[üfö “^žý MüZ üake ‘^üPþð_üepVieécžĵKükü^ ‘cèžKü_üep i ücZ aüüj
I _RiC>a bköi cÉ üfîK @^Äir^ue aüý @_eĵ ü-ŷü _üPü^ KükeécüwKk KcKiš,
]üCk I i üciRK @^Äir^ Z[ücü^ie-^ _üAiCYĀ ^žý-MüZüë üfîKci^ü \üëüajaj ž
üjüA @üi ŕ[äüaüý~ªKäu fîKaüýe @üLýü \@i-üAQüü fîKi iÄZöI _epeü i jž Gjüë
i ö_Kð@Zö^äWjü @agý RiZöI @ k üb\üë üfîKaüýMwK cªüë üKüZK ÈüZªý
_efI ž üjüA[üG ir’^(16)

WcþaRië aüý\küë @iRKüföcLýZü · eRY i \i ý ejŕ[ü«öüüi cüü^ üjüf:-

1. cĵëü@i - cĵëü`üëü aüfü
2. Xŕf@ü - üXjŕf aü\K
3. fî ir^@ü - fî irþaiü UüCk aü\K
4. Züi ü]üëë - Züi üaü\K

_üað\AUöUüCk aiRŕ[ŕü I aiRü\ke i \i ý _ü eëKcþej ĕ [üf ü @iRKüföcª üKüZK
\küë ŠëKü aü\K ejŕ[äüëëüi bköüI Züë aüýKüë i dLýü _ü üjüA[üG üüi cir^u
cªëë i ü]üëYZü cĵëü@üë _@ cĵëü@ü, Xŕf@üë _@ Xŕf@ü üjüA aüġir^Küic aüý
aRüA[ir«ö ZëWjþŠë Wüëcĵëü@ü [üf RüY Kö\«ü _ëh ö Züü \A _@ Keüic^ö I
üëMþ^ðcª [üf cĵëü@ü ö _üë Keüic^ü _@ i üü\ cĵëü@ü I ^iZüëicP; äcĵëü@ü
(aWþi Vþ) cª aüġir^Küic cĵëü aRüA ‘WcþaRië _Äü_ühKZü Keŕ[üf ö

WcþaRü@«Mž abðüaüý ~ª i ö_Küë ^cüë Z[ýckK aëeYü _äir^ Keü-üAQö

cĵëö(cĵëü)

‘WcþaRir \ke aüý~ª MwK cªëë’cĵëö @MMYü ü GjüKäu fîK_ü d i üjü ir^üAë @ü\c aü
üföKk eĵ_Kĵ ü-üA_üë ü Gjüë aü\Kkë’cĵëëü’ Kĵü-üG ü aüRü \ke i cÉ aüý~ª
C_üë @bñZü [äü RüY aëĀ i \i ý jöcĵëü aRüA[üG ü aüP PüföPüföaRüA füü aüK
_ä] ir^ý \Äëëcĵëü@ü i aüü @üMüë ejäü @^äü-ŷü ü Züë _QKë_Q üXjŕf@ü, fî ir^@ü,
Züi üaüfü I ŠëKü/Sü- aüfüKëüë ejö^R ^R aüý~ª aRüAaüü\LäüKëcük i cĵëü@ü
_ŕ[üC Züë cĵëüë ü~Cir^_üepë i ë]üë ZüKë^ä eY Keü@^ý aRþ@üicüü^ aRüAaü
@üë_ Ke«öü i cÉ aüý~ªüë ü\azüicüü^ @ai ü_ž üjüA[äü aüġi Keü-üA[äü üj Zë
aüý~ªMwKëWcþiŕwK ü\azüü _žüK eü_mir^ Keŕ[ü«ö

cĵëüë C_öö _äKüKüë WcþaRü\küë aüġü j äaiRŕ[ŕüüüi i cdüë üfüwK cĵëüë K[ü
Pëü Keŕ[üfö aüġüë c]ë Èë i jž aiRü aRüA ^iPMüZ Keðüë üKöYi @ëi äĵü^ [ŕüü
Këüü\äü\äüüë@üj þ^ Keðüë aüġü i `k üj fü ^üj üü aüġüë üKüCk Èë üXjŕf, fî irþbkö

@i^; ailye M_ ue g± bZue j Rò-üC [fii` küe Zij üù\ aZici^ uè@iKhY Kfú^ij dKicMÜ
Keü_iefü ^ij öü üi aikiéü, bq, _RK i cüÉ bükYüue _Wpfo üi cüü^ aöüVieè@ij èò
@]K c]è @ [P ZiaáÉe~éj aily~^a Z@ieòKeüikéPüj üf; üj üf _ieüf ^ij öü üghue
üi cüü^ bicü-übüéü ù\ aZiu geY _güf ü bicü @iC übüéü ù\ aZü Wcpaüü aü\KKé
É_üe cjéü ^cüYe üKogk aZiAü\üf ü Zü_üe üi É_ü\g @^é_ aiCüj ^kü i jZ
Köi üe Kij ükü I 'i ó ò i üwKéZük_Zé 'Kfþ (_K) i ü~üM Keücjéü Z@ieüKfúüGj üaöüé
GK _eö; Z e_ üÉ_ü\Lüü@^é_üe üi abö'üü\au\auue _iep(eüM) i üeP^üKfúü
ü~üR^ ü~üR^ \eeéÉMe ü\ aZicüü^ Gj ügYöc j_éKéjüA @üi [üf üc^Lü üe ^Zy
KeüübüMeüM LüA bque cü^üü, ü_jeY Küf üüi \ð Vieécjéü üfúK_üü üj fúü

cjéüe güéiek MV^: cjéüe @ikie ü\ LüüKéKj ükü aü` ü^fþkòö Gj ü GK güé
ügüüüéj aily~^a üjüA [äieéaü\K KküKie Gj üKécjüe ü~üLò aüde ^ü^aZ _üdüM
aküe abö'üeKce Ée C_ü'üKeüüGö cjéüe geüéKéclüZü PüéübüMüe abq
Keü-üA_üe ~[ü:- 1. cü(cj) -Gj ü_Zk]üzüe ^cZ, 2. ^fü-Gj ü aiCüje GK ^kü,
3. i ó ò -Gj ü_Zk]üzüe ^cZ ^kü I 4. Kfþ(_K) - Gj ü Zük_Züe ^cZö

üXüfþ(üXüf)

@üfþPü ailyaé e \Züd aily~^a üj fúüXüf ü Gj ü aRüM_üe ^ü\ Küe ü Gj üe aü\KKé
'Xf@ü' Kj ü~üG ü WcpüRü \küe @iRKüfö i aVieééi K@ü, ^üüü Z[ü PkP k bicKü
üj CÜüXf@üe ü i aéaülyKüeü bküXf@ü c[±] RüY ü\ aüüq I ü\ aü i ü] K ü _üZyK
aülyKüe ^R ^Re aily~^a (Instrument)Kéü\ aü\ aüü _Zük cü^Keüi 'ü^ \e«òü
_Riaüüe '@KZü PCF' (@I Z PüCk) I eqüüKü fMüA [ü«òü i kùb\üe üXüf, cjéü,
fö ü^cú^üe abö'üü\ aZüü] ÄZ üjüA ej [ü«òüüi bküaüly~^a Kéü\ aZüü ePü^é-üdü
übüMeüM ü\ a _Rü @ieü] ^ü Keü-üA [üGö üXüfKé_Rü Keüüe @aüj kü üj üf üXüf
üaüküaük @üü_@üü_ aiRüCV[üü R^gZöej Qüü G_eKü@üj kü i ük ü\ aüü üKü_ \Äö
_WjXf@üicü^ue Éü, _füQ@ü cZyüclüe _Wjüü K[ü c[±] ajébüüe PyZ j Gö

MV^ I ^cÜYadö üXüf @ikie e üMüUG üMüfKüe MŠi(Cylindrical)Ké@ü] üe Keü
(M_üéü, Wcé) ae aü @ü' AZyü\òMOe)üXüf ^cÜY Keü-üG ü KüVMŠe akKk Z[ü
C_e jüfKü @igKéaüéü üe Pü, ò` wüMŠe c- KüVe cSü@igKéF `ü fj Yü \üüü üLükü
aüj üe Keü-üA [üG üKüM j üŠe üa] _üdü_ü cfcüüe ö cüü_ [üü, gá PZbR j RieüüüK
(Kéþ)ue üXüfe cü_-f` \A`Ü, jüZüe aRüAüü_üLe üMüüfA 3 `Ü 5 A I
aüüüe aRüAüü_üL 3 `Ü 8 A [üüaük cSüMŠe üMüüfA 4 `Ü 5 A [fü ö Gj ü
M_üéü KüVüe ^cZ ügá PZbR j RieüüüKü Kjüü@^é_üe üXüf MŠüKüüfúüaük j üZ
_ü @üwKüaügüA Keü-üA [üG ü Gj ü i ü] üeYZü GK `Ü \g A, f`KéaSiA [üG ö KüVMŠö
I \ü [üü i cdüej ö üLükü P, ü Küc Keüü i äüüj Gö

uXif _uAnCYA KiV MŠKèPKKY Keò ÉZ Kei ueau _ue Zire Cbd cġ KèPcWj \Beu
QicYü Kei~üA [üG ü üMüUG cġ Kè üMüèè Pcwjüe QicYü(i ü^üd bühüe Q_e)
Kei~üC [äuauk @^y cġ KèüQkòPcwj \Beu @iaé Kei~üG ü @^yü^y @ü^; aiüy bkò
QicYòKeau _aèèüMüèèai üQkòPcwjKècÜJòZük K ü _üüüYòLeüe gLüA \@ü~üG ü
Gj üKè@iagyK ci_üe üMüfA KeòPKüUü~äu _ue eüZüe _üYòbZüe aZèüA \@ü~üG ü
_e\ò i Küük Pcwje üfuc @ögKèaij üeKèeLò QicYòKei~üG ö üMüfükie Pcwje
PZä_ügüe aiCġ ^cZ LùŠ i eèaiCġ KiVKè_eġ obZüe eLüüüMj\@ü~üG ö Gj üaiCġ
KiVKè'i èir Kj «öò 'i èir VieèCYüi üZ(cü_ aügh)@] K üMüfAe GK üMüfükie aiCġ
_üZ@üKè _YpZirC_üe MkiA PcwjKè_üaèe ücÜMj\@ü~üA [üG ö Gj üaiCġ _üZ@üKè
'cŠfir Kġ ü~üGö \A_ügüe 'cŠfir I 'i èir fMü~üA [äu PcwjKèMŠòC_üe bWjyeLäu
_üAn@iagyK üj üA [üG Pcwje e{èò

_üaüKak aiN LüA [äu üMüèèPcwjüe üXif, fò ü^pAZyü\òaiüy QicYòKei~üC [fü ü
i ü^üd üfuk agbi @^i üe üi Pcwjüe aiNe üKä] ai üaüSò [üG ü GYèüi aiüy aiN
MRð Kfü _eög± KeòaiüR ü Kèè@üRKüföaiN @üKèYüe üMüèMüB ceäu \Áü« Lèp
aek üGYèi ü] üeY cZ üMüèMüBu Pcwjü aiüy ^cÜYüe aYaj Z üj C [äu ü\LèüKèckQòü
üMüèèPcwje üfucMüKèQicYòKeau _aèèai_üe Lèè Kei~üA_üèü KèèüQkòPcwje
C_e @ögKèQicYòKeau _aèèüfucgr'y KeL@ü~üG ü

fò ü^p: Wcpaè aiüye \è bòüj fü fò ü^pü @^yü^y @ü^; aiüy bkòGj üe c^ cLý \AUò
büM ej QüGj üe geüe aiüLükÜöGK üføj ^cZ j üŠü cġ üe üMüfükie üLüfü @ögKèüMüèè
Pcwjüe Q_e Kei~üA fò ü^p_ÉZòKei~üA [üGö üQüü @üKèZè fò ü^Kè'UüCkġ Kġ ü~üGü
cġ èüe Zük ai_üeKèè^é eY Keòfò ü^èü fò ü^pàRüA [üG ü fò ü^KèWcpaiüyKüecüü^
üKak Pcwjü QicYòKeòayaj üe Ke«üü Züe fġ üj üŠòKcüeu j üZüe ^cZ üj üA [üG ü

gönpRü: KQòahò_üaüWcpaiüy \küe \AUòUüCkġpau fò ü^pauRè [fü ü\ke \A RY ~èK
i \i y Gj üKèè_üe bWj_üZyüK \AUòüfLüGüPcwj \Šüe fò ü^KèaRüA Pò üKhk ^Zý
i j Z üKkú^üü bkò@üLWjüLk _ägð Ke[üfö üi cüü^ ü\LüC [äu üLKMüK c^üe
]^èüi ^ Keò_üüüe _Ai ü CVüAai, G_eKò@üLü_Züe Qè ö CVüAai üKogk \gKuè
cMġ Keü\c [fü ü_üZyK fò ü^pè aic I \I Y_ügüe \AUòüfLüGüfġ üe gön L~ü
üj üA ej [fü üaiüföGj üaiüy \ke ^ic 'gönpRü' Kġ ü~üC [fü üGbküüKogk ü\LüAaiKè
üj üf KkiKüe GKü] üeüe ^Zý, aiüy Z [ü @üLWjü üLküe _üewc [äu \eKüe ü
^Zy aiüyüe \I gð üj ögüüüföüj üA [üGö Gj ü i üwKèüi cü^ue güeüeK I cZü ^ [üf
üLk ü\LüAai i _a ^èj nü GYèi ü] üeYZü \ke K^Á i \i y cüü^ j ö'güüüfö bicKüe
@aZü%ðüj üA [üKòü _üaüaèüj C>acü^üe GKü] K 'gönpRü' \k GKZá^Re Kkü

ùKogk _àgð Keđúrf úùì cí^u bZeégòvúfògòvúfòc^úe _Zú~úMìZú c^ új C[řú ù
Gj ù\Beù ùKogk Z[ù \I gòvúfòcú^ ae_I /K^yú_I Ze` eè ùcWúfþaú _eÁúe
_úC[úf ù KQògòvúfò^Re K_ùk, QùZòau àúj è PcWjúe ùcWúf ù^ùMþMþKèù` ùMþj úA
SřúA eLòN ùN ù]eò^Zý I @^yú^y ùKogk _àgð Keđúrf ù Gj ù\Beù àù\yKúe \k
aùgh Keògòvúfòcú^ C>új ž ùj C[úf ù

fò ú^Kè _ád GK `ù ù\Nj agđ \ALS PcWjúe ùaìkù \S \Beù aRúAaùKéj Gö fò ú^p
ai àù _ð è ùMúfA cǵ è ùMúfA Zk^ùe LþKcpù gá PZbR j Rieđúdku fò ú^Kè
cú_òù\Lú-ùA Qòù~ Zúre cǵ è ùMúfA 3`ù 6A I \_ð è ùMúfA GK `ù \A A I
CyZú _ád GK `ù ù _Kúe ùb\úe Gj ùVieè@ù^K ù QúU I aWúfò ú^pc^ ù\LàuKècùk ù
fò ú^Kè^A ZcWþS@ kùe GK i è e _ài \ _Pkrž @QúZúj ùj fù \i þZòfò ú^p RfþZò
ù\àZú ù@ ke _èLú ùfúW Gj ùKéaĐúA Kj «òù~ GK ù ZcWþS aKþ MeùMúy (Meù)
Múe RúY abúe aǵe aù\yKúe ùfúk ej [řú ù ùi KèùWýùì @ ke _á ð aŠú I MúMþ
cǵ è ùaú aǵ] e Z[ù C eú] Kúeú [řú ù ùi ^R Nùe GK fò ú^peL[řú ù ùi fò ú^pe
^úe ` \i þZò ZúrbZúe RfþZú ù\àú @] ÁZ ùj úA ej đúrf ù Zúj ùKè@iaǵyK ùaùk
aRúA bqè i j ž _Rú Keđřú ù_ùe_ùe Zúre @ú[K @ai ú ùgúP^ud ùj àù` kùe ùi
fò ú^pe [àùRfþZú ù\àúe ùi àù_Rú Keàùe i c[žj úA_ùeřú^ùj ù\àúe qçLò
ùì _Rú ^_ùA Zúre Èù _řú Qè ù i cÉúeLúAúf ù GK [ù RúYò_ùeòùì aù\yKúe \i þZò
fò ú^Kè@_ùe àúšòúj úA A|epcšúe Mbúe Mšúe ađ Rđ KeàùKèMfú ùj ùf ùi
cfú^ùj óù ù\àú ZúKè\A Zúř[e Xò_ùe @úYòù` ù_ùMþù\úf ù ùi AVèùì fò ú^pe ù\àZúKè
IkMòúj úA Kj řú "cú Zèùcúe Èù, _@Sè i cÉúeLúA fò ùcúW ^ LúA Kúj KùeLQè cà
ùZúe ùi àù_Rú @úC Keò_ùeò^ùj ð ZèùZúe ù~CèùWýAzú ùi AèùWý~"ò"

GZkòKj ðfò ú^þC_ùe @eèù. Ck, ùMúUG KKWý@Šú, ùMúUG i ùZ MYèù\ù_ Rúkòì ð è
K{K fMúA A|epcšúe Rk ùi àZúe ZkKèbi úA ù\řú fò ú^þòZk cšKèbúì èùì ð
c.eúe_èe aèùM Mú^Kú CúZA ^\ù Nùúe @UKřú G Lae èùRúe\èùMfúò eùRú
ùì VúKè~úA abúe aǵe \A RY ùQkòRM@ìkòWcþ_řúu j úZúe fò ú^þKè ^\ù Rkeè
C;_ùe Keò@úYúfò RfþZò_žýl Zú^K ù\àú ùj úA [àùúj ZèZúeèùR Cèùì _eù e bZúe
eLú_ùeřú^ùj ð a ðú^ \i þZò fò ú^peùR_á ù\ aúj ùe ùMúUG ùQúM Múþe eLú-ùA
_Rú Keù-ùC@Qò NUYúMwaǵ èùRZúKúe, @[ž GKùg gZúeùePZè ž gZúeùc^e
ùàiùfòRúYèùKèck[úGò (17)

WcþRú \kùe aùRè[èù@^yZc N^aù\y j ò íaùe Sì~ aùSèKú i íaR^ù^ aù\y~^a ùj úA [àù
ùj ZèGVúe Zú i ìKúe aǵ\ a%đ ù Keù-ùA^ùj óù @] KèèWcþùfúW Gj ùKè^ùR ^cúY
Keđ [úkòù Gi aèRđ^h aúj ùeèKúò@úYòayaj ùe Keđ[úkòù

Züi ü: Züi ü @ü] êK ^üMeüe _@Pü^ ei_ ö WcpRü \ke @^yü^y aüly~^a cçö~ \öZeKüèò
jG, üZüa Züi üKêfY eü_ a%ðü Keü~üA_üe ü KieY Züi ü aðü üXjyf, fî ü^pAZyü\ie
cj B` ÜöCVö_üe ^üj öö

aüly~^a j ö üaüe ü \LäüKêMüf Züi ü GK aWjKüWjA @üKZëö ü MüUG cüÜöKüWjA C_üe
üQkòPcWj QiCYòKeòZüi ü _ÉZ Keü~üA [üGö üKj öüKj öcüWjPcWj c^α ayaj üe
Ke[äü ü \LäüKêcükö Gj ü K&ei cüÉ _i | Ke«ü^üj ö cüWjPcWj ^üZ Züi ü KêüWj
eüZüe bf aüüR ^üj ö cüWj eüZüe ügüA_Wj[äü ü~üMäGbkò üj üA [üGö üaüfö Wcp
üfùKaçbi ej Öö Züi üKêü \K \CWj eüŞüaKüe SfüA \AUöi eëüCçg _üZüü i üj ü~yüe
aüRüA [üGö

(Q) üfùKKäWj

üfùKKäWj üfùK i öÄZë GK Ki eZ _%ð\M ü "KäWj GK cü^aüd Kkü, GK i öÄZK
_eò Kigö i öwiZ, ^Zy, @bð'd Gaö PZKKü bkòGjü cYh i cüRe AZjüi e i öÄZK
@ü]üeö"⁽¹⁸⁾ KŞcike WcpùfùKue RúaKü ckZü Kêbò K üjüA [üf üj nüi cü^ue üLkKä
C_üe GK ÉZ^a @bèPòej@üi Öüü gäc bZüe cü^üe~^ @agý üfùKRüa^e GK ÉübiaK
NUYüüj k Keaü i cdüe, ZkòüeüAaü i cdüe, MüZ MüAaü K [ü@ü, _äèèCüfL KeðQö
@ai e i cdüe gçgè Kügüe-Kügüeu i ücZ c^αc adÄ _èhcüü^ c^α üaük üaük ^Re
_iepeK üLk üLkòcRü~cRfü þKe[üköü gäc fùNa Keòc^KéjüfKü Keaü _üAüüLk GK
cü^αc üaüföi cüÉ bia[üköü @agý üÜüÜ üÜüÜ Ö@üü üLk@üWj_äè èÉbiaMZ ü Gjü c^αüe
KQÜü ücäLK _epeüMZ 'eüj ü] eir' I 'üLkMüz' RWZ [üf üj nG _á wüe Züj ü üMöY ü
_üZyK üLk üKüZK ^YÄ ^üZòdc \beü _eò kZ üj C [üf üj nGi aèi Ü^ I Kük üb\üe
_eè ðgük ü _fäüWjüLk I aüÜüLküe C_KeY @üagýK üj C [äüaük Wwè üaüj ü~ eü
_PòAZyü\öaðü C_KeYe üLk ü

Wcpü müüid c^αüe @«Mj KäWü aü 'Indoor game'e _PK^ ü \LäüKêcük ^üj öü üKak
üKüZüÜöaj Mj KäWj aü Outdoor game e _PK^ ej Ööü ^cÜe üi i ö_Küe KQöCüfL Keü
~üCQö

üLk cüü^ j ö_zü~üMZü ü Gjü \A RY aýqöc^αüe üjüA_üe ^Zaü \A \k c^αüeö
üLkKä ü~ güeüeK ak Z [ü aýqMZ üKagk C_üe _~yagZ GK [ü i Zö Z [ü_üüLk MZgük
üj aü bZüe ^Re aýqMZ aü \kMZ i Üö@^è-üdü C_i Ü aq öLUüAaü \eKüe _üWjü " KäWj
_ägð _üAüi aëaük i öMVZ @üüdüR^, \A RY Köü \A aü Zü ü]K \k,..... _Zü~üMüZüe
aRd fübe ^YÄ i Zäl KQö@i^hwK ^d^aYe @üagýKZü [üGö"⁽¹⁹⁾ Rüy üLkükü ü~üZ akgükü
üjüA [üf i q ü_zy_ðèZüüjüA^ [üf üLküe aRd jüi f Keaü i j R üjüA^ [üGö \Äè_züü
üLk ü~ ak I aq öG \AUe i c^üüe _ägZ GK Ki eZ, GK [ü cü^äüKê_Wjüö

WjçpùfùKkÄWje KäWüüI Zâüj CQòMün\iS Kóü ^\ü Kke C^êj aüfö_Viö üaüküaük
i cZk]ü^Lküe c^ üLkKA Keç[äü ü\läükéck[üG ü üKöYi öMäcüe üLkäu CüYgyüe
üLk_Wjçüe äyái ü ^üj öö gicRüái i cüRüe üLk ü\^|ð i cd i üeYü c^üe @«bêj ^êj nü
i cd ckQòZ @^Kk aüZüaeYUG _üAMüf Gj öüfùKcü^ KQòüMüüG üLk üLkäu\A[ü«ü i aè
eKce üLküe _äü _üLü_üLüadi e üLküüküü^ j ö@igMj Y Keç[äü K[üü\ü~üG ü aRdFüö
Keç[äü äyqöai \kké_èÄüe, i çfj ücWüf AZyüò_äü^ Keü-äü äyái ü Gcü^u üLküe ^[üG
ü@^y_I üe _eüRZ äyqöai \kkéKéWAñbkoäyw aü Zü fy R^K @üLüü \èü~üA[üG ü@]K«è
üKüZK _füü üLküe fNè\Š aüü^ äyái ücü^ ej Qüü

Gj ü @üKéEüKüe KeüüKüüj a ü~ üfùKMüZ, üfùKK[ü, üfùKüLk bküü~üKöYi öüfùK
C_ü^ü^ üKöYi öGK R^üMüÁüe ^RÉ i µ ö^êj nü bÜöbÜüfùK i cäüd bZüe Gi aè _PK^ KQò
KQòZüeZcy i jZ ej Qüü GYéGMWKe ck aü ücckK i üKé@^é Sür^ Küf GKü _eöfüüM üG
_ä wüe a%Z üKüZüüüfùKkÄWüü~ üKak WcpRüzü üfùKu c^üe j ö_PkZ Züj ü ^êj nü Gi aè
üLk WcpüfùK üLkç[ü«üaüfö G _ä wüe @üüfùP^ü KeüMfüü

WVé

WcpüfùKu bZüe _PKZ üLküü^u c^üe WVéüLk i aMüé@]K üfùK_äü ü Gj ö
üLkKé_füVüéé^c adÄ ~üGüü cüÉ üLk«ü@agý üLke \A \küe _üLü_üLüadi e üfùK
j öbüM ü^A[ü«ü _äüZyK \küe üKüZ RY üLküükü ej üa Züj ü ^q èeZ ^êj nü K«è\A \küe i cü^
i öLyK üLküükü ej üa-Gj ü ^äü ü Gj ü VKpKadWjçbküüLk ü KadWjçe ^äü Kü^èpLäpüagü;
WVéüe Kçpü RYü~üG ü~, _èYü üfùKkÄWü WVéüe KQò^äü ü~üMü\A @üj èöUKG gä/kZ Keö
Züre ^üKadWjçeL~üAQüü

WVéüLke üL Zâaügh KeòMün\iS ü Gj üKé_füüü^]ü^Lküü aü _Wjçü aüeüe c^
üLkç[ü«ü üLküü i cd i Kük üakü Gaö i Sýüü adÄ üfùK üLküüf üKak i Sýüü aü eüzü Rj ü
@üf@üe j öMün\iSüe üLkç[ü«üü

üL Zâ_ÉZ _üAñüKak \A\k cSüe üMüüG Müe UYü~üG, aüi jü KadWjçbköPZäi ücü
^%äü KeüeLüUüYüüWVéüe ^üj nü _ç[ü i è aü ^ü\çüMü-äü _üAñäücYüüe VKpKeü~üG ü i èp
]eäü üLküükü RYK üLk @üe_üe 'KZp. KZp. KZp. KZp... Keö^R \ke Ne üWAñ_žü_I u
i ücüüe _gè~üG ü Züre fl y üj füüi i èp]eç[äü bZüe aü_I \ke Küj üKé^ü Küj üKeQAñ üüi
~üj üKéj Z Kö üüMüWjçe QAñü\fücü^ üi j üüLküe üi cfüü@[üZpZüKüLkeäü\èü~üG ü
@^y_I üe ~\üi èpçüMç[äü üLküüküKéäüeü]ü]eö\è«öl üi cSüe äbüRKüüeLüüü ^\ü^pKéEgö
Keö_üefü ^üj ö Züa üi ceMfüü i èpçüMäü üLküükü GKü ^ügüü üe ü~üZ i cd KZp. KZp.
eüj] eö_üefüüi ZKüi cd bZüej ö_žü_I e Nüe ej_üef[üGö ^ügüü ^_üAüf üi ü` èö-äüké

aip̄ ū \AUò\ke ùLkikúMY RYK _ue RùY _ikòKeòGj ò_eòej̄ ū]eġ[ùkòò aò_I \ke ùLkikú
ceòù a\kùe @^y \ke ùLkikú a òCVòù ^òc WòVèe ^uj óù Gj ū ` kùe ùLke _ZUòeiCŠ
guNáguNáugh ūj aù i j Z @]K MZgúk ūj ūA [iGö

GbkòùLkùe gieùeK ak i j Z PZè ùKigk c² @iagýK ū @^yŷ Mácý ùLk bkò
WòVèe c² ūag ù_ùhùK aù ùKòYi òC_KeY @iagýK _Wj^ [òù ūj Zèù- ùKj ùù-ùKòYi òcġj ùe
Gj ūKè@ùdiR^ KeòC_ùbùM Keò_ùeQ«òù

ùajj ù• eù

Gj ū GK Sòue ùLk ū Gj ùùLk c² @^yŷ ùLk bkòMùñ\iŠùe cLýZù ùLkù-ùA [iGö
ùLkUò\A\k c²ùe I _ùZýK \kùe i aò'òU5 (_ù) RY ùfLiGñ ùLkikú ej òù \eKùe ū
^òcZù i ūZ, i ūZ RYKeùùciU PC\ RYùe ùLkù-ùA [iG ū@]K i ūw i ū[ú [ùf ZùùécġùA ^@/
\g _-j̄« c² \ke i òLýù aXjAaùe KQò_žòŠK ^uj óù

ùLk @ie_ùe _Wj̄e ùMùUG cŠùe \AeèZòòRY Vòù ūj ūA ej ò_ùeifù bkòùMùUG
aé iKùe Ne KUù-iG ūù i Ne Vieè_òd _Pig/hùVG ` ò \eùe @ie cŠùe ùMùUG @idZùKùe
ùI ZàKeù-ùA [iG ū Gj ùe @ùKùe Q@/ i ūZ ` ò f' I . eġ\_ù ` ò I i ùe ūj ūA [iG ū \A \k
c²ùe cÀie MŠj̄cŠ (Toss) _KùAaù \òeù_žùc ùKCñk ùajj i ai ūAa I ùKCñ\k RMò GK [ù
^òò ūj ūA [iG ū U i òRZòù \k i ū] ùeYZù ùajj i ūj ūA [ùkò ùajj i ùMùUG ùQùU _[e C_ùe ai ò
eùj ū Zùre ^R \ke @^y i \i ýcù^ @_e cŠe @idZKùeùL ZàbZùe ej «òù ùi cù^u c²eè
ùKak RùY aò'ùaj] ùe ùajj i ^KUKè-ùA Zùre Ne bZùe _ùag Keèj ò_ùe ū @^y ùLkikúciù^
ùajj i _ùLkèMfù aùUùe aò_I \ke ùLkikú QÀù\ùf ùi ceò-iG; @[ùZùLkeèajj ùeò-ùA [iG ū
ùZYèùajj i Keġ[òù \keèRùY ùLkikú ùajj i NeKè-òù_ùe aò_I ùLkikúciù^ @^y aùKòùLkikú
ùKcZòùajj i ^KUKè-ùA ^_ùeòù ùi [ò ùAñQKòej «òù GbkòQKù_fùe ùLk MZgúk j G ū ùajj i
Ne bZùe ai ġ[òù ~iGñù i aò_\cèj ùù i Vòùj ūf Zùre \ke @^y cù^ aò_I \ke ùLkikúùe
'KZp... KZp... KZp...' Keò^ù\ ]eòNCWj̄ù^aie cCKù CŠġ[ùkò ùajj i i 1Le NeKèù\òWj̄
_kùAaie C\ýc Keġ[ùG ū aùU cŠùe ZùKèaò_I \ke ùLkikú QÀù\àùcù^ ùajj i 'PKùr
ùj ūA [iG aù Zùre cZj̄ NUġ[ùG ū ùajj i ceòù@ [ùi _I e_ùeRdùj aù I ùi _-j̄ùde ùLke @«
ùj aù ù ùajj i ceòù aýZùZ ùMùUG \ke ùajj KèQùWj̄ i aèùLkikú ceò-òù \òeù c² ùi \ke
j eù(_eùRd) ūj ūA [iG ū Gj ū Wcp̄_epeie K^yù (ùajj i) UYù_žù@^KeYe GK _fùLk ū

_f̄p̄ùWj̄

'_f̄p̄ùWj̄ ùLkUòQ@ùe ùLk ū i e-ùc [òù ùLk bZùe Gj ū @Zò i ek ùLk ū @ZùZùe
cYh_žùc aò'ù i ùR- i e-ùce ùLk ùLkòù_ùe KàWj̄e aKig Kicùe i _aZù \Zùd PeYùe
@Zò i ek i ùR- i e-ùce ùLk ùLk[òù ū'_f̄p̄ùWj̄ g±eèG ùLk ahdùe _ePd cKè-ùA [iG ū

'_řře @ [ð_řřü aü Q@ü Gaö 'adMŷe @ [ð\Š ü üMüUG f´ adMŷGaö ZírVieê@^ý üMüUG üQüU
adMŷi j Z üLkUöüLkü ~iC [äüeGj üKêG_eó^icKeY Keü-üA@Qüü

_řřadMŷMüüüŠüe _řřicüü^ üaüküaük üLk«üi Z ; üj üř Gj ü üLk _üAn_KÄ üL Zä
^ëj ü KieY, _řřadMŷüLkřřü üaük Züj ü @^ý Küj üe cǰ üü\j üe aiRäüe bd [üG ü @j ëöc^α
üQüU adMŷNe Qüz C_üe FUKöej ð äüe @üguü [üG ü G \ÁëüLkUKêC^üj _Wŷüüe üLkü-äü
j ó^ëü _lö R^Mj kö^ [äü eiÉü KWŷüe c^α G üLk üLkü-üA [üG ü

_řřadMŷüLk \A\k aü \A RYü c^αüe üLkü-üA [üG ü üLküüü \A \küe abq üj aü
_üe RY RY Keö_Zö\ke i \i ýcüü^ adMŷ'VUüGair Kic Ke«üü aWjadMŷKêWüj üY j üZüe I
i ü^adMŷKêat@üj üZüe] eö_řřüc Zír'e C_üe üMüUG j üřřkü _j üe \ëü GK MYöZüKêg^αüe
üi cZöQüMŷ\A Zük _WŷadKê^ü\A ü~üZ [e Zk @üWéaüüWA _üeüř üi üZ i dLüü aü _G þ
\kKêck [üG ü Rüy üLküüe 'VüUGair @u i ü] üeYZü _ü /Q@eê@] K üj üA^ [üG ü \ke i äe
üLküüüe VüUAaü @u cǰüř ü~Cñ\ke @] K üj üA [üG ü üi cüü^ MüZ RM«öGaö äö_I \k
_řřadMŷüQK«üü üMüUG üMüUG \küe Zöŷ. eöRYeê@] K [äü ü\Lü-üA ^ [üG ü

üLk @ie _ _äëë_äü · LüŠ f´e üLküü-üA [äü üQüU Wwük@ü MüZ ^KÜüe V@üj üA
\ke Rüy üLküüü _řřadMŷVüUA üLk · feKüe üüi Vieëüi \ke @u MYZö@ie _ üj üA [üG ü
Zír_üe üi üLküüü üQüU adMŷKêMüZe i 1L biaüe @üW@ü ü [üA aWjadMŷe üMüUG _ügKê
MüZüe i ü~üM Keüüi j äadMŷi üj ü~yüe üQüU adMŷKêü~üZ \e _üüe `üv@üKêüPÁü KeřřüG üüi
i ü] üeYZü äö_I üLküüü RMö [äü `üüü RüMü @üWKê\_řřKüüKê` üv@üKêüPÁü KeřřüG ü KüüWüKê
C_eKêCvüA `üvřřüüaük äö_I \keëüKj öüLküüü ~\öZüKêZük _Wŷü _äëë] eäG Zírüj üř
üi ceö-üG aü ZüKêüLkeäaü\þ@ü ~üA [üGö üZYë_řřKüüVö` üvřřüüaük i ZKZü @af´^
KeäüKê_Wŷ [üG ü MüZeëQüUö` üvü ~üA [äü üQüU adMŷüü~üZ \eüe _üWŷ\k _I üe üi üZ bf ü
äö_I \ke üLküüü üQüU adMŷKêüi AVöV@ü üj üA MüZ ^KÜKê` üv«üü Züj üKêMüZ VieëüMüUG
adMŷaya] ü^eëKç\ëZüüe _KüA ü\A_üeüř äö_I \ke üLküüüüöceö-üA [üG ü @^ý _I üe
MüZ RMë [äü üLküüü ~\ö` üvü~iC [äü adMŷKêMüZ QÄäü \_äëë] fÜüaüüWA \eKê` üvüü\A_üüe
üZüa Züe \ke @u aXŷäüüe Züj üi j üdK üj üA [üG ü KüeY üi ü~üZ \e ZüKêaWjadMŷi üj ü~yüe
`üvřřü äü AVëMüZ ~üGüü~üZ adMŷüj a üi ZKö@u ^R \küe cǰg ü adMŷcü_e i ö_þäGKadMŷ
QWŷ @ügK cü _MYZüe ~üG ^üj öü Gbkö_Käüüe üLk MZgük üj üA [üG ü üMüUG \ke i cÉ
üLküüü ceMfü_üe @üe \k MüZ RMäü Küc Keřřü«üüüi cüü^ i cüÉ ceäü bZüe ~üj ü @u
ü~üZ üj füüi A [ëëj üe RZþ^þäü Keü-üA [üGü

GcZòawÿùUAKéFl ý KeòùUAñBeù ùUAKéi Sù^ Keđíkòù i cÉue _ükò· eđ_ü [e ùfLiGñ
i eòùuakKé~G i ađ]K [e fl ý ùb\ KeđiG ZúKèù i j òùLke aùRZie c~ÿùü \@ü~üA[iG ü
fKjfkí^ò

fKjfkí^òùLkúe ùLkúkúcí^u i òLyú i úcZ eùj ^ùj óù RYKèùLiRòùKéKj ò@^ýcü^
fUiaòü aù Múie ùj ùf LU, Kí^ÿ _UòCj ðMÿe fPò~üA[ükòù ùLiRòù _fù @^ýcí^u fPòù
bZúe 'j AfKò, 'j AfKò ùaifòWúK QúMÿiG ü ùi Gcí^ue ađ_eùZ \MKécj KeòùLòRòej [iG
ù fPòù ùLkúkúcí^u 'j Afb (ùj fù) ùaifòeWÿQúMÿf ùi ùLiRòù@ie, KeđiG ü _đ_üc ~ùj ùKé
ù\ùL Zúj òe ^ñ] eòZír_ùLkè~üA Qòù\ùf ùi 'ùWíAñ ùj üA~üA[iG ü _ea ð ~ÿùüe @^ý
i cùÉ fPòùf ùi ùi cí^uèùLiRòù[iG ü Gj òKèùe ùLk MZgúk j G ùùLkúú i òLyú i úcZ ^[òùeè
Gaò\ùü _ZúùüK [ùUòG ùLk bZúe ^[òùùj ZècSùe RùY \ARY NeKé fMùf c^ @^ýcü^
@ùKèùe ùLkKé fèeLòùe i c[ùj üA[ükòù ùKòY i òáyd aeù\ ^Keò \icú i e~üc aýaj òe
^Keòaj Z \ðeWcpùfùK GbkòùLkKèMùMj kùe ùLkò@üi Q«ùù Gj ùj òùfùKKòMÿe i aùüeèaWÿ
aùghZò

ùVwùVfù

Gj òùLkúe ùMúUG · eđ_ü j ùZe cRaZpùVwúKé\ARY _Zù~ùMú \AcŠèèKùLúe
~ùKò\A_Uè] eò_eEèKèùVf«ùù RùY ùVwúKèaù@ùñKùLúe ~ùKò] eđ[òùuak @^ý RùY Wúj ùY
KùLúe] eđiG ü ~G @^ýKè_QKèùVfò_ùefù ùi G ùLkúe RZifù ùaifò] eò^@ü~üA[iG ü
@agý aùe 'ùe ùVfùùVfùj aùbZúe ~G @]K [e _QKèj UüA_ùeđ[ò ùi aùRZieù_ aùaPZ
ùj üA[iG ü Gj òKèùQúU QòùMíeèadÄ ùfùK _~ÿ« i cùÉ (_èh) ùLk[ükòù MùñiŠ,] ^Lkú,
@ü' ùZùUò AZýùòì ð'ùe aùgh KeòGj ùùLkú ~üA[iG ü

XfùXfò

Wcpùhùe'Xfùg± Zúk] eùgùdù Keòù@[ùe aýaj Z j G üG ùLkúe \ARY _eEèe
ùakKé\A j ùZúe] eòZúk _KüAaùKèùPÁù KeđiKòù ùVwùVfù bkòG ùLkúe c^ ~G ađ_ |
_ò[òKèZúk _KüA ù\àùe i | c ùj üA_ùefù ùi aùRZùj üA[iGò Gj òùLk ~òKcí^u bZúe
j òùj üA[iG ü Mác \iŠùe Gj òùLke \A _Zúùüe@^ý i ù[icùü^ Pd^ KeđiKòù i ù] òeYZù _òd
i cí^ adi e Gaò i cí^ gùeùeK ak [òù \A RYueG[ùe bùM ù^aùKéKj ù~üA[iG ü

KCWùLk

KCWùLk Wcp_èpeùe GK ^@èieùcù^ùe~^] còùLk ü_đ_üc ùLk @ie, eècùUj ùŠùe
_ùYòbeòùì [ùe Q@/i ùZUòKCWù_KüA \@ü~üG ü GK ^ÿÿ \èZùe [òù ae K^ýù | ò_àMZùe
~üA j ùŠùe j ùZcùeòKCWùKèj ùZcùùe i Mj KeòùKèùPÁù KeđiKòù Zùu bZèe~G KCWù

KŠciKe WcþufiKi iÄZö

]eð_iefü üi @ieRYu @iMüe KQöi ðeùL ü Zü'e i ð_jeY üj aie _ZgZö_üAüf KCWþ
ü\A[iG ü Gj öùLk ü\azü I cYh cþüe cþ i ðNUZ üj üA[iG ü WcþRüzE_üepeK 'aRð
üaR^'cü^ ü\azüue _Zð_üZBKeð_ü«öü

@^ý üKüZK üL Zü'e K^ýü j üZ cMü'e KCWþ]eüf ae Zü'e cMü üLüfoKCWþaüj ie
KeüiKëüPÁü Keð[iG ü Sþcü^ üaüküaük üKogk Keöj üZe aXj @üwVKécMü bZü'e _eiA
UüYKeö]eü\A[ü«öü G_eòKüf _@_üL cMü üLüfoü KÁKe üj üA_üWjü Sþ Ze` eéKQöi ð
eLüf Züj ü_@_ü\ëü Máj ý üj üf ~üA üi j üZcMü üLüfoKCWþü\A[iGö Gj ü aüj @ai eüe
aeK^ýüu cþüe GK KCZK@ü_eüag i ÁüKeüü _üAñGaö_eÆe _Zö [ëü f {ü ai i üüiP
QWjAaü CüYgyüe Keü~üA[iG üaüfoüfúKaüðbi ej Qö

KüL@ üLk

üi j_ö_eüaüj @ai eüe KüL@Këü^A GK _Kü'e üLk üLkü ~üA[iG ü aeK^ýüu i j Z
@^ý _eüüeaMðcþ G[ü'e büm ü^A[ü«öö Gj üKé'Küü\üüLfü' Kj ü~üA[iG ü aüj R^Z Qücsþü
Zük [ëüügbKë_e_üYü'e _üüc cüüüPKUü@^ý_üYüü^A üi [ü'e KüL@ Keü~üGö üi j_öKüL@
C_ü'e i cüÉ WþüñCKë Keü_eÆe cþüe üaüküaüküüj üA aüRü aüRYü i j Z SeYü/^\üKë~üA
Müü]üA ü`eüü_ü'e G üLk i cü_ üj üA[iG ü Gj ü j_üeþRZþ^ [ëü GK i ücüRK üLk Kj üf
@i Zý üj a ^üj ö KCWþLk I KüL@ üLk \AUöWcþufiKue üaüj K aü_üaüj ü^ i j i ö_ëö

WcþufiKRüa^]üeü'e Wüë üaüCü· eü, i eþLfbAZyü\ö_üL üLk ayZüZ @üj eüüü^K
üMöY üLk ej Qöü üi MÜVKeüüQüü Q@ücü^ üLkð@ü^ | C_üüüM Keð_ü«öüüi cþeé_üfüü
]küLk,^B_Vü'e aüfM\ü'e aüföLk, f`Wüü CyWüü Sþü _PüLk @ü\ö@^ýZcö i müZö
@ü`üZüüü'e Wüj eüWüj KäuWAüüüLk ü\Lü~üC^üj üüi j_ö_eüSþ_üke 'üi Añ üLk GK i wüZbò K
üfüKkáWü ü Gj öùLkü'e Sþcü^ MüZ Mü@ü«ö:-

üi AñüMü üi Añ üi AñK i ð_e ü^Añ
üi Añüfüfü üfüfü i ü_A üfüfü
i ü^\äü üKü^ Müfü
üi AñüMü üi Añ...
@ü'üüJëüMüfü Zce \äü, MüŠ KüGUü'e ü_A
üi AñüMü üi Añ...
@ü'üüJëüMüfü üc'^ü übA
Péé]üüü'e ü_A
üi AñüMü üi Añ...⁽²⁰⁾

ùQùU Q@ìcùù^ Mùe ù_ùXj_RìKé@^KeY KeòùMùUG KùKùWjù\j ùe i eá eéKùVòùM-ò
· eòùMùW fù- I \A gùv KeòGK _ZùKùcK akò_Rù ùLk ùLk[ùkòù ùi @ai eùe ùi cù^u
bZèùKùZK aRè-ùAR^ju bkòù\àiaÁ ùj aie @bò'd Ke[ùkòZ @ìC ùKùZ VKpaRf@ùu bkò
cQùcQKù ùXùf, cj èù, fù ù^pAZyù\àaRùA @ù^ ; C_ùbùM Ke[ùkòù

ùLke ^dc, _Yùkù aù ^ic ~ùj ù ùj C^ù Kùj KòcYh @ù\c KùkeèPò aù^ù\^ i Kùug
ùLkàù @ie, Ke[ùfù ùLke C_KieZù ùfùKRúa^KèMbùe biaùe _bùiaZ Keò_ùe[ùèeZùj ù
G~iaZpi cùRùe _PKZ ùj ùA @ùì Qòù G _eù_á ùùe WcpùfùKkùWje ùKùZK ùagùÁYKèGVùe
CùfùL Keù-ùA_ùe ù

1. geie I c^Kèi á ùKùe ù
2. cù^i K \ZùkùKèfùNa j G ù
3. aydaj k ^èj ùù
4. Kùc i cdùe ùLkàùKè_ùWj^ùj ó ù
5. ùfùK ùLkùkù @^ye gùc @RZ @^ùLùA ùKak ùLkKèù_ì ù Keòèùj ^ùj ó ù
6. ùLkàù _ùAñEZ^a bùua RcòPj ù KeòèLèù ùfùWj _ùWj^ùj ó ù
7. aRdùe _á_è Cfùì aù_èùRdùe Mè^ò^ [ùG ù
8. \kMZ C\ýce ù_èYùù^ZZBù^aù \I Zù aùXyù
9. gùvKùZ [ù@^gùì ^ a[ùe _gùd Y I i è gùj Z ùMùÁù Rúa^e ù_èYù cùk
10. _èùRd _ùe ùKùZK ^YÁ ùLkùe \S a[ù^ èj Qòù Gj ùKèùLkùkùcùù^ @ùMj e i j Z
cù^ò@«ùù_èùRZ ùLkùkùKè@_cù^Z KeòùGj ùe CùYgy ^èj ù aeòG [ùe ùi @ùMùcù
ùLkùe Kò_èaRd j ùi f Keòù ùi j ùi ðKÌ ù^A [ùG ù
11. Rúa^ i ùMùcùe _Zù~ùMZù KeòùKcZò@ùM] ùWj e ej èùKèùj a, ùi K [ù ùfùKkùWj gù ù
ù\A [ùG ù

@ùRè ayÉaj k \òùe ùfùKu _ùLùe LèpKcpi cd ùLk _ùAña [ùG ù \ùLe K [ù Wcp
R^ùMùÁùeèGj ò ùfùKkùWj \òKè\ò @al d ùj ùA ùfù_ùAaùKèai Qòù ùLk _Zùì cÉue @ù\è
[èù i ù @èùÉ @èùÉ Zùj ùe _PK^ Kcò@ùì [èù fI ý Keù-ùCQò _á wKùc WcpùfùKRúa^ùe i ù^
_ùA [èù ùfùKkùWj GK i èYù ^cùe _àù^ Keù-ùAQòù

Wcpüfikkälj i äeYü

KcK i äYü	Käljje ^ic	KG üLk«»	üküz \k	üküZRY (_zAkue)	ükMö üLk«»	üküzüak üLk«»	ayajž C_Key
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1.	Wlë	_eh	\A \k	i icZ ^äjñ	MñNüŠ / J'ir Lkü ^ü _Vü..AZyñö	i Kik/i Šjü	-
2.	ajjü. eü	S@_fñ	\A \k	7RYe@JK	MñNüŠ / J'ir Lkü ^ü _Vü..AZyñö	i Kik/i Šjü	-
3.	_fäWj	_@_fñ	\A \k	GküJK	J'ir Lkü, ^R@ eifü üLüfñ _Wjü	i Kik/i Šjü	-
4.	i ëpLfb	_eh	\A \k	i icZ ^äjñ	MñNüŠ / J'ir Lkü ^ü _Vü..AZyñö	i Kik/i Šjü	-
5.	üUAüLfb	üOU_fñ	ckž	GküJK	MñNüŠ / J'ir Lkü eifü Kijy..AZyñö	i Kik/i Šjü \@üak	üUAñ(Mf)
6.	fKpfKü'ü	üOU_fñ	ckž	GküJK	Mñ_eie	i Kik/i Šjü	-
7.	üVwüüVfñ	~@K	\A \k	RüY	MñNüŠ / J'ir Lkü eifü Kijy..AZyñö	i Kik/i Šjü	üVwü
8.	Wfñ Wfñ	üOU_fñ ~@K	\A \k	RüY	MñNüŠ / J'ir Lkü eifü Kijy..AZyñö	i Kik/i Šjü \@üakü	-
9.	KCWüLk	_eh/ëü/ ü\aziv aek^yü	\A \k	GK\A	aëij / Rie QicŠëiZuk	aëij / Rü @üdr^ üak	^ëi cüj i Šö _iYö _ZL fñ I KCWj
10.	Kiñ@üLk	_eh/ëü/ üOU_fñ ü\azii	ckž	i icZ ^äjñ	aëij / Rie QicŠëiZuk	aëij / Rü @üdr^ üak	^ëi cüj i Šö _iYö I Kiñ@

(R) ùfùKPKò ù

ùfùKkàWj _eòWcþR^ùMüÁüe ùfùKmi^ bò K PKò ò _; Zòc² ùaPZj %òü ù\j @i é Ü
ùj ùf cYh ayÉ ùj àü GK ÈüüaK K[ùü KèaY, Rwf I _ùj üWjNeü@ küe Wjge \é á ý ü
ùZYèùfùKciù^ Mäce RùY ùa\ý _üLeéj óJh] LüA[üüü Gj ò_üemeK PKò ò _; Zò@ \ýüa] ò
ùfùKRúa^Kéi é íleL@üi QüWcþfùKci^u PKò ù _; Züe _emeüe _Zò k^ Fl ý Keü-üA[üGö
aüghKeòMäcy _eüagüe ej[üü cYhciù^ üi ci^u aY Rwfüe C_f² ùj C[üü abòÜ
Jh]üü ad ,fZü I Mká@ü\è _ZàüPe Z[ü akKkü\Kéayaj üe Ke[üüü @üRKüfòPKò ù aini^
Kjüf ùfùK Güfù_ü[Kéj óaS[üüü Güfù_ü[òGK _üüüZý i býZüe mü^ùKogk @ü]üeZ PKò ù
]ieü ö Gj ü @üc ù\güe _á üe ùj àü _äéé@üüaü i ^Z C_ e aü PKò ù- _Yükü _ä]ü^Zü
@af ^Z ùj C[fü ü RWjüüüaü abòÜaü fZüe abòÜ@w (_ üw)Kéayaj üe Keü@üüaü PKò ù
Keü-üA[üGö Gj ömü^Uò_üXj_üe _XjKäüe Meéghý _emeü ci^cüe @\ýüa]üa üej @üi Qö
Wcþi ciRüe _PKZ [üü@ü^K ùfùK-PKò üe üKüY i öfLZ ù_ü[üü\LüiKécük ^ùj öö

G-üaZþWüqeu Jh] \üüügi , @]K_ükü, Q@üü @fZòNü (GKeKc GKþcü), \üü aSü,
@_i üe, Kück üeüM (RŠü) Z[ü@ü^K ÈüüüMe i `k PKò ùKeü-üA_üeéüj üü-CüKQüüüMe
PKò ù @QöZüj ü @Züaydaj k ü _äòKüküe Wcþ@üüRüZic²eéKQö_éLü ùfùK üKüZK ^YÄ
ù\äü\äüüé^Z^ -_Rü _; Züe i «Ä KeüZüüeüüüüe KQü@enZ Jh]e @] Küüüüj üA_üe[üf ü
üi i aüJh]üü C_ e @ü^K WcþMüéé Gj üMüahK i äMj KeQö üi j öZ[yü]üe c²eé^cüe GK
ZüfKü _ÉZ Keü-üAQö ùfùK-PKò ù \üüüGciù^ üKak cYhüe PKò ù Keü[üüü_gé I ü,
` i f, aj ^ I @^yüý C_üü\ü ad fZü c² Gj öPKò üe _eü e c²Ké@üi [üüüü üi i akéGK
i üeYü ci^cüe \güA \@ü-üAQö

ùfiKPKòù i ueYú

Kái ò	ùeùMe ^úC	Jh] I ùia^ ađò	C_Pie ađò
1.	gğàeùM _j kù Rê	j úZú aù Nheù ckKèù ùWj Zùre]èù ^KÙue _fiKè eLù-iA [iG ù	i Şyú i cdùe fMiZie Zòòò KeùKè jG ù
2.	_fiù Rê	K) @_eùRZù `fe KXj aù ùPeKè i Zùe aùŞòuaKùe SfùA \è«òù L) @_eùRZù ùPe i'ùe ei Y Kkò ayaj te Kùf [ŞùRê jG^ùj óù	
3.	Kèò	K) ùf`èùPù_ùe MŞ i j Z MùWj cğùA LiAaùKè \èù-iG ù L) ^Wjèù KZùKè i ŞùA Zùre _ùYò _AaùKè \èù-iG ù M) Wikó ùPù_ùKè QùAùe gùùA Zùre ùPù_ùKè \jò i j Z \èù-iG ù N) Kfeù_Zè ei KèfY i j Z LiAaùKè \èù-iG ù	i Kùk Lùfù_ùe
4.	ù_ùe ùK èù	bf RWjùZF _èùA ùùf ùK èù ajj teò -iA [iG ù	Qèùe adi Kè]eòùZfe _eùùY ^èù Keù-iG ù
5.	Peşù (Kè)	K) cùr fò_Zà Kfeù_Zà_bZò _Zù LiAaù \èù... ù L) ùMùG KkùWj @ŞùKè bùwò Qèùe ck\èùe]eèLèù \èù. M) ck\èùe cğùe biAù fò_Zà aùJò fMùAaù \èù... ù N) fò_Zà I K ù \kùKè i cùr _eùùYue aùJò LiAaùKè ù aù\èù... O) ajj ùWj P%èù]PicP èù]Mfùù Chè _ùYue \èù-iG ù P) 2/3 KkòK ù ei Y aùJòèù _ùYue cğùA \èù-iG ù Q) ei Y,]kPZù_èùe I ùi teùKè aùJò Kòòòò LiAaùKè \èù-iG ù	Gj ù_Zùg]K bkòc ^α cùù Kè 2/3 [e \èù-iG \òKè 3/4 [e \èù-iG ù 10/15 \ò Keù-iG ù

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] I üi a^ ađó	C_Píe ađó
6.	<p>Èü-üedM cúi K EZè aùk cúZá]K eqi ña</p>	<p>K) cè-èþPfoùPe, ađfýKeYú _ZáI _üzikMeWjüPeKé ađJó \\øi-iG ü</p> <p>L) c j f MOe QúfKé ađJó _üYúe ùMíkíA \\øi-iG ü</p> <p>M) GK PicP _eÁúe Sýü MŠKé Chè _üYúe \\øi-iG ü</p>	<p>üedMú i Kíkè ^ZýKcð i ièò Lúfú_Uúe ü LúA [iG - ZúZá - - ZúZá -</p>
7.	<p>cúi K EZè aèè ù_Uay[i</p>	<p>8/10 Kkòei YKé ađJó _üYúe cđiA \\øi-iG ü</p>	<p>- ZúZá -</p>
8.	<p>]kúí ña aú ùgZ_àe</p>	<p>K\kú bŠie ` f cMíG @üYò\jò i j Z ađJó ZúKé _üYúe cđiA \\øi-iG ü</p>	<p>- ZúZá -</p>
9.	<p>_á a _ue ` f (Placenta) ^ _Wjüf ü</p>	<p>RWj (Ma) \\kKíMò ` Wj Keò Z üe _èiA aúkò@üYúeKé j G ü</p>	
10.	<p>círe lúe ^ új aú</p>	<p>K) aüYúe lúe Chè _üYúe cđiA LúAaúKþ \\øi-iG ü</p> <p>L) aèWúfo aú @cZbŠü ZeKíeü LúAaúÑeü lúe új iA [iG ü</p>	
11.	<p>Mbò öPieüe aya]ü^</p>	<p>Zü^úJóRWj aú Ma c-KeùPü_ü QWjA LúAaúKé \\øi-iG ü</p>	<p>cúi K EZé Ü^ i ièòü _ue ü</p>
12.	<p>cúi K EZé a; Keòü</p>	<p>_üzik MeWjüPeKé ađJó fúMíFúMò Zóò ü^ Zóòü^ \\øi-iG ü</p>	<p>i Kíkè i Ü^ ügðP i ièò Lúfú_Uúe LúAa ü [üe \\øi-iG ü</p>
13.	<p>Mbò üZ Keòü</p>	<p>K) _üzik MeWjüPeKé ađJó _üYúe \\øi-iG ü</p> <p>L) @cZbŠie üPeKé fV i j Z ađJó _üYúe üMíkíA ü~óüw c^ue \\øi-iG ü</p>	<p>C_-èj úa\ýu _eicgð@^è-ídú ü</p>
14.	<p>Sø eùRiaZü ùj C ^ [üf</p>	<p>K) Zü^úJóeqc; íe ` fKé ađJó _üYúe cđiA \\øi-iG ü</p>	<p>@iagyK @^í üe `k_à ^ új üf 3/4 ü^ \\øi-iA üe ü</p>

Kái o	uedMe ^ic	Jh] I ui a^ ađo	C_Pie ađo
15.	~iNê Nir	K) K i@cZbSü l ié L) Zkiú_Zê ei l fV cđiA fMi-iG ú	~iNêNirKê_đuc eú Wj ú\au bf ú Nir i ũ^Kê_eAie Keò i`ú Kfú_ue fMi-iG ú i iae p fMiAau c^ú ú
16.	aQeú Nir au (GKRcu)	K) aiN^Lò` ke c-Kêù_Wj Zire _iCđ eigúZfue cđiA fMi-iG ú L) ^Wj i úXjKê cUò _iZie ú_Wj i _iCđKê ^Wj úZfue úNieò fMi-iG ú M) fg icúfp úPeKê aiUò ^Wj úZfue cđiA fMi-iG ú N) aij _ZKê eigúZfue _iYo ceau _~j« i SiA fMi-iG ú	- ZuZa - - ZuZa - - ZuZa - - ZuZa -
17.	@fZò Nir	j k\ú MYe @MKê ^eue ú_Wj úPu \e-iG ú	Qeie cir K ck @^jir^y cW\ay LiAau c^ú ú
18.	ú_Wj Nir	K) @cZbSü_Za l Wcèò _ZKê aiUò úf _\e-iG ú L) KKWj Paò úZfKê KKWj _e\leú fMi-iG ú	ú_Wj au @wue P k ~ú [Á _iYo Xjkúf _auKú ^d^Yuj iA [iG
19.	KiQe KŠeú	@kú k c-Kê ^eue ú_Wj Zire _iCđKê ^Wj úZfue fMi-iG ú	fõ_Za/ Kfeú AZyúò _Zú LiAau \eKie ú
20.	búZWj	\ú_iaKú uaùk _Rú Ke[au Nheúe eq fMi-iA [iG	úfiKagü @ijieZ ú
21.	_iYK;ú	úUúf (Meú) úZf fMi-iG ú	_Zúh]K bkòc ayajZ új iA [iG ú
22.	cyúfeú	K) i`ij Kê [ue 4/5Uò MwgCkò_Za úPiaúA Lè-iG ú L) Mú]iA i ièò 5/6Uò Zkiú_Za úPiaúA Lè-iG ú	^R _eúag _eAie eLò cgieWjYò úgúAai CPZ ú

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] I üi a^ ađó	C_Pte ađó
23.	_ikRê	M) 8/10 UòDA (ù_ik) Mŵyáú K\kú ijZ L@i-iG ü Kê ie ù_ik ai ie cüJKêüedMie fikúe ùNieò Zkk fMi-iG ü (ùfik agbi)	
24.	i ^ü_iz	_id 25 Mácpi üZü k MQe Qúfö ijZ 7UòeiA üi iebKéaiJö _AaiKê \@i-iG ü	@iagyK @^í üe
25.	@_i ie	K) cê-epPföüPe, @cêfú Qúfö @i MQe QúföI eG^p MQe Qúfö GKZá aiJö _iYúe ùMikúA _AaiKê \@i-iG ü L) GŠ@Kécieò ZikéüQPò Ziké_üYúe Mec Keò@\\ü I ùMífceP _KúA _AaiKê \@i-iG ü	Gjú [üe ai \\A[e ü - ZüZa -
26.	gbi	K) KúA Wó KéLü òcjfú c\\ue @I i ŠiA \\òKé2[e Keò_id 5 \\ò LüAaiKê \@i-iG ü L) Kúeüi ðpüZF 10/20 ùUü_ü \\òKé2[e LüAaiKéjG ü M) aii w _ZKé aiJö (GKPicP) cjéijZ L@i-iG ü N) @ie_ikéN@ue biRòüi MŠKé M@üN@ ijZ UòüG ùfLiGü 4/5 \\ò \@i-iG ü O) @ie_ikéiŠiA üi _iYúe Pür Keò _AaiKê \@i-iG ü P) cüWýKfRü ijZ cüi LüAaiKê \@i-iG ü Q) ai\\Wýcüi LüAaiKê \@i-iG ü	üeiMiké [Šü_ü^id /\\jò LüAai c^ü ü
27.	Kü^ay[ü	cjf MQe c\\üwKéPfö_üCgüe jüfKü ù_üWýei Pò_üWýKü^ue _Kü-iG ü	

Kai o	uedMe ^ic	Jh] l ui a^ aqo	C_Pte aqo
28.	Kick uedM	<p>K) AgE RUu uPe, bA@ku uPe, c-@iZouPe, _ZcFpuPe l cgaGKZaaUo5/7 \d 2 _u^ uFLiGn\@i-iG u</p> <p>L) u` Yu` Yo_ZKe_uYue iSiA ui _uYo_AaiKe\@i-iG u</p> <p>M) c-@iZouPeKe aiUo PicK]@i _uYue cgaA_AaiKe\@i-iG u</p> <p>N) _Zld 2/4Uoc-@iZou_ZaUpiaUA LiAau \beu ~KZR^Z uedM uj uA^[iG u</p>	<p>uZf, Ne, PaDRiZid LiNy LiAau c^u u</p>
29.	ckK K	<p>K) @eL l ueKe_eAie _iZue glUA, ae@iKiee MkiKeo \d KeuMiUG Mko LiAaiKejG u (_ad 10/15 \d)</p> <p>L) fo _ZKe_uYue iSiA ui _uYoChc [au uaik 10/15 co ai aiKejG u (15 \de1 cu)</p> <p>M) ^L Chc l ueue @]u uF^e P_uWj_Aai \beu ckK K R^Z eqi ta a uj uA^[iG u</p> <p>N) GK PicP Sbu MS i jZ GK K_pChc l ue _AaiKeuja u</p> <p>O) aiN LiA[au aRKu_uZe KiZKeaicjZ ag@uWuie cao bkò]ieY Kei-uA^[iG u</p>	<p>uQkcoti, KuWj, PuvWj @]K eM l uZf LiAau c^u u</p>
30.	@]K_iku	<p>K) Zkiu _Zaei 4/5 aq u ^iK _Wjue _Ki-iG u</p> <p>L) ay[u uj C[au uaik geMwKe Qe ue u` WjZir C_ue @eLi ue fMi-uA^[iG u</p>	<p>Qe oKkuo aq u^ uj uA[au \eKie u</p>

Kái ö	úedMe ^ic	Jh] I úi a^ aðö	C_Pte aðö
31.	\ikay[ú	M)]kú K^@e _Zë MŠKé gáúAaú \leú Qú új úA gLfü i kúYó aij ieið @]K_ikú bf új úA~iG ú]í^@ú ceP MQe úPe/@_iciew úPeKé@bíc^aZ Keú iZúe MúyA ay[ú új C[úú cúXþe að_eúZ Kírúe SfiA \@ú-úA[iG ú	ZírK C_Pte / Zíð aie ú\Ló Keú-úA[iG ú
32.	ai « úedM	ai «/ckkú új úA[úf Sýú]i ijZ fó Wikúe að úf C_i c ck[iG ú	ai «eú ú\áie aRí^þ Keú-iG ú
33.	_ZkúSúWj	K) @ú MQ Qúf@ ei _Aaú, L) K ú K\kú úPíúA LíAaú, M) Wikó úPú_úe MŠKé_úYúe úMíkúA _Aaú, N) PíckKé KkúKeò buRòúí MŠ PícuP úfLúGí MíFúúí _úYúe \@ú-iG ú	i úú _úYó úf ^éF@ _úYó ~ú[Á _Aaú \eKúe ú ggeú _úÁñGj ú ^úh] ú
34.	^úksúWj	K) KúeA MQe QúfKé aúJó_úYúe _@ú-iG ú L) K ú úafe gLfü i i Ké_úYúe ú` ó_@ú-iG ú	
36.	Kúg	K) aúú w _Zë ei I cjêL@ú-iG L) eiZúe Ché I úeúe j k\ú cguA _@ú-iG ú M) Q@úúe2/4 KkúeiY ijZ @l úú ieh úaKúe aúSò SfiA \@ú-iG ú N) úú ieh úZFúe eiYKé` úúA _ú/úúZú_úúe cúFóþ Keú-iG ú	@ú`k aúú úLúY / KúKúWj LíAaú ^úh] ú
37.	cjéúQò KúúWj	K) _eYú cjéKé aúJó I Z i úúe fMú-iG ú L) _@úR ei I Zi úúe fMú-iG ú	_úúc cjéúQòe gá I Zi úúe aij iei Keú\áú \eKúe ú

Kái o	úedMe ^ic	Jh] l úi a^ ađo	C_Pte ađo
38.	@iLó @if@	K) ÈúfiK úQúW \@e / _Zéú ù~r^úwKé@iLó@if@úe @iCi ó \@«òú (úfiK agđi @ú]ieZ) L) _eYú j iŠò L_eiKé i-ŷÉúauk Leúe eLóúí K \@i-iG ú	
39.	I ZR^Z eqi ña	K) agfý KeYú _Zé ei fMú-iG ú L) ^Wpú KZie _iCg fMú-iG ú	
40.	^úKeéeq _Wpú	K) i KikéLúfòú_Uúe LúŠ LúŠ ^Wpú _Zúó^ LúAaú \eKie ú L) @] PicP ŠVúMŠ LúA Ché _úY _Aaú \eKie ú M) i R úMiae gáúKé \@i-iG ú	
41.	KKé KicWj	K) @eL KXKéMúy i j Z \@i-iG L) cŠe SWjake _iCg Múy i j Z \@i-iG ú	
42.	i ú_KicWj	K) 12 ahèKcþaukKe _egá ZZj Yizþ_AaiKé \@i-iG ú L) KicWj i ŷe _OKéKhKeòK^ú_Uò aiŠòeq i óPik^ c^é Keò \@i-iA[iG ú	
43.	KuWjaQú KicWj	K) I Z i ŷ^úe @czbŠú l úe ùf_ú ~iG ú L) @_iciew úPeKéaUòùf_ \@i-iG ú	
44.	ah LúA[úf	K) Lú óMiB N@ _ad ú_úh _@iA \@i-iG ú L) aeWjck L@iA \@i-iG ú M) _eYú úZ«kóPKUòúí _úYó_@iA \@i-iG ú	Gj úŷeú ahaúkò új iA~iG ú
45.	CyeqPú_	CyeqPú_ ú~Mú cŠafúA _Wj-iA [úf aicj iZ KúYó@úWú@MKéQéúe ú` úWjKQòeq aij ie KeL@i-iG ú	Qé ó_eÁie [úú \\eKie ú

Kái ö	üedMe ^ic	Jh] l üi a^ ađò	C_Pte ađò
46.	ajécZá	K) LuŠ _@igúk KíMKeMfúüi _üYúe eüzúe aZéüA eLö i Kúük üi _üYò_@i-iG ü L) i Kíké@]PicP úc[óMŠ Lüfo ù_Uùe L@i-iG ü M) _Zúð K ü üZieWj 3/4Uò LiAaü \eKie ü	geúeeéSúk aüj iefü bkò_egúc _Zúð Keaü \eKie ü
47.	@i t{ü ù\raíy	MiB l iéúe cKj_KüA _Zúð LiAaü \eKie ü	KíküMiB l ié üj üf bf
48.	@Šie KYü	_iPfü @czbŠü LiAaü \eü @ŠieKYü üedM üjüA^ [iG ü	_Zkj Šü l ei üWKPaue eŠü Lüý LiAaü c^ü
49.	_egü KÁ	K) K\kü c-iKéaüJò _AaüKé \@i-iG ü L) Mec ^üfoPü i jZ [Šü_üYò_@i-iG ü	
50.	P icŠúe aük CVaü	iüzü k _Zá l]@ü_ZKéaüJò cŠúe fMi-iG ü	@üLò_Zò iüa]i^ ejäu CPZ

Khól _gê l üü üedM

51.	]i^MQü_üK	]i^aifüe i f_ aüjüüü ü_üZò \@i-iG ü	
52.	SUü_Záü_üK	Pfo_üCüj Qò ü-iA [iG ü	
53.	giý iöelY	fó_Zá l gLüfü fuü cüüA eLi-iG	
54.	KüU^ügK	fó, Ke-, @eL l @ceü_ZKé ic_eüüYúe _üYúe _PiA ZüjüKé ` i fúe Qò ü ~iA [iG ü	
55.	KKüWj ceäu	eiY l j k\üKébiZúe cüüA KKüWjüe LiAaüKé \@i-iG ü	
56.	cüi Ké i SiAaü	K ü @czbŠü ei _KüA \@i-iG ü	
57.	iü_NCWjüü	^@üe j k\üMŠ ü_üWj]i_ üüüf iü_üküA ~üA [iG ü	
58.	üMieMiBu `ü@ü üedM	iüzü k _ZKéaüJò fMi-iG ü	

* Z[yüZü: 1. gá Mwü] e ü\gòüdk, fuüMwü 2. Waþeü ^üdk, KüCMüWj, 3. gá c]é^üdk, Mcieþ Mē ü, 4. gá ^ei ö aWjü i Vp cüfo_Wj, ZéüWjS, 5. gá WMéaWjü i Vp fúa^p_Wj, ZéüWjS, l 6. gá \ö üke ^üdk, Uüvflüfü, ZéüWjS ü

úUúKú

1. úXj, (Wü.) úaYúCú] a - 1977, RM^ú[_ZÁúe i iÄZe _eiKúÁú (_áŠ), úKúYúKò 32g i dLý, I Wjù i új Zý GKúWcú, bæù^gè, _é 4
2. A.K. Mohanty & A.K. Gomango-1997, 'The Aduria Dom of Orissa', SC & ST. Research & Training Institute , Bhubaneswar, P. - 13.
3. A.K. Mohanty & A.K. Gomango-1997 , 'The Aduria Dom of Orissa', SC & ST. Research & Training Institute , Bhubaneswar, P.-13
4. úcú \Beú i dMj úZ ZèWpŠ @ ke WcþufiKúMúZ
5. úcú \Beú i dMj úZ ZèWpŠ @ ke WcþufiKúMúZ
6. Ansari, M.A.- 1957, Islamic Culture, Dress of the Great Muguls, Mayurbhanj Gazzeteers, January , P. 255.
7. cù^þi Vþ ùl Zàúí ú-2007, j ácièùf Kùj , úK |áí új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, _é 234
8. Elwin, Verrier (MA.D.Sc,Oxon.)-1958 , Tribal Myths of Orissa, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press, P.- 598/599
9. úYMáj ú, ^ciÁiPeY-1999, úKúí fíèúG @fúieþ (_á), afúwúe úfúKC>a i èYKú, _é-1
10. j eùR, úMú úKþ |á 1936, _%P |á búhúKúh (5c LŠ), C}k i új Zý ú_á þ KUK, _é 6135
11. cù^þi Vþ ùl Zàúí ú-2007, j ácièùf Kùj , i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, ISBN - 81-260 -2500 -X, _é 169
12. úYMáj ú, ^ciÁiPeY-1999, 'úKúí fíèúG @fúieþ' (_á), afúwúe úfúKC>a i èYKú, _é 1
13. cù^þi Vþ ùl Zàúí ú-2007, j ácièùf Kùj , Kùj úYú-KèþQ _\cp` fþ i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü- ISBN: 81 - 260 - 2500 - X, _é 26-33
14. cù^þi Vþ ùl Zàúí ú-2007, j ácièùf Kùj , Kùj úYú- 'úicþj úcúZ', i új Zý GKúW\cú, ^èù\íü, ISBN: 81 - 260 - 2500- X, _é 114-122
15. úWú, (W.) eùR |á -1999, 'úKúeú_úe @ù\èúí ú aú\ý~ª: GK i òl ò _ePd'(_áŠ), @úe úfúKi iÄZò (i ò_ú.) W. \MúCú]a ^ |, úfúK i új Zý MúahYú _eh\, aj à è, _é 7
16. _eWú, (W.) i ueùR Kèie-2000, 'KŠcike úfúKai\ý' (_áŠ), @úe úfúKúMúZ I úfúKai\ý, (i ò_ú.) W. \MúCú]a ^ |, úfúKi iÄZò MúahYú _eh\, aj à è, _é 177 ú
17. cù^þi Vþ ùl Zàúí ú-i dLý-2007, 'a^aúYú', (i ò.) _áŠ- ZúK ù\áú RfþZú, ùl Zàúí ú cù^þi V, a^gá i új Zý I i ÄZò _eh\, ZèWpŠ, KŠciK, _é -
18. Cozens, F.W., F.S.- 1953, Stump sports in American Life, Chicago, University of Chicago Press, Page.
19. Robert, J.M. Atal-1959, Games in cutuse, American Anthropologist, Vol- 61, pp- 597-605
20. cZK K i dMj úZ úfúKáWj MúZ

ù ZZíd _eùz\ ù i ùcùRK cifýuaù]

i ùcùRK cifýuaù] Kè bò ò KeòùMùUG ùfùKì òÄZKè@^gùk^ Keòù ^ùZbùua GK MùahKùd] cò ùfùKùPìe @«MZ ùfùKPKYò ùfùKaòbì , ùfùK] còùlè ZRòùcùcùe i ùcùRK ùagÁye @ùKk^ Keù-ùA [ùGò ùfùKùPìe Kj ùf ù] ùeY ùfùKue @ù e-aPìe, · fPKYò AZyù\KèaSìG ù Gj ùeòcùcùe jòùfùK i òÄZòKòùgùk Z [ù aKgz ùj ùA [ùGò i Zèù ùMùUG RùZè cùRZ ùfùKù ej òù i jòRùZKèCyùw i òÄZòì μ^ÙRùZòuàùfò _ùcùYZ Keù [ùGò ^YÁ i òÄZò @«MZ GK R^ùMùÁù àù i cùR 'ùfùK' j ò ùaùe Mj ùZ ùj ùA [òù ùaùk 'e' g+e @ [òùj fù "eùZò Kù-ÿ, aù ò gùÉù^ùcù\Z @ùPeY, PeZà àyàj ùe, fY, ùZf-ci fù @ù\ùeù i èl Z `kò" (1) @^y Kòòàù\ù cZùe "i Zòì ùj Zýe aù òù^ù cùe fù ò; ùj ùA^ [òù ù-Cìeù e àyàj ùe ùfùK i cùRùe ~M~M] eòPkò@ùì Qò Zùj ù ùfùKù e ù" (2)

"i ù] ùeYZù ùfùKùPìe Kj ùf ùfùKcù^ue @ùPìe aPìeKèj ùaSùA [ùGò i ùcùRK Rùa^ùe RùY RùY i ùcùRK Rùa bìaùe cYh ùKùZK @ùPìe àù^ùZòùc _ùk^ Keòù CPZò Gj ùùKak Zùre _ùeùeùK Rùa^ _ùAù^ùj ùaèò Zùre i ùcùRK Rùa^Kècù gùkZ I i è e Keù [ùGò Gj ò @ùPìe Zùre aòbì ùaù] C_ùe j ò_ZÁZ ù" (3)

G \Áèèi ù] ùeY ùfùKue i ùcùRK @ù e aò e cùcùe `ùcVè [òùeùZò^ùZò aù òù^ù, ùfùKaòbì , ù\àù\àù aòbì Z [ù] cò] ùeYùcùe _Zò kZ i il ùZò il à@ùPeYù\Kè@ùc i ùcùRK cifýuaù] e aùj K ùaùfòaSù [ùCò

_àò ò _eùz\ùe WcùRùa^] ùeù C_ùe Pyò Keù-ùAQò ùi cù^u i ùcùRK PKYò ùfùKaòbì , ùfùK] cò_à_àYùZ [ù ùfùKù\àZù @ù\òì ò_KùeGj ò_eùz\ùe @ùfùP^ù Keù-òò KùeY, ùMùUG RùZè i ùcùRK Rùa^e _Zò k^ Zùre ùcùLk-i ùj Zýe _Zò kZ ùj àù ÈùbìaKò i ùcùRK ùPZ^ù\ùeùj ò ùfùKcù^ i _bìaZ ùj ùA [ùGò Gj ò_eù_á ùe @ùfùP^ùKèaÉè Á KeùùKè ~ùA WcùR^ùMùÁùe i ùcùRK cifýuaù] Kè^cùZ abùMKeY Keòù _àK @ùfùP^ù KeùMfù ò

1. ùfùKPKYò
2. ùfùKaòbì
3. ùfùK] còl _à_àYù
4. ùfùKù\àZù

(1) ùfùKPKYò

ùfùKPKYò_á wùe WcùR^ùMùÁùe i cMài ùcùRK Rùa^ aé , (^ùeùe Mbù] ùeY, i «ù^ R^à Sèe aWýK^yù ùj àù, aàùj Z [ù cZòKùkù^ ùfùKPKYò) cùe Zùj ùe i ùcùRK cifýuaù] e

KSciKe Wcpüfiki äÄZö

@^i Šir^ Keü-üA_üeö Mbđj ieY VieëRüa^PKë @dcie_ üj C[äüëë@üfip^üKüi AVë@ie_ Keü VKpüj aö

Mbđj ieY

aäüj e aj ähdaZö-üA[äü i ü BQ@ü ifü ^ üj üf üi j ò\μZoc^eë_ëhKé'a-ür I Èü Ke 'aü-^p üaüföKeđ[ü«ö Wcpüfuk üi cü'u cL\gð` Küf ü~ @gb j G G ađbi Ke«ò^üj ö i «ü'i «Zö_üAnüi bkòWcp\μZö@ü^K_Rüađj öKeđ[ü«ö Wcpüfukađbi @^i üe üi cü^ aRē üaR^pü^u cü^cüe ^Re Mj ü\äZü Z[ü@ ke _aZ ü\äZicü'uë@iaüj ^ Keöc^üi öj @«ö GZKöüaük üi cü^ ü\äü\äüüü^j eü üj üA Kj «ö:-

"ü\LpüMü cü @icpüK KüGKëë` fþ fönpu\äie ü^Aö ai-ä-ü Keü i ün@üQö þ @icpüK Kēþü `ëöi ëüep` fþ(\_@) Küe\_liep` f (S@) üMüüKþü\ö @üic j eiQcþü aj ü Qcþü Keü Czþa ZüK i üRfü füLü^þ cŠfü füLü^þKeü ^üþ\ä!..." AZyüö Gj ie ađ\ a%ðü üfüKbüü @^üz\ë 'aRü^p_ä wüë _äü^ Keü-üAQö Gj ügüüü\äZü_ä ^üüj üA Kj «ö

"@üë ^epZÄ i ëüep` fþ ei\_liep` fþLRþüZi þaGüf cÄni ëüep` fþ ei\_liep` fþü\fü KüfþK Kfepcǰ_ëö_ cēþaRü ü\ü\ i þK@ cÄnbRü büwü ^üþü!, Keþüwü ^üþü!, cÄngKfþüK K- Keü! ö KfönþK ü-A; þCWþüüK ü-A; þ cÄnfönþëü^ä þ ` fþëü^ä þ Kfü cŠþK-Kfü MÜþü ü\ü\ i þZ, ZöþSRþü^ ^üþü\ü\ i þZ!"

bq : Ze i Zþ[üf üMü cü ceþ Zþ ü~cZþKeü ` ëüëðþaüMþKeü ü\üZ üMü cüö

ü\äZü : ü\Lp^epKfep^epþüKþZüc cQ@ü, @üic ü\äþKfepþüfþü Z@üö @üic _ü þüA büfþKeü!, _ü þbG^þaö epKeü!ö

bq : KfücŠþK Kfü MÜþü ü\üZ üMü cüö

ü\äZü : ~ü- cÄnüüf cüK \Zö þ ^ü\üf \Zö þü^Aþ ~üö (QüGü-üG)

Èü üfüKUG MbäZü üj üf ZükéWcpbüüie gÄ g± _äüüM KeöKj «ö KüQëQWþüüQ, MüMþWý] üëüüQ, üVäüQ, _ü^ð` üUAFö _ü^ _Wþö

@agy üi [ü_üAni ä]üi kL 'ü_üU j @üüQ' üaüföc^ Kj ü-üA _üëQö

RüY Èüüfuk @«üi þ [äü i cdüë Zükéi cüRüë _PköZ üfüK ađbi Kéi 1ü^ RYüA @ü^K ^üZö^dc cü^öPköüKë_WþüGö ~[ü-

(K) cüQ KüWþ LüAäi c^ü- KüëY Q@üü _üüëaj Z fuk MWþö

(L) g@ükö` k LüAäi c^ü- KüëY üi ` k bkòNüüüQ@üü\j üë ü\Lüü\äö

(M) ü\äZü Mþý(üQüü \Ck), cǰüYö ü\äZüü @üi ü^ üaüföađbi Keü-üC[äüaëMQ ^KUKé ~äü c^ü- KüëY Mbö ügǰëC_üë I ZKüëK ü\äZüüë üfüfë_ \Äö_Wö üë ü

- (N) GKfú af· f Keüa ^új ö KieY WeMüf Q@ie I ZòNüÜö
- (O) üKóYi ò_èh/Éü_fü Züue üMüWüWAüü c^ü- KieY üi üWCf[üü ayqie @^èj_ Q@ü R^à üj üA_üeö
- (P) @]K i cd ügüA ej üü c^ü- KieY Gj ü\üü Q@ü ü_Uue aXü_üey^üj óI @LüWüü üj üA ej ö-üA_üeö MbàZü Éü güeüek _eüjü Keüü bfö Gj ü\üü_á a ~^Yü KcþjüA [üG I_á a i j R üj üA [üGö @ü]êK ~Müe PKò Kcüü^ c^ @^èj_ C_ü\g ü\A [üKö
- (Q) _Üö ^ü_ü, `kK|ü AZyü\òKhü _Zü RiZüid K|ü LüAüü bfö KêK|ck bkòcVü K|ü LüAüü c^üö Gj ü LüAüf Q@ü ü\j üe K@üWjüM \üM üj üA @fZòNüü üj üA [üGö
- (R) MbàZü Éü üfüKe QüA i ü_C_üe _Wjüf i ü_küA ~üA_üe ^üj öüaüföagüü ej Qö
- (S) @]K LüAüa ^üj ö KieY Gj ü\üü_Uue Q@ü ücÜüüj ai \üü_á a KÁ\üidK üj üA [üG ü
- (T) üi LüAüüKé~üj ü c^ Küf Züj ü @üYü\èü-üA [üG, ^ü\üf üi `f[üGö Züj ü \üü cZjüe bd ej [üGö Q@ü R^àüj üf fük MWjüA [üGö

MbàZü [üü i cdüe Éüüü^ @Züü i ü]üeY _\ü[üLüAüüKé^ aküA [ü'«üü ~ [ü: - ^ü Ä _Mü, üLPWü güM AZyü\ò Gj ü LüAüüKé^ cküf üi cíu üMüW, jüZ, ü\j cS `fö-üG üaüfö agüü ej Qö GbküüfüK agüü @ü]üeüe @ü^K WcþüfüK [ü c^ ej Qö

WcþüfüK agüü @^ü üe _ad_èhu @icü ai Wcü j ó_ea ö _Xjü _ZüK^yü üj üA R^à ü^A [üKö @agý 'Wcüre fW üb\ ^üj ö RüY _èh üfüKe Wcü S@ üj üA I Éü üfüKe Wcü_@ üj üA R^àüj üA_üe«ö KêüüKüZK üL Züe üaüj i^üZyü bkò i µKüüüüü^ MbàZü [üüaüK _eüüee RúaZ aq /aq ücüü^ cZjü _jüèZüue Wcü R^àü^a üaüföRYü-üGö i ö_üj aq /aq ü \üNüö]eü@i ä lej üf Gj ü i ü\j Keü-üG ü GbküüL Züe MbàZü Éü aq /aq üue 'Rü eþWcü' (i µé @icü)KéWKüA aRü-c^ü (aSüA) KeüUüü_üüA, L@üA_@üA i «Ä Keü [üGö Gj ü\üüüi I j eü-üG I üKóYi ò_èRue Wcü Züre _@/S@ üj üA R^àüj üA [üG ü

MbàZü Éüe _ZüK Éeü_Züre \AUüüüüe _Zkü Z@üüüKeüüMüüG Nüe eL«öI @^yÜKé Ne ^KÜi Ü'ZüüüWf@ü aiü' (Züüüüüüü agüü QK)üe üQPöbüüüü\@«üü üi üZüaüK Kj «ö" ~ü GAeüRü-_küü^Aü Rúa^þ_Küü^Aüü_ö_üfþNeüK ~üü^Aüü^, ZéþNeþK ~üü^Aüü_ö i eMeþ Rúa^þMeþüa_Küü ~ü fWþbüüüü \ifé `fþbüüüü \ifö aReþRúa^þKeþ Uwü_ü_üüüüüü, KKþjü cüüüüüüü, ^üföai Zéþ Sf@ü_Kéþ\üüüüüü... "AZyü\ò

_á a I R^àüake aüüüüüüü

Éü üfüKu _üAü_á a Kük ^Zd GK Rúa^ceY i ci yüe üakö G \ÄéWcþÉüüfüK c^ _üZyK_á a cüi KéGK Nüü (i üKU) üaüföbüa«ö Wcþagüü @^ü üe 1c, 4 [ü 8c Mbö

i «ir R^ai cdue czjbd [iGo G bZee4 [dMbKeLUe . eL_eu _euu u~iMiceY @iguu
Nu^A @ui [iGo _@Q@uMbue [uf u_U ui uz UUKuj uA^ [iG uaurfaugi ej Qo _a ua^u
_iC [au i cdKe'i u'fai uP', 'K[u LuZA' uaurfoKj «o G i cdue EuufUKKeNee ZkoIeu
VieegKu au ucUu \CWjaiSofuA] euA \eu~iA [iG u

_a Keu ueau_ue ui EuKe^uKu j Afo K j [i«o Q@uR^aj uA KeuK@ueia u\Cu\C
ui Nee . kQ_e C_ue uxj uxj g± uj au bk0Z0. euVwu auWjA] uzp] uzp] uzpewo
QdWk0 Gj u\beu ^aRiZ gge bd QdWj ~iA [iG Ga0 ui ^bdue i oi ue i dMacue @iMbe
uj uA_ue uaurfaugi ej Qo Zu_ue Q@ue ^ubdWKeZire @iEe_~j« f' K 0_eYuj uS0L_eu
_beu KuU [i«o u\j Ke f iM [au ^ubdWKeMvJA MY0_KuA \eu~iA [iG I ^Wje @agA @igKe
c@ue `f i uw cuUue u\_uzo \eu~iA [iGo c@ue `f ^ _Wj f ^cuC_ . e cir^ _uidM
Keu~iA [iG u

1. Ma au a^RWje WuWKeuaKue _eUA au«0C_Kic Keu~iA [iGo
2. uekMvje UKU _yue avJA ui _y0_AaKe\eu~iA [iGo

Gj uKeuLihue c^ uLih0\eu~iGo Gj u_ue a0~\0`f ^ _Wj@] ue ej Mfu,uZua e
bzEKe_g0^ ~au _iAn`fe @iMue i ZuaS0GK uQu uK! eKuVoaiS0\eu~iGo `kue ak`ue
uj C_QuK `f ^0d \_uWj `f ^ _Wj ~iG c@ue Ria^ @u\0 a0\cej ^aj uaurfo_eL u
ufuW K j «0 uaur^au u_uxj Eu ufukcu^ KuK Kuj ue '0Kj ue!ir' (@bgj_) _iA [au uj Ze
Gbkuj uA [iA_ue uaurfoiguuKeigu_uciP^ au 'Keuaj j@u u\air' _iA@ir^i wK C_ . ecir^
KeuVA [i«o ui cu^ ^aRiZ ggei j z i 0_ej WeuKe] KKe Ke0aSiA K j [i«o

"@uKPK0 Vu^ @u N0 N0 uVu^ _Wje0 Kej ue0Kej u eu RfcauWj@ui iPi ju~...o
uMvWjKf@u@ir^fo ju^Aj j uZ uKf@u@ir^fo ju^A0... `ef cuwf GAfo ju^A0 ZuK M\C^p
afu auUfu uj ufu\KRcfu^, Z_uGfu _ir^oi Zffou^..." AZyu0u

Gbk0K [uKj ifuauk ^aRiZ gge~\0Zire Ku! a! Keu^uea euj uzua Eu ufukcu^
ui ui cir^u K [iKeYQouaurfo" uj u\pMu uLu g0pZ @u0..." uaurfo_eEe K [u uj uA [i«o

Gj 0_eu_a uee aR^uauR^Ke^ueu] RYuAuf c^ ui @KZu. Ck] eu\ataA uj uA
C_ueiq bihue R^au^C [au Weu au @ic0KeaSiA [iGo

Y0uKuZK ul Zire gigeu\Xigigebk0 Euufukue '0Kj ue!ir' au @bgj fuM [au
@iguue ZiKeLS^ Keu~iA [iGo RuY aXj ufuk Nee \@ue . k C_ue fuC Wuue _y0
u^A, a@inj iZue] e0 Wj y j iZue cMIG QYKe_yue avJA ui _yKeQuZue Qo 0Kuj -
"I u\ @u u i Z@j C Koi uz@j C, a@j C KoA@j C u~iKouair^aP^ @Kj ue!ir^i KeueGuF
ZiKeuUŠ eAZ0 I uV QAZ0 @u @Kj u j GuF CuZA ^! pceir^Z0 cuj ir^! pceir^Z0 uzfb^! p
ceir^Z0 uNwfj Z0 aQfj Z0 ~ir^eaurfjZuK @ikuLuZ0 Gu0 @iku`ef_ua^ ^uKuj Z0"

GZKòKj òWuë _üYòQir^ò(QüZ) C_üe Xijkòù\A üi _üYKè@ü-küe]eòNüe _g[äü
Èicir^u bZèèRYKèWüKò\èü-üGö üi üi jò_üYKèù^A _á a KÁ _üC[äü Èü üfùKcŠüe üaükò
ù\ai\üèü gù_üctiP^ üj üA[üG I Züre i Ì _á a üj üA[üGö

@]K i cd]eò^\èü LüGüf' aü _á a üa^\ü üj üf adÄ ÈüüfùKcù^ R^àü^C[äü
WèüKéaŠüA Kj «ò-

"Iù\, üK«ü üj eü Köj èüü~; KíGKèè@ü \èpù\üZi p KÁ ü\üZi p üaüUA MèKp
`èf- _üü^ Rfpcè@üö ZeNòüa fù aüüfù üj üfù\pKcRü Mfù^; Z_üGfù _ü^òü züfù Mfù^ò
KüG A«üj Aü^ aüüpù\Lpüèpù^AíKò Nüüpù\Lpüèpù^AíKò Kü üK RíMüQü p j èp wü @ü^è
cŠü `wü @ü^è!"

Q@ü R^à_üe cüü I üe LüAüf i aèVKpVüKp@Qüüaüfö] eò@ü-üA[üGö KèèQ@ü I üe ^
LüAüf Züre WèüüLüRü Püüfö aRüüaR^p_üeµeK aüüü @^è-üdü Kfù SfüA ^Zäü Köi ü Xjke
_üYüe @e@ü· Ck_KüA R^è@üü [äü Wèüe ^üc ^èüü Kè[üGö Zü_üe ZüKéaRüic^ü (aŠüAaü-
c^üAaü) \üèü Q@ü I üe LüA[üGö

Q@üe ^üòüüüüe i è \CWjü_üWj_üCüj aü RWj üZFKè@üCUòFMü-üA[üGö Gj ü\üèü
'_üWj aü ^üòüüüü5/7 \è bZüe QŠü_üWp Q@üKéaüüfù j k\ü fMüA @I Chè _üYüe Müü]üA
\èü-üA[üGö _Züè ^aRüz ggKèZüüaküüü Kü ~üA[üGö QŠü^üòü«Kè_YüQ@üe j üZ KPüe
akü bküaüŠüèLü-üA[üGö Gj ü QŠMüf üghüe üMüèüMüV cSüre ü^A `üvü\èü-üA[üGö
_á a üj üA[äü Èü _üAüLüYü_de @ü^K KUKYü ej QüKüeY KüKWjübkò[Šü `k LüAaü \üèü
Q@üKéKüg i Yüüj üA[üGö MÜj PðòbkòcMü _ü[üLüAaü \üèü Q@üKé'Pèpü (Kè) üj üA[üGö
üZYècü@üKèüj èü^cüüKüZüü@^güü ^ cü^òPkèüKè_Wj[üGö

LüAaü @^PZ

- (1) üaüAZükéüM (cMü ü-üM), (2) SÜv, KUvüp SUü AZyü\üWüfö(cMü ü-üM)
- (3) KeWj- Q@üKéaüCüj aüüj ffü bkòRè üj üA[üG, (4) QZè- Q@üKè_üfj_üj pü Rè üj üA[üGö

LüAaü CPZ

- (1) @cZbŠü (I üe jè), (2)]fèü (I ÄKüü üZkaüRe üSük ZeKüèü), (3) Kfeü
_Ze güM, (4) üKük[WüföI üKük[i ŠüüSükö

Wcp_èµèüe GüKüAg \èüe GüKüAg@üj è ^üj ö _á Zü_eèüèüe Èü üfüüK i «ü^
_á ae GKcüü _üe j öj üŠö] e[ü«ö dü bZüe 3/4[e KQòKQò\è aya] ü^üe NeKéfü_ü_üQü
Keäü i j z fMü_Uü G_eKòLU Q_ü c^ ^ükKèü^A i `ü Keü-üA[üGö Q@üKèM]üAaü _èèè
ZükKèü\L«ö ZükèZKè3Üü\ü^ü [üf üi Q@üKè' _ü^püWj Kj ü-üA[üGö _ü^püWjQ@üüè\èüe
\A/Zðò[e Müü]üAaü \èKüè _üWp aüWj_üfùKèRWjüZf I @^y _üfüèChè _üYüe Müü]üA

eigöAZyü\üZ füe cüfö þKeü-üA [üGö QöüKê\ö Kê\A/Zö]e üZf cüfö þKeüi K \öü-üA [üG ü Gj üKêWcpþühüe 'i üeü-cŞir' Kjö ü-üA [üG ü ü_Ue ^üböZkKêüi K ü\auü \þeü Qöüe l üe j Rc üj üA [üGö

Wcþufikue GüküAgöü Zægdöð _ue _ükZ üj üA [üG ö Gj ö_KküKê'j üSöQifö/'Nep _i þfö üaüföKj «ö i ü] üeYZü 30 \ö _i üj au _ue @üi [äu C_~ej aie ü\LöNüe _g[ü@üköü Wcpagþi @^é üe üi ücaüe, aþ aie l gKaüeKégöb üaüfö] eü-üA [üGö @_e_l üe eaüüe, cwkaüe, MëüeKê'Leþüþ ai ü\au-ü\azüü _Rü aie üaüföGbkögöKü-ÿ Keü-üA ^ [üGö g^äüeKê@gbaüe @üLüü \öü-üA@Qö 30\ö _þföüakKêNe\þe fö_üü _üüKêüüi j Z fMü_Uü 'KüP\þ þ ai fMü KüPäu Kü-ÿ ügh Keü[üGö Nüe _gäü \ö' \üS l aüe@MYüKêi Kükê'üQeü-Qüüþ Keü-üGö ^\üeëMüü] üA @üi ö^aRüZ i «ü'e cü üMüUG üQüü ^þü j üSüe 3Möü (_äd 750Mäç) . Cke büZ eüS[üGö üi büZ ü_R Mkü ~üA ^ [üGö üi [üe @] fY _Kü-üGö üi büZ j üS KêKê ügük _Züe '\þeü' (cç äR) aŞü-üA [üGö üMüae ZöüüPKü cSöNüe ü [üA Zü C_üe Qöüe cü Zü^üüRWüjüZfe i kZüRük[üGö üi \ü_e j üfþkü ZüZüe \A j üZe aXj@üw/ö ü\LüA _[üü üi Zü QöüKêüi K[üG ü _ue ^üR üi Küüj üA Züe ÉüüKêüi Küü\A [üGö Zü' üe _ä a üaük Nüe _göZüKêi üj ü-ÿ Keü[äu adÄ Èü üfüküü^uec^α RY RY Keüüi Küü\A [üGö üi Käu _Küü i ü] üeYZü Zö[eeë@] K Keü-üG ^üj ö üi Kföüaük \A aXj@üw/üe RWüjüZf fMüA [üG ü üi AVé2/5 ahöadi e 5/7RY _föüeWüKö@üY «ö üi cü^u i ^Lüe cü Qöüe Wüj üY j üZKêü^A büZ j üSê _ZäuNüMYü`üWj_ëüA ü\A [üGö _þäëKj [äu @^é üe _fö\k Qöüe cüüi j Z ^äü büZþPëü LiGüfü.." (3e üaüföeWöQüMjö Zü_üe üi büZKê_ä ü\ bköC_i Z Qöüü c^αue @] @] au ö\öü-üA [üG üüi cüü^ üi ZKöLiüA Lé üe _küA ~ü@ükö

üi \ö i Şyü i cdüe WeüKêWKü-üGö Weü~\ö_ëh üZüa ^aRüZ ggKêM-ü cüe\öü-üG Gaö Èü Weü üj üA [üf ü_YäcïB KKWj cüe\öü-üA [üGö üi \ö'e eüZüübüR^Kê_ä a üaük i üj ü-ÿ Keü[äu i aëÈü üfüküé^c^αY Keü-äu aþ öej Qö üi j ö\ö VüeëQöü ^üe 'büMþuaÜü üj üA [üGö üi LiC Kö^LiC Qöüe ^üüKeübüM Keüü \þeü Züe _ecüéaé öüj üA [üG üaüföagþi ej Qö Nüe _gäü_üe Qöüü\j üe l üe fMüaüföZüe @ üe \þjüfö^Zäu ^üfö üi Zü_ŞüA \öü-üGö Qöüe \Aj üZüe ei_ü @aü ei e akü _ŞüA eLi-üGöZüe ü\j Kê`wkü eLi-üG ^üj ö @üM Kükêe ggê Weüeëh ^üj üaüfö3Uaü5Ueü_üUüüKêi Züe MÜYA MÜYA aüSüaKüe _ŞüA ü\c [üfö @üRKüfö@agy ei_üUüü i ü^ue 'L_ëþUwü' (Uuköü KG^)_ŞüC [äüe ü\Lü-üCQö

aäüj

@^yü^y i cüR bköWcpü cüRüe c^α aäüj KêGK _azä i üciRK @^Äü^ üaüföaö e Keü-üA [üGö aeK^yü_l _eAëKê' i çþ öa | é Kj [üüKö Gj öi ö_KüüKak \AUö_ëaüe büZüe i ücZ ej ö [üGö _eLüüföüK Kj «ö'au;üeGaüüK a | éö Gj üe @ [äaäüj aŞ^ue üKak_@ l

Sø Kóú\A i ö_Küid aög c]è i ö_Küie aiSøj @«ò^új ó @]K«èGj óaS^ \Beü\AUöMünc«üe
i iciRK i ö_KöMXjCV[üGö

Wcpi müidüe _@Søu aaij adi i ö_Küie üi cZiKQö]eiaSü^dc ^új öüSø _@ue
~új ü aoadi új úA[üC, c\ KYü új úA úaaij K i ´Se @dcüe , Keü-üA_üeö G_eKöSøUG
R^új ai ciüZá_@ _I Ze` eèK^yü_ Züu NeKèKüV aWjUG, gük _ZáüMiQüüG I \üKüVö
aWjG]eüü^A S@Ne \üSüe _KüA _[üC _Éia _Kü-üA[üGö üi j ðð Vieüüi \A _eüiee
aSZü@ie , új úA-üGö Gbkóa%ðü@ü^K Wcþüfük K[üC«üe ù\LüüKécük üGjüe GK \ÁüK
‘WüföRcþü’ K[ü^üe @üC _üA[üCö⁽⁴⁾ ^Re @ü[K i ÉKè@üLü@üMüe eLójó_@ _I i ´Sü
üLüR[üKö Gjú ayZüZ Wcþ_emeüe aögMZ i ö_Kü@ZöKüVie büa @^é Zö ^R aög aiüMüZá
(Endogamy) bZüe üKüaij üaaij K i ö_Küüj úA^ [üGö _é½ üKüZüü^YÁ C_üMüZé
üfük GKü_eüiee bíaiü« _eÆe c«üe aaij i ö_Küü-üWj [üKö ~ [ü:- i éü i cèü, Léü/
Leü I KeKè@ü, · cþI abüieþ cij ü^|@ü/_ezü I _üYüaöge üfüküüü c«üe úaaij K i ´S
_ZÁü új úA^ [üGö i aüI Züe _@_I jó_üC S@ NeKè_Éia ü^A ~üie aüöej Qö aaij
^cú« aög @^Kk [üüKýyü NeKè_@ _I úaij i cüMüü _üAüC\ KYüü\aiKè-üA[üKö _[üC Keö
KYü-üC[üü c\ üKak S@e aiü, büA bküüfük jó_üA[üKö üi ciü^ c\ Mj Y Küf _Éiaüe
i ^Z üaüföRYü-üG Gaö c\ ^ _Aüf üi ciü^ S@ ü\aiKèüRü^j köüaüföaSüüKéüj úA[üGö
_eÆe eüRüüj üf üi j öüL Züe _@_I S@ _I Kè_ eöMüü\üSüe i cÉü @üMüe c\ KYü
\@«ö üi ZKüüK Müü büaüi ö KieY S@UG üKak _eüiee ^új üi Kke GaöMüe i cÉue
S@ö GYèZü’e aaij ^é öaüü\ue c_üYü übüRbüZ LüAüü@] Kie Müüüfue ej [üG üi bü
cSüe ‘WüüC|þ’ _Wüüieþ eLü_@_I e RüY _éLüüfük K[üC_ü_ü^ Keøj üZ ü-üWjKj [üG:-

“cüj ü_eé_éþ ü_éþ ü Küfè Iü\, ZüC @üC a|ö ZcþK Mfü^Aþ @ücþK Mfü^Aüü
Zceþaüe `fþüMüüü `ÜüP afü, i üüü cüS Küü^ LPøj Güf @üC i é eþ\gZéafü i öüKüG
Zceþ\@üieþK @üi üPè..” AZyüüð

Gjúe C eüe K^yü_I i ^Züi PK K[üi büe _Küg Keüü_üe c\ _@ü_~jüü @üe ,
új úA[üGö üi j öi büe _eÆe _I S@e adüi ZöKè\Áüe eLüaaij \ð]ü-ý i ö_Küie aö e
acüüKe[üKö S@ aWjK^@ü új úA ^ [üf (eR \gð Keð [üf) Gjú @cüüüüZ ej [üGö Zü
bZüe _@_I \ü_üakü üaüK ‘Lfc\þ ^üüe c\ KYüü\A[üKöI a\küe S@ Nüe c« ‘Lfü
büZþ \@«ö @üagjK i üK RÜüüé NeKè-üA Küc\üüe i új ü-y Ke[üGö VKüüi j bküS@ c«
Zü’e bíaiüüüNeKè-üA bfc| Küüe i j ü-üM Keüü _üAüü^K \ð ej @üüi öGjú GRüZé
_PkZ _[üü G_eüüj üfúj üS@ _@_I j Z K[üüü üüj aiüZ \üe K[ü, füRüe \üeA ej öföPö

_Küg[üC Kþ KScüke Wcpi cüRüe S@Kè‘SKü^aiü’ aiü ‘UüYü^aiü’ _[üü ajk büa
_PkZö _üaü@]Küg Wcþüfüküe @ü[K @aiü ÉZK ^ [üüü üZYüüi ciü^ aiüY, aiRYü Keö

übüRbüZ i jZ aauj Keäu üÄni üj i Keê [üfö üi \Äeé^Re ü\üü cüRöü üÄnk^yü zü I
 Züü _eR^uec\ üYöKYü\C [üfö _ea ü i cdue Sö awyK^@üüj au _ue i äüüü\LöZüké
 ^R NeKéUüYü^A @üi [üfö K^yü UüYüü üÄnae_I üfük aQüaQü übSöü 8/10RY VKpKeö
 ]eö~üC [üfö \küé @agy KKü\üü bkü aüdüRyÄ äyqöc^ üKüZ RY ej [üfö \ke
 i \i ycü^ _eü Züü\LöK^yü_I e cüWylüAai üÄnGaö \eKüé _Wpüf cüWylüü üÄn_ÉZ
 üjüA ej [üfö @üMküé K^yü UYü üaük @ü^K üL Züé \Ä_I c^ue GK LŠ~q i äNUZ
 üj C [föü üVwü aüWj_ü üeüé @ü^Kue cS c^ \üWäie ^Re ej Qö GbköSöSKü üaük Këé
 K^yüé ae jö_üü Züé jüZ]eöUüYü [föü Züé Söe \öe i ö_Küdcüü^ ZükéCVüA]eö
 · f [üfö ü\Xjge aü gñe i Üüid üfükcüü^ \eüé ej ö üKak ^üYüü ü\C [üfö SöKé^R
 Müé _j üAfü _ue MüncSüé @UKüA eLü~üC [föü Züé Müé aReäu üaR^puQüü KKüWj
 Q@ü I @e@ü· Ck]eö~üA K^yüé üMüWjé · Ck _küA üi · CkKeKKüWj P@ükéVüüC [föü üi
 Vüüfö _ue Züé üaKKéj üZüé ücüWjQöüA Züé eqKé\üü üMüWjé [üüA (_küA) KKüWjé
 cS MŠö\A LŠKéaeK^yüü _Q büMKé`üüü\C [föü Gjú GK _küé eÄLS^ _Rüö agñi
 ej Qüü~, K^yü@^y \e Müé üjüA [üüüj ZéZüri jZ üKüYi äAZeü\azüüüi [üfö üi akëq LüA
 üi Vieé· f-üA [üGö üi _@ NeKé~üA @üC üKüYi ö^Ä Keö^ [üGö KKüWj akö KüA [üü aRe
 Züé ^Re üMüUG üMüWjü^üA Zük aüüMükaüü I ae _fö Züé K^@üké^üR üUKöZüé
 üMüWjW@üA Mj @üWjé@Má e üjüA [üGö Ne i ^Lüé _Yöi]aü Éüüfükcüü^ 'eMjüü ü^ö
 a;ü^ü Keoj kj küü\A aeK^yüüéNeKé_üüQüüü^A [üüü aüYüüé abü üjüA @üi [üü
 aeK^yüüé c^ Gbkö_üepeK eüZüé jöÉüMZ Keü~üA [üGö

@üüfipü @ küé @^y GK eKce aüüj _j Züé i ücüRK ÉüKZö^ [üf üj náj k büüa
 _eLÄö Züj ü üj fü ']üéü_firö ']üéü_fir @ [ö] eö_ükAaüö i cÉ üL Züé _@ jöSöKé]eö
 _küAaiü\LäüKéck [üGö GjúKéü_c-aauj e @üLüü \öü~üA_üeö]üéü_fü aauj ü~ Kéie
 Kéieüü c^ue üjüA [üG üi K [ü^üjñ aauj Z Gaö GKü]K _ZK^yü [üü _éñ Gaö Éü bZüé
 c^ G_eüüj aie \Äükcüi^ ej Qö @agy GbköüL Züé _eüghüé Cbdu cZicZ ü^A Müé
 ^yüü _ éai öK [üé @üü_ü i cü]ü^ Keü~üA [üGö

_äöKüküé _üü^üüüZ aauj LëpKcþüfük Ke [üfö i cüRe]^ü Z [ü cL@üü Nüé
 aauj MWK_üepeK ^äS_üücüZ @^ÄZüj C [föü üi bküaauj C>ae]üéü WcpPkYöc^ue
 KbköPk@üü Qüüi i µKüé ^cüé @üüfip^ü Keü~üAQö

_äééKj ü~üAQüü~ üMüUG Söe R^äö Vieé@ie, KeöZüé awyK^@üüj au _ue c\
 KYüü\A _@Ne üfük aauj _Éia ü\A [üüü K^yü UüYüü^aü aü]eü_fü üj C ^ [üü üL Züé
 Sö/_@ ad_ä_üüj au _ue aauj \ö]ü~y Keü~üA [üGö @agy @üM Küé Sö awyK^@üüj au
 _ue _ue @ [üZp13/14 ahüüaük I _@Ké15 ahüüaük aauj KeL@ü ~üC [föü

Sø NeKéi 'S _ZÄü CüYgyüe _@ Ne _I eé_đc Keò@üYđ[äu c\ ùKak K^yüe
_eäüe ùfüüK _A [üköüüi cüü^ _Éia Mj Y Kfü_üe, ^Re müZö_eR^u i jZ c\ _Aai_üAñ
aŞüé_Éia ù\üf, üi cüü^ Mñ\üSue i aäi cl üe i icj K c\y_ü^ _üAñ\Wiaü c;þ @ [üzþGK
UY cj fñ c\ ù^A @üi «ð GK Waü c\ @ [üzþuMüUG aWyuZfUYüe b ðj ai_écüYe cj fñ
c\, ~üj üKö15/20 KüP üj üA_üe ö üj üf üMüUG Wiaü c\üe Küc i üe ^üj ð üi cñ^ue^cÜZ
üciU ZðüWiaü c\ ù\aiKé_WjüGö

1. _Pþü^þ(_Pieäu aia\Kð) - 1 Wai
2. cüw^þ(K^yü cüMäu aia\Kð) - 1 Wai
3. Rfü Me^þ(K^yü cif i ð aia\Kð) - 1 Wai

üi c\KéMñ\üSue i büe ai đ[äu üfük ^@ü aŞü i üwüe cğö_A [ükö c\ _Aai
bZüe bfc; K [ü c^ · fđüGö _đc Wiaü c\ _Aai_üe ae_žüK^yü_žüKëüi ùKüZ ùRüfñ
aiK^yücif LüAüa- üi K [ü · e«ð K^yü_žü ùKüZ LüAa üi K [ü Zire Mñü^AKKëüMü_üe
Kjü\A [üGö Mñü^AKþüi K [üK^yü_žüü Ze` eei büe _Küg Küeö _đüü^@ü üe @üM Küküe
21Uüie@üe, KeüZðüKüMj_ü ùKüMjGaöQ@üKüMj_~j« ùRüfñ aiMYöLüC [üfö Uüüei_üUüü
aiL_eüUüü üj üA_üeö aŞü\j ü @ü[K i ŽKëü^A Gjü ^q ðeZ üj C [fñü _üadae_žüK^yü
cif aia\üe _ · eüf, Sø ù\aiKéAzü Keé [äu K^yü_žü Kjüü\ C [üf- "ceßö` ðþü KfüG
KëfKþ^ j Güf i ü KÜþü KÜþ^ KÜþ^Kþeü_ü Uwü \ðüö" Gjüe @ [ðSø _üQWþü Kfüe KfüG
^Zäuüi KÜđ[äu KÜþüe KÜþG ei_üUüü \ðö KfüGe _écüY_ü /i üZ j Rie üj üA_üe Gaö
KÜþG_e_écüY_ü /i üZ gj üj üA_üe üK^yü_žü\iaöKeđ[äu @ [ð_écüY \üS cSue ü\A ^
ieüf@_I Ké@_cñ^Z üj üA ù` eð_äüKëüj C [fñü GYé^Re @ü[K i ŽKëü\Lö^R i cÄ;
Nüe j öWcþüfüK aŞeäuŞäu _i ; Keđ[ükö Cbd _I e i ^ZöKüc K^yücif aia\üe MYöUüü
@e@üPiCk eLü-üA [äuGKKöi ü [ük@üe MYMYö@ü-üA [üGö _é½_@_I eKQüUüü 'eLäq ö
aia\Ké\@ü-üA [üG ü ~ [ü- 1) Müþcüc fþ- U. 120/- ,2) üQK^þ- \iaö^eü_ ( ) wþj \k
_üAñ- U. 5/-,]üwþj \k_üAñ- U. 5/-, aXj \k_üAñ- U. 5/-), 3. ciG i üeö- Søe cñü
_üAñgüXj (1LŠ), 4) ciG i üeö- Søe aWþCYü_üAñgüXj (@iagyK @^eü_), 5) gfü_üü -
U. 5/-, 6) güfö_üü - U. 5/-, 7) @üRö_üü - Søe üRüRcü_üAñgüXj (1LŠ) ö Gjüü\ d
_écüY i ü^, Kük üb\üe DYü @]K üj üA_üeö

Gi aeađ äq ü^ i ^Z ü\ d ü_ü üj ai_üe aäüj \ðe Zđ[äue ^äü Keü-üA [üGö Wcþ
üfüüK _üadAieüRü ZieL i jZ @byÉ ^ [üf, GYëüi cüü^ i ü]üeYZü P;ä_I I Z [ü@^ü üe
\ð]ü~j Keđ[üfö @üM Küküe aRk@üf@ ^ [äu üj Zei ü]üeYZü _%äü _I Kej öüfüküü^
_i ; Keđ[üfö_üPühaüi i cd ai ahü\ðüe aäüj C>a @ü\@^ÄZ üj C^ [fñü i büe ^ç ö
@^ü üe i c\CWjüe Z [e i öLjü@^ü üe üi ZKöi öLjüMYö_KüA, (~ [üRj ð_ü \ð üj üA [üf

cŁyKír'UZük 'ùPc|fir C_üe eLü~üA [üGö gb_üYö@üYäu _bèèQü YŷSüMèAZyü\òQè«ò^üj ò
@ZGa Sè cì@icü^ gb_üYöNüè ü [üAfü _üe Ne \èüè _j_èò'ùQeü-QüUj ai üMüae üQeü
_KüA [ükò aeKè_äd i-ŷ C\äd uauk gb i cd aè èò'ü~üMj_ü^ò i jZ @^y _üYöcçüA
Mü]üA [ükò gb_üYöKè Kègük_Zè Lfüè i üZ LŠ j k\ü MèÜ~üA [äu i Züè aiŠüeLü~üA [üGö
Kki üe . üeüJö@ü´ _Zäcª aŠü~üA [üGö gb i cd ü\LòK ü j k\ü aiüJöKöi ü Mèüè _ÉZ Keò
@üY«ò ae _fü _bKècçjñKeò aWj KüV _Xjüè aiü ö üaR^b_äüc @KZü . Ck]èò aee
K_üküè j k\ü @èèü PüCke UKü cüèò'C\Zè aWjZè (_bè_½è) \MKè] èòü\azüèi üü ü eLò
@KZü` ìvü\A gb_üYèè_äc Xük ZircŠüè Xükò\Gö Zü_üè cì@ü-bCYüciü^ aee ü\j i üèü
j k\ü fMüA @^y _üYöXjüòbfbüa Mü]üA \è«ò Gjü_üè ae Ne bZèKè~üA ^èü ü]üZò
_üŠö üi @üC LüŠ ü]üZKèKül _AZü Keò_KüA [üGö Zü üaKüè '_ZüèKj (üMüUG) LKjfü I
KkicükòGK üi èü _ŠüA \èü-üGö cwk_üYöi jZ j k\ü cüLòMü]üAfü _üè ae @üC üKöYi ò
Küc\üc Keð [üGö G_èKü^üü ai RwfKè~üA ^ [üG KöNüè üKöYi öKüc Keð [üGö Zü_üè Zükè
_èMü ai aWj_Xjüè ai üA \èfü ^PüA [ükò RüY übŠèü Zükè'_üMèPè (_Müè üaij) Keò
QücŠèüZKè@üY [üGö üi Vüè Zükè_Xjüè ai üA . eQ@RY übŠèü\ŠüC_èKäuUKò_üüQüMfü
bküüQPüQPè èèüMkèafüA afüA ^ . A [ükò ^ . Afüüauk \AUüÉèüè MüZ Mü^ Keü~üA [üGö
GjüMüZe ^üc '\èfü MüZjè _äc PeYüè 'ü_üGfj\èfir MüZ Gj_èè

Mü^ Keü~üG -

*üi Añ\èfü \èfü ^èü
Kü^ cZèfü
Zèpi üi jNüè üN^ü\üfü
@üüèhNüMèjfü*

Gjü i üvüè cjeüè Èè Küj -

*Uj èj üü, èj èè èüJò
Uj èj èèèèèèüJò...'*

fö ü^pi üXüfe Zük_üW -

*MüMöü Mèü MüðpM\ðp
MüMöü MèüMü\ðp
MüMöü Mèü MüðpMü\ðp
MüMöü MèüMü\ðp..ö*

KSciKe WcjuFiKi iAZo

\Zid Éee \efü MüZ üj CQö Sfü MüZpö ~ [ü -

GKpaCig cüeMfö

\A aCig _füe aCf (2[e)

_füepbzpie üKwplü [fü

PKpWepWepKfüe aCf (2[e) ⁽⁵⁾

(MüZÜö üKügfü bihüe ej Qö)

üi Ai\fü- \fü ^éü

Qü^Kp^üPA^pZüö (üNühü)

üZiepa@i Li@üP biRfjü _üü

Kü; p^A] ^ @igeQüü,

üZiepa@i Li@üP biRfjü Mfö

Kü; p^A] ^ ffoMfö

Qü^Kp^üPA^pZü,

üi Ai\fü ^éüQü^Kp^üPA^pZü, ö ⁽⁶⁾

'SfüMü p e fö ü^püXüfZük: Mäöpmü\öpmü\MöüMäMü^p Mäöpmü\öpmü\MöüMäMü^p
... C_e a%Z \AUö~üK aülyZükKé_ü c^é MZüe @ie, Keü~üA @üÉ @üÉ \Zee\ZZe
KeüQöü~üA [üGö Gj öMüZ K^yüKé^ Afüüük MüA [ü«ö

\efü ^ Afü _ue \öü\übSüu c^eeRüY RüY aeKé' _üM^pö Keü_Müe KüüSA
]eö_üepZüküe MüZ MüA aeKé^ A [ü«ö \A · eö_ \ MüZMüA ^PüAaü _ue G _~jüde @«
NUüüGö Zü' _ue aeKü^A i ü K @üj ue \öü~üGö aeNüe i Sýüüük _ö[ue Müü] üA \efü
^PüA [ü«ö

ae _Züü i j gä ü [üü Müe @^ycüü^ c^ ae _füKéWüKü^A _üYöMüü] üA ü\A ^R Ne
üüSüe \efü ^PüA LiAaüKé\ö«ö! ^@üaEü\ö_SüA _ViA [ü«ö Gj ö_Käü \Zid \ö'eé f[üGö
aeKécü'y Keüüüük üi cüü^ @üch c^ eiSüü\A _üe«ö \ö'Ké eö_ü Ne _üYöMüü] üAaüKé
WüKüf c^ üaüKüaüK ae aüü üj üA Gj üKéEüKüe KeüüGö Gj ö^c^Y ^ eLüf @üüüRK Nüe
c^ \üL Keü[ü«ö Gj ü 3eö \ö ~iGüüj üNee _äð\ö _~j« · f[üGö

ae~üZü aüj üeü\ö GK @bö'a Kü~jKé @^AZ j Gö üi \ö i ü~ü\ö _äeRüY Kügie
adi e _@aYeüMüUG 'i eMof] @ü' (üQüJ gükMQ) I VK üi _eüMüUG cj f f] @üUüw@üe
j üYöüYüüKé~üGö üi i üüügp üj üA G Kü~j KeüüGö Zü' i j Z @^y RüY \ARY @agü i j ü~üMü
~üA [ü«ö MOMWÜK i kL [üü Reéüö ckKéüLüf ü ^eLö_ZäüSöeLü~üA [üGö MQ \AUe @M
WüK KUü~üG ^üj ö aüj K Gi aeMOKéMüe LüS \eüe eLöLae ü\üf ae Ne üfüK aüRü aüRYü
i j Z a |üY _üYö] eöZüKé_üüQüJö@üYüüKé~üA [ü«ö MQ \AUKéI Züre aüj KKéi i ^üü^ ZööZöö

[e ùfLiGi 'M^p ü-cwPfir' Keòàò k j hò] ðò i j Z Wifp LüA AZyù\ò ^ùPp'ü MüZ MüA MüA
ùgübü-üzäue NeKé @üY[ükòl QicS@ü Zük _aèèüLükü ~üA [èü MüZüe ù-üzòü\A [ükò MüZ
PZä_ügnie GK ùQüU cüUò_Škü ai cŠ_ [üGö Zü'e PüedMue PüedüW@üñaij üe[üG ü Gj ò
@^Äir^ _ue gb\èü Kic ùgh üj üA [üGö Gj_üe ^Re i èd] üü\Lo_Mü_Yü bie AZyù\ò i j Z
ai\yüaiRYü] eiaè~üzä \k ai j üe[ükò ae~üzä \k _aèèMüe \ARY 'Rfjv@ü' j üZüe üMüUG
ùfLiGiQZü I üMüUG ùfLiGiUüwò] eò@üMue ~üA K^yü NeKéaeNe _j èü i cd I ùfLiKi ùLyü
i ò_Küe Lae Ke[ükò üi j ò^ä üe K^yü Nüe _ir^ übüR^e @üüdiR^ Ke[ükò

Rfjv@ü \ARYü VüèK^yü_üzüae_I e ag\ aèeYü _üAaü_üe Z\^èj @üüdiR^
Ke[ükò Rfjv@ü ai @MÄZ \A RY K^yü_üzü Nüe RiCü_R LüA agüic Ke«ò ae_I _j èü
üakKéi ü] üeYZü i Šyü ai eüZüüj üA~üGö ae_I e ai\y aiRèügèYü üeK^yü_I ^Re ai\y \k
] eüMüe LüŠ \e @üMKé~üA ae_I KeÉüMZ Keò@üY«ò ae Nüe _gäu _aèèZüKéa ;ü ^ü Keò
ù^A [ükò Zü i j Z ae~üzä \ke i cÉ aüdüüRyÁ Z [ü cü^yMYy aŠaMüèj k\üMŠ @üCUü
@eèü· Cke ZkK cLüA üMüWjue _üYöa ;üA ÉüMZ Ke«ò G_eKöai\y \ke aRf@üicüü^ c⁺
G @by [ðüèèai\p_Wjko^üj ò

ae K^yü ^KUüe ai è-èü _ue @üe , üj üA~üG M^i ^pcŠfjKü-ÿKicö Cbd ae I
K^yü_I eèÉüüfüküü^ aeK^yüüeM^p ^pKe[ükò M^p ^püaük _üZyK Éüüfük @agý _ü\
@ü] MüZ MüA [ükòò üghüe Zü'e j k j köi j Z cgd@^yü^y Éüüfük c⁺ ckZ büa j k j köü\A
üi _eüagKé_aZäZ [ü C>a cLè Ke[ükò üZüY Ne \üŠüe \A Zðüü [ük aiRü MRicV[üGö
] üwPjü] üwPjue ^Zy MüZüe MüñüŠ `üJò_W[üGö M^p ^p@ai eüe _@_I I S@_I _eÆeKé
i cüüfP^ü Keòüaüküaük MüZ cürcüe @gäk biñüüe c⁺ QMküA [ükò Gj_ü_PkZ_üüü
M^p ^pau a ;üY MüZeè@ü^K _\ WcpüfükMüZ _eüz\üe C ;üe Keü-üA@Qò Z [ü_òZ^èè
\A_\ GVüe Cüij eY Éeü _\güA \èüMfü:-

- (1) C_èèMüWjü i ü'PòKü; fè
                   _ü'Pfkòü^Äñ
                   K^@üèpA@ü @füM j ü'eAfò
                   Kü'Pfkòü^Äñ. ?(j k j k)
                   i è~ü Zep@üie üKüüf üMü
                   `üvü ü\üZ Mwü Rùf
                   i üeü ü\üZ V@üüK V@ü üMü
                   üaUü LüZi þR^üf@üö
- (2) @üi ü _ifüücü^ KüVüK ~èüüe
                   bücü Wwee üLüüf

KiVöbúwú cZöKiVüMü bú' ai
\i\æðPQeú ZúFö
i ü PQeüK KüWjüMü `ü'üf
j@ü ü^AnPfü Xfü
\@üf _eap]ec _ü'üci
ai ü eKj üZ a fiö
i q b l ü Nè KiVüMü bú' fè
]üWjüGjü üüf
Kj Wjü cüüfcü aZ@ü `füP
LüGai übüKüüüüüüfö (j k j k) (7)

a;üY MüZ, _Zü~üMZü· fúf cücfü i j Rüe ZèU ^üj ö Gjü üaüküaük \üNði cd
 ]eè üfö üi ZKüaük üKj òaüdüRyÄ aýqöZü bZüe j ÈüI _ Keüi cÉUeü ük üj aiKéKj «ö
 Zü_üe übüRöai äü _üAnäSèMüé@üj B^ Keü[ükkö `küe cwkMüZe UYüü Ueü I ^üPMüZ a;
 üj üA~üA [üGö i cüÉ eüZü i cde übüRöLüAai «ö G]eYe Mj köübüRüe i cÉUe~ü[Ä
 @üch ZeKüüü cKö [üGö Z [ü_üi cüÉ üKak büZ MüŠ I üSük i jZ LüŠ \ALS cwi _üA
 i ü«ih j@«üübüRbüZ LüA i üeüi cüÉ ^ZyMüZ üe cüZüüi j öeüZöaZüA [ükkö Zü'_e\ö i Küké
 i üY C\ü _üe S@Kéaüj üe Keüü\üf, ae~üZü \k Zü'Ké] eö^R MüKéaüj Wjüüü [ükkö K^@üKé
 Müü_üag KeüAaü üaük aeK^yüue _ü\Zük üQüü KKWjü akö\@ü~äüe _[üej Qö üi j Mieé
 aeKéRüY I K^yüKéRüY Küšüe ai üA ^· «üüaeK^yü _eÆeKé] ü'cMö_j üe Keü[ükkö Cbdu
 j üZüe aö Yü[üGö GjüKé'üaü^Aceü' Kj «ö K^yü QüMjü _üAnK^yü _I e üfüK aeNe MüKéaj é
 i öLyüue ~äü aü]öc^ _PKZö üi \ö _@ Nüe übüRbüZ j GÖ VKpübüRöešü üj C [äüaük
 bZüe aeK^@üüe 'M@üüaUü' üLk Püf[üGö

M@üüaUü üLk Kü~jKic _üAn_üYöb ö [äüüMüüG ^@ü j üšüe M@üüG eLöZü'e cüKé
 _Züe üNüWjü aišö\@ü~üGö aeK^yü _Zü~üMZü Keö_Zä`üWjüüi [üe j üZ b öKe«öI M@ü
 ]eäü _üAnüPÁü Keü[ükkö M@ü K^yü j üZüe _Wjüf Zü'e Éüü i éü, güXjü ai üMieMüB ü\äü
 _ZgZüü\üf üi M@üü` eüA [üG üVKjüi j bkö_èh j üZKéM@üüü üf üi Zü'e ÉüKé' i ü'fö ai
 \Züü _^i @üYäüüe i ^Züü\C üaüföK [ücüMö S@üüZü'e _ZäüüK^yü ^üj üf Éüü _üAn^üR
 i ü'fö@üYü\ä üaüfö _ZgZüü\üf ae M@üü` eüA ü\A [üGö GbköM@üüLk Zö'ü [e
 Püüf üM@üüLk üghüe Qüçš@üZük _üYXüköWjüüCKé KeüüfüK \üŠKéYüüüq Keü[ükkö üi
 Kü\@eüüG _[üüc ae K^@üKéaüü\A [üGö K^@üüc^ aeKéü\@üüaüükö Gjü_üe üi Vüüe
 C_üZ [äüi cÉc] e i µKé _fü@üüaXjüKj Kü\@üaüüaüüüjüA aiüye ZüükZüük ^üP[ükkö
 Kü\@üLk@ü_üe aiüy aiRYü i j i cüÉ ^\üKéMüü]üA ~üA NeKéü` e«ö üi ZKüakKéübüRö
 ai äü i cd üj üA~üA [üG ü

i cüÉ übüRöLüAi üeöMŠ i ü_ ^ @^Äir^ue @ig Mj Y Ke«ö 'MŠpi ü_ ^p üj CQöK^yü
i c_Y Kü-jKäö K^yü i c_Y i büe Cbd _I e _éLü üfwiK Zük Q_ü _üeöai «ö aeNeé
Uüw@UÜG ü^A K^yü_I üfwiK üMüU UKWj @ü' QüföKüUöüYöZüküMüÜG Köi üPXpüe eL«ö
@ü' QüföGVüe S@e _Zük j Gö i büe ^ir^üK [ü@üföP^üüj üA [üGö üi c^eéK^yü_I S@e
ü\üHMY I cü Keäü K [ü Kj «ö üi j öaöZé KQöig Gj ö eö-

"ü\Lü i cLü (@ü' QüföKéj üZüe üUKö] eöi c_Y Keö @üRöP\ö^éceöZcepj Afö i ü
üLAeöj Güf, GÜVA j Güf, aüVA j Güf, \üeöj Güf, PöPöj Güf ` éöPöföüj ZKöPöföü;
üZAEé^Pöfö_üepf @ücepüKüVep] ^püKüMüK ü` eöü \öüö"

"I ü\ @üRöP\ö^pVir^écCüü ~ ZcepGAeöj üMjü ~ @ücepüj Afö üZepcéü-j üRüj Gau
\ü^ 'eicö (cZüaügh) cZepü\LüGZüi p ü\Lü@üRöP\ö^üGfui p..'' üaüföKj öae _Züj üZüe
K^yü_Züüi @ü' QüföLŠKé] eüA ü\A [ü«ö ae_Züj Züj üKé^R MücQüe MYüA] eL [ü«ö @ü' Qüfö
j Yü ~üA [äü _@Ne Uüw@üKéS@Ne @üC ü` eüA ^ü\A i üwüe ü^A~äü _Züj eüj Qö Gj ü_üe
aŞäüüü üj üA~äü ` küe aüj üNe _aögh üj üA [üGö

C_e a%öü@^ü üe gb _üYöMüü] üAäü _aöS@Nüe c^ i mü^üKeü~üA [üGö S@ Neé
^c^Z üfwiK Köi ü, aüi ^ AZyüüC_j üe cöüC [äüüaük _@_I üfwiK übüRö_üAüQkö PüCk
cöüA [ü«ö aöüj e i üZ \ö _üe aeK^yü K^yüNeKé~äüe aüj öej Qö Gj üKé'üMüMjafü^p Kj «ö
Gj üKé'j fLüQWj KüPMfö üaüföc^ Kj [ü«ö üi @ai eüe S@ aü_Nüe 8-10\öéé@] K
ej [üGö aüüü \ö übüRbüZKé_@_I Ké@ic^Y Keü~üA [üGö G[eK S@ aü_Neé Mü_Yü] eö
güöNeKé@üi [üGö Wcö_üpeüe ü~öZK _Züj ^ [äüüj ZéS@ aöüj üi bküydaj k üj üA^ [üG ü
@^y _I üe ü\LäüKéMüf üRüfö, (MYüaü K^yüücif) eLéaüj ö (_PkZ ü\ü) c | p öp (c_üYö)
bRbüZpAZyüüKöüü\ü ü_V KeäüKé_Wé äüeéae_I e Lyö@] K üj üA [üG ü

QüMj_Zä

i L\ ck^ I \öL\ aüz\ bZüe j öüce i öi üe . fQö @agý ck^ ü~Cüv@Qüaüz\
üi Vüe @agý ,üaüö ÉicüÉüü bZééRYKe cZy ü~üMüaüz\ NUäü K [üWZ ^öZé ^öcö cüZä
@Ş aŞicYüaü cü^üicüöy ü~üMü@ü^K üI Züe @ÉüüaK büa c^ aüz\ NU [üGö WcöRüZüe
aöüj aüz\ aü QüMj_Zäüaü @ZüZüe aj k büa ü\Lü ü\C [fö ,Güa Gj ü j äi _üA [äü
ü\Lü~üCQö QüMj_Zä^öcKéWcöüfwiK 'QüMjüL'ü' üaüföKj [ü«öü Wcöi cüRüe _eäüe PküAaü
üI Züe ^üeüÜG i c_eöcüYüe KcP k, i KöL Z [ü \üöZäü^ üj üA [äü i ü BG i cüRüe ~öM
~öM _éhe _ü] üy j öej öüi Qö _éh aö eüe ^üéü ~üj üüj üfap _éh-Azüe @] ü^ö Gbkö
_éh _ü] ü^ aPüe i _I üe _PkZ üfwiKcöc^eé üMüÜG \AUöC\üj eY üj CQö

- (K) eLpüf ücARö QüMjüf _ep i ü büf NepNep
- (L) KéfKpQüeepQüMjüö (AZyüü)

Cq aè eKê_Zäü\ Keò^ieú i _l aüü cª Kj «ò:-

'KiG j üZpuMüWpbüwü\@ü QüWpü\ Kö!' Gj üe @ [ò'Éicü QüWpü_Zäi ðüü\ä, j üZ üMüWpZ büwüü\A ^ [ä ? üZüa üi @üü LUöLüAäüe @i äüü ü K'Y!'

G[èeWcp^ieüe @üZä_Zyd gqöüKüZ Zij ü RYü üWpü üi üKüZ ^büK, üKüZ Éiaf´ü üi K[ü cª _ZüZ j G üüi ~üj üj C, 'QüWpü_Zä ü\äü NUYü KPZ NUëüf üj nWcpüfiki] üeüüe Gj ü GK CüfL^üü ü ücürK eüZö aKgZ i cür bköWcpü cür Re QüWpü_ZäC_eük _eüZüüi üZ ahüücd ^ëj ð üKüZK ül Zäe QüWpü_ZäCbd _ëh I Èü Z [üi cür _üü ügüü _cürYZ üj üA [üGö üMüUG ÈüKèZüre _ëh QüWpü_Zäü\äüe üKüZüJö _cä KüeY üj CQö-

(K) ü~ü^üKüüü ü PeZü [üüj üA _üeé^ [üüfö

(L) Èü ^j üZö@küi A, üäüVA (@_eÄüe) ü- eYü aü aybè eYü üj üA [üüfö

VKpüi j bkòRüY Èü Züre _ëh VüéQüWpü_ZäCüMäüe üKüZüJöKüeY üj CQö-

(K) _ëh ü~ü^i ö_Kð^cü« @i c [üüj üfö

(L) _ëh @^ý üKj öÈü üfük i j Z Mē _Ydüe fō ej üfö

(M) _ëh @^ý GK ÈüKè'i ü^fö (\Züü Èü) KeüLüZüKè@aüj kü Küfö

(N) ^j üZöc\y_ üj üA i äüäük Nüe cüW-üMük Küfö

Gi aè@bù~üM i Zyüi Zý C_üe @üüföP^ü Keüü _üAüMüüe _ è( ) ai [üGö KQö @bù~üM i Zý üäüfö _cürYZ üj üA [üüf üj nMäcäüü ü Z [üüCbd _l e aüüüRyÄ äýqöZüüeQWpüQWpü ^ üj üA ckcügöej äüKè_eicgöü\A [üücö Cq i büüe ü\üüKèi üüüüü _üAüü @_e _l Kèl cü ü\A @ZüZe NUYüKèbüfè_üü _üAüücª ~ [üü , a C_ü\g \@ü-üA [üGö Gj üü ü ßcücüü i cü] ü^ ^üj üf QüWpü_ZäK [ü ^%üü üj üA [üGö

_ëh Èüe CPZ ü\üüüüüü ^ [üA QüWpüüf ZüKè^üücüü üKüZüJö i ð_üeY KeüüKè _WpüüGö~ [ü-

(K) Èü Züre aü_Neè@üYüüü Mj Yü-MüYè Koi äüüü ^ @üüüü` üeA^Gö

(L) Èüe Azü@^í üüe Qüüüüüüü bZüéKèG Zij ü _üüüe @üC KèG aü _üüüe ej ä Zij ü ^%üü Keü-üA [üGö @agý Züü^R Ze` eèQüWpü_Zäüüü Keüüüf Züre üKüYü üüüüü _ëh _l _üeY KeüüKèäüü ^j kð

Èüe äýbPüe ü\üüKèi ü! j KeüMüf I Zij ü _cürYZ üj üA QüWpü_Zä\@üMüf üi üü Zäe Wcpüfiki: e@^í üüe üKüZK fü, ^ äj ö_äüüM Keü-üGö ^ýüüü ^üü üi eüü _e\ð ZüKè@f I Yü üäüüüüNüüYü _äK cŠe äüKèfŠü Keüüüüüü Zü_üe Mîü^KÜi ÜZðöQKöüüÈüüKèü^A üi Vüüe

Kfiue ü^A @ii [äu KfiG Pfo_üCjg Zü cš C_ue Xiküü\A 'üZiepu~CpüWjAzü üi A@üWj
~i@ü' Kj iQüWj\A _küA @üi «ö Gbkö@ci^aid _đü@agy @iRe Wcpi ciRue ^uj öKëüKöYi ö
EüKëQüWj_Zäü\aiüaük ZđiQKieEüue j ö QüWj\@ü~iG üG _đüieicidY bkö_ëüYue c^ a%ž
üj üAQö gäeicP |äi üZüueQüWj_Zäü\aiüaük G _đü @^é eY Keđ[äu RYü~iG ü fI Y i üZüue
@ü~i@üeëe [üe ü^A ü~CivQüWj_üf Zij ü Cq ZüQKö [ifüö üMüUG aiJ aüfKüü @igicKé @iC
üMüUG aiJ i eRé^üKéI @^y aiJUö@ü~i@ü^MeüKé~üA [äu QKüe üi i üZüueQüWj@üi [üfö

QüWj_Zä_üA [äu ^ieie üI Züe aëüj üaük 'Mšpi ü_ ^p ađ[äu] ü^ j ö@^é ž üj üA [iGö
QüWj_Zä_üe _ëh aiEüüfKUG Züre c^ cžiaK Ne-ae aiQö^Z^ büa Ne i öi üe Keäüue
üKöYi öi iciRK _žšK eüj ^uj ö

aWk^@ü ađöai eR Kcö

Wcpi ciRue R^ä aëüj, cžy @ai eue ü~_eöüKüZK_üepeK ^üZđdc_ükž
üj üA [iG, S@ aWk^@üüj üf c^ üi _eü@ü^K ađ[äu] ü^ _ük^ Keü~iGö S@ue aWk^@üüj ai
adi i ücü KükKüc KcüKcü@üi [äu i ažüü\Li~iCQö @iRKüfö12/14ahöc^ue Gj ü NU[äu
ü\Li~iCQö S@UG aWk^@üüj üf Wcpi_ebühüe Gj üKé'Wšü üj Afö, 'Nüü _Wjfo, ']üwplj
üj Afö, 'Nep]üelfo, 'Uüü _Wjfo üaüföKj [ükö

S@UG Züre _đü c eR \gđ Kfi_üe EübiaK biaue ci@ü aiüWjbcYüKéGK [üRYüA\Gü
_ue ZikéQ_ü, ZüüAZyüüe üNe ü\A Nüej öfPüA eLi~iGö Gj ü _eVieëS@ ej [äu aLeü
GK_Küe ^hü üKüVeü üj üA~iGö G_eKöZüKüKöYi ö_ëh _fue cL\gđ KeäüKé\@ü~iG
^uj öö Gj ü aügh ü\ühiaj üaüföađbi Keü~iGö ^Re müZöKüé e aiMüe üKöYi ö_ëh c^ Ziké
ü\L«ö^uj öö Gj öi cdüe S@Kéü\Lüf Züue @üLó`Üö@š üj üA~üköüaüföWcpiüfKagbi
ej Qö Gj ögä i cdüe S@UöMüü]üAai c^üö üi \ük Nh[üG, üj üf KkKé üKüe^uj öö üNö
5-7 \đ _~j« Zikécj_ü c^ ü]üAaiKé\@ü~iA^ [iGö RkKéWcpiüfWk]cë _žüK üaüfömi^
Keđ[üköüi , aZü GA [üüAüi Pü@ai üe S@e Rki ü^ AZyüüaieY Keü~iAQö üi \đKé\AI kö
RWjüZfue @iCUüj k\üaUüKüü\j üe üaüküj aiüađ [ej Qö cšüe üZF fMüA ^ [iG Kö_ü^@üue
cš KšüA ^ [iGö _Pkž WcpiüfKagbi @^é üe _đü c eR \gđ üi ücaie, ađ aie, Meäüe I
gKäue üj üA [üf gb aüaPž j G I cwkaie, g^äue Gaö eaäüe \đ üj üf @gb üaüfö
]eđ@ü~iG ü aWk^@ü S@KéNee üKöYi üü\^;đ übiR^ Lüý ~ [ü~ büZ, _Lük, Wüfö ZeKüeü
AZyüü\@ü~iA^ [iGö · Ck, WüföI Zkü ai i Kpü AZyüüüZkaiRe Mš_KüA i üüüLPWj ö
Züké\AI köLüAaiKé\@ü~iG üüi _ž[e üLPWjLüAfü üaük UKG 'C\žö (_äLM)KéI @iC
UKG 'aWjfo (_½c\M)Ké `üvöZü_üe LüA [iGö Gj ö5-7 \đ üfK-^Ree @«eüküe M_üü
bžüe ej äü i cdüe i üj ö_WjüüfWk c^ Zü_üAüüLPWjAZyüü\öeüSöLüAaiKé@üYüü\A [ükö

KSciKe WcþufiKi iAZo

«æ \ðue S@Kei i'ugop Keu-iGo Gj o_KaliKe'CViGair' Kj [i'æð [fiatifu ufiuK CViAai \ð au\yairYu KeiC>a _uk^ Keau\Li-iGo ^@ @uufiK uKak ci@u ciCi uci^u j k j k ue Kic PkiA^Go Wcþi ciR cæue _uadairfyaauj _fj _PkZ [fui Gci^u airfy aauj G _i wue UKG EZ^o WcþufiK K^yiciu^ @ZouQu [au uakG_eKoR^auj Cuj C i 'S auS[i'æð _æeK^yUKeu^au _uAic\ KYu ~iA[uf i o_@ _@Ne ufiuK aWK^@u uj au Lae _uA S@ NeKe~iA[i'æð ui ciu^ ^q ðez gb\ðue S@e fMu_Uu i j Z i ðæþ uZF, ui U, _iCWe u\A au\yairYu i j Z CViA[i'æð @agy c\ KYu\A[au aS@~\oGj oi cdue S@Ke CViA @ui «ð^uj o Ziu j uf ui _Éia biwMfu uairfo] eð^@u-iGo

S@Kei i' ugop Keu_aZiKeY Keau ^cu« CYA [au \ð _fj c KkVj WiKau _æe (_j «@u au eiZa_ð 3 N u uakK) ÉiuufiKci^ ad_k j k j ko] ðu cæue ^ukZV au RkiugdKe ^@«ðu ~\aiRi au ! ðæÉ uj uA[iG, uZua aiRi\k ~u[Á \æZi el u Keu_Que Mc^ Ke[i'æð i u wue ~iA[au Éu ufiKci^ Neauj iefiu uauk \AUouQu ^@u ciUoj iS@ KQoRik KiV, j k \u Zð_LŠ, Pifu _iCg, KQo@e@u. Ck I 50_. au GK Uu@u iMSé] eð~iA[i'æð Éu ufiKci^u cæeúKuzRY ^\u Kkue AUfu (@i iðu Pf) _ieð^@u ciUoj iS@ue _uYoMec Ke«ð ui j o _uYue Ne@uY[au Pfo _iCg uMikúA \@«ð Zir_ue S@e Wij uy j uZue @l @e@u. Ck, au@in j uZue Zð_LŠ j k \u I c@ue uMSéUuúKé] iey KeauKeKj [i'æð Gi æ _ÉZoi eðu _ue S@Ke aVj_KiAau _uAn _uYobZeKe^@«ð ui aVj_KiAau _æeúKj oRuY adAu ÉiuufiK au uAR^þ S@ _uAn\au\aiue _a[ðu RYiA @KZu. Ck `wv` wv^cúZ 'uairfaP^þ Ke[i'æð

"\@iepi eð K_uJpi eð u\LpZA i ueAZi þ i uL@ueAZi þ @uUKuK f@u KeZi þu^Aþ fZu KeZi þu^Að AZeþKufþKi Upu i uia @u CúZA ^| eþ_ú^ cu ^| eþ_ú^a | eþcSueþ_ú^ WæceþcSueþ_ú^Vuu^ ag þ fA j @u-iZð i uZþbA^þ RfþKicþ) bnfþKeZui þ að eþKeZui þ j Zðfu\ ciSzi þ Nwv fu\ ciSzi þ AZeþKufþKi UpuLcu Keu u\Zui þ..." AZyú\ð 'uairf aP^' e IWþu bihike uj COð

"\@iepi ^þ KaiUþi ^ð(u\au) cu! Zei uj u uj uA ej [æð G S@KeZire cui K EZR^Z uKoyi oi ci yu KeuA u\æe uj o Gj ue gbú-gb Mj u\ih AZyú\G CúZA ^\ue _uYue, cj ú^ue _uYue, A|eþcSue _uYue, WæceþcSue _uYue bui ú] uAu j uA Pif@-iC ui uZ bCYú- RkKicðu (Zèc) ^ðd i æð e Kea Gað Gj ue uKoyi oMj u\ih _Wj uf ui [æeZiKeC; ue Keaö"

Gj_ue S@Ke_uYue aVj_úKé^uYg uj uf ui aVj_KuA[iGo _fj c aVj_KiAau bZue j ou i] iey Ke[au @e@u. Ck, Zð_LŠ j k \u I uMSéUuúKé_uYue_KuA u\A CV[iGo GcZð ZiKéfuMþfuMþZð[e aVj_KiAauKe_Wj uGo Zð[e aVj_ue ui i ðæþ AZyú\ð fMuA bfbúu Mú] uA uZF j k \u cil[iGo Mú] uA i ðæðu _ue ZiKé^u au Rkiugde Xj_Ké@uY] kú ewe ^@u giXj _SúA \@«ð ui _SúMú] uA[au aÉ (giXj au u_úhik) KéMec uj uA[au _iCg uauku

_üYüe aWjA KüPäu _üe Zij üKê^ü _üYüe bi üA ù\A[ükò, Kkê5-7\ð] eò_eđ ír^ Keò
@üi [äu @«äaÈe GKü]K LŠKêPfo^KUue i üci^y MüZ Keòü_üzò\A üi jòAUfÜ _[eeè
ùMüUG/\AUKêXüüò\A[ükò Gi aèKü-ÿKic üaük aRþøü \k LüŠ \eüe ejòaiRü aRüA
· f[ükò ^@ü fMü_üfUoi üeäu_üe S@ ^üR @^y GK ^@üiciUò'KŠò (üQüU j iŠ)üe ^\üeè_üYò
beòcŠüe 'üPc[üf'üC_üe (aé üKie cPkü) ü[üA _üYj üŠKêüaüj òNecj ünPüf ü @^yü^y
Èüüfüküü^ aüeäie j k j kòü\A _eüagKêcLeZ KePüf[ükò i cüÉ S@Kê] eò@üM @üM
Püföf aRþøü \k 'aiUþPüfþò_üeb (aiU Püföü üaük aRü ~iC[äu GK ^q Å Zike aü\y)
aRüA aRüA _üQ_üQ · f«ò GcZòNe cü ün` eò@üi äü aiUüe _W[äu 'ZòþüWfue aiUþ ai
ZòQKöeÉüe S@UòZüre cŠüe]e[äu_üYj üŠKêüPc[üü i üwüe Zük K· Wj` wòü\A[iGö
G_eiKeäu\üei@^ÄKieü AZe ù\Züü KÄÁiS@ C_üe _Wj [üG Gaò Zü're eüRüaZü üj üA[äu
üaküe Mj ü\üüüüi Vüue LŠ^ üj üA [üG üaüföWcþüfük agþi Ke«ò Nüe _j öS@_ÿöbf
Keòü_üüK _Zä_šò i RaiR üj üA ai_-ci@ü, KKü-LüWj@ü\ò i cÉ MeR^üecŠ@ü cièòZüue
@igüaü\ bi üKe[üGö üi \ð K^yü_üzü Zü're gqòcZüaK übüRbüZe @üüdiR^ KeüMüü üj öbüAüe
@ü_yüidZ Ke[üGö

cZ-i öÄie ai cZKäü

R^äüj üf cZy ^½dö Gj üRüa^e]a i Zyö cZy Rüa^ PKê GK \ä\ NUYüö GYè
cYh cZyKê i ai]K bd Ke[üGö Wcþ_emeüe cZyKê@Züa \ä\üidK NUYü biaüe
^@ü-üA [üGö _šeè_äY QüWjü KäuKê @üic cZy Kj [üCj Gj ü abðÜ_Küe üj üA [üG ö ai; Ky
ü~üMäu _eYz adi üe üKöYi üeüMayü]ü~üMüj C[äu cZyKêÉüüaK cZy Kj ü-üA [üGö K[ü
Kjäu _aèègðè@aü üe cZyæY Ke[üf, ai « üeüMüe cZy üj üA [üf, Gaò_ä a Küküe
cZy NU[üf,üi j öi aègaKê ciUüe ü_üzü \@ü-iGö @^y i cÉ cZyèüI Züre Wcþüfük gaKê
^@üie ü_üWj }üe Ke[ükò aiN]eäu ü~üMücZy NU[üf Müüfük cZKe _eäüeKäieY
Ke«ò aügh _id½Z I @üagýK eüZò^üZò_üe Züe i öÄie Käu Keü-iGö

_eäüe üKj öRüY i \i ye cZy NUüf Wcþüfük j ViZþga CVü«ò^üj ö Zü're _@S@
ai ^KU i pKüduèLae ù\A i cÉue ügh-\gð _~ÿ« @ü_l ü Ke[ükò i Šyüaük cZyè
üj üA [üf eüZü üeüga eLöi Kük üj üf ~üA Neëjüj üe Ke«ò eüZüi üeüci@ü bCYüciü^ ^LüA
^_A cZ ayqöe Mÿ aiüj èòCyÈeüe Kâ ^ Ke[ükò @ü^K üI Züre cZKe Èü aiüciüü^ Zü're
MÿKcKëaiüj èäüj èüKü;[äu üe \gy @Züa j äd adüeKö i üj ö Wjüüfük ga aiüj üe Keäu i cd
üj üf]küü]üZüüMüüüü^A cZKe i 1ü^ü [üzüC_üe ai_ügüe _KüA [ükò _eh üfüküü^
Uüw@üüMüUG üfLiGi] eüVk üj üA [ükò eüZüe gaKêRMie j äüKüj üf cZayqöe Ne i 1Lüe
Müe @^yüü^ aWjWjKüV MŠòRükò] èöfMüA ai òej [ükò @üi äüKê[äu _@S@ cüü^ _j fÜ
_üe NeicXjüj üe Keü-iGö Wcþüfükue ga aiCjü üKüüKAüe ~üG^üj öü cZayqöü~CüLUüe
ügh ^ügþi ZyüM Ke[üGö üi j öLUüe j öüaiüj öcgüYKê^@ü-iGö

Neëga aij ië Keòù ùaùk _èh \k i j Z ÈùfùKcü^ c^ Neëaüj iëè@üi [ükòù cZjé NUòù _ue _ue Ne aie@ùWjGK AUfù (@i ùdù Pf) Z@ieòKeòùì [ùe GK j iSòL_ùù ai _èYùùQüU j iSÜG ai iA 2-3 ù_üi ù PiCkùe (j k\ü cçüA) biZ eiSò eL«òù Neëga CVòù _ue Wcp_emeü@^í üe ga~iZâ i ð ù cçüYKê~iA^ [iGö Müaüj üe GK ^q ðeZ QK RiMü/i ï^ ej [iGö Gj òi ï^e ^ic 'ù_!_p_e^pai ù_!_ue^ 'ò üi Vüe gaKêLU i j Z KQòì cd _üAñ I j iA eLi~iGö ci@i~bCYüciü^ cZayqè cç üe j k\ü biZ L@iA ugh adlid RYüA üi Vieè ^\ü ZV/KèPüf [ükò ùQüUùQüU _@S@ ai^iZò iZVüüégaC_ue W@iAñ@Yü~iGö Gj ù\èü cZayqò i 'i^Z üj iA [iG I Q@üüéZire @igüaùk ck [iGö @üj èic^ Q@üue müZ @müZe ù\hüü\h I cü üj iA [iGö Zü_ue üi Vieëga CVòì ð ù cçüYòbAKê~iA [iGö i üj ò_Wjüe ÈùfùKcü^ ceY üj iA [òù NeKê' fŠü~Kü'r, 'ùQeü~QüU@ ùi\òKeòg _Z Ke«òì @^y ÈùfùKu i j Z cçü^ \üKè Müü] iA ~i@ükò @^yü'y i ciRüe cZKe _@cü^ ga Kü\$A ù^ai aq òej Qò K&Wçpi ciRe aq òe^í üe i üj biAcü^ G Kic Ke [ükò cZayqè _@cü^ _ZéaüdüM \òLüe biwò_W [òù üj Zéaè@^ycü^ Züüej üZ] èicçüYKèPfüA PfüA ù^A [ükò Èù fùKcü^ c^ cZKe Èü, S@ci^uè (Küük cŠ K- WjKü;üa ùaüf) i ZKZie i j Z j üZ] èòRMòej [ü^«ò aiÉaüe G i aè i üciRK \idZBai] e @^y \Äükò

'WcpçgüYò i ü] iëYZü Rwf bZüe [iGö @agy 'üWA^òcçü^p_ùù ai Q@ü_á a Keò ^_iëòce [òù Èù fùKu ga i }ie _üAñò\cçüYò [iGö gaKèù MüÜG aWMQ e Lè Kè@iC~iA C_ue KüM\ü [ü_òù_üWòüe aq òej @üi Qò ùKòYi òMQ Lè KèFMüA ù_üWò [üf cZKe Weü 'i Zfù' QüA ai @igü _üA^ [iG üaüfòWcpufüK aqbi ej Qò _èh ùfùKe cŠ ½cKèl ùMüW _àKèiRA C_ue ga eLi~iA [iGö ÈùfùKu ùl Züe Gj òa q òl fUüüj iA [iGö RAe KüM\üK _q_üc f' I Zü_ue I i üe Kicjüe _ü [ükcièò eLòù_ue ZüC_ue ga eLi~iGö ga ù\j_ue i ð ù KüV f\ò^üj fù bkòù MüWjI cŠKèfùMò@üWKeiKüV ù\A ZüC_ue f' üe KüV f\ò@ü~iGö Gj üC_ue ù~üZ @] K KüV c^ f\ü~iA_üeò ga~iZüe ~iA [òù fùKu c^e@Rwfeè_üZyüK ù MüÜG ùQüU aW gLüfù KüVjMŠò^òzd i Mj Keò@üY«òù ùKüZK ùl Züe RA KüV cYh CyZieè @] K üj iA [iGö GüZ Cy KüVe M\ü Küük @] üRkfü@aì üe bhWj_Wjü aüfí@ü@üWjü üY \A KWjüe GKü] K aWjüWjMŠüüVi \@ü~iA [iGö @Mä] Kie bò üe _@, _Zéü I ^iZcü^ j ïcLüMò _àir^ Ke [ükò RA ^@üRkòCVüf ùfùK Mj kòüj iA @iC Zü ^KUüe ej «ò^üj_ò @] K ùfùK ej üf ^@übfüe] üe^üj_üaüfí@übi Keü~iGö ù~Cñ4-5 ùfùK RA ^KUüe [ü^«òùì cü^ ga e cŠ ùVüg± Keò_üWòù_~j« ej [ükò Zü_ue G Lae @^y i cÉüekj_òù_ue i cüÉ cçü^ ^\ü ZV/KèMüü] iAaüKè~iA [ükò WcpRüZe ùKüZK ^YÄ aigüe ^\üèMüü] iA i üeòNüe _gòù _àèè@iC [üe Nüe _ÉZ [òù @] Chè _üYocŠüe XjKòüj ai aq òej Qò

ceüYü e ađđđđđ:

Wcp_eaieue üKöYi öayqie cžyëüjüA[üf üi jö_eaieue Zđö\đ]eöPfoRük
^üj öü i üj ö_Wgüe @^ycüw^ aügh KeöaŞeüŞaMY RiC, _Lük aü gLfü biZ eüŞöZiu Nüe
_j üköl Kđ ^eZ @icüduëj üZcđñ]@üA KQöMüŞ LüAaüKéaŞüA[ükö Gjú WcpüfiKüPie e
GK cj Zp\Mö G_eöüfiKüPie WcpR^üMüÁü bžüe ü\Lü ~üA[iGö

cžyë ZŽid \hai ue 'i r^Kücþ ai '_žüPair' ađđ_ükž üjüA[iGö _eaiee i \i yu
i ücZ i cÉ aöüü büAcüw^ GjúZđö\đ bžüe üZF cül«ö^üj ö fđ ü QAnüKöYi öKüc Ke«ö^üj ö
@ich Lü@ükö^üj öI ^g, \üXjau auk KüL«ö^üj ö ZŽid \đ Kcö@ie_üe i Kükéi KükéuMüUG
üQüU Nheö(üKüZK üL Züe üQk)e Kír^ cŞüKéUüw@üe jüYöcieö\@ü-üA[iG ü Züre eqKé
üMüUG jüŠöL_eüue i Mj Keüüi eqüe KQöPiCk_KüA Ne i üc^üe i Šü ~üA[iGö Gi ae
Küc _eaiee R@üA/bYRüüw^ j ö i ö_ü^ Keđ[ükö ceü-üA[äu NheüÜQkë cüüi KéüKak
_üYüe i ŠüA üi [üe fV fuü_KüA üSük Keü-üA[iG GaöZüj üj öLüY eü_ ayaj ž üj üA[iGö
WcpüfüwK _üađG[üe fV ^_KüA Kfeü/fü _ZäAZyü\ö_KüA _žüKëü Keđüfö R@üAñ
bYRüüw^ Zür j ž biZ c^ eüŞ[ükö Gi aeKüc 10/11Üü bžüe i üeö\@ü-iGö _eaiee
üfüwK üi üZüak ~iGüñK Nh«ö^üj öKöi Ü^ñKcöc^ Ke«ö^üj ö _ad 11Üü_üe '\ü[éPöü' aü
\üKüVö]eäu Kü-žKic @ie_ üj üA[iGö aige RüY aüdüRyÁ ayqöNheöeque eŞü-üA[äu
biZKéuMüUG _Zä^üue beö @ü]kü MicöüUG üNüñyA \Aj üZ _ü_füe]eđ[iGö \üKüVö
]eäu]üñyüe üi _đ[üc V@üüj üA[iGö ZükéaŞeüaigeüüKj öRüY KüLüe LüŠ \üKüVöRüKA
ü\au i j ž _Zä^üue]eđ[äu RWjüZfe@ü] K_üküe üaüKüü\A[iGö Zü_üe üi ZV @bücL
· üf Zü_QKé_Q aWjéi ü^ Kicüe _đ[üc _eh_fü I _üe EüüfüwK aö_k Kđ ^]ßöc^üe
\üKüVöKüLüe Rükö]eö^üi ZV @üñKé· f«ö Gcür u c^eüüKj ö_QKéü`eö· j ö^ [ükö KQö
aüU Mfü_üe 'ü_!p_e^þ (cžayqKéj k\ü biZ L@üA [äu i Ü^)üe KüLüe Rük[äu \üKüVöKé
j üZue ^ QAnKüL ücfü Keö_KüA ü\A ^ü @üñKéPüf«ö üi Vüue üi cüw^ @^y \üK KüVö
Nh[ükö ^\üue üi cüw^ '@Lüfþ_Lüfþ üj üA cžayqie @icöe i \MZö^cü« aWj_KüA[ükö
eqüe i Šü biZ]eđ[äu ayqö^üi ZV_üe _½c \MKécj ñKeöaWj_KüA[iGö üi]eđ[äu eq biZ
i j ž MicöüKécŞ C_e aüU _QKé_KüA ü\A[iGö aWj_KüAaü_üe i üw i üw üi eq biZ
\^üké_üYüe bi üA ü\A]kü MicöüKé@Lükö(ü)üZKed]üeö üi Micöüe_üYö^ Pö_WjZüké
I \ü i ei e KeöNeKé]e@üüi ö GjúMicöüe cžayqie Rúa^ ej [iG üaüföaüñi Keü-iG ü
Gjú, cžayqie @icüKéj Züle ^KeöZüre ^R Ne\be Ké~äu @üüi äüüüi äü CüYgyüe _ük^
Keü-iC[äuüfiKü e @«MZ GK C_ eö NeKé@üYüi I \üMicöüe _üYKécZayqö_äY Qüñ[äu
i Ü^üe Pö_Wj\@ü-iGö WcpüfüwK aüñi Ke«öü~, Gjúñbeü cžayqie @icü güZk üj üA[iG I
Wcü Zü ^R NeKé@üüi [üGö Zür_üe eŞü cüüi biZKéj üZue]eö _üYb öcüV@ü C_üe Ne I kö
Zük Xuü üj üA[äu Kfü C_üe _KüA _KüA Wcü CüYgyüe Kj [ükö-

“Iù\ a@í/A@ú ZùK eù^ ai @ú ù\àieþù^Aþ aùWýai @ú ù\àieþù^Aþ ZepKeþic eGfùK ZA ceþfö þ ZA RfþeáúMýGAZö þ @Mþù_ú j úGAZö þ @MþSòj úGAZö þ ZA Iù\, j úþ i Kþ@úGAZö þ ùMúMþi Kþ@úGAZö þ i ZieþZúM GAZö þ i ZieþZúM ~úZö þ ZA Ai þKúf @icþK aþþj úGù\ö ùfũKþK Qòù^Aþ ùaUþù^Añù\Lþ ùfũKieþK [úgêùù^Aþ j ðþgêùù^Aþ Kfũþþgêùù^Aþ ùfũKþIù\ @ice ù_A KùGùj ù^ cèfũ afþù\Zþ Iù\, Zep_A afũ@úZfþ KeþZC, gèþKeþCö i fþK i èK @iGùZe, ~ùZeö KùùK QZö þ^Aþ aþþZö þ^Aþ” ... AZýùö

G_Kie cí'ý-@^èeü] Kù-þKè: i eàù_ùe aþge bíAcù^_fũ Q@ú i cùÉ_žibüz LüAai «ö GjùKéþúA aþge ùfũK ^Zèù R@íA bYRù j óLúA_ùeùao aþ@^á üe @^ýcù^ LüAaù^ùh]ö_ùaðcùú ZeKúeüe fý c^_Kù-iC^ [fũ, Kfeù_Zá/ ^ö _Zá_KúA ZùKé_žú Keù-iC [fũ @iRKúfó^úKè@] KQò^ö _Zá_KúA aþóZf Keù-iCQö @iM KùKúe ùMúJG gùk_Zùe ù-ZKòbüz] e[úG ùi ZKòj óLúAaùKé\@ù-iC [fũ Kè@iRKúfóùMúJG ùQúJKúU@ù ùbíRbüZ @^ÄZ ùj C [èù ù\LèùKéckQö ' _žúPaùr Kù-þ i ú] ùeYZù Zžúð \èi ùe j óùj úA [úGö Kèè ùKùZK ùi Zùe_ù eèi úZ \ð c^ùe aòKeþú«ö @^ý ùKùZK aþge WcþfũK \gc \ðùe gá Ne Kù-þ i j ž_žúPaù aþòKeþú«ö

gá Ne Kù-þe 2/3 \ð_àèè_eèùee ùfũK fMù_Uù i `ùKeòNe\Be fò_ù_úQú Keþú«ö \gc \ðùe NeKé_þòfò_ù_úQú KeòakKù [èù fMù_Uù] eò^ùKéMúù] úA ~ùA [ú«òù_èhcù^ L@eate új úA ZVKe-úA [ú«ö Èù ùfũKcù^ Gi aèKù-þ KeèùùakKèR@íA bYRíçù^ L'ùùLùkùùbüRbüZ eíŠàù@ie_ Keù\A [ú«òù_àKùKúe WcþfũK ùMúeicùeðWcúKèWkúC [úfö @iRKúfógd ùùl ùe_ùbiaùe ùQkKéù\LúA WeúKéWúKQ«ö gá NeKé @üi [èù aŠàùŠacù^ cžKe Èù, Èicú, aù_ùci@ùci^u_ùAí^@ùMúCQú, aí^@í^þ ù] úZò fèþv gùXý AZýùö] eò@üi [ú«ö ùi cù^ Mü] @ù ZVKe-úA Gi aèaÈ_ŠùA KùŠùe_KúA NeKé] eò@üi «òù@ù^K i ũ^ùe cþeie Keþ ^ðù\ I aùý i j ž ZVKe-úA i ũ^ i ùeòNeKù`e«ö ^Kùùe aŠàùŠacù^ bžeè@ù^ùK gá Kùù ùbíRùe cþùAaù CùÝgyùe KQòUùù, . Ck G_eKòùQkòc^] eò@üi [ú«ö \ð ùake ùbíRùŠàùŠa Z [ù'KùMècùùe i j ù~ùM KeþèùMùùAçù^_ùAíeŠùj úA [úGö i aò ù] ùeYu ùbíRòí eí eèùak ^Añ@ùù, ùi ùZ ùakKéWeù WKù-úGö Weù-WKúAaù @^Äù^ Wcþ'ùZfþ i èþ aùgá Kùùe GK_èè_~ýùdö Lè ùe aŠùj úA [èù ùQkè cŠùe @KžùPiçK_KúA_KúA aRè ùaR^þi j ž KQòàùdùRýÁ aýqòcZaýqè Weù CùÝgyùe @iaùj ^ I @^èeü] Keþú«ö ùi cù^ WeúKé@iaùj ^ KeòKj [ú«ö-

“I a@í/A@ú ! Iù\ ù\Lþ ZùK @ùc eù^ ai @ú ù\àieþù^Aþ aùWýai @ú ù\àieþù^Aþ Zepù_Aafùù\Lþ@ùc ùi ùaùfũKþKù, úŠWý ceþZCö ZùK ùKù_ùwþfù Kò^ùí fþKò Kèþ MQeKèLùeKòKèþù ZùK ùLAfòí ùK [ù MeþKþKAZö þ @ùc MeþKþ\òKù^ i èþZö”

Gbkì@^üei] RYüAaü bZüe aRfuaR^pü\j üe cZ áyqé Wëü@üi [üGö ZüKé_Wp_üü
üakKëüNeüej [üü üfüüK i üLükò] eüQ_üe ai üA ü\A [ükö aRë _V@WpRüY \ARY ai ö
ZüKé] eüeL [ükö aRë@] i cd @UKòLäpI üY Éüe K [üaü ü Ke [üG ü aRëü\j üe Wëü@üi üü
üakKé^KUüe üNeüej [üü müZKÜé` _äk Kq^ueük i jZ Zü'e cZye ej i y RüyüüKé_üü
Ke [ükö Wëü Zü'e c^e K [ü Kj öi üeüü _üe aRëü\j eej ViZpCbü^ üj üA · fë-üA [üGö ~üü
äëWëü Zü'e Éüü/Éüe jüZ] eü@/Sëu \üdzBfMfMüüaüüföKj [üGö aüÉaüe Gj ü Wëüe Zü'
^R üföKu i jZ ügh Kü [ü_K [^ö Gj öc] i W@Zöj äd Ägö üj üA [üG ü

Gj ü_üe WëüWKü üQkKéüeüübüRüe cüüA ü\A [ükö Gj öübüRüüeüZüübüR^ _üüü
Keü-üA [üG üG [üe ^R äge büAaŞëi jZ \e Müe aŞaüSa @üMj Y Ke [ükö

(L) Wcpüfikaüü

K [üe @Qü^aüüi cük G RMZ'ö i Zëüü amü'e aüü] @MMZüü ü Bëüc üföK i ciR
üföK aüüi Kë@ü] üe Keüaü] äü] ü' C_üe ZÄüej Qü

aüüÄ cü^üamü'ü ü~üüg` [c` öKj «'All religions of the world respect forms of belief &
those beliefs are explained in many ways. The law of life is belief.'” (8)

aüüë i cÉ] cö aüüi Kë i 1'ü^ ü\A [ükö Gaö üi i aë aüüi bôÜbôÜcüMüe ayüLüü
Keü-üA [üGö aüüi j öRüa^e ^dücKö

aüüi i Këüüe üi @^yZä_üüKj «ö"ü\LäüKéMüf Zëe ^Wädk aë egqö_üZyüLüü'
Ke [üü i ü B~üj üKäMj Y Ke [ü@, Züj üj öaüüi ö” (9) (IWpü@^üü)

üüüWj gZüüe [cPeYüe IWjüe @üücK Pëü üPZ^ükéüüj füA ü\A [üü aüüÄ
bqüüüü üa%a i ü] égü üPZ^yü @bäyqüüj fü “aüüi cka j eü ZüKüaj é\ëö” @^y_üüe
@ZäWü RM^Ü [üü cYh Rüa^üe aüüi Kë_ü] ü'y ü\A Kj è-üAQ«ö” aüüi ^üj ö-üe Pü , `k
^ `ük K\üPüZö”

Gi aëZ üa üü CqMüWk ü\Lüf 'aüüi ' ü~ @üc Rüa^e GK MeZB_WäZ [ü@_ej ü~j
ahd, GK [ü i j Rüe @^cür^ Kej Gö @üüc Kë^Re \Äbwü @^ü üe Gj üe _ebüüü a\küA
_üdüM Keü f [üCö üföK-aüüi cüü^ j öZüj ü~üj üÉüüaK büaüe amü' i q ^ëj #Gj üi cÉue
] üeYüö @äüPü^] cöZ ü_üüY Ke [üü @üRküfë KQöZ [üK [Z gö Z üföK @ü_Yüe aüüi Kë
'aüüi ' GaöckcSëüüü i ü] üeY aMë üföKu aüüi Kë@Şaüüi e @üLüüü\A [ükö i öÄZö büüü
aü i üj ZyKëaMüKeY Keüüügküüe aüüi Këc KQüüÄaMë üföK ^R @ü] üeüe 'üföK aüüi '
üaüüfö^ücKeY Ke [üü RYü-üG ü

_äü_ëhu _Züi 1'ü^ üaü] agZü aüü_ëüü ü'ëüü üe _üPü^ Z [ü_üepek eüZöüZKë
aüüi e i jZ Mj Y I _ük^ Ke [üü ahdKë@üüc üföK aüüi üaüüföaS [üCö Gj üáyqöI i ciRe

KŞcike WcpùfùKi òÄZò

ù\^|ð PkYKéc^ _biaZ Ke[üGö ù~Cñ_üepeK agñbi i cÉ i cùRùe Cbd Nùe I aúj üe
aýqø ù\^|ð @üPeY ađ Ké^ü^aY Küe- Zúj ù ùfùKagñbi ö

^el e i ek cYh ^Re _RüzK c[þAZýü\Kéagñbi Keüüi @ü_Yükéü\azüe i «ü^
üaüfùC[üüüaük amü^ i üPZ^ cYh ^RKécüüWje aü] e üaüfùMj Y Keü^AQö i cMácYh
i cùR _üAñGj üMieáküaWjaWj^ üe ahd @üC K'Y üj üA_üe!

ùfùK agñbi WcpùfùKRüa^e _üü i cÉ \MKéEgðKe[üü\Áéè^ýü^ý _eüz\cù^üe
c^ _á wKüc DYü@] üK G i µKüe i P^ü\@ü~üAQö Z[ü_ü^cl@^üz üe É_üagñbi , Wcüaagñbi ,
KeYüü-@KeYüü Z[ü_écüYþ(ü\üaüqø@ügüüe i Zýü^i Şü^) bküüKüZK ÉZ^a agñbi ahdüe
KQü@üfùK_üz Keü~üAQö

É_Üaè e

WcpùfùK i òÄZòùfùK agñbi e GK M«üNe üj üA[üü\ÁéèÉ_ügð R^Z `kü`k aè e
@\ýüa] öej Qö É_KéWcpùfùK biñüe 'i _^þ Gaö Gj üKé~Máüüe 'i _^þ Uüw^þ Kj [ü«ö
i bý gð z i cùRùe É_Ké@üü\üMézB\@ü~üA ^[üGö KüeY üi cù^u aè eüe É_MWKe aüÉa
Rüa^ i j z üKöYi öi µKö^üj ö G_eKö@üRKüe gð z i cùR É_Kéi Zýe aü_eüz @[üaü] K g±
biaüe Mj Y Keüü^AQ«ö G ahdüe WcpùfùK agñbi @ü] i e z É_ÜaPüee GK i üeYü ^cüüe
_äü^ Keü~üAQö

WcpùfùKagñbi üe É_Ü`kü`k

Ká^ö. É_Ü

1. ^cK_üYö	-	gb`k_ü`ö
2. üMik@ü_üYö	-	@gb/Kkj/] ^j ü^ügeüe_üWj
3. _üPfü@ü´	-	cüü LiAaüKéckä
4. K ü@ü´	-	@gb/cüW LiAaü@üguü
5. aÄü	-	gb`k/] ^füb
6. i ü_	-	@gb/üfùKue üKü_ \Áö_üW
7. aüN	-	@gb/@bia @^U^ @üguü
8. j üZü	-	gb/] ^füb
9. Nhèö	-	cj fü(I ZKüeK AZe ü\azü) übÜaü/] ^j ü^üüeüMáýü] ö@üguü
10. ak\	-	^R Ne Wcü übÜaüö _eäüeüe üKj ö^ü üKj ö Rüe _üWZ üj aü@üguü
11. R«égKie/K ücüü KüÜaü	-	@gb/_eäüe aü^KÜ i µKüüdu ceY @üguü

- 12. ai\y aiRäu/aüj ai - @gb/üacie Kó ü ceY @igui
_Rü C>a/Oicšü
- 13. ^ür `fcik _š[äu - geie @i í üj ai@igui
- 14. ^Re/@^ye cZy üjüA[äu - i ö_é ayqò_ l üe gbue
- 15. eq - gb/] ^/aRd-füb
- 16. Neü_üWj - KkKRäu, cir^i K @gikò
- 17. ü\azi bRäu - geie @i í ü
(^R ü\j üe Kikò ü _üag)
- 18. KüVaWj - KY@ü@üi äü i _üa^ü
- 19. KY@ü@üi Q«ò
(K) KkèK[üj C ^üj ükò - KY@ü@üi üa
(L) K[üj üf - KY@ü@üi üa ^üj ü
- 20. c_A cüzif üjüA[äu - Kq ^ ü~üM/\üL, geie @i í üj ai
- 21. ciQ - KšüüüeiM üj ai
- 22. _Mü - ciMjLüAai @igui
- 23. üQüü i ü - gb
- 24. gKie Keü/Rüa cieäu - _eäüüe ceY @igui
- 25. Rë üj ai - gb

@^yü^y üfikagbi

Kšcike KÜ@ü Wcpi ö_äüde üfüK @üic aPie]ieiké^R Rüa^ ügkie GK @bðÜ @w biaüe Mj Y Keü^A[äuüj Zäüi cir^u üfik agbi bZüe @ü^K KeYüd, @KeYüd, gbü-gb MY^üöej Qö ~üj ü @KeYüd ZikéWcp_ebüüüe '^~þK', '^cþW', 'aü^ü^Añ üaüfö Kjü-üGö '^~þK'e @[ü~ üKak Keü@^PZ Züj ü^ëj ö Wcpiüüe ücðLK @bð ü^ @^ü üe Gjü aiÉa _ü] ücK aè eüaü] i jZ RWZ ü Gjüe @[ð'@gbi PK' üZYé'^~þK' i PüZ Kcð Keüü \üü K ü ai Zü'e _eäüüe @cwK üjüA[üG üaüfö agbi ej Qö G ahdüe _äð _eüz\cir^üüe _á w Kär KQòKQòCüfä ej Qö Wcpiüfik agbi e _ei e GüZ aò k ü~ üi i aKéGkü[eük i Mj l i uk^ Keüü^j üZü@i _äö üZYéGVüüe üfik _PkZ KQò_á üwüPZ üfik-agbi Keü^A GK i üeYü _ÉZ Keü-üAQö

üfikagbi i üeYü

Käi ö NUYü

agbi

- 1. @üLüüWAüf - @NUY NUäu i _üa^ü
- 2. _ü_üföKšüA üj üf - @[füb

KSciKe WcpufiKi iAZo

3.	_Lük bZue ciQo_Wjuf	-	KY@i@Mc^
4.	jüZeeKoi iaui ^ Li ö_Wjuf	-	KY@i@Mc^
5.	Ne bZeKèSò Kü_gò@ui ùf	-	cñi LüAaiKèckä
6.	i eMèü (KüVj Yü_I ü) aie´ie WiKüf	-	ceY bkò@gb Lae gY@ü i ,üa^ü
7.	i ^Lüe K üWik QWj_Wjuf	-	@NUY ai cZj Lae gY@ü i ,üa^ü
8.	Q@ü @ üe Kkui Zü	-	ùfükue @üLòWjü ü aü KèÁò_üWj^üj ó
9.	Q@ü @ üe bíf@ü c-ò_öüAüf	-	Wèüü\azüu QÁüü bd eüj ^üj ó
10.	_püüie I ö_MZö	-	^KUue ahò üj ai i ,üa^ü
11.	Rj è PZä_ügüe \è cŠk üNeüA [üf	-	^KUue ahò i ,üa^ü, WcpufiK Kj «ò- ']èpcŠfj Qèpaej ü
12.	Rj è PZä_ügüe üi j bkò ^KU cŠk üNeüA [üf	-	^KUue ahò i ,üa^ü ^ [üG
13.	ci^üG QiZò(güaYükXjQZè) (K) ^AKèòI_üWjuf (L) ai KèòI_üWjuf (M) bü\à cüi üe `Üq@ü güaYükXjQZèLüAüf (N) Q@üKèl üe L@üC [üü ci@ü güaYü KXjQZèLüAüf	-	_ea ö ahüe i ü^_eà ö üj üA [üG _Yüüi j öi ü^ue j ö` Üq [üG Rè üj üA [üG Q@üKèRè üj üA [üG
14.	ùKöYi öMQe c\üw ü^A üMüUG Nee Püküe üLüi ü\üf	-	üi _eaiëue KkšMWjüj üA [üG
15.	bü\à cüi e R^üj üA [üü KKè Q@ü	-	bdükèüj üA [üG
16.	üQüÜ güve MüB I üQüÜ (i e) fü-e ak\	-	C c
17.	S@ g^@üe _q c eüRiaZü üj ai	-	@gb
18.	@] eüZüe/i Šyüue KKWü WiKüf (üi j öKKüWüKè\üŠüe cièüaie@WjKè `üvö\@«òI _üe üMüÜA @üY«ò)	-	Ne _üAü@gb

Wèü i ö_Küü agüü

Wèü agüü Wcp_emeüue GK üagüü eü_ ej Qö Gj öagüü WcpR^RüZe]üçK Z [ü
i üçüRK Rúa^Kéaj k büaüe _büaZ Kèq@ü RYü-üGö i ek @ [üe Kj üf 'Wèü' @ [üçZayqè
@üçüö _üPü^ büeZüü üa\K aè e @^ü üe geüe ^gè, @üçü@ceö üa\ /C_ ^h\p@üüe

ù_z_R^ _j ZKê_ğđ \øü-üA ^ [üf üj ñ_ea ð i cdüe j đé] icK aø e cæüe ù_z_R^
_PkZ üj üAQø VKpüi j bkòWcp_epeüe WëüKê_Rü Keøü ađ òađ ü^ _PkZö

üfûK i äZø @ü^K ađü'u cZüe Wëü ai cZicüüê_Rü Keđ_øüéGj öR^ü MüÄüë ^ic
Wcpüj üAQø

Wcpağbi üe Wëü üi cî'u _ađ_èhu @icüö Gj òağbi cùZ cYh cZý_üe Wëü
üj üA-üA ü\azüë ÉeKêC^UZ üj üA [üGö üZYëWëü I ü\azüüë-Mä^icüë 'Wëü-ü\azü' üaifö
j ö_Rü Keü-üGö KÜøK |pl KÜøWcp_epeüe ü-üKöYi ö_Rü üaük ü\azüü i j Z Wëücî^ue
^ic cæ CyüëY KeöZüüë@iaüj ^ Keü-üGö _Rüüë ü\azüüëK ü eq akò\øü-üC [øü üaük
WëüüëNñeø KKWj ü\LüA Zü're eŞicüü I büZ WüföAZyü\ø_Y Keü-üGö Gj üe KüëY üLiRö
RYü-üAQöü~, cYh ^ür K ü cüü /eq LüC [øü i cdüe ü\azü_Rü_đü@üë_ üj üA [föü üZYë
G-üaZpZüüëK üeq j ö\øü-üCQö @^y_I üe Wëü_R^_epeü cYh cüü KêüSö(i öüA) LüAüi
i cdüe i , azü @üë_ üj üAQø üZYëWëücî^uëSü -üA [øü @^üy-ü^ @_Y Keü-üCQö

WcpR^ü MüÄü cæüe _êRð_ağbi ej Qö üKöYi öWëü b f aü Leü_ ^ğ_ëö _PkZ j đé
ağbi @^é_üë cYh _ü_ Keđ_üf ^KöGaö_üy @Rð Keđ_üf ÉMöübüMe _eK^ü ej Qö Wcp
aø eüë üi bküö\üü\ ^üj_ö i cüÉ cZý_üe ^R R^acüüö müZöKÜë u Mj Yüë j_øj_đüëö
@agý üi cî'u cLý aüi i kú MüncgüYüüaifö] eü^øü-üAQöü Wëücüü^ i - ^Añüüi üf cgüYö
bAüë^Re _ađaüi Müü I NeKê@üi «ö üi cî'u 'R^ai ZöKê@üMc^e cği Kê'Wëü-üXŞep
üaFü Kj_đüëö Wëücüü^ GKeKc M_üë Éëüë j_ñ_ñKeö-øü@üi øüKeđ_üëö Gj üKê'Wëüj KeüZA'
Kj_đüëö Gj üKêWcpüfûK KaöMüZüë ^cëzüZ MüA [üG:-

üfRü ü^ AñüMü i icü KKWj
WëüMfö j Keü...
üfRü üfuj epaiA üfA-üö

Wëücüü^ Lüi þ^Re _@/^üzöbkò_ea ð aüj] eu NeKêj ö-ü@üëö üi cüü^ eŞüj üSüë
Züü CüYgyüë ü [üA ü\A [øü @^üy-ü^üKê@üNäY KeöZë üj üA [üëö Wëücüü^ ^Re _@/^üzö
übüKüë ügüA [üf aü üi \ð eüZöPfföRkò^ [üf @^y NeKê-ü@üëö^üj_ö üi cüü^ cæ c^
\èLüë I_üi üe cgüYKê_üj_üëüüj_üf_üfCUö_küA -ü@üëö ^R aüj] e] ^üj_üA @^yüü^ue
EY aüWj_ü\A ^R Kicüë LUüAüü ü\Lüf @ügh @ü^;Z üj üA [üëö @_e_I üe ^R üfûK
_ee EYMÉ üj_üf, @^U^ue \ð KüU_üf, _ee MükicüWjLüC [øü ü\Lüf Wëücüü^ KêüWj
Mbüë büüa i «- I añüMÉ üj üA [üëö

@üM Küküë WcpüfûK ^Zü\ð_üi i ü] üeY Rúa^üë üj C [øüRê üacüë fîMüJh] üi a^
Keê [üfö Rê Küg AZyü\üüj_üf_üKöYi öWëü QÄñ [øüüëZüj_üj_üAQöüaifö] eüü^C [üfö G
ağbi @\yüa] öü^Küügüë ej Qö aügh KeüQ@ücî^uëRê üj_üf ZüKêWëüj_üAQöüaiföaRëü

uaR^þ\þeü QÄf[äü WëüKëVüa Keü-iA [üG ü Zü_üe üi WëüKë~ [üci^y i , ühY \þeü ZiKëbf
 Keü\aiü_üÄi@^þeü] Keü-iA [üGö Gj ö_KäüKëWcþbühüe 'aRü^þ Kë ü-iA [üGö @_e _l üe
 Q@üe Rë aRü^þaküe bf ^üj üf Gbköül Zäie 'Wëü Kë_þüQ' üäüfö büäð^þ«ð @bè-ëj
 WëüKëaRüaR^þci^cüe WKüA ZiKëKKWj cieöü\A [ü«ð _eh Wëü üj üA [üf M-ü I Èü Wëü
 üj üA [üf ciB/ü_YëKKWj ceü-iA [üGö GbköKKWü cieäü_äèWëüKëüi KKWü ü\LiA ZiKë
 aSiA c^üA Cq KKWüe \AUö_e Rë üj üA [äü Q@üe \A Kü^üe üLiüh\ë«ð G_eòKüf Wëü
 üKöYi iKieYeèèhò[üf i ü«üh üj aiüþeüü\j i ä üj üA-iA [üG üäüföägðbi ej Qð ~üj üCüYgyüe
 KKWü ceü-iA [üG ZiKëKKWüe 'üVüMj^ü' (ffü_þ@üKüee üMüM) LüÄaiKë\þü-iA [üGö G
 i µKüe üMüUG i ëe üfüKMüZ ej Qð ~[ü:-

KPöKPöKPö

j üZ üVüWjK^ü \^üG üSüüfü

Ze Wëü Kë üGfü bZö

@[ð- (üZie Wëüehò[äü üj ZeKKWjüMüWe cüi I _ZäüVüfüe üSük LüÄaiKüZüüZ \þü-iAQ)

Wëü I @icü

üKak Wcþufik ägðbi üe ^ëj þ @ü\äüi ü i iÄZöc^üe Wëü ägðbi _üð i cÉ üMüÄüüe
 ej Qð cYh ceMfü_üe üi Wëüüe _eYz üj üA [üG, Gj ü i Zö üj üf Wcþ_emeie 'Wëü I
 gÄ i ciRe 'äicü' c^üe ü-Cü_üþ\ ej Qð Zij üKë @üüc ^üüclq i üeYüüe \güA ü\AQð

Wëü I @iZä c^üe _äb

Wëü	@icü
1. cZäyqiGäü Wëü GK Gäü @bðüü	1. @icü äyqë cZÿ _üe geüe QüWj Püfö-üA [üG ü
2. cYh Wëü cYh ei_üe j ö_ðòR^ä ü^A [üG ü	2. @icü PCeüüü fI _Küee Rüa ei_üe R^äR^ä«e ü\A MZöKeü [üG ü
3. Wëü ^Re müZö KÜé^u _eäüeüe _ea ä äüg]e büa R^ä^G ü	3. @icü üKÇieü_üe _éRð^ü^a Zij ü^þZ ^ [üG ü
4. Wëüci^ue ÉMäü^KäMZö^üj äüi ciü^ MüücgüYöZ [ü^Re _äð_eüag c^üe j äPeY Keü [ü«ü (^R_gü Mbüe R^ä j @«ð^üj ö)	4. äyqë Kcð k @^è-üdü @icü ÉMöüfüK äü^KüüfüKkëMc^ Keü [üG ü
5. Wëüciü^ i Küb\üe @i ä Këi ä Ül i ä Kë @i ä ÜKëü_üe«üü	5. @icüUG \Ä üj üA [üf üKak I Zö NUüA_üe ü

- 6. ù~Cíayqòù~_eòùeiMayú]úe _úWž
új úA ceđúG Zú'e Wèù QÁúf i á Ú
áyqMúe úi bkò fI Ycú^ ú\Lu
ú\A[iG ú
- 7. Wèùù\azúu i ú'úe cí'ýZúI _Rú_ú'«òù
- 8. Wèùcú^uè Nñèò I KKWú cùoi
ZeKúeú,SúWòv Wúfò i j ž @^yú^y
@^hý-^ úbúMý\hý búua @_ž
Keú-úA[iG ú _Pkž cÀè_ú'úđ j ó úaúe
cj'fú, i f_ AZyú\ò c^ @_ž
Keú-úA[iG ú
- 9. úMúUG Wèù GKúìKúic _@ aú S@ új úA
GKú]K Nùe R^àù^A_úe ú
- 10. @úMícú R^àKúj ú Mbùe ú^a Zúj ú Wèù
^úR i é KeđúG ú

- 6. @ícòùl Zàe Gbkiađfi ú\LèùKícòk^új óù
- 7. @ícòKèbZ, ú_ž AZyú\ú'úe aŠ^ Keò
eLú-iG i ó'ú_Rú Keú-iG ^új óù
- 8. @ícòKé_đ ú\au QWj Lú\yú_d @_ž
Keòúe ađ_ò_Pkž ^új óù
- 9. @ícú ùKak úMúUG NUúe j ó_úag
KeđúG ú
- 10. _eR^àC_úe @ícúe K žB^ [úG ú

úWA^òWèù aú Wúj úYú

Wcpùbùúe ~új úKé'úWA^ò aú 'úWA^òWèù' Kú ú-iG Zúj ú Wúj úYúe _-žúdaúPú g±
^èj ò Wcpù úÁžòbòú@^yú^y úfúKagbi úe Rúaz ÈúúfúK c^Z^ i ú] ^ú \Beú Wúj úYú _úfUòú
K[ú a%žò Kú ú-iG ú~, Wúj úYúúú^ KQúú @úfúKK Kú-ž Keòúe gqòj úi f Keòú CùYgy
ú^A Z^ i ú] ^ú Keđúúò KQò ÈúúfúKúe Wúj úYú, _gúPú i aúe új aú \Beú úi cùú^ Wúj úYú
_úfUú[úòú I Wjgúe C e _žòú kúđ úKúg'fú bñúe Gj úe'UYj Añ Kú ú-úA [úG ú úi cùú^
^gú; úe NeúMú_ ^úe aúj úeKé_ fò-úA i μ%ò^è_új úA C_eKéúMúW Gaò ZkKécđ KeòúÁú
bl Y KeđúúúúúfúR^gZúú' ej Qò úi i cdúe úi cùú^ K@úWjyúúú úQúú \ú_ cđ ñ_úLúe
]eòbúY Keđúúò

WcpùfúKagbi e 'úWA^ò c^ úMúUG ^úeú (_gúPú) új úA[úf új ñú i Wúj úYú Vieè
bò'ò ù~CíEú úfúK Qòú_á a Keò_úeòcžyaeY KeđúG Zú'e WèùKé'úWA^Wèù' Kú ú-úA [úG ú
Gj úKé'UúKúe, 'cèP'f c^ Kj đúúò @úM Kúúe MúMj kúú'úúe @ú] é'K PKò ú amú^ _úag
Keò [úfú PKò ú_úAúfúúK úPeckòKò ú SWú` úúC_úe j ócLýZú ^bè Keđúúfò @agý úi
i cdúe c^_á a Keò_úeòcžyaeY Keđúúú Èú cžyúe Lèp@ [úfú KúeY, WcpùúúfúKúú^
@«ú i ß [èúúúúK c^ _új úWj_ ažKé~úA KúV_Zá @úYèú i j ž ađfáúWjre . hKúC AZyú\ò
Keđúúf,úZYèú i cùú^ MbKÁ i j yKeò_úeđúúfò Z[ú_ò_đc MbòI 4 [òMbò ÈúúfúKú_úAñ
i uU aú NúU úaúfúWcpùfúK agbi ej Qòú 4 [òú «ú' Mbùe ej fúúúúúK KèúWjy_ úeúUòLU Lèú
_èò-úA [èúe_á a i cdúe cžyú j aúe i , úa^ú ej đúúGò

@iRKiFi@iC _á a Keð_üeiçeð-iC[ðu ÈüüFiKciü^ ùWA^ò_üfUðu ù\Lü~iC^üj ö
_aKiküe K&GbküüL Züe R«ü ÈüüFiK _á a üa\^ü i jý Keð_üeiüWA^ò_üfUöçZÿaeY
Keð[üö @ü^K _Zýl \gü aüdüRýÁ ayqöMuahK @Mue adü^ Keð«òü~ üi bköÈüüFiK
ù\jüe üi ZKüüakKé@cü_ ak @üi ð-iA[iGö @üV \g RY übŠðu ZiKé]eüf c^ üi Züüé
ù`ü_üMjü\A_üüeö Zü'e KQö\ü« I jüZe ^L j ViZþ@ü½~ÿ biaüe aXÿ~üA[iGö @üLüüWüki
Xjü XjüüjüA _üiKéaijüüefüf \güü`küe üi ù\au Kiküü bköbdue ei_]üey Keð[iGö
Küjüe Q@üa ð-iG Z Küjüe Q@ü i jZ cZÿ üjüA[iG ü Q@üKéQüMjüce[ðu üWA^òWcü eüZüüj üf
ZüNeKé@üüi öüi @üü üf LëþüRüëþ_a^ aüj ö Zü'_ue Zü'e Q@üUoj ViZþaKküe Kü;äu@te_ü
Küeö Kj«\gciü Mbüe]eüR^äu\au_üe ZüKéü üe L@üAau I M]ü_üü Küc Keäuëëa Z
üjüA[äuëëZü'e cüZéj äd [d]eüüüe ^üjüüüi üi jü KüwüKüüüjüA cguYëëS_Uö@üüi Zü'e
üQCŠ Q@üe jüfþ fþaŠäuKöüi Q@üüKüüKüüe i üCüü]eüÉ^y_ü^ KeüAauKéC\yc Kfüüaük
K@üüWüQ@üüP@üüe KeüKü;ö Gjú agþi KóŠagþi ~üjü aüj C, GjúK [üedWcþ_epeü c^üe
cüëie j ädüe ^R Q@ü_Zö[ðu_MüX üi jüe ^LüY bia j ö üüCüQö cüüüG Q@üKéR^äu\auü_üAü
Mbüa\^ü i j ö^_üeiçeð-iA[üf i é ü @geëü i Zü'e c^ ^R ü_Ue Q@ü_üAüZü'e j äd ü~
Kü;üüG, GK[ü Wcþ_epeüe üWA^òWcü agþi _á wüe gð Yüdü (10)

Gbkö_eü Zü'e _aKiküe üfüüK üi j öÈüüFiKKeRüa^ [äu@aü üüe bdagZü Rwf
c^i ücguYKé]eüü^A Zü'e \AüMüYl \A jüZüe üZ«köKüüe KküciüedKae ü\C[üf ü@i jý
~^Yüüe QU_U üj aü@aü üüe cYhe Pl éaQüëZ üj aü I @i ü]üey biaüe ü\jüe gqöü üe
üj aüK[üÈüüaKö K&^L I \ü« aüj üeüf'üf'üüj aüNUYüe adü^ @ic _üI Mjü Yü~üMý üj C
^ [üf üjüGjúKébo jü^ üaüföGWüA \üü-iA ^_üüeö @agý Gjúe i Zýüü Zý RüYäu_üAü
amü^bö K Mbüe @^ëü^ @üagýK ü

aRü^pI i Zü_Kü (_öü) _üü

aRü^ I i Zü_Kü _üü Wc üfúKaþüi @^á üüe GK GK _Küe PKöü_Yükiüö @ü]éK
PKöü amü^e @ü^K abüM ej Qöü üi c^eëGüfú_yü[ö @üüéü\K, üjüüüü_yü[öüü dëüüü @üüü
_üüüüü GjúüQWü @üRöç^ GKé_á eþ GKé_e, `Rüüü[eü_ö IüÁI_ü[ö Püüüü_üKjüKjü PKwþ
ü^Püüüü_yü[öAZýüüüPKöü_ü; Züe üfúK_üü cüç üjüA ej Qöü Güz _Küëe PKöü-i ü]^
[üA i é ü @ü^K @üüü R^RüZöcü^u i ücZ KŠciike Wcþi ö_äüde üfüüK @\yüa]öaRü^,
`ëüüSWjü I i Zü_Kü AZýüüüüü^ adýü_ü; ZöZ [ü_üepeK]üüüKé~üaZüüü üeüMe C_i c _üAü
_üüüüü Keð@üü Q«ö

c^É äüþü~üüg`þc`üüe c«ay G i äKäüüe _Yüüüü~üMýö üi Kj«ö- "Different
schools of medicine, such as osteopathy, chiropractic, chi qong, Acupuncture and Naturopathy,
all produce remarkable healings. So do the rites & ceremonies of the various religious beliefs
throughout the world. It is obvious that all these healings are brought about through the
subconscious mind- the only healer there is." (11)

cYh geieüe ü\Lü\C[äu üeiMMWkêcLýZü güeüek I cí^i K büa \A bíMue abq Keü-üA_üeö KêéüKj òRüY a\ü^ GK\ü Kj íüf-'cYh geie 95% üeiM Psychosematic aü c^É bõ K aKüeeéC_ðb @agÁ 5% üeiMMWk c^ DYü @]üK üeiMue c^Éü K aPie \beü _biaZ'ö

@^ý _Küe ü\LüüKéMüf cYh geieüe üeiM cLýZü \AUöKieYeüü\Lü ü\A[iG ü

1. geiee üKöYi ò@w \ak aü ^Äü üj aü `küeö
2. aüj ý RüaiYé bZüYei ðKüY \beüö

WüAüaUü þ eq. _, ckK K, MYäiZ bküüeiM C_üeiq _f c aMue ~iC[äuüaük cyüwfeü, Uüaö, Küfeü, GKRCü AZýü\üeiMayü] ò\ZZüid aMê @«bñ ü

GbküüeiM i mKZ i ü]ieY mí^ i aü ü]ieYueRYü[äu i ü BaRü^þ I `üiSWj K_eö üfúKü\Z üj üA_üeö? Gj ü aüÉaKþPküe ahdö @i f K[üüüj CQö üfúKaöbi aü üfúKþKü ü üj füüfúKue@[üZ]MYue, RYue ^éj ö ü~üKöYi üfúKü e i ö_KZ _f üfúKü\Z^ _üAüf Züj ü @üü\ KikRdü üj üA_üe ^éj ö üZüa Gbkü _f üci^ üfúKü\Z üj üAQöK_eö? G[ééÆÁ üj CQü~, üfúK ^éj ö üi [ééi é k _üA @üi Q«ö Zü ^üj üf `üiSWj \_eüüfúKaöbi , GüZ üfúKü\Z üj üA^ [ükiö ZürbZüe KQüPc}üezüej Qü j GZ Gj öPc}üezü `üiSWj _KüübZüe ^[üA_üe, Kêéj QüGi aé_üüüM Keü-iC[äuüáqé bZüeüe [äu\ak @aüPZ^ cí^i KZüeö G i ðKüüe ü~üüg`þceþ öZüue üa_ak _ÉK “The power of your Subconscious mind üe Kj Q«ö“The organ of healing is the subconscious mind and the process of healing is **faith**” (12)

@ü_Yie _ebüüüe ceþ ò@^ýZüraith aü agöbi e i ömü ^éj_Y KeüüKé~üA Kj «ð “Faith is in a sense accepting as true what your reason & senses deny” (13)

cYh c^e \AUü\Mö üMüUG Conscious mind aü üPZ^ c^, ~üj ü Reüüe @üüc ü\é|ð Kü-ýüüü müüZ Keü[iCü @^ýUüüj fü Subconscious mind aü @aüPZ^ c^ üGj ü \ðéiZü Kü-ýeZ ej [üGö Gj üe Conscious mind bküüKþ bF, KeYüü-@KeYüü c^üe _üü\ aüéüüe gqö^üj ö ü\é|ð Kü-ý]üei c^üe ~üj ü ZüKéCommand aü @üüüg cüük, ZüKüi i üyüü biaüe i üAZüeüLö cYhe @^aeZ Pk^ KéKü-ýü^üüü @aüPZ^ c^ i aüü _Küü Keü[iG, _Zü e ü\A[iG Gaö _üügð c^ Keü[iGö üciüü üciüü biaüe Kj üüKéMüf RüY áyqö ~üj ü ^Re @«üKeYüe _%üagöbi e i j Z Pküü Küe GaöKeüüe @üüü_üüY Küe Züj üKéZüe Subconscious mind i `k eü_üü^ Keüü\LüA ü\A[iGö

VKþüi j bküüWcþüfúKaöbi üe _PKZ [äu aRü^þc^ Kü-ý Küeö ~\üRüY @i é üáyqö _%üagöbi e i j Z Mj Y Keü^fü ü~ ZüKéWcü ehüüéaü \Á Wcü QÄüüéRê üj üA [fü; Gaö

KSciKe Wcpüfiki äÄZö

aRir'p `ëüSWj \beü Zire i cü] ü^ üj üAMfü üZüa Zire geüe ü~ i ä üüj üA~ä G[üre @ü/2~ÿ
üj aüe KQö^üj ö

“Whatever you impress in your Subsonscious mind, that becomes expressed on the
screen of space.” (14)

Gj ö_á wüe ü~üüi `|ceß ü “The power of your subconscious mind” _ÉK @af´^üe
i ö_üäügi aküe ^Re Subconscious mind Re@üe @i_ aKéi _a Keü-üA _üe[äü @]
üKüZüöC\üj eY GVüe Cüfä Keü-üA_üeö

GK:- Rü_ü'p W@üai é(Diabutsu) GK _á q üaüj_üVö üi Vüe Z[üMZue adikg
`ü CyZü agüA GK üaü~ ^cZ _Zci ðej Qö üi j äügiKüid ci ð _ü\ Zük @MYZ gä ükê_Rü
@yðü Keüü i j Z `kck AZyü\öc @_Y Keü[ü«ö

[üe RüY ~äZü j VüZp Zire aüKüqöüfü_ üAaüe_ ec KieYK aq ue geYü_ ^ü
üj füö üi i äK Kfüü~ Zü MüZ MüAaüe Ée ü` eüA @üYü\üf üi aq ueKckü übüM PXjAaüö
Zire aq u Vüe GüZ \Xjagübi [füü~ üi @] \ä c^üe KY-ü` eö_üA MüZ MüAaüe i | c
üj füö üi KZmZüe Ée_ aq u _ü\Zük \AUöKckü @_Y Keü] ^yäu\ RYüA[äü K[ü üfLK
c` ð_Zy\ \gö büa adü^ Keü«ö⁽¹⁵⁾

\A :- üfLK ü~üüi `c` üe RüY i µKüduéUöäü üeüM üj üA [füö üi @üÁf@üe _[ö
i j ee aüi üüö Züue `ä p ä p @] Küg @g ^A üj üA~üA [üGö Züü _@ @ü^K Wüqeu Jh] _Zä
L@üA c^ j Züg üj üA ej[üfö \ü^ üi RüY i ü] ü @üföK gqöK[ü ^R aü_üeKj üf, i ü] é
RYK d@üe_ e GK _á q Zü[üi ü'üe aj éahðej äü_üe üfCU[ü«ö üi ~ügüéaq Keü-üA [aü
Kä pKüVe GK üQüU UKWj j EMZ Keü[ü«ö Gj ükêEgöKeüü \beü @MYZ üfÜK üeüMcéj üj C[äü
LaeUöi aZä_NU üj üA [üGö GK[üüi Zire aü_ü(Uöäü üeüMü) u Kü'üe _KüAü\füö üi _@Ké
i ü] ü _üLeéCq Kä pKüVe UKWüKeKQö\ä` _üAnü^A @üi äüKéKj üfö _@UöüKöYi öKieYeüüi
Küüe i `k üj üA ^_üeäüeLüŠ _eYüü\Li-üC[äü i ü] üeY KüV UKWjüe _eYüKüK@üLüŠ
füKÜpi ä~üM Kfüö Zir_üe ^R üeüMüKä« _Züké@üYüü\füö @i f K[üÜKé Mē eLüfüö aXj
aü_üi j öKüV UKWjKéi Z Kä p @nZ gqöi µ^ÜUKWj biaðeüZüe ZükéQüZüe RüköügüAüfö
@ü/2~ÿe K[üüi i Kük _üj ifüüakKéi ö_üä@üeüMj üj üA ~üA [üfö _üe WüqeuLü'üü^A Züue
_eüf ü KeüMfüeéRYüMfüü~ Züue Uöäü ^üj ö⁽¹⁶⁾

`ä'p e füWö pi j ee cüWcpäüAÜp^ücl RüY @S cj kü Zü[ü ü'Ké~üA ^Re \Ägqö
ü` eö_üA[äüe i Zy NUYü K[ü c^ Wü. ceß äa%ðü Keü«ö⁽¹⁷⁾ Gi äeC\üj eYeéRYü-üCQö
ü~, \X agübi \beü c^Yhe j Z i ü] ^ üj üA [üGö KieY agübi Käu^A [äü ayq@ @aüPZ^ c^
Zire agübi KéKü~ÿüe _eYZ Keüü\LiA ü\A [üGö @ZGa cYhe @aüPZ^ c^e _Kü~ÿKé
aSö_üeüf, aRir'pC_üe agübi Keü[äü WcpüfWüK üi [äüi é k _üAaüe KQö@ÉüöiaKZü ^üj ö

G _á wūe Wū. ū~ūi `bc` ū \leú _á \AUòcZ @Zý« _ŷŋ ū^ ū~ūMý -

- (1) "Healing takes place because the blind belief of the sick persons released the healing power resident in his/her subconscious mind." (18)
- (2) "The organ of healing is subconscious mind and the process of healing is **faith**." (19)

_ēRðai q úk

Wcp_emeūe [āúWcūaŋbi _Kūeūe _ēRðāŋbi Kēj ōi c [ŋ Keŋ ūGō gā i ciRe aKgzAMūe aPie bZūe c^x cZŷ_ūe _ēRðāŋ aie aŋbi ej Ūō @i\ògueŋPū~ju bñūe ' _ē_e_òR^ccp _ē_e_òceYcp _ē_e_òR^ū RVūe gd^cp' Gj ū @agý cí^a i býZie i ađ ūPū^ Māūa \ i c [Z c j ūbieZūd \gð C_ūe @ū] ūeZō

K^yūi «ŕ^ _Zòcū^ūbia

gā i ciRūe SðKéGK ūaiS ūaifŋaPie Keŋ-ūGō aKgz aMē ūfūKu c^{puē} _PkZ Nŷý ū~nZK_ŋ ū ū~ūMā j óK^yūi «ŕ^KéGkò^Reūe ū\Lū-ūGō KkēKŪ@ū Wcpi ciRe ūfūK aŋbi @i\ŋūi ū ađ eūaū] @ū] ūeZ ū j ūA [āū ūj ZēK^yū i «ŕ^ I _Zāi «ŕ^ c^{puē} aūgh `eK eL«ŕ^ ūj ō aeñNūe SðUG R^āŋ ūf _@ R^āŋ aū @_ ū ū] K Lī ē fj eūLkò-ūGō KūeY, Wcp_emeūe I fUū ū~nZK_ŋ ū _PkZō G i ciRūe Sðe @ūe ūagūō K^yūUG ūLūRòZūKē ūaūj Keū^āū ūAī^āš i ūeāū_ūe _@ _I eēMYūRūfū aū K^yūcif ū\aiKē_Wŋ ūG ū K^yūcif i ūcZ ūi cū^ Sðe _eāūeaMūēūKūZK i ūk ūMūēū_ūXý Kōi ūaūi ^ ū\āū i j ūZ _Wū_Yū, c\ AZŷūūe @ū_yūcZ Keŋ_ūkō SðNe _eāūe Z [ūMūe i cÉ 'eL_āđ ū aū_ŋ ūr^cūZ ū\ d ū\āūe i ^Zō_āŕ^ Kūf ~ūA _ā w @ūMkēaXŋ ūGō GbKōūl Zāie ūKōY i ūWcp_eāūeūe K^yūi «ŕ^ ūG R^āŋ ūf @ŕ^ ūj aū EūbiaK K [ūō

@^y _I ūe WcpūfūK aŋbi Keŋ_ūkōū~ _Zūō^aRūZ ggēRūY ūfLūGñ_āđ ēēhūe Wcūō \əwZ_āđ ēēhū _ZōWcpūfūKue _MūXý bqōbia^ū Z [ū @ZŪ gā ū i ^ŕ^ ej ŋ ūGō Mbō ūe ūj ūf ūi cū^ ^Re ūKj ūRūY_āđ ēēhe _eāūeKē_ēeMēc^ i cd ūj fū ūaifŋ bñāŋ_ūkō Gj ūgā ūgūk bñā^ū ū~ūMā bŷ j Zŷū āndūe ūi cū^ É_ūe i q ū bñā«ŕ^ ūj ū ^Re _āđ ūeūū _Zō@ūKēK gā ūe_āgð abðū~ŕ^ ūzā I _āđ ađYō@aī eūe ūj ūA [ūGō WcpūfūK K^yū_ā wūe _ūZŷK @ŕ^ ūr^K @aī eūe gb/@gb i cÉ Kū~ŷūe c\ _Aaū_āēē^Re Wcūcīr^u CūYgyūe cūūe \A . eūūūū_ū [ū ūA fū_ūe ~ūA _@«ŋ Wcūcīr^u _ZōG_Kūe gā ū bqōeLē āū Wcpi ū_āūdKéGK i cā _epeūe ūdūū ūaifŋRūYāūKēcūk ū

K^yūi «ŕ^ Kē^Re @RūZ gZīcū^ Keŋ_āū ūfūK cūZMbōbZūe j ūZīKēcūeūū \C [āūe ū\Lū-ūCQō aīr^e aeŷŕ^ ūaifŋKŷ ū~ūC [āū Computer ~^a i ūj ū~yūe Mbō_eūl ūeē_@ ūj a Kō Sð ūj a ūi K [ū RYū _Wŷ_ūC [āūēēbŷ j Zŷū @] K i dLŷūe ūj C [āū ū\Lū-ūCQō aMZ Kōāhñ ZūK ^dūMŷybKōūKūZK i j eūe _āk K^yūbŷ j Zŷūe NUYūKēū^A I Wŷū i cMāū\gūe ^ŋ ū ūj ūA [fūō @agý ^dūMŷyNUYū GK ^cēū cūZāū GbKōNUYū DYū @] ūk i aZāNUQō i ūĀZō āj ū^ cYh akKk grŷ MQ i j ūZ i cŕ^ ū _ŷōaŋbi aRZ i ūĀZoc] ērŷ c j ū^ Yū i \gō @ŕe

KŞcike WcpùfùKi òÄZò

@i]êK cYh gđ ù-\\úí ú,]^~R^, _\~_\\aú i aê @]Kieú új úA cª @gikúe ej Qđ i ùciRK
agbi @i\\èè^RKè\\ùeA ù^A-ùA[èú cYh ùghúe ^ùR ^RKècª agbi Keú ùeèúú úú Zír cªeè
'cú^aKZír bkòcj ú^pMª CùbA ~ùCQđ `kúe úi ~ªUG _úfUđ ~ùA ~ªaZpRúa^~ù_ ^
KeQđò

WcpùfùKagbi ùe '_ecúYp

WcpùfùKagbi cªùe _PkZ'_ecúYp'_cúY' g±e@aKk _Zg± ^èj ñò KèaSiA[iGö
i Zý I agbi aP^ \\èú ù\\aú\\aúue ^icúe g_[Keò c^ùe CV[èú @úguú I i ù;j R^Z
Rimúú ùe @úí ùR^K C e _úAaú _Kòúe ^ic új CQđ'_ecúYpò i ú]úeYZú KQđicfýair^ Rđh
~[ú- i èú, eí_ú aú úMieMúB ù- eòúj úf aú j Rò~ùA[úf, ^Re úPÁú I Z\\« akúe úKòYi ò
i èiKp^_úAúf WcpùfùK ù\\aúgqúe @úgđ ù^A[ú«đ '_ecúYp] eúAaiKáj úf _đúe ~új ùe
Rđh ù- eòúj úAQđaú j RQđúú ùfùK Múe aRúaR^p_úLKè~ùA NUYú i µKúe ZúKè@aMZ
KeúA[iGö aRúaR^ \\đ^aúe]ú~y Keú ùe @úúúRK Zírè _ÉZòúe, Ke[úGö '_ecúY'
\\đe _đc _j eúe i ð~y eZ eZ új úA C\\d új C[èú i cdúe Keú-ùA[iGö KúeY WcpùfùK
i ð~yúe]cđ ^yúđ I i Zýe _ZúK úaúfomú^ Ke[ú«đ @^y_ I ùe \\ú_Kèi úl ú Keò]eú-ùC[èú
'_ecúY' Zú Şyú fMúe jòKeú-ùA[iGö GbkòKeúe KúeY új fú_\\ú_ aú@Múcª i ð~yú bkò
i Zý-]cè _ZúKö @]K«èZú Şyú Kúeúe i cÉ ù\\aú\\aú i ucZ 'Weú úXŞp cú^ i Kđ [ú«
úaúfoWcpùfùKu agbi ej Qđ WcpùfùKagbi @«MZ úKúZúú_úL _epúY új fú- 1. LúU
_epúYp 2. úaPú_epúYpI 3. aKý_epúYp GZ\\pýZúZ 'úZf_ecúYp I 'Kcúe NYú_epúYp
cª _PkZö Gi aèúfùKaPúe MZ _epúYpRe@úe ù\\úhú i úayÉ új aú ahd @úA^ i ^Z
új úA^ [èú új Zè\\đKè\\đ _epúYpùfùK_đZú j eúA fè új aúKèaí fúYö

(M) ùfùK]cđI _ađ_ađYò

ùfùK]cđ

ùfùK i új Zý, ùfùKai\\y aú ùfùKMuZ @i\\ò_ebúhúe'ùfùK'g±e @[đ~új ú,]cđ_á wúe
cª ùfùK g±e @[òVK Zúj úö]cđg± i òÄZ']é]úZèè^è ^đ @[úZ ~új úKè@úuc]úeY Ke[èú
`kúe, úi cª @úcké]úeY Ke[úG ú "cYhe i Kk Pkú-gqđI cí^ i KZúe D;úe [èú GK
@\\éy gqè K] ^úeè]cđbúa^úe i Áđ agbè i cÉ _e\\éy cí^ _KZòI _áYú, i PeúPe i Rúa,
^Rúa úi jò@\\Á gqđ\\èú i Áđ" (20) _%P|ábúhú úKúh @^ú úe "Gj úK òy, i ZKcđ _áY,
i KZ, gúÉ ajZ @ú e, i cíRe i ZòI cwk _úAú@^ÁZ Kcú\\KèaSiA[iGö _é½ gZò(úa\\),
i Zò(c^è@i\\ú ePZ gúÉ) I _èúY (úa\\K, ~M _úe ePZ gúÉ)cí^ue ^YÁ C_ú\\gcí^
i ú]úeYZú]cđ" (21) _ZÁZ ùfùK agbi Gaò@\\éy gqđC_úe @ú]úeZ új úA[úf új ngÁ]cđ
VúeèúfùK]cđ@ú^K \\ÁúKúYeè^@úeú "ùfùK]cđ@^yúy]cđVúeÉZªö KúeY, Bgè, Z ß
\\gđ, gúÉúđ ađ òaúgh AZyú\\àfùK]cè ùcàK _gú^èj]@]Kúg ùfùK]cđ @^Áú^MúKúe

ad] ð ad] ir^ a%ðü [äüe ù\Li~iG^ij ó ~ij ü güÉüð MáÜ\üe [üGö ùZYèüfük] cðüKöYi ò_Küe
i ðe ^dcüe aŞü ^uj üA ~M~M] eòüfük i ü]üeyu \beü abðÜ_Rü_üaV e e_l_ ü^A_ükZ
uj üA @üi , G[üe \ðZ ^ij ö" (22) üfük] cð@«MZ @^yü^y @_üaZü_RüKèü^A @^yZaWü.
_Šiu c«ay CüfL^üðö üi Kj «ð "üfük] cüe üfük i ü]üeyu ePöI agßi eei Áifüß Ke[äü
i cÉ_Küe üfökK ü\au\au I_KZö_Rü i j Z aY, _uj üWÿ_aZ, _Zé_Rü, aie_Rü, @_üaZü
_Rü, _güP_Rü, bZ ü_Zü\üagüKeY I aüei] KeY, abðÜEZüe_ük^üð C>a, KñòahdK
@^Áü^ü\üüfük] cüe @Züa MeZß%ð" (23)

üMüUG R^üMüÁüe @üfökK agßi]üeuKé] cè i ömüü\au_üAnZüj üKéZ [üK[Z Religion
aüIsm e @ü]üeue ZCfäü@^iagyKö i ü]üey üfükue Rüa^~üzüe ~M~M] eð fðüü [äü
ü\au\au_Rü_ ; ZöI C>a @^Áü^ cir^ ~ij ü cüe cüe Züj üue Rüa^ góvkZ üj üA_üeQöZüj üj ö
@i f üfük] cð ü~Cñad] ö@^üciüZ Kcð\übeü i cüRe Gaðáyqöaüghc cwk i ü] Z üj üA [üG
ZüKj öüfük] cðKj ü~äü CPZö üfük ~ij ü Küe Züj ü üfökKö @ZGa üfüké]üeyü, i öÁüe I
@üfükK @üPie-aPüeKèüfük] cðeü_ @bj Z Keü-üA_üe ü

üfük] cðcüe üfükagßi , üfük PkYöI @^yü^y üfükü e AZyü\öi ^ÜagZ üj üA [äü
`küe i ü]üeyüfükue_ükZ] cð ayüajüek \ÁüKüYeéi ö_üðbiaüe i üciRKö Gjú@ÉK
bia^ü@^ä üj üaü i üw i üw i üciRK bia^ü_eð_Á üj üA [üGö üi üI Züe Gjúe_KZ Éei_
^üð Keäü i ,_a_e ^ej ö gÁ] cðbZüe _gè I ü Z [ü üKüZK ^Rüa aÉäüghKèüKak_Rü
Keü-üA [üG Kèüfük] cðcüe ~ij üe_Rü Keü-üG, Züj üe i Zþyaj üe c^ Keü-äü ü\Li~iG;
~[ü:- h< , ü_ , i_ , ^ü, _aZ, i-ÿ, P|ä _[äü AZyü\ö aügh KeðWcþüfük] cð^eüW´e
^eü_l_ aè ei q_ bia^ü C_üe ~_ÿagZö ~ij üVüeè ü~üZ C_Küe Wcþüfüküi cüR
üA [üG, KZmZüe Éei Züj üKèüi üZ i 1ü^ ü\au i j Z_Rü Ke[üGö

i ü_KicWjrf cYh cüe; üZYèWcþüfük] cðaPieüe i ü_ @üce gZö ZüKèü\Lfü
cüwZäcieü\au CPZö i ü_, aiN bköl ZKüek_äYñüZK Rüaüè_Rü Keäü Wcþüfük] cðaPiee
_eð_ ^üö üi cir^u ^Reüe üi ak\ üj CKöMiB üj C ZüKéj küe ü~iPü~äü CPZö G[ü_üAn~éj
üj fü- Wcþüfük Éü _éh ^äüghüe Kñò@ü\öKcðKe[üKö Wcþüfük MüBe I üe \j öLüAaü
_i | Ke«ò^ij ö KüeY üi cüü^ aPie Ke«ü~, aiQeü Züre cü (MiB)e I üe LüAaü CPZ
ü~cZöcYh Q@ü Züre cü I üe LüAaü CPZö @^ye cü-I üe QWjA LüAaü @] Küe Küj üe ^ij ö
Wcþ] cðaPie @^ü üe üi cir^u ü\azü bücü, übüGüei, LüWep^üGKü^ö@ü\ö Kñò aüYRy @ü\ö
KcðKe[äü a%ðüej Qö Wcþüfük ^Re Rüa^ RüaKü_üAn~ij ü i aè mi^ üKogk @üagyK üi i aè
^R ü\azüü ü_éYüeèZ [ü @ügüaü\é@üj eY Ke[äü K [ü agßi Ke[üKö RM^Ü], akb\ä I
i b\ä i ücZ aj ü, aMè cüj gße @ü\öi cÉ j q äü\au\au KQðKüc ^Keüa i äa i übüM-eüM LüAaüe
a%ðüci^ ej Qö ü~Cñi cüRe Rüa^P~ÿü ü~Cñ_Küe üi ^R ü\azüü Rüa^P~ÿü üi j ö_Küe
^q üey Keäü ÉübiaKö Wcþüfük i-ÿ, _[äü (] eYü) I _aZü Vüeè_üC [äü C_Küe ^cü«

KŠcike WcþufiKi iÄZö

Ziuü\laZimír^ue _RüKeŕ[ükö Nee ^Zý ayaj i~ÿ C_KeY KeüXij Uüwö aŠK, gKkòAZýü\Ké
_Rý_Rie @üi ^ue ü^A ü[üAaü KZmZie @^y GK ügÄ ^cêüö i ü_Küclij ai aiN LüAaü bkö
@bia^üd _ei Zie i ^Lü^ üj üA^ [äuüfiüK bdagZü _Rü Keäu @agy EübiaK ü

'i Zþ]ech ai i Zý]cKëj ðWcþufiüK]cüaüfiäPie Keŕ[ükö HZjüi K Z[yeRüYü_üW
ü~, aq ü\au \beü _PieZ]cäuYüKé'i Zþ] cð ai 'i ; cð @üLýü \@i~iA [fiüö _ue üi]cê
^üc 'üaø;]cð üj fiü WcþufiKü: eüe [äu ^üc I üaø;]cê ^ücüe üKüZ ück ej Qöüi
i ö_Küe MüahYü @iagyK ü

aðj _að_aðYö

_PkZ j ðéagþi bköWcþufiKue aie cüi ue üZe _að_ük^ _emeü ^ij ö üKüZüö
^q Ä _Rü_aj öüi cir^u _emeü@«bþj ö üi cæé_çL üKüZüüj COö- \@üfþ(\ü_iakü),
^@üLiA I afü^i~iZþüAZýü\ö ^cüe üi i aê_aj_ajYü i äKäue i aügh @üfiP^ü KeüMfü ö

(1) \@üfþ_eap

cjübieZüð \gð Küj cYhe geüe ^gþ; Kkä@iZi@aðügiö @iZie Gj i@ceZbagþi
C_ue @ice _Zé_Rie _emeü@ü]ieZö Kj äü aüj fý ü~, @ü\äuü i i ÄZö@iRe i cÉ aKgZ
eüZöüZöI _PkZ _ŕie R^üö _Zé_Rü ai ' _Zep _Rü Wcþi iÄZöcæue @iaüj cir^ Kükeé
ej @üi Qö cZ ayge @icüKäŠcük, Kkij iŠöI üKüei_Ü @ ke Wcþ ü\gþüGaö_eRüu biñüe
'Weü Kj i~iGö Wcþi müüð cæue _PkZ \ü_iakü _að@ü\c R^cZý agþi I cZý i iÄie
C_ue _~jai ZöGjüu i gq aPieüe _üZyK cZ @iZidu @iZi ' _de' _laiPýö Gj ö_ðep
g±_ea ö Küküe i iÄZüe ' _Ze' üj üA [äu@^ücdö Wc_emeüe \ü_iakü_ajGj ö_ðeu
CüYgyüe _ükZ üj üA [üGö i ü^üð @] äüi üu _ebüñüe Gj iKé\@üfþ_eap ai '\@üfö
_eapKj i~iGö WcüfiKu üfiKk ayüLýü@^i üe _að_èhu @iZi ai 'WeüüGj ö\ð LüYü_d
AZýü\@ü~iG üaüfiGj ö_æ ^üc '\@üfþ ai '\@üfö eLü~iAQ(ü\ai eé\@üf/\@üf)ö

_PkZ j ðéagþi @^i üe ü\ge abð]@ ke üfiüK \ü_iaküKéKükü_Rü, fl ä_Rü I
_bégieicP; üe a^aii _ue @ü~iü _Zýia ðe \äi büa_ük^ Keŕ[ükö@^y_I ue @ü\c
R^RiZü _emeüe Gj ü i müðeü_ GK bðÜbiae _að I Wjüe @] Küg @ küe aüi Keŕ[äu
WcþI KŠ i ö_äüüe Gj ü ahè_çL _eapbüa Mj Zö

Gj ö_æ að] öað] ü^ue @ü^K ÊKüðZü fl ý Keü~iA [üGö C\üj eY Éei_,_ea \ð _Zé
_èhué_KüAaü (@_Y Keäu) _iÄü~CüMüfiPüCk ayaj üe Keü~iG, Züj ü aRüeeKüYü~iG ^ij ö
\ü_iakü üakKéaMWj_ \e cir^üe i ü^]ü^ i aê_iPü @ck @ie_ üj üA~iA [üGö _Zé_èhué
üi j ö^@ü]ü^ PiCkeé_ÉZ biZ j @_Y Keäu e að] ej Qö að] äyð I _eäuë @iagyKZiKé
@üLüe eLüi cüÉ]ü^ gLüA [ükö að] ö@^i üe [üe _Rü CüYgyüe c_ü üj üA aüj üeüü]ü^Ké

ck @ü\äüi ü _epeüue ' _Zür @iC 'üZfß (gq Kidi) QWü aihK gâ; ai _Zé I _ük^e
aöj^öüj ö Gj ö\ÄeëKü K @ciaüi yüe \ü _iakü j öZüue aihK gâ; \äi ö büZ _Kü Kü-ÿ ügh
üj aiü _ue ' _äpëir'cüü^ Ne @üMue ^@üj kü, Rk«ü KiCë@ü Wüw aiü ^@üLé üüUKöj eöü\Li«ö
I "ü_iG üjü... ü_iG... ü_iG..." üaüföWüK QüMÿkö Gj üe @[_@üRö@_Y Keü-iC[äü @^Ü
äy~^ü\öLi\yü_d @üce i cÉ _Zé_ëhuë_ä_y üj C' ü

^R ^R Nüe büZ _Kü Kcöi üeü@ü I ü Keü[äü Müe @^y üfükcüü^ _äpëü "ü_iG
üj ü ü_iG... ü_iG" WüK gYäü _ue j öL@ü @ü Ke«ö \ü _iaküe Gj ö^ölc fN^ Keäü _Zé
@icüü@acir^ü üaüföäüaPZ üj üA [üGö \ü _iaküe ^ölc I ^Äü _ük^ue Liü_ KeiCPZ \S
_üA [äü ü\äüü u i ö_Küe üfükCtë@ü^K K [ü gYäüKécükö~ [ü-

' [üe Rüy Kka] iüfibiue eSü cüü _Zé_ëhuë@_Y Keäü _äpë@Wÿ (üge) büZue
fPüA LiAäie C_Kic Kfiüaük, üge büZue Züj iZ fülöej ö_äüe@_cürZü üj üA [füü @^y
GK NUYüue Rüy EüüfükKëäüN üUKüü^A cSë aük I _MÿfiSöKeü\A [firö

L@ü @üi üeäü _ue üi eüZüe üXüf-cj ëü a | j G ^üj ö _PkZ _[ü@^ü üe S@cüü^
j üZüe eicKüMö] eöLi üe ^üPäüKé\k \k üj üA aüj üeö_Wÿkö \fßföaiRie '^üPüü _üepüe Mÿ
\üS \fKöCüVö _@S@ _eÄeKëü~Mÿü~Mÿüj üA MüA Püf«ö WüfßLiüA, ei epükföAZyü\ö
gönüe ei i 'kZ _\ _ue _\ @i e«öMüZö üXüK _A \üS RüAiej [äü cYhcüü^ üi \ö
'QüüK' (GK ü_Mpç\ve i cir^ cü_) _A \üSüe ^üP[ükö \ö üKAÜü _üAüüi cüü^ bfö-ü'«ö
Rüa^e ü~üZ \äL-übüK, @büa-@^U^Kö

\@üfß_eae \Züü \öUüj CQö" i ücç K _aZäRki ü^ C>a"ö ü\ä | ö Rüa^ue Wcp
üfWüK ^\ü/SeYüeë_üYö@üYöNüe Müü] üAaü @üü\ö \Li-üG ^üj öü KëëGj ö\ö _epeüKëi 1ü^
RYüA üMüUG \ö _üAüMüncSüe GKZZ üj üA Müü] üA [i@ükö üi \ö _Zö_eäüee S@_üaüj cüü^
_üj ük@üeë^ükKë~üA i ü'ügöP i üeöcüM@icir^üue _üYö] eüüü «öü RkKëäü\yüüRYüe i j
ügübü~iZäue @Yü-üGö Gj ö_üYKé'] ecb_ü'ö Kj «ö @[öZp_üYöi Zý I] cë _Zük ü Rk
i öFgüe ~üj ü aü@üüi _aZäüj üA~üGö Gj ö\ÄeëWcpü ö_äüde aögi I aPüe üaü] @^é-üdü
üi cir^u _aZäR^äcüüue _äüj Z _ZüöSeYü MäMü^ü bkö_aZäü

i ücç K i ü' \ö i ü-ÿ C\ä _ue _ue ~äK\k _ZöNeécüM@üG üfLiGü_üYöi Mj
Ke«ö i Mj Kü-ÿ i cdue] cö_üYë i 1ü^ü [äüRü aüR[üGö _üYöcüM@ü i aKëMüncSüe [äü
aWÿ_ [e Püeü_üLue i RüA eLi-üGö Eüüfükcüü^] ecb_ü'ö@üY«öKëMüü] üAaü Kü-ÿKicüe
@üMj Y Ke«öüKak _ëhcüü^ö '] ecb_ü'ö Müü] üAaü CüYgyüe i üdü büa eLi üj üA [äü
_[e C_üe _[üü cüü , MüncL@ü Züj i jZ @iC Rüy \ARY _eLü üfük c^ ai «ö _[e
_üLKëföMö_üWÿ\A Püeüü \CWÿü LUö adi I cir^yZükëi 1ü^ RYüA @^ycüü^ LU C_üe ai
Zük ai öej «ö @ügü,] ecb_üYëXüK @ü] cSüe _KüAüaö MüeKQöäq ü I adÄücj kicüü^

GVüue üÉZüi aKe bicKú ^ñj Ke«ö üi cüw^ MücL@iKé_đ[üc aUü j k\ü fMüA ü\A]ecp
_ir^òZü cŠue XjkoMü]A ü\A[ir^«ö Zü _ue _ue @^yci^uei ũ^ Ke@ue i ü~iM \@ü-iGö
~äKcír^u W@ñCKPüue MüñiŠ KÝcúq új úA ~iC[üf i q ü Gjú GK C_übüMy ^gy új úA [iG ü
Zür_ue ai\yáüRYü i j i cüÉ cğò_üL ^ik/^üiKé~iA bfbüia Mü]üA ü` e«üü\j ue [iG
üi A I\ü i ei e fMü, \ikúe ZëYö _üZyüK ^R VieéadÄ MëR^ue\ikúe ZëY]eüi úÁüw
_Yic Kei@igüaüñ bñ ü Ke[ükö MëR^cír^u cLeÉZü Se@üi] ^, R^, üMü_fli e @] Kieü
új úA ~gÉü új aügbKíc^ü I @igüaüñö _añikúe üfúK @üj èüC\ue, ^Ä_U I j ädair^p[üfö
Mün[fü GK aëüJ ü~o[_e@ue, _eÆe i L \äL @üi^ _äir^e GK üLüfuc ö @üRüc^ üi Qü_
@ü^Kingüe @ü\üüi ü _e_füue ej Qüü ck @ü\c i üÄZe @ügK @al d NUÜüi Z Kkéi müö
@afē új úA ~üA^új ö _üYüMü]@ü ai i icj K i ũ^ \ö Müe _üZyK _e@ue _eÆe büZ-Zekieü
@üi^ _äir^ KeüLiA_ä C_übüM Ke«ö aiÉaue GbküKÜü_emeij i@bia @i äq ü bZüe c^
üi cír^u Ria^Kéi ei KeüeLÜü

Zžid \ö \ü_üakúe C\p_ü^ C>aö _añö^cír^u bkö^iPMüZ Püf[üGö _Rüe akö
\@ü-iA [üü üQKé cŠKéMüe aüdüRyÁ ayqciü^ ZeKieü eiŠüüSük _@«ö RññbYRíciü^
^R ^R gñe Ne _e@ue Z[ü aige üfíKueai ciciü^ue\ü_üakü @ai eue 'Lfc |p ^icue
LReü, i f_, cj fñ AZyüñc\ KÝüü\ae äq öej Qö Gjúe _Zä\kúe gñe/cici i ũ^id
üfúK c^ RññbYRüüei i 'üw^ ^c^Y Keübf Lüý i üwue ePücZiaK c\ý_ü^ue @ü_yüüZ
KeüRe K äy i mü^ Ke[ükö üi j \ö i Šyü _añéaR^p@ü ai aiRiaüfíciü^ GK aëj ücK Z[ü
\äL 'aiUpPüf^ñ_üe p aRüA aRüA MüéücfüYüü^A · fñ_ükö üXj f cj éue g± @_i eö~iG
\eeé\ekéahK_ue _YüüfCÜü@üü @ue _ZgZüü\Aö @iC üfíKuej üRA ü\A~iG ^R ^Re
üi A üKüMj_üKü\ik, Uüw@ü-KéüXj Kcüd i öi üe bZüe ü

Wc_p_emeüue \ü_üakü _añ_ëñ I RiaZ aü] eu c^ue i müKé i ZKé@azö'leL[üü
GK i iciRK @^Äir^ö RiaZ MëR^u i ücZ \aðMZ _Zé_ëñüéqá ü, bqö i 'ir^ Z[ü KžmZü
RYiAaiKé@ai e ü~iMüA ü\C[üü GK i öÄue] cü_ük^ _añ Gbköcifüüai] e _epeü c^ue
_ž^iKžm bia _üj üMj_aZe i ücü i ej \üWAñi j e~^Meaiü üü \üüMj_Z üj úA_üeüf \ü_üakü
bköGK üfúK_aë _KZ CüYgy i äaR^ir^ üj úA_üe«üü

(2) ^@üüLA aü ^@üüLA^ö

Kñöbò K i cüRüe ^@ü LüAaü _üÄñ_ä_ük^ Ke@ü GK i äaR^ü^ üfúK]üüü I Wjüie
_½cü küe GjúGK _icL MY_äð @agy C e I Wjüü I \I Y I Wjüie @ü^K @ küe c^ G _añ
_ükZ üj úA [üGö KŠcükaiü üü _üÄñ^@ü LüAaü üKak ']ir^p@üüe i ücZ ^ëj nü ahðayü_öGjú
GK]üüaij K _añü _ükZ üj C[üGö KieY, KŠcüküe üKak]ir^ _üÄñ^@üL@ü _añ_ükZ
j Š^üj ö Rwf aiü q üü _üÄñ]ir^ @ck @^yü^y gi ý Zk^üe üMöYö aMWj(ü_üWpüñ), _\e

(XifêRc) AZýù\ue cKù, KÄeð SUù, Kù;f AZýù\ò` i f c¸ . h Keù-üA[iGö WcþufiùK (KŞcike @^ýZc ckaui ðùj ö iaue) C\_üeiq i cÉ ` i f _üAñ i ciRe _PkZ i cdi ueYü @^ê-üdü ^@ü LüA[ükð üi cir^u ^@ü aq]ò_ük^ bZüe cj f I @ü`UüK@ü bkö@eYý ` i f c¸ @«bòö ahüe ^@ü LüAai ^üie GüZMüjG _Rü _aè @üüdiR^ Keq[äu]j ZèZüu _I ue _Züö _Rü@aie eüe übiRbiZ i j ^@ü fMü _e]ir^ Keäu i _a ^èj ò üZYüi j òahð^@ü KeòLüAaiKè [äu ` i fKè^R Mj e AÄù\azü, Kk ù\azü Z[u @ ke \_q]ÄZ i cÉ ù\au\aiüe@\_Y Keò Zir\_üe \_á ü\ Èe\_ i cüÉ LüA[ükð ]cðPüe i `Süd agbi cir^ bd I bqòCbdKè@ü]üe Keò R^äü^AQö KŞciK @ ke üfiKaagbi @^é üie ^@üL@üe i üciRK aq]a]ir^Kè@acir^ü Keq[äu] üfiKKè Zire _e@üee üKöYi öi \i yKèKóü Zire üMüeMüBKèü\aiüKü_ agZü aiN LüA-iGö @^ýyü ` i f \_üAñ^@ü L@ü-iC[üf üj ñ^@ü ]ir^e ^@ü. Ck I ^@ü@^LüAai CüYgyüe \_ükZ ^@üL@üKèj öi ad ü]üeYüe üfiùK `^@üL@üir^ aiüKak `^@üñ üaüföaSq[ükð Gj ö\_aKèWcþufiùK `^@üñüLA^ð üaüföKj «ð

(3) afir'p~üzþü

WcþufiKcir^u @^ý GK _icL ~üzþe ^ic 'afir'p~üzþü'ö afir'p @[ðalid ü\aiü Nüe ai Mäcüe @cwK Küeü gqòcü^ üeiMayü]öi ÄðKe«üaüföagbi ej q[iG, üi _Küe @_ù\azü cir^u üeiMayü]ö\beüj AeüY ^KeüübiMeüM LüA Mäc aiüj üeKè. fè-äu _üAñ^üa\^ Keòalid ü\aiü _Rü- _ade ^ic üj CQö'afir'pö @^ý_I ue afir'p i ü]üeYZü _aèèKeq[äu] cir^i K @^é üie _ük^ Keù-üA[iGö _fiQ@ü]j C ^[üf, Kóü _fiQ@ü]j üA ceè-iC[üf ^Re ü\au\aiüeZüie ePöcZiaK übiMeüM, akü_Rü ü\aiü _üAñüfiKcü^ i uI Keq[ükð üKüZK üI Züe]^,R^ I _ieèüeK gükò_üA[üf Züj üù\azüü Kè_üe ` k biäic¸ afir'p\_Rüe @üüdiR^ Keù-üA[iGö afir'pçLýZü \A \_Küee ~[ü: -Wir'pafir'paü i ir'pafir'pI aW'pafir'pö üi ~üj ü üj C^ü Küj Kó'afir'p, ^\ü\_iaKö I `^@üñüLA^ð bkö_Zèhð_ük^ Keù-äu _ad^èj ñö

'Wir'pafir'p ayqMZ büa _ükZ üj C[äu]üaük 'aW'pafir'pKèCbd ayqMZ I i ücj K büa _ük^ Keù-üA[iGö i ir'pafir'püe i ö_ ^üj C^ [äu]üKüZK _~yüd aW'pafir'püe üj üA[iGö üi MÜK üj fi:-

Ki ü-ZcüK aG bü;þüü, Zèeþeþ_üfeþeþ: Köi ü aiü ^Ká ^KèGK Z`éaiü _ük ^cZ KWþü Nüe eLü-iGö Züj ü 'LüWèþ^iGKü'p ü\azüie üaüfö]eð@ü-iGö G[èèüi aK ai ~Rcir^ CVüA @üYäu ü. eö i jZ i cir^ üaüföagbi ej Qö ü\aiü Vieè Züj üKèKYö@üYäu e ^üKüü _epeü ej Qö Köi üaiü ^ i ^Lüe i üZüü^@ü ciUj üSö[iK cieèeLü-iA[iGö

ZðSRþ^ ^Wþü\aiü: Zðq[iK agü Kiv_Uüie GK c ^cðY Keù-üA[iGö ü\azüü bZèe'i eMþ_èþir'p G[üe ^üP Keq[ükð . eò\Müe ^Z^ aÈ @äeY Keù-üA[iGö ü\azüü ^R _i |e aiüYZük ai _ieþ@^é üie ^Zý KeòZè üj ai \gy üag C_übiMý üj üA[iGö Zk [üKe

PZÿMKéguXij \leü @iaé Keü-üA [üGö C_e [üKüe ^üP j Gö C_üe _üf ai @^y K_Wij Q_e
bk@ü _kü-üA [üGö Zðò [üKeéZük] eZ^ü ai bicò ùMüUG [üKö G [ü-üMüGj üKé ZðòSRþ^
^üUþ KeQòüaüföKj ü-üA [üGöü\ataÁ aRè^üP i üeòZkKé IjüA fMü üNe üjüA [äu bZüe
_ügö ZüebZüe Zü' _ü\ Zük üMüUG j öi _I üKéakò\@ü-üGö _Rüaük Zü'bZüe üKak aRè
I aüj K j öej «ð Gj öMē _Rüe KüeY, j öi akKécYh aköi j Z i cir^ aè e Keü-üG ü

i üG-i @fü ai ü-üMüfö afü'þ_Rüe @áyaj Z _aèèüMüUG üQüU gük MQ Gaö
üMüUG üQüU cj f MQKéRwfeèüYòQücS@ü Zük ü_üZü-üGö Gjü afü'þ_aè gbL´ Z [ü
gb@^Kk e _Zükö ^cüe Gj ö-üZüe _aè ÉZò i µKüe üKüZK aèeYü \@ü-üAQöü

-üZüe _ÉZò að

afü'þ-üZü ' _üüföüagüM' @ [üZüagüL cüi üe Püedð] eò_ükZ üjüA [üG ü Züð
-üj üj üf aòaié eaèie, üi ücaie I cwkaie üj ai aüüü aü aüeKéc^ üKj üKj ö_ük^ \üi
eü_ MüY Ke [üKö Gjü aiÉa_üI C\þ-ü^ \üi ü afü'þ_ük^e ^q üeZ \ðe 15-20\ð
_aèèakòü\au _üAüü-Cü _gè I ü MÜK i Müj ai ü-üMüWj Keü-üG, Züj üe GK ZüfKü ^cüe
\@ü-üAQö

1. aXij üc<ò: übiaü'ü (aXij ü\ aZü, aWj bCYü)
2. üaüüüüQkò(üaKüe] kü Pj üau] küewe) : bicü
3. ü_Yüü<ò(KWj cPKü'ü) : LüWep^üGKü'þ
4. ^üfëwe üaüü (eZüaKü) : i üKeþ üUj_üWj_üUþ
5. j öi (j i þ) : i eMþ_èèü'þ
6. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : übüGüeü
7. _üeü (_èèü) : ai Zèèü'þ
8. _üeü (_èèü) : ü\üküe (i Zk _üA)
9. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : Sè-üMüWj Wwep
10. ^üföKkÜWj M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : Kü; fþWwep
11.] kü M-ü (i üZþgüv@ü übüMþ) : WüüKfþKè ü Wwep
12. eZü M-ü- @üg · fKþ @üg ü^AK (übiaü'üue @imüaj \Zcüü^)
13. Nheò- (gkü \@ü-üG) - M\ü _èèü'þ- i üZþbG^þ
14. üQüU KkÜWj Qèü- (gkü \@ü-üG) a^ÉZüa^þMj üWj ü i ü^ -afü'þb...ie QZäZük ü
15. K üe ü\ükò-KüV_Uüue fj üK ü ü\A Kcüe ZèüeüKeü [üG ü
16. @^yü'y @ü'á wK C_KeY-

Nüþ(cüUNU), aZü- 4Uð Cü_üþ(cüUò)]_ü'üð - 2Uð CfpNüþ(aWj Kki), eLü, fö fþ
Nü (üNüWjü i j Z i ü^ Kki), cüUj üSè 7Uð @èèü j üSè 1, ü-üM j üSè 1 (gb _üYö_üA),

aiCige _eWü (übüM _ei ðü _üA) - 3Uö ai-þö(_üZö\gë üG)- 1Uö aö Yü (üaü^A, übiaü^ü I üi aK]e«)- 2Uö QiZþö(Zfueð @MöuMüRëü [üG,KKÜj QëüKëgkü ü\au _ue Gj üKëXüü \ëü-iGö KPü (PüwÜjG[üe]ü^ eLü-üA[üG,üi]ü^ übiaü^üü üLküe füM üübia^ü (aKj ü\azü)- _eþüü bA-UKföü bA, NüþbA-PëþbA, _eþüe Pieð\Mue 4Uöazü fMüA cŠüe üauj ö^üP, üLükö üKŠaüMj(KüfAaüMj)aYe MCW a^þMj þVþü]eö^üP) gMWþ_güüP (ü\au übiaü^ü gMWþe ai öMüké_gD«),]^ge - (_Üj_üþ i üKep_üþWwep] eö^üP«), Uüwö QiçŠëü (cLý QiçŠëüe RicÜjK _üW) i ü^ QiçŠëü (aWjQiçŠëü Zük Zëieðj & I Gj ü Zük üaüü [üG, ü-üMüjauü)gMWjgëkMöe 2UüüÜ PK fMöZëieüj üA[üG) ak\ -2Uö(cüüie Zëieð ^üç- 'i ^ëü af\þ, 'eë_ëü af\þ) LüMb...ü- (aRie b...ü, afü^þb...ü,- afü^þ~üZie _Rü i kü)ö

afü^þ~üZie _ük^ aqö

_üç\üi (eaüie)

afü^þ~üZie _üç\üie i ü~jüld _aëëüüKie cüü^ @üü ö_j ö-üë«ö Züüeaq] cüZ a;ü_ü _ak ÉüMZ Keð@Yü-iGö üi cü^u aü\yaq] üe- (1) üXjF (2) fguY (3) Züü ü (4) cjeü I (5) Šëkü @üüaüü [üGöaüüKiecüü^ LüŠ \eeë 'aüþüfþü _ieþaRüA aRüA @üü «ö üi cüü^ i aë\au\auüe _Rüü kükë@iaj ^ Keüü _üAü i ö_ë aüü Züküe _ieþü^ aRüA[ü«ö aüüZük bZüe 'büciü ü\azüue _ie _üç üc aüRö KieY büci i aë\au\auü @üëëMüYgu bkö_Rü _üë«ö Züü_üe _ue übüëü, _Üj_üþ i üKep_üþ LüMëþ^iGküþ AZyüüü\au\auü _ieþaRþüfö Gj öaq] ö_üe aüKcü^ue 'CZþ^þcþ üaüföGK KüP c\ \ëü-iGö üi eiZüe @üç aüüaiRYü, ^üPMüZ j & ^üj ö afü^ _ük^Kieü bq-_eäie i ücZ aüüKiecüü^ ^Äüe ej [ëieë aüü @^ü_eüüü @üch übüR^ Ke«ö^üj ö üZYëi cüÉ üi \ð eiZüe aq] ö@^ü üe Nue ÉZ^ büüa _ük üj üA[üü übüR^ Mj Y Keðagüç ü^A[ü«ö

\Züü \üi (üüicäie)

_büZüe aüüKiecüü^ ~[üaq] ö cwkaüü aüü^ Keð_Rü \üi e cwk c^üü ö [ü«ö üi cü^u 'CZþ^þ ^üç GK aüü aüü^ Kü~jKieüe @«bë WcþaüüKie cü^u aëq] _üëMüKë ~[üüë @ü^Äü^K cwküPeY üaüfö-üA_üëö

iüa i@fö i ü~jüld _aëëi üA-i @fö ^üçüe \AUöf]ëü MQK(Këk gük I cj f) aeY Keð@Yü-iGö _aëëGjüKë Rwfüe jöPd^ KeðeLü-üA[üGö Këk gükMOUö_ëhe _ZüKö GjüKë'i üA' Kjü-iG, üi jbköçj f MOUöÉüe _ZüKö GjüKë'i @fö Kjü-iüA[üGö i üa i @föKë12 ahëëCYü \ARY _@_fjüüYëüYëüaq] ëej Qö \ëj n_üj ü«öëëMü]ëü-ü]ëü i üëöUüwëü üMüUG üfLüGü] eöauj üëö~üë«ö üi cüü^ Neëauj üëüü üaük aRë@KZü · Ck

KüA, aYüe j öi R«el Zò^ Ke«ê gZé I I Zò^ NUükê K ü-üfUüaiRöI Z ad Z ^üj C AZýü\ò Kj òù\auù\azüé_â[ðü Keic^üi öüj úA [üGö

üi cüü^ aYeäMQ ü^A ü` eëüuaük aiRiaRiYü i j _Rüi kúe Luš \eéëa'ü_ ^üKeö ZüéÉiMZ Keü-iGö cLý Qicšöü Zük ü~CñüQüU QicšöüÜG Z@ieüj úA [üG, ZücSüe üMüÜG MüZ KeöWüj üYKécj f I aücKégük ^ölcüè eLó' i úA- i @fir'Käu_üzó\@ü-iGö MQ \AUë ckKê füm[äu@; ü] k Wik KUü-iA @Me Wik eLü-iA [üGö Uüw@üe j üYf üuaük WikKéZük _Kü-iG ^üj ö i úA- i @fir'e cküè _ZääŞü j G ö ü_üzüuaük Rüy QicšöüKéPXj C_eëckKéMküA ZkKéaXjA ü\uf Zük [äuüfuk Züküi j öKécüè ü_üzó\Gö ü_üzäü _bäëMiZüé @e@ü · Ck c«èò_Kü-iG I i úA- i @fir'Kéj k\ü fMüA \@ü-iA [üGö üQüU Qicšöüe Zðö_üLüè ^üföguXj MÜüA \@ü-iA [üGö

Nüüpaü Kki öüYüü: _bäëëaeü\ @^í üe Kê üe XüüYü i j Z üQüU NüüpUö] _ü^ü ai C_ ^pUö eLü 2Uö j üŠö- 7UöI üMüÜG aWjüü_üWj ai @e@ü j üŠö (aGa |ü_üA) ü-iMüA ü\A [üGö

G i aKéKé üe C_üi ej öMXj [üGö üi ~Rcú^ NeKéGMÜK] eöüüi f ü_üè a |ü_ ^üKeö i 1ü^è i j Z aüYü aiRiYü Mj Yüe _Rüi kúKéÉiMZ Keö^@«ö Nüübie e Küš üfCUüü c^üö bieè ü~Cñü@ig @üMKe [üG, _j äü _j« Zijü@_eä Z eüj ö G i aécüÜc_KeYKé_üüc Nee 'ZfKÜP e cLý Kir^ÜZük ü-iMüWjai ü-iGö \AUöNüüéüüMüÜGKé@e@ü · Ck C_üè I @^YÜKé] ü^ C_üè eLü-iGö Nüü ai f ü_üè üi i Ü^KäuKj ö^üüKj iRüY RMöej » Nüü i ücú^Y aüüj iAMüf Zijü@gbè i üüZ üaiföagüi Keü-iGö Nüü_üLüè] ^éje, LŠü, Uüwö eLüü\ü_ AZýü\öi RüA eLü-iGö üi aK I aRëüaR^üüü üi \ö KüÄüè i j C_äüi ej «ö_üäüC_äüi aüüè üQ_üXjKäu c« ^üh] [fiö @iRKüfo_Yü_üYö_öQ«ö

K ü\üKö: Gjü c« Nüüpbkò _bäëëaeü\ \@ü-iA [üGö Kcúè ^ü_üèZ \ö @üYüG ü ü\üKö@üYüü\A [äuKcúèKé_üüc Q üü\A_üè Züè cif \@ü-iA [üGö Kcúè I kG LüA f j üK üe ü\üKöZ@ieüKeü [üGö ü\üKöüi üf Zükéa'ü_ ^üKeüj k\ü fMüA, j k\@üMücQüÜG üNüüA \@«ö I i i 1ü^ ÉiMZ Keö@üYü'~MüWj i Ü^è eL«ö_üè aüüöaüü^ü cüZ ü\üKöL'üè aüŠü@«ö ü\üKöüè bicü, übüGüéü, äüäeüG , WüfKjüG, LüMjü^üGküü^_bZüü\azü Sff [üKö

eZicüJüaéfir'pKeü[äu(Nhü~üA [äu) ZfKÜP e] kü. Ck Pü^üè üSüÜöüü-iGö GjüKé @üWj KÜPüaWj KÜPj [üKö @e@üNüü, eLüü\j üè c« üSüÜöüü-iGö cüÜüNU bZéüMüÜKüè @e@ü · Ck I @^YÜè] ü^ _%Kéü-iGö üi aüKüü _eüüëè_üZyüK ^@ cüü] ü^ I ^@ cüü · Ck NUüè _KüA [üKö \A NÜKéRüY _éh aRèI @üC RüY ÉüüaR^üCšüè üaüj ö_Rüi kúKé ^@«ö ü^füaük Mc^ cüMöC_üè ^@ü ü] üZöüü güXj UüYöü\A [üKö aRèI üaüR^u cš C_üè c« aÉ UüYö] eü-iGö Nüü üj CQöbücüü\azüI übüaü^üè _ZüKö Nüü I eLü AZýü\Ké üSüÜöüü _eüQicšöü Zük [äuüQüÜüa\ü C_üè c« üSüÜö_Kü-iA [üGö

Gjü_ue @ie , jG üi icaiee cLý Kü-ÿKê 'ù\Li-` KirüGj @ai eüe _üZyK ù\au ù\vaZiue
Ziu_üAn^q ðeZ aily Zik aRuA @ij B^ Keü-iGö ü- üKöYi öRüY aRëuaR^þu\j ue @iaÄ
üjüA üi cüw^ ^ZyKe«ö ù\au\aicüw^ auR üj aicüwZaSYü]i_ \@ü-iGö üi cüw^ SYü]i_
_ir^ Keüi ü«ih üj aibkòc\äue üi aüKieü ai @üdiR^K üu cŞ @iCü öKir^ `üü\A @ügiad\
Ke«ö _[üç @üi «büciö KieY Wcþ] cüð agþi ue bücüj oi Kk i Äê K öü üi _eh ù\vaZiö
@agy Gjüu QWj übüGiueü ù\vaZiü cª RuY @^yZc _eh ù\vaZiö

au^ Zikue i üci^yZc bF üj üf ù\vaZiüw^ ailyKieü PÜö]eðZüMöþKe[ü«ö
üi cüw^ jüZue]e[äu@eþi· Ckeüü_ue @l @l KüXjüi aüKieüe jüZue \@«öü üi aüKieü/
bq üi MÖVKêü~üWj~üWjKeüL~«ö · Ck i dLýüue ü~üWjVKþ_Wjüf^LWj_ü-ð gbKieK Gaö
au~üWj_Wjüf Zuj ü gbKieK ^ëj nüaüfðagþi ej Öð _Wj_üþ i Keþ_üþAZyü\öWwe ù\vaZi
gLfüceP ü_üWj]i_üir^ Ke[ü«ö @üdiRK Ziu üMüWjZük _Wjü^j eü üjüA ae cüM[ü«ö
ù\vaZi @bdaiYü gYüA üi aü_Rü KeüiKê@üw\g ù\au cª ù\Li-iGö Ziuue _d übüM üQkð
üc<üj oi /KKWj _bZüü\LiA Zuj ü akü\@ü-ð üaüföüi aüKieü Kj [üGö üi i akêü\Lö_i ;
üj üf ù\au ZüC_ue ai äa[ü«öI Züre cþ Kêcþ üe fMüA ^üP[ü«ö

Gj ö_ÿüd üghüj üf aRêuaR^þüw^ i ü^ KeüiKê~ü«öü i ü^_ue @üi ö'Zceþeþ
_üfeþeþ ZüüöKe«ö'Zceþeþj CQöZ `Ne I ' _üfeþeþ üj CQö_ük ZüüöKê_üö Zceþeþ
bZüe 'Ki üZcü aGa |ir^ aq öKe«ö GjüGK @bðd @igö ù\au übüaüü Köi üaüi ^ i aëüüKir^
Keüakä Ke[äu ahd G[üe _ägZ jGö Ziuue 'güj ÞüfKþ-'@üg ü^AKþ-ZüüeRM[ü«ö
RüY Með üfik @l _Ai ü]eðKöi üaüi ^ cifPüf KeüiKê~üGö üi KYö^ _üöLüS aüi ^
üPüüA ü^aie C_Kê Küeö KêRM@ükü jüZue]eü _üWjü üi Rðh ü` eüA ù\au _ue
ù\au Züra\küe ZüKêcü^iaü, Z ae _äü^ Ke[ü«ö

üi icaie eüZüe aRëuaR^þüw^ i ücZ ^üR üi aüKieü CRüMe ej öNüRMöej äü^dc
ej Öð G[ü_üAn^eiZüübuR^ \üü C_auü bw Keüüi cüw^ CRüMe _üAn_ÉZ üjüA~ü«öü G
@ai eüe aRëuaR^þüw^ LüWjþGKüþ übüaüüue C_ö ðej i y I fükü AZyü\öadü^ Keö
gYüA[ü«ö @iRKüföafüþ~izþüaj ähüya]ir^ue _ikZ üj aüü\Li-iCQö Gjü\Äê_zy\gð
büa afüþe äaeYü üfLäu CüYgyüe MüahK Zü.20/5/ 2007eð23/5/2007eL _ÿ«
· e\ð]eðGK aWþüfüþ_ük^ C>ae @üdiR^ Ke[üfö üi jö@ai eüe _cL aRëgü beKö
_eQü I ailyKie gä Ke[üf^idK \ARYu Vieë LüWjþ^üGKüþue C_ö öi cþcü ahdue ^cL
äaeYü i dMj üjüA_üe[üfö

ù\au LüWjþ^üGKüþue C_ö öi fükü i ö_KZ c[þ

LüWjþ^üGKüþNüe i üZ büA i üZ bCYüö bücü aWþüA, übüeü \Züð büAö LüWjþ
^üGKüþ^Lêþj öð (i aü i ü^ bCYü)ö üi @^y aWþüA bCYüue @imü ^ ü^A üKCþüWj~üA

_RüaüübüMeiM Mj Y Ke«ò'uj ö @^ycü^ Êz|üe -üA_üe«ö üi i aüüNüe ej «ö \ü^ üi i cÉ büA bCYüü. eüf"Züc cü^ aüj üeKé~üA üi aüKüü cü^u übüM eüM Mj Y Keöü ücüZ aüj üeKéQüWj üj iKüj KQ ^R^Re @AMüübüM i aëaük @üYüücüZ ü\cQ i Z, üj üf cä Küj KöNüe ai öLüC[ä?"

Gj ü gYöbücü Kj üf "üfü bCYü! Zè~äüü ~äèü~, üZü j üZüe K'Y üj a"? LüWj ^üGKü^pKj üf, "ücü j üZüe Küj KöKQüüj a ^üj ö i aëüj a"ö Zü_üe bücü Kj üf, -'VK @QöZè ~\üi cZöKj Qè üZüa Bgüü _üLkè~ü; üi @imüü\üf aüj üeKé~äèö Gj ü gYüübüGüüü\üZü Kj üf "üfü bCYü! ZèZ ^Wj cŠ\j KŠö Mè-füüLj ZèZ @üüc @üYüü\üf Nüe LüCQö üZüe K'Y @i äüj üü~, aüj üeKé~äèKj Qè?"

übüaüü (aüWj\üZü) Kj üf "@üfü bCYü! ZèZ KCKüfü-beüaüfö ZèKüj Köaüj üeKé~äè?"

'NüüA-Pj üeüA' Kj üf "üfü bCYü! üZüe K'Y DYü ü~ GcZöj CPè!"~\ö~äè~äè üj CQè üZüa Zè~\ö@i è cüèüüRy_ükö_üeäèZüüj üf aüj üeKé~üA @üü_übüM LüA_üeäè; @üce KQöKj äüe ^üj öö C eüe LüWj^üGKü^pKj üf "üfü bCYü, ücüe ^Re K'Y gqö@Qüü~@i è cüèüüRy_ükö_üeäè Zèc i üZbüA Q@bCYü @igüaü\ Küf, ae ü\üf üi Kü~j ücü\üü i , a üj üA_üeäè"

GK[ü gYöi cüÉ Kj üf, @üüc ~üj üae ü\üaK[üü\üaè Kkèüi ZKüüZüZ @i è cüèüüe ~ü[Ä üj a ^üj ö GYèZèÉdö Bgüü ^KUKè~ü; Züe @igüaü_üAüf ZèZüe Kü~jüe ^Zd i `k üj üA_üeäè cüZä Ne bZüe j übüM LüAaè aüj üe ^üj öö üi AVèüi i aëbüA bCYüüe \ŠaZ üj üA Züe @igüaü_ü^A Bgüü ^KUKèaüj üeüfö i i 1ü^_Yüc RYüA i aK[ü Bgüü @üMue a%öü KeüZüj üü @igüaü\ bü ü Küfö Bgüü Lü üj üA Züe"j ü èpüüüe ARp_üfj (~ü Zè@i è cüèüüRy_ükö) üaüföeü\üfö üi AVèLüWj^üGKü^p@i è cüèüü_üAüj üe_üWjüfö

üMüUG eüRyüe \Yk @i eUG [üG ö üi _Zöö Zö/· eücYüüeüüLüA~üC[üG ö GcZüe üi @ küè@ü^K aüj aü, @^ü[gYè Eüj eüÉüüi aèj [üköö güj _üeüLüWj^üGKü^p (güj üfü\üak\ue cüf KüYü), @WjNüüAeNüüA(aWjN -i ü^N)e @]KüüYü üi Vüe \öKe c^ eüZüe _j üf ö Müe Küj üaüaükö WjüG ö üMüUG aèüü _Pk MQ güLeKèPXjüi Gi aè K[üü\Lüf ö ü\üaü üfüKüüüLü ü\A^üj üköKö^Re _ePd ü\A^üj ükö eüZüe ü~Cüü^ NeèSüWj_ëgü i Küüg aüj üeüf Züè@i è LüA~äüe c^ ü\üaü ÉPI üe ü\Lüf ö ü\Lèü\Lè GcZüeüZü_üj öi Kük üj füö LüWj ^üGKü^püi AVèüKj ö^ RüYüü bküüMüUG üQüL Kèüü K^yü eü_üe ~üA üMüUG Kè ^èZ_ëäüeKèZüe KüeY_· eüf ö üi cü^ @i èe @üZü K[ü Kj üf ö üi AVè\üaü ZüèKj üf cäc^ \A / Zöö\ö üj füGK[üü\LQö üj üf cäZ Š@Q@üUG, Kj Zce G aò_üe cäK'Y i üj ü~y Keü_üeäè GVöZc @üL_üLüe fj ü_üü Küe üKj ö@Qö~\öücüZ ü\LüA\@ ö üi AVèVKpZüèöadi e üQüL Š@UG Züèüi üvüe ü^A Kèügik ü\LüAü\fü ö

LüWp^iGKî^pKcieKäuMüUG · eiröwK f´e üQüU Qeü Z@ieiKeü\aiKkÿ ürf ö Kcie _ · eifü
 “S@ Zëi Qeü aia\KäucüZ üKüZ _Ai üü\ae?” GjügYü\ai Züue ^R ei_ ü\LüAü\üf ö
 Gjü ü\Löbdüe Kciee jüZüMüWÿ [eäiKêfMüFü ö üi Kÿifü cür Züc üMüUG Kÿj Kö· eö/
 _ü UüLüŠ Qeü ^@, cäZcKê_Ai ü_ZäcüMaö^ij öö K&ü\ai Züue üMüUG cüZäbf büa güY
 üjüA [äü üQüU@ü Qeü \eKie üairföKÿ ürf ö Kcie üi jü@^ä üue QeüUG Z@ieiKeü\aiü
 jüZüe ü\üf ö Züü i jZ ~üA [äü S@Uic^ ü\aiü aiÉa ei_ ü\Löbdüe aeWÿ _Zä_eö[eÿüG ö
 ü\ai Kciee ^ic _ · eäieëüi Kÿifü Zü ^üüüüj eü fÿëü (Kcie) ö LüWp^iGKî^pQeü] eö
 üi Vieëü` e@ äü üakKêKciee \_@ · UgüküëëNeKêü` eëü` eëNe \@ie GeŠöaŠue _Wÿ
 ceMfü ö Kcie ai _Wÿ ü\aiü üMüWZük _WÿZie ü\üü\üü I cü KeäüKêMÿ üeü KeöZür _@Kê
 a üA ü\aiKêü^j eü üj fü ö ü\ai Zür K[üue _äZ üjüA _@KêZüre a üAü\üf ö _@UöSê ö
 WÿüA [äü bköCVöV@üj fü ö ü\aiü üi AVêKcieKêKÿ ürf, üZüK[üue üZü@Kêa üA ü\üf ö
 ZêGYKö_Zäö^gük] eäüüaük ücü^üüi ëY KeöMüfMüAaëö ^üj üf cäüZüWZ @bgü_ ü\aiö
 GjügYöKcie _ · eifü “cür Zc ^üüK'Y? Kö^icüe ZcKêWüKêö?” ü\aiü Kÿ ürf, “cäüj fögüj
 _üöLüWp^iGKî^pö üZie G Qeü ü^A cäGVê~iCQö Zc eirYe üi cYh L@ü@i êKécieäö
 üi Vieëüüi ü\aiü üMüUG aU aeMQ cküe @i ëe @üü äü üJKêRMëj ürf ö @i ë ü\aiüüü\Lê
 ü\Lê\A jüZüe üKöü^A Mkü\fü ö ü\aiü @i ëe ü_U bZüe ej ürf ö üi AVöüi @i ëe
 @«_üü, KFRü, ` ä j ä KêLŠ LŠ KeöKüUäüue füMüf ö @i ë MRö QüWÿZük _WÿceMfü ö
 Züre @«Kê_AZü _Šö eqKêZkK cieöZüre ck\be aiüU aiüj üeöüü ürf ö üi AVëüi ^R büA
 bCYüü ^KUKäu` eirüü ürf I @i êKécie[eäü _cüy i aü\üf ö ZüüêKÿ ürf “cäa cür^ @i êcieö
 ^@e _iküföö Güa Kÿ cäRMZüe üfüKuëüKÇie_üe ü\Lüü\äö?” bCYüüü^ Kÿ ürf, @üüc
 üQüUKüU@ü ü\azü ü^üj äö Zê_üüc ~üA eirüü üQköRM@ükö _fü cŠüe Cbü üj aëö üi AVë
 eirü Rüyü_üeüf üZüW ^R ^@eKêü^A üi ai _Rü Keüa ö

ü\aiü Kÿ ürf, “üZüa a cür^ cäüKÇi\MKê~äö?”

üi cüü^ Kÿ ürf, “ZêGüa \I Y \MKê~ü” ö Gjü güYöLüWp^iGKî^pKÿ ürf, VKp@Qöcä
 \I YKê~iCQö üj üf cäi äü Zccür^u _Qüe jüüüüM LüAäö Zürü` üe Ne bZüe; aiü üue
 ^ëj üö

@^y büAbCYü G[üue i ^Zö_äü^ KeäieëLüWp^iGKî^püi Vieëaiüj üeMüf ö üi
 üQk@ürük Mire üQköRM@ükö`_firaRée cŠüe Cbü üj aiKêc^i ÜKüf ö üi \ö üQk@ü _fü
 üQköPeüA i ääö üQköüMüVKeLReü ^üküe _üYö_@üA [üG ö üQk@ü üMüV Rcü eLäü aeMQ
 C_üe ~üA üi ej ürf ö üQk@ü _fü aiü _üQCŠ ö Züre cäüü üNüYü@üYü\üf üi LüAa üairfö
 aeMQ cküe [Kü cieöai [üG ö üi i cdüe j ViZpZiKê^ä cieü^fü ö ü\aiü ZiKêZü bZüe
 Ê_üü\g ü\üf ö Ê_üe üi Kÿ ürf, “cäü\aiü güj _üöLüWp^iGKî^p üZü cŠüe üLkü KeQöö
 GK[üZêZc eirüüêKÿ äëö cäüZie KQöL ZüKeäö^ij öö üi ZKäakKäüi üPZügr^y üjüA _WÿüG ö

cir' Zie 'cifrKò (ùQüU cilJòKòì ü) üe _Lük I 'Uivfò (ùQüU cilJòMòü)üe güm ZeKieò] eò
j ifü ö ü\ LQò@ Zie @üPZ üj üA _WQòö KkèuQkic ;ü GKüVòVk üj üA@Q«òö _üU aòG_U
üi _U üj üA ^üj«òö aXj cŠeégüM _Lük Ij üA üi Vou[üA ü\A eüRüu ^KUKè~üA G Lae
Kj ifü ö eüRü ^Re KüRò, c^ü, \Šüi ^ü i cÉue] eòüi i Ü^KeMuf ö üi üQkèü _ifue @ai Ü
ü\LMY@iKèWKüAüf ö MY@i@ii ifü ö @ü^K _RükK üi Vüue Vk üj üf ö MY@ic^_üV Keò
Zür cġ KèZòcMü @e@ü· Ck cieèüeè_ ifiaRèuQkèü ifü j k j kòcìeòCVòC\Š ^Zý Keèüue
füMfü ö üi eüRüüéAi üeü KeòKj ifü, ü\aiüé_üüue eq_Rü ü\üf ~üA _üJüüLüfä ö eüRü
üi AVéüRü Kòakòü\üa üaüfö_· eòKj üf,

cir' KKWj M-ü ?

ü\ai-^ü

eüRü-KKWj ü_Y@

ü\ai-^ü

eüRü-üZüa K'Y?

ü\ai-_ifp_è@ü(Ai üeüue)

Ai üeü _üAü _ue eüRüü\aiü _üüue _ifp_è@üaiü üQüU _üeiUG akò_KüAü _ue
LèpüRiepj k j kòcìeòüi Kj üf, cäuj CQògüj _üepü\aiü LüMj^iGKü^jò eüRü Züc güj _U
üfüüak\ue üfüüüie _ÉZ Ke ö cYh büe@ü\eküe ^üj öö ak\ cir'u üaKüe 'KWjNüj-
aèNüj aŠüj ai\eküe ö ücü^üie üMüUG ü\ck üZüküA ücìe üi ai_RüKe ö Zce]^R^
üMü_fI ä i aèuj a ö ^üj üf Zce ^@e ^ò_üz Keü\àòö ücü büAbCYücü^ aüj üue übüM
LüAüa ö cäKèNe bZüe j öücìe übüMeüM LüAaòö eüRü ü\aiüue @imü güei]ü-ÿ Keòü äè
_ük^ Keüa üaüfö_ZgZüü\üf ö eüRüü\aiüue i R aÈ I @übhY K[ü_· eèüeü\aiü Kj üf,
^üfö_üU güXjC_üe üQüUüQüU üUü_üPj Ü[è, ^üKpXjüü (Lè @ü), I fġ Kġfö(c[ücY), \A Kìr'ue
'Zeġü ~Wj' (^ èp èü), Zk Kìr'ue Sfġü, ücüZòcKZü` fepSeü, üMüU üMüU afġK KġKġö
cèü, QüPcürf(üaK _AZüòKòNüMüjçik), Kġ Wj çüf(üMüjē NüMüj), cdè_è aWj (j üZüe
]eèüK), cKġ, j üZKèKZè@ü, a|è@ü, cŠKèUj èü, Mèò aüj KèUj äWj aüj üi ZüAZýü\üa ö
GüZK[ü gYèüRü Kj üf, cir' Züc i R_Šöi R^ü, Züc Gi aèi R aÈ @küie ^üR KYò@üYèü
aü\iaÉ Ke ö ü\aiü üi AVèKj üf VKp@QèüRü Züc ü\ck ZèüeKe; cäücìe aÈ @küie
^üR aüQüü~üMüjKeü^aòö cäMèp_èpMüViep(MYè_è-MüVie) Mü~üA üi i aè@üYfü _ue ~üj ü
cŠüe Cbü üj üA üLkQòZüküi i aèaÈ @küie _ŠüAa ö GZKòKj üü\aiü @«; ð^püj üAMüf ö
üi MYp_èpMüViepMüie üMüUG i èüüa_üei Nüe _j üf ö i üvüe Züue güj _U üfüüak\ I
· KeaüKe c^ [üf ö ü\aiü üi üa_üeüe @küie bŠüe Nüe _ürag Keü^Re \eküeü@küie
i aèGKüVò] eòZüre \icp_· eüf ö üa_üei @küiee \icpKj èü _èèüü\Lüü\füü\aiüue @i fö
bdue ei_ ö üi Gj üü\Lüü\aiüeüj üZü~üWjZüüVüeèKQò_Ai üü^a ^üj öüaüföKj ifü ö üi i aè

KŠcike WcpufiKi iAZo

u^A @ui òi eùRiù j Èue @_Y KeòZiù _ùAimWj(ùQilJ u\Ck) ^cùY KeòùKèKj ùrf ö _Yò Kj ùrf, ùi @iY[òu i RaÈ @kuie i aèùQkèù ^ùke _fùarKè_ŠùAaiKè^ùYg ù\A Kj ùrf, cā ZùreicŠùe j òùLkù Keòò ùcùùZ ùcie c^ _i |e 'KWj (ùc<òù_Y) ùbùMue akù\à ö cā ùcie ùbùM Ne bZùe j òLiAaò G_eKòucùe _á ù\ c² Ne aùj ùeKèaùj ùe ^ùj óò Kèèucùe @^y bìAbCYiùe~ùj ùe ~ùj ù ùbùM ùi cù^uèùcù i j Z Ne aùj ùe ù\à ö

ùì AVèùQkèù ^ùke abùe aùge WcpaRè LiWj^ùGKù^ùe ùì aù_Rù Kfù ö @^yù^y bqù Kù-ùue c² ùì ù\aiù _Riùù Kùc ZfùAfù ö ùì \òVieègùj _ùò LiWj^ùGKù^ù\aiùe cj cù RMZe · eòùWj_Pte ùj fù ö LiWj^ùGKù^ù\aiùe fùkù cj cùeùì i ùì ùZ\ùò I fliù i c^ùe GK ùfùKK ei_ bkò_Zùdcù^ ùj ùA [ùkòò

ZZùd \ai (cwkaùe)

@ùdùRK I @^yùcù^ _[c KKWj WùKùrf (eiZò_àd 3.30ciàùRùf) '] ecp_ù^ò @ùYòù _ùAù^Kùe [òù ^ùKè~ìèùkò ùMùUG @eòù j ùŠKèKèùeù SèUG cŠùe ùaùj ò~ìG I ùì [ùe _ùYòb KeòàùRiàùRYù i j '] ecp_ù^ò @ùY[ùGò _ùYj ùŠècùj ùe, ^ùkNùùe i \y ùZùkù ùj ùA [òù gùk_Zùe ZòùeòLfò\ùeù '\ùèù' aiŠò\ùè~ìGò G [ù_ùAù@^y Lfòayaj ùe j G^ùj ó KùeY Zùj ùaùùk Nùe aù@i Pù @ai ùe [òù Èùe j ùZ aùRò[òù i ù; j Keù~ìG ö _ùYj ùŠòKè QùcŠùe cŠùe MùZ ùLùkò@] ùì ù_ZùeLù~ìGò Gj ò_ùYj ùŠè ùaK ùe i ùZLŠ j kùì i Zùe aùŠò\ùè~ìGò

Gj ù_ùe aRè_ùèè_ÈZ KeòeL[òù ùaK _AZù i Zù (j kù ew)Kè@bc^Z KeòSùù]_ \Gò Gj ù\ùeù c^Aùc^ù_èY I ùeùM-ayù]òZ [ù gZbd \è ùj aùe aghù ej Qò afù^ò @ai eùe c² @ùdùRK I ù\aiù\aiù c²ùe MèùLk ùj ùA [ùGò

MèùLk i cù_ ùj aù_ùe ùì j ò] cò_ùYùe ùMùkùùj ùA [òù Kù\è ùLkj Gò aRèùar^ùl bq aè _eAèKèKù\è ùaùkùaùkùùj ùA ùLkèù \gy @ZùC_ùbùMý ùj ùA [ùGò Gj ù_ùe _ùe @^A_Z j G 'ùau^Aceù'_~ùdò G [ùe RùY bq ù\aiùeKùŠùe ai ùA] ueò @ìC RùY @ùdùRKè] ueò Gcùù^ aùèùj ùZùe ùMùUG ùfLiGùò Yù] eùWùj ùY j ùZùe _eAèKè] ù^ cMùcMù_ùj ùe Ke«ò aù\yàùRYù i j Z Gj ùLk @ù^K i cd] eùPùfò @^yù^y C_ i Z ùfùK Gj ùKèC_ùbùM Ke[ùkò Gj ù_ùe i cùÈ aùRù i j Z ^Kù ^ù\ù^ùKè~ìA Mùù] ùA _ùù] ùA ù`e«ò

Mùù] ùA i ueòù` eòù_ùe aù\yàùfù abòù_ùejaRùAaùe fùM«ò ùì \ò ùì aùKùeùe (~Rcù^e) i cÉ _eòùe, aùj K I aRè_ùar^ùù^ C_ùì ej [ùkò ùKak aù\y\k \ùj eùe i R _Lùk LùA_ùe«ò aùì òRòh c^ùò i aèaRè_ùar^ùcù^u cŠùe ù\àZù ùLkèù_ùe aù\yàùRYù i j Z Mùc _eKèù Ke[ùkò Gj ùKè'QGèù bFùr Kj «òù Gj òKù-ùKè _àk j hù] Šò ^Zy-MùZ I C>ùj e i j Z i ò_ùKèù~ìA [ùGò

'QGieü bñir' _üAñü\azicüü^ _Rüi ü^eé aüj üeäu _jäë 'Mü@ü^g^ö ü\azüüé _Rü Keü-üA[iGö _Rüüé C\Zö(_jä) \MKéI aWZö(_½c) \MKéüMüUG üfLiGñüQüU KKWj Q@ü akö\@ü-iGö Gjüi jZ]_ , SŸü, @e@ü- Ck GK PCLY(\^ü), i ü` \þ Ck MŠü (MŠ), MRc@ñ AZyü\ò_Rü\áy füM[iGö QücŠ@ü Zük i cüÉ Vk üj aü_üé aü\yé '\MñMü_üep N^ N^ aüRöCüVö aRžüaR^þüü^ ü\aiäÁ üj üA ^Me _eKicü ai 'QGieü bñir' CüYgyüé aüj üeö_WjKö _ebicY üaük Mäce @^yü^y bqcüü^ ^R^R Mj i ^Lüé ViKéüYü cüüüéSŸü]_ übüM ü\A a|ü_ ^üKeü@igüäü bñ üKeü[i«ö Mäc _eKicü i üeäRžüaR^þi aü\yKüé \k @iC _Rü QücŠ@ü ^KUKéüFCU«ö^üj ö üi cüü^ i cüÉ 'aFü^þbUüKé~äüüaük @üaüj K MñcŠüé üMüUG üQüU NñéKégküüé ai üA aköü\A[iGö Gjü _Rü_übi þcŠ@ü^þ, '\@üepMñWj^þ I 'Mñü _e@ü^þ ü\azüü CüYgyüé üj üA[iGö KüeY Gjüü\azicüü^ aFü^þbUüKé~üA bücü-übüüéü i jZ übüM LiAaü ayai ü^üj ö üi AVeübüai^ü ü\azüü _üep(aü\yZük)üé ^Zy KeKeüaFü^þbUüKé ~i@i«ö bqcüü^ _RüKeüüKé[äüüQk) KKWj, üc<ü, _üéü, j öi AZyü\ò] eiaFü^þbUüKé~i@i«ö Gjü@_eüj ü_äd 4/5Uüüaük @^ÄZ j Gö ü\azicüü^ ^Me bicYüé aüj üefü üakKeKQöbq/ aüj K 'ü~üMñWj (gbL ^)KäüNeiej [äüüQüU QücŠ@üKéI _üMñü^A aFü^þbUüé ü_üzö[i@i«ö _Rüi kü PUüYKé_äëé i `ü Keüfö_üü_üQü Keü@ü-iA[iGö Zü'üé LŠü, Uüwö KUéü, \ü_, eLü, gKkòAZyü\Kéüi Vüüé i RüA eLi-üA[iG ü Gjüé i ^L büMüé PiCk Pñüé 'KÜö(üKüVü aü ~^a) KUü-iGö GjüKé' _Zä_eü' (_é-ö_KüAaü) üaüföc^ Kj «ö _[üü bicüü\azüü 'KÜö KUü-iGö GjüGK aMäKüé üL Zä(_äd 4'' 6'')ö Gjüé cŠüé c^ üMüUG üfLiGñüéLi KUü-iA i cü^üé · eöüKüVeüüé abq Keü-iGö _üZyK üKüVeüüé bZüé ÉZ^ büüüé · Ck _é-ö aXjü-üA[iGö ^cüüé Gjü'KÜöé ^cëü_äü^ Keü-üAQö

- 1) bücüü\azü
- 2) übüGñüéü\azü
- 3) S@-üMñWj@ü Wweþ _Wjü_üþ I i üKeþ_üþ
- 4) cüj ü^þ_e@ü, WüüKfKé_@ü I KUK Wweþ

2 	1
3 	4

üQüU QücŠ@üé üK|äüé üMüUG üMüR@ü _[e ü_üzü ~üA[iGö üi _[e Zük üaf_Zä [e@ü-iG Gaö ZüKéFMKéüKÜKüJö_é-öaXjü-iGö _üZyK ü\azüüé übüMakö_ü/ _güéZüüé ^YÄ 'KÜöé · Ck VüüA aü Zü cŠ C_üé · Ck _KüA CYÄ ^icüé @_Y Kfü_üé akö \@ü-iA[iGö (\Ááy: ü\azicü^üé übüMeüMe ab\ a%öü [äüüfüK ü\azüü i üeYü)

@^y GK i ü^üé VKþüi j bkòKÜöKÜü ~üA[iGö GjüKÜKé]kü (PiCk) ^üfö(i qé) Kkü (@wüé MŠ) I j k\ü MŠüé KUü-üA[iGö üi Vüüé i üZþG^ü RfþKicþü, übüai^ü, Nñü bÄñ

Pjie bA, aie Quidü - aiecidü, @i\oi cÉ ù\au\au \k(QüZ@iL@aiR@iL)übiM Mj Y Ke«ö
 Züue @üg _^@ü, @üg \^@ü, · UðfþcQðfþi cüÉ cö«ö üi cü^u CüYgyüe KUü-iC[äu
 ÊZª 'KÜö I _ê-@Xj_Käüe GK ^cêü^cÜe _äi^ KeüMfiö

2 	1
3 	4

- 1) übiäi^ü
- 2) _epü bA
- 3) geMp_ê@i^þ(geþM^üü-cüP^üü)
- 4) · UðfþcQðfþ

@^Äi^ i cdüe i cÉ ù\azü aRþüaR^þe cŠüe Cbü üjüA ^iP[ü«ö üi cü^u
 CüYgyüe \@ü-iC[äu akê(_l ú/_g)KUüaküe cü nfmüA Köü \^ü I Köi ü [üküe ü^A cü n
 _üLüe]eüA K üeq_ü^Ke«ö eq_ü^_üe ù\azüicü^ i «Ä üjüA L@ üe C^à biäüe ^Zý
 Ke[ükö G i cdüe aRþüaR^þü^ aWjbdue ù\Lü-i@ü«ö i aëù\azüü _Rü i eäu _üe
 aüý aüRYü i j akö_Kü-iA[äu_gê I ücü^u MŠol C_KeYcü^]eüNeKäu` e«ö afü^þUüe
 i eMp_ê@i^þü\azü Züre _üeiKê@iKügKêCWjA ù\A[iGö Gjüe üaK KüÜakö\@ü ~üA^ [iGö

j öi aköù\aié GK aPZä_üü ej Qö Gjò _l üKê i eM _ê@i^þü\azüue _ü\ Zük
 PZÝMKêi ö_þäÈ @iäeY KeöZü bZüe akö_Kü-iGö KieY j öi akKêcYh aköi jZ i cü^
 üaüföagþi Keü-iG I GbküüMü_üe aköaü öi ö_^ÜKeü-iGö

afü^þUüe LüWep^iGKü^þKêQüWöi aëù\azüübiM Mj Y Ke«ö üi üKak bqé Nüe
 _RüMj Y Ke«ö Züüê_RüüKüVeüüe 'eZü' (PKþfUþewe) aü]kü 'KWj(üc<) akö\@ü-iGö
 @üüdüRK LüWep^iGKü^þü\aiüe _Rü i ücMü I i RaÈ i aëüMüUG ÊZª üKüVeüüe eL[üG ü
 akö_Kü-iA[äuüc<ö(ü_Y) e cüi Ne bZüe j öeŠü-iGö üi eüZê übiRöi cüÉ @üüdüRKue
 Ne bZüe j öLü@ü«öI cü n]@«ö G_eKö@Äü j üWjMüWj Lfä^ü cª aüj üe `öü-iG ^üj öü
 ügh _~þüüe Gi akêNe bZüe üMüUG MüZ üLüköü_üZö\@ü-iGö G ^öc fx^ Küf @cwK
 NU[üGö @^ý ù\au\aiü CüYgyüe akö_Kü-iC[äu üQkðKKWj AZyüüe cüi Ne aüj üe
 eiŠöü I LüAüüe üKöYi öaü]ü^üj ö üi \ð'e eüZübüR^ _üe i cüÉ aüýaüRYü, MüZ^üP Keö
 eiZö_üüA[ükö

PZ[ö\ai (aüaié)

@^ý\ð cü^u bköaü aié (cwkaüe eüZüe) übiþ_üj ü«@üeaiüýKüe \k CVöi cÉ
 ù\au\aiü _üþ(aüýZük) aRüAaiüé_ Ke«ö aRþüaR^þü^ i KükêCVüMü]üA aüKê-i@ü«öü
 üi cü^ I \üfMüüe _Rüi üKüKê@üi öi RaÈüe '_epêNepKêübiM ù\au _üÄñ_ÊZ üjüA[üköü
 '_ebêNeþe _Rü C_Pie _üÄñ@iagyK \äýcü^ üj CQö-

1. cj fñ c\ (2eß KüP), 2. _ZöaRëuaR^p_üAñüMüUG üfLiGñKKWj @Sü, _Y I givn _ir^eü 3. RWjüZf 4. i ð e 5. KRk I 6. KKWjUGö

aRëuaR^pü\aiä üj üA i ð e KRk cil«ö cSüe RWjüZf fMüA _Y ü\Lö_üir^eü aük KŠüA j @«ö @SüKëbünvöj üZüe]eöK üLiëü«ö Zü i j Z ü_üäh ü_üäh RWjüZf c^ _@«ö _Rü KKWjKéj üZ _ü_füe . Ck eLüVëü«ö Zü_üe KKWj @MRb QŠüA _Yö. Ck Lëü«ö Gbköbüa üMüJüMüJöKeüWYübüwö üMüW büwö@KZü. Ck Vëü«ö ü\azü i Zý [äüeë KKWj _Z[e . Ck VëüLiGö üghüe Zire üaKKëüclWj cŠ QŠüA _«ö Gj öKKWjKé i ü] üeYZü aR^p_üicüü^ ü^A eüSöLiëü«ö aRë/ üaR^p_üü^ 'QüGñ Mfü_üe @^ycüü^ c^ @ir^! üe ^üP«ö üi \^ \äübüR^üe @iMeëeLü-üA [äüüQküc<ü ci^u cŠ AZyü\deSü ~iGö i cüÉ @ir^! üe LüA_ä ^Zý MüZüe ci Mfpej «ö i Šyü üj üf Meäüe _i ä üaüföüüüRK aRëuaR^pGaö aülyKie \kKëücfüYö\«ö

aWjafir^ _ea e Gj üj CQö_äc _~jüde e @^Äir^ö \Zid _~jüde ^ic '\föCZp^pö aWjafir^ _ea _ük^e ZZüid ahüe '\föCZp^p I '_epWü CZp^p KeäüKë_üWj Gj ü^Küf @üüüRKe @cwk üj üA [üGö _epWüe '~MüW i aä üGö ü\ükö _epWü, QüJüaü(\CWj) i aKë _ä_üc _üYüe ü]üA _üe I üeüe ü]üA _«ö ü\üküe aRëuaR^p_üü^ ai ö_äbkö Sf«ö aülyZüküe ^üP«ö ü\üküaüSäüüaük _ä_üc _üeüUG akö\@ü-üA [üGö Gj öKü-ÿ aä aüe \^ j ö Keü-iGö i -ÿ C\düe Kü-ÿ @ie, j G I 11/12Uü bZüe ügh j Gö

4. ü_üWp_Rü

WcpüfñK i ü]üeY _Rü _ad@ai eüe üQkö üc<ü, KKWj @i\öakö_eöü_üXjakö_Kükö ^üj ö üKak ÉZ^ büaüe ci^i K aü i öKl KeüüfñK ü_üXy aköü\au ü\Lü-üA [üGö Gj üKë ü_üXy_Rü Kéj ü-iGö Gj ö_RüKcöKë^YÄ _eäüe K ö @üüüR^ Keä_üf üj nMüe i cÉue i j ü~üMüe j ö_ükZ üj üA [üGö

ü_üX_Rü üKak 'aXjü ü\azü' aü]eYü ü\azüü CüYgyüe j öKeü-üA [üGö KëüüWcp üfñKü _ebüüüe ü~Cñcüzégqué'aXjü\azü' Kéj ü-iG, ZüKéj öKëüüK |pbüüüe '\iepöü_üé Kéj «ö ü_üXpöküü\au_üAñc^ue i öKl Keäü_üe ü_üXjG KYöüYöZüKëü\azüü ^ücüe '^ü- ^ücpir KeöQüWj\@ü-iGö üi j öð Vüeë_Rü _~ÿ« üi ü_üXKë_Nü, QüJüaüüKöYi ö\CWjüe aŠü ~üA^ [üGö ZükëMj üküe c^ @iKUüe eL«ö^üj öü C>MZ ü_üXjaf aüWjé` i f LüAüf c^ üKj ö aüWjVwüe _üöNCWjA ^ [ü«ö _Rü i ö_üüi Küüg i cÉ @ir^é wK @üüüR^ i cü_ üj aü _~ÿ« _äd GKahö-üGñü\azüü ü_üXyüi cZöPeäföLiC [üGö

_Rü_üAñCYÄ \^, Z[eöcui ~üj üj C^ü Küj Këaüe ^bz d eaäüe üj aü aä] öej Qö cui @^é üe Gj ö_Rü i ü]üeYZü üPZäcui üe Gaö Kü|f bRü _ad@ai eüe j ö@^ÄZ üj üA [üGö _Rüe _ad_ÉZieü_gKäüe \^ 'i ü^c_üi p KeüNe\üe fö_üü_üQü I fMü_Uüi `üi ZëüKeü-iGö

@üüdiRK Ziu C\yc _Qüe ü\aziu _z^lj üZ [äue agbfi Keü@uj èögZMY cü^iak
aXjA KcZ_e üjüA [üGö `küe üi Zire KkKcöi jZ Rúa^e @^yir^y \Müe c^ i `k I
fubai^ üjüA [üGö aiEaue c^Éü K _bia j öGbkö_Rüe Kic Küe I i ê k fubj Gö Gua
akö_üKéGK Kí üÄie eü_ aüaP^ü Keü-iCQö @üRKüföGbkö aydaj k @üW^e_üö_aüü
_ik^ @iC ü\LäüKéckêüj ö

Gi aê _Rü_iaY ayZüZ WcþfüüK Kê<A ~üZþü ^ücüe 'P|þ i êRþ ü\azüüê_Rü
Keü[üKö Gj ü cLýZü _ZäK^yü üj C ^ [äü Mj i Ücüü^ @üüdiR^ Keüüfö _eäüeue aü_\-
@ü_\, \äL-\ieüj fümöej üf üKj öüKj öMj i Ü^cwþ_Rür, 'Uüf^þ^üi ^þ AZyüüö_Rü_aüü
_ik^ Keüü aüj öej Qö @ü] êK i byZie _bia `küe Gbkö_Rü_iaY WcþüfÜK i cüReé]üue
]üue üfö_üA~iC [äü fI y Keü-iCQö

(N) üfÜKü\azü

_eüY güÉüüic^üe i Ü^_üA ^ [äü,üfÜK _ZÄZ ü\auüaüüü]üeYZü üfÜKü\azü
eü_ _eþj Z Keü-iA [üGö WcþR^üMüÄie agbfi cüz Gj üüg^üid ü\auüaü cüü^ i ü]üeYZü
@ü_üZü \A_Kieö ~ [ü-

- 1. C_Kieü ü\azü
- 2. @_Kieü ü\azü

C_Kieü ü\azüüü^ Kk, aüg ai Mäce _cL ü\azü üjüA [üKö Gcüü^ AÄ ü\azü
biaüe _RZ j @<ö Gcüü^ i ü<üü üj üf Kk, aüg ai Mäce cwK Keü[üKö @agü Gcüü^ _Rüe
ayZKc aü@^yir^y@aüj küR^Z @_cü^ _üA üKä] Z üj üf @^yir^y C_Kieü ü\azüüü^ üfÜKü
_bZ I Zöi ü] ^ Keü[üKö aüüföagbfi ej QüüC_Kieü _-jüde ü\azüüü^ üj üf bücü, übiGüüü,
Kfü_üþ LüWep^üGKü^þi ücZ i cÉ 'Wwep_üZepüü_aZ ü\azü AZyüüö

AZe üg^üid üMöYü\azü ai @_ü\azü cü^üeGcüü^ @_Kieü ü\azü biaüe Mj Y
Keü[üKö ü\azüü aMüe Gcüü^ ^cÜÉeüüö Gcüü^ aüf/_\e/MQ/Se AZyüüöi Ü^üe i ü_Z
üjüA [üKö C_Kie a\küe @_Kie i ü] ^ Keü[äüüj ZéGj üüéi «Ä KeüeLäüe C_Pie cü^ Wcþ
_epeü c^üe ej Qö _cL _Rü_iaY @ai eüe Gbköü\azüüü^üeüLýjü\azüü _Rü_iaëë
übüM-eüM \þü-üA [üGö G_eöKeü^Müf üi cüü^ @bq ej aü `küe cLý ü\azüü _Rü-
übüM _Zöfiki üaXjA aNÜUüAai @iguüej [üGö @agü Gcüü^ue übüM-eüM ü-üMüWjKeüüKé
aügh KÄ üjüA^ [üGö GbköAZe üfÜK ü\azüüeNüeüQüü, 'Pþ (KKWj Qüü) I 'Wcþ (@Sü)
_bZüübüM \þü-üA [üGö KKWjKüaKKüUüaküPXjAaiüaük, @SüKéKZü· Ck _ê-iC_üe Xüfö
(@_Y Keü) \þü-iGö Gcüü^ueLüfö cj fö · Uþö bZþö · fKþ j üZþö þö üMüWj þö AZyüüö
^ücüe ^ücZ Keü-iA [üGö

i ùl iZ ù\laZü üj úA ^[ùf üj ñWci(cZüic) uéù\laZü i cÄ; cù^KeüWcùfûK bd
ai bqùe _Rüa] ö_ük^ Ke[ükö üZYéWcùúécª ù\laZü i jZ i ü-ìM Keü'Wcù ù\azü' ai
'ù\laZü-Wcù' @ùLyù \èi-ùAQö

ùKüZ KúkeécYh bdüe üj C ai bqùe, abð'ùù\au\aiué _Rü Keüüi Qò Züj ü ^YÄ
büa Kjäu i , a_e ^éj ö _fä i ciRe @üüicK aþbi Cbd RWþa\ I üPZ^iaü C_üe @ü] üe
KeüMXÇVQö RWþÉéGaöRüa cªüe HgþüK i üe C_faj ðKej üi j jZ éécYh üfûKù\laZü
e _ekfÿü KeQö ^R _eüagüe [äu üj üWÿ_aZ, _\e (_ü Rc) ad , . hRcö ùKüZK
aügh `k (_üYK LieéAZyü\è) cªüe abð'ù^üc] üeü üfûKù\laZüe i Şü^ Keü-üA _Rü
Keü-üC [äu _eüü _PkZö Gi aè_üKZK C_üü'è i j üdZüe ^Re Rüa^ RüaKü i , a üj C [äu
üj ZèKZmZüÉe_ i ü] üeY üfûK Gi aebZüe ù\au i üe i Şü^ _aK _RüKeüüi Q«ö ù\au\au
cüü^ aù_\è_\ üaük i j üd üj úA [ü'«üaüföGüa cª WcþufiKaþbi e j Qö

üfûKù\laZü MÜV_K _PkZ j ðé_éüY ai üa\K güÉ i 'Z ^j «ö üi ci^u üKöYi ða%ðü
Gi a[üe ^üj ö üi ci^u \üü _Rü @yðü fûMoc; è üZükü ~üA ^[üGö MüahK u cZüe-
"üfûKù\laZüüa\, _éüY I güÉ aj bZ ü\laZüö Züue c; è @...ükKü^üj ö L-ü- _Wÿ^üj ö" (24)
WcþufiKcçocªüe üMüJGK [ü @Qö-"ai eþü- übA, Kfepü- ü\azüö" (25) Gj üe @ [ðüj fû
Kke ai RiZüüMiZüüb\üe ü\laZü ^üc ^q ðeZ üj úAQöGaö i caöR ayqöüi ü-CMö [ùf cª
biA _\aiPy j Gö G \ÄéWcþufiK ^R Kke ü\au\aiuéj ðaüü'Küc üi ai _RüKeüüi Q«ö
Gj üaY ZüZ Nee 'LÜþèePþö ai Mj e AÄ ü\laZüüéNee 'ZfèüKüþ ai cLyü Kù'üe @üi ü'
Ke[äu aþbi Keü _Rü Keü-üA [üGö gÄ i ciRe _eüüi @«MZ ü\au\au ~[ü:- eüc, Kþ,
gä, \Mö, i eÉZü AZyü\ü @üü] ^üaYü_K büaüe j ðéi ciRüe ü\LäüKécükö KëüfûKù\laZü
~[ü:- bücü, übüüü, _Wÿ_üÜþ i üKeþ_üÜþ übüaü'ü, Lüci üeü, aÉeü'þ Kfü_üeþ
a^Reü'þ AZyü\üü\laZü RiZöZ [ü @ k üb\üe _Rü_üüüü GYéGci^uè 'I Ää_éüü'
@«MZ ü\laZüKj ü-üA [üGö SeYüe üQüü üQüü i @ e KæcçgYéü-cZüaW ^\üe i Äüüi cZö
a j Zþ_eüüüe C> I Ää_éüüüü' üj úA [äuüé ù\au\au _ä wüe cª Gj ü _ä-Ryö
"i çüf gëü _[üc @^ü-ÿ i ö_äüde üfûKù\laZü [üfö _ea ö Küküe Züue c j cü _ä üe
füb Keüüi i aR^ _RZü üj úAQ«ö Kj äu aüj fÿ, çk @ü-ÿcüü^ _ZüK ai _Züü_RK
^[üfö _ZüK C_üü ^üéé_Züüüe Cnaö" (26)

ZcWþS @ ke üfûKù\laZü cªéé@ üKüZüüü\laZü GK GK ÉZª R^üMüÄü \üü
_RZ üj C [äuüaük @] Küg ü\au\aiuéGKü] K i ö_äüde üfûK _Rü Ke[äu ü\LäüKécük,
C\üj eY Ée_:- eüYüüüü aëüü_è RiüKeü_è @üüüüüKak KŞ R^üMüÄü j ö_Rü Ke[äu
üaük ç j üü\I, Rwüü\I I aKj eRü @üüMŞ i ö_äüde @üüüü ü\laZü büa Mj Zö Këébücü,
übüGüüü, übüaü'ü, \gþZü bküü\laZü WcþKke çk @üüüü ü\laZü üj úA [üf üj ñKŞ, MŞ Z [ü
i ü'üü _üAK i ö_äüü \üüüü _Rü_üA [ükö Gj üü\laZü ci^u cªééLüçgüüüüé'Lü 'gþü' ai

'Éü_gëü', Kfû_üepüé'KükKür übiaü'üüé'baiü'ü' GaöRüüKeü_ ^üé'RM^Ü[' ^ücüe gÄ i ciRe
aj Zp_emeüüe _Rü Keü-iC [äü K [ü MüahYü eäRYü_WQö üfüKü\äZü cüü^ j öKükKäic Mj
ü\äZü I Kk ü\äZü ÉééüüR_Äü_ühKZüü~üMäWwü\äZü GaöMY cü'yZü fübKeüüÄü\äZü
ei_üe ei_ükeZ üj üAQ«üü

WcpüfüKü\äZü Wükü\üf 'I..'Kfû bköK [ükj ü _Zyl ü\äZüü ü\äZüci^u @ügiäü\
üj üf äyqö] ^, R^ üMü_fI äe @] Kúüü üj üA_üüeö @^y _I üe Züj üü üKü_ \Äö_Wjüf Mj_ükZ
_güéRwfue aiN LüA-iG, _eäüe i \i yue @Kük czÿ NüU,@bia I @^U^ cüWö@üü i I
@Ki üZ i uUci^ üNüü@üü üäüföüfüKaüßi ej @üü Qö G \ÄeWcpüfüKüü ci^u ü\äü\äüüé
^Re bqöZk^üüe @]K bd Keç[üköü Wcpü i ö_äüüe _PkZ]ü'f'üü, Kü'f'üüü cü'f ^üüü
SÜü^üüAZyü\ö_Rü_üaY @ai eüe ^Re ÄÄ ü\äZüü i j Z Kke Z [ü@ ke i cÉ ü\äü\äüüé
_ç[üü ü^üa\y @_Y Kfû_üe j öLüA [ükö

büci RüY Wwepü\äZü I üi _ehö Kkúj üSë @ü\üüü üü cç[ü@^üü^ Küf RYü-iG
ü~, büciüfüKk Ébia I mü^ [äü RüY üfüKü\äZüü üi fwk, Rëükö@ü\öKküC_KeYe ^cüY
ügkü Vüé@üüe, KeüKkKcë üKogkcü^ cYhuéäZüA ü\AQ«üü Züüegüue j fëüü biaüe c^
üKj üüKj ö@aZüéYü Keç[ükö 'aüebüA büci' ^ücüe büciü\äZüü _Rü C_Pie Keü-iA [üGü
aüebüA büci üj CQ«ö-

- 1) cSfjübüci 2) eüRjübüci 3) Kej-üü büci 4) gMjüü büci 5) _Sjü büci 6) ü\l
büci 7) ^Pjüü büci 8) aRjüü büci 9) ^wüfjüü büci 10) j fëü büci 11) a|jü büci I
12) MRjübüci ö

Wcp_emeüüe ej ç[äü üfüK ü\äZüüü^ Gj ö i ö_äüde aRë üaR^j _Rüüü, aüj Kü
j üZüe j öüü ai_Rü_üA [ükö üi ci^u _Rü_üAü@^y aMë _RK ^üdüM Keäü_ç[ü^üj ö_üü
WcpüfüKü\äZüüe c|_ë ^üj öKöü\^; ö^ _Rü Keü-äü äyüü ü c^ ^üj öü Müë üKj öRüY @üKi K
biaüe czÿ aeY Küf, üi ai_Rüüe Lfü_ Keç[äüéZükü\äZüüü Y Keç[äüé aüßi Keç[ükö
Gj ö_ä wüé _üZyK üfüK ü\äZüü C_ö öI @üLjü^Këü^A ÉZ^ Kö\«üü ai cç[üü^ ej Qö

WcpüfüK ü\äZüüüe _Züci ö^ [üGö üi cüü^ aRüüaR^jü gëüe Cbüj üA ^R^R
aüly Züküé ^Zy Ke«öI cMj üj fü_üe übüMeüM Mj Y Keç[ükö ZüüéSüü, gLfü füü@üü
Mš ü_üWjüüüM \üü-iA [üGö üi cüü^ akö_gë_I üue KÜüüäKkëcüüüe fMüA K üeq ügüüö
_A [ükö üäüküäüK PWjüü ci^uüe c^ K üeq _ÄäüKé\üü-iA [üGö

aböüüfüKü\äZüüe I cZü böüüöüü ü\äZüüü^ KeüüWjüÉMë Züüü I i cä_ë aüföMYö
_üé«ö üi cüü^ . j üf RYKë] ^öI RYKé\éäKëüü\A_üé«ö C_~ëj übüM ^_üÄüf i cük
aüg]üü Keüü\A_üé«ö i _aZü üfüK ü\äZüü G bköI cZü fI Keüüaü; bI üüü^ Z^_Rüké
Mj Y Keü^A [üfö RYü-iG ü~, "üaü;]cë cüü-iü^ üMüüü Z^~ü^Këüüüaüüüü^A [üfö" (27)

i u]ieY ùfiKu]c]ieYù ai ùfiK]cùe ÉúKZ ù\au\aiuej ó@ùc ùfiK ù\azie
@ilýù\A[iCö Mäcù kci^uue _ùZyK _uj ùWjMäc G_eKò^q Å @ ke ùMüUG ùMüUG @] ÅZ
ùfiKù\azù ej [èù\ùLèùKèck[iGö I Wjue _ùZyK @ilic R^ùMüÁiu c^ue ^R ^Re ÉZ^
ù\azù ej Q«ö

C_ùeiq ù\azicir^u bZèùKùZK ùfiKù\azù \A ai ZùZù]K R^ùMüÁi c^ue _RZ
ùj C[èù\ùLù-ùA[iGö _YòKQù\azù i icir^y ^icike i j abðùMüÁi c^ue _RZ ùj A[ikòù
i cd Kùc ùi cì^u c^eèKQùfiKù\azùu ^ic]icKè @ögk büa a\kiA gÁ/aKgz i cìRùe
C_ùì ^ùKei-èù\èùùi cù^ aj Zp_emeie @«MZ ùj ùA-ùA[èùùauk KQùfiK ù\azù ai Z
ùj ùA-ùAQ«ö aùgh KeZ^ _Rie @al d_ùe @ù^K _ZyI Zì^K ù\azùèùfiK _ad_PkZ
c^ ai akò@ilùùbùMeiM ù\A ^_ùeàRð Ke[èù RYù-ùG ù C\ùj eY Èei_ -1. R^cZù ai
RfçZù ù\azù 2. P|ep -i èRþ 3. KèŠA ù\azù AZyù\è Gjò]ieùe ùKùZK R^ùMüÁie
ù\azù cjì^hu\azùèù _Zù ù\Z ùj aiùauk @^yùKùZK ù\azù Kùkal ùe _à]ì^y jeùA[èù
@^bz j Gó @j èòc^ KQùfiK j è_ùemeK ù\azùe _RùKe[èù _eLÁ j Gó

"cùj ù-ù\ùeù i býZiKèckZù \èùWj i býZù Kj ù-ùA[iGö Kèèùi i býZù bZùe c^
@ù^K @ì-ÿ \auPý aKgz _emeù _PkZ [fùö Zì^bZùe @ù^K ùfiKù\azù _Rù
_ùC[ùfö]"⁽²⁸⁾ Wcp_emeùe 'Wèir' ùj fù cZ @icòc cZicò @agy ù\azù ^èj ñ KèèWcpi ùcZ
I Wjue @^yì^y @ilic R^ùMüÁiu aùgbi @^ì ùe @icòdu Wèù ù\azù ÈeKèC^ùZ ùj ùA _Rù
_ùA[ikò GVùe CùfL Kei-ùA_ùe ù-, ù\azicir^ueK ùeq akò\èù-ùC[èùùauk Wèicir^ue
eŠù bZ, cùù ZeKieù @ilò _Y Kei-ùA[iGö G \Áèèù\azù _Rù cYh K ùcùù LiC[èù
i cdeèùe_ ùj ùA[èùùauk Wèù _R^ aù ùcùù Kei ŠùA LiC[èù i cdeè_Pk^ ùj ùA[èù@^ècdö

WcpùfiK ^R ù\azùèùcùZù]^, R^, ùMü_, fl ùe Kùc^ù Keò_Rù Ke[ùkò GZ\þ
ayZùZ ùeùMgì^y RùA^, cWk, cj ùcùeù, ai « AZyù\èi icj k ayù]cì^ueèèèò_ùAù_ùAñ^R
ù\azùèùMj èèKe[ùkò WcpùfiK aùgbi Ke«òù-, ù\azicùù^ i adù Zùe 'i èpcèL - i èp
bRùG' (gùcùe I gùbRùe) ej ò_Zòcù i Kè^èNùKe[ùkò ù\azùèù èY Kùf KèùWjauJ
I Mùkò[èù aYe aiN c^ aiJ QùWjù\A[iG ù G_eKòù\azùu @igùad\ akùe jùZe jùZKWj
`ùfùG, cZÿ\Š c^ Ukò-ùA[iGö

WcpùfiK aùgbi ùe 'ùZZgþKèùù\azù' ej [èù a%ðù ej Qö _aZ ayZùZ aWjæ, ùK|è
@g[, AZyù\èMQ, _Rù L´, aWj_[e ai_[e M\ùe c^ ù\azù @ù ù^ RciA ej [ùkò KŠ
ùfiKu bkòWcù^ c^ _\ecì^uue ù\azù [èùe aùgbi Ke«ö _ùZyK @ ke]ì^ aifue
ù\azù [èùe aùgbi Keò]ì^ @ck ùauk ZùeKZmZù Èei_ @Šù ai KKWjùbùM ù\A _RùKe[ùkòù
GjùQWj Kkù e @^è-ùdù WcpùfiK ^R ^R Nùe 'Lùfù-ePþù' ^icùe Mj ù\ai büaùe abðù

ù\àZiüé_Rü Keäuë ù\Lü-iGö üi bZëé_äL ù\àiciü^ üj üf LüWep^üGKü^p i eMp_ëëü^p
ùbiäü^p bücü, ùbäüëi I @^yü^y i cÉ Wwepü\àZiü

"_üj üW-_aZ, ^\ü-^ük, ad fZü, bLŠ-_ä«e AZyü\ü j Z ^äWjü biäüë RWZ [äu
i cÉ üfüKü\àZiü C> üj CQö_KZö fLZ_ëüY i üj Zyüë üfüKü\àZiü CüfL_äü ù\Lü-iG
^üj ö _aZ, ad , _[e, KüVL^ AZyü\Ké_ZüK mü^ Kej óGi äë\àZiüë _Rüyö^ü ü
'üfüKü\àZiüKéüKöYi ö_ëüY äü üa\üë i Ü^Z Keü-üA^üj ö Gcür^ueüKöYi öGK ^YÄ ci Kë
ü^A GK ^YÄ i Ü^ë _Rü Keö [üköü" (29)

Ziüë i ü«üH Keö_üëüf üfüK ü\àZiü bqë i cÉ @büÄ _ëY Keö]^, R^, üMü_,
fL ä beüü\A [ükö @üC üi äü _Rü, übüM eüMüë äyZKäc äü @äüj kü üj üf ^q ö, ^äüj
Keüü\äiKé_Qükö^üj ö @ZGa 'bdeëbqö üäüföü~CüüfüK CqÜëj QöZüj ü üfüK ü\àZiü
üI Züë j ö_ä_Rjö

WcþüfüKue i cÉ ü\äü\äüü gKä_Rü äü eq (akj) _Rü Keäu _äëë_RK (aRZ
üaR^þäü bq ^üR) ü\àZiü _ZüK Éëi_ü_üZüjüA [äuÉ_üKie _[e äü KüM Lé e i 1L @ügKé
_ëÄüë KeüMüäë f_ü_fiGö Zü_üë üi Vüë. CkMŠ/j k\üMŠ/KküMŠ AZyü\ü\ëüKéü(-^a)
Küüüf_üGö üi j ö~^a c^üë @KZü. Ck ü [üA akö_KüAäiKé [äu KKWjüKé] ëü@KZü PüCk VëüiGö
KKWjü ZikéVëüüVëü^ LüÄfü ~j« üi Zü cŠ C_üë @üÉ @üÉ üi A @KZü. Ck_KüA i ö_ë
ü\àZiüé_Rü ÉüKie Keäu _üÄi@^üëü] RYüA. f_ü_fiGö

üMöY üfüKü\àZiü

üfüKü\àZiüci^u @üi Ü^, äë äü@ügüäü\ _äi^ I cZü, üägü_üHüK Z [üübüMeüM Mj Y
Keäu @bëPöAZyü\Ké@üLü@üMüë eLüZiüëcLüZü \A büMüë äbq Keü-üA_üë ~ [ü:- 1)
cLü ü\àZiü 2) üMöY ü\àZiü

bücü, ùbäüëü, ùbiäü^p LüWep^üGKü^p i cÉ Wwepäü _aZ ü\àZiü(- [ü:- _Wjü_üj
i üKeþ_üj ü_Üiäüfö üMÄäüfö WcþfWwë, KUKþWwëþ I ägüÄ MWjüäi eüR^Mëë @] ÄüZä
ù\àiciü^ (- [ü:- äÉëþMWjü äÉëëü^p Reüi üüëü, üKüüMWjü übüGüëü, i a^þëë _üj_Šü
AZyü\ü) üj CQ«öcLü ü\àZiü üi cüü^ @ZüZüë eüR_Äü_üHkZü füb KeüëüR ü\àZiüë cü^y
_üC [üfö Gj öügäüë ü\àZiü ^Zy, äüly, üäg ü_üHüK, übüM eüM, LüAäi EP @ü\ëüiRKüü
Xjüë üj üA [üGö üMöY ü\àZiüci^u c^ëë@ü^üK eüRüëiRWjü \ëü_RZ üj C [üf c^ üi cü^u
i Ü^ i äüü cLü ü\àZiü Zük ëj_ü_fiGö

üMöY ü\àZiü c^üë Lfö Nwö cj föAZyü\ü_ä] ü^ö KŠcike WcþüfüK ~üj üKé^cj f_ü
Kj «üi j ü\àZiüë ^ic I Wjüë _½cü küë 'cüCfü' Gaö I Wjüë @^yZ^cüCkü^ö cj föi ü] üëYZü
äüf, _\ë, äWjüäëMQ, @gß MQ, üK_ëMöCü^üë @üi Ü^ Keüëj_ü_fiGö üZYëGj üKé'MQëþ
Lëþ üäüföKj_ü_kö WcþüfüK 'cj f_üKëüKj öbqüë _Rü Keö [ükö Gj üë @^yü^y I ZöKeäu
\Mj_ëë^RKëä üA eLäü CüYgüë j öGj üKé_Rü Keö_ü_kö

KŞciKe WcpùfùKi òÁZò

Wcp_emeùue _Rù_iaÿ cí^uue ùMùUG aù \AUòì úcZ i òLyúe ù\au\aiuèùbùM akò
 PXüAùf Mj ù\azù, Mác ù\azù, Wwe ù\azù i cùÉ ZùKèckicòòLüAaie @^èieü] RYüA
 \@ü-üA [üGö KieY WcpùfùK Kj «ò'ùMùU ù\azùüK ù\uf üi ü LüGau üaùf GAeòùMùUKò
 ù\azù KùG ù\LùZ üeiGù\Kò' @ [üZpùMùUG ù\azùKèùbùM ù\uf üi LüAfù üaùk @^ý
 ù\azù K'Y ù\Lù [òKò' Gj ü ùMùUG RùZie aù KeòLüAaü i òÁZKè_ Zò kZ Keòò KìeàKgZ
 i cíRe gÁ ù\azùcí^u ùl Zùe Gj ü _efl Z jG ^üj ò MüYgu _Rù üaùk gò, _iaZù aù
 Kü Küe^ic ^@ü-üA ^ [üG Kògò PZÿgúe _Rù @ai eùe gòu _eàiee @^ý i \i yue@üj ß^
 Keü-üA ^ [üGö G [üe ù\azùü ù\ih aù K'Y? Züüè_Rù Ke [òü ùfùK ^Re i üciRK PkYü
 @^è-üdü ù\au\aiu _Rù aùj ü^ ^%ò Keòò KieY aKgZ aMè ùfùK \òKè\ò i cíR ùK_ K
 Rúa^eàyqòùK_ K Rúa^ @üMkèMZòKeò«ò

“@ü^K Wèü, WüüüYü, @_ù\azù i cò(üag Ke) @üü «ò üeüM, üacie \üL i ÁòKe«ò @MZüü
 _Rù ù\auKèj Gò i ücdK i ü«üü aùj ü^ _ue Gcüü^ . Fè-üA [üKòü Gbkòc^ jG ù~, Gcüü^
 ^üQüMÿaŞüüj üA ~òüKè j üKò^üj ò cZÿ cj ücieü eL ^G üMj ù\azù bicü, aiaeiRü (aiaeiG)
 ]eYü Gcí^ue@üj ß^ Keü-üA [üGö Gcüü^ Z üfùKu @_Kie Püj üa ^üj ò üi cí^u ~^üe aj è
 üPÁü ` küe Wèü Wüj üYü @_ù\azùéaü^ üj üA ~òüKèj Gò” (30)

WcpùfùK RiY«òü~ AZE ù\azù Lfò c j fò . UèèbZècùü^ @üüü gò` k _àü^
 Keò_üe«ò^üj ò Z [ü_üZüüéCPZ übüMeüM ü\A i «Á Ke [üKò Züj üü` eü_üL ù\azùü übüM_Rü
 _iaèò Gj ü Keü^Mùf AZE ù\azùcüü^ _üL ù\azùü übüMeüMüe j üZ cíeò@Aüü Keü\aié
 @üguü ej Qò GbkòaNÜNUüüf @üdüRKKècü^iaü, Z ` k ckò_üeè ^üj ò

AZE ù\azùü c^ue 'c j fò ^icUü@ZiRYügYüü I Wüüe _½cü küe Gj üüèMj ù\auü, Mácü\auü
 biaüe c^ _Rü @üeiü^ ü Keò_üe ù\Lü-üA [üGö gò-èj i ücü k ^üM Züj üü '@] ÁüZü ù\auü
 cíCfü' _àŞue 17 (i Ze) _Küee Mácü\auü cíCfü Gaò 4 (· eò) _Küee Cbd Mj ù\auü Z [ü
 Mácü\auü j ò iaüe _RZü cíCfüü a%òü Ke [òü fl y Keü-üA_üeö ~ [ü: -

(K) Mácý ù\auü cíCfü: -

1. Pèüè^bücíCfü	2. RüüWü^bücíCfü	3. ü~üüWü^bücíCfü
4. QZèbücíCfü	5. üaüüWü^bücíCfü	6. aXü üaüüWü^bücíCfü
7.]üèüü cíCfü	8. NèbücíCfü	

(L) Mj ù\auü Z [ü Mácü\auü biaüe _RZü cíCfüü

1. aüèbücíCfü	2. bŞüèbücíCfü	3. aÉüè^bücíCfü (31)
4. _eü\g^bücíCfü(31)		

üi j ò èò ÊZ^a biaüe Mj ù\auü eü_ _Rü Keü-üC [äu ciCfüüé^cú]_küüe _ü biMüe aboq KeQ«ö

1. `fþciCfü	2. @MþüciCfü	3.]^þciCfü
4. bMaZü ciCfü	5. Kü ^þciCfü ⁽³²⁾	

G _á wüe WcþR^üMüÁü \üü üi au_Rü Keü-üC [äu üfüKü\áZüü GK i üeYü ^cúüe _äü^ KeüMfü ö _küü [üCKöGj öi üeYüüe i ü^ _üA [äu KQüüfüKü\áZü Wcþi ücZ Kš, _üAK, Mš bkü@^ýü^ý i müüid \üü c^æ _Rž üj C [äu fl ý Keü-üAQüö

üfüKü\áZü-i üeYü

(K) _cú _éü ü\áZü

Kái ü ü\áZü ^ic	üagbhü	@idj AZýüü	übiMeüM I @^ýü^ý aü ö
1. bücü	j k\@ü aÈe _MWþI ü]üZö	Lšü	üaKüe Pj ü [äu üaüüü
2. übüüü	]küüE	fö ü^þC_üe ai «ö	1. ü_üXþakö Mē ü @ küe 2. üaüüüakö ^ _é @ küe 3. ^üfüM-ü- ZcWþš @ küe
3. üR^ü (aüüþ)	]küüE	Uüüü]^ge I @ üe KüZö	Rk«ü i kžü, ü_üXý üaüüü, _üüü AZýüü

Wwþ ü\áZü

4. Sö-üMüüþ	\ALš]küü]üZö	Uüüü]^ge,	KKWþj M-ü
5. WþüKfþKé_üü	"	"	"
6. WþcþþWþve	"	"	"
7. KUKþWþüþ	"	"	"
8. i ü^þKUKþ	"	"	"
9. eé_þöKUKþ	"	"	"
10. ü_Uüüüüü	"	"	"
11. MäAaüüü	"	"	"
12. _üüü_üþ	"	"	"
13. i üKþ_üþ	"	"	"

KŠcike WcþuFiKi iAZi

- 15. _uLŠu " " "
- 16. _uþcö þò " " "
- 17. Kü! fþWýveþ " " "
(bücü ù\ aZiu
i í^bîB)
- 18. \úZi eò " " "
- 19. cüj í^þ_êþú " " "
- 20. \Mö bicü " "
- 21. eíRþ bicü " "
- 22. MRþ bicü " "
- 23. j í bicü " "
- 24. j í Kíeþ bicü " " "
- 25. Sö-iaZò Wweþ ÊMüe ej «òú Küj úVieéKQòLúèú«ò^új ó
- 26. \Míþ Sífþú "

(L) _êL ^ieú ù\ aZi

Kái ú ù\ aZiu ^ic úagbhú @idē AZyúò úbîMeîM I @^yí^y ađ ò

- 1. úbíáí^ò fíþþewe güXj aXj úcŠú
(fíþþí^ò ` fþí^ò)
- 2. i eMþ_êþú^þ fíþþj k\þú Z^òú~úR^ue Kküç<ú, j öi , _ieú
güXj QW[ê ^úP Ke«ò KWý(ù_Yèc<ð) -]kü, Ki eò
KKWj ù_Yè Kkü úc<ú
MRcêj ^Wþú, K\kü i aè
úbîM _i eú ú
- 3. Lüþp^úGkü^þ]kü úU_ú [êú
^úFö güXj
- 4. @Wj Múþí^þ
- 5. aèNúþí^þ fíþþewe güXj ú_úXj]küQkò
- 6. MüGi ieò

- 7. Lùci ìeò] kùQkòuài\üaKùe Pj [è
- 8. Wkèò aWj] kù gùXj
- 9.] eřò ciZù ùeViCecř PùwWjI ùQüU KiZü_üXj üai\ü, _ieü
- 10. Kfij üŠò KkùgùXj Kkiewe ü_YKKWj
Kfù_ìeř
- 11. \@ìeř ^ò ùeViCecř ü_üXj
- 12. ai řeřü^ř fùř ewe gùXj _ieüakř ü\azü
(ai řeřMWj) aÉeřMWj (Q ügMXj)eè
fř üa_ìeüü i ü[üe
Kkùj üŠòü\A @ü [üř ü
- 13. Kğ Wj cüřü^ř üÜ_ü[èü cde _è] kù_ Yğ üQkò KWj (üc<ò
^üřgùXj ü_Yğ -] kù, Ki řòKKWj
- 14. MŠò ai «eò (übiaü^ü\azü @^ý^ic)
üPü_Kü
- 15. Müřj @ü ..
- 16. ^ğ řeüazò i eMř_èü^řü\azü @^ý \AbCYü _ieü CWjAai, _ü\ue _Rü,
- 17. cG^üazò c@üřü-gkzübüM
- 18. Kü\řjZò üÜ_ü [èü ..
^üřügùXj
- 19. \@ìeü ^ò (^üğbi / _ğbi e ü\azü) c@ü ^Wjü, K\kü, MüřcŠe
- 20. K_üřj ^ò (] kùgùXj) Küzò _èüe GK übüM, _½üe GK
übüM, ü~üMü(RMie)

(M) i j üdK/ AZe ü\azü

- Kai ü ü\azü ^ic üagbhü @idğ AZýüò übüMeM I @^ýü^ý ađò**
- 1. a^i řZò] kù]üzë jüzüe üK|è f@ü, c@üAZýüüögkzübüM
a^Mğ Wjü üřwèò aWj _Kü "
  - 2. cüj řü-KWj\ř üřwèò Uüw@ü,] ^ge "
KŠ K|^ř ùeVü, becř Wjřü, üQüU KiZò "
  - 3. i èü řw@ü^ř (^ieü) übiaüü I LüWj ^üGkü^je i üj ü-ýKieü ü\azü ü Gcü^

KSciKe WcþuFiKi iAZi

4. ei_ü fiv@i^þ übiai^úue Z`Ñue [æü Köi íaií ^ RM«üü
5. ZcþNe@i^þ übiai^úue übiM aiü ðLi@í«üü
6. _üfþNe@i^þ
7. bþüfþw bæfi eþ(_é) ,,
8.]æü ü]ia^þ übiai^úue fMü KiPæü üfiK ü
9. KðUþ-KðU^þ bíciü, übæieü, übiai^úueciQ-KuWþ AZyúð] eð@Yü\aiü ü\azüü
10. c-@ü PüfKþ übia^úue i üj ü-yKieü ü\azüü
11. S_UþPüfKþ(_é)
12. aiaë PüfKþ(_é)
13. QÜæcÜð(^ieü) übia^úue üi aKü/ üi Z`Ñe RM«üü
14. eYþüfþ(_é) a^i þZia^Mg Wþü bkiGcü^ üfwÜð _§«üü
15. MYþüfþ jüZue _Kü, KiSue MicQü _Kí«üü
16. eciü ü(_é) ,, eciü,]ciü íe bíAcüü^
17.]ciü ü(_é) ,,
18. aWþKü(^ieü) aXij ü\azie üi aKü
19. eKZL@ü(_é) bíciue üi aiKieü ü\azüü
20. übiMþL@ü(_é) ,,
eüMþL@ü
21. eciA(^ieü) ^úkaË K\kü, cXij c@üü
22. SiciA ^üfþMicQü gKaübiM
23. _fÜR^þMceü(^ieü) K\kü, cXij
24.]üwþVþ]wþVþ KSKSþü u üag aWþMþVþe ü\azüü
Kü\@ üLkðMüü]üA-í«üü
25. @üg]wþVþ übiai^úue üi aiKieü ü\azüü
@üg]üwþVþ
26. aidi PüfKþ(_é) bíciü, übæieue üi aiKieü ü\azüü
cidi PüfKþ
27. aic^þü\azüü aij ð - ü]üZü_AZü gKaübiM Li@í«üü
(aic^þaicþ@i^þ) aij ðü - giXij

_Kúg [úCKò_ÉKe \Zúid _eüz\ c^ue WcþR^úMúÁúe úfúKRúá^ i ó_Kúe i ðMj úZ Z[y Cúfú Keú-úA [fú ö úi jòKúe @úfúPý _eüz\úe c^ úi jòRúZúe i ícúRK cifýuáú] i µKúe _~ýúfúP^ú Keú-úA@Qò _áèèCúfú Keú-úA@Qò~, Wcþbíhú l i új žýe úKóY i ð fú @\ýú] ð_ÉZ új úA^új ð `kúe úi j@ ke bíhú l i új žý úfúKcúe j áa éj Qò úi cí^u i ícúRK PkYòGaò i óÁZú@] éúMZú^MZK bíua úfúKcúe j áa éj Qò G i ó_Kúe c^ úKóY i ð _íCúYK MúahYú @\ýú] ðúj úA^új ð úi [ú_úÁúúí cí^u bíhúe eí_úeL _ÉZ Keúú ^cú« _ea ð _eüz\úe GK @Zò_á-ZžúK C\ýc Keú-úA@Qò

_ú\UúKú:

1. _j eíR, úMú_úK P|á- 1931, _%P|á l Wþú bíhúúKúh (1c LŠ), C}k i új žý ú_á þ KUK, _é 718
2. cõg^ úkcYò- 1978, úfúKú e l úfúKú óÁúe (_áŠ), (l Wþúe úfúKú óÁZú l Wþú Kfþeúfþú`úeþ MáúC|é, KUK) _é 56
3. _áj ú^, (W.) KþP|á 1998, 'l Wþú úfúKú új žý l úfúKú óÁZú, alyú_éú, KUK, _é 311
4. cí^þ i Vþ ú l Záuú ú-2007, 'j á cúeúf Kúj ', úK|á új žý GKúúWþú, ^@ú\úá, _é 145-146
5. cZK K i ðMj úZ ZcúVþŠ @ ke WcþúfúKMúZ ú
6. cŠk, _f þeúR-2011, 'i éúóG^þ, aRd Kéúe c j ú_úZá(i ó.), ú l Záuú ú cí^þ i Vþ(cúý i ó.), _úK^_é, Kú\@ú_Wþ, RMZþ új _é, _é 14
7. cZK K i ðMj úZ ZcúVþŠ @ ke WcþúfúKMúZ ú
8. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.65
9. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.49
10. i éú^ú (W.) aúú à\á-2009, '\kž i óÁZú AZúúí ', Agú^ @už _Kúg^ú, cí^MúVþ, ^@ú_Wþ, _é 351
11. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd. ACBS Company, P.68
12. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.53
13. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker
14. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.51

Kšcike WcþufiKi oÄZò

15. ZùZà, P. 52
16. ZùZà, P. 53 Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.49
17. Murphy Joseph- 2006, 'The Power of your subconscious mind', Pocker Books Sumon & Schuster U.K. Ltd., ACBS Company, P.53
18. ZùZà, P.54
19. ZùZà, P.54
20. cõgà(W.) cùj |àKèie - 1996, Kkùj iŠe ùfùK i oÄZò ù` Ši þ_aõgi ð KUK- _é62
21. _j eir, ùMù_ùk P|à- 1934, _%P|àl Wþù bihùKùh, 4 [LŠ, C}k i ùj žý ù_á þ KUK, _é 3975
22. _Šù, (W.) bMair^ - 1978, ùfùK] cò( ) I Wþùe ùfùK i oÄZò I Wþù KfP eirfþù` ùecþ bàu^gþ, _é 48-49
23. ZùZà, _é 49
24. \ig (W.) Kè+aj ùeú-1958, 'I Wþù ùfùK MùZ I Kùj ùYù', aõbteZù, gù«ò`ùKZ^, _é 58
25. cù^þi Vþ ùl Zài ù-2000, 'Wcþihie ùfùK Cqò, a^gà i ùj žý I i oÄZò_eh\, ZèWþŠ, KšciK, _é 187
26. _eRù, Mùgg _á ù\ -1978, 'ùfùKù\ aZù' (_àŠ), I Wþùe ùfùK i oÄZò(_ÉK) cù^ir Kèie cù_ùZà Málc|e, aù^ù\ aj ùeú, KUK-2, _é-89
27. ZùZà, _é89
28. ZùZà, _é80
29. ùaùj eù, @RžþKèie - 2006, 'Kkùj iŠe @^ùfùPZ ùfùKù\ aZù: GK \Áò_ùZ', (_ÉK) 'KkùSeY', i Cùb^eþ Rfù i oÄZò_eh\, Kkùj iŠò _é28
30. cõgà Kùkù_á ù\ - 2007, '@ù\èùí ù i ò_ùide PžKkùr, KkùSeY(i ðYKù), Rfù i oÄZò_eh\, _é
31. ^ùMþ i ùcù k -2010, '@] ÁùZù ù\ aù cùCfù' (_) , i ðYKù, _eùcgþ cŠ(i ò), cùj ùaie i ùÄZK @^Áù^, bai^ù _ùYù, Kkùj iŠò _é21
32. ZùZà, _é 22-25

ü PZËð_eàz\ ü

WcpR^ùMùÁúe _RüzK bihù

bía^ie aüQcd @bàýqòüj fù bihù ö cL_e bihù ü~üMèüRücYh @^ý _âYüci^u Vieè
bôlò Vie I güeieK bihù (Body Language) bihù _\aüPý üj úA [üf üj ñcYhe cL~^a \Beü
C_ü@ [ð %ðg±ü\Këj @üuc aüÉaK bihùüaüfúKj [üCüö bihùAUüüj üf i üj Zý Kir^ÜG; üi j_èð
bihùKüV üj üf Zíre i üj Zý LU aüPCKö @ZGa üMüÜG akÁ bihù\Beüj öi cä i üj ZýÜG i Áö
üj aü i _aö _RüzK bihüci^ue bihüZ ß(Philology) Z[ü bihù aüü^ (Linguistic) \ÁüKüYeè
üi MÜKë üamü^K aüghY I @sd^ Keüü \Müe @]éü @«Rüzid Éeüe LèpMeZüüü_
Keü-üC [èü ü\LèüKéckQö

]ßyüC _äé öüj CQöGjò bihüe @^ýZc üagüYö Gjò bihüe C> i Şü^,ei_MäcK
@sd^,ayüKeYe i cÉ abia C_üe @üüfP^ü Gaö g±iakü Pd^ @ü\àhdüe @^gük^ Küf
Gjüe C}hZü i j Rüe C_f^òKeüj aö Gjòbihü i j Z _üWjüü @ü kK bihü Gaö i cüMüZid
_eäüe @«MZ @^yü^y bihü, ~ [ü, - üKügfü, ü\gèü, i üÁ, j üfpaü @ü\òbihüe Zk^üzK @sd^
c^ @iagýKö ü\ge abðü@ küe aü ð üj úA ej [èü üj ZeWcpüfüK @ü k üb\üe bðÜbðÜ
^ücüe Pj Z [ü ^ücz üj úA@üü Q«ð GjòKüeYeèüi cü^u c^ue bihüMZ ZüeZcy ej èü
ÉübiaKö Gcü^u bihüe ckC> büeZid @ü-ÿ bihü üj úA [üf üj ñG_~ÿ« i é üj Z biaüe
i abüeZid Éeüe Gjüe MüahYüC _eüü ü^eüü ü Köü fLZ ej _ÉZ üj úA^üj ð i üküü fò_ð
(eNèü [cèè), üj ü fò_ð (Wü. fiK a\èü), KA fò_ð (· eü_Küe) I i Ceü fò_ð (cwüA Mcüwü)
ayZüZ I Wjüe @^yüKüYi üK [Z/@ü\èüü ü bihüe fò_ð Áüüj úA_üeðüj ð WcpüüG_~ÿ« ücöLk
_üKZ ej_üe ej QöI Gjòbihüe c^ ÉZ^ fò_ð_ÉZ üj úA^üj ð _RüzK _äüüM \ÁèèGj bihüKé
'Wcp_üKZ'^ücüe ^ücz Keü-üA_üeö

fLZ ayüKeY ^ [üf üj ñGjüe ayüKeYMZ i üeP^ü@ZigüvkZ I _büagüküö i ücz g±
bŞüe @igüüe cYh c^e i cÉ biaKéayq Keüüe Wcpüüü üagpi c [ð üMüÜG R^ùMüÁü
Züe ÉZ^ bihü cüeüe @^yüci^u @üMüe _ePZ üj úA [üG ö @ZGa bihü üMüÜG _RüzK
i öÁZè @aüQ\ý @w; Zíre Éübiü^ Z [ü@i Züe i «K ö _ÉKe ahdü^KüC Wcpüüü _á wüe
^cüe i aügh @üüfP^ü Keü-üA@Qö

(K) bihüe i öü

i öÁZ 'bihü']Züe KcèüPýüe 'aü' _Zýd~èj üj úA bihü g±e i Áüüj úAQö @ [èp-üj ü
Kj ü-üG Züj ü j öbihüö Gjüe _Zg± üj úA_üe aP^, aqay, K [ü aü aüYüö 'bihü' g±e Gjò
aý_ð MZ @ [ð bihü i ö_Küe @üKèGK i k _ePd ü\A [üG, %äw _ePd ^èj ð bihüe i öü
bZüe ej Qöci^a Rüzè Pèüqö @bàýqòI C_faüü è GK ayü_K biaüaü] e _ePdö bihüe

AieiRü _Zg± ùj CQòFüwGRþò fïwGRþ(Language) g± MãKþ'Logos' g±eé@üi Qð _ÞPü^ MãKþ biñüe 'biñir'Ké'üFüMi þ (Logos) Kþ ù-iGö ùFüMi þg±e @ [ùj CQòP&igqð c^hye P&ü] iei, æir^] ieiYüGj ieiçicæcùe j ò KigZ j Gð ùZYþKþ ù-iG - "The word man is from man to think"ö⁽¹⁾ @^y_ I ùe ùKüZK biñiaðþbiñie '@ [ð-øj cL^üi Z] Þði ömüC_ùe MeZÜeü_ KeðKj «ö" biñü GK _Kie cìr^aüd i ùciRK ayaj ieiö \A au ZüZið] K ayqð_eÆe cL^üi Z] Þe @ [ðasüf üi j ò] Þði cÄüdkébiñü eü_ ÉüKie Keü-iGö] Þð@ [ð-øj ùj ùf biñie _eü Ké@üi ö" ⁽²⁾ GbköüMüUG \AUöcZKé@ü] iei Keðbiñie _%öw i ömü ^%öð Keäu i j R ^øj ð G [ò_üAñ@iC KQð agþÄ biñiaðþ cZ CüfL Keäu CPZþuj a ö

- (K) " ~ùj ü i üj ù-ýue c^hy ^Re cù^übia @^ye ^KUue ÆÁ _Kig KeäuKéi c [ð j G üi j ò] Þýúck a%öakú au _ \ i cij Kébiñü Kþ ù-iGö" ⁽³⁾
- (L) "biñü ùj CQð@ [ð_ Kig Keäu cL^üi Z _j Zèj] Þði üuZö" ⁽⁴⁾
- (M) "biñie ùcðkk _ePd ùj fü, Gj ü cìr^ae CyieY I c @adaeéC\MZ] Þði cÄö" ⁽⁵⁾
GZ\þyZüZ KZò_d _ü%üZý biñiaðþ^çtùZ biñie i ömü ^ei_Y Keäu fI Yüdü

1. "Language may be briefly & comprehensively defined as the means of expression of human thought." - W.P. Whitney ⁽⁶⁾
2. "By language, in general we mean human speech that is an activity of function whereby men express their thoughts & feelings by means of articulate sounds uttered with their vocal organs." - A.C. Weelner - ⁽⁷⁾
3. "A language is a system of arbitrary vocal symbols by means of which members of a social group co-operate & interact." - Stutewa -⁽⁸⁾

C_~ÿq i ömü MÜKéé@üic ùcìUüüüÜiaðç[iCñü~, 'biñir' cYhe aÞie ayq Keäu GK çicæcö Gj ü @ [ð-øj] Þciñ^ue GK i ð c^Z i cij ieiö üMüUG ^YÄ biñü i cÄüde ùFüK ^R ^R c^ue biñü çicæcùe j öbia aðçd Keäu«ö aÉZü biñü Ki ðþKüK Bgþe i Ä ^øj ñ aeö cYhe bia aðçd ^çü« i cdKüic ùfiküRZ GK aiOþd i µ\ö Gj ò_eü_ä üe _üfð _þKZ Z [ü_þäg Ée ü\A MZKé@üi çäu 'Wcþ_þKZ'Ké@üic ùfikbiñie i ömü çüe Mj Y Keäu _ak @üfP^ü Keð_ieiöü

ùfikbiñie i ömü

biñü \þö] ö 1.adMÜbiñü I 2. K [Z biñü au ùfikbiñüö biñüüZä Zü'e K [Z ei_ ^þzd ej ç[iGö Zie f_öl fLZ i üj Zý i Äüj au_ùe ùfikbiñüUG j öadMÜbiñü I i üj Zý ÉeKé C^Z ùj üA [iGö @^y @ [üe Gj ò_Kéüe adMÜbiñü R^frib Keäu[iGö "biñüe ù-Cñ_eà ð ü\Li\G Zij ü@ü\üü iei biñüe ù- i öNUZ ^ j G, üi _eöbiaäu bþþö aeöü-Cibñüe fL^

_j Zo[uG üi bihi@]K i é, KieY bihi_ea ðKéfl^ _j Zoi j Rue_ea z üj aik\G ^uj öö üi \Áëé fl^ _j Zj ú^ @i\äüi úci^u bihiüe_ea ð i j R I ÉübiaK ö"(9) cúZá Fl ýKeäue K[u Gjü~, adMüi új zý i Ái j i cíkeük büa bihiüe úcLk ei _abkò_PkZ újüA Púf[üGö @ZüZKé@^éüí Kúf @üc RiYó_üeaüü~ Gbkoi Şü Yüe _[äüie abðÜ@ küe bðÜbðÜK[Z bihiüe i ÁüjüA [fíö Z^p^eéüKüZüÜc\üj eY GVüe _áí^ Keü-üA_üeö :-

(K) ügrèüi ^ü_äKZ (_ü\gk_äKZ) c^eéügrèüi ^ü @_big (flZ) i Áüjüaü bZüe 'aR bihi' bkòK[Z bihiüe i ÁüjüA [fíö

(L) @; äüM]ü_äKZ (_ü\gk_äKZ) c^eé@; äüM]ü@_big flZ bihiüe i Áüjüaü bZüe 'Ijü' ^ücK K[Z bihiüe i ÁüjüA [fíö(10)

Mädepi ^p_cL bihiZ ßdMY_äKZe@_big bihiüe i Áoi µKüe cZ_áí^ Keü-üAQ«ð_äKZ üaéüKeYKMY ~üj üKé üfòKk üaüfö CüfL Keü«ð Gað ~üj üe ^üciüe 'ajü' (@_bÁ) ö Züj üKéj öMädepi ^p@_big' eü_PjüAQ«ðGað_üZýK_ü\gk_äKZ I @ü]éK K[Z bihiüe c^a ü@aí üKüMüUG üfLüGí@_big' @aí Üei_üe CüfL Keü«ð ü~_eüügrèüi ^ü_äKZ > ügrèüi ^ü @_big > aR bihiü AZyüð @; äüM]ü_äKZ > @; äüM]ü@_big > @a]üAZyüð(K[Z bihiüe C\üj eY _äë_ä_üjüAQ)ö

(M) VKbüi j bkò@_big (c^ bieZüð @i-ý bihi) e abðÜ_ü\gk ei_ c^eé@ü]éK @i-ý bihiüMVKé flZ ei_cí^ aKgZ üjüaü_Küü c^üe Wcp bihi i ücZ üKügFü, j üfäü, i ülá, ü\güü, feüi@i\ó^Z^ K[Z bihiüMVKé aKüg üjüAQüü

aÉZüüfüküüe_üjü_PkZ I _eÁe bia @i\í^_áí^ ^üü«@iagyK_W[äüKü[ü_K[^j öüfük bihiü ö Gjüe @^ýüc_äKZ üaüfö bihiüaüü^ aj_é_äëCüfL Keüüü Q«ð @ZGa Wcp_äKZ üj CQüGK K[Z_äKZö

(L) Wcp_äKZe C>

"c^hýe c^üe aeiae GK üKüZj k ejüüü Qü G bihiü _[üc üKcZö@ie_ üj fí? D^aüg gZüüüe bihiü_ea ð ahdüe ü~üZüaük @ü^K Z[y ÉüKZ üjüAMfüüi üZüaük üKüZK bihiüaü bihiüe a üí^e_ea ðKéfl ý eLü bihiüe_äPí^Ée i aëüKcZüjüA[ä Pkü KeüüKé@ie_ Kúfö Gjüö\ÁëéAüSü dëüü_üð bihiüci^u Zk^ücK @^d^ Keü-üA üi cüü^_äüaí Üe üKcZö[üf I KükKüc üKcZöGK aj_é_äPí^ bihiüe Kic_eüZoi Züe R^fíü Ke[üa, üi ahdüe \üNKük MüahYü Púfíüü_QKéü` eüü` eüüghüe c^hýe i aü_äc bihiüe Éei_ü\Lüj a üaüföü~CíK] ^ü [fíü, Züj üGK_üie @aüÉa üaüföa üí^ _eZýqö" (11)

_ [äüie abðÜ@ küe abðÜleKce bihiü_PkZö " üZüa_PkZ bihi i cij Ké ebiMüe abq Keü-üA_üe :- @üceKü PKä @ü Kú PKä_üjü« PKä I dëüi üü PKö bihiüZ \Áëé

KŠcike WcþufiKi iÄZö

dëei @ü PKái iZ biMüe abqö Gj ò_eäie MWK ùj ùf :- 1. üi ücUKþ_eäie, 2. KùKi i þ_eäie 3. dëufþ@ifþüAKþ_eäie 4. GKül e_eäie, 5. \äWj_eäie, 6. @ÄKþ_eäie I 7. AuŠidëei_üid ai büei_üid_eäieö” (12)

aöge i aVieëaWþihü_eäie ùj CQöAuŠidëei_üid bihü_eäieö bieZe i cÉ bihü Gj ie @«MZ ùj üA[äü ùj ZeKŠcike Wcþihü cª Cq bihü_eäie @«bðöGj ò_eäiee GK akÄ güLi ‘AuŠi-Aei’üid’ güLiö KŠcike WcþihüGj ie@«übbö] ÞöäiaP^ü \Äëë’ AuŠi-Aei’üid’ güLiü’ i Zcþ ügäübbö ùj üA[äieëWcþihü cª ‘i Zcþügäüie @«üMZö

‘Wcþ_äKZ’e ckC> i Šir Kfiüaük Gj öbihüie _PkZ gþiakü, Kädiei_Z[ü@^yü’y ayüKeY MZ fi Yü\Kë@^ëü’ Keäü @iagyKö G_eü@^ëü’eëRYü_üW ü~, Gj ie ücckK C> cM]ü_äKZüe ej QöI i cdKäic_eä_äZ ùj üA @ü kK üb\üe K[äZbihü eü_üfüKcäüe ayaj äZ ùj üA@üi @Qö ü~üZüaük CWä_äKZe fLZ eL akgZ ùj fü,üi üZüaük Gj ü üKak K[äZ bihü eü_@ü kK MŠöbZüe ej Mfiö Gj öüMüÄie üfüKcü^ aY, Rwf I cik @ k cªüe ai aüi Keëj [üfö_eÆe cªüe bia ad^cd ^cü« üMüJG üMüÄü cªüe Gj ü i ücZ [üü Züj ie @fLZ ücöLk ei /ayüKeY/ i üj äyüüüfüKcü^ue K[äZ bihüie j öej Mfiö ~üj ie MüahYü@yüa] üj üA_üeöüj ö üi i ö_Küe KQö@üfüK_üZ Keäü GVüie _ai wK ùj a; KieY Wcþihü i jZ Gj öahde i ö_Këj Qö i ü_ZK Küküe WcþR^üMüÄü I Wigüe i cÉ @ küe Z[ü I Wigü aij üe ej [üf cª @ü kK ZieZcy (Regional Variation) i ü Büi cü^u cªüe bihüMZ HKy_ëfI äZ ùj üA[üG ö

AuŠidëei_üid_eäiee ü~Cñ_äL güLiKë_üad@ü-ÿbihü ai bieZüid @ü-ÿbihü üaüfö Kj ü~üC [üü, Züj üKäüKj üKj öAuŠüAei’üid üaüföªª Kj [üü«ö j Rie j Rie ahZük ü~CñMüÄie üfüK Aei’ cª ü\A bieZ @üi [üf üi j cü^ue bihü Gj ögüLie @«bð ü bihüadþüü^ Gj ö bihüKëbieZüid @ü-ÿ I Aei’üid G_eü\A biMüe abq Ke[ü«ö “bieZüid @ü-ÿ güLüe aj ë bihü @«bð I üi MWK @]K cj ZB%ö Gj ögüLie bihücü^ueZö öbiMüe abq Keü~üAQö: -

(K) _äPü^ bieZüid @ü-ÿbihü (L) cª bieZüid @ü-ÿbihü I (M) @ü]ëK bieZüid @ü-ÿbihüö _äPü^ bieZüid @ü-ÿbihü (Old Indo-Aryan) Kj üf üa\K_äKZ bihüKëäSiGö Lä. _i 1200 gZüü _äëälycür EMPä\ Gj ögüLie _äPü^Zc \Äü«ö_eëüYüe Gj ü MäKþi üj äye Af@üWþI I üWj ü Cbd Vieë@]Kö KükKäic _äPü^ üa\K bihü ü~üZüaük aböÜEe I üL Zä ü\A ^üü_Küe ei_]üeY Kfü, üi üZüaük _üYüü_eöaöþälyüZ ayüKeY-güEü bihüKë aüghäY Keü~Cñi äZe eL_äü^ Kuf, Züj üj fü i iÄZö “cª bieZüid @ü-ÿ bihü (Middle Indo Aryan) Kj üf cüM]ü, ügöëüi ^ü, cj üeüÄü I ü_güPü AZyüü_äKZcü^ueäSiGö i iÄZ ~Müe i ü]üeY üfüKu cªüe ü~Cñi äëK[äZ bihü _PkZ [üü Züj üüa\K ~Me_äKZ @ü_I ü @]K ÄÄ I fLZ eL Mj Y Keü üe[üfö GMWkë’ cª-bieZüid @ü-ÿbihü’ Kj ü~üGö Gcü^u

c^ue _üfoi aMá_áPú^ I @]K RYigVüö aq ü\auae]cöI @ügiKue @^güi ^ Gj öböhüue fLZö Lá.] 6Á gZüíeé1000 LáÁüe c^ue Gj öböhüicü^ue i cdKéüciJüüciJüö büa ^cöüZ i ð Keü-üAQö-

_áKZ bihüicü^ue Kük: Lá.] 600 - 1000 LáÁüe c^ue ö

- (K) _üfo - Lá.] 600 - Lá.] 100
- (L) _áKZ - Lá.] 100 - Lá. @ 500 I
- (M) @_bäg - Lá. @ 500 - Lá. @ 1000

C_üeiq j ö íaeéRYü-üG ü~, _áKZ _-jüd _ue bieZüd @ü-ÿbihüü-CñÉüe _j fü, Zij üKé@_bäg Kjú ü-üGö üa; Mü^ I ü\üj ü Gaö Zki ü aP^ AZyü\@_bäg bihüue fLZö"(13)

Gj ö)üeüe @_bäge@ü] éK bieZüd bihüMwKe aKüg üj üA _ea ð i cdüe üI Zid _ea ð cí^ @üi [äu fI y Keü-üA [üGö Lá. @. 1100 üakKéj qü, MReüJü, ceüVü I IWpü _bZöbihüicü^ue üfóKK I i üj ZYK eL i ð üj üA i üed [füö IWpü üI Züe Kjú ü-üA_üe ü~, IWpü bihüfLZ i üj Zye eL ü^aü_ue c^ üfóKK Éüe Gj üI Zie _áKZ bihü_äZüfóKcú^u cL_ue K[Z bihü eL_ue _PKZ [füü i _azü Gj öKieYeeRM^Ü [\üi u _eö@üfóKK _Zbü i ö_Ücj üKaöbúMaZKé_áKZaŞüe üfL [äu K [ü^üR ÉüKüe KeQ«ö

15g-16g gZüíeüakKéIWpü bihüue Kíay-Me@ie, üj üA [füö _SZ I aLß^ Kaöq i áZ @^í eYue aLs IWpü bihüue @i dLý Kíay, MüZKíay, _áSKíay _bZöeP^ü KeüiKé @üMA @üi üf I üi [üe i ` k c^ üj üfö Kkë üa\K Kúeüü-Cñ_áKZ bihü üfóKcL_ue _PKZ üj üA@üi [fü, Zij ü@ü kK üb\ue IWpüe abðð kúe üfóKcú^u \beü@fLZ aüücdLk bihüeü _äZpej [fü Gaö\yía] íej Qö aüfMwüC_LŞüe ai aüi Ke@üi [äu WcpR^üMüÁü G-íazpüi j ö_áKZ bihüKéücdLk eL_ue áyáj üe Ke@üi Q«ö Wcp_áKZe ÉZ^ fú ö^ [äu ü-üMá IWpü fú_üe j ö@yía] öüfLü-üCQö " _áYüicü^u c^ue üKak c^éy j öbihü áyáj üe Kúeö Gj üi üj ü-yüe üi Zij üe bia _Küg Keü_üe I @_ee bia aŞü_üeö @^y _áYüicü^ü üaükuauk _äe öPíKZ üj üA cL ^üi Z]ßöi üj ü-yüe bia _Küg KeüüPÁü Ke«ö Kkëüi Ai ae] ðe i dLý ÉI I]ßöi üj ü-yüe _Küg_üC [äu bia c^ ^q Áö _Yüüi j ö ae] ðöi {Z I _j Zä; üj üA ^ [üGö üi A [ö_üAÉI i dLýK]ßöi üj ü-yüe cíZäüKüZüJü^q Á bia _Küg_üGö üZYüüi j ö ae] ðKébihü @üLýü \@ü-üA_üeä ^jü ö c^éyüe bihüue áyáj Z cL ^üi Z]ße i dLý @]Kö _Yüüi Ai ae]ße i üKZMwK i {Z I _j Zä; üj üA [äüe@Zö] i dLýK]ßöi üj ü-yüe @i dLý bia _Küg Keü-üA_üeö G [éé_üüYZ j G ü~ üKöYi öböhüe áyáj Z]ßöi üi MwKe i {üKeY _j ZKéi Zä @üKüe C_i_ü^ Keüi j öbihüe áyüKeY Kjú ü-üGö"(14)

cL CyíeZ g±cú^ue@^éí^ Kúf Wcpbihüue áyáj Z Ée]ßöGaö áy-^]ßMwKé ^cöüZ a%äeL \@ü-üA_üeö ~ [ü :-

CyieZ]ßö

(1) Êe]ßö(a%) :- @, @ú, A, C, G, I
(‘H’ Kê’@A’ Gaö ‘J’ Kê’@C’ CyieY Kei-üG)

(2) ay-^]ßö(a%) :-

K	L	M	N	..
P	Q	R	S	..
U	V	W	X	Y
Z	[	\	]	^
_	`	a	b	c
e	f	j	d	i

G[êêRYü_üW ü~, Wcpühüe Êe]ßüe i dlyü- 6 (Q@) Gaö ay-^]ßüe i dlyü -28 (@üVAg)ö ‘g’, ‘h’ Gaö‘i’ cæê‘i’ ‘UüKak ayaj ie j Gö ‘Wye CyieY ej QkêXy^üj ö üKöY i ö I Wpü g± ‘Wjüe @ie, üj üA^ [üGö KêeWcpühüe ‘Wj @ü\y]ß[üA g±cür^ ej Qö ~[ü- Wpüü, üWjüKü (üKüY), Wjü Wjü pAZyü\ö

üKöY i öbihüe i aêcÜGKK üj fü Züre ‘]ßö Gjú f_üei _eMj Y Küf ‘a%ö ^icüe _ePZ üj üA [üGö f_üaj ü^ bihü ai ücÜK bihüe a%üü^]ßöÊei_üe j öCyieZ üj üA [üKö Wcpühü a cür^ Gj öÊei_üe ej Qö ayüKeY ^üc @^i üe GK ai GKü]K]ßö(a%)e i cüj üe @[ü\yüZK üj C[üf ZiKêg± Kj ü-üG, Gj ö\ÄêWcpühüe g± bŠie Kê@^gük^ Kei-üA_üeö

(M) Wcpühüe g±bŠie

_aêcÜfL Kei-üA Qüü~, K[üZ Wcpühü GK _Küe _äKZ bihü Gaö Gúa cæ _äKZ I @_bäg Êeüe ej Qö Gj üe bihü Zü K @^gük^ _äd üj üA^üj ö CWä_äKZ ai I Wpü _äKZ (K[üZ bihü) Kj [üü üfüKuVieéaj éaya] i’üe RiwFK _eüagüe ai aüi Ke[üü WcpufiKcür^ue bihüe @ü kK üaücy ü\Lü\ai ÊbiaKö _üZyK @ küe @ü^K ü\gR g± _RiZK Êeüe _PkZö @ü]êK biëZid @ü-ü bihüe g±iaküKêcLýZü PiebüMüe abq Kei-üA [üGö ~[ü :-

(K) Z>c (L) Zna (M) ü\gR I (N) üaü\gK

Wcpühüe Gj üabüM KêKê@^gük^ Kei-üA_üeö

Z>c g±: ü-üKöY i ö bihüe i iÄZ g±e @aKk _üdüM üj üf Züj üKê’ZZp- i c’= Z>c g± Kj ü-üGö KêeKŠcike Wcp_äKZ bihü üL Züre Gj üe ayZKê _efI Z üj üA [üG ö I Wpü bihüe aj éZZj c g± _üdüM üj C[üüüaük Wcpühüe Gj ö] eYe g± _eüÄ üj üA^ [üGö Gj üe _ücL KieY üj CQü@ic @üLüe @üRüWcp_äKZ ei_üe _ePZ üfüKbihüüi iÄZ bihü i Äö

új aie ajê _bèèüfùKcLüe _PkZ új úA@üi [fú ö @] K«èi óÄZe ùfðKK aú K[Z ei_ ùKóYi ò
 Küküe, ùKóYi òi Ůüe _PK^ ^ [èú új ZèWcp_äKZ büa aðcd i Züe _ea ò i cdüe cª
 i óÄZ \bèü _büaZ új úA_üèŮj ö

Zna g±: i óÄZ bihöüe [èú g±MŮK @^y _äKZ bihö cªüe i ücŮy _ea Z új úA
 aýaj üe új úf Zij iKèZna g± Kj ù-iGö Wcpihüe @ù^K g± _äKZ cª ù\A aýaj Z új C[èü
 fl y Keü-üA[iGö bihöZü K i q ü« @^è-üdü _äKZ bihö i óÄüeZ ei_ új CQüi óÄZö ùZYé@c
 cZüe Zna _eðRYü_Wf[üf új ů@] Küg G_eög± (Wcpihüe) Zna ^èj ð (\Áay-^cüe
 \èü-üA[èü i üeYü) ö

Z\þa (i \g) g± i üeYü

i óÄZ	Zna i \g Wcpg±	ŮWþü @[ð
@wz\	@GÜö	MücÜü
Hi cü	Ai è	Gahð
KeKü	Keü	Kèü_[e
Keþü	Keþü	fMü
Keüñ	Leþ ò	ùMüae
KKü	LeþLi ü	L\Wj
ùKjã	Kj ep	Neèü
I Y	Qü^Kþ	I Y
LRð	LüRèü	KŠüA új aü
PaŮ	· aþü	ù· aüAü
^j Ůü	^è ò	Sþ
_eieò	_eþüf	MZahè _aàhð
_eZþ	_èè	MZahð
_üŠè	_Šèü	Kjeü
aŮd	aŮþü	cküA~à/^üg~èü
üa\^ü	üa\þü(üeiM)	aý[ü
aé ò	aèZö	KcŮae ò
aè	aèþ	ck
bKÜö	bèKÜö	QA
üeñ	eü þ	eüM(üKä])
fMŮj	füaWþ	ù` ü_Wj
fKküdZ	fKþü	fþèü
gŮy	Qðü	gŮy/Lüfð
j küj k	j fþ fŮj fþ fþ	ZZfŮ(15)

KŠcike Wcp̄f̄iKi iÄZö

ù\gR: Wcp̄_äKZüe ajêù\gRüZ aiù\gR g±e _Pk^ [äü_eäÄ jGö Z^æêê @ù^K g± \äWj̄ Q ügMXj̄, üKüi f̄ü, @Ij̄ü, jüf̄ü I i üü bkòK[Z biñü cì'uüe G-iaZp̄ ayaj̄ie üj̄üA @üi [äüRYü-iGö üKak @ü kK ZieZcý (Regional Variation)\ÄeGMWk c±üe i ücì'y _äb\ ü\LäiKécükö ^c̄üe C_~j̄q biñü MWKe g± i j̄Z Wcp̄biñie g± c±üe ej̄[äü@[MZ i ücý/_äb\ Kei öl õ büa i PüA \äü ~üAQö

Wcp̄biñie ajaj̄Z ck \äWj̄g±

\I Yü küe ajaj̄Z üj̄ C[äü \äWj̄_eäüee aj̄êg± Wcp̄g± bŠieüe _eäÄ jGö ^Zü K \ÄüKüYeêWcp̄^üMüÄü \äWj̄_eäüee @«üM̄Z (Austro-Asiatic Racial type with Mongolo Dravidian Features) üaif̄üKüZK aLb^ cZ \«ö Wcp̄biñiepg±iaküe _äü \äWj̄g±e üKüZüJö \Äük ^c̄üe Cüf̄L KeiMf̄ü

i ieYü

\äWj̄g±	ck Wcp̄(ù\gR) g±	IWj̄ü g±/@[ö
Iep(Rcö· h i µKZ)	Ceü	IWj̄
Küy (fMü_Šü)	KPü	KQü
Kedüçp̄	Keøü	Keøü/fMüLŠ
KWj̄p̄	KWj̄p̄	M\ü
üMüf̄(MŠüMük)	üMüf̄p̄	üMük
Mæê	Mæü	Mie
MŠü	MŠü	MŠ
· yü	PQøü	_ [e Pü Wj̄
· ü_ (_Uj̄)	Q_ü	Q_ü
ü\^ü (_Zj̄)	\^ü	\^ü
^f̄üf̄ö	^f̄ö	^kü
_Wj̄	_Wj̄	ü\äK biZøü
_Šüf̄p̄	_Šü	_Šü
ü_Pö	ü_Pp̄	ü_
aüêê	aüep̄	aüWj̄
ücWj̄	ücüj̄ Wj̄	üKüVü
ü_üeü	a_üü	aü_Wj̄
^üKé	^üKü(bf)	i Wic
Pep̄	Pep̄	Pæü
UüKüA	UüKü(RMæü)	· j̄ej̄æü

\áWjg±	ck Wcp(ù\gR) g±	!Wpú g±/@[ò
ayê	aQp	aòâú (ù`ù_Mpú)
@Wjvþ	@Wjvú (i êú i èú KUú KeWþ)	@ú e
C]úe	C]úep	]úe
K«úe	KZie(\fb)	\bð
KðVövú	KðVövú (KÁ Wcpbihúe)	]ú^
ùKúeé	Keé'ù_ùXý-KÁ Wcpbihúe)	ùMú_gé
Mê'ú	Mê'ú	aWjçúJò_izá
Züi	Züi þ	· h
R@úep	R@úep	Rj úe
SúWj	SúWþ	@eYj
UKú	UKú	PZú
ùUúKò	U'Kò(KÁ Wcpbihúe)	ùceþú
]úvWþ	]úvWþ	~èZú K^yú
\fúç	\fú	Máj ú_KeY KúÁ
^^ò	^è'j^^ (ùKúg fú)	K^yú_Zoi úi j i ù'ú] ^
^kò	^fò	a K
_úi úWþ	_úQþ	_úQWþ
aMþúWj	aMWþ(ù_úWþúh i ú^)	_úazý]ú^
ùafþ	ùafþ	i ð-ý
aúeé	aúeé(_úPú^ g±)	aú_ú
i R	i Rþ	@kuúe
@{	@úRþ	@úRò
@_þ_ú	@_ú	@úA/ùRùRcú
C_Rþ	C_Rþ	RiZúj aú
L	L þ	KúS
Kéj úe	Kéúep	Ké_úe
L{é	LRéþ	LRéú
L_þ_e	L_ép	L_èú
MWþV	MúWþ	MúWjMúZ
ùMúUþ	ùMúUþ	ùMúV
RRþA	RSþRR	fúXjA
VúY	Vú^þ	i ú^/[ú^

\äWjg±	ck Wcp(ü\gR) g±	IWpü g±/@[ö
[Y	V^p	KP/É^
\ügp	\ö p.	\gäu
_i@	_ij ün	_ü\Zk
_Xc(_f c)	_e@ü	_Wpün
_ê k@ü	_zlfü	ci ö
ù_üZf[@	_f ö	ù_ü[ö
aKLiY	aLi^p	ag\pa%öü
aMjN	aMj	aüN
a{	aRü	aüRü
aöü	aRü(aüRö-Èü)	@üEKW/aSjü (Èü)
aüj e	aüj eö	aüj üe
a@Wj	a@Wj(aüü)	aKz
aRš	aRš	ašäu
aj üY	b@ic(@böd)	b@üY
cy	cPš	c (i öi üe)
ci üY	ci ü^p	cgüYö
cYá j	cê á p	cYh
cz@ü	cQö	ciQö
ej ü	eü	eüj ü
üi Uj@ _ä. (ügÄü-i öÄZ)	üi Ujüi Uj(KA)	üi V
Cä - _ä.	Cp/Cä (üKüjFü Wcpbüü)	C^z
Ccj - _ä.	Cüca	Cüj A
QY - _ä. (i ö. I üY)	Sö-p(_üzf)	Sü^ (i il ä)
eö j - _ä.	eö p	ükä]
üj Uj/- _ä. (i ö. @]ü)	üj Uü(cš)	Zk ⁽¹⁶⁾

@abq üKieü_U Rife_Pkz ü\g@ü büü i j z KŠcike @üfipz Wcpbüüe @ü^K
i üc-ü y ej Qö Gi aêGK ^YÄ @a]öc@ue aKgZ üjüA[äu i c flY~@ K[z büüö büü
amü^ü Mäei ^pu i ä ük @^ê-üdü Gj ü IWpü bkö@ü]êK @i-ÿbüü aKüfüb Keäu i cde _äö
ciM]ü @_bäg bköc@büeZüd @i-ÿbüüe @Zö^KUZe GK üfükbüüö Gj üe f_öai adMj
i üj zý ^ [äu\ÄeK [z büübüüe Pk@üi Qö KŠcike Wcpbüü, üKieü_Üe ü\g@ü büü, aEeš
(Q ügMX) jüfpu I i üÄ büü _üebüK g±/KüvZ[ü ayüKeYe @^yü^y i cÉ \M _äd
üMüUG büü_eöRYü_Wjöö üKak @ü kK _üb \ÄeGcür u c@ue i ücür y uahcy ü\LäüKé
cükö Gj öbüü\bl büeZüd @i-ÿbüü _e@üee uairf@ieüj üA_Wf örf üj ü@i-ÿ, \äüWjI giäe-
G_eöZü^üÜöbüü _e@üee @_ädi c^blüe Gj üMVz uairfö_züZ j @«ö Gj ö\ÄeGj öK[z
büü cür üKcñbüü _e@üeeêaKgZ Züj ü ^YÄ büüa ^%äü Keäu G ~üGñ i ,a üj üA^üj ö

“Mädei ^pi ö_éj biñü bò K MüahYü_üe QZgMWjé aÉe @ küe **bZá** biñüKéIWjéúe GKciZá RiáZ C_bíñü úaúfóùNíñYü Kei~iAQ«ö”⁽¹⁷⁾ GYéKŠcúke ‘Ccpíñü’ aú @abq úKíeü_üe ‘ù\g@ü’ biñüKéIWjéúe C_bíñü Kj @ü ‘_ZÁZ biñüZü K i q ú» aüéü]ü Cqò úaúfóùKj óuKj ó biñüa\pcZáyq KeQ«öò G _á wüe Wcpiñüe g± i j Z ù\g@ü biñüe g± Kù_eòúck LiCQò Zij üe ùKüZiÜò\Áú« ^cùüe CùfL Kei~iAQò Gjü c^eé@ù^K g± IWjéú g±bŠíeüe _e\Á üj úA^ [üGö

i üeYú

Wcp	ù\g@ü	I Wjéú
cÁñ	cÁ	cÁ
cùK	cùK	úcüZ
@ic c^piK	@ic c^piK	@ü_cí^ué
ZÁ	ZÁ	Zé
Züc	Züc	Züc/Zü_
KirùK	KirK	Kij úKé
Kiep	Kiep	Kij üe
cá	cá	cá ñ
UŠp	UŠp	_üÜò
ùW^ü	ùW^ü	aúj é
KA^ò	KA^ò	Kj Yü
@üw Üò	@üw Üò	@üw Üò
· cp	· cp	PcWj
cúŠò	cúŠò	@üEé
@üi é	@üi é_ü^ò	fĵ
_ĕ ò	_Zò	_ĕ @ü
_ü^ò	_ü^ò	_üYò
úa fp	úa fp	i i-ĵ
R^p	R^p	P á
aü\ fp	aü\ fp	úcN
C@üi p	C@üi p	@cíaüi yü
R^ü	R^ü	cKü
i e p é	i e p é	ùgüeh
i cò	üi cò	gǒ

Wcþ	ù\gøû	I Wþû
aê\fp	a\fo	_fui
`^ip	_^ip	_Yi
ieMö	ieMö	gük
fçþ	fçþ	^ö
K\cþ	K\cþ	K\'
Qü^ò	Qü^ò	Qüz
K_üþ	K_üþ	Kaiü
Wfö	üWfö	L´
^wfp	^üwfp	fwk
Afü\üñ	Afü	\i@ü
aGi üMþ	aAi üMþ	üægüL cüi
\i þü	\i þü	@igß
\@üfþ	\@üfö	Kü K
_Šþ	_Šþ	cüMgë
`éþ	_éþ	ü_oh
`Mëþ	`Mëþ	`üfMë^
j Šþ	j Šþ	· fæü
üN^þ	üN^þ	KVæü
i övü	i wü	eLæü
RüMþ	RüMþ	RMæü
KüGUü	KüAUü	K'Y
a@ü	a@ü	aü_ü
A@ü/dü	@üdü	cü@ü
@üP	@üP	@Qö
@üPüi þ	@üPüi þ	@Q
Züi þ	Züi þ	`if
^üKü	^K	bf
C_Kü	CaKü	cüMYü
cêéþ	cêéþ	_ëh(awkü, 'cü^éþ)
ücARö	cüARö	Ëü
Vü^þ	Zü^þ	i ü^
Lc^þ	Kc^þ ⁽¹⁸⁾	Rwf

Wcþ	ü\gøü	I Wþü
@Gëü	@Geü	cPki
@Mfû	@Mfû	akKü
@wò	@wü	Ké ò
@Šü	@Šü	cüŠëü MŠe i Rò
@^Kü	@^Kü	füC Wuò
@fRþ	@fRþ	füLè-äü
@fi þ	@fi þ	@ki
Ci þü	@i þü	Ne cǵ ñPik
@iZðþ	@iZðþ	@«
AUfû	AUfû	@i üdü Pfo
j Šþ	AŠþ	Püfëü
A@ü	@üdü	cü@ü
Afû	Afû	\i@ü
CVirþ	CUirþ	aükcŠòNü
CQf	CPF	QWjAaü (PcWj)
KüVþò	KüVþò	KüVþò
KüfRþ	KfRþ	KfRü
Kf@ü	Kf@ü	aŕf@ü
PKþò	PKþò	PCKþò
QüWþè	PüWþè	Èücü _eZyqü Èü
Paeü	Piaüeü	Piaüeü
Rcü^þ	Rcü^þ	j ö ïa eI K
UUò	UUò	üaK
Wüfþ	Wüfþ	Wük
WKþè	WKþè	aKj
Zëü	Zëü	Zé ü
\EWj	\EWj	ü\üj Wü
_fü	_fü	Zkò
_žlfü	_žlfü	ci ò
a@ieò	a@ieò	üaüj i
üb\þü	üa\þü	büZüè/RiCüè _Wfäü
		gi ý\ir^ü
üc^'üübA	ücI^'üübA (19)	cücä_@/_C i ü_@ büA

'Kik' (Tense) ^%ðl ùl Zàe c± G \A bìhù c±ue i úcy _eÀÁ új úA [úGö

i ùeYú

Wcþ	ù\gøú	I Wþú
cAñùLAù' (bahZ ei_)	cAñLùAaò(b. ei_)	câLùG
ZA ~ùZi þ	ZA Múfá þò	Zè~úCQè
(ZZúid _èh ùl Zàe 'i þ áyaj ùe fl Yúd)		
cAñMúf	cAñMúfò	câMfò
cAñ~ùZeGùf	cAñ~ùÀZùefò	câ~úC [fò
cAñ~ùeGùf	cAñ~ùÀZfò	câ~ùA [fò
ZA Mfá þ	ZA Múfá þ	ZèMfè
('i þ fl Yúd)		
ZA ~ùGù\i þ	ZA ~èá þ	Zè~èè
ZA LùZùeiGù\i þ	ZA LùÀZ ùeaá þ	ZèLùC [èè
ùi ù ~ùGù\	ùi ~ùAi ò	ùi ~è(_è)
(ùKíg fú @^è ùeú)		
Zùc Lù' i þ	ZcòLùAfú @iPùì þ	Zèc LùAQ
Zùc j ùñ þùì þ	Zcì@ùñ þùì þ	Zèc j i Q
Zùc ù^Zùì þ	Zcù^aùì þ	Zèc ù^CQ
Zùc i ùvèiPùì þ	Zcòi wùAfú @i i þ	Zèc eLQ
Zùc Rù^þùì þ	ZcòRù\^þùì þ	Zèc RùY

^cðli ùeYúue Wcþ± i j ù\gøú, _eRù, j úfþáú l i ùÁ bìhùe g±cù^ue i úcyZùKè\güA \øi-ùAQö

i ùeYú

Wcþ	ù\gøú	_eRù	j úfþáú	i ùÁ	I Wþú
câ	câ	câ	cúj ùñ	cá þ	cá ñ
UŠþ [Zþú	UŠþ	UŠþ	ùUúŠþ	[[þú	_ùù
@iKò	@iKò	@iKò	....	@iÁLþ	@iLò
Rəþ	Rəþ	Rəþ	Rəþ	Rəþ	Rəþ
ùW^i/bRþ	ùW^ù	aRþ/bRþ	ùW^ù	aúj ùñ	aúj è
KA^ò	KA^ò	L_e	ùKúj ^ò	Kj þú	Kj þú
@ùvþò	@ùvþò	@ùvþò	@ùvþò	@ùvþò	@ùvþò
Pð@ùvþò	Pð@ùvþò	Pð@ùvþò	Pð@ùvþò	Kù^@ùvè	K^ÁùvKò
LùKþ	KùLþ	LùKþ	KùLþ	MZè	KùL

Wcþ	ù\g@ù	_eRù	j úfþú	i ðÁ	I Wþú
Pücþ	Pücþ	Pücþ	Pücþ	PücWj	PcWj
fWþ	ùfWò	ùfWþ	ùfWþ	ùMüAñ/ò	ùMüAVò
@üi é	@üi é ú^ò	@üi é	@üþüi é	ùfuj é	fj
MüMwþ	MüMwþ	MüMüWþ	ù\új ñ	i üeþ	geie
MÄò	cZò þ	MÄò	c\èþ	Mü\ò	cÉÄ
aKþ	Qüzò	aKþ	Qüzò	Qüzò	Qüzò
L þ	Kü þ	L þ	i Zúj ðWþ	Lü þ	KüS
VWþ	SWþ	VWþ	ùUðWþ	ù [ðWþ	ù [ðWþ
\Äþ	^^	\Äþ	\Äþ	\Äé	É^
cZKÉú	cZKÉú	cZMÉú	WcþRaW	cZÑüþ	cZüKüh
GŠjPUjFò	....	GŠþ	PUjFò	....	_èü~ø^üw
cøvþ	cMþ	....	cøvþ	cøvþ	cM
cá þèð	cá þèð	cá þèð	cá þèð	cüi þèð	ci èð
Zfþ	eigò	eigò	Zfþ	Zfþ	eigò
i eþi é	i eþi é	i eþi é	i eþi ün	ùi eþi ü	ùi üeh
@fþi ò	@üfþi ò	@fþi ò	@fþi ò	Zò ò	@ki ò
\üfþ	\üfþ	\üfþ	\üþ	\üAþ	Wüfò
i cðSUü	ùi cò	ùi cò	ùi cò	i ò	i ò
Wèiceþ	Wcþèð	Wcþèð	Wcþ	Wè´eþ	Wcþèð
cj fþ	cCfþ	cCfþ	cj é	cüj @ü	cj f
i eMMPþ	i eMMPþ	i eMMPþ	i eMMPþ	i üeAñMüQþ	gükMQ
üaüèüMþ	aeMþ	aeKwþMþ	üa´eMQþ	üaþMüQþ	aeüKükòMQ
aþWMPþ	aþMþ	aWþMþ	aWþèþ	aüþMüQþ	aþMQ
üa´Wj(Mþ)	aüèüWj	aüWj	üaüj Wj	üaj þWj	aüj ðWj
ùi ücf(Mþ)	ùi cfþ	i cþfò	ùi ücfþ	i ü´A	gçkò
cŠ@ü	ciŠ@ü	cŠ@ü	cŠ@ü	ciMþü	ciŠ@ü
Mþþ	Mþþ	Mþþ	eLþMþþ	MüQþ	MQ
`^i þ	_ ^i þ	`Yi þ	_ ^i þ	KüVüþ	_Yi
Ki cþ	Ki cþ	Ki cþ	ùKüi cþ	Ká èþ	Ká è
ùKü\ü	Rieü	K\	ùKü\ü	aüRþü	ùKü\@ü
R^ü	R^ü	R^ü	R þü	Rj èþ	cKü
ùLWR^ü	Küvé	ùLWR^ü	R þèð	MüwA	MwüA

Wcþ	ùlg@ù	_eRù	j úfþú	i úÁ	I Wþú
RücþKúfþ	RcKfö	RücKWþ	Rücþ	Rücéþ	RücèKükò
K\cþ	K\cþ	K\cþ	K\cþ	Ki\úcþ	K\´
ùMüejþ úfþ	Miejþ úfþ	Miejþ úfþ	KUúPþ	Mj úep	Mj úk
Qú^ò	Pú^ò	· CYò	OZþ	QúZþ	QúZ
\fcþ_úUò	\fúçþ	-	_úUò	_úUò	KWþ

ùKòY i ùMüÁüe Kü-þùl Zè _ei e ù-ùZ ayù_K Zú\üei ayaj ž biñú l i új žýe (ùcòLk) _ei e c² ÈübiaK büüa üi ZKòaÉZö GK Kkú i iÄZö i µ^UR^ùMüÁü l aj äö] i üciRK aé ò @af´^Kíeú WcùMüÁüe biñú c²üe GK i cq g± bŠüe ej [æü fl ý Keü-üA [üGö Gj öbiñú c²üe ayaj ž g± c²eé@] Küg _þí^ @_bäg biñúe @Zi^KUa öö GZ\þayZúZ i abüeZid Éee awkú, @i cúú, @l þ ú, _-üaú, j ð ú @üñöbiñúe ayaj ž g±MüVþ i j ž Wcþbiñúe ùKúZK g±e i úcy fl ý Keü-üGö @] K«è I Wþüe @^ýú^ý _âküd l _RúZK biñú ~ [üúKúg]fú, ùlg@ù, i úÁ, j úfáú, bZü @üñöbiñúe @] Küg g± i j ž Wcþbiñúe g±e i úcy ej Qö Gi aé_bia ^èj þ aeóÈübiaK i ö_Küaúfú-üA_üeö Wcþbiñú i ucZ Gi aébiñú, _úfö _äKZ, @_bäg (c²büeZid @ü-þbiñú) biñú KíeéC_ò öfúþ Ke[æüeé_eÁe i ö_KüZ új úA [æü ÈübiaKö G i ö_Küe GKò Zk^úck i üeYú ^cúe _äú^ Keü-üAQö

i üeYú

_äKZ	ùKúg]fú	Wcþ	i iÄZ ck	I Wþú
@fi ò	@fþ ò	@fþ ò	@Zi ò	Zkü
@ü ü	@üZü	@Zü	@icü	@icü
@fä	l fþ	l fþ	@ü\úcþ	l \ú
Cy@ö	Cþþ	Cþþ	Cüy+	Cy
CW´ueü	Wèceþ	Wèceþ	C\é'eü	Wcèö
l j ö	l üi ü	l üi ü	Jh]cþ	Jh]
ùKfú	K\þfö	Kü\þþ	Kefü	K\kò
Lü ü	L þ	L þ	ÄŠü	KüŠ
Lcü	ùLcü	ùLcü/ùVcü	l cú	l cú
LfI	Lfú	Lfú	KúkKcþ	Kúkú
MWþüWü	MüVþ	MüVþ	MZö	MüZ
MÝúj ú	M]	ùMüü] ü	MÝüü	M]
Pj éö	Pj eü	Pj eþ	PKéü	P@é
Zžcþ	Qè	Qè	Zžcþ	Zžü
QùYú	Q^þ	Q^þQù^Kþ	l Yü	l Y

_kKz	ùKúgJfú	Wcþ	i óAZ ck	I Wpú
Sèò	Sèò	Sèþèò	]ßò	]ßò
^ò þùYù	^ò úþ	^ò úþ	^hùYù	^ò úþPj Û
Zaøò	Zaþò	Z_Zþ	Z^-cþ	ZZfù
`^i	`^iþ	`^iþ	....	_Yi
@	@ù é	@ù é	....	fwk I RøikúKè aiþøù Pçie{è
aizð	aQè	aQè	aøKù	aizù
b_p.cþ	bàèù	bàèþ	bi à	bi ð_üCg
cgùYcþ	ci úþ	ci úþ	ggù^cþ	cgùYò
fUþù	fGUþ	fùþ	~Áù	fùVò
aù þ_ù	`ùþ	`ùþ	aüz	aüz
i ðKfò	i Kþfù	i Kþfò	gù/kò	gùkò
j WþVA	j WþVù	j eþVù	j eþKù	j eþj
j f\þù	j fþù	ùj úþfùþ	j eðù	j k\ù
Mùj ù	Mðþ	Mðþ	Mëù	gùMþù/Mëj
a_p_þj	aèþèù	a_þèù	a_þzé	aù_þj
KieGf	Keþfù	Keþfù	Kieùaf	Kfeù
aøj	aþù	aþù/aøù	aøj	aþj ù
Kfj ù	Kfþèù	Kfþèù	gþik	aþþèù
CKþùfè	LùWè	LùWè	---	LùCWj (ùMùèMùV)
fKþøù	fKþ	fKþfKþù	fKþùðZ	fþèù
Keþj Wù	Keþþj	Keþþj	Keþj	ùaiAZikè
AZþò	A^	AZò	@Zà	GVùe
@ùQ	@ùQ	@ùQ	@Éò	@Qò
KùAñ	KùGñ	KùG	Kò	K'Y
a_p_è	a_p_è	aøù	a^-è	aù_ù
bA^ù	aj ðù	bG^þ	bMðù	bCYù
Keøù	Keù	Keù	KeKù	Køù_[e
....	RG	RÀ	ùRýùZù	^øùùRýùZò
....	ùcQù	ùci þ	ggj	^g
.....	Ki þù	Ki þù	Kh	...
_ \þ	_ \ep	_ \ep	_ \ð	_ \ù
....	Pèþ	Pèþ	ùQ\^	ùQ\øù

_äKZ	ùKúg fú	Wcþ	i iÄZ ck	I Wþú
_Xþ	_ej @ñ	_e@ñ	_f c	ù_ùXþñ
cK KWj	ciKWþ	ciKWþ	cKU	ciUWj
KPþ	K.	K.	Kyú	K ú
Mf þú(j d ú)	Mf þú	Mf (aú)	....	Mé þú
cRþé	cSþ	cè-þ	cdeü	cdeü ⁽²⁰⁾

@a]ú biñie @ù^K g± i j z Wcþg±e i ci^Zú ^c|li ðeYúie fI Yüdü

i ðeYú (K)

ùKúg fú	Wcþ	@I ú	i iÄZ	I Wþú
\fKþ	\fKþ	\fK^ú	\f(aðeüY)	[e@ú
_ùfú	_ùf (]ú^e)	_ùfþ	_fä	_Zä
Cfþaú	Cfäþú	CfúPþú	CZþ- fè	Xjkaú
Qè		Qè	Q@	Z@/e@ LúfjZèú
PKþ		PKþ	PKþú	PKæ(aj[ú^)
				a z új aú
a@eü	a'Wj	ùaeüj	aüzk	aüdü ⁽²¹⁾

i ðeYú (L)

@I ú	Wcþ	I Wþú
[f	[fþ	i k
ùi úA	ùi úA	ùi j ò
@iQò	@ùQ	@Qò
Rú^ú	Rú^ú	RúYKeò
KúM\þ	KúM\þ	KúMR
aW®^è	aWþ_ ^þ	aWj_Y
ci ú^	ci ú^þ	g@jú^ (ZZþ c)
^ùKú	^ùKú	b f
ùKú	ùKú	K@
CR@ùþ	CRèþ	@ùfúK
RZ^	RZ^þ	~Zj
^i úA	^i úG..	^ÁKe@ú
ùK (\Zúdü abqð)	ùK	Kè ⁽²²⁾

KŞciúke Wcþbiñü üKúgfú I Q úgMXj@ ke ùfúKbiñü Cbùd c± bieZid @ü-ÿbiñü
 aü ck _ikZeeC_ò új úA [äü új ZêG \A biñü c±ue @ü^K g±MZ i úcy _eifl ž új úA [üGö
 Zij üe GK i üeYü ^cÜie _äü^ KeüMfüö

i üeYü

üKúgfú	Wcþ	Q úgMXj	I Wþü
Kaüep	Kaüep	Kaie	Küc
Zê þü	Zê þü	ùZü þü	ù_üzäü
eö þ	eö þ	eö ü	eüM (üKá)
Ló äü	Ló (äü)	Ló þü	Bhü
ùLüRp	ùLüRp	ùLüRp	_ü\PjÜ
PNþüPMþ	PNþü	PXþü	PXþü
Rj ü	Réü	Rj ü	_éYü
üi üRp	üi üRp	üi üRp	i kL
i _ep	i _ep	i _ep	i eé
i Keþi üKe	i Keþ	i üKe	i äKü%ä
@ceþü	@ceþüGai	@ceþü	_j äü/aXjüA...
ewþü	eüwþü	üewþü	MeŠäü
LKþ	LRþ	LRKþ	NüYü
Uw@ü	Uw@ü	Uw@ü	Uüw@ü
UKep	UKep	UKep	aýw/ [...ü
^^ü	^éü	^^ü	i ü^S@
KüGfþ	Küfþ	KüGfþ	Küfö
füMþ	füMþ(eöþ)	füMþ	EY
KüGRü^	KüGRü^	KüGRü^	üKRüYö
KKþü üPcþü	KKþü üQcþü	KKþü üPcþü	KKþü AZýü\ö
ùUWjñ	ùUŠü	ùUWjñ	ùZŠü ⁽²³⁾

üaè\gK g± i _üe

bieZahë _äZýK _äüid biñü c±ue aj üaè\gK g±e @^é äag NUQö Gj üe KieY
 Êe_ Kj ü-üA_üie ü~, cí fciü^cüü^ _äëë aj êKük]eöbieZue güi ^ Keüüf, _üe_üe
 _ MüR I AieüRüüü^ aüYRý Keüü@iküe @üü öbieZe güi ^bieKë@q@ie Keüüfö Gj ü\üü
 1947 @MÁ 15 _~ÿ« bieZ üaè\gK güi K cíu \üü güi ž új C [füö i Zéü, aüYRý I
 _üüü ^K Kü-ÿ cícúe üaè\gK biñüe @ü^K g± bieZe _äZýK @ü KK biñüKë_biaZ Kfüö

_ea ï Kikùe c[±] aùgh biaùe @ü]êK Rúa^ ùgkü(AüeR _biaZ) KèufiùK Mj Y Keàü
 \beü Gj ò] üeü aj ê _ecüYüe aq ò _üAfüö Wcþihü c[±] G _Kie uaè\gK _biaeé^RKécç eLò
 _ieüj j aèüüi j òg±cú^udMj Y Kei^Re g± bŠie Kèi cç KeQü Wcþihüe [èüuaè\gK
 g±e PjÜ i Küg ^èüüieYü cü^ \Áay ö

i üeYü-1(@üeay/_üe i úd g±)

_üe i úd/@üeay g±	Wcþg±	lWþü @[ð
Kèþ ò	Kèþò	PCKò
Kü^éþ	Kü^éþ	^ðc
Rèþcú^ü	Reç^ü	@[ðŠ
Ra\þ	Ra\þ	RaZþ
\iaü	\iaü(..\èþi þ)	ücüKÿcü
^gü^þ	^ü ü^þ	PjÜ
^Kþ ü^þ	üfüKþ ü^þ	l Zò
j üKèþ	j üKèþ	@]Küeü
j üReþ	j üReþ	C_i Z
j Kèþ	j Kèþ	@ü\g
aKþ	aþKü	MYfò
@Zèþ	@Zèþ	i èüü Z üZk
RaeþÉþ	RaeþÉþ	ak_iaK
\èþüR	\èþRü	\be
cüfèþ	cüfèþ	RYü
i üaéþ	i üM^þ	i üaéþ
@üA^þ(_ü.)	GA^þ	@üA^
ASieþ(@ü.)	ASieþ	Z^Lò
ARZþ(@ü.)	ARZþ	A{Z
AfüKü (@ü.)	AfüKü	AfüKü
i ecþ(_ü.)	i ecþ	i ec
gçò(_ü.)	i ò ò	gçò
Rðþ	RZYRðþ	Rðþ
@üçþü^ò(_ü.)	@üçþü^ò	@üüid
Ki èþ(_ü.)	Ki èþ	ü\üh
KüMRþ(_ü.)	KüM\þ	KüMR
`üfþZè(_ü.)	`üfþZè	`üfþZè

_üei üd/@üeaý g±	Wcþg±	IWþü @[ð
`üA\ü (_ü.)	`üG\ü	`üA\ü
aüa\þ(_ü.)	aüa\þ	aüa\
a\þp(_ü.)	a\þp	a\k
a Kþ(_ü.)	a Kþ	a K
cRbZþ(_ü.)	cRbZþ	cRbZþ
eüRò(_ü.)	eüRò	eüRò
ecüíþ(_ü.)	Ceþíþ	ecüí ^{F(24)}

i üeYü-2 (_ MüR g±)

_ MüR g±	Wcþg±	IWþü @[ð
.	. ñ	. / . j ü
_Éþ	_ö þþ	_Éþ
`Zü	`Zü	`Zü
üaüZþ	aZþ	üaüZf
Qü_ü	Qü_ü	Q_ü/Qü_
^fücþ	Afücþ	^füc
cüKü	cüeKü	cüKü(Pj Z)
AÈü	Ai Zieò	AÈü(Iron)
\eLüÉ	\eKüi þ	\eLüÉ

i üeYü-3 (AëüRü g±)

AëüRü g±	Wcþg±	AëüRü g±	Wcþg±
A^þ þ_Kþep	A^ò þ_þò	üUafþ	Uüþþ
üUeKÜþ	üUeüKüÜþ	UüC^þ	UC^
ü_üfö þ	_fö þ	ü_þþ	_üfÜþ
`üÜü	`üé	afþ	üaüfþ
cöþþ	^cÜþ	üeüWj	üeüÜþ
Äf	Ai Kþþ	i MüeÜþ	i MþeÜþ
RRò	SRþ	üa	aðþò
üaWþ	aüfÜþ	eaep	faep
UyðfüAUþ	Ueþ üfAUþ	üi þþ	i üfÜþ
j üepü^üþ	j üepü^ò	WüAþþ	WüGaep
üi ü(_á ü)^ i ücMü)	i e	i üÜò üKÜþ	i üÜ_Ki þ
üj üÜþ	j üþþ	üÁi ^þ	üÜi ^þ

AëiRú g±	Wcþg±	AëiRú g±	Wcþg±
WKêþ	Wikþj ep	KùFKþj ep	KfþKUþj
i Mþ'úfþ	i ðvfþ	K ðKêþ	KiUþeiG
UyúKþ þ	UKi þ	Mýui þ	M@ui þ
`úÁþ	`úÁé	úaMþ	úaKþ^ú
WbR^þ	WMR^þ	ù`fþ	`úÁfþ
aþþ	aþþ(aþþaþþ= · fë-ðu a%ð'ü)	úafþ(Bail)	úafþ('ú'úa' g±e'G' Kiebkò CyieZ)
üefþ	üefþ('i'üé', 'cüé' g±üüé 'üé' bkiCyieZ)	@`ö þ	@`ö þ I beþ @eþaeþi ep
Kþi'ú	Kþi'ü	ùKüÜð	ùKüÜþ(KüPeü)
KþiCŠep	Kicþj_Uþj	AüRKþj ^þ	AðRü ðþ
cýüfe@ü	ücf@üeið	UüAUþ	üUAUþ
jüA-Äf	jü-Ai þfþ ⁽²⁵⁾		

@iRKüföWcþufiK @ú^K AëiRú g± aýaj üe KeQ«ð @agý üi cü^ üi i aëg±Ké^R Xwüe CyieY Ke[ü«ð ü_äq i üeYü-3 üe üi j_ö_Küüe @aZieYü Keü-üAQð

K[Z Wcþbihüe ü~Cig±ci^ _Zýj üfúKPkYöI Rúa^~RúaKüe _ei e cþüe aýaj Z üjüA[üG Züjü _äd G RiZe _KZ g±,G[üe \cZ ^üj_ð ^cüe üi i_ö_Küüe KQð@üüfP^ü Keü-üAQð

Wcþ_äKZ-g± i , üe

ü\Li~iG ü~, cYh Kj_ðuKé@ie_ Ke[ðu i cde @ü\c Z[ü_þPú^ bihü bZüe üi aýaj üe Ke[ðu @ZýüagýK g±MþWk Lþþi ek Gað GK]þðagþÄ [fíü Wcþ_äKZ g± cþüe Gjüe üKüZüÜð\Áü« fI Yüðö ~[ü:- @ü, Rü (~ü), Lü, _ð ü\, ^ð(ü^), i þ Ké(Kj) AZýü\ð

i , aZü cYh ^R geüeKé_ëüieKéZ[ü_eüagKéPj þü _Ai\Züð Éeüe \A]þðagþÄ g± aýaj üe KeQð üi bKü\A]þðagþÄ üKüZüÜðg±KéWcþbihüe i Šir^ Keü-üA_üeö ~[ü:-

- (1) geüe i_ö_Küð :- jüZþ üMüMþ cŠþ Kír^þ ^üKþ @üL_ð Rþþ(Rb), ü_Uþ ^Kþ(^L), @üü AZýü\ð
- (2) _eüie i_ö_Küð :- aþü(aü_ü), A@ü(cí@ü) KKü, \ðu(aWþüA), ^éü(i ü^büA), úaA(aWþ bCYü), büUü(büYüA), @Zü(_C i ü/cüA), ccü(cücd _C i ü) AZýü\ð
- (3) _eüag i_ö_Küð :- cüÜð _ü^ð ^üfþ ücwp(ücN)]Kü(_a^), RA (^@ü) Mþþ i fþ (_[e) AZýü\ð

(4) RúaR«éi ö_Käd :- j zò aüMþ bífê üMüeb ü_üMþ üQfþ i ü_þ üawþ AZýü\ö

(5) Mq GaöMäü ü_KeY i ö_Käd :- Nep Qir^o(Q_e), KþMþ(Kür^), Wfö(L^), _üÜö(üi Yð Ieü) \éþ @üüé Q_ü, LüÜþ SüÜþ Kfú, [Fþ Nðü AZýü\ö

GjòKäüe @^éü^ Küf, cYh KþKcði üwKéüføj C_KeY Gaö @kuüeü\ò ayaj üe gLüüüakKéi ,aZü Züre Êe~^e C^ZöNUÜ[äüRYü_üWþ Gjü`küe üi j öÉüe üi Zðö]ßö agüÁ g±cír^ _üdüM Keäü@üe , Ke[äü@^äcðö WcþbihüeG_eüKüZüÜ\hü« \éü~üA_üeö ~[ü :-

(1) KþKü~ý i ö_Käd :- ^wþþ Rþüfþ \üzþþ Kéþfê ZZüeð(aüMþ) AZýü\ö

(Zü_äéé`üfþ j i þ @ü|ébkö\A]ßöagüÁ g± cír^ ej [Fü)ö

(2) üføj C_KeY :- Uwþü, KUþö(KüZ), i üaþþ Züaþö AZýü\ö

(3) @kuüe:- LKþü, _Aéþ @wþü, Süþü, aAUþ Uüj üMþAZýü\ö

VüLüMþ üRfþaUþ KeKþþ _éþ Pþ j ^KÜþ _eþfþ CŠþé þAZýü\öè I üKüZüÜg± QWþ Wcþ_äKZüe ck · eü]ßöagüÁ g± aj k biaüe ü\Lü~üG ^üj öö @ü^KZäüi bkög± \AUöck g±e i cij üe üaüföRYü~üAQö ~[ü :-

_üÜK^þ= _üÜþ+ K^þ(_Mð), i eþ|é= i eþ+ c|ò(i qü%äcSð)

PGNüÜþ= PG + NüÜþ(ceYüake Mü]@ü Zü)

Gj bkö· eü]ßöagüÁ @ü^K ~Mq± @agý @ü^K i öLýüe ü\LüüKéck[üGö C\üj eY Êeü:- ü`fþ`fü, üj fþj fü, Lfþfþ, WKþKþ ZKZKþAZýü\ö @agý @kuüe cþüe KZþþü, a|þþü bköaj éKþ· eü]ßöagüÁ g±cír^ ej Qö

GZ\þýZüZ ^cLüKüZüÜ@äüPü^ g± (Püeü]ßöü _ü]ßöagüÁ) I Wþü Z[ü@^ýüý bihüeé @üi öGj öbihüe ayaj Z üj CQö ~[ü :-

i cþ]éþ= i cäá \eþ^þ= _ð, `Uþ Uö= ücüüei üAükf, Ai Kfþ= Äf, A^þ þÜö-A^þ ü_Ké

ayüKeY ^äcír^i üe üMüUG äü ZüZü\$]K]ßöe i cij üeüe MVZ üj üA GK ^YÄ @[Ké aSiC[üf ZüKé@üüc g± Kj [üCö bihü ~\ögeüe j G üZüa g± Züj üe üKüü ü üMüUG bihüe ayaj Z g±eüüi bihü \äK Köi ak, ^üÉ Köi cq, ücökK Kö_eügZ, GK[ü i j Rüe äieð üj üA~üA[iGö "g± j öbihüe geüe I Züj üeðöZüü~üMöbihüGK ÊZ^ @ÉZþ @]Küüüj üA[iGö " " " " @ZGa üKöYi öbihüe C^Z i üj Zý [üC äü^ [üC Köü^Re ÊZ^ fð ääi^ [üC Züre g±i , üe ~\öÉiaf´ü, üi bihü ÊZ^ j ö@üÜö"(26)

KŠcūke WcþufūKi ōÄZō

aÉZū KŠcūke WcþR^ūMūĀū cæue _PkZ biñū _ðKZ/@_bāge GK Kāc aā Ź ei_ ū
KieY, Gj ūe @ū^K g±e ckC> cæ bāeZūd @ū-ŷ biñū, _ðKZēē@_bāg cācūe @ūi [āū
RYū-iGō

Wcþūñūe ūcōLK g± bŠūe cæēē i dMj ūZ KQōūcōkK g± Z[ū ū~dMK g±Kē@^yZā
a%Kācūe @aZūeYūKeū-iAQō Wcþūñūe _PkZ j Rūe j Rūe ūcōkK g± cæēGj ūGK @^būM
cūZō Gi aēg± ckZū _ðKZ I @_bāgeē ^ē ^ūj ūA @ūi Qō

C_-ŷq \ĀūKūYeē_e_Āūcī^uēe i PZ K[Z biñūMŪKē_āū\gK cī^K biñūe 'C_bihū'
Kj āū VK ūj a^ūj ō KieY biñūZ ē _ZĀZ i q ūk cZīaK ūKōYi fLZ biñū cæēūKūa K[Z
biñū i Āūj ūA^ [ūG aēōK[Z biñū cæēj ōi aāū fLZ biñūMŪKē R^ō ^\ū/C_ ^\ū \Āūk _eō
Gi aēK[Z biñū ūl Zād-fLZ-cī^K biñūcī^uē^RĒ _āPū^ g± bŠūe \ŵeū_eō_Ā Ke[ūkō I
Gj ū cī^K biñū Ēēi_e aā ō ūl Zāe _āē KieY ūj ūA [ūG ō ^\ū, C_ ^\ū \ĀūKūYeēj ōūi j ō
K[Z biñūMŪKēC_bihū Kj āū _āi wK ūj aō

Gj ū @agŷ i Zŷ ū~ ūKōYi ōbiñūe fLZ ei_Uōgō/kūa; ūj ūA [āūāūk Zūj ūe K[Z ei_
Ēū] ū^ Gaō aōcōō Gj ūeō` kūe fLZ biñūe biñūMZ _eā ō Lēþc^ē ūj C[āū ūāūk
ūfūKōē K[Z biñūe _eā ōe _Kāū @ū_ I ūKZ \ZZe ūj ūA [ūGō fLZ biñū GK j ā ū
_ĀēYū ūj ūf, K[Z biñū ūj CQōĒAQūe, ĒZ! ūe aj ō-iC [āū GK aōēē ^ōēYūō

ūKj ūKj ūKj «ū~ fōāj ū^ biñū C_bihū Gaō fōō [āū biñū aĒEa _ūl biñū _āiPŷō cūZGj ū
bācīcKō KieY, @ū^K _ZĀZ biñūe ĒZ^ fōō ^ [āū @ūc RūYō ~ [ū:-

- (K) AēiRū i ūcZ i cĒ dāeū_ūd biñū - ūēicī^fō_ō
- (L) j ū ū I Zīre i cĒ gūLū biñū - ū\a^ūMeū fō_ō
- (M) i ōĀZ biñū - ū\a^ūMeū fō_ō
- (N) Cŷōbiñū - ū\a^ūMeū I _ūi ō fō_ō
- (O) @i cūdū biñū - awkū fō_ō (27)

G i aēi ū Bi ōĀZ _āPū^ biñū, j ū ū bāeZ bkōGK agŷk eūĀē i eKūeū biñū Gaō AēiRū
agŷbiñūe cī^yZū_ūA_ūeQō @^y_ I ūe, i ūkū, ūj ū, i Ceū GaōKĀ biñū bkōl Wŷūe KQōūcōLk
@ū\āūi ū biñūcī^uēe @]ēū fō_e aKig Keū-iAQō Zīr ūāi fōK'Y AēiRū, j ū ū, i ōĀZ I Cŷōkō
biñūKē'C_bihū I i ūkū, ūj ū, gCeū I KĀ AZŷū\ōR^RūZūd biñūKē'bihū Kj āū VKþj a?

'bihū ai ŷ ū^ icK GK _ZĀĀ^ \ŵeū MReūe aūeū\ū Vūe MZ Zū 6/1/2012 Vieē I
8/1/2012 Zō\ō]eō^ĀZ K[Z biñūcī^uē agŷi ^k^ū @ai eūe ūj ūA [āū @ūfūP^ūe
^@i-ūA [āū i q ūk @^ē-ūdū _ZūōK[Z biñū cæ 'bihū'ō

_Kig [üCKö Cq i ^k^üue agbe _ . geêCj Bi dLyK ù\ge _äd 900 _Zöq] öi cúaZ
üj üA[üfö MüahK AZyai eüe KŞcuke K[Z Wcpbühie _Zöq] ZKeöCq i ^k^üue ü~üM
ü\A[üfö Gaö ücdLK Wcpbühie i ZöI Êei_ i µKüue GK aÉZ aaeYü C_ i _^ Ke[üfö Gj ö
@a i eüe I Wjüeei Mj üZ ücüdÜp35 üMüüK [Z biñüKü^A Peoples' Linguistic Survey of India
(PLSI)\üei _KigZ i äKk^ue KŞcuke Wcpbühü i ÜZ üj üAQö

_á w Kâc Wcpbühü üe áyájZ i j i ä] K g± cæêi ÊäPZ I a%äKäcüe _ÉZ GK
_üebühK g± i Pü i j Z _PkZ KÖüccökK g± I ~Mag±MwKé GK ÉZ^ ZüfKüic^ ^cüe _äi^
Keü-üAQö

- (@) @MfÜaQfÜ = biMeêakKü, @fÜM aÜüfÜ = ÈüEZèR^Z Q@ü @aWpRaWp = Leü_Lüý,
 @Lpü^p = ^Á, @wfwüüÜp = aeK^yü j üZ] eü] eüj aü, @fÜüäü = Q|üj aü, @i KÜ@ü
 = @_eiz^Ü @|fÜ = @ŞYü/üMük@ü (K[ü), @aiRäü = ~äZü, @afÜ = biMeêakKü,
 @i Mèp = \MÄ, @eP^p = _äðPRö
- (@ü) @üfÜü üfÜ = ü i j _%ä @üKp üe!ü = @büü_, @üwüfÜü aüwüfÜ = _gÉö
- (C) Ci üep_ü üep = I i üe@ü, C\ü-aWj = ^vZ äyai üd, CzüfÜQ\p = aü«ö
- (G) Gü^~üZü^ = G_üU üi _üU, Gi p = üKöYi ö^ic/ahd cü^ ^ _Wjüf Gj ög± áyáj üe
 Keü-üA[üG, ~[ü -'AG', GüW!-@ü/2~jü PK @bäyqö G|pWj = I fÜö
- (I) I üZiaüZi=cj Z MfÜ_eiKbühie Mükö I fÜ-I \ü, I epfÜ-üatepüfÜ = @i RWjö
- (K) KücKaiep = Küc] ü, KüPpLèp = fMüküPäü, KÜpM~^p = KÜ _ü äü, KeKp@ü = _Zö
 K[üue LÄ KüXjMüköKeüüáyqö KüSü-Qeü = . Ck KüSäü, KüfÜ-SüKü = cŞ afüA @Süe
 \gäü, KüÜ-cüSü =]i^ AZyü\ögi ý @ck, üKüMjüZü = I _üwüüa%äü, KüfÜ-Kf = K[ü/
 g±üe cLéZ, K@ü i fÜ = i Xäü, KPKö = @i è e/ @_eÄüe, KüKpü^aKpü^ = ü\^! ö
 PKYüue @biaö
- (L) LüK cäS = KüLüe cŞüe (Q@ü), üLfü-bfü = üLkäuafäü, LRü^èü = üLiRüfWj,
 LüfÜSfÜ = LüfLcü, üLüi pLR@üep = KŞ@ü üeM, üLüRp = _üPj Ü Lè pèü = VKp
 PK_Pk, LèpLfü = LèfLfüj i /j üf@üüj aü, Lèè^üÜ = @^üZö Lè pü; p = üKC@üWj
 ~ä RÜYö_üeiG_U üi _U üj aü, LèKpceKp = @gä ü, Lwüü = LÄKüXjMüSüMük Keüü,
 LwüA@ü = i äaZ cüü, LÄpöj ü\p = UKWj, Lüe Zü_ = Leüue, Lö p j Küep = Bhüü
- (M) üMüWjü = @iagyK Vüee@] K \üaü, üMüZpcZp = KÜ@ü, MfMfÜ = \öL KÄ _üAaü,
 M^p ^pçwfp = ääüj üake cwk @üeZü, MäüMwüçp = ^gè, üMüj p\üfÜ = @ü' @ü\ö` k
 _Pe _üP[äü i cd, MÄMÄp = ^@üRkäu j k . fäü, üMüefÜ = üMüV, M^M^è = ü~
 ^üKüe K[ü Küj , Mwüçpü = i µ%äbüa, M|üM|ü = LŞ LŞ Keöj üYäü, M\epM\ep =

KŠcike WcġufiKi iÄZö

i ŠuAaüa%đü, üMaġf Miaġf = @Züagö_üPö^ec üj üA [äüa%đüö, Mcġfö(ä.) =]iŕ
@ü\ögi ý gġö^_üeöAhZġfġfġaü Kküüj äü @ai ü, üMi ħüMi ħ= aWġWġMŠü KeöLüAaü
a%đü (NŸü @ [üe), MWġWġ NŠġfü = MWġüö

(N) NeġcŠöŕŕġ= ääüj _äġġ^R gügeNüe ej öKic\ic Keġ[äüaüMġ üüajüi, Nġġ_fġ=
@^zü, NcKġZA = i ücZ Nüe \MŠ ej ġ[äü a%đü, Nücġfġ= Šik, Neġġ ēNücġġ ü =
üMüfMüfġ (ajqđ)

(P) PKüN^ü_eü = üMüfMüfġ(ajqđ), PKġfü_eü = Kü^ücüMġ Pü_Ÿġ, . äi@iQġü = ü. äiA-
eü Ÿġüj äü, . fübġf = Pfiäġfü, ü. _ġküüfüVü = @VüküVö PfiüXfü = j fġfġ Pġġü
= üMü_üid K [ikġ]üue ~üA @^ýKġj ü\äü, Pġġġüü = bf `ŸY ü\A eüŠ[äüZeKüed
WüföAZyü\ö PKö K = KüZiKeüXüue Z_e üj üA Küüäü, PöVġWġ= cüZä] K Q^Q^ üj C [äü
Sö, Pġ_Pġ ü = i ŕRfü bkö Pġue Pö= üQüU KKŸġe WüK, PġġKüf cġġKüf = ü~üKöY i ö
üQüUġü K [üue, PKġKġü = RiäŸġ] eäü, PüWġ Pġġvüfġ= PüXġA AZyü\ö . UöPġġvüfġ
= _ġŸŸġAZyü\ö

(Q) Q'üe'ü = [...ü_ej üi , Qġc-_üLue = ^KUue, QüŸġ-CWġ/QüŸġ-üL\ü = QüŸġ_Zä
QüŸġ_Ÿü = fMü_Uü, QüŸġCWġ = ugh ^ġ ö üQüeücüe = _üŸZŠ, QöŸŕŕġ= aj Z \e
@[üe, QöüaUü = QÄäü, QöüfUġü = @QöüKöQÄäü, Qüvġfö(ä.) = @ie_üepMkMfü,
üQüüa'ü = LŠLŠ, QaöPGUü = ü` i ^ Keäü, QüŸŸŸ_ŕö = @Zö_üŸü (Wüf), Qöŕfö
= _ä ZR^Z QöŸ

(R) Rcġġġ= ^ea^ġk, RüMüüKü = @ü_ü Keäü, üRüMġMġ= ü~üM, üRüüRüaüWġ =
ŠKüUYü, RMfġüö= üaRaiäü, RġRġġġ= ^üg±, RÄQüG = ^ġŸ Rfü_üZö= K^ýcif
AZyü\ö üRüüMüü` üMü = ü_üġK @küieü\üe i RiA üj äü a%đüö RġŸŸġ= Mj kġü
MQfZü ü~üMöŠüeöü_eüag, RġRġ^ġ= Rüa^, RReġŕġ= üKü] ŕ^Z üj äü, Rġieġ
übUġ ^cÄieö

(S) Šöġ_üZfġ= @Zö_Zkü, ŠüfġfŸLŕġ= üWwü i ei e, S_üS_ü = ü_üü ü_ü(k),
S_Ÿ_ü = _Pġ Mj YüMüYö_eġ ŕ^, üSüüfŸiävġ|üeġ= KüġKüġŠüe, ŠüMġŸġ= fUiaäü,
Šġġġ= Éz|üe_ü\ _KüA Püfäü, üSüüeüüKiaġüeü = I \ü i ei e/eq RŸŸŸġ S_Ÿ_ġ
= Pü_Ÿġcicäüa%đü, Šġġü = SWġhöa%đü, üSüepWüŕü = ^M\ UüüMYäü, üSüeüWü-
üSüeüWü = cġk]üeüue ahö, Šö_ġSö_üKüfö= Kükü ÉüüfġK (_i | @ [üe), ŠKġŠüKġü
= ^üeaue ügüA~äü a%đüö

(U) üUüKüüfŸcü = _üAaü_üÄŸfiküidZ üj äü, üUieüi ü^ü = üM~äüa%đü, Uüf^ġüi ġġ=
eÄ LŠ^ ^cü«üKökK_RüC_Pie, Ueġġġ= @i ġ üj äü, UüŕġüeUġ= cüeü\äü\Lü\äö
Kj äü @ai ü, UüġŸġ-j Zġfü = @Šikü, Ueġġġ= \A RY ^üeüküue i L\äL üj äü,

üUfübfbü = (üUkübkü) bdüe ZUi ü UeKüfö= Mü]üAfü üaük _üYKé\A jüzüe
aüWJA üLkäü, Ueji ö= i ücür'Yzc K[üe ü~ @bicür^ Keäüi , Ud -Uü = üaüfwaüfö
Uieþ_ÞüKé^ü KeüüUKöeLäü @ai ü

(V) VüLüVj= \üi KüVö VWp/Wj = i ö_%ögÄ @ai ü, Veplo= j üWpü, VefpaiKfþ= GKZä
üj ai, VeföVefö= I Uieü^ai a%ðü, Vepicþ= üQüU Qeü· faü a%ðü

(W) Wj ü'paij ^þ= ga\üj , Wëü üXŠþ= cZayqü ü_žücü, Wwep_üZep= _až AZyüü
WKpWKþ= üKöYi öRðh _üAaü _üAñ_äK j üAñ_üAñüj ai, Wepicþ= Zek Lüly _ü[Ké
ü` äü, WMe Xü_ë= WepüCKPü, üWepre-üZüZ = j k Phfü üaük Wj üY _üL üMieKé
'üWepre' I aüeü_üL üMieKé'üZüZ' Kj öafäüKé^üYü \eü-üA [üGö WfWüfþ= GK
i ü'ue @ü^K ayqöüüA [äü a%ðü/C_eë_Wpü a%ðü, WpWpþ= @üLüZeuüü\Läü
a%ðü, WapWäü = Nee ^Lü QY Q_e, Wüfþüfþ= Wük fZü AZyüüü üW^ü _üWpü= UYü
I Ueü(jüz]e)ö

(Z) ZZWjG üZA(a.) = @^Mk Kj äü, Zj üRi'ü= i cür^ üZüe, Zeü_i þü= KWjue, ZepKüfþ
= cü|ü @ai ü QüWpüü

(L) ü [üzfpuMü | fþ= @Zy]K c\y_ü^ Ke[äü @ai ü, [üKü` üü = j üf@üj üA, [ZepcZep
= Zeae, [ü_KpüZKþ= cü|ö

(N) \ür_ _ürü_ = aWjKÄüe, \ð'iaüeü = \ür^ @ü], ü\LpüQKþ= ügh @ai ü (üedMüe),
\üfþüfþ` üfþ üfþ= `Wj` Wj üj ai, \ür'püSü = üRieþe _üL [ü_ö \MþMü = ÄÄ, \äþ
übA / bG^þ= üMüUG cüeü Mbëë \AUöaü_üü üIæi eëRiZ bö'übö'üi «ür, \eþi eü
Zepi eü = ücLü ücLü, \ü[ieþ\üWj= üMüUG K [ükéaüe 'üe Rðþ] eöKj äü, \ü_ji üep=
RðþLüe / KkMüküe @üMkécüWj-äü, \üMüfþ= j ViZpQüZöPcKäü/ü\Läüü

(J) ü]iaþ Kfþ= i `üi žüe,]üKü- Kü=]cKüAaü,]Kö e'ö=]Añ Aþ]üeüfäüü= üi j agZü
üKüüKA]eäü,]eþ'üwü = ü_U` föUüYüüj üA~äü a%ðü,]föieþMŠþ= @ZöcüZüe
c\y_ü^ ai ^EK cüWj a%ðü,]epi Kfþ= LèþKÄö

(^) ^üceZü = üMæa, ^üþi üþ= @ük, ^eüWëü= I üY geüe, ^-þüK = @gb i üüZ,
^eþi_ü = Eüü, ^iGü_ü = Eüö

(_) _üRü = i ücüeLü/aiM, _ü\ _Güe = _ü\Zük, _eþüReþü = _eþü, ü_üWpüZü = Mað
_föü = cüj ükëü, _wþ wþ= übüeþi Kük, _ü þ= _ü /KÄ, _žü = _Yi e üKük/üQüU
_žüüi j _%äi ü`ü]^, ü_üewpüfö= @Zö_Zkü, _üþ üþ= guž üj ai, _üþeþþi eü = @Zö
@ki eü, _^þ- _\ai, _^þ(Käü) - KUü ~üA [äü KüMkÉ\AJ üZüe üZükü i ü'üke Keäü
_Käüü

(^) ` |ø f| ð = cQ, ` ò f| ù| ð = ùKogk Kàc Li ò_kúAaù, ` Z| Zù = aj køùWúfò ` Z| ùZ| fZ|fúZ| ð = ùcùJù ùfúKe · fæù a%øù, ` fù i Rù = ` fæù (ùeùMùe), ` èù \_ùQWj = \_ùQùWj, ` K| Kù Meù = ùZù ùMùeù

(a) aem^øù = @]ù _ùPifù, ùaùf|aP^| ð = aP^ (@b|gù, @imù, @ù\g), ùaùf|a| øù | ð = \ùL _ùA[øù ùfúKe @b|gù, aù|ù| ù| ù = aùSøù, aùaRøù = i aùeRùYø a | ùWj = SùWj-øù, ùaù | ð = Paø aùfù^Zfù^| ð = cùUNee Kù^Kéfù _ù _ùQùKeøù, aùWjWj = EYaùWj aRùc^ù = ù\aZùWcùùeàSùAaù

(b) bù|ùù = ùaùkòùj ùA[øù a%øù, ùbùfùcùù = ùPKù, bùWjùWj = i ùNùZK, ùbK|fù = KùK àyàcùXù ùb\ùi | \ù = Pù|ù, beç|ZA(a.) = È_ùe akøùkAaù/@aùke K[ùKj øù, bø |ù| | ð = bZèeàùj ùeøù a%øù, be|j ù = aj k bùa ùKg~ø, bi |fùC] |ù = b|køù, ùbùe|Kù^ù = jùZèQWjAaù a%øù

(c) ce^Re^| ð = cZy AZyù\ò \NùYù, c| | ð = c\ AZyù\ò ^gù\àý, cj Ze|ceRZù = A{Ze K[ù, cùe i ùe = ceø-iGù cù |øcùù |ù = ù\j ùe cùCùù fùMøù, cùSùcAù = ` òvù ù_ù Wj Keò (LùAaù), cùWjè-øù = i ùa^ùMùeù, cP|è| ð = c |è_e, cP|P| ð = cèKò j i øù a%ø, ùcùWjKù^ù = c|ùe aùWjA Kj øù, ceøù = akòcYh /ù _ùXy cù|øcù| ð = Kò^Kj òi aè gùf|øù a%øù, ùc^ùùbA = cùcù_Ci ù _ø CA, ùce|ø| ð = G_ùKùù _ùKùe^ùAaù a%øù

(e) eù |øù | ð = ùKà], eùpèùù = Lè ^[øù _ùRùMùaùaùk ^[øù cSè a%øù, eùKùbùùK = eu @ùC ùbùKùe, eù|øù| ð =]eùcùù, eGùK ùeù\^| ð = SèceòKù|øù, eùP| ð = \ùS, eùMjèù = \A Rx cSùeùg, eKZ|è| ð = eùiq, eùcò = cZ Rùae @aùgh, eùcòcùùò = ù_ZK i ø_e @g, eùa|Lù|øù = PèPè|ùj aù, eùùùw = ^j ùZò eùj ùùRùWj = Kk j _ø/C_ùe PùXjK[ùKj øù Èbùaò

(f) fù|øù| ð = c[ùyùQk^ù/Mè _ùd, fùf|a| ð = @Zòj ùføù, f\|f\ù = | \ù i ei e, ùfùùù = _ùYù\àyàùj ù ak\, fVò = Sùcùfù, fùùf|ce = 'fù|øù| ðe i cù[ùaù]K, fùRù|fùRù|ù = f{ùKe ayù_ùe, fùù| ð = i ùAùù ùj ùA _ùWj, fù | ð = MèZBj eùAaù, fSù = Ne PùùYKèKkù | ùMùae _ùYe _ùZkù ùNùkùe fùøù, f| | ð = VKùcò fà|fæù = ^ec/ ùKùck, ùfù|a| ð = ^c^ùd, fù^|øùùù^| ð = _ùù wKZù, ùfùSù_ùSà = cùkùcùk (Mj k), fZèò_Zèò = PèùfMù, fùfA = cùAPøù, fù^| ð = cù|è, ùfùPK| ð = bduè \àøøù, fùfùùù = @]K cùZùe i Sàù

(i) i KZèùakZèù = akèù, i ùaùfMRù = i MVZ geùe, i _ù^ Uùùù^ = È_ùe, i ù\øù\ò = j AeùY ùj aù, i K|fùùAùù = ùi aù i gùù, i Ze| Z| ð = Gj ù i Zy aP^, i ù\^ Wùeù| ð = ZùWj ùù\àù, i aùfù\af| ð = i è ùi Mùc geùe, i ù^Nùùò = Nù PùKùùj aù, R-ùkùe _ùWj, i e|èù = ^cùk, i ùùùùùù = eLøù, i ùùWjMèù^| ð = _ùbiagùkù, i èùc] ^y ùfùK i pKùe Kj «ò i |M| ð = J_PùeK_ùe, i c|øù| ð = cùcùgù, ùi \| - ùb\| ð = K[ùe ùb\, i èeùRò = i ^Zò ùi èùpùWjè| ð = j Zùj Z mù^, i è|fò = ùMùRøù, i -|è^| ð = Sùy

(j) ùj Zpi eZú= i eY gqò ùj ùfùMùf=]è bíàúe/@aùj kù, j ^KUp=Ké_Y Ébúa, j ù_ð_è_þ =]è SYù, j ùZ_ ^þZ=j úZúe-_YZúe (_Ai ù_Z), ùj eáúUKù=CŠòù\Lòù, j fñj fñþ= ZZfù (LúY), ùj ùWùMù¬ = I úY geúe, j Rñj RþMRMRþ=ùfùKúeYý, j ùfLúfþ= i ò_þò j ùf@üö ⁽²⁴⁾

^cúie Wcþbíhúie _PkZ _KZò_eùag, ad fZú, Rcì geúee @w_žýw, _ieaiek círý AZýùlòì ò_Kùd g±iákúe GK ZúfKù_λú^ Keù-úAQò:-

_KZò_eùag

è[ð]eZð]eZ^è _[áú, cðþð@Múì þ@iKùg, i eMþ=ÉMò Wweþ_ùj úWý_aZ, SùWþ =aY, Se^þ=SeYù, ^ùfþ^ùk, ^!þ^ù, WweþKé]fè-ùQúU _ùj úWý i fþ_ [e, PQþè=_[e PUúY, MWþ=ùQúU _[e, aùfè-aùfò _ù^è_úYðahù, ùafþ= i-ý, R^þ=Rjù Zei=Zúeù, CRèþ=ùf@/KéY,]Kù=_àùj cír^ aùdè _a^þ_a^, aRþaRþfè-aRkò NWNWþ-NWNWþ ùcwpþ aùlfþ=ùcN, _èþ_þòù, C@ù þ@cúuù yù, R^Me^þ=P;Mj Y, ùafþ(ùK) Me^þ=i-ý_eùM, CRèþ_Lþ=gKæ_I, C@ù þ_Lþ=Kæ_I, Mþ=MQ, Weþ=fZú, Lùþ=Lè, Wúfþ=Wùk, _Zèþ_Zà ùPeþ=ùPeò

Rcò

Keùè-Rcò Keùè-aieþ-afáúWý MùWþKeùè-Lúf Rcò ùX_]Keùè-Xù Rcò _\eþ=C_e ahúe Pih ùj C[áú MWýeù Rcò ùRiapKeùè-ahò-ùK i «i «èù ej [áú af, aieþ=Ne_Q_ùL aùeò c@ùþKeùè-cj úY aùSòZ@ieò Keù-úA[áú af, cŠù=aWý af, WfðWL@ù=ùQúUaaf, Lcúeþ=aÉù%ò. hRcò ùSúfù=M ðZþLúf@ù Rcò

ad fZú

i eMMPþ=gùkMQ, aRùMþþ_@ùgùk MQ, i ùj ù\Mþþ=i ùj ùR MQ, ùi ùc fþMþþ=gùkòMQ, ùZùZ fþMþþ_ùZ«kòMQ, @fù Mþþ=@kù MQ, aèþMþþ=aeMQ, _ò fþMþþ_ò_k/@gZ] MQ, WàceþMþþ=WcèòMQ, Kð èMþþ=ùK!èMQ, . j ùeþMþþ_ eùKùkòMQ, j eþWù Mþþ=j eWý MQ, ùa^Wý Mþþ=aùj úWý MQ, K\çþMþþ=K\ MQ, RùcþMþþ=RùcùKùkòMQ, @ùcþMþþ=@ù MQ, `^i þ Mþþ_Yi MQ, cç fþMþþ=cj f MQ, fçþMþþ=fç MQ, Ki çþMþþ=Kè è MQ, fçèMþþ=ùf´è MQ, ùaùeù Mþþ=aeùKùkòMQ, aCii þbèù=aùCùg aèù, Kù\þþbèù=K\kù aèù, _èþbèù=QY aèù, i ðþbèù=i ðò(ùQúU LReù aèù), Q@ùWþWeþ=gèùkòfZú, Sùù Weþ=gò fZú, fCþWeþ=fùC fZú, KèþWù Weþ=KLúeèfZú, R^òWeþ=Rj ùfZú

geúee abòù@w_žýw

@ùLè=@ùLò @ùLWci=@ùLùWùkù, MÀè=cÉĀ, ùci þ^g, ùQúeþ\ùXý \Zþ\ùk, VùWþ=ù[úWý cii è-cùXý UUè=ùaK, L!þ=KùS, @ùWþ=èWùVò _ùUk^þ_Mò _Wþ=^ùbò cZKèù=cZàgd, Wcþ=ŠùKùh, ù` Šþ\_Þù, @Šèù=j Zþ Š, KùfRþ=KfRù, @ùZòþ @«, `à þ_ù=`à þ è þ

KŠcike WcþufiKi iÄZö

Wwþ=ck\æ, NüNü=N Kü (üaK), KA^è-KjYú, ciŠè@iEè @üí=@ ú, RwfRx, _Šè-ù_Šü,
_üþ_üj_üí_ü, fWþ=üfXý eèþ=üfuc, aüfþ=auk, GŠ/PüJfè_èh R^ü^!ð, 'jüZþe _[c
@I e 'cwþ@ü'e \Æüð @I e I 'ü^ðe \Æüð @I ee i cüjüèe MVZ g±=Èü R^ü^!ð,
`é þ\_ü=`é þ é þ _ðKüfRþ_ž fúM[èü üQüW KfRü,]KþKè-jZþ_Š/QüZè ^cÜI ü_Ue C_e
@ig, \äþ-É^/I üe, Lèí=Lèü (KíŠe ügh @ig), j üMþ-j üWý · cþPcWý, I üþ=I V, Müfþ=Müf,
_Zþü= _ü_fð @-þí=èí-küö

_üèüèK/i ücúRK i ö_Kð cü'y

Aèí=cíèü, aèí=aü_ü, übA=büA, bG^þ=bCYú, @üRí@_ü=üMüi Añ cíèü/@üB,
üüè=üMüi Añü_ü/Rü, KKü=KKü, KüKè-LWý ücAi è-cíCi ü, c'í üG=cCi ü, aWþ=aWþü_ü/cíèüe
aWýbCYüe Èicü, aWýG=aWýcú@ü/cíèüe aWýbCYü, @Zü=cüAñ_Üi ü, ccí=cicü_Üi ü, ü_ü=_è,
Sè-Sè, ^üZè-^üZè ^üZ^þ=^üZVü, _Zè-^üZü^üZVüe _èSè, QüZè_žè_è, üRVüþ=üXgeu
Èü, ü\jþüþ=üèee Èü, \ðeþ=üèe, ^!^þ^Y!, i cþè=i cŠü, i cþ^þ=i cŠVü, ^cþ_ü/
cèè þ-Èicü, ^iGü_ü/cARè-Èü, büGüfúKþ=i Wþ

~Mg±

Wcþüñüè @ü^K g±Kè@iC GK i cü[üaü] K/aü_eüZü[üaü] K/^è[K aü_èèðöckK
g± ü-üWý-Mg± ZèüèKeü-üA [üGö Gj ü K [^Kéi è e Z [ü i èjüý Keü[üGö ^cüè G_eüKQö~Mä
g±e \Áük _äü^ Keü-üAQö-

i cü[üaü]K g± i ü~üMue

Reþ\Kþ= RèüèL, Züi þaüi þ= Püñaüi, \èèü\äZü= ü\äü\äü, Kfèbžè= Küc\ic
(LUèü), i fþMüWý = _[e, i ü^èNüJè= Nü ÞKUüj aü, ^-WMü= ^PiAaü (ü\äZüüè), ^ü_ü-
`Pü= cü\_èü, eü!ü-aüü=eüŠèü, c!þi èþ=c\, j fþ`üfþ= j kPhèü, KfRü-üaUü=` i f
i üLüKèü(@cküaük), UKeþaKeþ[...ü Züci ü, UüWü-j Kü= ZŠüAaü, üMüZþcZþ= KYèü-ücZè
I üi ü-Ki ü= Jh] _Zè cü ü-Müaü= cüüAaü, Kèü-ePü=Kèü I Pèèü, i fþi üafþ= aü\èü_\,
übüKþüi üi þ= übüK-ügüñ, büfþaPüè= bükaè e, Ci KèZüWýè KÁKe C\ýc,]fþaüfè-
]kèüfð eLèaüè aüècZüaK ü\ð, @fi þ^ü Zþ= @üki ý, eðþaeþi þ= EY, KKüWý-üQcþü=
KKüWý, PüWA-Pèþüfþ= PüXÁ, i _^þUüw^þ= È_ü _Rü-SRü= _RüKèð KüPþLèþ fMü i `ü
Keèü, üQèü-Qüüþ= Qèü_KüAaü, j èþKfíþ= MükMfR, K^_üWýüKü= üKüYZWý @ü\Wý-LüPþü=
K· Wþü, üUwþaüweþ aeq üj aü fI Y, Qèü-üQ\þ= ^Qüüèü, _ü^èR^è _üYè übA-a!þ=
büAaŠè _Zèþ@üKfþ= _ZèWük, _üüüüþ= _üV_Xý _üVi üV, C_üi þZèüi þ= I_üñ, Kèfþè
bèþi è= Pèüè Keèü, j üþþaüüþ= j üJüü AZýüü..ö

aò_eüZü[üaü]K g± i ü~üMüe

i Kþ\Kþi L\L,üX_þLüfþ-Xò_Lüf,üCARðcêá þÉü_èh,cPþi ZþcQi Z,] ecþ @] ecþ] cþ] cðai ü-CVü=ai üüCVüü, @üi ü-~ü=@üi üü~üü, @Mþ_P=@üM_Q, i ð eþ M; eþ i ð e@i ð e, VüKþüWwþ^üyCy, CVü-_Kü=CüVAaü_üKAaü, ZfþC_èþZkC_e, Nþþ ü_fþ_QKü` eüü @üMkê~üü AZýüü..ö

_êeëçkK g± i ü~üMüe

üi üeþfü-üi üeþfü= fäü/bWüü a%üü, e_i þe_i þ. fäü/LüAaü a%üü, S_þS_þ _Üüü/ZeZeüe KücKeüü a%üü, üUüeþi ü-üUüeþi ü=üM-üü/Mkð-üü a%üü, übüeþi ü-übüeþi ü=bhüüü` üWüü a%üü, \èþ\èþ \_ü\\_j üe Keð. fäü a%üü, ei þei þ Kü;üü a%üü, Li þLi þ=Þüfð-üü a%üü, \èþ\èþ \_eü ü Keüü/ \_üYüMküü a%üü, üecþecþ-üPcþPcþ Rþ üj aü, MaþMaþ \_j üe \üüü` üWüü/ bhüüü a%üü AZýüüü..ö

^è[K g± i ü~üMüe

([ç] Þüe 'C'Küe Gaü\Züüü aüügh] Þüe 'A' Küe/ 'èüKüe ü-üM Keüü~üWü-üA [üü g± \üü G_eð-Mg± C_ðÜj Gö)

]üþ]üü/]üþ]üü=]ü AZýüüü i Zþü-i Zþü= i ZüüAaü, c^ü-cèð=cüü AZýüüü j Zþj Zü= j üZü AZýüüü üQfþQfþ= üQkðAZýüüü _Zèþ_Zþüü= _Zá NeþNèü= Ne, biZþ bZü= büZ AZýüüü..ö

C_üeiq ~Mg± cü^u cæèüKüZüüü^üü_Küe c± üj üA_üüëö ~[ü :- j Zð- Nþþ, üQfþücSü, _Zèþ@üKfþ biZþ i üMþ..AZýüü\

P~þüMüZKü I Wcþihü

I Wþü bihüe aKügKüe]üüü~CüüKüZüüü_üPü^ bihüe i øEgüe @üü QðZ^æeè@_büg üj CQð@^ýZc, ~üj üe Èei_P~þüMüZKüüe _eüü üj üA [üGö P~þüMüZKüüe aýaj Z bihü i j Z Wcþihüe i ö_Kðüag fI Yüüð 'P~þüMüZKüü' _üð 7c /8c gZüüüe ePZ @_büg i üj Zýe _KÁ ^ügð eü _Mg Z ö aüü^ cü^u cZüe Gj ü i j Rþü üaü; i q ü ~þ cü^u \üü ePZ üj üA [fü ö @] èü _ZÁZ @ü] èK @ü-þbihü MþK üi i cdüe c±-büeZüü @ü-þbihüe @«è ei @ [Z @_büg ei_üe ej [fü bihüüüüüüüMüfK aüüü] ku cZüe "Gkü]K c± büeZüü üaüüKeYK Gj üKéGK ÉZ^ _èKZ bihü @ [üe j üaýaj üe Ke[üf ö Mádeþi ^þ_üü bihü Z üüMþ c±_èKZe ügh C_ÉeKé@_büg ^üüe ^üüZ Ke[üf ö @ [ZüüKüYi üüKüYi ö_èKZ üaüüKeYK ~üj üKüüföKü üaüüföCüfL KeþQ«öGaü ~üj üe ^üüüe @aj ÜM (@_büü) Züj üKéj ö Mádeþi ^þ'_büg' eü_ aýaj üe KeQ«öGaü_üZýK_üü\gK_èKZ @ü] èK K [Z bihüe c± a ü @ai üKüMüüG üfLüGü@_büg @ai üei_üe K1 ^üKeQ«öü ü~_eüügüüüü ^ü_èKZ > ügüüüü ^ð @_büg > aRbihü AZýüüü @; üüM]ü_èKZ> @; üüM]ü@_büg > @a]ü AZýüüü" (28)

üi Kúke i iÄZ biñúe ePZ i új Zý i ciRe i úc«/_ZÄZ aMë úfúKu _úAñj ó i Áó új úA [fú ö i adi ú] úeYu úcdLK biñú [fú @_bäg ö i j R@ú _^ú úa@; i q ú ~ÿu cæé @ú^K W´, gae bkò@^ÉZ aMë [úfö úi ciú^ KÁ i iÄZ i új ZýKé_ZéúL KeúúKé~úA i adi ú] úeYu K[Z biñú-@_bägúe i új Zý i ÁóKed[úfö Gj úKé_ea ð Kúúe biñúZ ðáþciú^ I Wþú biñú I i új Zýe i ad úPí^ fLZ ^ðgð úaúfúMj Y Keú«ð úi i adMúZKú cæúe úi i cde] cè i iÄZK I i ciRK Rúa^e _Zð k^ i úú [i úú [_PkZ @_bäg biñúe _Zýl Éú e ej Qð Gj ó@_bäg biñúe g± cíu i j Z Wc_úKZ g±e @ú^K i úcý fl ý Keú~úGö P~ÿúMúZKú@af ^úe úi bkò KQðg±e \Áúk ^cúe _áú^ Keú~úAQð:-

“^Me aúj úeúe úWú´ú úZúj eðKúWþú
 úQúA úQúA **Rij úú ú aáj á^úWþúö** -Kúþ úú-

(1) @_bäg bkòWcþbiñúe cí^yú [úe aú aj éaP^úe ^úYð/@^éú] @úúe Kúúú \e @«ý Ée @ú^KZá^j úú új úA [úG-

Rij ú = ~ú@, Lúþ ú = Lú@

(2) Wcþbiñúe fW @^í úe ZZúð _éhe i adúc Gaó Kúúú eú_ a\kò [úG ö

úú ú = úú (_á), i ú = úú (Éú)

“Kúú^Uú ú. úe^f @] eúZð -KúKéú _úL-

Kúú^Uú > Kú^eþú (Wcþ) = Kú^e

^f > ú^úfú (Wcþ_á) = ú^fú

(3) Wcþbiñúe ‘i é þú e @ [ðú \Xgèö Gj úe a%ðú P~ÿú MúZKúe @aKk búúa ej Qð-

“i é éú ^q úMf aúþ Wþ RúM@” - KúKéú _úL-

i é éú > i é þú (Wcþ) > ú \Xgè

^q > ^q þ (Wcþ) > ^ð

úMf > úMúúfú (Wcþ_é) > Mfú

aúþ Wþ > a@úeð (Wcþ) > úaúþ

(4) ‘úþ eþ] úZéé @ [ðWþnúú \Léúö Gj ó] úZé \úe ‘A’ _Zýð ~éþú úA ‘úþ eð Kúúú \ (@i cí_Kú) i Áóúþ úAQð Gj úe @ [ðú \Lð Wcþbiñúe ‘úþ eþ] úZéé ‘@í’ _Zýð ~éþ új úA ‘úþ eí’ Kúúú \ ^é ^úúþ úA [úG ö P~ÿúe C\úþ eY-

“úþ eúú Kúþ úa@úWþ \ð be ayA” -Kúþ úú-

(5) “P@] úC Lúú _úWþú i aúeú cþúú L úú {ðQúAfú” -i éj _úú-

Lúú > Lúúþ (Wcþ) = LU, QúAfú > CúQAFú (Wcþ_Éú) = aQúAfú

- (6) "aic Wij Ÿ · _òckòckòcùvù
 @^úĵ ù Wcĵê aiRA aúe^ù\ " -K´kú´e-
 cùvù > cùvù(Wc) = cùMKeò ck]úZé'cùvù= cùMèù
 @^úĵ ù > @^úĵ ù(ùKùġfù Wc) = ù\L, Wcĵê> Wcĵê(Wc) = W´eé
- (7) "i ej Cù^:M@ùYò i ci@" x x x i ci@ > i cù(Wc) = _éi@
 'i cĵ ck]úZé 'e@' ù~ùMùĵ úA 'i ci@' Kòù\ ^ġ ^ĵ úAQòò Gĵ úe @[_ò_ùag
 KeùAaù, _éùAaù AZĵù\ò
- (8) "aùw Ridù ^ùfi ò_ùebùMf ùZùĵ e aYùY" -i ej_ù-
 ^ùfi ò> ^fi (Wc) = Zèù^fè
 "@c@ù @Qù« ai Mùfi ùe P@_eai @_ù"
 (K) Mùfi ò> Mfĵ ò(ùKùġfù-Wc) = ùi Mùk
 (L) Mùfi ò> Mfĵò ĵ(Wc) = ZèMkifè(@Zĵùe fUp' i ò ù~ùM)
- (9) "gùLòKeà RikŞeò_ùG" - KĶù -ĵ_ù-
 _ùG > _ùG (Wc) = _ù\ùe
- (10) "ù'ù Zeàe ùciCkifùe M@YZ fùMfòWùkŸ" - gae_ù-
 fùMfò> fùMfò(Èù/Kàfùw aiPK-Wc) = fùMfù
 "GKfògaeù Ga' jĶA Kù%òKĶk aRĶùeù" - gae_ù -
 jĶ > jĶĵ(Wc) = · fèù
- (11) "ù`UfC ùMiciG @«Ckò· jò" - KKeù_ù-
 ciG > ciG (Wc) = ci@ù
 (Wc)bihùe cùAġ _C i ùKè'@ZiciG' I LùKè'KùKciG' Kĵ ù~ùA [ùG)
- (12) "i eae bù-@ ùWù´ù Li@ ùcùfùY" - Kùĵ_ù-
 bù-@ > b-ù (Wc) = bùwèù
 (aWĵùùUpb-ùA Pifeù Keàù @ [ùe)
- (13) "GK ùi gĶò\ANùe i iŞ@
 PùY aùKk @ aieYù aiŞ@" -aèê_ù_ù\ -
 i iŞ > i ;ù (Wc) = i ù~ùM Keàù
 (aù;ù-i ù;ù = aiŞaù~M@±)

KŞcike WcþüfûKi öÄZö

P~ÿü MüZKüe ayaj Z ùKùZK g± Gúa c± KŞcike Wcþ_ikZ biñüe ej [äüe ù\LäüKé cùk ö G_Kie KZö_d g±e GK i üeYü ^cüe _äü^ Keü-üAQö-

i üeYü

P~ÿüMüZKü	Wcþg±	I Wþü @ [ö
L_p_e	L_ep	L_ë
[ë	[ëþ	i ë (+i)
Uëþ	Uëþ	ZU(U > Z)
füw(^Më i ö.)	^wþü/fwþü	fwkü
cKé	cùK	ücüZ
aüS	aüþ	aŞyü
i üS	i þ	i Şyü
üfjê	üfj (ä)	ü^C
Wceê	Wcþê	W´eê
üfAüfA	(üfRüMüZ)	ü^A
füMfö	füMþ(Ëü/Kä)	füMfü
cüQü	cüP/cüQ	cQüe
@P&ü	@PZü	P&üg´y
eü üeZü	eq (füþ)	
cüZf	cüZþfü (_ö.)	cüZfü
üj eü	üj eü	ü\Lö
üi ü	üi ü (_ö.)	üi
NU^	NU^þ	MXy
^PZ	^üP	^½Z
@üi	@i ü	@üü
ZMþ	ZüMþ	i Zü
`üUfö	jüþfö	`üþfü
cgüY	ci üþ	cgüYü

i üekü cjübieZue Wcþüñie g±

i üekü cjübieZue ayaj Z ajê_üq^ I Wþü g± c±eê@ü^K g± @\yüa]öWcþbiñüe ayaj Z üj CQö üi c±eê KQüüg±e GK i üeYü ^cüe _äü^ Keü-üAQö

i ueYú

i uekú	_PkZ IWpú @[ò	Wcp
@Kúf	\bÍ	@Kúf\ŷð
@Wývú	@iPie	LŠ LŠ KeòKUí-úA [òú KeWý
@«e	aya]í^	@Ze(\ieKeòú)
@a]í^	gd K	@a] í^p
@. b@ú	ai ž/@ÉayÉ	@. b@ú(úKúg]fú)
@_ú]	@_eú]	@_eú] p
@iKU	RMòú	@iKU]p
@ùMù	@ùfú	@ùMù(i ù 'ú] ù^)
@úJé	búWý	@úJé
@úWý	Nè àú	@úWý(úQKòúj àú)
CNiAaú	_èYú K [úKé] eòà i àú	CNiGai (Rcú Keòú/@^ye ù\ihKéMYúA] eòú)
C· U (C· U _a^i ž ~j à_úAfúK ùb\)	@i éZú	C· U] (aŠ^ cèj új àú_úAñ WýpñCKé Keòú)
CziA	aQúAaú	CziGai
CZ_Zò	C_òÚ	CZ]_Zò
C]úe	]úe	C]úep
C ù Cyú	C]PúCñ	
Caé-òú	C_é-òú	CaR]pZA (a.)
CaWý	CaWý (c] ñcúWýgúAaú)	CaWý (C_úe _WýKj àú)
MWý	X]k	MWý
("beúMWý_úWýú~ i úci ù^ i àèúWeŷ)		
Ci Z	@í^ ž	Ci Z] (Relax, \icúZ]R-úkcèj új àú)
Cfai	@í^	Cfú] p (@í^ , @K] ž PZ)
CZí^	C_éc] ùñ ùgúAaú)	CZí^ p (C_éc] ùñj úA
KKWý	KuWý	KKWý (_á. KK]p)
KQúWý ('i é'úk i è e MèòC e KQúWý)	GK_ùLúe	KQúWý (KQúWý+ G, ^ pKQúWý)
K_úU ('K_úU _úWýbWý]ai [úA \úe')	KaiU	K_úU]p

i ũekũ	_PkZ IWǰũ @ [ǎ	Wcǰ
Kǎĕ	Kǎǎ	Kǎĕ
(‘cǰ ũ\elǎǎj Ŷ ũcũZ \ũ^ ũ\ǎũ Kǎĕ)		
ũK	Kĕ	ũK (ũZũK, aRũK --)
(‘ũKũWǰK = GKũKũWǰK/ũe’)		
ũKũ_	eĩM, ũKǎ]	ũKũ_ǰ
ũI Zǎ	I Zǎd	LZǰǎǎ
Le	ZũLǰ	Lǰ(cũZǎ] K)
ũL\ǎ	NCWǰAaũ	ũL\ǰ(NCWǰ)
ũLũeǎ	cũUǎ_ũZǎ	Lǎǎ(Kũ ũ Lǎǎ)
M↔	Kǎũ\ǎũ	M↔^ǰ(KhY)
Meũ Ĩ	Mǎ Keǎ	Meǰ ũ (LũAaũ MŠũ)
MWǰMWǰaũ	MWǰaũ	MWǰMWǰ (MWǰaũ)
NU^	MXǰ	NU^ǰ
NWǰ	j ũŠũVKǎ	NWǰ
NũG	[ũe	NũG (‘[ũe’@[ũe ũKĩg fũ bĩhũe)
· ũŠ	P k	· ‘ũŠ
ũPZǎ	ũPAĩ	ũPZũ(ũPAĩKeǎ)
ũPũeÁũ	ũPÁũ	ũPũeÁũ
Rǎũ\	cM	Rǎũ\ǰ
Rũ	Rũa	Rǎ (Rũa^/jǎd)
Rǎ	^ǎĩ(gǎĩ^)	Rǎ (^ǎĩ)
SU (SUZ)	gũNǎ	SUǰK
Seǎ	Xĩk/cũVǎũ	Seĩ(Xĩk)
		(j ũZ SeǎZũaǎũũ[ǎĕ _ũ^ũK aRC ~ũZ --)
SũWǰ	Rw f	SũWǰ
UKe	Cyĩ ĩ^	UKǰǎǎ
VũGĩ	i ũ^	Vũũ^ (ck g±=Vũ^ǰ _ũ. VĩY)
Wǎg	\ǎg(\ǎg^)	Wǎgǰ
Wǎũ	@ Ĩ CyũaũWǰ	Wǎũ(Nee GeŠũaŠ)
Wǎeǎ	\ũ_	Wǎeǎ
ũWũe	\CWǰ	ũWũeǰ
Zeũ	@ũfũK	Zeĩ ǰ(@ũfũK/Leũ)
(Zeĩ +G)		
[ũ_	i ũ_ ^ Keǎũ	[ũ_ ^ũ

i êekû	_PkZ IWpù @[ð	Wcp
[e	i ê	[ep
ù[ie	ù[ùWù	ù[iep
^i fù	^ùì ùj fù	^i fò
^@c	^dc	^@cp
^ò	i c_Y @[ùe	^ò(ù^)
^ì Z	^ak	^ì Z(@ki @ù)
Ke@ù	Mù]@ù Mic@ù	Ke@ù (fMù)
_ ùg	_ : g	_ ã i p
_ ê	Mìci bù (_ù e i cùj ùe)	_ ê
_YZ	_YZ Kù^ò	_ ^Zp(_ã _ ^Z)
_ù	_ù\	_ù\ ùj ù
_@e/_de	_ze (i ò.)	_ òe(_ze _eh)
ù_ùd/ù_ùG	_Z(i ò.), _ê (_ã.)	ù_ùG ('ù_ùG -- I -
('ùa\ cù ^a ^RZ aij Ye ù_ùG')		ù_ùG, ù_ùG --')
aQWj	a>ù(i ò.)/_@/aiQeù	aQWj(@Sèù aiQeù)
aeZ^	ùaz^	aeZ^p
a@[àò k	a@[ka@ù[ò aò k,Z@ùe)	
aùgiAaù	aùgic ù^aù	aù iGai
('_SèùaiAùf i ßfìe _uè@^ù		
aùgiAùf j @Aùì @k_ aù ù')		
ùajeY	i bìcŠ_	ùaje^^(ai @ù), Pf^^(. f@ù)
b-	aùùg	b-iGai(bùw@ù)
bù-	bùw@	LPeù bìwíAaù
ùbù\@	bù\@ (cùì)	ùbù\ù
cRè	cdie	cè-e(_ã cRèe)
cùj ùbùe[	cùj ùbùeZ	cùj ùbùeZp
(cùj ù_ùZK, cùj ùcidù, cùj gùeù)		
cKA	ùcùZ	cùK
('cKA KfýùY Ke@ù j eh')		
e e ^ù	eP^ù Ke@ù	e ^ù
('i _Z \ù_ù_ù[òe ùfK aù ò)		
ecp	ecY Ke@ù/ùKkòKe@ù	ùecp ùecùùQ
		(_eEù i j _eKùdù_ùZ)
		_ùkZ _gè I ú Ne Pj @ù /@ù @ù)

i iekü	_PkZ IWpü @[ö	Wcp
eê äü	üeiAaü	eê þü
fZüüd	Kö Z ciZä	füZK(äI, [ü_Kþ füZKþ)
gf	K ü, aNÜ	i fþ
i ^cZ	eiRö	i ^þZ(eiRöi «Ä)
i ei c	i cZf	i ei cü (· Cküe @]K üMüWþbkö--)
i ei êê	i ü^/üQüU	i êê
j Kie/j üK	WüKäü(_ä. j KþKie)	j üKþ(WKü j Kü)
j Wþü	MüKü\äü	j êþü
üj V	ZkKé	üj Uü, üj UicŠö(cŠ ZkKéKeäü)
'Qüce üj Vcü[üj üA Cbü` üfMêö)		_ä. üj Uþ > üj U

_ \g gZüie i iekü \üi u _üe ühüWg gZüie akeic \üi ue 'RMücij ^ eicüY',
@PýZü' ue 'j eäög' I RM^Ü[\üi ue büMaZüe äyäj Z üKüZK g±iaküe i Šü^ c± Wcp
bihüe ck[üGö i üPZ^ _üVK cüü^ Gjü ^þd j ädwc Keü ieüaö

üi j_èò_ŠZ üMü_ü^ü[I ^| gcüü IWpü bihiZ BMäüe üKüZK Wcpg± C_f²
j G ü ~üj üe i P^ü ^cüi ieYüue _äü^ KeüMfüü

i ieYü

IWpü bihiZ ß	Wcpg±	IWpü g±
Rü/Rö	Röþ	RüþRüäü
~q/Ré	Réþ	~q
Zü/Uü	Uüþ	Zü / Züäü
[ü_(j üZ [ü_äü)	[ü_þ	[ü_äü
]üa/]ü	]üþ	]üþ]üAäü
^Zy/YüP(_ä.)	^üþ	^üP
cwü/cMM	cüþ	cüMäü
i P/i ö	Qþþ	Qö äü
üj e	üj eþ	üj eäü
MZ[	Mäü(aWþ)	üMüQü(29)

Wcp_äKZüe äyüKeY góvküe ei_üeL

Wcpbihüe ÉZ^ f_ö^üj ö, Gj üe fLZ i üj Zý i Äüüj üA^üj öKäK[Z bihiue äyüKeYe
@iagýK góvkü I @^güi ^ ej Qö Gj öbihü @i äLý üfüKCqöZ[üücökK g± i _ie \üe i cq ö

I Wpüe aböü@ küe ej[äu _äd Zeöofl eé@]K üfüK Gj öbühüKéayaj ie Ke[äu @iKk^
 Keü-üAQö I Wpü _ü\g aüj üe c^ _ü\g, Q ügMXy ü'üüüM, `fSep eidMWj P;ä_e I @iSä
 _ü\ge _iaZü_e @ ke WcþR^üMüÄie üfüKu \beü Gj öbühü@ \yia} öayaj Z üj üA@üü Öö

Wcþühie ayüKeY aüj öKéI Wpü/i öÄZ ayüKeY @ü]ieüe @üfüP^ü Küf G bihié C }hZü
 i j Rüe RYü _üWp ^cÜe üi i ö_Küe i aügh @üfüK_üz Keü-üA@Qö

(K) _éh/Küek/abqö

I Wpü bköWcþbihüe c^ Zü^üü _éh ej Qö~ [ü- _[c _éh= cÄñ \Züü _éh=ZA
 Gaö ZZüü _éh= üi ü (_é)/ i ü (Eü)ö

aüKye ü~Cñ _MüWk i j Z Kädie i `S [üG, Züj üKäKüek Kj ü-iGö ücÜü i üZ\_Küe i `S
 aü i c^üKéü^A i üZüüKüek Gaö ZZþ ö_éj i üZüüabqöj Gö

i Zéü ayüKeYMZ \ÄüKüYeé _éh, Küek I abqö_e/é i ü_L i µKöel ü Ke[äu
 üj ZeG _ä wüe GK i üeYü cürcüe Zü^üüüKe i P^ü aüKý MV^ i j Z _äü^ KeüMfü ö

		1c _éh		2d _éh		3d _éh	
abqö	Küek	Wcþ	I Wpü	Wcþ	I Wpü	Wcþ	I Wpü
1cü	K Küek	cÄñ	cä	ZA / Züc	Zé/Zéc	üi ü/ i ü (Eü)	üi
2dü	KcKüek	cüK	ücüZ	ZüK / ZcþK	üZüZ/ ZéKé	ZüK üZüK (Eü)	ZüKé
3dü	KeY Küek	cej üZ	ücü \beü	ZeJ üZ/ Zcej üZ	üZü\beü/ Zé\beü	Züej üZ/ üZeJ üZ (Eü)	Züj ü \beü
4[ö	i ö_äü^ Küek	cüK cejü_A	ücüZ ücü _üÄñ	ZüK/ Zejü_A	üZüZ Zé/üZü	ZüK/üZüK/ Züejü_A/ üZejü_A	ZüKé Züj ü _üÄñ
5cü	@_üüü^ Küek	cejVü^é	ücü Vieé	ZeVü^é ZcejVü^é	üZü Vieé ZéVieé	ZüejVü^é üZejVü^é	Züj üVieé
6Äü	i `S Küek	cejü	ücie	Zejü/ Zcejü	üZie/ Zé	Züejü/ üZejü	Züj üe
7cü	@]KeY Küek	cejVü^	ücüVüe	ZeVü^/ ZcejVü^	üZüVüe/ ZéVüe	ZüejVü^ üZejVü^	Züj üVüe

ù_äq i üeYü _Küüë ùKùZK aiKýe C\ij eY ^cüë CùfL Keü-üA@Qöö

i üeYü

abqö	WcþaiKý	IWþu aiKý
1cü abqö	aWüj eü üMüU NepRüMüOö	RüY aKüfK Ne RMÖö
2dü abqö	ZüK cÄiKüfepir^eLRZiGö	ùZüZ cÄKüfVeuLiRÖö
3dü abqö	RRir^pK[iG Nepbüwþ\ö	fMü~üüK[iüe Ne büwö
4[ö abqö	cwþeüK PCfþcèVKþ\@üi þ	bKüeuKé· Ck cVIG \@ö
5cü abqö	KUKþWwþeMè ü \i þZAþ	KUK _aZèeMè ü \gÖö
6Äü abqö	WceþfÜKü,ai-epSÜKüö	Wce KÜk,aiCgæli e Wikö
7cü abqö	@ü au! _ir^ò[ü_Kþ`è^òü^Aö	G aŞüë _üYüüü_iG aö^ij ö
(büa i ^cü)	KKWj Wkþf CRèþj üZA	KKWj WiKüf @üf@ j G(eüZö_üj)

ùKùZK üL Züë 'e' ü~üM üj üA c^ i ^cü abqöüj üA [iG, -
 j üŠepbüZþ- j üŠwü^ eGai büZþ (j üŠüë [èü büZ)
 Lfièþ] ir^þ- LfiG eGai]ir^þ AZyü\ö (Lküë [èü]ir^þ)

_äPü^ IWþüë g±e ügh ay~^ a%üë 'G' ü~üM Keö 3dü/7cü abqöe i P^ü
 \@ü-iC [fü ö a cü^ üi i üë 'üë' ayaj Z üj CQöö @agy @l üKùZK üL Züë _äðayaj üe
 ej Öö:

Ne + G = Nüë,   c^ + G = cü^, Zk + G = Zük AZyü\ö

K&Wcþbihüë i aZä'G' ü~üM üj aiü\Li-üGö g±e ügh]ßj k« üj üA [üf (ay~^ü«)
 üi]ßoi j Z 'G' ü~üM üj üA [iG ö @^yZäüghKéÉZ^ büüë 'G' ü~üMüj üA CyüëZ üj üA [iG: -

üMüþ + G = üMüWj = üMüWje = 3dü abqö
 ^|þ + G = ^ü| = ^\üë = 7cü abqö
 _Wj + G = _WjG = i üj üë = 7cü abqö
 Nðü + G = NðüG = Mðüë = 7cü abqö

i aðüc

^üc a\küë ayaj Z _\Ké@üc i aðüc üaüföRüYö i ü]ieY a%ðüü ai Küj üYüUG büZüë
 K üë ^ücKé_ZüüüKýüë @akK aië ^üë ayaj üë Keüü gZKÜëGaö @^üagyK üaü] üj üA [iG ö
 @üüü ^üc i üë ayaj üë Ke[èü Gbkö _\ÜKéi aðüc Kj [iC! Wcþbihüë a%ðücK aüëYüë

c^ic a\kùe i ađic aýaj Ž ùj úA [úG ö KúeK I abqò@^è-ùdú Wcþbiñúe aýaj Ž i ađic MŰK i ú]úeYZü _eñ ùl Žúe ùi ú, ùi , ùi ùcù^; Éú ùl Žúe i ú, ùi ùcù^ Gaò ^Rúa ùl Žúe @úÚ, i úÚ, i úÚúK, i úÚeþ_A... AZýú\òj úA [úG ö Wcþbiñúe i ađice GK ZúfKú ^cúe _đí^ Keú-úAQò:-

i úeYú

Wcþ	I Wþú	Wcþ	I Wþú
cÁñ	cá	@icþK	@ické/ @ú, cí^ue
ZÁ	Zè	ceþú	úcie
Zùc	Zùc(cí^ý @ [úe GK aP^ ùj úA [úG)	Zceþú	Zè, cí^ue
Zùcùcù^	Zè, cù^	@iceþú	@ice
i ú	Zè, cù^	GZieþú (_è)	Gj úe
ZiKeþú	ùi (Éú)	AZèþú (Éú)	Gj úe
ùi ùcù^	Zúe	@úÚ	GAUú
ZùK	ùi cù^	@Uùcù^	GMŰK
cùK	ùZùZ	ùKú	KG
ùZèþú	ùcùZ	KiGUúeþ_A	Kij Kò
ZùK	Zúj úe (Éú)	KÁ	ùKCMò
ùZùK	Zúkè(_è)	i úÚ	ùi AUú
	Zúkè (Éú)	ùZA	ùi Vúe

aùghý _

i cÉ _Kúe ^ic aùghý _\ ùj úA [úGö GZ\þýZúZ MŰ, RiZò aÉè Kòú, i cÁòaiPK ùb\úe @ù^K _Kúe aùghý ej Qòò Wcþbiñúe Gi aè aùghý _\e \Áú« ^cúe _đí^ Keú-úAQò:-

- (K) ^ic aiPK aùghý (^iþMù)
ùSúfþ_Űþ i eþè `Mþú, Keþè `^i þKú óAZýú\ò
- (L) RiZòPK aùghý (RiZþaeMþ)
cí^úG, j Žò ùMúeþ i ú_þ ^úfþ MþþAZýú\ò
- (M) aÉaiPK aùghý (Ròò þ_Zeþ)
]úþ fèú, K_þú, i èú, Rwfþ beþKòAZýú\ò
- (N) KòúaiPK aùghý (KicþKaieþ)
G]eYe aùghý _\MŰK Wcþbiñúe _ad ~Ma_úe j óaj j Ž ùj úA [úG ö
ai ú-CVú, gèú-_Űþ, @ú ú-~ú, Lèú-@ú, ^ú -WMú, ùj cþfú- Kè , P f^þúaj þ^þAZýú\ò

KŠcike WcþufiKi iÄZö

(O) MÿaiPK aùghý(Méþ fL^þ)
]wþþý, `ó þé,]^ò ^ó þ@ú AZýú\ö

(P) i cÁöaiPK aùghý(VfþaiKfþ^ú þRü_þ)
ù_Šü (KüV), Mþ þý (üMüV)
_ZþreKþi üMþ aèþWkþ]ú^þAZýú\ö

aùghY _\

"ù~Cü_\ aùghý _\e Mÿ, @ai ü, i ðLýú l _eüY AZýú\ö_Küg Küe Zij úKéaùghY
Kj «ö"⁽³⁰⁾ Wcþüñü cþüe fl Y @ü\Kéi é C[äü@ú^K aùghY áyaj Ž j Gö Z^þedKQaùghY
_\e ^cèü ^cùe _äü^ Keü-üAQö-

@w_Žýw bò K

Mé-fþ@üLé@; ð^ckZ ^d^
ùXý þý @üLé aWyaWýüWükü [äü@üLó(^Kieick)
ùPüPeþ@üLé @üLó_Züue @]K aik[äü@üLó
ùWwþ^úKþ-f´ú^úK, ùP_þü^úKþ-ùP_ú^úK
LŠü^úKþi eþfó^úKþaYþKó^úKþi ýó^úKþ-f´ú^úK
aWþcŠü=aWýcŠ [äü aýqò
ùRUþcŠü=RU[äü cŠ
bZþcŠü/RWþcŠü=@üfèaüfèèüKg (cŠüe)[äü aýqò
@; üeþc@ü= Kkicj ü aýqò
cþòKüþ=ücüWýj úA[äü üQüUkü^
ù[üZþeü UŠü = ù[üMó@üMKé f´[äü aýqò
üaüüZü UŠü=IV üc fü ej [äü aýqò
Kéþü Müfþ` fKü Müf
ùXKü \Aþ-C^Ž aü l úR
ùU_þü Küþ=I i üeþü j úA C_eKéCV[äü Küþ
fj Kü@üü=i eè@ ü
AUfü ü` Šþ=aWyaWý_Qü
ùP_þü ü` Šþ=ùP_þü_Qü
aèþý ü_Uü=aWýü_Uèü aýqò
cü; fþü_Uü=[«fü ü_Uü
üi _Üü_Uü = gèü ü_Uèü aýqò
_üw^þü_Uü = ~üj üe ü_U _üwY ü~üMä` f[äü bkò\g[üGö

Ēbúa/Kkú bò K

ùj Rúj ePú= @Zój ò úaú, KeKPPú= i aLúMúMfR Ke[áúáyqò j ú fPú= ^R ÈúKé_e
_eh i j Z _Ydúe fō úaúfóí ù |j Ke[áúáyqò ùVúþ= a\púMú/MŠúMúKú

` ò fē= \údzēLi ò kúAaú cú^úáé ē úfúK, j kúeò= Ahýúkē GúVA = @AMú ^ ú]úA
ej áú Èú úfúK, aM/aèVA = @i ^ú(ê-Èú), UŠúf^þ= Kkj Wj, PK^pŠ ð PKKY K[ú Kj ò
ùcúj ò_úe[áú Èú úfúK, \úefú = @Zý]K ùÈY Z[ú ecY Kúciú áyqò M^M^ò= ^úKúe K[ú
Kj[áú Èú úfúK(êM^M^), j ^KUPú= K-é þ ù_úWþZú= MaðMað,]é é-KZNV^q K, ^ò pPú=
@ki Pú, ` |ò= cQ/cQú, K[C = Kj úkú

ù_gú bò K

úabúeò= úa_úeú, Zúí ð- hú, aRþPú= aú\yKúe

@^yú^y

eWpúvúUú= MQaLúaj ú^ _\eRcò úSúúeúKúþúe=ege-ž új úA [áúa%ú, Ziej eò
b...ú=aÉú\ _e Rçò LfL fú_ú^é-aj ð-úC[áú_eÁúe _úYò QePúú_Rþgá _eÁúe _LúK

aù]d àùghY

aù]d àùghY àùghye_úe i ò-èj új úA [úGö Wcþbihúe áyaj Ž KQúàù] d àùghYe
C\új eY ^cúe _áú^ Keú-úAQò

ZepaPúeòPK^pŠò= úZú úaúj þe LúfòK [úUú PKKYò

i ú úcARòLúŠKþj úZfçþò= úi ÈúúfúKUòú- eYúò

ZcepMQep^ ^i þLúŠKþj Wj= Zc MQe _Yi c-òaWj cúú Kcþ

C_e_à Zú^úúúúúú c^úe [áú àùghY:- 'PK^pŠò, 'j úZfçþò | 'j Wj i qúé
àùghy _\ 'aPúeò, 'úcARò | '^ ^i þ_Què ej [áú új Zéaù] d àùghY biúa Mj Yúò

aùghYe àùghY

ù~Cú_\ àùghYe Mj, fI Y,]còú\é @ú]Kj, C}hžú Z[ú @_KhžúKé i PúC [úG
Zúj úKé 'àùghYe àùghY' Kj ú-úA [úGö Wcþbihúe ÉZ^a biúa _úZýK àùghYe àùghY
_\cú^ i é új úAQò Gj ò]úeú | Wþú Z[ú@^yú^y aKgz bihúe ùLúúKécúK^új òG_eúúKúZK
VÁúK ^cúe _ÉZ Keú-úAQò-

` Kþ KúMeú= úZú` úMúeú, SòþSò úKúfò= KúKú Èú (i Kúeúck), aWþúú Kúfò= KúKú Èú
(^Kúeúck), ùLúZþúKúfþaWj = i μ%ðaxj, fúþfúLú^þúWwþ= @ZúúWwú, @MþVúSúçé þ= aj ž
cMú, LŠpçé þ= aj ž cMú, Seþþé |úeþ= cúQò@Šúe, _wþ_wþCRéþ= aáj cğ i ð SKþSKú CRéþ

KŠcike Wcþúfúki iÁZó

= AÉÁ @úfúK, `èþ èú ù]úþ= _èú]kú (aÉú\òùl Zàre), Ueþeú Kfþú = KùKùú Kùkþú, KùKùòàMþú = @Zý]K aMþú(· Ck), KùKùòàú-^þ= i μ%ðàŠýú, UfþUfþUúþ= @ZòUúY cùUe a%ðú, Vèþ/vèþú aXj = aXj Kèei Kùl, KeúKþfú _žú= @Zò_žú, aiG cwþMþ= C}U MŠ, WþþúSúfþ_ú^ò= _úYþú Wúfóáú cùú ùSùk, ùSúfúáúþ@!úþ= KùKùþ@Šie, ùUeþUeú/ új fþj fú @icþ= @ZùUú, QWþþú_ú^ò.= @Zò_Zkú WúfóAZýú\ò

Kàlúe]

"]úžè Kù-þ i ú] ^ e] Uòù~Cñ_\\þeú RYú-iG, Zúj úKèKùú _\ Kjú-iG ö Kàlúe ck _ŠKèKjú-iG]úžéó]úžei j ž _žýd ù~úM új úf Kùú j Š ö" (31)

Wcþúþúe ck]úžei j ž abóú_žýd i ò-èþ új úA ^cùcùZ Kùú _\cú Zþéoj Š,-

ck]úžè_žýd	Kàlú_\ _	IWþú @[ð
ù\þ+ ùZA	ù\LþZA	ù\LQò
bè+ @úQ	bèúQ	úajj Qò
Nðþ+ @iGùZA	NðúGùZA	Nþú KeQò
_ò + ùZ@úQ	_ùZ@úQ	_CQò
~ú + ùZùeiGùfú	~úZùeiGùfú	~úC[rfú
^ò + Aù!	^òú!	ù^aò
ùOKþ+ @iQè	ùOKùQè	@úc ùOKQè
Kùþ + fò	Kùþfò	Kùþfú(Èú)
eþþ + ù\ cèþ+ Aù!	eþþ\ cèù!	Peþ ceþ(c)
@íþ+ fò þ	@íþfò þ	@íYf(Z)
Xþþ+ @iGùfú	XþfúGùfú (_á)	]eigùdúKfú
QWþþ+ ù\ú^	QWþþ\ú^	ceþY(úí)
]ieþ+ úf	]ieþf	]efò (KYfð]efð)
@Šþ+ @iGùf	@ŠúGùf	SúMþfò(c)
UŠþ+ @iGùf	UŠúGùf	ZŠúAfò
_ ^þ+ GAfò	_ú^Afò	_j úAfú (MúB)
úaUþ+ fú	úaUþfú	ùMúUúAúf
eú_þ+ Aù!	eú_ú!	eŠúAaò(c) AZýú\ò..

Wcþúþúe ùMøYKcùe ùKùZK Kùú_ \e bðžú_éf] ž új úA[iG ö ^cù\Áúkeè Gj ú AÉÁ új úA[iGö

cŁý Kcäre-NëKëj fþZi þZA (NëKëj k PhQð)

ùMøYKcäre-i Kieþj fþZi üGüZA (i üj Kie j k PhúCQð)

Zi þ+ üZA = Zi þZA (cŁýKcð)

Zi þ+ @üGüZA = Zi üGüZA (ùMøYKcð)

Lü + üZA = LüZA (cŁý Kcð)

Lü + C@üGüZA = L@üGüZA (ùMøYKcð)

bé+ e@ü\i þ = bée@ü\i þ(aj üAü\)

üi j_èò 'Lir' e - Lé@ü\i þ'gé e gée@ü\i þüj üA [üG ö

i ü]üeYZü Kädie Zü^üJöei_, ~[ü-

1.]üZR aiücokK (Radical)

Wcþihüie C\üj eY - bé ^ð Këþ @irþ eü_þAZýüð

2. Kë« ^ë^ü(Participial)

Wcþihüie C\üj eY - bé+ @üQ = b@üQ, ^ð+ Aü! = ^ðü!

Këþ+ fð = Këþfð @irþ+ fð þ= @irþfð þ eü_þ+ Aü! = eü_ü!

3. ü~dMK (Periphrastic)

ùKüZK @i cü_KüKäü]üZèI _Zýd Cbd ~ëüjüA aikýüe ajaj üe j Gö ~[ü-

@ü: \ðü! afü (afþ_@ü) KäieGüf ü\i þü\aðüaüfðKj fðf, \ðö

C: @üi þ_üZüfþK ^C-^C (^þ-C) aWüaüU QWþü-j i þ_üfþKëü^C ü^C aKüaüÜe ceMfüö

üf: üi ^ KAüf (KA+üf) cÄñKüG KëþZ !-üi ^ Kjúf cÄKY Keað!

eþ LüGfüeþMfü, _ðfüeþPfü - LüAüf _Aüf i L ^üj ö

^ü: `üKüfþü (`üKüfþ+ ^ü) WMüGfüK KüG j Afö! - `KþðüüWAüf K'Y üj fü!

I Wþü Käü_ \ bkòWcþihüie Käü _\Kéc^ \A büMüe abq Keü ~üA_üe:-

1. i cü_KüKäü I

2. @i cü_KüKäü

i cü_KüKäü\ëü üMüJG aiký i m%ðüjüA [üG Käë@i cü_KüKäüe _äüMüe aikýe

i cü_òNUð [üGö i cü_KüKäü aP^, fW, _èh I Kük üb\üe a\k[äü üaük @i cü_KüKäü

@_eä Z ej f[üG :-

cÄñQüZþè CWü (cZðþ) j fþZi Müf - cÄZfüeü cSüA j k PhäiKéMfü

üaR^þI fM^þ]üeü (cZðþ) WeüK WüKfö- üaRýü @iaüj ^ü]eðWeüKéWüKifüö

aRþþü ücü^ bRòLü (cZðþ) ~üGü\Zþ- aüýKüecü^ übüRòLüAi üeð- fð-üaö

R^ieþA@ü NeepKic i eþü (cZðþ) _ü^òNüþK ~üZ@üQ - R^ie cü NeKic i üeð
_üYNüÜKé~iCQð

C_e aiKýci^uue [äu @i cü_Kü Kólú CWj,]üeu, Lü I i e@ü Kük, aP^, _eh I fiv
 üb\ue i ci^ ej [äu üauk i cü_Kü Kólú Zi Müf, WüKfö ~üGü\Zp ~üZ@üQ üj üA _eä Z
 üj üAQö

Wcp̄ihue a ci^, @ZüZ I bahýZ Kük ^%de \Äü«KéaiKý eP^ü ci^cúe ^cúe
 \güA \@ü-üAQö

Wcp̄ihue Kük^%äi ZüfKü (Tense Chart)

1. a ci^ Kük (Present tense)

(K) @^%Z a ci^ Kük (Present indefinite)

Wcp̄	I Wjü	AöüRü
cÄüüLAü ai cÄüLiZiG	cêLiG	I eat
@üuc LCü ai @üuc LiZC	@üuc LiC	We eat
ZÄ LiGü\i paü ZÄ LüZi p̄	ZêLiC	You eat
Züc LiG\üi paü Züc LüZüi p̄	Zêc Li@	You eat
üi ü LiGü\ ai üi ü LüZA	üi LiG(_è)	He eats
i ü LiGü\ ai i ü LüZA	üi LiG(Èü)	She eats
üi /üi ücù^ LiGü\Zpaü üi /üi ücù^ LüZZp̄	üi cüü^ Li@ikò	They eat

_ghüPK- cÄ LiZiGkò? / cÄüKiG LiZiGkò?

^üÉüaiPK- cÄüLiGü^Äü/ cÄüLiGaiëp̄^Äü

(L) @_%äa ci^ Kük (Present continuous)

Wcp̄	I Wjü	AöüRü
cÄüLiZiG ai cÄüLüZ@üQ	cÄüLiCQò	I am eating
@üuc LiZC ai @üuc LüZ@iQ	@üuc LiCQè	We are eating
ZÄ LüZi p̄ paü ZÄ LüZ@iQò p̄	ZêLiCQè	You are eating
Züc LüZüi p̄ paü Züc LüZ@iQüi p̄	Zêc LiCQ	You are eating
üi ü LüZA ai üi ü LüZ@üQ	üi LiCQQ(_è)	He is eating
i ü LüZA ai i ü LüZ@üQ	üi LiCQQ(Èü)	She is eating
üi /üi ücù^ LüZZp̄/LüZ@üQZp̄	üi cüü^ LiCQ«ò	They are eating

_ghüPK- cÄüLiZiGkò? ai cÄüLüZ@üQKò?

^üÉüaiPK- cÄüLiGaiëp̄^Äü

(M) ^qā a čir^ (Present Perfect)

Wcp	I Wpü	AöeiRü
cAnLir'üQ	cāLiAQò	I have eaten
@üuc Lir'Qè	@üuc LiAQè	We have eaten
ZÄ Lir'Qò p	ZèLiAQè	You have eaten
Züc Lir'Qüi p	Zèc LiAQ	You have eaten
üi ü Lir'üQ	üi LiAQ(è)	He has eaten
i ü Lir'üQ	üi LiAQ(Éü)	She has eaten
üi /üi ücù^ LüQZp	üi cü^ LiAQ«ò	They have eaten

_güüPK- üi /üi ücù^ Lir'üQZKò?

^üÉüPK- üi /üi ücù^ Lir'^ü[Zp

I Wpüe Kjú-iG

üi cü^ ~üAQ«ò- @[üzpüi cü^ ~üAQ«òI KQò\ó/i cd _üe ü` eüüi äüe i _üa^ü @Qò
 üi cü^ Müf - @[üzpüi cü^ · fMüf _üüüKüa @üi ò_üe«ò aü ^@üi ò_üe«ò) Züe KQò
 ^üZüü^üj ö

üi j b kò" cāMZKüfMüBUG KYQó üaüfó^ Kjú" cāMZKüfMüBUG KYfó üaüfóKjú [üCö
 KüeY MüB KYü Küc i müüüj üAi üeQò Wcpbihüe VKpüi j b kò' cAnKüfepMüG _üUKpüN^üQ'
 üaüfóKjú äü a\küe 'cAnKüfepMüG _üUKpüN^üf' üaüfóKjú ü-iGö AöeiRüe cü üi j ü eò I
 have purchased a car last month üaüfó^ Kjú I purchased a car last month üaüfó
 Kjú ü-iGö

(N) i cǖ Kè a čir^ Kik (Perfect continuous)

Wcpbihüe Perfect continuous aü i cǖ Kè a čir^ Kik/bòÜKöüMV^ üb\ ^üj ö
 G üL Züe Present continuous e jóayajüe j Gó ~\ó cāLiA @üi Qó Kè cAnLüZ @üi püG"
 aü "cAnLüZ @üi püZ@üQ" Kjú ü-iG üZüa Züj üe @[ó cāPüfPüfèaüÜ i üeü LiA LiA @üi Qò üaüfó
 Wcpbihüe aSü-äö

2. @ZüZ Kik (Past tense)

(K) @^üZ @ZüZ Kik (Past indefinite)

Wcp	I Wpü	AöeiRü
cAnj fþZi þf	cáj k Phfò	I Ploughed
@üuc j fþZi þþ	@üuc j k Phfè	We Ploughed

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
ZÁ j fɔ́Zi fɔ́ ɔ́	Zéj k Phɔ́fɛ	You ploughed
Zùc j fɔ́Zi fɔ́i ɔ́	Zèc j k Phɔ́f	You Ploughed
ùì ùj fɔ́Zùì ɔ́fù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He Ploughed
i ù_ì^ò@ì^fɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She brought water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi fù	ùì cù^ j k Phùf	They Ploughed

_ɔ́hùPK - ZÁ j fɔ́Zi fɔ́ ɔ́Kò?

^ùÈòàìPK - ZÁ j fɔ́Zi ù^Áò

(L) @_Vò@ZùZ Kik (Past continuous)

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
cÁnj fɔ́Zi ɔ́ZeGùf	cáj k Phɔ́fɔ́	I was Ploughing
@ùc j fɔ́Zi ɔ́ZeAfɔ́	@ùc j k Phɔ́fɛ	We were Ploughing
ZÁ j fɔ́Zi ɔ́ZeGfɔ́ ɔ́	Zéj k Phɔ́fɛ	You were ploughing
Zùc j fɔ́Zi ɔ́ZeGfùì ɔ́	Zèc j k Phɔ́f	You were Ploughing
ùì ùj fɔ́Zùì ɔ́ZùeìGùfù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He was Ploughing
i ù_ì^ò@ì^ɔ́ZeAfɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She was bringing water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi ɔ́ZeGfù	ùì cù^ j k Phɔ́fùf	They were Ploughing

_ɔ́hùPK - ùì ùj fɔ́Zi ɔ́Z ùeìGùfùKò?

^ùÈòàìPK - ùì ùj fɔ́Zi ɔ́Z/ùZùì ɔ́Z ^[ɔ́fùò

(M) ^qÁ @ZùZ Kik (Past Perfect)

Wcɔ	I Wɔ́ú	Aɔ́eíRú
cÁnj fɔ́Zi ùeGùf	cáj k Phɔ́fɔ́	I had Ploughed
@ùc j fɔ́Zi ùeAfɛ	@ùc j k Phɔ́fɛ	We had Ploughed
ZÁ j fɔ́Zi ùeAfɔ́ ɔ́	Zéj k Phɔ́fɛ	You had Ploughed
Zùc j fɔ́Zi ùeGfùì ɔ́	Zèc j k Phɔ́f	You had Ploughed
ùì ùj fɔ́Zi ùeìGùfù	ùì j k Phɔ́fù(_è)	He had Ploughed
i ù_ì^ò@ì^ùeAfɔ́	ùì _ùYò@ùYfù (Èù)	She had brought water
ùì / ùì ùcù^ j fɔ́Zi ùeGfù	ùì cù^ j k Phɔ́fùf	They had Ploughed

_ɔ́hùPK - ZÁ j fɔ́Zi ùeAfɔ́ ɔ́Kò?

^ùÈòàìPK - ZÁ j fɔ́Zi ù (^ ù; ù) ^[fɔ́ ɔ́

(N) i cū Kē @ZiZ Kik (Past Perfect Continuous)

a cū^ Kik bkō@ZiZūe c^ GjōKūke ayaj iē Wcḡbihūe ^ūjō Gjō@[ūe Past Continuous Kik jōayaj iē Kei-ūA [iGō

3. babýZ Kik (Future tense)

(K) @^bZ babýZ Kik (Future Indefinite)

Wcḡ	I Wḡū	AōeūRū
cAnKūVoj ūYū /j ūŠū	cāKūV j ūYāō	I shal cut wood
@ūc KūVoj ūYē /j ūŠē	@ūc KūV j ūYāē	We will cut wood
Zā KūVoj ūYḡ i ḡ /j ūŠḡ i ḡ	ZēKūV j ūYāē	You will cut wood
Zūc KūVoj ūYḡūi ḡj ūŠḡūi ḡ	Zēc KūV j ūYā	You will cut wood
ūi ū KūVoj ūYḡ\ /j ūŠḡ\	ūi KūV j ūYā (_ō)	He will cut wood
i ū KūVoj ūYḡ\ /j ūŠḡ\	ūi KūV j ūYā (Ēū)	She will cut wood
ūi / ūi ūcū^ KūVoj ūYḡ\Zḡj ūŠḡ\Zḡ	ūi cū^ KūV j ūYāa	They will cut wood

_ḡhūPK - Zā KūVoj ūYō ḡū^AnKō? aū Zā KūVoj ūYḡ | i ḡKōū^An?

^ūĒōaūPK - Zā KūVoj ūYō ḡū^Aō

(L) @_bōbabýZ Kik (Future Continuous)

Wcḡ	I Wḡū	AōeūRū
cAnKūVoj ūYḡZ eAū	cāKūV j ūYēāō	I shall be cutting wood
@ūc KūVoj ūYḡZ eCū	@ūc KūV j ūYēāē	We will be cutting wood
Zā KūVoj ūYḡZ ūeiGū i ḡ	ZēKūV j ūYēāē	You will be cutting wood
Zūc KūVoj ūYḡZ eG\ūi ḡ	Zēc KūV j ūYēā	You will be cutting wood
ūi ū KūVoj ūYḡZ ūeiGū\	ūi KūV j ūYēā (_ō)	He will be cutting wood
i ū KūVoj ūYḡZ ūeiGū\	ūi KūV j ūYēā (Ēū)	She will be cutting wood
ūi / ūi ūcū^ KūVoj ūYḡZ / ūeiGū\Zḡ	ūi cū^ KūV j ūYēāa	They will be cutting wood

_ḡhūPK - ūi ū KūVoj ūYḡZ ūeiGū\ Kō?

^ūĒōaūPK - ūi ū KūVoj ūYḡZ ūeiGū^Aō

(M) ^Ūā babýZ Kik (Future Perfect)

Wcḡ	I Wḡū	AōeūRū
cAnKūVoj ūYēAū	cāKūV j ūYēāō	I shall have cut wood
@ūc KūVoj ūYēCū	@ūc KūV j ūYēāē	We will have cut wood

Wcþ	I Wþú	AðeiRú
ZÄ KüVoj Yü üeiGü\i þ	ZëKüV j üYfðæ	You will have cut wood
Züc KüVoj üYüeiGü\i þ	Zëc KüV j üYfðæ	You will have cut wood
üi ü KüVoj üYüeiGü\	üi KüV j üYfðæ (_ð)	He will have cut wood
i ü KüVoj üYüeiGü\	üi KüV j üYfðæ (Ëü)	She will have cut wood
üi üüi ücü^ KüVoj üYüeiGü\Zþ	üi cüü^ KüV j üYfðæ	They will have cut wood

_ðþüPK - üi ücü^ KüVoj üYüeiGü\ZþKð

^üÉüaiPK - üi ücü^ KüVoj üYüeiGZþü^Að

(N) i cü Kæ babýZ Kík (Future Perfect Continuous)

@^ý \AUüKük bküFuture Perfect Continuous @ [üe Kþ ü-üC [æüaiKýKæ Future Continuous bkøj úayaj üe Keü-üA [üGö

Kälü aughY

Kälü \Ké@üj eö ð-k aüÆÁbüa i PüA \üC [æü \KéKälü aughY Kj «ð Wcþbühüe ayaj Z Kälü aughY \e GK ZüfKü ^cüüe _äü^ KeüMfüö

fUfUþfV/vþfV/vþ(SeþiZA)=^lüe XþüAaüa%ðü, fV/vþü(i þ)=]üei ð büa ügüAaü a%ðü, übüepüKüü(SKþüfü)=j ViZþQWþA @üYæüa%ðü, Müaüfþü(WMüGüfü)=KkeëMbüe _üYKé üWAæüa%ðü, `üKüfþü(WMüGüfü)=cüÜeëcüÜKëüWAæüa%ðü, Paefþü(j üZþfMüGüfü)=Zek/ @; Zek \_ü[üe jüZ aüþAaüa%ðü, i Uþüi Uþü=üKögkKäc/i ZKZüe i j Z j ViZþZüe \_ðag Keüü a%ðü, fUþvþü (i Rþf)=@üagyKVüeë@]K cüZüe i ðæü a%ðü, üKüZþüKüZü^ü (j éüü\æüQ)=`üJæüüeüMfübküüM-ð@üNüZKeüü a%ðü, _üUüfþü (ü _üWþüfü)=_üWþüü a%ðü, ü\wþü (Lþü)=cRaZ KeüKükü/üMwþü\au a%ðü, fUþ^ü(ü\üfü)=üVwüüe ceYükK cüMþü\au a%ðü, WëWë^ü (Në ü^fü)=i UüeüNüNüüWþü^au a%ðü, Vefþe Vefþe=üNüNüüWþü bþþü^au a%ðü, ü _iþü _ü ^ü ([Kþüfü)=ZëÄüe Keüü a%ðü, üa\þü (büehj Afþ)=^üKeëgüüYö AZýü\ð aüj üeæü a%ðü, KëKeü^ü (_üWþüfü)=@ZöcüZüe ü _üWþü@wüe üj aü a%ðü, Mþþþþü (XüKüüP)= i müð Xþüüfðü (ücn) a%ðü, Mþþþþü(LüGþü)=i müð LüA ügh Keü\au a%ðü, Mþþþþü(CWþ) =üMüü-cŠ i j Z · \e AZýü\üNüüWþA üj aü a%ðü, i eþü (Nþþü)=@_i eð-æü/ j Uë-æü `üKüfþü WMüGüfü (üWAæü), üi üepüfü^ü CUKþü(QüüWþ-æü), eüaLæþö j ü _Wþü (_Wþü), üi üj Kþ j ü]üGüZA(\CWþü), fufþüa fþü ü NUPþü(_j ü æü), @üü\ö Kþ þö j @ü üPMþüfü(PXþü),]fþüeMŠ j ücüZüüQ(üj üi þj eüAfübkäc\ý_ü^), Keþþüj @ücüZüüQ(@ü^gü üj üA [æü), ü [üZþþüMü | fþ(üaüj üh @ai üüe üUKüü^ai), eUCUþKeü]üepüZA (üRüepüe bþþü]eæü), üKüüWþüZü^ü Nþþ(bþþü), üUüüWþüwü ^ü Lü (ü _üQöLüAaü), aMi þ^ü M | fþ(MŠæü), Mþþþþü CWþü(]køCWþü), ü\epü Mfü(KUë-æü), üKüüWþüZü^ü Nþþ(I _üWþü), eRþü cüep(ücXþü AZýü\ð cüeæü), i fþi fþ-üZA (j k · fæü), üi üepüfü^ü Nþþ(UüYëüYæü), üUüüKAüZA (cj üe aüüWþA

Kjäu), _üWjwßü ü\üf(ü\Aü\äu), ü_iPßeü^ü..(KPiWjßüwü\äu), üLiëßü_i^ü cißPüf(KüP @ü\öcüWjäu), Scßü VëüjüGüFü(Vëü üj äu), \Wjçü. (j kPßü^üjüA..) üceßü..(ü\Läu), _Pßü(üQ__KüAäu), XKßü(Mküäu), i Kpi Kß(_Aäu), KWjçü(ajü ciëäu), bKßbKß(cüü jüYäu), [_ß[_ß.(üYü_Wjäu/KüV AZyü\öjüYäu), Ze_ßü(KAPüë KüJäu),]_ßü(ge aßäu), f\ß^ü(üajü äü), QfßQfß \ëß\ëß(cZäu), üMißüMißü(LüAäu), P_ßP_ß(· fäu/LüAäu), _Wjßü(\CWjäu), P_ßü(]ëäu), üKießüüKießü(KüWjKüWjKëüPüäuAäu), KPßü(büwäu), KëßKëü ^ü(ü_üWjäu), Mëßëçü Müßf(ëZy]K i ßäu), üKüWjü!ü=i cü k I_üWjäu, S_ß_ßü· _Wjçüëäu, f\ßf\ßüüVwüë _jü ë/büë üajü äü, fUßFÜßü= üVwüë _jü ë Këäu, \ëßëßü=ëgä Këäu, üceßüceßü=KQü^Këü jü ëjü äü, üadWjü\ü=üWAäu, üMüWjüMüWjü^ü =Lüfue üMüWjü_Wjü, QKßü= jü _ëüCVäu, WjßüWjßü=üLüZëüü jü ëjü äü, e_ißë_ißü· fäu, cPßcPßü=cëKjü, IüZüäuZü=üMükKëäu, S_ß_ü^ü=ëküë _ßäu, S_ß_ü^ü=· _Wjçüëäu, Ußjßüßü=ü_U ÜüYüLüAäu, WjßüWjßü=üa_ëü büa ügüAäu, i Kß Kß=_Aäu, SKßü=i cüÉ ügüA [äu, _ßü=ßüüüf@ _Wjçü, ü\ëß\ëß^ü=i i-ß C\ä, üSü-üSüü= _ä k ahü, fKßfKßü=güZk _a^ ajü äü, ScßScßü=\Xjü \aRüë · fäu, VëßVüçü=Qëü _ç· fü Uëßü=Qëü üQüü MßüLüAäu, üSüëüüKüäpëü=ëq e-Z, i ëßëü=i `ü\_üYü\üjü äü, jëßëß = \_ä k ügüü-üMëZ ögëäu/\_üYögëäu, NüWjüWjüXjüWjüWjüücNMRü, Ußü=üQüü R^h Zük Li ü Wjü, ]\_ß]\_ßü=geaßäu, L\_ß\_ßü=Uüwëüë KüV @ü\öjüYäu, übWjüZ^ü=^üKë gëüYü äüjüëäu, üi üëßüfü^ü=bWjüYäu/ i üçü K \_á ü^ äü@üMc^, ü` Züë^ü=bcüë K· WjüüA ai äü, \Mßü=i çüü/ÄÄ büa \çüçü, üNUßü=Z üë]ëäu, üeUßü=Kükü äü \CWjüYüüYKëü\äu, P'cëßü=PZüMëüNëüMüWjüA MëWjüA aißäu, `ZKß`ZKßüaw/üVKëü AZyü\üüQüü Rüaü Wëü NüWjüWjü=üNüWjüA üjü äü, báßü=Neëäüjüëäu, MëWjüßü=i cüÉ GK i wüë jü äü(@...jüü y), Wjßü=^ZküjüA _Wjçü äü, bUß^ü=ü_R/_Lük AZyü\üë jüZüWjüAäu, üKießüPü üKießüPü ^ü=üM-ëü/KüKüWjüü\üü· äüAäu g±, \Wjçü^ü (ai üQ)=KëüWjüjüPüFü ^üjüA üMüÜG i ü^ë @ü^K i cd]ëai ëjü äü, `ëWjü(CfëßüFü)=jü VüZßüFü, a\ßü\ü^ü(PK^ßüLüP)=ëiagüK Vüë@]K cüZüë üZf cüL[äu, MëWjüßü`ÜüQ(`fß)=be\_ë üjüA \_f` Üü[äu, Pëßü.=· Uäu, äüü CVFü=cKZ büaüë üKü]be üjüA @üKëY Këäu, üUëßüi ü^ü=ü`üWjü, MäpMäp-güak/ ücXjü AZyü\ü\üüüüë cüëäu, aMißü (M|fß)=\Mß jü VüZßü^üKüë äüRäu, WüWüçüßü (_WjüQ)=· ëKüZüçüA C_e çüü _Wjü, üKüWjüZü^ü Nßü=ckëüPe i jZ I_üWjü, äëßäëß .=@^y KüjüëKëüü _^Këü^R AQuë · fü· fü_küA ~äu, cißüçüßKëçüßKëçü= cKjüPüWjü AZyü\öçüfü R^h üPüäuAaiö

füw ^ëi_Y

I Wjüü ayüKeY-^äc @^ü üë füw Züü_Küëö ~[ü-üfüw, Èü füw I Këa füwö Këë Wçp bihöüë üKak \A _Küë füw [äüë ü\Lü-üG- 1. _füw I 2. Èüfüwö ü~CüüL Züë füw ^ëi_Y ÄÄbüa üjüA _üëjü^jü üü i jüüL Züë @ü_üZüü Èüfüw äüPK g± _äçüM Këü-üA [üGö C\üjüëY-

KSciKe WcþuFiKi iÄZö

(K) bF@üNiUüVü^ üMüU üj eüK aiMpü**LAFe**-bif@üNiUüe RüY üfikKëaiN LüAMfö ö

(L) ZüK cüj **ü_eë\LFö**-üZüZ bMair^pi jüü üj üf ö

C_~jq C\üj eY 'K'e'üLAFö Éúföw aiPK Käüei_ I C\üj eY 'L'e '\LFö_öföw aiPK üjüA[üf üi i aë~[üKäc- 'LüGüfir' I 'ü\LFüfirüjüA[ükiö C\üj eYüe [äu K ö 'aiMp I 'cüjü_eë e i VKþföw ^ëi_ž üjüA_üeö^ [äu \ÄëëG üI Zäie Käüü ei_ MvK Éúföw aiPK j ö üjüAQö

WcþuFiK agþi @^i üe HgþüK i üföwübl\ e C; üeö Käaföw I Éúföw aiPK aýajüeeë Wcþi ciRüe ^üeiRüZie MežBej [äu K [ü_cüYZö

Käaföw _á wüe Wcþbühüe ^cëüZ Éúföw i PK g±e aýajüe üjüA[üGö ~[ü-

]ir^p_üPfo=]ir^_üPifü

R^ö fþ`üfö= Rjü f `üfö

KüVo i LFö= KüV gLfü

föw _ea ö

^cüie Wcþbühüe föw _ea öüe @^i ž KQö^üce i P^ü_äir^ Keir~üAQö

(K) '@^þ_žyd ü~üMüe-

_öföw	Éúföw
Kaüeö	Kaüe^þ
jKüeö	jKüe^þ
aRë	üaR^þ
Wcþ	Wc^þ
aiMp	aiM^þ
a~ü	ai~^þ

(L) '@ir^þ_žd ü~üMüe (IWþüe '@üYö_žyd)-

_öföw	Éú föw
] ^ö	] ^@ir^þ
üafMwþü	üafMwþü^þ
_žir^q @ü	_žir^q @ir^þ(ü\ai)
K[üKüeö	K[üKüe@ir^þ
ü_AKþ	_GKü^þ

(M) 'A' _žyd ù~ùMùe-

_òfòv	Èú fòv
KKù	KùKò
i fù	i úfò
i Zpù	i úZpò
i èpù	i èpò
Mé^pZp	Mé^pZò
Qùù	Qùò
LGeù	ùLAeò
LC	ùLA

(N) ùKùZK ùl Zùe _žyd _ùdùM \Beù Èú fòv ^ùd ^Keò 'ùcAñ (cùA)g± ù~ùMùe fòv
i PZ Kei-ùA [ùG:-

_òfòv	Èúfòv
KKèp	ùcAñKKèp
jžò(j úZù)	ùcAjžò
cè-èp(cde)	cAñcè-èp

(O) ùKùZK i ùk _òfòv I Èúfòv ùb\ùe ÈZ^a g±e aYaj ùe Kei-ùA [ùG:-

_òfòv	Èúfòv
aF\p	MùG
aQù	QWj
M-ù	ù_Vù/_ùò
ùcŠù	KWj
ù_ùMj	bGñ p

KÀ«

I Wjèù aYùKeY ^ùc @^ù ùe "]ùZèi jž @^, @K, Z, Zò@ù\ò _žyd ~èùj ùA ù~Cñ_\
i Áòj G Zùj ùKé'KÀ«' _\ Kù ù~ùA [ùG, ~ [ù- _ùkþ@K = _ùkK,MYþ-Zò= MYZòAZyù\ò⁽³²⁾

Wcþbìhùe aYaj ž KÀ« _\ MùVK c±èùKùZùe C\ùj eY ^ùe _ùr^ KeùMfùò

(K) 'əí _žýd ù~ùMùe-

Peɓ+ əí = Peí (Peəú _Kòú/RcKè_ɔ́uc Phəú _Kòú)

eêɓ+ əí = eê ú (ùeiAaú _Kòú)

NPɓ+ əí = NPú (Zkòl _ùMəú/K^yúUYú _Kòú)

KiŠɓ+ əí = KiŠú (· Ck KiŠəú _Kòú)

KEɓ+ əí = KEú (KEəú _Kòú)

ePɓ+ əí = ePú (Peəú _Kòú)

(L) 'ə^ɓ _žýd ù~ùMùe-

Pfɓ+ ə^ɓ = Pf^ɓ (PKY), búvɓ+ ə^ɓ = búv^ɓ

(M) 'əí^ɓ _žýd ù~ùMùe-

aRɓ+ əí^ɓ = aRí^ɓ (aSiAaú), RRɓ+ əí^ɓ = RRí^ɓ (fMú~ùú), a!ɓ+ əí^ɓ = a!í^ɓ (a!úAaú)

(N) 'A' _žýd

i ú^ɓ+ A-NúUɓ+ A = i ú^è Nùú (Nú òPKUòúj aú), fVɓ+ A-`!ɓ+ A = fVè `!ò (`ú! - `Ke)

(O) 'aí _žýd ù~ùMùe-

Keɓ+ aú = Keəú (Keəú), cúvɓ+ aú = cúvəú (cúMəú), XKɓ+ aú = XKəú (XKəú), fKɓ+ aú = fKəú (fPəú)

(P) Gùfú/Afò _žýd ù~ùMùe-(fòw aúPK)

@ZúZ Kúkùe _eh ùl Zàe 'Gùfú' | Èú ùl Zàe 'Afò ù~ùM ùj úA [úG ö ~ [ú:-

Lú + Gùfú = LúGùfú -_è- (LúAfú), Lú + Afò = úL Afò-Èú- (LúAfú)

(Q) 'C' _žýd ù~ùMùe-

Uicɓ+ C = UicúWé (ù~ @Šúk), cieɓ+ C = cieé (ù~ cùe), Múvɓ+ C = MúWé (ù~ ù_úZ), _vɓ+ C = _vú (ù~ ù_ùWé-úAQ), `ò fɓ+ C = `ò fè (Li ò kúAaú Ébíae), i efɓ+ C = i efè (\úúZèLi ò kúAaú ayq), NŠfɓ+ C = NŠfè (ù~ MúWé)

(R) 'eò _žýd ù~ùMùe-

Kú!ɓ+ eò = Kú!èò (Kú!è), j úMɓ+ eò = j úMèò (j Mè), QúWɓ+ eò = QúWèò (~új úKèQúWé_Zá \əú~úAQ)

(S) ' ^p _žyd ù~üMüe-

üPMþ+ ^p= üPM^p(PXþü _Kdú), CZþ+ ^p= CZþ^p(IjüAaü _Kdú), _Pþü + ^p = _Pþir^p(K^yü _í wüe _ eäu _Kdú), cŠü + ^p= cŠir^p(]ir @ü\cWjAaü aia\Ké cRéü), afü + ^p= afir^p(adüid ü\au _Kdú/Rü_að)

(T) ' ^ð _žyd ù~üMüe-

Küþ+ ^ð= Küþð(Küþü aia\Ké...), aüþ+ ^ð= aüþð(büM aü äü aia\Ké)

Z;ž

"abðÜ@ [üe g± i j ž ù~Cü aè_žyd ù~üM Keü~üA ^ž^ g± MV^ Keü~üG, üi j ð_eð _žyd MÜKéZ;ž _žyd Kž «ð ^ğ ^Ü_j ZKéZ;ž Kž ü~üGö⁽³³⁾

Wcþñüe c× ckg±üe @ü, A@ü, A, AZyü\ð_žyd ù~üMüe ^@ig± i Áüj üA [üG ö ^cüe Gbkü üKüZK C\üj eY @aZieYü Keü~üAÖð:-

(K) '@ir_žyd ù~üMüe-

^fþ+ @ü= ^fü (^kü)
i eþ eþ+@ü= i eþ eü (^ck)
Lþþ+ @ü= Lþü(Lé)
C-þ+ @ü= C-ü (C-ð)

(L) '@ir^p_žyd ù~üMüe-

ü_AKþ+ @ir^p= ü_GKir^p_GKir^ (_üAKüYü)
cürfo+ @ir^p= cürf@ir^p(cürfYü)
üi j bküüKürþ!@ir^p _žir^q@ir^p @WjNU@ir^p AZyü\ü\auür^u ^ic ej Qðö

(O) 'A@ir_žyd ù~üMüe-

cüj ir^þ+ A@ü= cüj ir^þ!@ü, j fþ+ A@ü= j f@ü
Zfþ+ A@ü= Zf@ü (· k Nee i uaiy @ig)

(P) 'i üeð_žyd ù~üMüe-

cü + i üeð= cüGi üeð(cü@üü CüYgyüe)
i üi þ+ i üeð= i üi þ üeð(ü\Xgyüü CüYgyüe)

(Q) ' _þir_žyd ù~üMüe-

i fü + _þü= i fü_þü (gküe CüYgyüe)
i ürfo+ _þü= i ürfo_þü (güké CüYgyüe)

(R) 'eö_žyd ù~üMüe-

K[üKüe+A = K[üKüeò(Kj ük@ü)
 Ri^Küe+A = Ri^Küeò(RüYäu üfik/aq @ü)
 Uü_üKüe+A = Uü_üKüeò(WiKaij K)

(S) 'eür_žyd ù~üMüe-

Lü+eü=LGeü(LüCeü), \Zþ+eü=\Zþü(\ü«ëü), PüUþ+eü=PUþü(PUëü)

(T) 'Küeþ_žyd ù~üMüe-

i üj ê+Küeþ = i üj Küe> i Küeþ
 üaARþ+Küeþ=üaARKüe(aü\yKüe)

(U) ' _^þ_žyd ù~üMüe-

aWþ+_^þ = aWþ^þ(aWþ_Y), cj Z + _^þ = cj Zþ^þ(cj Z_Y)

(V) 'cZþ_žyd ù~üMüe-

aÄö+ cZþ=aÄcZþ(aq c«), Mëþ+ cZþ= MëþcZþ(Mëc«/Mëa«)

(Y) 'C@ür_žyd ù~üMüe-

c|þ+ C@ü = c|@ü/c|@ü (c\@ü), i üe + C@ü = i üe@ü(R@üW),
 Wüfþ+ C@ü = Wüf@ü (@)K Wik _Zä~ë)ö

i cüi

bihüKëi äüL _ue _Küg Kei-äu eiZKë@üic i cüi Kj[üCüö aüky c@ue _eÆe i `Š
 [äu GK aü ZüZü]K _\ MëVKüe GK_ü aP^Këi cüi Kjú ü-üA[üG ö⁽³⁴⁾

Wcþbihü GK K[ž bihü üj üA[äüeeG[üe i cüi _\e _üdüM Lëpi ücZ [äu ü\LäuKë
 ck[üG ö ^cüe Wcþihüe KQüi cüi _\aMjú _\ Z[ü i _ëj i cüi e ^üc CüfL KeöGK I Ää
 i üeYü _ÉZ Keü-üAQö:-

i cüi _\	aMjú _\	i cüi e ^üc
Lá üZüf	Lá üeþZüf	6Äü ZZþëh i cüi
^ þXþ_	^ epüXþ_	6Äü ZZþëh i cüi
@üi ü~ü	@üi ü GAeò~ü	\ŕ Bi cüi
Lü _@ü	Lü GAeò_@ü	\ŕ Bi cüi
Wüfö_üVö	WüföGAeò_üVö	\ŕ Bi cüi

i cüi _\	aMj _\	i cüi e ^üc
CPKòWjü	CPKòj @ü cèfÜ Wjü	aj èj öi cüi (CfKü_üzKèaSiC [èüj Z])
PK^pUŠò	PK^pK [ü KAaü UŠepj èò	Kcò]üed i cüi
PK^pKŠò	PK^pi òviGau KŠò	c^ _\ ùfÜ_ü
` ü pj üŠò	` ü p_KüGau j üŠò	Kcò]üed i cüi
` ü pj üŠò(@^ý @ [üe)	üNüWj c\èü	Kcò]üed i cüi
i üZpbG^p	i üZpü bG^p cü^ cü fÜ a fÜ	\Mèi cüi
aie j üZöi dWj	aie j üZpfücepi dWj	\Mèi cüi
cwfpèü	cüwü LiGau üj eü	C _\ pZZp_èh i cüi
KOicüéé	KOicüéü eGau üj eü	C _\ pZZp_èh i cüi
@i p^q pü	^q ep@bía p(i èü ^ [üf)	@áyü bía

]Šò_ea ð

ü~ üKöYi obihüe K [üKj èüüaük i cd Kàc aiKýüe [èü g± aü] ŠòMüKüe @ü^K _ea ð i dNUZ üj üA [üG ö üaük üaük ^Z^] Šè @üMc üj C [èüüaük @ü^KZá] Šèü^ue üfÜ_ üj üA [üG ö Gj üe üKüZüü_üü KüeY üj fÜ:-

- K) CyieYüe _â ^gükZie @bía
- L) gèfÜNa Keèü C\ýc I
- M) _ügè ü]Šè _bía

"bihüe ü~Cñ_ea ð ü\Lü-üG Zij ü\èüü üe bihüe ü~ i dNUZ ^ j G, üi _eobíaèü bfö aeü~Cibihüe fL^ _j Zò [üG, üi bihü@]K i è; KüeY bihü_ea ðKè fL^ _j Zò i j Rüe _ea Z üj aiKè\G^üj ö üi \Áèé fL^ _j Zj ü^ @ü\èüü ücú^u bihüe _ea ð i j R I ÈübíaKö" (35)

Wcpühü GK fÜ èj ü^ ücöLK bihüö bihüZü K i q üc @^é üe fLZ bihüZk^üe K [Z bihüe _ea ð \Z e üj üA [üGö G \ÁèWcpbihüe] Šò_ea ð e \Áük aj k bíaüe ü\Lü ~üA [üG ö Gj öbihüe] Šò_ea ð ahdüe @üfÜP^ü KfÜ üaük @üKècù^eLaiKèüj a ü~, Wcpbihü_üKZ/@_büg @^é üeü GK _Pí^ bihü ö Gj üe g± ei_Kè @üRe I Wpü bihüe _PKZ g± @ü] üeüe Zk^üKeèü ^j üZöbücK üj a ö KüeY, I Wpübihü VieWcpbihü@ü_ I üKZ _Pí^ üaüföRYü_üWö @ZGa Wcbihüe ayaj Z g±cú^ @_bügeè] Šò_ea ð cüçüe @üüü Wcp i ücZ ü\gèü, üKügfÜ, j üfpaü, i üü bköi cüMüZüd K [Z bihü (beZüd @ü-ü bihü_eaüee) üI Züe c^ Gj üj öKj ü-üA_üeö ^cüüe Wcpbihüe] Šò_ea ð ^üdc i ö_Küe üKüZK i P^ü _äü^ Keü-üAQö

KSciKe WcþufiKi iÄZö

(1) bÜþ]ü^þ WeþAZyü\òWcþg± IWþüe _PkZ büZ,]ü^ I We g±eé@«ýÊe üfü_ üjüA @üi ðüj ö @^yü^y büeZüð @i~þbühüci^u c±ue _PkZ Gbkòg±cür^uê fl yKüf RYü-iG Köaeò IWþübihüe @«ýÊeüMc üjüA üi MWK e ei_- büZ,]ü^ I We @i\ò Êeik g± i ÄöüjüAQö

(2) Lüþ C]üepbkòg±, LU I]üe @i\üe ÊeüMc \üeü i ÄöüjüA^üj öö KieY Wcþbühüe aýaj Z 'Lüþ I 'C]üepg± üj CQò_äKZ/@_bäg g±ö G[üe _eä ðe ÊeüMc ^äc füMäjüA ^üj ö @ZGa ck_äKZ g± 'Lüþ' Gaò 'C]üe' c±eÊÊeüfü_ üj aü `küe IWþü bihüe Züj ü 'LU' I ']üe' ei_üe aýaj Z üjüA @üi QöuairfoaSaikëüj a ö

@^ëü^eéRYü_üW ü~, @ü^K Wcþg± _äKZ /@_bäg I j ä üe @Zö^KUZe üjüA[äü üaük, IWþü g±Vieëäya]ü^ el ü Keü[üGö ~[üKäic Wcþbühüe'Lüþ I 'Lüi ürg±e _~þüdaüPü IWþü g± üj CQòLU' Gaò 'Jh]'öG \AUòWcþg± IWþü 'LU' Gaò 'Jh]' g± ÊeüMc NUö üjüA^üj ö KieY, CfüLZ g± \AUò'Lüþ' Gaò 'I i j ö _äKZ g± eé^ë ^üjüAQö bihü AZjüi @^i üe _äKZ/@_bäg g± cür IWþüVieë_üPü^ üjüA[äü üj ZéCq g± \AUò c± IWþü Vieë _üPü^ö ^cüe ck_äKZ g±,Wcþg± Gaò IWþü g±Käu^A GK i üeYü _ÉZ Keü-iAQö Gj i\üeü]üö\ÄeüWcþg±cür IWþü g±Vieë_äKZe üKüZ ^KUZe Züj ü i j Rüe @^cür Keü-iA_üeäö Wcþ_äKZ g± i ücZ IWþü g±MWK ck_äKZ g±eé]üö_eä ðe üKCi^äc @^i üe aä Z üjüA @üi Q«òZüjü c± fl Keü-iA_üeäö

ckg±	i ö_éþihü	Wcþg±	IWþü g±/@[ö
I i j ö	_äKZ	Lüi ü	Jh]
aWkj	_äKZ	aWj	aKj
ci üY	_äKZ	ci ü^þ	cgüYü
VüY	_äKZ	Vü^þ	i ü^/[ü^
ü^cö	_äKZ	ü^ci(üKigfü)	ü^aö
\üfö	_äKZ	\üfö(Éü)	ü\fü
KieGf	_äKZ	Kelfü	Kfeü
C]üep	j ä ü	C]üep	]üe
RRß	_äKZ	RR	~é
üa{	_äKZ	üaR^þ/aRè (ü\azüu @iaij K /_RK)	üa\ý
PKK	_äKZ	PKþ	PK
cKkWj	_äKZ	ciKwþ	cüwWj
RRÁö	_äKZ	RRá þö	~é Áe
MWþV	_äKZ	MüWþ	MüZ/MüWj

ckg±	i ó_ébiñü	Wc g±	IWjü g±/@[ò
aü{	_ðKž	aRü	aüRü / aü\ý
@{	_ðKž	@üRþ	@üRò
^ü_p	j ð ü	^ü_p	cü_
Røþü	_ðKž	Røþ	Rò
c¬	_ðKž	c¬þ	c ^α /cSò
Wüj	_ðKž	Wüj ü^þ	\üj
Møþ	_ðKž	Møþ	Mé
j [ü	_üFä	j üZò	j üZü
üj üZò	_üFä	j üZA	üj aü
_é	_üFä	_éþ	_é\ý
_zic	_üFä	_Picþ	_½ic
^üwþ	_üFä	^üwþ	^üM
Uüfe	_ðKž	Uüfe	Züké
KKKü	_ðKž	KKKüj	KuWüj
Ncþ	_ðKž	Nücþ	Mec / Sük
K_üJ	_ðKž	K_üJþ	KaüJ
_é	_ðKž	_Zü	_@/_Zä
KKKüéé	_ðKž	KKüéé	KLüéé
PPþü	_ü ö	PPþü	Pi cü
cPP	_ðKž	cPü	c / c ü
_zic	_üFä	_Picþ	_½ic
Kfj ü	_ðKž	Kfþü	afþü
Kéj Wj	_ðKž	KéWü	üaiAZüké/KLüéé
@	_ðKž	@ü é	R@ükòl fwkKé ü~üPüü Pcè{é
bA^ü	_ðKž	bG^þ	bCYü
KPPü	_ðKž	KPü	K ü
Lcü	_ðKž	üLcü	I cü
cRþé	_ðKž	cé-éþ	cdie
e @	_ðKž	eZü	eq (a%)
Cza	_ðKž	CQap	C>a
_ze	_ðKž	_ðéþ	_@e
\ðj	_ðKž	\ðþ	\ðj

ckg±	i ó_éþúhú	Wcþ±	IWþú g±/@[ð
Méz@	_ðKZ	MQú	ùMúQú
aQđ	_ðKZ	aQé	aQú
I i j ó	_ðKZ	I ú i ú	J h]
QùYú	_ðKZ	Q^þ(Qù^Kþ)	I Y
LfI	_ðKZ	Lfú	KúKú
@fi ò	_ðKZ	@fþ ò	Zkú
CP	@_bíg	CPþ	Cy
Lù'ú	_ðKZ	L'þ	KúS
@fö	_ðKZ	I fþ	I \ú
b_p cp	_ðKZ	bæþ	bi à
a@ij	_ðKZ	a@i'aj ú	a@ij / aij ú
@_þ ú	_ðKZ	@_ú (@úA/ùRùRci)	@_ú / ^ú'ò
@Rciúú	_ðKZ	@iRciG (@úA/ùRùRci)	@úA / ùRùRci
KUe@ú	_ðKZ	KUþé	KUéò
KKKWþú	_ðKZ	KúKþ'þ	KúK'þ
NU^	_ðKZ	NU^þ	MX'Y
Pò k	_ðKZ	PZfþ	j e'Y
i i ú	_ðKZ	i Rò	Qé ò
\úK@	_ðKZ	\úfþ	Wúfò
[Y	_ðKZ	V^þ	E^
[k	_ðKZ	[fþ	i lk
\@i@fú	_ðKZ	\@úf'ð \@úfþ	\ú_úakò
_ ai	_ðKZ	_ ú þ	_ Púgò
_zWþú	_ðKZ	_úQW'þ	_úQW'þ
aze	_ðKZ	aQe	ahò
aúAwY	_ðKZ	aúGw^þ	aúAMY
Qúe	_ðKZ	Qúeþ	Lúe/_úCúg
_é k@ú	_ðKZ	_Z'fú	_é kKú
@MM	_ðKZ	@Mþ	@úM
Lé'ú	_ðKZ	Lé'þ	L'Y
i Ck	_ðKZ	i Cfþ	ú i Ck (ciQ)
aúRþú	_ðKZ	a-ú/aú-^'(Éú)	aS'ýú
cz@ú	_ðKZ	cQò	ciQò
ùj Uþ	_ðKZ	ùj Uú (cS)	ùj V
ùgUþ	_ðKZ	ù i Uþ/ ù i Vþ	ùgÁ

C_~ÿq i ùeYü c^ue [ñü g±cú^uêfl ý Kùf RYü-üG ù~, Wcpg±MwK _ðKZ g±e @aKk eL Kó üüKùZK üL Züe ù\Z aRð, ay~^/Ée üfú_ új úA ck _ðKZ g±eê^ÿ ^Üj úAQö G[ééÁ RYü _WQü~., Wcpg± I Wpü g±eé] ßò_ea ð c±cúe i Áüj úA^ú_ö aeö I Wpü g± ck _ðKZ g±eéaj áü] ßò_ea ð e ^dcú] ú^ új úA ^ÿ ^Üj úAQö

(O) Wcpbñü-i új Zýe ùagÁý:

Wcpbñü c^ biéZüd @i-ÿbiñü _ðKZ/@_báge GK aâ Z I RúaZ eê_ új úA [ñü \Áéé Gjü @^ýr^ý aKgz/K[Z @ü] êK biéZüd @i-ÿ biñü c^ u i j Z @ü^K \Áééi úcý eL ü Keé [ñü ùaük, ùKùZK ùcKZü \ÁüKüYe@ü^K biñü c^ u Vüéé bðÜüaü] új úA [üGö _péé@üfIPZ ayüKeY ^dc I @^güi ^Kêfl ý Kùf Gjü RYü_üWp Gjü_á wüe Wcpbñüe @^ýr^ý üKùZK ÉZ^ ùagÁý C_üe i P^ü _áir^ Kei-üA_üeö

(1) Kälü_ _üe 'Zir', 'ü^' AZýü\é ayaj üe \éü Kälü_ \Uü@ij éè@] K @ [ðay~K új úA [üG ö Gjü I Wpü Z [ü @^ýr^ý @i-ÿ biñü c^ u üe ù \LäüKêcük ^ú_ö Züj üe ùKùZü\ÁüK ^cúe CüfL KeüMfü:-

(K) 'Zir'

aüKý	I Wpü @ [ð	ck Kälü_ \
(@ij éè) Qü^Kpe'Zü	@ij éè@l i cd ej	e=e/ej
(i üe) ZÄ @Mfü'Zü	Zé@üM ü\ / ü\Ai üe	ü\=ü\@
(i üe) üi ü@üi üZü(_á.)	üi @üi i üeé	@üi ß=@üi äü
(@ij éè) GAeü\áieZü Kö?	@ij éèü\áòKö?	ü\áieß= ü\áü

(L) 'ü^'

aüKý	I Wpü @ [ð	ck Kälü_ \
(GYK) Weþ^Äü^	@üC GYKöWüe^ü	Weþ= Weäü
(ak´ ^Keò.) ZÄ @üi þü^ I aWj cèþ\ü^	Zéak´ ^Keè@ü	@üi ß= @üi äü
(j ð) ZA Wikþfü^ üi ü@üi þ\ cèþKücþcèþfü^ i eþ\	aKj ceäYö	cèþ= ceäü
	ZéWüKüf j öüi @üi ä	Wikþ= Wikäü
	ücü Küc cüf j öi eä	cèþ= ceäü

(M) [ü^ ('^újüf'e i cü[äaü]K)

aüKý	I Wpü @ [ð	ck Kälü_ \
cÄñ-üzíG [ü^	cä-üCQö^új üf	~ü= ~äü
ZÄ @iceþNüe e [ü^	Zé^új üf @üC Nüe ej ð-ü, AZýü\ò	e =ej

KŠcike Wcǫfũki ōĂZō

(2) Kǎlũ aũghY _ue i ō~ēj 'ˆir, 'ˆiwr (j ViZpNUǎi @ [ũe)

PũXjA `ēpũ CWfō- PũXjA `ēKōũ CWfũ

ũi ūũceǫũũ\\Lpřũ - ūi j ViZp@ũLǎafũA ū\\Lřũ

OKpřũũ CVpřē - ak ` ^KeōCVēē

(3) _ǎKZ bihũbkǎWcpřũue '~' (@aMj) ^ũj ōō i Žeũ IWpřũg±ũ\\e Wcpřũue CyieY

'R' bkǎCyieZ ūj ūA [ũG: - ū~ũM > ūRũM̃ ~c > Rc, -ũZũ > RũZpũ AZyũũ

WcpřũũGK K [Z bihũũj ūA [ũř ūj řGj ūe ūcǎK g± bŠie Z [ũ@^yũ^y aũdKē@^ēũ^
Kũř Gj ūũ- GK ĚZ^ bihũG [ũe i ūj j ^ũj ō KaēũR _ǎũM \\ ūRũũũ bihũe-

"..... @ZGa ūKōYi ōbihũe C^Z i ūj Žy [ũCaũ ^ [ũC, Kōũ ^ Re ĚZ^ řũ ūaũ ^ [ũC Žũe
g± i , ūe ~\\ũřař ūũZũa ūi bihũ ĚZ^ j ōũũ" (36)

(4) IWpřũe i c_~jũdaiPũ g± ^ [ũũWcpřũũe KǎũcǎK g± ^cũũ CũřL Keũ-ũAQũ: -

KeKũ= KeciMjũgũAaũ, CZũř=C_eKēc j řiKeũgũAaũ, _ēpř=ZkKēc j řiCũMjũgũAaũ,
beKũ = @_ePZ/^@ũũMieMũAue WpřCKPũ Keaũ, eŠKũ= Ěũ ceũ ūA [ũũ _ēh, \\ueřũ =
ũĚY, jũřũ = ĚũKē_e_ēh _Zũ i ūj j Ke [ũũ aýqũ LRũ=^ũ\\A ū\\aũbkǎKeōPũWjAaũ,
SPKũ = ū\\aũKēũ\\LũA ū` epũ` eiA @ũYũũ

5. ū_ũZũũ Kũ-ř

(K) Zē pũ/Zē ū = MũZ ūLũkũcũũbũZũe i m%ũũ_ũZũũ; C\\ũj eY - c-ř cXj _ [e AZyũũ

(L) MũMj/ MũMjũ = L ` @ũ\\Kē@ũgK biũa cũũe ū_ũZũũ

(M) MũRp/MũRjũ = ūcXj @ũ\\ũũMũRũ RřhKē\\ũcũũe VpřKeō_j ūe Keaũ
C\\ũj eY-ũcXj, gũak, ZŽũeũũMjAzyũũ

(6) aũghYũcK a%ũũ

cSũ= i ep ; ō eiZũ= i -řiKũřpēũZũ @Šũe = WpřMjũũ @ ; ūep _ũYũũ = WpřũũSũřřQũMjũũ
_ũř \\ō = \\ōp cG] ūř @ũhũYcũũ = Iũ\\ũ-@ i Mj... AZyũũ

(7) ūřũK^ēqũ(Folk Etymology):

@ũ^K @_ePZ (aũ\\gũ) g±] řũi ūcý [ũ @ [ũbũũũj ūřũj řũ\\gũ g±e i ū\\gý řũb
Ke [ũG ō Gj ūKēũřũK^ēqũK j -ũA [ũG ō ūi bkǎ] řũ_eũ ř i řũũZ ūj C [ũũKǎũ\\Aũk
^cũũ CũřL KeũMřũ: -

AöeüRü	Wcþ
KüfKÜeþ Collector	KfKÜeþ
@ieþþüPdúeþ Arm Chair	@ieicþüPeþ(MQüPe bköCyieZ)
CüRüÁÜþ Magistrate	üciþeÜþ
cýüKþcf^þ(Aö. i üj a) -Mac Millan	cKcþþ
Küüaþþ(Aö. i üj a) -Camp Bell	Köücfþ
aÜþþüð (Aö. i üj a) -Bottleby	aüÜþöi üGa
äüþ Brush	béüþ
cýüfeþü -Malaria	ücfþüeö
üeiÜþ Road	üeiÜþ

I Wþü g± bŠieüe i ů ^_üA^ [äü KQöWcþg± ej Qö~üj ü @^ýü^ý @ü] é K @i~þbñü ~ [ü j ü, MRéüü, awkü AZýü\üe _eüÁ üj üA [üGö ~ [ü-

Wcþg±	I Wþü @ [ö
üXKüeþ	ICWþ
@fþö	GKeKc Nü
Méü	ü\üñ
aü\þþ	ücN
Rüü	@Äüü
NU^þ	MXþ
üaüM(aüü, KéVA)	@_eÄüe
aüfe	aüfö
KWþ	ü_üK
Nüþ	SüK
^üþ	cü_
Keþü	Kfeü
C]üeþ	]üe
füþ	üMþþüi þ
üRVü^þ	ü\Xþeü Éü
KüKö	Lþþ

Wcþbñüe abðüü ücürK, i üÄZK I]icK Kü~þKc Z [ü@^Äü^ @ai eüe @ü^K_Küee aügh g± Gaö _\ cí^ aýaj Z üj üA [üGö G_Küe üKüZK ÉZ^ @bäýqKé^cüe @aZieYü Keü-üAQö

ÊZ^a @bàýqò

(K)	@Kþi ù e!ù (@bòù_ aP^)	IWþù @[ð
1.	ù_ùUir^ù@iKù ~ù` êð	ùZüZ @Kik cZÿ ùj Cö
2.	aùKüŠ ~ù	ZêgeiNüZüe ~æù (ceà)ö
3.	C` Wÿceþ^ @iKù ~ù	ùZüZ @iKi K ceY ùj Cö
4.	ZùK aiMþuaUir^i	ùZüZ aiN]eù^Cö
5.	aiMepUüŠ ~ù	aiN ZŠüe ~üö
7.	i ù_epUüŠ ~ù	i _Äög^üe üZie cZÿ ùj Cö
8.	Küfþbi cþj ù aifü @iKù ~ù` êð	bi àùj üA ~üö
9.	cüU cþù ~ù` êð	cüUie cþø-üö
10.	@ù cüUaifü fülir^þaifþ	G cüUakifü bkiakø-üö
11.	ZùK j ü_epcüeü	ùZüZ @_i ðe üeüM ùj Cö
12.	ZùK Kè! fþcüeü	ùZüZ aWÿeüM ùj Cö
13.	cùK _üþfj üZþj üf QWÿ ù_ùWÿ	ücüZ _üþ[æùj üZ QŠø-iCö
14.	Zep]üepù ùL^üj üf QWÿ @iKù _Wþö	ùZie]eüü güLü QŠø-iC ö
15.	Zep@gü ^eüi þj Zö	ùZie @igü ^eüg ùj Cö
16.	ceþi eü_eü @iKù j` êð (aü ai Èü cü^ Kj «ð)	ücü@a i ü_ür (aü ai)ö
17.	büZþLiGaü UüŠ Qieþ@iKù LüZö þ	biZ LüAai ZŠüe _üÄg _Wþ
18.	ceþKAai K[ü ùj üf _LþepMieþj Zö	ücie Kj æù K[ü _[ee Mie ùj C ü
19.	@iMþi~ ceü j Zö _Pþi~ Qeü j Zö	@iMüe (ùZie) ga ~iC, _Qüe Qeü _Wèü
20.	@i üþcüüi @iKù ceþZö þ	@ihüXÿcüü üe j öüZie ceY ùj Cö
21.	Ci þieþ_ür^òZepUüŠ _Wþö(ahä\ür^ cZÿ)	I køüe _üYüüZü _üUüe _Wþ
22.	ZùK üNUþf üNüUü, ^ùj üf ü^Äþ _èMþiZ eAü!, biRþiZ eAü!	ùZüZ fiMé^ fiMéceþbòù_ ü\C[æö
23.	ceþ@Ki ü ùj üf ^èþfiMfü üfLüþ- fiMþZö, PèþfiMfü üfLüþfiMþZö	ücie @bòù_ fÿ fiMfü _eøfiMè Pè fiMfü _eøfiMéö
24.	aüüUwøieþbiMþj Zö þ	Uüwøü üPiUüe üZie Ria^ ~iCö

@Kf ü e! ü (@büg_ aP^)	I Wpü @ [ö
25. fül KpKüf _ül KpNüZü^Äñ	fül @Rüf _ül ^ ~iCö
26. ü~ü^Müf üZü^ @!üepa^pj Zö	ü~Cñ\MKëMüf üi \M @Šüe üNüÜö
27. Zük cePvöLC	üZie cj ücieüue ceY üj Cö
28. Zük P'ewö]üei	Zë_wëuj üÄ~iö
29. Zük Kfû_î^öeZü_î^öj ð	SüWj j ARüe üZie ceY üj Cö
30. j üZKpRäp_ au cëZö ð	j üZ Rb f'üÄ ceäë ö
31. j üGbüZpafü Qüe /]üf j üZpKeZö ð	biZ üairfö_üCg/]küe j üZ cieäëü
32. Zepögü j Güf I/üMü ^ëüi þ@üKü j Zö	üZie @ügü ^ëügü üj Cö
33. Zepafpbüwü ~üZö	üZie ak büwë~iCö
34. ZepMüMpWyaiMpaMZö	üZüZ aiN cüWp i ö
35. UŠpüÜë` ŠpüÜë j ü ~üZö ð	SüWj ai küe üZie ceY üj Cö
36. ZepüŠ MApëai Zö	üZüZ ŠüeMApëö
	([Šü R^Z @i üpüeiM)üj Cö
37. ZepÜš üj üf üj üf üf \þ-	üZü ZŠüe j k\ü büZ LëiÄ
büZpLëeþü biëþKeZü	aij üe Ke«é(ceY üj C)ö
38. ZepÜš Këü ü_üWj	üZü ZŠüe ü_üK _Wj
39. ZepÜš üPü_Kü]üëZö	üZü aiKqgüüf üj üÄ~iCö
40. Zük aWpüKüWj]üei	üZüZ \ëüeiMý ayü]üj Cö
41. Zepj üZpüMüMpQüWj QüWj @üKü ~üZö	üZie j üZüMüWjKÄ üj üÄ QŠë~iCö
42. ~Wj @üLë@!f ü @üKü j Zö ð	\Ä @üLë@Š üj üÄ~äö
43. ~Wj @üLë` Üü cëZö ð	\Ä @üLë` Üüceäö
44. ZÄ j Güf _f ü @fRü UüKieë-	Zë_á a Keö^_üeöceöWj üYöj ö
cëPffj @ü @üKü cëZö ð	
45. Zük K_üj üÜaÜü ceü_ÜpK ü^Zü	üZüZ K_üc~öaö öcguYKë^@«ö
46. Zük f@üepLÜ@üKü_ÜZü	üZüZ ci üYüue ü_üZöfj üe Kükü_Ü«ö
	(ZëWj üYü üj üÄ cüe)
47. ZepčšepaüfþK i q þj ÜüG ai!Zü	üZie cŠe aiKë
	aY LRëü aäüe aiŠ«ö
	(ZëWj üYü üj üÄ cüe)

(L) @bğü_ cęüj aü C_üđ

'Keþi'ci'cüe ~üj üKë@bğü_ \þi-üG, @tagyK i ük ZüKë@bğü_ cę c* Kelþü-iGö
 G[_üAñ@bğ_ üfukKëCi þ'ir (Pik Q_e) Zük ai üA \þ«ò I @bğü_ ü\A[äu üfuk @^þü
 (fiCWj) e _üYüMüUG j üZue] eð^y j üZue i üZÜöQYKëaWjüA i üZ [e _üYüaj e Keð^Äie
 i j ^cđaP^ Küj :-

"bMþi'þ cÄñ~\öüaüfþKeüQ aGüf i üüaüfþi ü aP^þü _ü'þ] üe ~üZö @ü A | eþ
 cŞüþ_ü'ð, WþceþcŞüþ_ü'ð CüZA ^ | þK ~üZö cüj ü' | þK ~üZö ceþüaüfþ ceþaP^þceþ
 UüŞ eAZö ceþIüV eÄZö aüewþüWüþj Zö üNwfþj Zö aQfþj Zö ceþüaüfþü^Añ ceþaP^þ
 ü^Añ aelþeþ~ üaüfþ ~ceþü~ NWj'þ \Lð'þeþüLð' þjZö cieþ'þeþþRü büwþZö @üLþWþj ü
 Keþü üj eie @üLð' þjZö @üÜ, @üüaüfþü aP^þNþjüü^Añ Rd Rd üj üZü ö

büf Lü büf Rò''..... AZýü\ö

IWþü büñke :

"bMair', cü~\öücie üaüfue, aP^ue, Gj üKë@bğü_ ü\AQöüZüa Züj ü Gj ö _üYë
 ]ie (Mie) üj Cö Gj ö A | eþcŞüe _üYö WëceþcŞüe _üYö CüZA ^\üKë~iC, c j ü'\üKë~iCö
 ücie üaüf, ücie aP^, ücie ZŞüe ej è ücie IVüe ej è aüew (fikëü) \CWjüj C, @Zö
 Li Wjüj Cö GAÜüücie üaüf ^ëj ñ ücie aP^ ^ëj ñ a j üe @imü I ~cü\azüa MXYö Gj üKë
 Ahö Keđ äü üfuke @üLð' þj Gj üKëcie äüKëC\yc Keđ äü üfuke j üZbüwö ücie @bğü_ Gj üKë
 @ü\ö ^ fiMë üi bfue LiC, bfue ej è Züe Rd Rd üj Cö

bfue Lü, bfue aü ''.... AZýü\ö

(M) aeü\au aP^ aü @igüaP^	IWþü @[ö
1. _ü þü _ü _ü, _ü þSö _ü	_ü Uö_@ üj C, _ü UöS@ üj Cö
2. üKüf _Zep]ü^ QZepj C	üKiküe _ZäuLkê] ^ue QZaCWö
3. @üþ'ieþ'üþbüwþZö	üZüZ aüei] Keđ äü üfuke UüY_Y büwö-iCö
4. üeARþcieü CRieþKeþZö þ	ü~YKö~äë aRd fiü Keäö
5. @üÜüüKü aGüf, ü^Añ@üÜü` fþ'üþü _ü, · þ^üZöaFü WüKþ_WþZö	aü _ü, üMüi üAñü üe ^üeLüKö üci' j @ö
6. ü~ü^ Müf üZü^ i eþi eð` fþ` þjZö	ü~CþüWjMüf i `kZü ckö
7. @üL @ceþj Zö þ	@l d @ce j @ (üNüðj @) ö
8. Zep_ü\ _Güe i GüfukþLUþü	üZie _ü\ _düe güj üfuk LU«ö
9. _ü þfukþK eð'ü KeþZö þ/aepi eü KeþZö þ _ü üfuk üZie EYüj üA ej üaö	

aeù\au aP^ au @igüaP^	IWpü @[ö
10. ^ pü P@iep_ü^òCLpüü	(üZü \beü) @i_ a i_ a üj Cö
11. cieþ@ieþaij ü büwü	(üZüZ) cieüKéüü fäuüfüKe aij ébüwö
12. SeþeþüüafþC\Zö	üZü büMye i ü~þüld üj Cö
13. i ZþeK Zep_ü\ LüUAZö þ	gZKéüZü_üüe LUüAaö
14. büf Lü büf Rö	bfue Lü, bfue ej ö
15. @icþK A«j @ü ci^ü eAZö þ Pöü eAZö þ	@icKéGcZöci^fäuþ Pj fäué

(N) 'Ke@ü-i_þZþ Ke@ü/(i Zy_-äüY Ke@ü)

Kij üe aqayüe @^ycüü^ i ü|j _Kig Küf,üi ^R K[iKé@i Zy ^ëj nüaüföügZie
c^üe agüi R^üAai CüYgyüe i Zy_äüY Ke[üG I Kj fäuG- "ücie Kj fäuK[ü@i Zy ^ëj nü
~\ò@i Zy j G üZüa..."

1. @üLó~üj `Üü ceþüZ	\A@üLó` Üüceþ~äö
2. Küfþbi çþj ü afü-üZ	bi äüj üA~äö
3. ceþü_üeþSöþcþüaÜü LüüZ	ücieþ_@ / Söþe ceY üj a ö
4. Zep_üj üKüÜü LüüZ	üZie_üü QAni Zy KeQö
5. ceþcüGüK	ücüZ ciZj eY üüih füMäö
6. cüK LüGaiüK @e^þ _üþüüK ai ZepçfZü^An	ücüZ LüAaiKé@^Üü_þaiKéaE ^ckö
7. cüK aiMþLüZö	ücüZ aiN LüAaö
8. @iReþi Küfþ_ÄüZ ü^An	@iRüücie i KüK_üj ä ^üj ó(cZy üj a)
9. ceþüMö_ü^öaüj~üZö þ	ücü_üAn_üYöMüü]üA ~äé (ücie cZy üj a)
10. ceþ_füü \üieþcþüaÜü LüüZ	ücie \AUüQ@üü cS LüAaö
11. @ü ciÜöaüfþü_eü afþüZ	G ciÜöakfþü_eöakö~äö
12. _üþüüK ai ZepçfZü^An	(ücüZ)_þaiKéaE ckä ^üj ö
13. cüK aiMþüaÜü ^Zö	ücüZ aiN LüAa ö
14. Zepçþ(^RüfüK üj üA[üf) üaÜü LüüZ	üZie cS LüAaö

(O) ü\azüü @igüaP^ bihü

Wcþbihüe abüüeKce @igüaü\ ü\aiü a%üüü\LüüKéck[üG ö Z^þeéGVüüe bq/
_RKKéü\au\aiüü^ i «Á üj üA ü\A[üü @igüaP^ C; üe KeüMfü ö

"@üe ^eþ ZA ~ëþü a\þöj ü eAfö þi üüü_üGüfö ZA Zep]éþKü, KüþpaKü j eö
QcþüG-b@üQcþüG Ki üZcüK aGai;ü\üfö þ cAnZepGALÜü-aiüüLüü\afZü, Lüüþ^üGKüþ

uaifþKeZüG -aP^þKeZüG; Zep~êþKücbKüf i üUü i ðþj C-i êêþj Cö ZA ~êþüU Müf
i eþj eð` fþ` üUüo ^ | þueþQ@üG _ir^cLþreüü ùLþ`eþeþu~ @üLþ` üUü, _üwþ`eþeþaKZþau`j d ,
cieþ`eþeþj üZþbüwüü ~ü i ðþKeZüG i êêþKeZüGö ZA cüK A«j ücür`ie, Pð`eö ZA ~ÄüK
~üZö þaGüf cüK ^icþKeZüþ- ^icþ`ü KeZüþ cÄñZepi eþeþL eGüZ i eþRüG eGüZö ~ü
ZepZüfKþu. Kþu^Äñ aüfKþauKþu^üAñ @üj eðQcþüG-b@ü QcþüG übimþLü, eimþLü ZüK
üküw` \_Zep`]ü^ QZep` Küf ZA KúGKedKfþ aAþgö. ceþaRüG ^üþu\ü\i þ üi aüKeþ\i þ
Zepüi üa KieþR i ðþ^ j Güf -i êêþ^ j Güf cüK _þþKeZüþ ü^Äñ _ . eþKeZüþ ü^Äñ Zep
j üMþü Vüü^ ^icþ]ueþZüþ~ü ...” AZýü\ö

I Wþü bñhúke

“@üe ^e! Zê~üj ü\üaü üÄñcür`i K Keþ[fêZüj ü _üAñ ZèüZie] ^ê@üC ge aKäKeð
cjü @üWý`e C>a Keþ Qüceð`eü Zük ücüwZ übimü\fö cüüZie _að`eþue \_RZ` ü\azü-
LüMþ`^iGKür`þ @ügüaP^ ùLQöZè~Cküc Küf üi j Küc i ` k üj aö Zèü~CñüWý~æüi AVö
Küc ^þzd jüi f üj aö @i _a i _a üj aö ZüZüC_üe üKü\Äö_KüC[æüüfúke @üLþ` Üê@üC,
cieæüKéC\ýc Keþ[æüüfúke jüZ büwö ~üüZie i cÉ Kü~þ cñ`agý i ` k Keæð Zèücü _Zö
Gbköbd bqöbúa eL[üü Zèü~Cñ/Ké~æüücü ^ic i ðY Keæð cüüZie gäcLüe-gäbRüe
@ai ü^ Keþ[æð ~ü,üZie üKöYi ð^Ä NUæ ^üj ö GüZ @üWý`e _þð_Rü C>aüe übim-eim
ü\A ücüwZ i «Ä KeQê cüüZüwZ]^, R^, üMü_, fl ü ^ü\üf ZèücüwZ Kúþ KóKke aAþgü
(cjéü) I Pcè aü\ýue ^üü KeüAae! üi aüKeæé! üZie c^aü, ü _eY ^ üj üf ZèücüwZ
@üü\ö _ . eæé`üj ö üZie SñWý`ai æüi i ü^ue ücür` ^ic ]eæé (@\_cür`Z Keæð) ~ü... AZýü\ö”

(P) Mē bñhú

WcþuFiKcüü^ üKüZK üL Zäe Mē bñhie _äüM Ke«ð`P~þüMüZKüre i |übüü _eð
Gjü @bð`ü^K @[Ké_Küg ^Keðaügh @[KéAwZ Küeö Gjö_Küe Mē bñhie _äüM-(1)
ü\au\aiü C>a üL Zäe, (2) ggüü üL Zäe Gaö (3) aügh _á wue Kü[ü_K[^ üL Zäe
ü\LäüKécükö @agý Zü^üüüL Zäe Mē bñhie @üwK Gaö@ücK ei _eAe Vieðð`üj üA[üGö
^cür`e GjöZü^üüüL Zäe bð`Übð`ÜC\üj eY \ðü~üAQö

(1) ü\au\aiü aRür`þI @^ýür`ý C>a üL Zäe

- 1. i üZþi ñw@ü-KKñWý, 2. i eþeþ` fþ- ^Wþü, 3. ` fþübüMþ- ceþ ü _üWý]@ñübüM,
- 4. KKñWýM~ü- ^eakö(_eþ), 5. _WöKKñWý - ^e akö(aükKü), 6. j ü_þ]éþ- Sþüü _üWý]@ñ
- übüM, 7. aüfþaj Kþ- _RKe _@ S@, 8. MñWý~@Sü, 9. Ww@ü übimþ- üQküü<ü akö 10.
- bÄ[Zü- Nñeð 11. Küü\üL@ü- j öi , 12. KUüL@ü- üQkö 13. gKfþübüMþ- aköag ü^ übim
- ~[ü- ^Wþü, K\kü,]L, \ü _AZýü\ö 14. aüfþ/ üaüfþ- i «ür` i «Zö 15. ü- _þSü@L^þðü
- aüN, 16. Kfþag üi ü^þ- Kk ag üi þü, 17. KfþS@üi ^þ- Kke S@, 18. uecþuecþ üPcþüPcþ

- @i á ü 19. Jí üi ^pNeWpfb- i á Üi ak, 20. ceicgü^p- Wpü / cZicö, 21. _üWjb...ü / aRiepb...ü - @ie_ë, 22. LŠpMün_üfbMün-@^y \ie Mü 23. cPKü^ö- cüA üc<öQ@ü, 24. üMüi ü i w@ü / Kí^pi w@ü - K@k ü_üXyQ@ü, 26. _fb_ë@ü- _üeiQ@ü, 27. LŠpLWp_LŠpaZü = üaü-üWyi dLyK · Ck (Gj ü @gbe i üuZ), 28. RfbLWpRfb_ü-ö= ü-üWyi dLyK · Ck (Gj ü gb i PK), 29. i ePü cü^ - C · Upcü^ = L á üe, 30. RfbNU@ü\ = aáj KeüAü\, 31. üKüf ü\ -LüK ü\ = GKü]K i dLyK _@ S@ ü\aiKéaecüMäu, 32. KífcüG / Kífkü = cj fú c\, KíPc |p cüGZíf@ cj fú c\, 33. i eMepei p= LRëü / f_ ei , 34. i é'ep` fb ei\_üep` fb= _Zái «ü^ -K^yü i «ü^ö

(2) gòü üL Zäe

1. RiRü= ügüAaü, 2. ^ücp^icp= LüAaü, 3. Uë á p= Mkü / MŠü_üKüü^aü, 4. C_ë= ü_üWpü / i ŠüAaü / eüŠaü, 5. · 'ü· = · fäü, 6. RRë= Rë, 7. ücAñ= _üYö (Mü]üAaü- ^ük^ü- _üY), 8. üKüKü= KKVü, 9. acñ = üMüë 10. ücñ= üQk 11. \äë= \q / I üe, 12. jü (aü äe i jZ) = ^@üMec, 13) cü^ö= _üYö(_Aaü_üYö_Lük biZe üZüeiYö_üY), 14. üPüPü= ü-ü^üw, 15. Wüü= V@üj aü

(3) aügh _á wüe Kü[ü_K[^ üL Zäe

"Keüpf@ü üKeüpc aepRü _epÜiG aepi üGaiö GeüpcZüK LepüŠKp` epëö aepë@üepcCü |pëpü^epüAñö gepfue cëpGñ LepR@ü LepR@ü LiepiGaiö" (37)

Wcpbihüe @[ö - "Kf@üK aRü _ÜiG ai üGaiö GZüK LüŠKp` ëöaep@üepcCü |p ü^Aö gfüepcGñLR@ü LR@ü LüGaiö"

I Wpü biaü[è "af@üKë_@igük _Üüe ai üAaü ö ZüKëLüŠ üj üf aüej ü cüü ü\üü ^üj öö gkü af@üe @üMüe ü\LüA ü\LüA ZüKë^ ü\A LüAaüö"

ZZüü _Küee Më bihüKé fl y Küf RYü-üG ü~, G[üe ayajZ Më bihü üL Zäe _üZyK g±üe üKagk Kär 'ep' i ü-üM Keü^R bihüKé@üj ëöMj y I \üaä Keü-üAQö Këké ü\Züü üL Zäe Gaö gòü üL Zäe ayajZ Më bihüe g±MüK _äð^q ðeZö

G i cÉ bihüZü K @üüfP^ie@EÁ _Züdcü^ j G ü~, aüfMüy C_LŠüe aüi Keüüi [äu WcpR^üMüAü c±üe _PkZ K[Z bihüe GK ÉZ^ üagü ej Qöö G_eküi öfMü@ küe aüi Keü[äu WcpRiZö ~jüdbë MYü, MŠü, _üY @ü\öRiZë üfüKcüü^ Gj öbihüKéj ö^Re biaë @ü\ü^ _äü^ ^cü« ayajie Keüüi Q«ö @ k üb\üe KQöbðZü @agü ej Qö üj üf, i ücMK biaüe ü\Lüf WcpRiZö c±üe G i cÉ @ küe ayajZ üj C[äu g±iakü _äd i cü^ö Gj \Áëë Wcp bihüKé I Wpüe GK ag ZpR^ üMüAüe (_ädZü 30 fl eë@]K i dLyK) üfüKue K[Z bihü aü R^RiZüü bihü eü_ Mj Y Keü-üA_üeö Gj öbihüKé 'Wcp_äK' ^cüe ^icZ Keäu @]K

_ai wK uj aö aLMQ IWpü bihü I üfukcLü CWä_äKZ cæue ü~_eò (K[Z_äKZ) i µKö
 ej@üi QöVKpüi j_ö edWcp_äKZ cæ \ü^ @_bäg bihüei Áüj üA Wcpufikcú^u cLüe _PKZ
 üj üA @üi Qö i üküü, gae, üj ü, KA bihü bköGj üe cæ ÉZ«@ f_üüj üA_üef @üc i ´üü^e
 @Ác ZüfKüue i Ü^Z Keäuue üKöYi ö@i äüü üj üA ^_üue ö KæüKöYi ö@üüfPZ bihü /
 i üj ZykéZüre _ü\gK cü^K bihüe f_ë @üüüue i Mj Z[ü i äK^ Keäu @]K i j R üairfö
 @«üeiÁäd üI Züre _cüyZ üj üAQöö

_ü\UüKü:

1. i üj è (W.) aüi è\ a - 1992, 'bihü amü^e ei_üeL', ü` Ši p_äi eji p KUK, _é 1
2. cj_ü_üZä (W.) LüMgë I _üUfþ (W.) agß_e -1985, 'KiaýK bihü', @üfúGWP_äi övp
 jüCi þ ^@üaRüe, KUK _é
3. _üXj, (W.) üaYüü]a-1988, IWpü bihüe ei_Z ß KUK ÁëW þüÁüep KUK, _é-1
4. i üj è (W.) aüi è\ a - 1992, bihü amü^e ei_üeL, ü` Ši p_äi eji p aü^ü\ ajüeu,
 KUK, _é1
5. ZüZä, _é3
6. ZüZä, _é4
7. ZüZä, _é4
8. ZüZä, _é5
9.]k, üMüüfuk ajüeu-1996, 'bihüüE _ePd', IWpü eüRý _üVý _ÉK _Yd^ I
 _Kig^ i öi ü, bæü^gë, _é 73
10. ZüZä, _é33-34
11.]k (W.) üMüfK ajüeu - 2004, 'bihüüE _ePd', IWpü eüRý _üVý _ÉK _Yd^ I
 _Kig^ i öi ü, bæü^gë, _é 33/34
12. i üj è (W.) ^üeiüY-1995, '_äPü^ büeZüid i üj Zý', aüYüei_ü, aüüiaRüe,
 KUK-2, _é3
13.]k (W.) üMüfK ajüeu - 2004, 'bihüüE _ePd', IWpü eüRý _üVý _ÉK _Yd^ I
 _Kig^ i öi ü, bæü^gë, _é 84-85
14. _äü^, (W.) geZ P|äl @^yü^y üfLKcŠkü- 1995, 'IWpü ayüKeY'(8c, 9c I
 10c ügYü ^cù«), cæcK gü ü_eh\, IWpü, KUK, _é 4
15. Zä üVü, (W.) _ä f Kcúe, 'i f_ëü IWpü g±üKü', IWpü i üj Zý GKüWcú,
 bæü^gë- _é 340-341
16. _üXj, (W.) üaYü cü]a-1988, 'IWpü bihüe ei_Z ß, KUK ÁëW þüÁüep, KUK,
 _é168-173ö
17. ü~üü _äüM\ - 1991, üKügfü bihüe i öi ö _ePd, üKügk i üj Zý GKüWcú,
 UüfúMvý _é29ö

18. _ũUf, (W.) _ecĩ^ Ĩ, 2005 'ũ\gĕũ bihũ _ĕđ Y _ĒKũ', @ũ\ũũũ ũ bihũ I i ũj ŽY GKũWcũ, @ũ\ũũũ ũ _Wĕũ, bũũ^gĕ, _é 19-21
19. cĭũ_ũZũ (W.) LũMgĕ-1976, 'ũI ũũ kũd I Wĕũ', I Wĕũ eũRy _ũVy _ĒK _ŕd^ I _Kũg^ i ũi ũ, bũũ^gĕ _é118-128ũ
20. aĕũ, (W.) ũũkũMũũđ -1991, 'ũKũgĭfũ bihũe i ũl ō _ePd', (_đũM\ ũ~ũhũ), ũKũgĭfũ ũj ŽY GKũWcũ, UũfũMũVy _ũKĭK[^
21. ZũZũ, _ũKĭK[^
22. \ũi , i ^ũZk i ũ (j ^ĕĩ^ _đ ũ\ ũ_ũYũe - UũKũKũe), Ēũcũ gũ ũĒeũ_ũ^ Ĩ i eĒZũ, eũcPeZ cĩ^ i , MũZũũ_đ , ũMũeL_ē - 2008ũ
23. aĕũ, (W.) ũũkũMũũđ -1991, 'ũKũgĭfũ bihũe i ũl ō _ePd', (_đũM\ ũ~ũhũ), ũKũgĭfũ ũj ŽY GKũWcũ, UũfũMũVy _ũKĭK[^
24. _ũXũ (W.) ũaYũcũ]a-1988, 'I Wĕũ bihũe eũ_Z B ^ĕ ÁũWy ũÁũe, KUK , _é168-173
25. cZK K i MĕũZ
26. ũ~ũhũ, _đũM\ -1991, 'ũKũgĭfũ bihũe i ũl ō _ePd', ũKũgĭfũ ũKũgĭfũ ũj ŽY GKũWcũ, UũfũMũVy _é 34
27. cĩ^ Ĩ i Vĕ ũl Zũũũ ũ-2000, 'Wcĭbihũe ũfũKcĕđ a^gũ i ũj ŽY I i ũÁZũ_eh\, ZcWĕS (KŠcũk), _é- 14, 15, 22, 23, 25, 47, 48, 57, 58, 68, 69, 73, 74, 82, 83, 102, 105, 106, 111, 112, 114, 120, 121, 123, 132, 135, 145, 151, 156, 157, 172, 173, 176, 177, 191, 192, 197, 198, 210, 211, 216, 217, 218, 223 Vĩeđ227, 242 Vĩeđ244 I 255ũ
28. ĩk (W.) ũMũfũK aĭũeũ- 1996, 'bihũgũĒ _ePd', I Wĕũ eũRy _ũVy _ĒK _ŕd^ I _Kũg^ i ũi ũ, bũũ^gĕ, _é33-34
29. ^ Ĩ gĕũ, _ŠZ gũ ũMũ_ũ^ũ[- 1927, 'I Wĕũ bihũZ B cŁaŠ
30. ZũũMũ, eũcP;ũ Ĩ @^yĕũũ^ - 2006, 'I Wĕũ aũKũeY', cĩcĕk gũ ũ_eh\, KUK, _é 42
31. hWỹũ, (W.) ^ Ĩ ĩj -2001, 'aĭ Zĭ Wĕũ aũKũeY', i Zy^ũeũdY aKĭÁũe, aũ^ũ\ aĭũeũ, KUK-2, _é 226
32. ZũũMũ, eũcP;ũ Ĩ @^yĕũũ^ -2006, I Wĕũ aũKũeY, cĩcĕk gũ ũ_eh\, KUK, _é-172
33. ZũũMũ, eũcP;ũ Ĩ @^yĕũũ^ -2006, I Wĕũ aũKũeY, cĩcĕk gũ ũ_eh\, KUK, _é-179
34. ZũũMũ, eũcP;ũ Ĩ @^yĕũũ^ -2006, 'I Wĕũ aũKũeY', cĩcĕk gũ ũ_eh\, KUK, _é151
35. ĩk, (W.) ũMũfũK aĭũeũ-1996, 'bihũgũĒ _ePd', I Wĕũ eũRy _ũVy _ĒK _ŕd^ I _Kũg^ i ũi ũ, bũũ^gĕ, _é 73ũ
36. ũ~ũhũ, _đũM\ -1991 'ũKũgĭfũ bihũe i ũl ō _ePd, ũKũgĭfũ ũj ŽY GKũWcũ, UũfũMũVy aFũũe, _é 39
37. cĩ^ Ĩ i Vĕ ũl Zũũũ ũ-2007, 'j ĩ cĩeũf Kũj ' ũK Ĩ ĩi ũj ŽY GKũWcũ, ^ũ\ũfũ , _é 38

ù _ c _ eàz \ ù WcpùfùKi ùj Žý

'i êùbG^þ gðei ùj Žý _ZKù (_ùK^ _è, RMZi òj _è) cìrcùe _KìgZ @Ì ùKùZùJàMÌ
I KaZùKèaù\ju\ùf Wcp_ùKŽùe ùKòYi òi R^gùk i ùj Žý (Creative Literature) i ÁùKeù-ùA_ùeò
^ùj óò ~M~M]eògd ù-ùl ù I aKgZ i cìRVùeèaQðÙùjùA aYRwf AfùKùe ai ai Keò
ej [ùf ùj ñcYh Rúa^e j hèabù\, i ðNhòl i ðNùZ i 'kZ aj èi il èZò il ài ù ' \^gùk bíauàAMKè
c^ WcpùfùK ^Re ùcòLK i ùj Žý bZùe i `kZùe i j PZŽ Keù_ùe[ùkòò _Xj_ùe _Xjù~Cñ
ùfùKMùZ, ùfùKùqò ùfùKK [ùaùK [ùò ùfùKMù[ù, ^ù\èùaùLi^èAZyù\WcpR^ùMùÁùe_ùeùeK
ùcòLK]ùeùe a òej QòZùj ùj òùì cù^u @cifý^ùò ùfùKi ùj Žý ò G _eà_ùe WcpR^ùMùÁù
c^ùe _PkZ ùi jòì cù ùcòLK i ùj Žý i mùe ^ùe Pyò Keù-ùAÒò

(K) ùfùKi ùj Žýe i òù

"_ùZýK i òÀZè ckei_ùfùKi òÀZòl _ùZýK i ùj Žýe ckei_ùfùKi ùj Žý" ò⁽¹⁾ i ù]ùeY
R^Zùe i Ì, \èL, j hèabù\beù Rúa^e bíauàAM _Kìge cìrc ùj CQòùfùKi ùj Žý ù "ùfùK
i ùj Žý cYhe K [ùj òKèj ù Zùre ^Zùðèù Rúa^e j i -Kù!, i Ì-ùèL, @gi I ùÈ\ùe G i ùj Žý
@^è-èZ, i aèKìke ùfùKi ùj Žýùe Rúa^ j òì aùù_èZù_ùy, ^èðY ^èj ñù ùi VòZ Bàù_ècù[è
ay~^ù ^ùj ò @Qò^Zùðèù Rúa^e ayùajùeK Z [ùaùÈa Rúa^P~jùèùC Zùre i gù Kùj ùYù, i Ì-
ùèL, j ùò fùbe i j R PZáùr"⁽²⁾ C^èj j àde ÈZùÇi ðèbèyqòj òùfùKi ùj Žý ù Gj ù ùKÇù^ùZò
@ù\gè MWPùkKùc^ùe @ia; ùj ùA eùj ^ùj òù i Áùc^ùe ^ù [ùG eP^ùcìrcùe @ce ùj ùA~èùe
eiRi K Rùmù ù, ^ùC_ùbùqù Vùe [ùG _Áù_ùhKZùù\àùe @bù_ùù "Gj òì ùj Žý ùKòYi ò^YÁ
]eùàSù^ùZò^ùdce aS^ ^èj ñù aèòj Mùkùc^e cKkù bíaeùgòGj ùe ùgÁ i mù ùGj ùe ahdàÈè
bZùe RùZòl @RùZòKQòàùeY ^ùj òù ùKòYi òajùj aS^ aù ^ùZò^ùdce Gj ùe ei_ ^ùèZ ^èj ñù
@aèZ ei_ _eè ð Gj ùe i aùgÁ geùe]còl Gj ùe i wùZ j èùì ù_fajùè GK ùcòK _KÁ
cù^ùŠ ù"⁽³⁾ ùfùKùù^e @`è« M«ùNe ùj ùA [èù ùj Zè Gj ù ùfùKù\ ù ùZùaaòùfùKaè e
@ù]ùeùe Gj ù @ù\ò @_èèhd ^èj ñ ùKak bYZùaj ù^, aèù\aj ù^ ù "Rúa^e @i f eùj ù, mùZò
_eR^ _eò@i f i ùj ù bíauè ~M ~M]eòùfùKi ùj Žý i \ù Z_è ù R^ùù _àYe aù fy ccZù,
_Xðùe j àdùuAM, gðej àde ùKòZg k I P kZù, _àùYe @^bZò Kc^èZ gùc i ù] Ke CÝùc
@ùuAMùe ùfùKi ùj Žýe @ùcòMVZ ù Gj ù KùkRdùùGj ùù~_eiPè _èùZ^, ùi j_èò^Zý^Z^ùr"⁽⁴⁾
ùfùK i ùj Žýe i Áù i aùù @mùZò i Áù ^Re Z^ù i Áùc^ùe ^RKèj Rúa ù\A ù~Cñ/òaj fù^
ùj ùA~ùA _ècùcùG bkòùfùK j àdùe ^Re @ùì ^ RcùA eùL Zùre ^ùùfùKi ùj Žý ù

(L) _Kùe ùb\

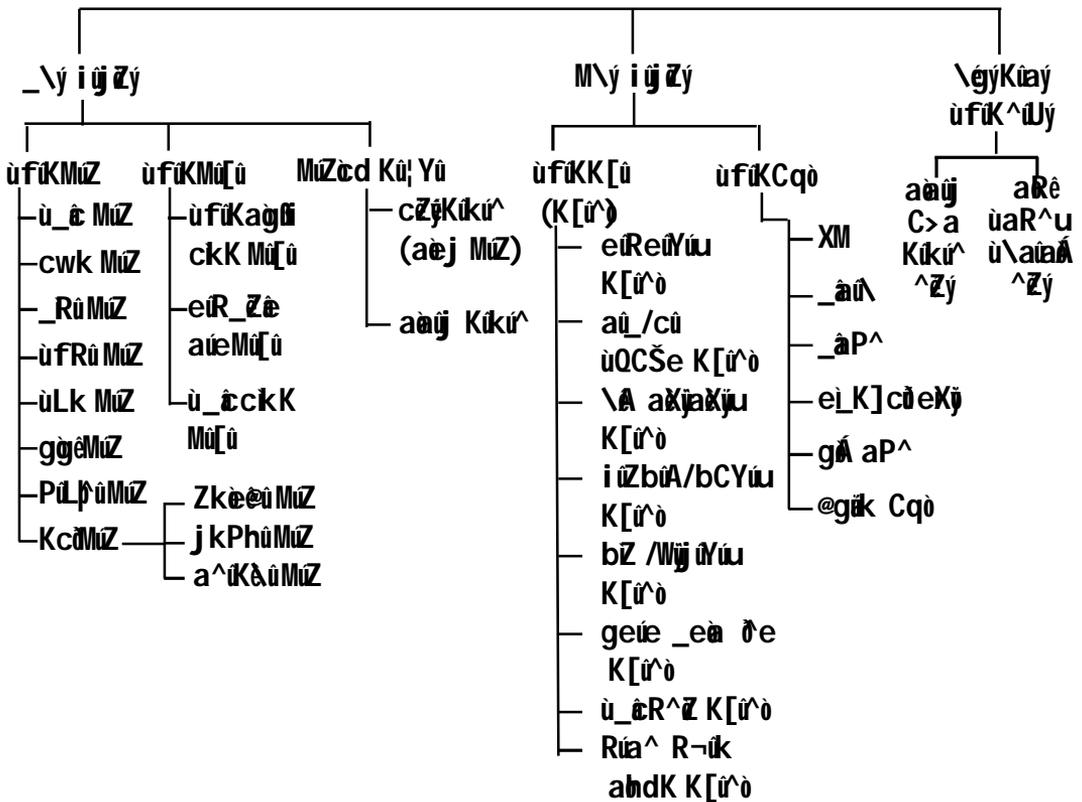
WcpR^ùMùÁùe ù\^; ð Kcùl Zà]cò]ùeYù, ùfùKaùgbi Gaù@^yù^y ùfùKù ee _eù e
@Zòayù_K ùj ùA [èù ùj Zèùì cù^u ùcòLK i ùj Žý c^ i cù ùj aù i ùwi ùw aj èù ù abq ùj ùAÒò

ajew I ajèi e i cùj ùe, WcpùcòLK i ùj žý ùaPžýcd a%àkúe GK i ùeÉZ A!ā ^èü @üwK MV^ _eò_ùJú Gaō ayaj ùe \ÁeéGj úKèi ðZü ZðòbùMùe abq Kei-ùA_ùe:-

1. M\ý - K[í'ò(Kùj úYú)/CqòùaPžý, _àù\, _àP^ AZýùò
2. _\ý - MüZ I Mü[ù AZýùò
3. \éý Kúay aù ùfùK^ùJý

i ùcMk bùa WcpùfùK i ùj žýe abð\abúàKè ^cù ÜGK i ùeYú c^ùe _Kùg Kei-ùAQò

WcpùfùKi ùj žý: i ùeYú

WcpùfùKMüZ

cYh Èbúazü i wüZ _àü @]K«RùYàùKècùkKò_èPù^ cYhe ùcòLK _Kùgbwú _\ýcK [í'ù, M\ýcK ^èj üü "èüÜü üRi ð_èpì ^µ bkòbùhúazpùhùe R^àZùkcd i ðMüZ i j ž i ò_è üaùfòKÌ^ù KeòKj «òü- bñù _èYj ú^ aùKýue @ùe_ ^ ùj úA _èYcd i wüZ c^ùe R^fùò Keò_ùe[üG í'"]⁽⁵⁾ G \Áeé_ [èùe ùKòY i òR^ùMùÁùe ùfùKi ùj žý c^ùe ùfùKMüZe @^è_ i žò

ù\Laikécük^uj öú biaùe @]ie ùj úA i ú]ieY cYh ù~ùZuàk Zìre j Ìde @üaMKé^Re
_iebühK g±Mze @igäùe KeüMüA CüV, Zij üKé@üc ùfükMüz Kj [iCüGj òèbàýqùj úA_üe
ù_ü-_Yde C ük Zew; ùj úA_üe j Ìd c±ue fKküdZ ej ò_üé^ [äu ay[ü I üa^üie ZüZfù
\üNöüi Gaö@Q_ù üKüj ö ùfükMüz c±ue _iŠZý @ü_ I ü@üaM, @üa\^e @ü] Ky ej [iG ü
Gj ie aüly Zük-fd @Zö i ek ùj úA [äu ùj ZéGj üKé i ú]ieY ùfük MüAaüe üKöY i ö@i äüü
ùj úA^ [iG ü Q | , @kuie bkögüEüd ^dc \üü @ia; ùj úA^ [üf i q ü Gj ü ei_KI , C_cü Z [ü
^ | ^ Zü K cifyüaü] e @` è« M«üNe ü

@Zöi üüi üj ù cYhu j Ìde @^bZöZ [ü@üaM, ^Ä_U biaùe @bàýq ùj aie GK]ieü
ùj CQüüfükMüz üMüz üKak ü~ @ü^ | Cfäi cd i cdüe Mü^ Keü~üA [iG Zij ü^ej ü ùfükMuze
czöü aej ahü\ üaük c± Qüü[iG ü

ùfükMüzze C_ i _ü ^ü ügkü KküçK; KkéGj ü ^j üZöi ek ü biaë Mü_ü~j ej [äu i ü B
Gj ie biüü @ü\ü Rük aü Kä ^ëj üü ùfükMüzze ÉeI_ i ö_Küe Káj ü~iG ü~ "ùfükMüz ùj CQö
ùfüküa\, gZéégZKéGj ie MZüü GK ~Me ^e^üü _aR, _aRüü \üü gö Z, \üI Z j @«üü G
]ieü @aZüü _Zö~Müe Gj ü _eä Z I _eä; Z j G ü" (6)

cYh Rúa^e @i f _Zzàüe^e i ü[K Zkü ùj fù ùfükMüz ü "Müz j ÌdüaMe g±aj ä
ej_ü@^y^ic i üj Zý üZj üe Rúa^e ^LY PZä@uZ [iG üc^e @üaM @_ZýügZ büa ü~ùZuàk
Kk _ä^ KeüCQkò_üWý üi üZuàk Zij ü@ü_ @ü_ MüZ ùj úA_üWý" (7)

cYh ^RPZé igüe _KZe @^ü y ügübieüRüe biaaj K ùj úA Zie j Ìd K | eeSeüü [äu
biaüaMKé ü~Cüaüüed ei_ ü\fü, Zij üj üMüz ü "aieYýK _eüage üi ü | ~j @ü\cür^a j Ìdüe
ü~CübiaüaM i ÄKeüfü, Zij ü bia_Kige _[c cürc eü_ _Kügüü Keüfü KaZüe ü EZPKé
@ia ö , i ü~jüüd I i ~jüÉ Kk^üüü SeYie c]é aZü^, \M« aÉüez @eYýüü, aj we KR^
@ü\icYhe c^ I j ÌdKé_biaZ Keüfüü Zìre _fKZ bia i üü~ùZuàk @üZä_Küg_üAüC\yc
KeüüKaZüe aÉüez aI j üü\AQöZüKé_ü[c @igüü" (8)

ùfükMüz i aüü@bò_üd ej Z; CüYgy aj ü^ ü Rúa^e K [ü Kj éKj äü i MüZ MüA CV[iG ü
"ùfükRúa^e j i -Kü|e @^bZöI @bmZü G [üe _KUZ ùj úA [iG ü ùfükMüz _YöRúa^aüü,
Kkü i aÉ ^ëj üü" (9)

WcpüfükMüzMwKé MüZe üNihü \ I _eüahY ügkü \Äé aböü^üüe abüR^
Keü~üA_üeö ~[ü:-

(1) WüfþùLA:

WüfþùLAüe, WüfþùLAüe
 @icþLiGùf RicþLiGùf
     _KüGùf Uüj üKþ
 Ai è aQep] ecþKecþi ð epçidüKþWüKþ
 i ðie cüclüKüG aAfö_üUþü üKüZKþ] ep
 @üM eRü aüR Küfü Püþü ^üwp_ëþ
 @üM ü\fü MþþMj ^ü_üQ ü\fü Püþü
 Püþü ^ü cüMþfüMþfü] ^üe (2[e)
 cKüþa;ü Nüþü, cKüþa;ü Nüþü
     cepWüfþùLAüe ü1ü
 WüfþùLAüe
 çj èðaiRföKüf
 @üüe] ünþü j üü_Wü Mfö
 @üüe çj èþü
 eRüK übUfü üaüf, eRüK übUfü üaüf
     cepWüfþùLAüe ü2ü

(2) ei epüKfö:

ei epüKföe
 ei e ei þüKüe] ü^þ f Kü þü
 Li þKeüj üþü ü\üZ Kü^e `üi þü
 Kü^e `üi þüKüe j Rð i ð~þü
 j üZ [üf Rëü çé ö^üMe
 ~èM ~èM [èü
     ei ~ü· fþ-ü üe ü

(3) P_KeüÜö

AUü AUü AUü, P_KeüÜö
     Zec^þKüf eüZüK CVü, P_KeüÜö
 _fiGai cüfcüü, P_KeüÜö
     Küþü WüKföeüZö üMü P_KeüÜö
 M-ü_üQ_üQ_üMö üMü P_KeüÜö

(4) RiA`f:

RiA`fue, @ij ü RiA`f
 \@ufoZ \ö_iafo
 aZöföMü@üP]üMjüK]üMjü
 RiA`fue, @ij ü RiA`f
 üXjüföüK cöj eü NWjü

(5) RücWüfö

C_e Cj z MüZUäe RiA`f a\küe 'RücWüföi ü~üM KeüMü^ Keü~üA_üe ü

(6) UüvüvüvüUüvüvüLü ü

Müdk: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 ]^ü\füj eü ü^ü\ cü ü
 _ük@ü: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 Müdk: @üW @ü^üafü\ cü ü
 _ük@ü: UüvüvüvüUüvüvüLü ü
 xxxxx

'UüvüvüvüUüvüvüLü ü....'GK j üi y ei ücK fNüi wüZ ü Gj üKüMüdk ck ahd i ü~üR^ü
 KeüMüA Püf[äü üäuk _ük@ü _Zö_ü\ üghüe 'UüvüvüvüUüvüvüLü ü' üäüföMüA _ü\ cüüA [üG ü
 cšüe @l auk [äü üj ZüüQüü üLüü _üe[äü Q^Q^@ü adi e Keüü S@KéFl y Keü'Uüvüvüvü
 Uüvüvüvü ü bküüNüü\ i ü~üRZ üj üA [üG ü _Zö_ü\üe \gUög± euj Gaö üNüü\ i j z j ö
 _ü\ _eY üj üA [üG ü üNüü\ _e _éü_éü @äe öj öGj MüZe äüghZüGj ö] eYe MüZKeü ü] üeYZü
 \üNöK [^Kü/Mü[ü cSäre i ü~üM Keü~üA [üG ü

(7) ei eüvüvüvü

Müdk: j üe MüMüf üceü,ei eüvüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvüvü
 Müdk: Vö KòucARük \Méüüüü
 ü _üMjüK bü! fü _eü, ei eüvüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvüvü
 Müdk: i f_ MÖe üKeü, ei eüvüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvüvü
 Müdk: WöüücARük \Méüüüü
 eüü → CfüGfü _eü, ei eüvüvüvü
 _ük@ü: [ZüvZüvüvü Zöüü Lü üep] üvüvüvü

GVüe aüwpeü Éü üfikKéaüe ücXij i j ž Gaō Zírē f´ü güXijKé ü\j üe GKü]K ü` e KeüMüüA üj üA \_üü XwKéaküüüceüü \_KüAaü \_aüüü üXKé\CWüe @ü^K i ü`üe aSü-üA [üü K[ü i j ž i ü e büa C_üüü\A a%üü Keü-üA@üü

VKpüi j bküüfikKaüüWwü Éü üfikKéi f_ MQüe fMü-üA [üü 'üKeü (üMüUG aüCüge i ü) i j ž Zk^ü Keüüü _üüZü ü\j Kéi ü]üeY güXij f´ü üVwüe UwüAfü bküü\üj[üG üaüfö a%üü Keüüüe @ZüPc}üe C_üü@küüe @aZüeYü Keüüü

MüZe _Zü ü\ üghüe _üküü üNüüü \ büaüe @üaé üKeü[üü \ '[ZéþZéþüü Züþüü Lú üep]üwüü @ZüPc}üe eü_K]cü @büyqüü '[ZéþZéþüü _UüüKak güZü]é CüYgyüe i ü~üRZ, G[üe Lúü þ_üi wK @[ü KQü^üj üü Z[ü üüfikMüZüe Gbküü[ü^ [üü _\MüüKé c^ MeZüBej[üG ü MüZ c^üe üfikKaüGK ~üZü aü]üwüüe cSé üLüü ü i j ž Zírē C üw aüü üR ~MkKé@üj eü\AUüüLüü ü i j ž Zk^ü Keü'Züþüü Lú üep]üwüü üaüföMüZ MüAQüü

(8) üFRüMüþ('üFRü _\ i ü~üRZ MüZ)

WcpùfikMüZ büZüe 'üFRü üMüUG '· Lþüü MüZ ü'· Lþüüe @[ü'· LYüü Z[ü· LüLüAaü aý~^ ü K[üüüüe aügh KeüGjüe C_üü ^ü Keü-üA[iG ü K[üüé K[üaÉKéctü Lúüü bkü]e^@ü-üA Zírēüe C_üüü ž aüüd aj büZ Pü e~K _\ MÜKé'· Lþüü @üLüü \üü-üAQüü

Wcpüüüüe \AUüüKüKé@]üü· _üü QWüA üi j üü· _üüe _eÆeKéaüSü\üüMüf ZírKé 'üFRü Kjúü-üG ü MüZe _ea ü PeY I _ea ü _cüü ~[ü 'üfüj eþüA', 'üfj ü-ü AZüüü g±eé'üFRü ('üA~üü @üüe) aýaj ž üj aüe _eüf I ž j Gó j üü I @üü üKüZK büeZüü @ü-üü büüüe 'ü^' (ü^aü) Ké'üf' Kjúü-üA[iG ü _üüü^ @_büü büüüe c^ 'üfj ü/ 'üfj þ ü^aü @[üe aýaj ž ö G \Äeé'üFRü' g± WcpMüZüe 'üA~üü @üüe aýaj ž üj üA[iG ü

@üü· LþüüMüZ bküüFRüMüZ c^ MüüK I _üküü Cbdu C\üüüe C_üüü ž üj üA[iG ü @agü _üküü]eüü _üüMüü^ aü SUZ[üüü] Kaü Zbüe @üagüKZü ^[üG ü GYüüüZüü c^eé ü~üKj üRüY aýqüü _üküü]eüüüe üGj ü` küe MüüK/K[K GaüüüZüüe _eÆe büa aüüüü Z[üü c^üü i üü ž üj üA[iG ü ZYüüüü eüüü cÉü _I üe @üj eüC_üüüMüü üj üACV[üG ü

üNüüü _UüüZüüPeY agüü üGjüe _[üü PeY 10]þüü@ü e, \Züüü PeY 10]þüü@ü e I ZZüü PeY 7]þüü@ü e agüü üj üA[iG ü MüZe _üüü üe MüüK GjúüKéaüüfö üeüü _üüe _üküü üKak 'üFRü üfüj eþüA üfj Rüü, 'üFRü üfüj eþc^üüfj Rüü' aü 'üFRü üfüj üe üfj Rüü' üaüfö üNüüü]e[üGü

_Züü _üüe \AUüü ü\ eü [üG ü i ü]üeYZüü _[üü _üüüe 12Uü]þüü@ü e [üüüaüü \Züüü _üüüe 19eé22Uü ~üü«]þüü@ü e eLüMüZ eP^ü Keü-üA[iG ü Gjúüe aýZKüüe _[üü _üüüe 18]þüü@ü e Gaüü \Züüü _üüüe 28]þüü@ü e _~üü« eü [üüü f I y Keü-üG ü ^Yüü i üLüK @ü e ^üüü ^ [üüü j ZéGj üKéüüüüe e _üüüü eü üaüüföZayq Keü-üA_üüe ü^üüüe üFRü MüZeüKQüü _\ @aZüeYü Keü-üAQüü-

KSciKe WcjuFiKi iAZo

MüdK: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü
ùfRü ù^AüMü i cü KkÜj
Wcü Mföj Keü

_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü

MüdK: Ai eëMwü _eüK _Wüü
Leü· ecüi Qd'ü _WföüMü]üwWüèKwüü

_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü ü 1 ü

MüdK: ùfRü ^üAüMü Ki öKüUö cç'ö d'ü @üwUö

_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfARü

MüdK: C_eëWwüe aei ü ZfüK GAföü` ü_fü
cAñKé'äüU Gua NeuK ~üZ üMü füüUüK Wöü
ce üfKcüü^ üPZfü öü 2 ü

_ük@ü: ùfRü ùfj epc^üfj Rü

MüdK: ùfRü ù^AüMü KPü aü\ f
ce Qd'ü Lü Kü\ f

MüdK: _ü^öceüMföCKfë aKfë
ZA i - i - üaüf @ü ^üAñ\äüü
Piaü\ üa Kkëëöü 3 ü

_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj Rü

MüdK: ùfRü ^üAñüMü QiGüf Qü^ö
ce MWüMfö_ü^ö

_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj ü-ü ö

MüdK: _ü^öceüMföCKfë aKfë
cAñ@\ eiZüüaüf ~üAñ' ^éüMü
ZA bü'üe üa Kkëëöü 4 ü

_ük@ü: ùfRü ùfuj üe ùfj Rü

MüdK: ùfRü ^üAñüMü aie ae^
ce \öüK i e^ ö

_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü

MüdK: Zf@ü _üÜüK Vüü^ -Vüü^ a'ü^
eü'ü cü-üK bü'ü ü^füaüf
Mü~üK K'ü^ öü 5 ü

_ük@ü: ùfRü ùfuj epc^üfj Rü

MüdK: ùfRü ^üAñüMü ùfRieöbüe
cepc^Müj ~üüe ö

_ük@ü: ùfRü ùfuj epüA ùfj Rü

xxxxx

@uifupY Kuj uYue RuY Nui oRiZe _@ Gaõ KŞ RiZe S@ cæue u_c aõuj i dNUZ
uj uA [õu ahd a%ãZ u_@e ^ic 'að'eir' Gaõ S@e ^ic 'Weirf^p uui \ej n_çc _Yd `igüe
aúSuj uA ~uA [õu ahdKèufuKkaMudK Gj oMiZue a%ãu Keõõu ^cõe Zij ue Kõõ@õg C; ue
Kei-uAQò:-

- MudK : Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp
^q Wp ^q Wp K; ^] úwWp
- _ük@ú: Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp
- MudK : \õu I \õu I \õu aõ'eú KúG
- _ük@ú: Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp
- MudK : ^e õMü ^e õMü ^e õWeirf^pKúG
- _ük@ú: Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp
- MudK : Ze @L@iepcf uj ú
úKúZ úKúZ cfKúG
- _ük@ú: Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp
- MudK : NeúK @új ú \õu aõ'eú KúG
- _ük@ú: ^q Wp ^q Wp K; ^] úwWp
- MudK : NeúK ~úG ú^AnüMü ^e õWeirf^pKúG
- _ük@ú: ^q Wp ^q Wp K; ^] wWp
Ai Kò^q pVpùZAI ò^q Wp

xxxxx

(10) Kf@Wp euj õõõN^ú\:

@^yúy · Lpü Miz bkõGj u cª GK fNéahd @igZ j ui y Cÿü_K Miz ú aXij Zire Éicú
aXijKé'euj õõõ (Z«aXú@eUe GK @õg aõgh) KYú\aiKéKj õõõ euj õõõõõKZú Zira\kúe Zire
aXijKé]ieue ú\aiKéKj õõõèèi Kj õõ "]ir-- Ck, fX-cePKéi õõ ú\Aúj a ú MiúJú cYhKé
úZúZ úKcZõõKc[ue cü_õõ\ae?" Gj oMiZeéKõõ_ \ ^cõe C; ue Kei-uAQò:-

- aXij : Kf@Wp euj õõõN^ú\ue Má @ú, eWkõeWú (2[e)
- aXij :]irpúj úf KõPCfpuj úf
cúw^ ^ú_úú\úZ
- ^e'púj úf KõcePpuj úf
_Zpe Cfpuúú\úZ
- Méü Méü cü^úG úMüJpK
úKcZ C]iepuúúZ! ú 1 ú
- aXij : Kf@Wp euj õõõN^ú\ue Má @ú, eWkõeWú (2[e)

(11) KèŠA ù\azú ^· Aaú MüZ:

_eàüe c²üei «í^i «Zòl] ^ù\ò Kíc^ù KeòZì^K ù\azú KèŠAue _Rü Keü~üA [üG ü @agý G _emeü @üÉ @üÉ ùfü__üA ai ífÜYü KèŠA ù\azúüealüid ù\auüaük aüR[äü aü\ý i üwüe üaüfÜ~üC [äü MüZeëüMüUG _\ ^cÜe C; üe Keü~üAQüü

GAfòKèŠA üMü `èf cüüf
~üüZA KèŠA üMü Wüüf cüüf ü
KèŠA \èüe üMü MüWüf Lc
KèŠA ^üPüZA üMü Sc-Sc ü
Uj dUüüüMü Uüüüüüü
Uj dUüüüMü Uüüüüüü ..... ö

(12) j kPhü MüZ :

Wcpüüüe üfüKMüZ c²üe KcMüZ biaüe ZkèüüMüZ üag CüfL^üid ü KüeY WcpüfüüK @^yü^y áe äüü KcKfü üaük KPZpMüZ MüA [ü«üü aüf Phé[äü üaük _èh _fíicüü^ aügh KÜü MüZ MüAaü_i | Ke«ò^üj üü üKj üKj öKA büüüe _PkiZ MüZ, ~ [ü: -

~ü aüü\... ~ü i üŠicé....
j ü..Wèpèp..j üüZüZüZ...
~ü..~ü..~ü.. i üŠicéaüü\...AZýü\òKè@Züi ek biaüe @üaZüKeüMüA [ü«üü

Wcbüüüe j k PhüMüZ biaüe 'WüKüWüj gè'üfüKMü[üe aügh cj Bej Üü üi c²eèKüü\üg ^cÜe C; üe Keü~üAQü-

RüŠicèWüj.. G RücèWüj.. üj ü-üj ü..
G Kèlfégüüü, cülfü güüüü
^üüw GÉüaü ücj ü i WüüZüe^üüWüj
üUüüKYüüZe?
@üüe Kèlfégüüü, cülfü güüüü
cüK üKüa `èüü\Lü^ [füü Kè
@üLüüXü_üWüj üXü_üWüj Küü^ ` 'U ` 'U
Keü _PüK _PüK^ü
Cfüü Cfüü ü\LüüZ @üüüü !
a@ü cÄü^ Zce ü_U i KüGüü üj eü
cÄü^ Zce @üZüü] Äaü üj eü
afü Rí^èZüü Kö!

KŠcike WcþufiKi iÄZö

@ü Q aQe, Q cür i

C_Kü C_Kü Nüi _ü^ò

Lü cZð^@üüi

Zce ü_U i Kþü \ü ;

@ü@ü \ð bZüe

afü Rir^è^Züi Kð

RüŠicèWý.. G RicèWý.. üj ü-üj ü..

aþü cÄü@ü Q aQe, Q cür i

KüUüv@ü MWj@bòaf@üei üve

Šteüü_A, cÄüNe R@üGü

eGfüe ü_Ai ðü

@üce üLüZ-aüe _Wþü RüüZeAfö

G \Äüüü^ c ; @ü j Gfü

ZüKe ücARüüü^ üj üf

j f@ü Zf@ü]üü

@üZüi aüi Kfüü^Äü

GZKöK@üeüü'e @üce _Wþü Kfü

^ü^ü^ü^ü-^ü^ü^ü-^ü^üüü-^ü^ü^ü

RüŠicèWý.. G RicèWý.. üj ü-üj ü..⁽¹⁰⁾

i üeccö

'Wcþü\A-K; ^þeü^ð Mü[üe ^üdk üj CQö 'WüKþWj gä'ö ZüKéMü[ü cþüe 'Püvþj
cü @ügä', 'f\ü Šüþü gä'@ü\ð^üüe cþ a%ðü Keü-üAQö i üZbüA bZüe üi i aüi ü^ö Züü
Ne 'cürþPeþür cVüüö Zü'e aþüj füMöKüUüv@ü MWj Wcþcj üR^ @bòaf@üej öe Š@ i j Z
_üüü üe ^ä§ i eüüA [füö Wcþi üüiRK _üü @^ü üe üi Zü'e gþjé Nüe Q@ ahðQ@ cüü
üÄüNeRÄüej [füö Zü'e @^ü i Zü'e ^R Nee Pühaii a; üj üA-üA [füö aWþüAcüü^ c\y
üj üA afadWj aè_Wþü _KüA ü\A [üüfö `küe WüKþWj gä Nee ü\_üXj k `ü; ð'j üüLcüeþ
aüKüüj üfþ PhäüKéMfüü üi j ð@aü eüe Mü[ü a%Z GK ü\au PeZä'Wcþü\A-K; ^þeü^ðü üüw
Zü'e ü_üü i müMxjCVfüö C; Z MüZüüGüGj ð_á wKé i PüCQö ^q Ä büüe Gj ð@üGüö 'WüKþWj
gä" j k Kfüüüü MüC [äü MüZö

MüZe @[ð

Püfüe Püf, üj ü-üj ü...ö G KÜfëgüvü-cüfë güvü ücüZ üküa ü\Lð [fKüe? cü
Zëe ü_U gLüA @« _Üü ü] üAü\ai üfik @üi Qüie üceü ü_üXüü^ö ücüZ K'Y @üLüXcü
üXcü Keü^üCQ? Kü^ `Wj` WjKeü? cüQ@ ahüQ@ cüi KüÜvüMwë @büafüei ie Së _üAü
Ne RÜAüj üA ej ü-üA [fö büAcüü^ c\üü üj üA af adWjPühaiü Küf ^üj öKüücie Q@ büCR
c^ j këü fMüA Küc Küf ^üj ö üZYéZüc i aëüieicüe Nüi _ZäLüA @ki üüj üA ej Qö G @üV
üð bZüe Zce ü_U gLüA ü\äüaüföRüYQ Kö^üj Q Püfüe Püf, üj ü-üj ü...ö

(13) Zkëü MüZ:

]ü^ ZküeiAaüüaük füM, i üZ ü-cZüKü\ Pae Pae cüÜvEgüKe [äu Sö Sö äahü
bZëei wüZe GK ÉZ^ ü_üYüüü [üG ü Zkëü Kücüe eZ [äu i cüÉ _eEe i µKKë] eö [...ü
_ej üü üj aü i üw i üw MüZ ü-üWjü-üWjüj üA MüC [äu \egy c^ cMKe üj üA [üGö ZküeiAaü
üaük ü- üKak KëüKcöi µKZ MüZ Mü^ Keü-üG, Züj ü ^ëj nü MüZe ahd ü_cckK, jüü y
ei ücK aü ^üZcck c^ üj üA üeö KŞcük @ küe G_Küe MüZKë_äü 'Zkëü MüZ' üaüfö
Kj ü-üG ü Gi aëMüZüe cügbüüie _üdüM fl y Keü-üG ü G[üie Wcpbüü i j ž KQö_ecüYüe
I Wjü I üKügfüe i c^üü üj üA [äu _eLÁ j GÖ \Áü« Eei_ ^cüie 'cepcfüSe....' i ü-üM Keü
Mü^ Keü-üC [äu Zkëü MüZë\A_ \ CüfL Keü-üAÖ: -

füfcüJü@Nðü

cepcfüSe üMü

füfcüJü@Nðü

[é_ö [é_öi üWjüceŠ CWjü

cäŠ CWéü,]^

(Zë) büÜü Nüe ü\füPðü ü 1 ü (j k j k)

cÄnKAfüaFü^üj aëüü

^üj aëüü,]^

LüGäeLŠ Lëü ü ö

LŠ Lëü ü[öcj ^ö[äu

cj ^ö[äu,]^

SüGnKeüücieüü^aüü

j üe MüWjü\üf QZü

cepcfüSe üMü

j üe MüWjü\üf QZü

QZüep_ü^Müü^ cü äK [Zü

j AKöMþecü

_eäe K[üüj Zü

@üj ü ceþ] ^ Zep

]üwWjuaFe K[ü ü 2 ü (j k j k)

@ieü MüU K[ü VwKwKü

VwKwKü] ^, i - uauf @üü \Küö

xxxxx

C_~ÿq MuZe _Zö\A_\e üghüe @üj èð\A_\ü agÁ ü MüUG ù fLiGñ_\ i ü~iRZ
üj üAQöü _[c_\ 'LiGaèLŠ Lei'ir _üe 'LŠ Lei'ü[öcj ^ð[äü... SiGñ_eü cüèü^aü' üj CQö
i ö_þöüKüjFü biñü ü _e½ \þeþð_è eëpöcürcüe MüZKèi gñáý Keü-üA _üeQöü G[üe ayaj Z
'cj ^ð g± @ZöZü_è_ÿ_þöü i ek biñüe üaüf ^cür'üf 'cj ^ð üi ü'au i ü'üj ^ gqöi µ^ÜGK
_Küe Jh] _üdüM Keäüaühd ~üj ü CüfL Keü-üAQöZüj ü WcþuFiKagöi e@«üMZ I üfüKkaü
cLüe Pc}üe biña `ÜCVQö

\Züü _\e ügh \A_\ü c^ biñü[üaü] K ü 'ieü MüU K[ü VwKöVkü,] ^ i - üj üf
@üü \Küre @[üj fü.... \ð i üeü Z Zköi _WjZke@ü Küc Keö@ ü fAñ-üCQö _ÿöi Sýü_üe
LiA_ü ügüAaiKèMüf c^ @ieücüe @ ü i kLiA ügüA üj C^üj öü KüeY, Éüü i j Z ck^ üj ai
ü~üMä ü~Cñ@ ü ay[üKèüi j ö@ ü ay[ü füMöej Qöü Gj ö_\eéck.YZü gñüe ei ay-Z üj CQö

(14) a!üY MüZ aü cwK MüZ:

aëüj C>a @ai eüe aeK^yüüéGküVüüa\üüe ai üA a!ü_ü^ü Keäü aü] öWcþ_epeüüe
ej@üi Qöü üi i cdüe Éü üfüKcüü^ aeK^yüüéa|üA Uüü Kó'ü C_j üecür _äü^ Ke[üköü ae
_I e Éü üfüKcüü^ K^yüüe eü_Mÿ Z[ü Züre _eäüe i µKüre MüZ ü~üWjA MüA [üköü K^yü_I c^
Züre _Zÿ e üi bkü MüZ cürcüe j öü\A [üköü Gbkü MüZ KèWcþbiñüe 'M^þ ^þcwFþMöþ üaüfö
Kj [üköü üaüküaük MüZ cürcüe Cbd_I _eÆeKèi cüüfüP^ü Ke[üü i cdüe gükü^Zü bw
Keü@gñáý/@gñk biñüü^ c^ _üdüM Ke[üüe ü\Lü-üG ü @agý C>a @ai eüe Gi aél cYüü
üj üA [üG ü a!üY MüZeéKQö_\ ^cüe @aZüeYü Keü-üAQö-

Gü^ ü~üMü Wfö üZü^ ü~üMü Wfö

c|èöi ö'ü Wfö

@ü'ü K^èieþA@ü PCf cüü Mü

cüüü\aij fñj fñi

Lü üe ^ic üi SSe Sföcü

Süjje ^ic üi cfö ü 1 ü (j k j k)

@[ö- \A_ügnüe \AUögnü L' Gaö QicŠ@ü cSüe ü MüUG 'i ö^ü' L' ü_üZü ~üAQöü üj

üaüj ! Zè · Ck cM@üY, @üç j k j kòü\A ZèKèa |üAaèü

aeK^yüü-üMjçæeé'Li ü' @ [üZ]S@e ^üc 'SSe Sfö Gaü 'Süü' @ [üZ]_@e ^üc 'cföü

ü\ 'KòA@üMü beKò· wWj

üSü~Kü i üMüK ~üZ

@üK^@ü _fö Kü! üZ @üQ üMü

KèKü^ gèè-üZ! ü 2 ü (j k j k)

j üZ SecZüüae@ü\ü[èè

_ü^üK aRC ~üZ

üZ'üe üZ'üe ü^Aüe aGüf

UU@üMüü ü\üZ ü 3 ü (j k j k)

@[è- cüüçüZ · wWjG ü\, cüSü~KügüM üZükèüKè~èüü~Cü^@üüaüj i@ü Qüü LiüföKü! Qüü
cüüKcükü^üe gYüüKè~èü! _[üç cü\üKüMü@üC _üYüXük] eü~üA ZükèaSüA ü\üLüüü ücü
K[ü@üü\ü^ gYüüf ZükèZ @ü@üC Lèü cieèüü

Kü! fèübü\^ü cS@ü üfAüK

üaü'üeü _Ze \^ü

j üj j üü ^èüçSèeCWjü

\Lè! a@üü i èü ü 4 ü (j k j k)

KüG ü\üLü\üü a@üü i èüMü

üi üüfö i Kfèüaü^ü

I ^èü Me@ü Mèü

Gü^ Kü^_üeü i èü

üafMüjü ^èü PCf ^ü_ üMü

cGüçüe i èMèü ü 5 ü (j k j k)

PCf]Aüf, MCF]Aüf

^!_ü^üPj f@ü

i èüeü_üüçü^ KAüMü_üGüZü

MüG Peü Mjüüü (j k j k)

@[è- Kü! f c~ò_KüA eüS[èü cüS@ü RiCKèae _Züe _Aaü i üR[üG üVKpüi cZüZè^@üüaüj i
@üç NeKè i üRèKò^üj öüü K[ü üZüe _S@üü [èü i èüMüüeèRYü_Wjü ü GYèZèüZüe IXYü
üÜKüüf, Kü^e i èü@küüe ü\Lèüü

_ea è _üe üaüj èüüj k gükòagü K%è f _S[èü K[ü a%Z ü Cq _\Üe aüj j Z
üKüZüüüüè _èè è]Bè i è-è] Èe]Bè_èeüMc^ çüçüe MüZ çüe Kò eüCüüeZ üj üAQè
Züj ü fl Yüü :-

aiĒa CyieY

MiZ cþüe CyieY

Kü! fþ	Kü! fê	(C'Kie _èeiMiciú jüA f > fê)
ùb\þü	ùbù\^ü	(G' Kie _èeiMiciú jüA \þ > ù\)
úaieþ	úaüei	(I'Kie _èeiMiciú jüA eþ > üei)
cŠep	cŠèè	(C'Kie _èeiMiciú jüA Š > Šè eþ > è)
CWþü	CWþü	(C'Kie _èeiMiciú jüA Wþ > Wþ)
ù\Lþ\i þ	ù\Lü\üi	(G'Kie _èeiMiciú jüA Lþ > ùL I i þ > üi)
i Kfiep	i Kfèè	(A'Kie _èeiMiciú jüA Kþ > KiGaøeþ > è)

@agý WcþüFüKMüZe GjüGK i ü]üeY fl Y ü

PCf]Aüf MCF]Aüf

^!_ü^øPj fþü

i èüeiü ücù^ KAüMü _üGüZü

MiG Peü Mj Wþü

i üeü\üZ VøüK VøüMi

üaÜü LüZü þR^üfþü ü 6 ü (j k j k)

@[ð- MüZe _[c \A _ü\ üKak gZc]è _üAnI _üi wK Q! ck^ _üAni ü~üRZ
 üj üAQü@^ý RüY ÈüFüK K^ýüNe @ai üKéi PüA Kj Qü~, 'Zü'e aü_ü RüY Meü üMüèRM@üüü
 üi i èüeiü Mj Yü MüYüüKiCVè_üAa ü~\a!' MüZe ügh \A _ü\ _ü w i j Z _Zýl biaüe
 i ö_é ^èj nü Gjü cþüe üfúKkaø i übüM góvüee a%üüKégükü^Zü _aK i ek büüü aóýüü üe
 _Küg KeQüü

GVüe aýaj Z 'üaÜüLüZü þ g±e _üüüMkèfl ý Keü~üA _üüeiü Wcþbüüüe üMüÜüAaü
 @[üe @ü^K i c_~þüüüPü g± aýaj Z üj üA [üG ü

@ü'/cj f bküüMüÜKþü `k aü RøhKèüMüÜüAaü @[üe 'üaÜþü' Kjú~üA [üG ü]ü',
 PüCk aü Lfè büZ AZýüüüMüÜüAaü @[üe 'eü_þü' g± aýaj Z j G üüi j_èøZek _\ü[üKüXþü
 _üAn'Wèüüü' g±e _üüüM ej Qüü

WiŠ @ŠüGüf, Ne @ŠüGüf

_ü^øj üSøKA @üQ ?

üi üAaüüU afü UüüWþü ü\LüMü

KÀèüG i øü @üüQ

_ü^ø@ü^üf, Kü~üü @ü^üf

ce aüü üKA @üüQ?ü 7 ü (j k j k)

KŠcike WcþufiKi ðÁZò

i ùcZ _ehciù^ cª aúj êðauj êòKù; ðue \Áík ej Qòú @agý _ehci^u @ù_I ù Èúciù^ @]K
ciZùe Kù; [ú«òú ùKùZK ci@ù ^Re ùbŠù_@, \Šù Sþe aùdùMKéi j ò^_ùeòZùj ùu Mª/ Kcð
@ù\Kéauj êðauj êòcZýe ahðahð_ùe cª Kù; [ðue \gy ù-ùKòYhòayqùéaPkiZ KeLŠò

MùZicd Kù; Yù bZùe @ciðciù^ i ú]ieYZù cZ aýqðe ei_, Mª I C_Kie AZýù\Ké
aLùYòai [ú«òú Zùj ùe aýqZþe KQòaùghZKé_ùjòì ù KeòZùKéaie ´ùe ù\ùj eùA adù^ Ke[ðù
ù\Li~ùA [úG ùùì Kò_eòKcùI [fù, Kò_eò@imùaj [fù, i aèùI Zùe ùKcZò_žùciZùeùì ùj ù-ý
Ke[fùùì i aèK [ùe i eY _aK Zùe cZýùe aù; Ký ùake @ùgà Zùò-ùA [ðue ù^eùgy-a%ðù
@]Kùg Kù; Yùe ahð ùj ùA [úG ù Gi aè\ÁieGj ùKèùKak 'Kù; Yù MüZ' ^ Kj ò'MùZicd Kù; Yùr
Kj ðù i cùPù^ ùj a ù ^cùùe ùì bkò'MùZicd Kù; Yùr eèKQòCùFùL Keù-ùAQò-

ù_ùe.....
ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù..
cùK QùMj bùMfò òKòù_ùe
Ze cù.èù\ùL ù^Aù^ Kòù_ùe
cùK ùKù aèòKAZù ù_ùe
cùK ùKù j ZèKAZù ù_ùe
G ce MèKùeòù_ù, MèKùeòù_ù..
ù_ùe.....
ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù, ù_ùe ù_ù..

bùáù[ð_@ùe ùciùZ i Zùe ZeK'Y i aèð fùMòQùMjPùfMfè @ùRùVùeè@ùC cùùZùe cùL
\gð Keù_ùeòùj ð ùciùZ i cd-@i cdùe KQ aq ðùù aZùA i ùj i ù\a ? ùe ùcie Mªa«
@, Mªa«@!

(L) aèùdKùkù^ (K^yù aèùd) MüZicd Kù; Yùr

aèùj @ai eùe K^yù aèùd Keðù i cdùe Wcþ_eàùee Kq ^ cùe cùj i Uò@Zùa j àd
aèùeK ùj ùA [ùGò @^yù^y mùZòKùé i cùÉ Z DYù @]ùK Kù; «ð ùj ùf ci@ù Gað Sþ (K^yù) e
auj êðauj êòKù; ðù \gyùòì aùùeècùcK ùj ùA [ùGò Sþ KèNeèaèùd ù\C [ðù RùY ci@ùe MüZicd
Kù; Yùe Kùd\ùg ^cùùe C; ùe Keù-ùAQò

cAùù_ù ^Gfù cùj ù_ù ^Gfù cùò
cAùa@ù ^Gfù Ueð cù^Gfù Ueòò
cAùKùG cùwù^ cùwù eGùf ùMù Sò
cAùKùG RùPù^ RùPù eGùf ùMù Sòò
cùK KùVù_Šù ùKù @ù^ù\Zù ce Sò
cùK _Zeù_Šù ùKù @ù^ù\Zù ce Sòò

ZÄ QüzöuaUü @ir^ü \öü^Ai öü^ Kö] ^
 ZÄ KüeuW búwü @ir^ü \öü^Ai öü^ KöuMü] ^ ö
 Gúa cùK üKü \LZü, üKü \LZü, üKü PüGZü
 Gúa cùK Rüe\èK üKü i KfZü, üKü i KfZü !
 ce adM^èuaUai üfüüKü ü^Añ
 ce i eKü üaUai üfüüKü ü^Añö
 ce _ir^ècV@ü üaUai üfüüKü ü^Añ
 ce NðüLèüaUai üfüüKü ü^Añö
 ce Ne QðüKeü Küre Ne Ci èèKeMfö üSò
 ce Ne @!;ieKeü Küre Ne CRèèKeMfö üüMü Sð

büaü[ö cä_@ ^ [äü cä@üö cäai_ cä@ü ^ [äü üQCS Sðö aü] üZü ücü K_üküè K'Y
 üfL[füüK RüYüüfü Sð! ücüZ K@ KüMü_Šü, _Zeü_Šü @üYü\ä? Zè@iC ücü _üAñQZèKeWü
 @üYüü\äè^üj óKð? ücüZ Gúa Rè üacie üaük K@ üi ai i ghü Kea? Nüè Gúa ücie SöWü
 Keäü, Neü_üQäu, aiü ^ cüRäu I _üYü@üYäu @ü\òKüèüè j üZ fMüAaiü _üAñ@iC üKj ò^üj ü«ö Zè
 ücie Ne g'ýKeòKüj ü Ne beü\aiKè-üCQèüfü Sð! Zèücie Ne @Šüè KeòKüj ü Ne @üf@
 KeäüKèPüfè-üCQèüfü ücü Sð!

Wcpüfik MüZe üKüZK üagüý

1. Gj üè @ügKaüüü^ @müZ ü
  2. _[c _~ýüde _\cir^ abðüü cdüè abðüüfüKKaiMüdk cir^u\èü_ècüRZ Z [ü_eà; ž
 üj üA [üG ü
  3. C_cü@küüèe CPZ _üdüM üj üA [üG ü
  4. @küüèüè @]K büèüKè« üj üA ^ [üf üj üèj_K] , C_cü I ^! ^Z è _üdüM aj k ü
  5. KZè: büa/büüèèè adü cèj [üG ü
  6. _žüö_ \ ÈZüÇü ðl i j Rü ö GbköMüZ @üj Rü ai @üj eY] cü üj üA ^ [üG ü
  7. üfüK MüZ i aèMüZòKažü; Gj üè Mür^ü~üMýZü üagüö KQöMüZ aiüý~^a i j ž I KQöaiüý~^a
 aðü c^a Mür^ Keü-üA [üG ü ei eüKfö WüfþLA, P_KeüÜè Rèüfaw bköMüZ aiüý~^a
 i j ž Mü^ Keü-iC [äü üaük a; üY MüZ, MüZcd Kü; Yü, Zke@üMüZ I j kPhü MüZ bkö
 KcMüZ MèWè aiüý~^a aðü Mür^ Keü-üA [üG ü Küj üYü c^aüè i ö-èj and bö K MüZ/- Lþü
 MüZ 'VüLüüü aiü üi KüVoi j ž Mü^ Keü-iC [äü üaük \èL\ cg i üè @üèè öKeü-iC [äü
 Küj üYü c^a i ÜMüZ aðü KüVöaiüýüè j öMür^ Keü-üA [üG ü
- ❖ ^ýÄ K [ü^K @ü] üèZ MüZ ai MüZcd Küj üYü ayZüZ @^ý i cÉ abüèè Kükae i ücZ
 ^ [üGü üfRü MüZ, ei eþaiüwþö UüüþüüèüüüþüèLó ü, [žèþZèþWüZðþü Ló üèþ] üwþüüè ei eþ
 üKfö WüfþLA, RüA' f, fçK füü Aüè, Rèüfawüè .... AZýüüMüZe _žüö_ \ ÈZ^a ö

KSciKe WcpùfùKi òÁZò

~\òuKòYi òGK ^YÁ ahdùe GKú]K _\ ePZ ùj úA [úG, ùZua @^y KQò_á wKèù^A @^y i cdùe ùi Xyvùe MüZ eP^ù KeòMù^ Keòùe ùKòYi ò_ZòSK ^ [úG ù @ZGa @i ùLý _\ i ù~ùR^ùe aù]ù ^ [òùùj ZèGMWKe Kùkae i ò_Kàre ùi bkòKQò^YÁ ^ùc ^ùj ù

❖ Wcpùbùhùe ^KUZc gÁ i ùj Zý [òù bùhù ùj CQò IWpù WcpKadMùdK ^Re IWpù bùhù i ùj Zý C_ùe mìr^ [òù ahd _ùY KeòùKè~ùA ùaùk ùaùk @ciRZ IWpù aù ùKùì fù bùhùe _\ aùg±cù^ _ùl _ KeòMù^ Keòùù\Li~ùA [úG ùG_á wùe _àèèZkeòù MüZèè \Áùke @aZieYù Keù~ùAQò (\Áay-_é259)

❖ WcpùfùKMùZ]ieùe Kaòl MùdK c^ùe ùKòYi ò` eK ^ [úG ù _ùZýK MùdK @igèKaòù SUZpKaòù _\ eP^ùe _Zý_òèZZù ^ [òù ayqòMùdK ùj úA_ùe ^ùj ùù KùeY ZùKè_èYù eP^ùKè^R ùgkùe MüA C_ì ù^ Keòù i j Z @iagýK i ùk_á ùwùPZ _\ i ù~ùR^ùKeò MüAù Reèù ùj úA [úG ù

8. ei _ùPè-ý WcpùfùKMùZe @^yZc ùaegÁy ùj úA [òù ùj ZèG [òc^ùe ei e @ù] Ký fl ý Keù~ùA [ùGò @] Kùg MüZ gùvùe ei igZ ùj úA [òù ùaùk j ùi ý, KeY ei ùùe i `k_ùdùM @ù^KZàù\Li~ùG ù ^cùe KQòC\ùj eY \Áay -

❖ **gùvùe ei :**

(K) Ai eèMùpù _èèK _Wpù
 Leù· ecùì Qòù _Wfò]ùwùpòKùpù
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù
 ùfRù ù^AnùMù i ùcù KùWù, WcùMfòj Keù
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù ò (aò_f_ gùvùe)

(L) _ù^òcùeMfòCKfèaKfè
 cÁneùZò@\ ùaùf ù~Aù | ^èùMù
 ZA aù|ùe aKèè
 ùfRù ùfùj epùA ùfj Rù
 ùfRù ù^AnùMù K. aù\ f
 Qòù Lù Kù\ f, ùfRù. ù (i ù_ùM gùvùe)

❖ **jùì ý ei :**

MùdK - i f_ MQe ùKeù, ei epàùwùpò
 _ùkèù - [ZèpZèWù Zòpù Lú ùep] ùwùpù
 MüdK - WòvòucARùK \Mèp fMù
 eùù- CfùGfù_èù, ei epàùwùpò
 _ùkèù - [ZèpZèWù Zòpù Lú ùep] ùwùpù

❖ KeŸ ei :

(K) Q@ übAepQ@Üü KüŠpařp_ ap^ Mfö
 Lë Rü übAepaÜKüŠp] KŸ KóVüü^ aiRfö
 üKüübAüi übAüi
 cepj üMŸ. aëübA
 ü\ üMü aëa ! ü^p_ü^ò
 cAñZepfü ü\B ü (üfüKKüj üYü- 'i üZpübaepbG^pZepfü ü\B')⁽¹¹⁾

(L) üMüWjüK üMüWjü Mfö^ifiaZö
 üKüZüi ^q eü ü~A
 Küfö^föNŸjü üPM^ébG^
 aiaëé^we ü~A ü (K[ü^ò- 'aüMŸRëüGñ)⁽¹²⁾

9. i Ÿ^, Kük, _üzä@^i üe WcpüfikiMüZ ~ü[ipZ Xwüe _eüahZ üj üA[üG ü Gj ü MüdK
 KküKüeu C_ü i Ž aq öl _\ eP^ü üKogk C_üe ^bë KeŸ[üG ü

(K) MŠëKŠöMŠëKŠö üMü bG^
 MŠëKŠöMŠëKŠö
 c|öc|öj @ü MäüüMü üMüGüZA
 KÄeŸ (KŸ eŸSëKö...) bëüü cŠöü

Gj üMüZe _Ÿc_ü\ _üe _üzä@^i üe 'üfüüü^'/'üMü bG^' / 'bG^püü^'... AZýüüò
 i ü_ü]^ _\ fMüA Mü^ Keü-üA_üeö üi j_ëüMüZe ügh_üüüe i ü]üeYZü KÄeŸ
 KŸ eŸSëKöüü Zü _žö_l üe [äü äyqë ^ic AZýüüò~ëj KeüMü^ Keü-üA[üG ü

(K) j üŠüK üfAüK i eüZ _Aü|
 aüMŸüaUüü\ ^ëëü@dü üMü
 cAñc^MŸjü ü~Aü|
 üfRü üfüj epüA üfj Rü
 üfRü ü^AüMü QüGüf Qü^ò
 MŸjü Mfö_ü^ò üfRü... ü

C_üeüq MüZe ZŽüü _üüüe Mëe ^ic 'c^MŸjü' a\küe 'üaFMŸjü' 'üKüüUüMŸjü'
 'fKüMŸjü'... AZýüüò^ic a\küA MüAaüüe MüdK_ü_l üKóYi òaü]ü ^ [üG ü G \Äëë
 üfüKüMüZ i üaR^ü^, i cükeük Gaö_üPü^ üj üA c^Pë^Z^ ü

10. WcpüfikiMüZ üe ^ieiaj üMüZ, MüWPfüMüZ, i aieiaj üMüZe @^ë üag ü\LäüKëcük^üj ö
 G[ëëKŠcik @ ke Wcpüfiki Gi aëKcöi j Ž @ZüZëeRWZ ^ [äü RYü_üW ü

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

11. @[əj ú^ g±/_\ùle əjaj ie WcpùfùKMúZùe @ù^KZàù\LəùKéckd[úG ú ~ [ú-

(K) Ai Kò^d WpùZAi ò^d Wp
^d Wp^d WpK!^] úwWp KiG...
(ugh \AUog± əjZúZ @^y i cÉ g±e ùKøYi ò@[ð^uj ó)

(L) [ZepZepWp Zðpù Lá iep] úwWp....
('[ZepZepWp g± \AUòe ùKøYi ò@[ð^uj ó)

(M) UòpUòpèòUòpèòLá ú
] ^pù\ fùúj eù ú^'ù\ cì ú ....

(_[c _ùle ùgh g± 'Lá ú' əjZúZ úi _ùle @^y ùKøYi òg±e @ [ð^uj ó)

^è[K új ùfúj íg± cí^ue əjaj ie GùZ ùfùK_òl ù~, ~M~M] eùWcpùcòLK _epeùe
G cí^ a òej Qò Gj òg±MòWKe @iəé ùgkú I gZic] è i úMúZK] ðòj òGj ie R^_òlZie
KieY ú Gj ú c^ _ea ò _ù\KèZùre @ [ðəyq Keòùe i j ùdK új aù i j Z ùgəZiu _úAñ
@]K ùeùPK Z [ù C_ùbùMý új úA [úGò

12. ùKùZK MúZùe MúdkKèi új ù-ý Keòù _úAñ_ùkèùe @iəgyK _Wj[úG @iC ùKùZK MúZùe
\eKie _Wp^ [úG ú Mú[ù, \ùNòKúj úYú, · Lpù MúZ AZyù\òC_i_ù ^ù Kfùuàuk _ùkèùG
@_ej_ù-ý új úA [úG, Kkèi cÉ _Kie KcMúZ, a;ùY aù cwK MúZ, K[ù^òc^ue [əù
ahd bò K MúZ, ^ùPp MúZ (ei epùKfò WùfùLA AZyù\ò)@ùle _eùahY uàuk _ùkèùe
bìckú ^ [úG ú

_ùkèù ^q òeZ ùNùhù \KèùKak Zùk ckùA uàúfù[úG ú Múdk ahd a%òù KeòK [ù aÉKè
@ùMkè aXjA ^G ú _ùkèù [ùf MúdkKèaèic ckèù i j Z ùi @iəgyK i ùk ^èù _\
i ù-ùR^ù _ùAñi ùcùr^y @aKùg _ùA [úG ú _ùkèù [əù MúZMòWk @ù_ù KZ \ùNòGò _ùkèù
^ [əù MúZMòWk @ùKieùe I ðáò GMòWkèKQò \ MúAaù _ùe aèic ù\A i ùcdK bìua
i MZ c^ Keù-ùA_ùe ú

LùfòWcpùfùKMúZ Kùj Kòù~ùKøYi òùcòLK _epeùe ùKj òKkùKie aù ùKj ò@YKkùKie
^g «òù Gj ú i aùù MYe, RYe ^èj nù ùZYèDYù @] ùK i cùÉ MúZ, K[ù^ò XM, aLù^ò
RùY[ùkòù~ùj Zè^Re ùcòLK i új Zýe] ièù i j Z i cùÉ Èùbùak Xwùe RWZ ù úi j ò
\ÁèèK [K/Múdk MúZ aù K[ù^òG C_i_ù ^ Kfùuàuk Zùr i j Z ^R C^ycùe ùMúG
_ùkèù ù-ùMúMýKeòùKè_Wp [úG ú ùgəZicŠkù c^èè~ ùKj òRùY @ùMj ú aýqòEZù_àé
bùuè @ùMA @ù òMúdk ^Kùe 'bè-ùGair fùMòuù_ùkò] eòù _ùAñ@ù òai ò-ùA [úG ú

13. WcpùfùKMúZ ~ùj ù aùly i j Z Mú^ Keù-ùA [úG úi i aèù~ ùKak ùXj^f, fò ú^, cj èù
AZyù\ò [əù '\è\èfò aùRù i j ù-ùMue új úA [úG Zùj ù ^g nù ùKj ùKj ò'VùLùWp (\ùi KùV)

ùKj z 'ùXKìr (ùfìKauYü) i üj ü-yüe c[±] MüZ MüA [ùkù MüZ^ùPüe @ùMj eLé @ù KQüayçò
^R Lú üe ^ùR ùXKù aRüA aRüA MüZ MüA Püfúùkùù ùfìuK ~G ù~CüVò [ü«òZükégyò
C_üüM Keü [ùkùù @ù^K ùl Züe GbkòKkùKüecü^ ~üZü_äð@ai eüe UKG c\ _Äüf
ùì cü^ue \üì KùVò ùXKù AZyü\è K [ù cù^_ùWj I ùì cü^ äfäð MüZ MüAaü ù\Lü
ù\A [üG ü

14. MüZMüK üaüfìü üaük ay~^ùk g±e ügh] Büe '@' ü~üM üj üA Cyüez üj üA [üG ü
ùKüZK ùl Züe _äða%è i ö-é Éea%ð_èèMücü üj üA Züe _ea ü ay~^ a%üe
ü~üM üj üA Cyüez üj üA [üG ü (\Áùk ^cù« _äèèC;üe Keü-üA [äü MüZ - 'Kü;fé
ùbü^ù...', _é 261-262 \Áäyö)

15. äbðüüfùKMüZe üNüü _\ ~[ü-Rieüfaw, P_KeüÜò üf'üf fj eð RüA`é ...AZyü\ò
i ü'ü]^ KeüðüÜòÉeüe Mü^ Keü-üC [üf üj ü GMüKe @üwK eP^ü_äð GK_üüe ö
`küe Gbkò~ üKüYi üüMüÜG MüZKé@^y MüZcü^ü i èüe c[±] Mü^ Keü-üA_üeö
~[ü:-

UKüVj UKüVj AUü (8 @l e)
Ze c^ Küf eiZüK CVü (11 @l e)
_füGaü cüf cMü (8 @l e)

MüZÜòZðü_ü\ ägüÁ ü Gjüe _[c I ZZüü _üüe 8 (@üV)ÜüüfLüGü] BÜ/ @l e [äü
üaük \Züü _üüÜò11 (GMüe)] BÜ/ @l e ägüÁ ö @ZGa GjúKé'Rieüfawüe', 'Kfü
ùKüKüüe', 'ei ePüüVò, 'RüA`éüe', 'üf'üf fj eð Z [ü Zkòè@ü MüZ i èüe c[±]
Mü^ Keü-üA_üe ö

WcpüfùKMüZüe \A_ü\ ägüÁ MüZ @]K ü\LüüKéckü [üG ü üfRü MüZ, ei ePüüVò l
a;üY MüZ i äè- eü_ü\ ägüÁ ü _äèèG i äè C\üj eY CüfL Keü-üAQö üfRü MüZe
_[c _ü\ 12] BÜ/ @l e ägüÁ üj üA [äüüaük \Züü _üüe 19eè28 -üGü] BÜ/ @l e
ej [üGö Gjüe] BÜ/ @l e i äLüü \üSüäé bKò @^YüÁ ü

üi j bKüa;üY MüZ äücwK MüZ . eü_ü\ ägüÁ üj üA [üG ü Gjüe _üZyK_üüe 18eè21
_~j«] BÜ/ @l e ej [äüe fl y Keü-üG ü

16. WcpüfùKMüZe GK_üÜ üägüÁy üj fù Gjüe i ü~üRK _\ ü Gbkò_ MüZ üghüe
i ö-é üj üA [üG ü Gjü _\A_üüe GK_ü j G ü MüZe ck ähd i jZ Gjüe i ö_Kò_äð
^[üG üüi bkòùKüZK_üe \Áùk ^cùè C;üe Keü-üAQö-

P_pKeüÜòMüZüe:

KKüVj WüK föeüZð P_pKeüÜò
M-ü_üQ_üQ_üVò P_pKeüÜò

KŠcike WcjuFüKi äÄZö

cepcföe (Zkeöü) MüZue:

- 1- GAeöüMüU K[ü VwKö VKü
VwKöVKü,]^
i dR üaùf @üü \Lüü
- 2-cÄñKAföafö^üj aéeü ü
^üj aéeü ü,]^
LiGaéLŠ Lei ü ü
LŠ Lei ü[öcj ^ö[öü
- cj ^ö[öü,]^
SiGñ_eü cieü^aüö .....AZýü\öö

a;üY MüZue:

- 1- I ^éü Meöü Meü
Gü^ Kü^ _ieü i éüü
- 2-üaFMWjü ^éü PCf ^ü_ üMü
cŠñcúe i eMeüü
- 3-Kaeü PKeü XjeKü aüM üMü
NüJocäŠ Qü^ RüM ü
- 4-^éüce ^UK^ieö
Ci éüG Lüü_üeö
- 5-i üeüü\üZ VöüK VöüMü
üaUü LüZö þR^ü föü ..... AZýü\öö

üfRü MüZue:

- 1- üfRü ü^AüMü i öü KKWj
WéüMföj Keü ü
- 2-üfRü^AüMü K. aü\F
Qöü Lü Kü\F ü
- 3-üfRü ü^AñüMü üfRieöbüe
fKüMwj~äüe ö
- 4-üfRü ü^AüMü aüae^
\äüK i e^... AZýü\öö

MüZ @ü\yüe [öü i ü~üRK _\ ck ahd i j ž i µKöel üKeé^ [ürf üj nZüj ü MüZKé@üj eö
C_übüMý Keöü ck _\e @küie bköL-öüj üA Zü'e ügüüa; šüe i j üdK üj CQüü

a |üMüZ, MüZicd Kü|Yü I afe@ü MüZ QWü @^ý i cÉ MüZüe aü|ý, ^žý I MüZe @_aði c^bl ü\Lü-üGö N^ Rwf I _iažýü ke üÜü _Wj auMäc MWKüe a@uj au _að_aðYü @ai eüe i MüZe MeSüie _žj ßoi ÁKüeo üi üZuaük Gj üei Mäj üügäZie c^ue biaike i ÁoKe[üGö WcþufüKMüZ auÉa_ü| i c]e \üjZý Rúa^e ü_c-aej e K[ü, üMüUG RiZie üMœaiaj Mü[ü I i ü]ieY cYh j äde @üaMbeü ai üKé_äYa« Keò`ÜüA _ie[äu GK akÄ ücöLK _epeü ö

(M) WcþufüKMü[ü

ücdLK üfük i üj žýe Q|üdž KiajK ei_ üfükMüZ biaüe _ePž ü üfükMüZe a@j ügkü cæeüfükMü[ü GK _biagükü abüa ü üfük Küj üYüe i ÄüNöMüZicd a%ðüKüfükMü[ü Kj ü-üA [üG ü _üžüZý i üj žýue Mj ž FüÜðe ‘Baller’, `eüi üe ‘Balliere’ Gaö AöüRü bihüe ‘Ballad’g±e bieZüd _žg± biaüe ‘Mü[üKäMj Y Keü-üAQö ahd Z[ü_ÄbicMZ a%ðüüüüe üfükMü[ü 1- ü_üeyK, 2- HZj üi K I, 3- i üciRK üj üA_üe i ÜWjü bihüe _Pkž ‘ÜüKü üMüađ P|ä, ‘adküMüB’, c]ieüRüu Kkü_üYö, ‘^@u MüZ’ @üüüfükMü[üe GK GK C\üj eYö MüahKu cZüe “bieZ ahüe Mü[ü eP^ü Keüüe ügkü aj é_üPü^ Kükeé_Pkž üj üA@üi Qüü i üZ aüj ü^ j üku i äKkž ‘Mü[ü-i -gZü’_äKž i üj žýue ađÄ i Ü^ Füü KeQö Gj öMäÉ Mü[ü aü ügäKMWKe aj k @g cü^a Rúa^e @^bZüi ‘kž Z BC_üe @ü]ieZö”⁽¹³⁾ VKþui j bök Kšcike WcþR^üMüÁüe ücdLK _epeüüe ‘eGcü Wc^þ, ‘WcþüüA K|äþeü^ð, ‘cieöLžj eRü, ‘ai «eò\äð, ‘Mè-þüü\B’_bZüüfükMü[üe @«Mž ü cü^a Rúa^e abðÜ\M Gj öMü[ü MWKüe Kü_eòPžž Züj ü ^cÜeüfüP^ieé RYü_W[üGö

Mü[ü_üe_k _-jüdüe üMüÁü i wüZe @«Mž [füü. eY Kaicü^ (minstrel) MüeMüKé afeüföMü[ü_eüahY Ke[üf üG_eKöGj üe ahdäÉe%ðü KeöMüAaüüaük i é_üj üA ai äü ađ ö^ [fü ü RüY @üMue ahd C_i_ü^ KeöMüA Püfuf \ke @^ý i \i ýcü^ üKöYi öGK MeZß%ð_üKé_éieäe öKeöcLý MüdKkëi j üdK üj aü [fü Gj üe _epeüü Gj üüKagk Güa cæ Mü[ü Müd^ ügkü cæüe @^é ž ü

“^e^ieüue cü^iaKüee Pžä bia i üefý, ü_c-aj kZü, fiki ü, @Zé öI i cüMc i L R^ž @icöaö že ccö hü PžäG[üe @už üj üAQö G[üe ü_cë @bäý-^ü@žý« j ädMäj üö ^e ^ieüue ü_c i ‘šKëüN^üG[üe ^ü^üei_üe ^ü^übie ^ägð cükö gwie ei e _žý| @ai Ü G[üe ei_üdžö”⁽¹⁴⁾

Gj üe ePdžüü i ö_Küe cZüü\ ~üj ü [üC^ü Küj Kð _žüü üKj öRüY KaðMüdk \üei üKöYi ö^ü üKöYi öei_üe i ÁüFüü Keüü_üe abðÜi cdüe abðÜei _eMj Y KeöKü^eéKü^, c]ieécj üj üA MWþüf ö üKüZK @ü kK _epeüüe Mü[üKéađ ^žý i j ž cæ _eüahY Keüü ü\Lü-üG ü Mü[üe i ÄüNöK [ü^Küe aüee üMœacd Kžö ß ü\auqge @üž-ž Kcð üMüUG RiZie

KŠcike Wcp̄f̄iKi ōÄZō

i dNhōI i dNūZe j hēahū\beū @^bZōi ūcZ KZō_d j ūi y ūKaZKcd NUYū AZyū\ōc⊘ i ū^
_ūA[ūG ū

_p̄r̄^ Kikūe ~m ūaūk 'Mū[^p̄ ^ūcūe Mū[ū Mir^ Keū-iC[əū K[ū EMp̄a\ūe a%ŋū
Keū-ūAQōū i ek bīhū, i ek Q!, ^ūKūd Xyū i j Z Mir^ ū-ūMý i dMūZ] cūZū Gj ūe @^yZc
ūagÁyō I Wp̄ūe ū-ūMū/būJcū^ Mū[ū KaZūe _Āū_ūhK Z[ū] ūeK ū cūZāWcp_epeūe
ūi bkō^ŷĀ ū_hūūe · eY Kaò(Scalp/minstrel) aū ū-ūMū Lēp̄KPZ ū\LēūKēck«ōū MūZ/
Mū[ū/Kūj ūYū \Mūe Mbūe eP̄ōeL[əū aýqōcū^ j ūWcp̄ūf̄iKMū[ūMŷKē^ȳcū^u cū^ūe-^
CūYgýūe Mū^ Ke[ūkōū @agý Wcp̄RūZe _ūepeK bīU 'aēZēŷcū^eGj ūR^ūMūūe · eY
Kaōaū minstrel ūaūf̄ōKj ū-ūA_ūe ō

Mū[ūe _ebihū:

Mū[ūe _ebihūKēū^A aLb^cū^u c⊘ūe @ū^K cZ _ū[Ký _eFl Z ūj ūA[ūf ūj ūG
K[ūKēi cūÉ ÉūKūe Ke[ūkōū~, Mū[ū KiaŷK ūgkūe Mūd^ Keū-iC[əū GK i dūNōūf̄iKK[ūō
Kōōūf̄iK i ūj Zyad̄p̄ @bēCZ Z[ū i q ūKē@^p̄r̄^ Kūf Gj ūe aūÉa _ebihūKēRūYāū @ūc_ūAñ
i j R ūj aō

I Wp̄ū ūf̄iKi ūj Zý MūahYūe _āū\ _ēh # Kē-aj ūeū \ūg Mū[ū i ūj ZýKē'Mū[ū MūZKū
biaūe @b̄j Z KeōKj «ō: -

"@^y _f̄ū MūZ _eōūf̄iKK Mū[ū MūZKūe ūcōLK _epeūej Qū Gj ūe bīhū i ek, Q! ūe
f̄ūZ i ūj Zýe _āūi KĀ gōkū ^ūj ō" " " " Mū[ū-MūZKū aýqōe i Áūj ūf̄uj ūayqō_ūPĀūe i ĒĀ
i ūūZ G[ūe cūk ^ūj ō MūZ ūghūe Kaūe _ūepeK bYZū^ [ūG ū bia _Kūgūe @bRūZý aū
@Wŷe ^ [ūG ū Gj MūZe «^j Z @ūaM ū- eÉūbiak _Kūg _āūj ūi j_ēū ūa f̄iK ū@ūckPk G[ūe
GK aŠē @ [P i j R ūi ō! ~ŷ eīRZīKe[ūG ū _ēēqōGj ūe GK Mŷ ū Gj ū @ūaē ū Keū-iG ^ūj ō MūZ j G ū
MūZ i j Z aīgū, aūYū, eīcZīkō L-Yō] Wkō_bZāRū-iG ū" (15)

_ūZīZý MūahK ūj Rf̄ūp̄ cZ @^ū ūe Mū[ū ūj CQūGK MūZīck K[ūr^K ū@^yZc @ūf̄iPK
Wāŷ_ōKūe Mū[ū i p̄Kūe Kj «ē "ūf̄iKMū[ū K[ūck ūMdKūay ū Gj ū ūf̄iK KYūe aKgZ ūj ūA [ūG
Kō ū ūf̄iKMū[ūe i ūcū^y e[_aŷ ūr̄ @ū] ūeūe ūKōY i ūaūgh Kaò\beū eP̄Z ūj ūA [ūG ū Gj ūe _ā e
R^ i ū] ūeYūe GK _ēhē@^y GK _ēhKēūcōLK e[ūe ūj ūA [ūG ū" (16)

"@^y _I ūe ūf̄iKMū[ūe ahdāÉkūj ūYū @ū] ūeZ ūG [ūe GK aūGKū] K PeZā(Kūj ūYūe
^ūdk, ^ūdkū I @^yū^y PeZā) e ū_c, aēj , i dNhōAZyū\ē a%ŋū [ūG Gaō«Zū i `kZū, aRd
Z[ū @ŷ ūe _ādzū i cū ūj ūA [ūG ū ūf̄iKMū[ūe aūeZβ i ūj i , e j i y Gaō ūeīcū Ke bēckū
MēZβ %āū Gj ūe cLýei ūj CQūaūe Gaō«ūē ūj CQūMōeāō cūZāūf̄iKMū[ūe cLýei ūj CQō
gōvūe I Keŷ ū" (17)

_ä` i e gyici ě e cj ü üZü bihüe “ ” In other words, we may call it an oral drama. The dramatic element has its own appeal to the listeners & hence it has its predominance in later balladry when ballad is separated from dancing.” (18)

Mü[ü c²ue ü_ĉ I aieZBbeü Kõ\«ie K[iaÉei ť^ _üA[äü abndKèü^A W. i üeiR Kèie _eWjKj ě ě«è “\üNäKükae, aýqMZ @^bZò ü_ĉ _Yd, ~ě, ù\au bia^ü GaöK[iaÉüe ^üJKüdzü Gj ie agüA MY üjüA[äü üauk ü_ĉ, RiZò ~ě I aieZB AZj üi , Kõ\«ü I _eüY _bZòGj ie bia_~e ^cüY KeěüG ü” (19)

“Gj ie Küj üYü i ek I \Z MZgük üx x x Mü[ü MüZKüKè MüZKüay I Mü[ü MüZKü biaüe \A Éeüe abq Keü~üA_üe ü \üNö Mü[ü MüZKè MüZKüay Gaö @ü_I üKZ I äKaZüKè Mü[ü MüZKü Kj ü~üA_üe ü MüZKüay Küfiki üj žy bihüe Folk Epic aüüfuk_èüY Gaö Mü[ü MüZKüKè Ballad biaüe Mj Y Keü~üG ü” (20)

Wcpüfik Mü[ü aò_k ücöLk i üj žy üj üA[äü üj ZèGj üKègYäü, MüAaü @byüi Keäü Gaö ügäZüü i 1Lüe @icägüi e i j ž C_ü_ü^ KeäüKèj üf RùY KküKüeKè \üNäö] eò@byüi KeäüKè WěüG ü_èYü MüdK cü^u _ue @ic Mü[üe ^a-Müdk _üXöüj üeé^üj «üü Mü[ü MÜKè i äMj Z \ee K[ü, _äèè_PkZ [äü i cÉ Mü[üicü^ue ^ic c² Güa RüYäü i _a_e üj C^üj äü ü~ZKè^ic i äMj Keü~üA_üe Qüüi MÜK üj fü :- 1) Wcěü\A K; ^eü^ò 2) eGcü Wc^p 3) Mè~föü\A, 4) cüèöLZpèRü I 5) ai «èö\äèpaRü^p

GZ\äyZüZ- 1) _ü_üPüvèò 2) Mèir^pü\A eir^ò 3) Wüfö Rçpü 4) i üfa^peRü 5) füfěç^p I 6) Müwic fpeRü AZyü\üüfuk Mü[ü Wcpüfik i üj žy ücöLk _epeüe ej Qüö

üfiki üj žye @ü^K adB^ üfuk Mü[ü MÜKèPyö Keüü i MÜKè^R ^R \Äüe abq Keě[äü RYü~üG ü_üZü MüahK `ä^p ö pMücep Mü[ü Kè-1) _üPü^ Mü[ü 2) üKdJé K Mü[ü 3) ü_æüYK Mü[ü 4) i ücük Mü[ü 5) @üfuk Mü[ü I 6) @ieYjK Mü[ü biaüe Q@ biMüe abq KeQ«öü üi j bKüguefěě~ü\af^Re 'j edüYü_ä\gKüüfukü üj žy' _ÉKüe - 1) ü_ĉ Mü[ü 2) aie Mü[ü 3) @nZ Mü[ü üb\üe Zðöbüe abq KeQ«öü üZüa aMüKeYe cü^Š üi üZÜü i j R ^èj nü KieY ü MüUG aüe Mü[ü bZüe ü_ĉ K[üü~ ^ [ä GK[ü Kj üj a ^üj äGaüüi j bKüü_ĉ Mü[ü c²ue @nZ a%äüü~ ^ [ä GK[ü c² Kj üj a ^üj ä

üfuk Mü[ü üj CQüüfuk_èüY aü üfuk Küay ü @^é Sü^eé RYü~üAQüü~ ,üKöY i öü MüUG üfuk Mü[ü I Wjüe i cÉ _ä«üe C_fafj ^èj nü @üj èöc² RYü~üG ü~, Mü[ü MÜKè bihü i aè @ü kK aü i ö_ĉ RiZè üaüföcürK I Wjü ^èj nü cürK I Wjü bihüe i Äüj aü_üe üi bihüe Mü[ü aü üKöY i öüfuk i üj žy i Äüj üA_üe^üj äü

Mü[ü c²ue aýqòäüghe i ü] ^ü I i ě ö@ü_I ü ü MüÄü aü i ücürK Rúa^e Kkü_äZü, i ü] üeY ePüaü], ei üaü] Z [ü] cüä bia^ü j óäüghKeò_Zð kZ üj üA[üG ü Wcpüfik Mü[ü

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

c²ùe MüZ àù Q; e] eiaŠù ^q ðeZ ùKòYi ò^òc ^ [ùGò bðÙbðÙMù[ù MüAaù _ùAñbðÙbðÙEe
 ej Qù Mü[ie @ùwK eP^ù i ù] ðeYZù \A _ùLùe GK_ \ Kóù Zðò_ùLùe GK _ \ ùj ùA [ùG ù Gbkò
 ayZKk: @agy ùMùUG añde a%ðù ùghùe àù ÈÌ aèic _jaðèù\Li ~ùA [ùG ù K [ù bZùe MüZ
 Gaò MüZ bZùe K [ie i c^ò ù ~ùMùMù [ù GK KùK Rdù ùcòLk KíayKkù bùua a ðej ò_ùeQòù agyÁ
 _ù/ùZý MùahK W.P. Ker G i µKùe Kj «ò- "It is a narrative poem lyrical inform or lyrical
 poem with a narrative body in it" (21)

WcpùfùKRúa^ i \éj WcpùfùKMù[ie _Kùg bwù aWyi ek ù Q; @^éjùì ^e D; ðie Gj ù
 ùag ÈZ; ù i aè_ùe \A_ù\ c²ùe @«ý ck^ @^òù-ÿ ^éj ðò i ù] ðeYZù \A_ùLùe GK_ \ e
 eP^ù ùj C [ùf ùj ñZðò_ùL agyÁ _ \ eP^ùkè@ù\ò@aùkè Kjú ù-ùA^_ùe ùùì j bkò_ùL e @I e
 i òLyù c² ^q ðeZ ^éj ñù aùghZù KañMùdKe cèj _ùdùM] còGj ù GK \ùŠàè e eP^ù ùùZùaaò
 Gj ù agyá kZ ^ùj ùA Mü[ie MùeùùKèaXjúA [ùG ù a i «eù ù\àùu aRù^pMù[ùe MüZ c²ùe @«ý
 ck^ _edùÁ j G ^ùj òù _ÿòZj ùe M\ýùcK Mü[ùg @ù^K _ecùYùe ej ð[àùe ù\Li-ùG ù Wc
 pùfùKRúa^ùe Mü[ie _bùa @\yùa] ðej Qòù ^q ðeZ ayqò i Á ùj ùA^ [èù ù-ùMùGj ùKèKZùZù Ægò
 Keò_ùeðij òù aeò ÈZ I @ù\è @bàýqò\ùeù Gj ù c²ùe ù^+ MK i ðcùù beòej Qòù WcpùfùKMù[ù
 Gj òR^ùMùÁùe Rúa^-bùaùuMùKè_žò kZ KeòeLèù i ùwì ùw i ùcjú K ùgàZùu ei _ò_ùì ùKè
 PeZù[òKeðùG ù

^cùùe ùKùZK WcpùfùKMù[ie KQòKQò@éj @aZùeYù Keù-ùAQò-

Mù[ù-1: eGcù Wc^p

ck bñù

Gù^]^,]^ ^ùMù
 Gù^ aiaè aiaè aiaè ùMù ò
 ùaùf MWyùaùf MWyùe
 ùZAeòKZù fWpWpùe ò
 ùcARòLá ù ùa i òaWpùe
 cèùe bñù ù ùa i òaWpùe ò
 Zù^ù ^ù^ù ^ù^ù ^ù^ù ùMù
 ùj ùe ùeùe ùe'ùe ùeùe ùMù ò
 @fù aùfù K@fù Kù ù-
 aùe `ùf KùKeòKù ù- ò
 @LùG ù\Lùf ùfùKù cùK ^ùAñ
 _LùG ù\Lùf ùfùKù cùK ^ùAñò
 ùcARòa fù cèù èùcù^ I

IWpù @[ò

G]^,]^,]^ ùMù
 G aiaè aiaè aiaèùMù ò
 ùa fMWyù a fMWyùe
 Zj è K [ù fWpWpùe ò
 cùA_ ùLùhù ùagù aWpùe
 cjú è bñù ùagù aWpùe ò
 Zù^ù Zù^ù ^ù^ù ^ù^ù ùMù
 ùj ùe ùeùe ùeùe ùeùe ùMù ò
 @kù aùkù K@kù Khù-
 aùMùe `ùk KùKùVjKhù- ò
 @ùLùe ù\Lùf ùfùK ùcùZ ^ùj ó
 _ùLùe ù\Lùf ùfùK ùcùZ ^ùj ñò
 Èùaùfù_èh cùw^ ùj ù

aWj afü aWjücü^ ü~ ö
 i üZUü aüü_üü~ _iGfüü~
 üMüUüK ü~ Sö_üGfüü~ ö
 üjü^ bG^ bG^ bG^ ü~
 üjü^ bG^ bG^ bG^ ü~ ö
 Uüüf Uüüf PK^ cülZüG
 ^üf ^üf üjüüfüüü Mä\ZüG ü
 W'j W'j üjüüfüüü Mä\ZüG
 R'e R'e PK^ cülZüG ö
 PK^ Lâ ü eGcü Wc^
 üjüüfüüü Lâ ü eGcü Wc^ ü
 büüüf büüüZüA aü aGüf I
 fGüf fGZüA aü aGüf üe... ü

aXjü aüüföaXjü cüü^ üjüö
 i üZUüü~ _@_üAüf ü~
 üMüUG ü~ S@_üAüf ü~ ö
 @üjü bCYü bCYü bCYüü~
 @üjü bCYü bCYü bCYüü~ ö
 Zükëe Zükëe üZf cülQö
 ^kämüWjüe j k\ü fMüA Müü]üCQöö
 SUSU j k\ü ^üAüMüü]üCQö
 üZf Re Re cülQöö
 eGcü W'Xüe üZfe üLihü
 eGcü W'Xüe j k\ü üLihü ö
 büüüf büüüüüi üaüAfüü~
 ^Aüf ^CQöüaüAfüü~..ö⁽²²⁾

x x x x x x x x

Mü[ü-2: ai «eò\àèpaRü^p(ÉZ):

ck bihi

Züf aüi Kp C_ëe]ec eRü
 jüü_üe eRü I aè|üf eRü
 _üfëeRü, _j eü eRü
 eMü eRü, KWj eRü jüü...
 ~üjü ~üjü üMüüaüüfü ZcüK ü\üZ @üP
 @M ü~ aP^ ZcüK ü\üf i èü...
 ~c ü~ NWjüüf aepüjüü~ üfKüüfö
 Ai p_ëpü~ üaüüeüü~ ü\üfü Küüf üjüü...
 @ü^üK WŠ fümMfö
 @ü^üK Ki U fümMfö
 gG GüK jüe ü\üf, gG GüK Mjüe ü\üf
 ce j äbücü, j Kie bücü, ZëWjü|ëü bücü
 ~üjüce KëüüMwüü bücü,
 I ce @cüüfëü bücü
 MëüMwüü bücü, ZëWjü|ëü-
 bücüüK ^ic ü\üf üjüü...

I Wjü @[ö

Zük ü~ ai Kü, C_üe]ec eüRü
 @_i äe @ü\üaWjüeüMe eüRü
 _üfë _j eü @ü\üüeüMe eüRü
 üeüMe eüRü ayü]ë eüRü ü~....
 ~ü@üMü ~ü@ üaüüföZëKë~üP@Qö
 _[c aP^ ü~ ZëKëü\fügY ....
 ~c ü~ MXjüüf, aüjüü~ üfLüüf
 Agë ae ü\üfü Küük ü~ ....
 @ü^K \Š fümMfö
 @ü^K KÁ fümMfö
 güj GK jüe ü\üfö güj GK Mjüe ü\üfö
 ce j äbücü, j Kie bücü, ZëWjüSëü bücü
 ~ü@ ücüe KëüüMwüü bücü, @ üüüüfëü bücü
 MëüMwüü bücü, ZëWjüSëü-
 bücüKë^ic ü\üföü~...

KŞcike WcþufiKi öÄZö

^ee ü_A @Möoi üf a;üü\üj
^ee ü_A aüfö üf a;üü\üj
Ze üW Nceüa;üü\üj
Ze j ^ëü^ Wcéëa;üü\üj
KUie \föa;üü\üj...

^e _üAñ @Mögük aŞü \ö
^e _üAñ aüfögük aŞü \ö
üZie _üW Nceüa;üü\üj
üZie j ^ëü^ W´éëaŞü \ö
K ie ü\üküaŞü \ö

G_edMüZ cü=cüë ÉZöKeüüüaük ü\aiüéaŞüC [öüüfük, K [üë cü aöZüüjüA RYüA [üGö
Gjök [üë KQü@ig :-

"j A Meü A, ^eepfüMöZepüfö üfpa;üKep_üWpNceü_üWpLŞüa;üKepüZüa i öüZep^üüüüGü\ -
KëZüüüüGü\ _epë.. üüi RþLüþQüüWj, ai-þLüþQüüWj..." AZyüö

ce ü_Uüaüfö üMeüAaüföWwe
]e^öciZü,]e^öü~ _ZüüK-
ü~ ^ic ü\üf...
~üj üZce aüf ^ic ü\üf
Zce aPü^ üaüüföü\üf
GüVA Z afü aiQfüi ^üAñ
üaüüVA Z afü Pöföüi ^üAñ
j üZSKü LWjü\füi
_ ^üZ _Wjü\füi .....

ücie ü_Uüaüfö üMeüAaüföWwe
]eYü ciZü,]eYü ü~ _Züüé
ü~ ^ic ü\üfö..
~ü@ Zcéëaküë ^ic ü\üfö
ZcéëaPü^ üaüföü\üfö
@AñüQüüüaüföZ aiQüf ^üj ö
@_eÄüë üaüföZ aiQüf ^üj ö
(Zëc) j üZUüYöLWjü\üf ü~..
_YZüë _Wjü\üf (üüü) ü\üf .....

x x x x x x x x x

Mü[ü-3: Më-þFöü\A:

G aüA aüAü^ aGüf, GaiA aüAü^ üMü
G aüA aüAü^ aüAcep\i éü\Aü^ üMü
G aüA aüAü^ aüAcepMë-þFöü\Aü^ üMü ü
PCfþü_üüi Kþü\ü^ aüAcep cGñ þLRë~üA^üüMü
büZöü ü_üüi Kþü\ü^ aüAcep cGñ þLRë~üG^üüMü ö
büZöü ü_üüi Kþ[üüë Uëü Zepübü^A]eü^füü^ üë
· Cfþü_üüi Kþ[üüë Uëü Zepübü^A]eü^füü^ üë ö
G aüA aüAü^ aüAcep aüA aGüf aüAü^ ü~
i Zþëü ü\^þi ü\þëaGüf, aüA aGüf aüAü^ üMü
WüAKöi ü\^þi ü\þëaGüf, aüA aGüf aüAü^ üMü ö
Lë cü' ü\ü^ aüAcep cGñ þüLüRü ~üG^üüMü

\à cù; ùaù^ aiAceþ cGñ þùLüRü ~üG^ü üMü ö
 \à cù; [fñe Ueü Zepübù^A LüA Mfñe
 Lè cù; [fñe Ze übù^A LüA Mfñe ö
 G aiA aiAù^ aiAceþ \ i êüü\Aù^ üMü
 G aiA aiAù^ aiAceþMê-fou\Aù^ üMü ö
 eZ^þKVC ü\^ü aiA cAñ cGñ þùLüRü ~üG^ü üMü
 i wüfþKVC ü\^ü aiA cAñ cGñ þùLüRü ~üG^ü üMü ö
 eZ^þKVC [fñe aiæZepübù^A ü^AnMfñü^ue
 i wüf KVC [fñe aiæZepübù^A ü^AnMfñü^ue ö
 G aiA aiAù^ aiA ceþ aiA aGüf aiAù^ üMü
 G aiA aiAù^ aiA ceþ aiA aGüf aiAù^ ü~ ü
 cùK i žþei ü\^þi ü\þeaiA, ZA aiA aGüf aiAù^ üMü
 üWAKoi ü\^þi ü\þeaiA ZA, aiA aGüf aiAù^ ü~ö
 G]^]^ue]^ ceþ]^ aGüf]^ü^ ü~
 G aiæaiæe aiæceþ aiæaGüf aiæü^ ue ö
 i êþeþAñgüü\^ü aiA cAñ cGñ þùLüRü ~üG^ü üMü
 ei_þeþAñgüü\^ü aiA cAñ cGñ þùLüRü ~üG^ü üMü ö
 i êþeþAñgü [fñe Ueü Zepübù^A ü^AnMfñe
 ei_þeþAñgü [fñe Ueü Zepübù^A ü^AnMfñe ö
 G aiA aiAù^ aiAceþ \ i êü\Aù^ üMü
 G aiA aiAù^ aiAceþMê-fou\Aù^ üMü ö
 i žþei ü\^þi ü\þeaiA, üWAKoi ü\^þi ü\þeüMü
 i žþei ü\^þi ü\þeaiA, üWAKoi ü\^þi ü\þeüMü ö
 aÜüUwþü ü\ü^ aiA cAñ cGi þùLüRü ~üG^ü üMü
 KðéaiMýü\ü^ aiA cAñ cGi þùLüRü ~üG^ü üMü ö
 aÜüUwþü [fñe _fñ Zepübù^A ü^AnMfñe
 KðéaiMý [fñe _fñ Zepübù^A ü^AnMfñe ö
 j ñaiA j ü^ aiA ce, aiA aGüf aiAù^ Mü
 üj ü aGüf üj ü^ aiAceþ j ñaGüf j ü^ üMü ö
 Küfü afoMCWý]^ceþ KüGafokfüü^ üj ü
 Küfü afoMCWý]^ceþ KüGafokfüü^ üj ü ö

aÙàfòUwøù] ^cep ùaUàfòù\fir^ùcù
ùK |èafoairWj] ^cepùaUàfòù\fir^ù ù~ ö
eZ^pafòKVC] ^cepçìŠàfòù\fiù^ ùj ù
gùwifpafòKVC] ^cepçìŠàfòù\fiù^ ù~ ö
KfiafòMCWj] ^cepPùfàfò~ùCùQ ùMù
KfiafòMCWj] ^cepPùfàfò~ùCùQ ù~ ö⁽²⁴⁾

x x x x x x x x x

WcpùfùKMù[ùe ùKùZùDùòagÁy-

- (K) ùfùKMù[ùe Kùj ùYù bìM \ùNùj ùA [ùG ù
- (L) ùKùZK ùfùKMù[ù i p%ð _\y] cò Z @ìC ùKùZK M\y- _\y i c^Z ùj ùA [ùG ù
- (M) Mü[ùe ahd @ùRùZy i p^ùPeZà eirù I eirKèùe/Kèùeù,RùZè HZj yK [ù, @Zòàèk
ù_èKùj ùYù aù ~q NUYùC_ùe @ù] èeZ ùj ùA [ùG ùùghùe aRdaù ù_è_òì j ck^ùkK
ùj ùA [ùG ù
- (N) Mù^ ùgkù Èz ! \ùŠàé ùe ùj ùA [ùG ù
- (O) ei P~yù \ÁèèG [ùe gùvùeei e _èafy [èùàùk @ù^K Mü[ùe KeY I aùeei e
_èè^ \ÁùMùPe ùj ùA [ùG ù cSùe cSùe MüdK j ùi yei e _èèahY Keç [ùkòù
- (P) ahdàÈèeiR_èèùe ùj C aù MCWjNee, ZùbZùe WcpùfùKMùdK ^R RùZè i ùciRK
Rùà^e QaòKè_ Zò kZ Keç [ùkòù
- (Q) K [K i ek bìhùe K [ùaÉKèC_ i ù_ ^ Keç [ùG ù ` kùe Gj ù i aR^ ùaù] Mcy ùj aù i ùw
i ùw C_ùbùMý c^ ùj ùA [ùG ù
- (R) Mü[ù ùfùKK [ùe MüZ ei_ ùj ùA [èùèeKùj ùYùe i cÉ fI Y G [ùe [ùG ù
- (S) Mü[ù c^ùe i ù] èeY ùfùKue ^Zùùèù Rùà^ R~ùke K [ù, ùfùK cù^ i ùe [èù @_p%ð
AQù Z [ù @Kj ù K [ù G [ùe i ù^ _ùA [ùG ù
- (T) Mü[ù GK ùcòLk Müd^/K [^ Kkù j ò ùaùe ùKak gZòèègZòKèMZòKeð [ùG ù Gj èe MZò
i il èZò il àbùàùe j àdeèajj èèè^ye j àd K ! eKèc^ ~ùA [ùG ù

ZRèù:

WcpMù[ùMVK cLýZù 'Wcp_ùKZ' bìhùe j óa%Zò ùKak 'Kè-fù\A' Mü[ùe bìhùDò
èù kK ùKeù I Wjù bìhùe a%Z ù KùeY ZèWjS @ùLù_ùL @ ke MCWjRùZè ùfùK GbkiGK
bìhù àyaj èe Keç [ùkòù _ùj ùMý_àZ ùNeù _èèagùe ù~Cùùcù^èèR^e ùKòY i ò i èè] ù ^ùj ó
ù i AVùMù \ùŠùe Gj ù_èèahZ ùj ùA [ùG ù ùfùKKaòù~ùZùàùk GMWjKèÈe ù\A Mù^ Kùe Zùj ù
i aù ù] èeYùèèù^ ! _èè^ Keèù i j ei ùYZ Keç [ùG ù bìeZùd ùfùK i ùj Zyùe aj èKùkeèGMWjKè

cj ß %ði í^ ej @üi Qð Mü[ü _eüahY _eü_ü üe K[iz Wcp_ðKZ biñie c]eZü@aö 'ü\Zö Cj Z 3UüMü[üüg c^eé'eGcüWc^þ I 'ai «eò\äeþaRü^þe biñü i ö %ðWcp_ðKZö Kæé'Me-þö ü\B' Mü[üe K[ü aÉÜöGK MCWý_eaüee NUÝü üj üA[äü \ÁeéWcpMüðK Züj üe biñü aóýüi i í^üð MCWýRüZie üfikü \þeü aýaj Z üKeü IWþü cüçüe KeQð @üç MüahK/üfLKcü^ ~üj üKé'Mü[ü, 'MüZKüay' (Folk Epic) aü 'Mü[ü MüZKü' (Ballad) ^üçüe @bj Z KeQéZüj üKé WcpüfüK 'Mü\ MüGauK[ü^ü üaüföKj [üçöü üi ~üj üj C Mü[üe i äÉZ Kükæe bZüe biñüMZ, i üj ZýK cifüüaü] i ücZ WcpRüZie Rúa^ PZáUKðLóbüüa `ÜöCV[äü fl ý Keü-üAQðö

(N) WcpùfikCqò

"üçöLK üfik _epeü c^ue üfikCqòGK akÄ üaaj K]üeüü Gj üü MüÜG biñüü MüÁie -M Káic @ü\Z üfik @binZie aiOþd _eü_Küg ü Gj üüfikCqò üfikaiYü aü üfikap^ j ögÁ _epeüe i biñZ, @ü- aiYü aü i q ü fNbiñü aóýüi bZüe MeéMü_ü~þ biaüaü] Keü `k biaüe `ÜüAaie C}Á cüç üj fü üfikCqòü üçöK g±bSüe bkò'üfikCqò eéü MüÜG biñü ÉZ^, üçöK, akÄ Z[üi çq üaüfö_üüY Z üj üA[üG ü_äü I _äP^Kéü^K aüþ^ ÁieüRüe 'Proverb' e _~þüdaüPü g± üaüföçZajq Ke[üçöü 'Proverb' e _ebüñü üj fü- "A short sentence based on long experience". IWþüe Gj üaüü^e @ü]üeüe j ö_äP^e i ömü^eü_Y Keü-äü ü\LäüKéçKQüü \üNüðe @binZüfaþ] i éäüPZ üfikaiYü üj üA[üf üj üGj ü c^ue ü MüÜG R^ü MüÁie]çöüü, Ébiai q PkYöZ[ü RMZ I Rúa^ _Zö^Re \Ábüwü üfikap^ cüçüe _ÄÜZ üj üA[üGö @ZGa üfikCqò@«MZ _äP^KéÁieüRü 'Proverb' e %ðw _~þüdaüPü g± biaüe Mj Y Keü-üA ^_üe ü _äP^ j üZü ü\gçK @ü-aP^ üj üA[äüüaüç _äü\ üKóYi ö HZj üi K NUÝü aü aüeMü[ü bküaþde _ÁbüçC_üe _~þüai Z ü ü\LäüKéMüf i ö l ö, i ek, _ä-k I IRü %ðbiñüe ajéKçg± _äüüM Keüayü_K biaKéayq Keäü _üAnüfüKüçüj CQö i aüçö cüç ü"(25)

XM, Xçükü, _äü\, _äP^ AZýüü üfüüKüçö c^ue ü MüÜG RüZie i wÄZK AZj üi i ü Mü_Z üj üA ej [üGö "GK[ü GKük i Zý ü~ aüecü^u @i üçüe, çé ð @...ükKie @aügh c^ue ü~_eöG RüZie AZj üi fKüidZ @Qö Z\é Gi aéXMXçüké _\çü^ j ö IWþü i üj Zý I IWþü biñie çK _Š @U«ö @ic RüZie gZgZ AZj üi c^ Züj üeöbZüe fþej Qð"(26)

üfüüKüçö Züj ü_äü\, _äP^ aüçö _üçöü i biñY üj üA[üf üj üi aKükü^ i ZýZü C_üe @ü]üeZ üG \ÁeéGMWü ü MüÜG R^i çäüde \üNüð^bZüç^eüi ç üçK _KÜKeYe @üü R^ü üü^;ð Rúa^e aýaj üeK \M, i çüRe aýZKüç PeZüNUÝü, Rúa^ R-üke üa\ü beü i çü yü\KéZöi ek Z[üi aR^ üaü]Mçý biñüe i `k eü_ü\A C_i ü^ Keü\A[üG üfikCqò "MŠçLðVieçj ü_ŠZ _~þ« ~üj üKéaSö_üe«ö Züj ü...ö"(27)

KŠcike WcþiFiKi iÄZö

@^ý_I ue XMxciköi ö_Küe @ù^K adl^ @ù^K _Kiee cZ _li^ Ke[ðu RYü-iG ü XM c^ue ~\d KaZê fl Ycir^ adýcir^, Gj üKaZü ^ëj nüüKj üüKj öKj «ðöbMaZþCqoj @]K üKaZg k_ %ðuj úf Xcükö _laiPý új úA [iG ü @agý @iRê \ð^ue _ü\ ück ej [ðu ü~üKöYi ö i gðáý úfiKaP^Ké@üic ~Ma^ücúe 'XMxcikö biaúe Mj Y Keü^AQéü "aj éaðeü] übüi ue XMe i ömú ^%ðl KÁi i^ ü Z [ü öi öi ö ue Kj ü~üA_üue ü~ XM @MYZ _Zý_ð^cZöKaü ^ðWZc @^bZê Êl Zc gúeK ei_ ir" (28)

C> Z [ü CüYgyKéü\Lüf _ai\ I _aP^ _eAe Lèp^KU ü _aP^UG _KÁ aP^ ai ^üZö^üYö i ^kZ úfiKaüYü új úA [ðuüaük, _ai\ _Qüe üKöYi ö^ü üKöYi ðeü ue GK @üLýr^ i üMü_Z új úA ej [üG ü Gj öüLýüclKüüüfiK agði e Kó\«ü, úfiKc[þ@ [ai @üw^bü j hð ahü\ beü @bfü R^gZüü fiKcQöi aüü giYZ Gaö Zü-þK ü i cÉu _üI Gj üe _aðüM üeiPK új úA^ [üf új i^büK biaúe Rúa^e @ù^K ^Áê i ZýKéGj ü_Küg Ke[üG üüa\, _éüY AZýüü abðÜ] cðüÉcír^uüe i ^ðagZ @ù^K @i^ aiYüe úfiKk ei_ i ü] üeY R^Züü Cqöc^ue _PkZ [ðu ü\LüüKécök ü fiK^üZöGaö giÉ^üZöbZüe K&éGK i il à_üü\ _efl Z új úA [iG ü] cð giÉe j ZaiYü C_~é KieY ^ [üA c^ bf KeüüKé^üYö ü\aiüaük úfiKaüYü bf Vüue bf Gaö c! Vüue c! _üAni ciRüe úfiKgd ü ü\A [iG ü

XM

WcþiFiKu i üciRK Rúa^ue XM-Xcükö _ai\ I _aP^ c^ue úfiK i iÄZê i il ðeü @«üi fKü` fMê_eð_ðúj Zö üi i ö_Küe ^cúe KQü@aZüeYü Keü-iAQüü

XM	IWþü @ [ö
1. _ZepZfê~üj üü^AñaéMézüK üÜüKeþcQöPüaþ\ aÉLá üüK ü	üj büCR, Züc _ZäuZükðu _iAñaüü aüüK@ü RwfKé~i@ ^üj üüi Vüue üQüü cj éüQü Zêe üLüüüe \ög^ Keüüe bd ej Qüü
2. GWKöi é eþaèüMü ZA Kü;þ^Añ übüüK i Äüf i Äaiü aéü;þ^Añü	Zêc GüZ i é e büCR ü~ Zêc @üc _üAñ KÁ KeüeiS ^üj üü @üic übüKüe ügüAai _QüK üi A [ö _üAñZüc Kü; ^üj üü
3. _eeþcäŠ Lü j eeþcäŠ j üMþü üj ei ö	@^ýe üeiRMüeeéLüA ua_eþü biaúe ej [ðuü ayqöü
4. KünKeþü KCñü^Añ aWöUw@ieþ	i ö_%ðR^grý Afüküe a%ðü i a\þü^Añü
5. KAeþceü, KA @aþeüü	@ai, Z üfiK @üi öj AeüY Keüüü
6. cèü ~iG, Keþü LüG ü	aü^ ai] KZüéèAzü aþé üe Küc Keüüü
7. @ü K [üeþK [ü ü^Añ beö_ü^üK QZü ü^Añü	C_i Z i ci ýe i cü] ü^ _üAñüPÁü Keüüü

XM	I Wpü @ [ö
8. ^@ü ^@ü ^ñ@Wj _epü _Wjrf Q' @Wj ü	^@ü ^@ü @üi [@ü üaij] ai aŠaiŠa aj Ž bf büaüe \@ü [@ü, Kïc\ïc Ke[üküü Këë_eYü üj üAMüf Zij ü DYü üj üA~üA [üG ü
9. Qü^Kp^ü\LPf WüŠKpa^ü ü	I üY ^ü\Lüf ej ð^_ie@ü ü (@Züi j)
10. i eMepRüa^ Meþa _Wjfüü	ÉMKé· f@-üC [@ü Rúa^ _Yüü\j Këü` e@üi fñü
11. Rir^püf ü~ Zep^ Rir^püf ü~ cepü	(Küj üYü) Rüyüf üZüe, ^ Rüyüf ücie ü
12. \@ü eGüf aiUþK, LüreGüf ü_UþK ü	ü\A [üf Züre _ZLü^ aiU NüÜe c^ cük ü KëëLüA [üf üKak ^R ü_U be[üG ü
13. @MþK Müf i üþþK Wep _PþK Müf füZþK Wepü	@üMKéüü _QKëü~CþüüWjMüf c^ aü\c@j ^ëj nü
14. @ir^ü ü\üf LüZep i ð eþcük· GüZe ü	Kïc\ïc ^KeðÉücie güe LüA_A ej üü` i ^þ Ke[üü Èü _Zü... ü
15. @Zþre ai ü_Zþre Lüü	@^Mj eé ~üj ü cK@üüi ZKüe i «Á üj üA ej @ü bf ü
16. @eRëRir^püf _eRëRir^püepü	@Rð Ke@üe I cZü [@ü üfik bfue LüA_A ej [üGü
17. Ci ü füWj_üü^ _üþþ	i @ü [üüüü aýqö
18. KŠüüLA bá KäuCAñ üZep_ fñüSfñüü MüüUKþ ü^Aö	ücüÜüüi üÜü Këë@KF ^üj ö (Èü)
19. üKüü_ [e[epaüf C^ü @Wjüü ^ [þüf üUWj\éü ö	LüAaiKé^ [þüf ak ^ [üA c^ üKü] üe Zc Zc üj aiü
20. LiGfüepMfü, _füepPfü ü	LüAüf _Aüf i L^üj üü
21. eLþüf ücARöQüWþüf _ep i ü beüf NepNepü	Èü eL[üf ü ~üGñ^Re, QüWþü\üf üi _e üj üA~üG ü
22. Neeþüawþ VëWþþüWwþþ	Ki_ cŠKö
23. · fþPþü^ Püfö þUwü Xþüü Lú ü _;þ Uwüö	C c fl Y~@j Š@e K^yü cif üagöGaö Xþüüü Lü ü_üeðKïc\ïc Ke[üü Š@e cif KcþUüüü
24. ü· epüVüþaüMþbüfë eüZepKüüf aö epKfëü	ü· ecüü^ aYe j öi áR«ëbköeüZüe j ö i Käl üj üA [üküü
25. QüZüi üMþK bëZüüþþ cüepie aþþj KëWjfüZþü	güaY cüü üe QZëZeKüeüü üwKéarf Küceë_üA [@ü] ir^e büZ LëþRc [üG ü
26. R@üG R@ëü, ai þcj eüö	R@üA aþ Zfy ü
27. Raiü\ j üeü, i cþüë aþþjö	Raiüe j üeüü i c@üe aþþüü i üw i cir^ ü
28. RirþcüfþKf@ü Lüþþ	`ü;`Ke
29. UŠþKéaGüf ü` ŠþKAüZAö	@ZüKj ük@ü

XM	I Wpü @ [ö
30. UüwþWj cŠü _i^ük üMüfö üXjüeü üawþWeþü üüfö	fŠicŠiu _Zöj üi ý XM ü
31. VUüMè^ _Mü, ü\gþMè^ bihü ü	cüÜküWjAe @üKie @^é üe _Müüj fübki@ k üb\ue bihü a\kò [üG ü
32. Vèü üMüüWj üMp Vèü üMüüWj cZþü	ü~Civ@Qèü i AVö_Ai ü _AV Kepü
33. Wèceþeü^ ZüK ü\Lþf cŠü _i^üü	Wcèè` kKèRj üe KeòLüAaü _aèéGj ü Kj ü~üA [üGö
34. WcþWcþaüU _Rü WcþK ü^üf Kfèü eRüö	WcþGaö aifèü G \èj nPZè ü üZYè Gj üéaüÜe NüÜe ü~Civü\Lè i ^i^R^K @üPeY Keàö
35. üWüWwþKþü, _PþK Nþü ü	· wèaü\ý Zük a%öüü
36. Wcþj Kieþ aüc^þbKieüü	ÉbiaZü WcþBhökèl aüj ý bKieü ü
37. Züf biZþC_üe @üi üü	LüCQö_CQö üj üf \èLüe @Qüü
38. [ZepcZep_Zepü _Šü NepRèüGüK cŠèü @Šü ü	Ne RèüAKècüsèü MŠèè_ÉZ i Rò LüAaüKèü\au CPZ ü
39. \ðþMföKüfþMföfCcüf KèþWü `fþfö	@i _a i _a üj üAQüü
40. \ðepü~ QüP^þ eüZepü~ aüM^þü	\ð eüZöküe `èþ Zþ^üj üü
41. \AüK üfiapüfiap cAüK üfiapü	\A @üWjüfub Keàüü
42. eüZeþeYü, \ðepKYü ü	eYü i ü _\ðüe ü\Lö_üe ^üj üü
43.]fèü i üM ^èþi üe _fèü üMüZ]^þi üe ü	]fèü (I \Zc üZkauR)e ZeKieü üe fý @]K cüZüe i e[èübkö _fèüakèaŠKüf]^ i e[üGö
44. _ireGüf Lü, i èüeGüf Kèü	_üA [üf Lü, gý[üf Kj ü
45. _èþj fþK _èþi ö, j fþZi þZA ^èþ öü	@^ýe C_KeY C_üe behü Keò^Re Pih Keàü i _a ^èj nü
46. _Šþcüi èþi ZþLŠþLŠþü	Kü K cüi e güZ _ák ü
47. _èþ\gèü i wþ j fþòcLü ewþü	j k\ue ew bkò_eü\güe ü_è I Yi ücü ü
48. _QèþK [ü _QþK ü	_QK [ü _Qüe _WjüG ü
49. ü_Uþ^üGü ü aYKò^üKþü	^Re ü_U _èMüf, @^ý üKj öLüAfü ^ LüAfü üi K [ü^ biaüüü
50. aü!èRü^þf aüfþi è ep KèRü^þf K [ü i è epü	aiŠöRüYüf aük i è e, Kj öRüYüf K [ü i è e ü
51. aèüMäcüsþ\i þ eü_ü LüGüf KüG Keþ\i þ!	aü_ü_èe bf _üAn^Mj cüWjè- üaüfoi ZKòKeüAü\au üaük @aü_è cüMüüA LüAüf K'Y Keàè_ eüü

_ãû\	IWþu @[ð
1. @ _ueþ_êe cûwêRîr^þf cPþ_êe LiGaþeþû	R^à_aêècûMò@iY[ãû`k j óc ÷ue übûM ùj úA[úG ú
2. A _epcSþeþûaûVü ùaûVü j eoi ùMue ùaûVüö	ùKøY i ùMüUG Mûie ej_ùeê^ [ãû@i êc^ú^úÊ áyqoi ð`_eà ð Kûf c^ Zie _ePd a\kò ^[úGö
3. \i_þZofö ú^þ RfþZüü\azü ^ùMþañ eþcûJö Mw añ eþeRü _ùwþþü ü~ K _þ abieþû~ Wcþü	^ùM aöge cûUue Mw aöge eiRü eiRZöKe[ãû i cdue MèüMwþMûie _ùwþþü K\$ I abieþaöge Wcþej [üfö ùi abieþWcþZüre \i_þZö fô üYue RfþZö ù\aiue_Rü Ke[üfö
4. Kfþeþ`ü! _Wþf ü	@Wêüe ` i ð-äüö
5. Mèü i úGaepQÜKö^fö KèWþ_RècûeüMföü	AûeR i üj au _Éf MèkðBeü KèWþ_RèK\$ Mû ue ^ei öj ue üj úA[üfö
6. aRü _UüG ai úGfüö	_ü_yeëa ð Keäüö
7. aüfêK ùaUþcûeþiZAö	@ü½~þ KcðKeäüö
8. ùaWþ WüKfü ü	\ARY ^äq þü ö
9. cAñZepQüWþ Kieþ!	cûüZie ^èj üZ @iC Kûj üe! (@Zü@^MZ)
10. ei_ü UwüG biZþLüüZA ùZüZfþ_Zþe i ùMþUKþZA ü	ei_ü Uuüe biZ LüAai I üZ«kò _Züe ZeKieüLüAai bkò>ðbiaK PeZüe áyqöü i aÊ j eüA ai äüö
11. ùfA MföMföZèü Mföü	]üei ê biaüe ~üüi Keäü _üAñcZüü (Wèü)
12. i ZþeþZüüM @ü, i ZþeþZüüM ~üü	_Zü@^êeü] aiYüö
13. üUüK eiaYþcûfü ü	@ZüMaðü~üMèiaY cfü ö
14. cAñKeZüG ü_UeþPZü cAñKüGRü^ i ZþeþK[ü!	eüCþ;âI fI ð cdeKèi üZüü K[ü_Pieäueê üi ^R ü_U Pèüue áyÉ [äueêi üZüue K[üZüKè RYü^üj öüaüföKj Qüö

_ãP^

WcþR^ùMüAue ü\^|ð Rúa^ue K[übiñü Qküe @MYZ _ãP^e _üdüM üj úA [üGö
Z^æèKQü^üZgð ückK I KQüRúa^ \gð @ü]üeZ üWcþüue ajê_ãP^ ej [üf üj üZ^æè
@fýüKüZüü\Áü« I IWþu@[ð ^cûe _äü^ Keü-üAQö

<u>_äP^</u>	<u>IWpü@[ö</u>
1. _í @ü KKeþMá @üK aAeò ü	C_KZ üfik agðí NüzKZü Keäuü
2. _í fü KKeþ^wþeiG · au\ ü	i cü[ðuau] Kö
3. LüJepXKéþLüU · aþ\ ü	^KU üfik j ögZZü @iPeY Keäuö
4. KüfþKþK[ü LüfþK ü	bahyZ i aëaük @^VzZ ö
5. Keþic üKeþicfü ü	büMyüe [üf i ê k ck[üG ü
6. Gü^ ~ü, üZü^ ~ü; Keçþ] üei ~üü	GüY ~üüZüY ~ü, KcöüN^öaf[üö
7. j üK] ^þ Keüc _Zepü	@]Kieüe] ^ cük, K&éKc&ei ê Zácükö
8. LüK] ^þ Keþic _Zep	@^ý _l üe, Rðj eögc aküe] ^ @Rð
	Keü-üA_üe; K&éK_üküe ^ [üf i ê Zä_ü_ö üj üA^ [üG ö
9. ^öKeþc&iep\ ^ü aüþü	j ZbüMüüfikK&é~üj ü üüf c^ Züj ü Zü'e _ä_ý
	üj üA ^ [üG ü
10. MüG üNü^ü füSü cŠö ücARö@üü^ü Sü þiei cŠöü	füŠcŠöMüB Gaö SümeòcŠöEü bf ü
11. _Qep_üfü _epþK _QepZüi þüMieþK ü	· h_üQA Müf üMieécj üe ~üG ü
	üWeüe _üfÜ@üüj üf au_üüi cü^u üi au ~^ö _üA_üe ^üj öö
12. ~A Süþieþ üZA c&þieþ	Nüz _ZNüz @üü üf c^ [üe Ne i öi üe Küf
	i j ögü&üKéj G ü
13.] epþWwü aèWjü^Aüü	] c& i aüü Rd üj üA [üG ü
14.] c&þMPþK KeüMþNüzþü	] cö^ýüdüe [äuüfüKüé @ü^K ZüM^ü i j äüké
	_Wj[üG ü
15. i Äüf Neþüü þ ^ i Äüf a^þüü þü	i j üf i öi üe Pük, ^ i j üf aüü-üG ü
16. übA [üf büfü, üLZþ[üf Lfü ü	büA [üf i üj i cük, üLZ [üf Lkü j Gö
17.] ^þ@Aeò] ^þaAeò] ^þi eüMuf PŠüþi eüü	] ^ ü~üM&aAeöi Áöj @«öi Z, K&é] ^
	i eüMuf aücYþ PŠük i eöj Gö
18. Kfíeþc&üüGü\, i Ríeþc&üüGü ü	] ^ @üü füaük @üLK&üj[üG K&éZüj üMfüaük
	RYü_üWj^üj ö
19. KüçþKüf KeçþXKþü\ö	KcöKeäu\üü j öbüMye \üe üLüüf ü
20. Rê-ü^þK[üG Neþbüwþü\ Léþ üf KüVö\ üþü\ ü	üü\ K[üe Ne büüw ü KüV Kükü
	ü\A KüV Peü-üG ü
21.] ü^þK ü_üfþa fþieþü^Aü cüüGüK j öþü\ Lþieþü^Aüü	] ü^Küü_üf Kj ä ^üj öKö
	cYþKéj ü^ cYü ^üj öü

<u>_äP^</u>	<u>IWþu@[ö</u>
22. @MfúK ~ü ^wfú j GuFö	@ij eí@ij èiKj @]K úfub aXiAuf
23. K^epKKVj K^þK @ü þ\ ú	ùghùe KQò^_iA ùfúK j i új ai i ùe j G ú
24. Lü_@ü] ^þ ceú R@ú R^þú	^Re @bÁ i Ű^Kèi cuÉ ù` eí@üi «ö
25. MäK cieþf cäuK C` Wþ\ ú	LüA _A] ^,ceøj RòR^ö
26. üMieþ] èü NeþK ~Cü^Aþ	@\eKieú ahdKéciZá]K ZeÄie Küf ^Re
KKé] èü NeþK ~C ö	I Zj G ú
27. üMieþMüG _ü eþcfþ	ùcüÜü üMieé [äu NeKé^~üA
i êü ei_ü ^MþeþZfþú	ùcüÜü KKé [äu NeKé~äu CPZ ö
28. üWau j úZþK ùLA j úZep	ùMieMiBe cifý _ü ùfúK ^%d Ke«ð
aö ü þú^Añü	i êü ei_ùe cifý IR^ @^i üe j G ö
29. üWwäepcäS ùVwü ú	G ~Mue @Zi^ReKéc aghi Keòuj C^új öö
30. WiaéeGüf aiaäu	cèaòC_ùe i aè\ücdZB_Wauü
31. _üPfüK cieþf K· SWþZA ü	j úZue _Ai ü [üf i 1ü^ ck[üGö
32. _üfúG @üi þú^Aþ \ücpWjZüi þú^Añü	aXj aXj [üC [üC ~äK ceþ_äuü
33. j üMþeþü ùLA új üGü\	_üfuebehü ^új ó aiQeüKèü^A · h j G^új öü
CMþeþü ùLA új üGü^Añü	@i ^ü j úZeeLüA j G, új üf CNüAaüfúK j úZee
34. aij úZf@ü a é a þZf@ü Züi þú	^éj ö
35. aii epü~ übA, Kfepü~ ù\ aZüü	aj èfúK [äu _eäüeüe aSéaiSä, ù_üLeü Zk
36. aü_ep] ^þ _ü_ep] ^þú	aifue Pih Keöö
37. aü~epSüKü, WceþfWþKüü	aögKèü^A büA, KkKèü^A ü\ aZüö
38. af\ þaWj ü· ep cè é þaWj eüMöü	ù_ZK i µ ð (~új ü ^Re KÁ @RZ ^éj j) Zuj ü
39. übüKþKüG Riü^ Ki ü _Zü	_ü_] ^bköö
^qþKüG Riü^ KUü fÜüü	aiCg aÄie güLüaiRaiü~cZöKÁ Ke, WcþfúK
40. ccü c'fü KUü MPþú	i üwue Sicfü Keäuüi cZöKÁ\üdk ü
41. cüWepü~ cfþ i êüepü~ Zfþú	ak\ aXj új üf ü· eüA LüG, cYh aXj új üf
42. fWj· fþf, Vüj· fþ\ ú	eüMü j G ú

_äP^	IWpü@[ð]
43. i ZepcäS _[epü	i ZpüMüe [ûf ai]üaNU@üi äü ÊübiaK ü
44. i ZpüK ü~ büzp cPpüK ü~ füZpü	i ZKébüz Gaö cQKéfüz j ü~üMý ü
45. j üü püNepai pü\	j i äüNe aüi ü

e[K]cü eXj

WcpüfüüKüqicüe Mý aü fI Y \Äe_eÆe i ücý aj ^ Ke[äü \AUöaÉécüe Zk^ü Kei-üA [äü@ü^K e[K]cüeXüej Qö GbküQüeXj I Zie IWpü@[Ké^cÜe i ÜZ Kei-üAQö

eXj	IWpü@[ð]
1. LüWýLé ,]éj ü ePüö	@bfü NUYüü (Nee @kq i j Z Zk^ü)
2. ü~üKü üi ü bð ü	ü~Crayqkja (_ÉiaK) üi aj ^(\üdz)Keäü
3. K[ü]wPý, céä püWý ü	c^hy ^Ée, üj üf aiYü @ce ü
4. NepafpüZA ~ü~ü SüWpafpüZA @ü~@ü	Ne Kj Qö~ü~ü, aY Kj Qö@ü~@ü (Rüa^e ügh @ai ü)
5. [üKf ü ü WpüK üMieü übüRpü	\äK cýi üe i ücýZc üaiSUG cü CVüAai KÁKe üj üA[üG ü
6. @üLépküü	^Re \üdzßi ci yüü
7. CZf ü aäp QüeepbüMpü	I üe CZëuf _iCgüe _W[üGö (@aiü üj üA j ü^i üüj ai)
8. Küf K[ü, ~äM KëZpü	@ai üYüd/@ÉübiaK NUYüü
9. LC]ä é Uw@ü fí äü	KZNUlayqöü
10. Léj ü LüSUü eü~ üWueA j éüü üP ü	RYK i j Z ü _c Ke@^y RYKüNüü ü\aiü
11. MüWpüepRep\Gü^Añü	@ZöKé_Yö
12. MPpüK _ZepübüRpüKü	MQKüKüa _Zäbüej G ^üj ö
13. üMüUKbj WpüK \AUü KKejú	üMüUG Rðh _üAñ\ARYü cüe Kküü
14. Mëü Rüf p afücüf@ü `üfpü	Mëü Müe ciQRüf I afücük Müe fwk `ük e büeü^ü @Qö
15. Müepci ü^p _epMüep_ü^üü	^R MüncYüYöI _e Müü _üYö_Zöbd ÉübiaKö
16. MëüK a^ü, Küfuk i éüü	üMieü ü\j üe PZüKüüAüf I Kükü ü\j üe i éü _Süf ci^üG ü
17. NüWpüK i ö` Üfö Ci pü]ü^pMRü j Afö ^@üü_ü^üWü^ KP@ü cüf füü	@i , a i , a üj aiö
18. Ná püüK _üPfü Kü\ fpu	NñeüKé_üPfü K\kü ü
19. QÜüüQfj@ü i eMepWüf p üLAü afpüZA ü	^R i üc [ý ai] üe @]K _üAaiKé AQü ö
20. Riep@üZöhpZüüK ü	eqe i ö_Köi äüaük ^Reö

eKj	IWpú@[ð
21. RiþKicþZiúK i úR C^@ú að@ú KúF úVwú aúR ú	~új ú Kíc úi Keðu CPZ, @^ye Kíc KúF að \úe _Wpú ÉúbiaK ú
22. SiúWpú~ aúMþK Wep Núe ú~ ccúwK Wepú	aYúe aúNKéGai Núe cícúúeWe ú
23. UeúwK aðúú^Aþ LeúwK aðúú^Aþú	aú _úOCŠ _fú I Lée]ie i cí^ ú
24. WcþWcþú	WcþGai@Šú Mý \Áæei cí^ ú
25. úXúþ] eúGfú ú	VKúú\auú
26. Zfep_fú LúU, LúJe _fú Zúf ú	ú~úMýKéj Kþ_á_y ^ ú\A @ú~úMýKáú\auú
27. Zú_ MRú, aGúi eRú ú	Z_Zúe MRú, adi úe eRúú
28. Z_Zþ_ú^úVúú^ Qúú^_úWþ\ Kú!	ZúZfú _úYúe Q_e _éWý^új óó (@_ái wK aýq@ K[úe KQúMézB^ [úG)
29. ú\i þMè^ úbi þú	ú\g RúYúag ó
30.]úú^ ú~ ú_úfþ MúMþWýú~ cGfþú	]úúe ú_úf Gaiú\j úe ckúej þú ÉúbiaK ú
31. ^úKþPú_éú	@ZúKé_Yó
32. _úú! aGúf Wep\úú! aGúf @i úú	_úúúKj úf We, ú\auúKj úf @úgúú
33. _úWýGfú KKþúwK CfþC Rúú^ú^Aþú	j úZúe LWý ^ i Ðauú
34. a^Éú eGúf `éðeRúþj úZúú	a^Éúe [úf aój úZú eúRúúe ú
35. aúMþae@úú	@úR^agZúúú
36. aúj úú_úú i úú_úú i KA^úú_úú i úú	i è~úM _úAaú cíwZáZúj úe \éé ú~úM Keðuú
37. búZþ_e Kúú fþUúú	_Pé LúAaú _úAaúKéckúú i Ú^ ú
38. cíþúf aúMþeþú] úep ^ ckúúf i ú_éþú] úepó	ckúúf _Pé LúAaú, ^ ckúúf _a^ @új úeúe ej þúú
39. ZepUúŠ Qúepú_úWý ú	úZúe LúAaú @úgú] kú úZþúj C ú
40. fúúf _úú bíRþZA ú	aðú Lyúe @^y \éú Kíc KeúAú^aúú
41. úf-þ_úGúf aúMþ_úfþúú j eú ú	ú~ZKúú k Zúre gúj Mý aýd @UKK Keðuú
42. fúú úú\Lú_ú^ú_@úGúZA ú	@i j údZúe i è~úM ú^A @^úúe aýaj úe Keðuú ó
43. i Kþú NúúK CLþúG úZA ú	i cú] Z aþde @aú, Z _é^að e Keðuú ú
44. i éúepKKþúj CWþúZA ú	bd @úguú aj ú^ @ k ú
45. i eþM CWþúZAó	cúZú] K C_úZ ú
46. i eþfwþúú	\edáayqúú
47. i fþúP_þWýMA i cþúZA ú	Éú_éþu i úMcKúú ú
48. j úZúMfú_úQ KKéþþKþúZA ú	j úZú· fþ_þú_úe KKé bKáúú
49. j úMþú Mþú] fþþéúGaiþú^Aþú	^ú_U @ki @úú
50. ^ú! ú~ cwep úXú_ ú~ aúMþ	^úúe Ké úe, Xú_úe aúN ú
51. ^úwepú_úU úawþ úawepú_úU ^úwþ	^úM ú_Uúe úaw úaw ú_Uúe ^úM ú

gÁaP^:

XM, _áü\ I _áP^ _eüWcpbüüie üfikü üj Zýüe ajégÁaP^ ej Qüü Wcpbüü GK @aKgz R^üMüÁüie ücöLK büüü üj üA [üf üj üG [üie i ü^, Kük I _üZá@^i üie güköZü \Áüé @ü^K gÁaP^e _üdüM ü\LüüKécküüGö ^cüie KQü^áüPZ gÁaP^ i j Züe I Wpü büüü [Ké Cj üe Keü-üAQü

gÁaP^	I Wpü @ [ö
1. _Züe _WfÜ cü fþö	i ü eü S@ ü
2. üMüWZüf Mfö	Mbðüg aü R^üüaük ceþ-üü ü
3. KúPéQüWÁfÜ _ü^ _WfÜVáüfö	MbðüieY Keüü ü
4. NüU _Wfö	eüRüaZü üj aü ü
5. üfA _ðai ö	büZ LüAüü ü
6. @üL üMüÜKþ Kü^ üMüÜKþü	(K) cüS@ü Rücüe Kcþgi ý \ü^ü _WfÜáüa%ðü (L) @ÉübiaK büüüe \ieZü [üüZküð· eüAZýü\ö
7. @üLéþ_ZfÜ fþfö	cZý üj aü ü
8. @üfÜ i üfö	ückü_ü Ébüa ü
9. üMüU üMüWý~ü üMüU üMüWpüü	güNá-üA güNá@üü üü ü
10. NüMüWýcüfö	c]é KY* dMüZ ü
11.]é üi ^þNéWpÜfþ	i é üi ak ü
12. ü· _þÜSü@L^þcSüö	aüN (ü\üaZüü büüü)
13. · UéþPfüü^Aü cQéþcfüü^Aü	^üg± Afüküü ü
14. QGüü ü\LþZ eGüZAö	i aüü i üRA üj üA ej üü ü
15. QWpüfö	ceMfü ü
16. RA cüŠ QüG cüŠö	@^üzüagZ/aéqþüa ü
17. UŠþ_KüGüZAö	KküfÜMüü ü
18. UŠþüüü` Šþüüüö	SüMüjüüüü
19. [ö þüZAö	_ec i ü eü ü
20.]Áfü K üö	^j üZüMüü ü
21. _üü þÜSüö	\MüS_üüüe aýqüü
22. Züc ZfÜéþüfÜKþ @üüC Ci þüéþüfÜKþö	Züc aWýüfÜK, @üüC Zce i cKl ü^üj þ
23.]ü^ QZéþüKüf _Zéþ	] ^R^ üMü_fü ä i müüü
24. ^]Áfü· Üéç öç ö	@aüeYý c^_üzüü
25. ^éþKüf ^éþüNüö	cYh cüüZá@mü^ ü

gÁaP^	IWþu@[ð
26. ù^ùfùù (_ä.)	ù^fù (Eú KeðeLäü@[ðe) ü
27. ùafþK ai\þciþZAö	@^ðý i ð eú
28. a@^þ\ü üPö	ù\jüe ai « üj aiü
29. ùaUü_KiGüZüö	cZ KcðKeäuü
30. cCi þü~ Zceþ j üMþü~ @üceþ	cüi Zce, üj üf j üMþüceü (K^yü i c_Y üaük)
31. eü þü @þüüK a^ü^Äü	üi ai~^Keäu@ai e^ ckäu (ceþ-äu_üe..)
32. f@ü`ÜþZAö	üVüüVüj i e a%ðüü
33. üi üfù i ê êþö	i é üi akö
34. i üf ai üP ö	_á a üa\^ü i cd ü
35. i Kþü c-öö	Uüüö
36. i êüj Süö	gükgÁ Ébiae ayqöü
37. jü þüö	^R EüKäu~ @^ý_èh i jZ Mē ü_c i µKðej Qö üaüföi ü;j Küe ö

@gük Cqö

_ðäüe _äZýK bihüe cYh gük g± _äüüM Keðc~ÿüa« I @gük g± _äüüM Keð N&Z üjaüe ajêCüj eY ej Qöü ~\d cYhe K[üaü ü i aüü gük_þðüj aiü]d Z[ü_ö üfúKi ciRüe @gük g±e _äüüM ajk biaüe ü\LäüKéck[üGö aiÉa _üi ü\LäüKeMüf @gükZü biaüe [iG, bihüe ^èjð C_i Ü_K bihüKéCPZ i Ü^, KüK Gaö _üzä@^á üe _äüüM KeðRüYüf Züj ü Mj Yüü j Gó Wcþbihüe c^ G_Küe _äüüM ajêcüzäue ü\LäüKécükö Gj ö bihüe _á üwüPZ biaüe ajajZ KQö@güküaü]K üfúKCqö GK I ÄäZüfKü ^cÜe _äü^ Keü-üAQö

@gük Cqö	IWþu@[ð
1. `fú` fú üMüUKþü_ü Keþü GþüK cäS übüö	Kö K äy acKþ
2. a@üþGþüK ü_ü _üwþZAö	^R _@ üj üA ai_e gZüj aiü
3. Z_Zþj üwþ^ j üZþfMüGaü üj eüü	^j üZö]i ð_füü
4. GüS LZéþZA ü	^j üZöKé_Y ü
5. \üeüK \ü^þü	Leü_cüMüe]^ Lyð/ @_üzäe \ü^ ö
6. _üMþMüf WüüY Ci üi þü	Küc i eþ-äu_üe ckK[ü_üzMeZB^ü\aiö
7. KYü _üMþf bGüü I' KeþüZA ü	K[üe _á w ^aöi 1 Zou\aiö
8. _üMþ i éviGfü _eü üj üGüfü ü	ÆÁ \äüwfüKüe VKücüü
9. QüMþü ücARö _üMþf PZü ü	[üe cèüü\A[äu_á wKé_YüMeZü\äu ^e [K ü
10. K· MäLiGfü _eü füMþfö	@]üK üKöYi öcCKüKéj üZQWþ Keð ½züZü Keäuü

@gäk Cqò	IWpü @[ò
11. GŠpK _r^òP@üGñ_K@ú ai üP ü	@^ye i L-\äL _ZòLiZèò^Keò^ùR @ieicüe ej @ü ö
12. cepGùŠ _r^ò[ò üGù\ Kð	ücie üi K'Y üi aü/C_Küe Ke@!
13. i r^pWëWjG aWp_üWpü	üQüJ cǵ üe aWyK[ü ü
14. i ZpK[ü i Küwf, GŠpaiRföK_üwf ü	i Kük _ǵ eei Žy aP^ Kǵ @ü K[ü; KkèNUQò I fUü ö
15. Mü\òMðü Cefü \^p \äpK ü\Lpif _äpK c^pü	@üwkò_üageëKǵü _güAaiü
16. Ci ü füWë _ü^ _üWpü	i @ǵ üaiüü aǵqòü
17. _üWjMë_pif ü	· UëK[üe übük üj aiö
18. ü` üi püKü _üWpü	^KÁ cü^e \äy ü
19. GŠp/..... PKp aAi ö` Kpü	^Re üaiKüciü ü-üMäVKüciüe _Wpüü
20. eizò@iGfü üMüzp GŠp/..... PKü eü Zpò	@]K eüzüe @üi [üüKü@üPyö _üAaie j Kǵüeþ ^ǵ Kò

C_~ǵq XM-Xcükò _äü\, _äP^, eë_K]cü eKǵ, @gäk Cqò aügh KeögüaP^ MëWküe Wcpüthüüüüü üfiku Rúa^e ^zK _Zzaò _Zò kZò ü~CüRüzë ü\^!ð Rúa^ ü~üZ KcùLë, Rúa^ RúaKüe @af^^_eü e ü~üZ aÉZ, Kcùl Zai jZ]cùl Zác^ i äie _á üeü üi Rüzë Rúa^ü^bZüü üZ Mbüe Gaö ayü_K ü Wcpüfük Rúa^e i äüNò_eǵü Nüi KUü Vieë üNüWjPXj ~üGñGaö Gjüü üfukagüü bicüVieëbicü ~üGñ Ajüfuk Vieë_eüfuk ~üGñ_á üeZ ü i ZëüG Rüzë ücùLK]üeüe _PkZ _äü\, _äP^, XMxcükò ^üü@üüKë üfukmü^e @i üc M«üNe Kǵ üf @Zǵqòüj a ^üj üü "G MëWküe \M c^ agükö i cüRe GK ^q Ä Éeüe Gjüe ck üPj [üfujüü cMäi cüRüe Gjüe güLü _ǵüLü ücfö~üAQö Gjüe aÉZ @MYü ajëi Zòl ai Zë aPëY bicö G[üe üKak @Züz cü^ae KätüKk_ I i ücüRK i pKòRüYǵ G ^üj ö @]K«ëa üc^ i cüR _üAi~ [ü[üciMòZ[ü bahýZ _üAiü cüR-i ^Z üPZia^ü ej Qö @Züz, a üc^ I bahýZe GK i ü~üM-üi Zëüj CQò _äü\/_äP^ö"(29) Wcpüfiki üj žyë @^yü^y abüM Zk^üe üfuk Cqë _üdüM _Zöcǵ i üe üj C[üüeëGjü@]K üaZŽǵ_%òl R^_äü

(O) WcpK[ü^ò(üfukKüj üYü)

aj @Züz Kükeë_PkZ üj üA @üi [üüK[ü^üüKüj üYü Wcpüfiki üj žyë GK i cǵ \Mö G Rüzë Rúa^~^è-üüi GjüüfukK[ü MëWküe Rúa« büüa PZZ üj üAej Qö üfuk i üj žyë ücùLK]üeüe MüZ _ǵc PeYüe üj üA[üf Küj üYüe i Rðü ^bzd \Züd PeYüe üj üA[üe @^cü^ Keü-üA_üe ü aiüEa Rúa^e j hähü\beü @üwfbüK[ü i j Z KQòKl^üe _ü fMüA ü\üf R^à ü^A[üG üfukK[ü ü^üfukKüj üYü @üüü üfuk Rúa^e GK _Zzaòü Gjü c^ @üüKüke @igü-@üKüüü, i üNhë i üNüz, _üPÄü I _ä^e GK @üüaM_%ò_üüY ü AZǵüi e _bücd Pck I YK

uj uf aö@ZöC{& biaue üfikKij üYüue _Kig _üA[uG ü Zij ü üKüZKügüe @üci\ \ir^ue
i jüdK üj C[üf c^ @ü^K Z[y eLü\A~iGü ~ [ü[üie üfikKij üYüKéGK @üfikA Kü aüaZüNe
Kjäu i cüPü^ üj a ü KieY Zij ü @üMüü _Kj_üAüü^K i 'ü\ \G ü" (30) Gj ü \üü K[Ke c^
Z^ü üj üA CVäu i jZ ügüZü Züre ei @üEü^ ^e C^ü\^üKéPeZü[üKe[üG ü K[ü^öeP^ü Keö
K[üKie ^Re gqöi üc [ye D; üe @^ZKüYüü üj üA ej [üü@i cü]Z _üj C e K^ü aküi e
@ügüüe üLüRüüj üe Ke[üGö WcpufiK Kij üYü aü K[ü^e RüY i `k K[KKéGKü] üeüe RüY
K[K, MüdK, @bü^Zü Gaö @üagüK _Wjüf aü\Ke bcküüe c^ @aZü%üj aüKé_WjüG ü

üMüUG RiZé üfikRüa^e i üaR^ü^ NUYü c^üe ü~CüüKüZüJüNUYü @i ü] üeY aü
ayZKü: üaü] üj üA[uG, üi bküC_üüir^Ké_ê~öKeüfikCüüe R^üü^A[uG K[ü^üüüfik Kij üYüe
üagüY @^ê~üü WcpufiK[üe ahd aü ck Kij üYü i adü i cü^, KkëGj üe a%üüügkü I bihü
aüYüü K[K@^ü üe a\k[üG üGj üMü ü~üMüfikü üj Zü _üPü^ üj üA c^ Pe ^Z^ bküC\püü Z
üj üA[uG ü üfikCüüe _PkZ üfikK[üe GbküfI YKé@^ü^ KeöGKü RüY _LüYüZ I Wjüü
üfik i ÄZöüüKj [üf - "I Wjüü RiZé @ücPeZ @üRüüj üefü ü i Züe @üc RiZüü PeZüGüZ
^LüY biaue @üC üKüKüüü, c j üKüüü aüMü C_üYüü üe `üüüü üfikMü " " " ~M ~M] eö
üfik i ü] üeYü Rüa^, Rmüü ü, eL I ei _üüü ü PeZü[üKe[üf üü " " " üKüüü üj Zü aü Rüa^e
GüZ i cükeüK, GüZ ^Küa ü, GüZ i üaR^ü^, GüZ ^aü^ ?" (31)

~M_üe ~M_üj_üe _KjGcZöi cdKüüc _eüüRZ, _eü Z Z[ü_eüj Z üj üA
üMüUG ^cüüüüüü üZÉüü bkü@üMüKéaj üPüf[üG üfikK[üüc^üYü RiZü a%üü bihü \üüü abüRZ
üj aü _üüüüfikK[üe i ÄüG \Äe@ü^K _RüZü c^üe K[üaÉé\ÄüüKüYéü ücYaj ^ Ke[üü
üfikK[üü cü^ ^R ^R _RüZK/üü kK bihüüe ü\LüüKéck[üG ü i Zéüü üfikK[üü aü Kij üYüKé
@üüc GK ^Yü _RüZé i mü ö^ Kjüü cMüüü^a RiZé aj cüf y i ö_\ üaüföKj üf ~ [ü[üj a ü

WcpK[ü^e _Kie üb

aÉZü Kij üYü Kjäu Gaö gYüü cYühe GK @üüc @büPüü_üe _K Éüüe güKüü \ü i e
@ai ü^ _üe Pö aü^ü\^ ^cüü« cYü Kij üYüKé@af^ ^ Ke[üf ü ö _ea ü i cdüe üfikCüü^
\k\k üj üA aü Püfäu üaüK Gaö abüüKüü Züre Kü~j KfüüaüK c^ Kij üYüe @üagüKZüKé
@^ba Küfö üi ~üj üj C^ü Kij Kq Pö aü^ü\^, gic füNa j öGj üe cLü CüYgü ü KQüügüüK[ü
i jZ ^Re @üw^büK[üKé@üYü @üMüe adü^ Keüüe _äYZüéü , aZü Kij üYüe @dcüe , üj üA[üf üü
"@ZüZüe a üü^ _eüKüKü Rüa^üe @ü^; beü\üü _üAüügh KQüücü^üe~^ cüüc @üaÄZ
üj üA ^ [üf üüü [üüAüüMüÄüMZ Rüa^ @Züüj Z Ke[üüü @üüc cYü _eÄe @^bZKé@ü_Yü
bZüe _Kig Keüüü ^Zü cüüc@ü^; C_faüüü Ke[üf üü] üüe] üüe i byZüe aKig i üwi üw
cü^ae cü^üe üe c^ @üüü üü _eü üü KcP k cüj i üüüüü YK @ü^; _Kig_üAüüü @üe ,
KfüKij üYü KjäuKüü" (32) üfikK[üe i ücüRK \üüüZüü] aj üü aÉZ üZij üüKak @ü^; _üüüüe
i ücZ üj üA ej üj üaeö ~Müü Küü Züj üüMüUG _üY Ä; ^e @üwFLü aj ^ Ke[üüüüaüK i cüR
i Äüüe c^ @üYZc @üüü bküKü~j Keöüüüüü

WcpùfùKK[üe C\Mc Z[ü aKüg C_~žq]üeüe üj üAQöü üfùKK[ü ücöLK i üj žye @^yü'y abüa bköayqöi Ä üj üA[üf üj üGj ü RYe üj üA ej žüj ö Gj ü i aüü MYeö üfùKK[ü ayqö'Ä ^üj üA, üj üA[iG ü MüÄü'Ä ü Gj ü Kj äü aüj žy ü~ üfùKK[ü cüpcüe ü MüÜG ü MüÄüe Rúa^ Rmüü ü i j ž i ü]üeY i cüRe ÄÄ PZä` ÜöCV[üG ü üa\, \_eüY, RiZK K[ü AZyü\öcüe i ^üagz K[ü'K cYhKëü\azü aü üaü] ö ð i ü'KëC^ÜZ üj üA~äüKëi aüü ü\_ëYü ü\A[iG ü Gbkö] cüjü'Écürüe Rúa^ R~ike i dMäcüe GK i `k ü~ü; üj aie ü_üj ^ @agy KPZ ü\LäiKëck[üG ü@^y[ü WcpùfùKK[üe i Äü ZyüMKeü @_üZäü' ü\A c j ü' üj üA~äüe eüRi K @bkihe aj è\ëüe ü WcpùfùK aè e ÉMüre aPeY Keäü @_ü i aüEa]eü]ücüe _üleLö aü]üaüÜ i L~\äLKëMkie cikü KeöMj Y Keü^A[iG ü

WcpùfùK i üj žye i aüüeüi cü abüüM üj CQöK[ü'äüüfùKK[ü üüfùK i üj žye üfùKMü[ü, _äü\ I Küj üYü] cü ^üZäüNüüfùKMüZ cüe adK[üÜG ej [üG ü GYäüKCM\ögy bíaüe Z üKCMö i ü Mü_ž bíaüe, üfùKK[ü üfùK i üj žye @] Küg abüa cüe adýcür [üG ü i žeüGj üe _eüüY @^yü'y ücöLK i üj žy Zk^üe @] K üj aü EübiaK ü Gi aKë^YÄ K[üaÉë @ü]üeüe aMöKeY Keäü KÄi ü cü^ üj üA[iG ü WcpùfùKK[ü cüe aböÜahd, ügkü Z[ü Kükaee Küj üYü ej Qöü Zü'bzüe eüRü-eüYü K[ü,] ^ü-Meä K[ü, bZü_ž I Wüj üYü K[ü, _üfÜü aüN K[ü, Kj K aü ~ü'éc^ AZyü\öüfùKK gqë K[ü aj k bíaüe a%Z ü Gj ü i j ž PeZä j ö üaüe eüRü-eüYü, üQkëü, aXjaXju Vieë@ie, KeöaböÜRüZö aböÜü_ü üe cYh Z[ü cde, af@ü, aüN, i ü_, aieüj ü, Nhëü, Kë üe, Mj AZyü\ö«bë] ü ^Rüa aÉebZüe LÄëü (GK eKce @«üaÉ), ü_eü (_Xj), Wäcep(Wcë), LŠü, Z'üUü, Kir'epLüMj AZyü\öPeZäMVK Küj üYüe ^üdküe@ü^KZä i j ü~üM Keäü i j ž cürüaZe üj üA[üf üj üüi cürüe@imaj, K äy^Ä Z[ü aè ea« PeZä bíaüe Küj üYü bZüe cürüaü^ KeöPZž Keü~üA[iG ü

WcpùfùKK[üMVKë@^ëür^ Küf RYü-iG ü~, Zü bZüe ~ü'éc^ ahdK a%öü, 'eüRü-eüYü K[ü' Z[ü 'üQkëü _fù K[ü' i ücZ @üj ëöü^K Küj üYüe ej Qöö VKpüi cZö'ü_ëckK K[ü'ö Vieë^A aXjaXju K[ü'ö _~ž« @ü^K üfùKK[üe bZü_ž _á w i ücZ i Zý el ü I @Kicü bŠicüahdK C_üLýür'cür ü\LäiKëck[üG ö @agy WcpùfùKK[üe Gj öi aëf I Y @^yü'y üfùKK[üe cü _eLÄ ü _á w Gaö PeZäC_üe MëZü\A üfùK i öÄZë adö'cüw üfùKK[üKë aböÜabüMüe aMöKZ Keü~üAQöü üi j ö@ü]üeüe WcpùfùK K[üMVKë^cëüZ abüMüKeY Keü~üA_üe ü Gj ö _á wüe Wcpùhüe _PKZ aj ëK[ü'üKüj üYü cüeüKüZK i ë äPZ Küj üYüKë ^cüe @üfùP^ü Keü~üAQö

(1) aie (eüR_žäü I Zäd) K[ü

- (K) eRü_fü i cepi ö
- (L) üi üfui ö eRü
- (M) cüel žpöGAeöj ë^pü\A eür'epK[ü'ö

- (N) Uúj ɔ́KéRú
- (O) aeí ɔ́eRú... AZyú\ò
- (2) ɔ́Qkəú _fú K[ú**
  - (K) P^ú M-ú
  - (L) SKɔSKɔèSKèò_ú^ò
  - (M) ~úeɔcuj ú_èèZúW... AZyú\ò
- (3) \A aXjaXj K[ú**
  - (K) Zj eòùfúK ú^Aúe aWj, cj eòùfúKú ú^Añ
  - (L) KéɔQ _\cɔ` ɔ́ɔ
  - (M) cècèicècèi
  - (N) i úZɔbA^ò RfɔKúɔɔ
- (4) Kúú _eà ɔ́ K[ú**
  - (K) RfɔKúɔɔ- Nè ɔ́ú eú^ò (_úfUú Nèeú K[ú)
  - (L) aúMɔRèúGñ (_úfUú aúN K[ú)
  - (M) KLúeèúWA^ú (_úfUú Wúj úYú K[ú)
- (5) búA bCYú(i úZ) K[ú**
  - (K) i úZɔúaeWéɔe aKfúú
  - (L) i úZɔúbAeɔbG^ɔ́Zefúú\A
  - (M) i úZ bA^ò RfɔKúɔɔ... AZyú\ò
- (6) bZ-ú_ž K[ú**
  - (K) ei ɔ́Wéceɔ
  - (L) KLúeèúWA^ú
  - (M) aeí ɔ́eRú... AZyú\ò
- (7) ú_èúLýú^ K[ú**
  - (K) ei ɔ́Wéceɔ
  - (L) Wífo~cɔ́ú
  - (M) @fj @ú Kj ɔ́ɔ
- (8) Rúa^ R-úK K[ú**
  - (K) KéɔQ _\cɔ` ɔ́ɔ
  - (L) Zj eòùfúKú ú^Aúe aWj, cj eòùfúKú ú^Añ
  - (M) cècèicècèi
  - (N) cèèú
  - (O) \ícWj úcúZ... AZyú\ò

_ ðæéi PíA \@í-üA @Qüü~, üagáY ^q Å KeüWcpùfikK[üKéaMökZ Keäu üi üZÜü
i j R ^ëj ñãhd @^í üe üMüUG üfikK[üe GKü] K üagáY cª ü\Lü-iGö Gjü@ü\@aíEa
^ëj ñö Gjü\Áëé _ÉZ aMöKeY WcpùfikK[ü_á wüe i ücír'ý ayZKic ej f[üf üj ü Mj Yüdü

WcpùfikK[üe C_i_Ü^ü ügkü

üfikK[üüMüUG R^i cÄüde i cç i ö_ ðüüa aüaPZ üj C[üf üj ñüi i æc ck C_üüí^
aü@ü\üaüR i cMäcír'a Rüzé üfikK[üe adýcír' ü üZYéüfikK[üUG ü~üZ ÉZª aü ücckK
cü^ üj C[üf cª Züj ü üKöYi ö^ü üKöYi ðeü_üe @^ý R^üMüÁü cªüe @agý ej f[üG ü Gj üe
KieY üj CQö cYh i cüRüe ü~üZüaük K[ü aü Küj üYü Kj äü/gýäü _äé e Cü^h NUf ü ö
üi üZüaük i cüRüe Rüzöª%ðai biñü abüR^ ^[f ü ü i cd Kác üi cüü^ abðÜR^üMüÁüe
abüRZ üj üA aj éi Ü^ue bðÜbðÜ^üicüe ai aüi KeäuKéfüMüf ü `küe üi cüü^ ^R ^R ^Z^
i ücúRK _ePd (^icüe) I ^Z^ biñüe _üPü^ K[üe ck C_üüí^Ké_é-öKeüüfikK[üMüVKe
i Rðü Küf ü Gj ü `küe ücúÜð þai ck @bò_äð \Áëü\Lüf i üeü agþe üfikK[üMüVKe cªüe
i ücý _efl Z üj üA[iG ü " i üeü agþe üfik Küj üYüMüVKe [äü 'ücúÜð þ aü @bò_äð 'MüVKeÄð
[µi ^þüZAgüabiM aüC_ abüMüe abq KeÜ«öGaüüi j üabüMüKeY üagþ-éþ-é I ^bèü~üMý
cü^j G ü" (33)

Gjü\ÁëüüfikK[üe biñü _eü_üü Z[üC_i_Ü^ ügkü j öi ö_é i ö_äüde aüghZüaüfö
Mj Y Keü-iGü WcpüRüzGK 'K[C' aü aüKþüZéü i µ^üü wüZ_äð Rüzüü @^yü'ý @ü\äüü üüfikK[ü
cír'üe _eüÁ biñü ügkü VieüWcpùfikK[üe biñü ügkü _äð bðÜü WcpùfüK @Zöi ücír'ý
K[üKéÇZ I @üküeK Xwüe Kj äüüe _üewc ü i Zéüü WcpùfikK[üe biñüZü K cifýüaü]
@^yü'ý üfikK[ü Zk^üe C^Z ü WcpùfikKüj üYüe ayaj Z biñü @Zöi ek Gaü üaü] Mçyö
K[K K[ü^@e_üe üüüÜ _fíicír'üe@üKñZ Keäu CüYgyüe bíæ @üüí^ _äüí^ i Züe ^cèüZ
GK j i cèLe aüZüæY i ÁKe[üGö ~[ü :-

@üü üe _füücü^	KÄüZ K[ü
KüG K[ü ?	üawþf[ü
KüG üawþ?	üXüüeü üawþ
KüG üXüüeü ?	aüc^þüaüüeü
KüG aüc^þ?	_üVþaüc^þ
KüG _üVþ?	eRüþVüVþ
KüG eRü ?	ZüK^@üü aüüÜ _Rü....

_güKeü f[äü_üfíicüü^ 'ZüK ^@üü aüüÜ _Rü....' Kj äü_üe i cüÉ üj üj üj üA j i ö
CV[üKö K[K GbküGK cü^íe-^e aüZüæY bZéZüíe Küj üYü Kj äü L@] e[üGö WcpüKüj üYüe
@üe_ i aüi Züe MZü^MZK] eüe j üj üA[iGö üi MüVKe üKüaüj üf ähd aÉe cSëé@_ZýüGZ

biaue @ie_ üj üA^ [üGö Kuj üYie _Ziaiký üghue ügäZiu c²eRüY ^½Z biaue 'j ä be[üGö Gj ö'j ä ađü WcpK [Ke Kjäü Kädü @ü\ @MKäMZgük üj üA _üe ^üj ö ^cÜe üKüZüÜüKuj üYie _ie_ @igKé(i ek biñüađyüi i jZ) @iagyK 'j ä i ö-ç j jZ ^cñübüa @aZieYü Kei-üAQö-

(K) "üMüü MüGñ\daWjajWjeGfü ücü^ ö j ä. ö KiG cüwpi^ cüwü @üi ü eGfü KiG Ri^ê ü_ü _Zpe afü ZüKe ü^Añü~ ai-è-a-ü` êüü^Añö j ä. ü aWjü ZepaGüi aiQü aiQü ü_ü-Sö ü_üC füMfö j ä. ö cZepKepic eGüf Z! j ä.ö"(34)

(L) "üMüü eüGür fKj ü\ aWjü MüÜKjüeiGüfüü~ ZirepNue]^p]^p]^p]^pQZpep]^p j ä. ö Zfo]^p~ @fcü üPMjZA GAeüC_ü] ^puKŠüü` ÜpZAö j ä. ö]^püÜe]^püüQ i ðüü~ aWjajWjücü^ i Lpu^Añ j ä.ö KiG KéëaGüf ... @ü aWjü üZA KUJKÜü ai-^p j ä. ö"(35)

"WwepbZpe i r^pKSpMüü MüÜKjüeAñö j ä.ö MünaGüf KiG ... üi üajü \i päie Nep^ üj üGü\Zp j ä.ö i MüepüfukpK Kärük KeüëüaiepaFpüü ü^Añ j ä.ö aiepüÜe LüŠ LüŠ MeWü@üQ ü~ üZA üi üa üfikp] öüü aepü^ eepüZZpö j ä.ö] öüü aepüK QüWjü\üf Kiepüie üKcZpü MüÜKjü\ü füLü^pCcpZpMPpü^ ü\LpüK cfpü\ö j ä.ö ZüKepRöRäKü aGüf MWjüü^ ö j ä. ö"(36)

WcpK [ü^ie _ie_ üe _ädZü 'ücü^' g± ayajZ üj üA [üG ü 'ücü^' e @ [ö _Äö (_gü PK) ai 'Kjäü _küe' ü Kuj üYü ü~üj ZécLeécLKeMZKeöPüüf, üZYéaqü Zire gÄ[äü cZiaK 'üaifö KjäüKé~üA 'ücü^' g±e ayajie Ke[üG ü _äc aiký _ue _ue @üi [äü aikýMüK i cü^ g±e _êeüaé üaü biae i wZö\üei MeÜüj üA. üf üGj üC_e Zü^üÜ C\üj eYeé\Äayö Wcpüfikk [ü K [K Gaö ügäZü _ieÆeK i j ü~üMue _eüahZ üj üA [üG ü K [K Kj öPüf [ä Gaö ügäZü üKak ^üea ej ögÄ[ä G_eö_äd j G ^üj üü Gjüe` küe ügäZü c² Kuj üYü C_i ü_ü _Käüie GK @igü\ie üj üA ~ü@üüü aiÉa_üI K [K ađü ügäZü Kuj üYü gÄüü Gaö ügäZü ađü K [K Kuj üYü Kj äie @aKig j ö^ [üG ü K [K Gaö ügäZü _eÆe ^böegük I _eö_ek ü ügäZü j äcäüf j öK [K Kuj üYü Küj ,Gj üKé_ä] ü^y ü\A üfLK ^Re üfüKK [ü- i öKk^ _ÉKe ^üc 'j äcäüf Küj' eLQüü

Wcpüfikk [ü c²ue ÉZ^ _á wü\ie a%đü _üAnZ\^i üei biñü _üdüM GK CüfL^üü \M üeüYüü üagü_üñü I @küie]ieY, eüRüue aie üag]ieY I @bè-ir^, Züue i j ü~üMü \k, @üW´e_%äaüj übiRüAZyü\ie a%đü aWjPc }ie biaue Wcpüfikk [ü c²ue Kei~üA [üG ü Z^æeKQüa%đü ^cÜe C; üe Kei-üAQüü

(K) eüRüü aieüag]ieY

"Ziep üMüü j üZ fMiaep^ep LŠü, GAeü üMüü j üZ aicp^ö aepü, Lü; eicpüfip a;Kp _ü\ eZ^pKVC, cäŠ j ^cür^pÜeö; QüZö aiÜe aiMüfip _üJK^p aiÜe bfQüfip

_d ü K_üf i d ëþKü cieý üQ ü A«g ü üi ü i ceþi ö PPþøMeø_eþaZþK üPMü üMüU\ðþ
_üe\þK üMüfù aGüf üMüU üMüU üPüU aieüKüWþRiZþRøWþcieü @icþlò_Zþie
PòþlòKüeA NeþK @íþZA ü ZieþùMüU üMüU _üj ü \A \A üKüi _Wþü üafþK
üi ü _ü þ_üj ü_KüGau_üQ GAeøKieþ@LþK \i þieþü^Añü^ ....” AZýüüü

(L) eüüü @kuie]ieY

“aüRYü ^ê ëþ aüRYü SÜþü, \Küü^ aðZeþü ~Wj, \j fþü Lëð-^ ;þþü Seü, cZòckþZü
`þepSeü, üMüU üMüU aüfþK KëðKëðckþZü, gëü _üþ_þþü, K_ _üþCWþü ....ü”

(M) eüüü @^Müüü a%ðü

SÜü, _eþüü^ Kieþø cZþø WŠi ^ü, PøKë ü_AKë Uicþþ jüzþfë cieþþü-]ieþþü
üKüüü _eþüü^ _^þü, \^þü, Püüþ cÜüþ eRieþ@MþK _PþK jþü ficü eGfüü”

(N) @üü_e_þðaaüj I übüRòbüZe a%ðü

@üü_e_þðaaüj C>aüüe a%ðü Keø Kg ü-üA[iG – “_üLeþMüK ü~ Laeþü\fü,
]eþe MüK Püø_ViGfü ü i cþþ;ë üfùKþü\üLü MŠü\fü ü üeARþ RiKþZe üUcþüUcü
_üþüü fMüMfo@üþM^þ ^þ^ñabu ü büZepü~ Wwþe, c;þe ü~ Se^þj Afüü ü~ü^
ü\üþf j Rþ RþMRþþü j ZepC_þie j cieþüUKü, ücŠü cŠþK AUþü_üeü, Ki ü Zcü
LëðNøüK \þü bü;þüü ü\üieþKþþü cëþþVKþfü, üawþ;ü j þü j þü cieþfüü”

(O) i Zý_üü aü _êüü]eðKjüü aP^

“cüj ü_ëëKüfMüGüK cieüüZepüüZþþK_GZü_üþZ; eKZþK K_üüf ZifKþciej üZ,
· cþK üajþe^ð(@üü ^) KeþZ, i üZþLŠþC i þübüR^þKeþZ GAeøMüüMüüK Këþü (_Rü
cüü e büM) bfüGüZ ü”

(P) R^güý _eüage a%ðü :

‘KüþKeþü KCüü^Aþ aüüUw@ieþga \þü^Aþ
i êü-i êü, ei_ü-ei_ü M;þZA ü”

(Q) @ü^MZý @bàýqò:

_þü- @üMüüafþZA Kíreþ
C e- ZA Küüþf Lëþ aüþüf üai üeþ
cAñZeþüWj Kieþ!

C_~þq i cÉ C\üj eYeëEÁ üjüA[iG ü~, WcþùfùKK[i MëþKüe @ZüZe eüReüüü
[üJüü i j z i ü]ieY R^Rüa^e Pc}ie a%ðü ejþüü Qüü üfüKcüü^ üi j òK[i MëþKë

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

@ZùZe i Zý NUYù àúfòagbi KeòKj «òl gŸ«òú WcpùfùKK[ù_Qùe Kbkò_ùepeK
ùfùK agbi @«^j Z ùj úA[òù ùj Zè~M]cKèù^A i úcìr'ý _eà ð ù\Lù\A[ùf ùj ñ
GRiaZpWcpùfùK i òÄZòc^ue K[ù^òa òej Qòò

Kùj úYù c^ue MüZe @aZùeYù

KPZpWcpùfùKK[ù Kj àùàùk MüZ aè-èj ùj úA[ùG ù Kùj úYùe ahd bò K MüZ ^[ùf,
K[K/C_ù_ù_K ^òzd KQò^ù KQò· Lpù MüZe _eùahY Ke[ùkòù Gj ò\ÁeèWcpùfùKK[ù M\ý
Gaò_ùye @_àòì c^bl ù i j ùR Z WcpùfùKu àùKýkù_ùgkù Q|cd Gaò@ikuùeK ù Zùr i ùwKè
MüZ GaòK[K jùZùe eùcKùMUG àùRùf @ùì eùe K[ù,MüZ Gaò àùye ZùaYù i wc NU[ùG ù
^cùe WcpùfùKK[ùcìr^uè _á w Kùic Mü^ Keù-ùC[òù KQòMüZùgKèC; ùe Keù-ùAQè

- (K) Zj eùùfùKù ù^Aùe aWj
cj eùùfùKù ù^Aù
- ZèKe_^ Sfèù cè-èè
- ùì ùì @ùceùùfùKù
- j èp aWj KÀùfù^, j èp aWj KÀùfù^ ....
- (K[ù^ò- 'Zj eùùfùKù ù^Aùe aWj cj eùùfùKù ù^Aù)

aXj ceò_Wj àù Qk^ù Ke[òùàùk aXj Kù; àùe @bò'd KeòKj Qè

@ùce ^Re ùàùfùKj ðùj à_àZ Mjù bZùe ej [òù cdecù^ j @ùce i ùj ù bei ù l ^R ùfùK ù

- (L) i ùZpù ùbA a^Rpmfù
- i ùZpù aèWèpe akfù
- \fò. aWj \fò.ù^, \fò. aWj \fò.ù^ ....
- (Kùj úYù- 'i ùZUù aè Wèpe akfùr ù)

i ùZ bìAe ùMùUG bCYù ù bìAcù^ aYR KeòùKèPùfè-òù_ùe i ùZ bìCR c^Yù Keò
Wcèòà\kùe ZùKèùàWjì_ù ^KUùe QùMj\A @ùì ùf ù ùì ùì Vùe ùàùWjì ù_KèùKùkùe gèùA
ZùKè^R Rùa^e MüZ MüAMùA ù\ùkùAaùe fùMQòù

- (M) ùMùWjùK ùMùWjù Mfò^fùiaZò
- ùKùZùì ^q èù ù~A
- Kùfò^ùfòNùWjì ùPM^èbG^
- aùaèè^we ù~A ù
- (Kùj úYù- 'aùMhRèùGù)

aùNUG cYh eì_]ùeY KeòùMùUG _eàùeèe i ùZ bCYù c^eè_ù RYùèùMùJòùMùJò
KeòLùA i ùeQùì i ^c SèKèWùKù^A[òùàùk ùì eùZùe Zùre C_e(6^A) bCYùKèMkàù@ùe_

KeQò(Küj üYú a%ä'í'í üe) üüi ZKüaük hÄ bCYüÜöNüe ügüA [äu Zire i ai i í' bCYüKüi
güNáCVöKüküü^ kú üNüMjü PXj'áiaéé' we', @ [üZp_ž@ükdKéPüfí-äu_üAñüPZüA ü\AQüü KieY
aüN Zükéi ö_%öMkoi üeäu_üe Zire i í' bCYüKéç LüA~ä üaüföüi üa\üü beü KYüe ^R
bCYüKé@üMeéi PüA ü\COö:-

- (N) @ñÜüK_ü^üK Müfü^ a@ü
KéþüQ_ \cp` fþ!
ZepA@ü üLAFöP^ü i üMþ
]^, ~üZü LüŠKþ] eþü
(Küj üYü- 'KéþüQ_ \cp` fþ!')

aü_ü@RMe i ü_ Vüie i Zý Ke[äu@^í üe S@KéRüYRüYöZir ^KÜue _j üA ü\AQüü
@RMe i ü_ Üö_ \ä fKéKkeü_üLeüe Mbüe Rk bžeKéNé üA Né üA ü^A ~üC [äu K [ü S@Üö
RüYö^_üieGj üe KieY aü_Ké_ eQüü aü_ Z i aeK [ü RüYQö, üZYéS@ Zire ü~üZ [e_ \ä f
Né ö~üC [äu KieY _ eQüüi üi üZ [e Züké@üj eöUKG bžeKé~äu_üAñAwž KeQüü

- (O) i üZpüüüA KüŠpađ fþü, ađþ_ aþ^ Mfö
Léþü übAepaÜKüŠþ] Kþ] KöVüü^ aüRfö
üKüübAüi übAüi , cepj üMþ_ aëübA
ü\üMü aëa | í'þ_ü^ö cÄñZefü ü\A .....
(Küj üYü- 'i üZpüübAepbG^þZefü ü\A')

S@e i üZ büA bžeéQ büA ZükéüeöZire cüüi LüAüf üi í' büAUöZü'e cüüi KéMüz üLükö
cüÜüe ü_üZüü\fü ü ZirbžeüüMüUG füC 'Wep (fj) aXþüi [üe üMüUG cüZäfüC ` kifü ü Zü
bžüe Zefüü\A [üG ü ZükéüMüUG ü~üMü i üwüe] eöMünMünaFöbK cüMfüüaük Zefüü\A
füC bžüe [üA ^Re KeY Küj üYüKé gYüCOöü

Küj üYü c^ue PüLþü MüZe i c^ü

Lüý ü~üZ bf üj C^ü Küj KöZükéađüáý~^üe LüAaüe cRü^ [üG ü Wcpüfik aö eüe
üi j_ö_eö_äL Lüý Küj üYü i j_ž áý~^ Zfý KQö'. Lþ'í' ^j üZü@iagyK ü WcpücdLk_ epeüue
· Lþ'ü MüZe _Pk^ aj k biaüe ej Qüü Gj ü büZ i üwüe ZeKieü aü PUYü bköPUþ Üü Éü~éj
C_ü\ü^ ü · Lþ'ü MüZe i üMžue üfüKK [ü @üj eöC_übüMý üj üA CüV ü ügäZüe c^ue Gj ü
beü\A [üG @` é« P kZü ü Pö P kKieü, c^cZüYöü · Lþ'ü MüZe C_i_ü^ üe ügäZü I YK
füMoaö eö~üA [üG K [üaÉécç i ÜKeY ei üYž @çüdKéü Küj üYüUG ü~üZüaük GK ügüKük
@üLýü^ çç ü\A @ü^K üak ~üGñPüf [üG, üi üZüaük ügäZü Zj üe @bbZ üj üA eüj ü Gbkö
\äL i Žöçç eüügäZüaMüé_üüi ü] üeY cü^üi ŽöKéü' eüA @üYäu CüYgyüe @iagyK üj üA [üG
· Lþ'ü MüZ ü üaüküaük K [K ck Küj üYüe ahdäÉé~üj ü [üC^ü Küj KöKQöKQöi cd áya] í'üe

KSciKe WcpùfùKi òÁZò

bò'òbò'UÈùe · Lpù MüZe @aZieYù Keù[ùG ù ù~CùK[K ùgùZiu c^É Kèù~ùZ bf bìua]eò
 _ùe, j ùi ý gòvùe @ù\òei @ùgZ · Lpù MüZ _eùahY KeòùgùZiu Pò ùcùj ò_ùe, ùi ùi ùZ
 i ` k K[K ùGj ò_á wùe WcpùfùKK[ù c^ùe i ò~èj ùj C[èù KQò· Lpù MüZe cLýùgKè^cùe
 CùfùL Keù-ùAQò-

(K) ùFRùMùZ

- MùdK - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
 ùFRù ù^AñùMù i cù KùWùj
 Weù Mfòj Kèù...
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
- MùdK - Ai èèMùWù _èùK _Wùù
 Leù · e cùi Qòù _Wùfò
 ]ùwùWùò KùWùù.....
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù
- MùdK - ùFRù ù^AñùMù ùFRùeòbùe
 c^Añùc^MùWùj ~èùe
- _ùk@ù - ùFRù ùfùj ephùA ùfj Rù....

(L) UòpUòpèòUòpèòLé ù

- MùdK - UòpUòpèòUòpèòLé ù
 ù^ùQ ù^ùQ a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpèòUòpèòLé ù
- MùdK - ^èpù_ù, ^èpù_ù a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpèòUòpèòLé ù ù
- MùdK - @ùW @i^ù a fù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpèòUòpèòLé ù
- MùdK -]^pù^fù ùj eù ù^ù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpèòUòpèòLé ù
- MùdK - ^ ù\ fù ùj eù ù\ Lpù\ cò ù
- _ùk@ù - UòpUòpèòUòpèòLé ù

(M) Ai Kò^d Wù...

- MùdK - Ai Kò^d WùZ Ai ò^d Wù
 ^d Wù ^d Wù K | ^]ùwùWù
- _ùk@ù - Ai Kò^d WùZ Ai ò^d Wù

- MüdK - \äüí , \äüí aäü aäüü KüG
- _ük@ü - Ai |Kó^q |WýüZAi ó^q Wý
- MüdK - ^éüMü, ^éüMü ^éüWéüF^pKüG
- _ük@ü - Ai |Kó^q |WýüZAi ó^q Wý

MüZÜö'ei |WéüAFp Küj üYü ahd @«MZ üZ [ü_öGj üei ei @ü Gaö i gúay Q; üe i dMüZ üj úA [äü üj ZéGj üe @ü^Küg aböÜK [ü^öc^ue · Lpü MüZ biaüe C_ i ü_ ^ Keü-üA [üG ü

(N) ei epaüwþö

- MüdK - ei epaüwþö
- _ük@ü - [žéþZéþWý Zóþü Lé üep] üwþý
- MüdK - KüPö KüPöKüPöKüPö ei epaüwþö
Güj ! GAfö Kóceþüfüaüepb^Rü
cepSóZ _ü^öMüé-ü- @üPö ei epaüwþö
- _ük@ü - [žéþZéþWýZóþü Lé üep] üwþý
- MüdK - ccü üaMþc^ü Meöi öwü
NücbXüFüXüFü` ÜþüZ @üP
cÄüj &öMü\öMüf ^öKü i öü, ei epaüwþö
- _ük@ü - [žéþZéþWýZóþü Lé üep] üwþý
- MüdK - j üe MüWéMüf üceü, ei epaüwþö
@üüG @üüQ @üüM; ü
MüMwý i epü eü, ei epaüwþö
- _ük@ü - [žéþZéþWýZóþü Lé üep] üwþý

Gj öPüL^ü MüZ gónüe ei üe _eö %öüj úA [äüééc^Kéi üYZ Keäüe üagpi c [äü Gj ö bihüKéayaj üe Keé [äü üfüüK aüKþ Zéüüe @Züa] ieuY ü @] K«éWcpüfiküK [ü c^ue ÉübiaK büa C_cü, @kuüe, @^é äi , CZþü_ä ü, ei_K AZýü\öi ´kž üj úA [üGö 'WcëFþü\A a; ^þeü'ö, 'i üfa^þeRü', 'i cepi ö eRü' bköK [ü^öb f K [K RùY Kj üf GKü] K eüZüe c^ i üe^üj öö K [K/MüdKcü^ i ü] üeYZü _žý_öþZö üj úA [üköü üi cüü^ C_ i ü_ ^ Keé [äü · Lpü MüZMüWüK i ü^, Kük I _üZäüb\üe i ücürý a\küA _ä üwüPZ Keö_ei ö\@«ü Gj üüfikü i üj žýe @^ýZc üagüý ü Gj üeö` küe Wcpüfikü üj žý R^Rüa^e ^KUa ö üj aü i üw i üw _üPü^ üj úA c^ i aäü^aü^ ü GA [ö_üAüGj üe C_übiqü Küj üYü bžüe Gaö Küj üYü Zü'e C_übiqü j äd K; eüe _ürag KeöGKüKüe üj úA~ü@üköü

bê-üGaiü aü _ükö] eäü \þeü ügüZü Gaö K [K/MüdK Küj üYü _eüahY _Käüe @wüöZ üj úA~äü` küe Züj ü biae @üüü^_äü^üe (Reciprocatve) i j R üj úA [üGö ügüZü ^üea \Äü

Kuj üYüe i cü-òKeü-üAQüü KÌ ^ü i üj žyüe @übhY ü ~ü [üPZ i cü] ü^ @ü [òKÌ ^üe _Ü ü\au
CyüKüÜe i üj žyK fI Y! aüüü , KÌ ^ü, I @üföKk gqë C_ i Žü\üüüMüÜG Rüzë i ücZ _eü e
@cüc j G; @ü\ü\ü\ü^R \ëý...Kë@üü i üüi cü^ c žüe [üA cü^i K Éëüe i üüfuküe
aPeY Keü_üe«üü

i Zýel ü GK cj ü cü^aüü Mý ü Güa @al düüüüj üA [üf üj üZüZüe Gj üe i ël ü _üÄü
i cüR ~ü [Ä _ä ^üü^ [üüüGK [üWcpKuj üYü cüe cüe `ÜüCVüüü\üLü-üG ü 'KëüüQ \_\cp` ü'
Kuj üYüüe ^üüK Züe Éüe Rúa^ el ü KeüüKë~üA aŞe üaüWüü ü @üMüe i Zý Keüü üM @üYÜüü
i üM LüA Éü i ü üj üA K^yüÜG R^ä\üAQüü i Zýel ü _üÄüü K^yü adü _ü üj au _üe ZüKëi ü
^KÜüe i c_üü\A @üü Üüü GVüüe i ü C_Küe Keüüü\Äëëi Zý el ü Keü-üü ~ [ü [üü^j G ü
Këë' i üZüü aëWëpe aküf' Kuj üYüüe i ü SëÜKëRae\É bWüü^A ZüKëü KeüLüüe C_Kë
Keüüü `küe üü üL Züe Wcpufik ^yüüKë^üü_I büaüe _Zü kZ Keü-üAQüü i ü ÜKëi üZ büA
j üZüe cüüA, SëKëC; üe KeüA, üMüÜG Rüzë üfuk aë e @ü] üeüe ~ [ü [Zü _Zü ü\ ^ Keü-üAQüü
VKüüi j bkü\üüWü ücüz' Kuj üYüüe ^üüKëRwfüe @i j üü @ai üe _üA aüN LüAa üaüfö
Kj Üüü ^üüK üKogküe cü [yü _ZüZüü\A aüN j üaüWëcKkëüü Üüü Zü' üe K [ü @^ü üe _@Kë
aüN ^KÜKëü^Aü\üüe ^üü] eüüj üü\ü^ aüN üLüRüLüRüüü üZüNüe _j ü-üAQüü Gj üü\üüü
_@Kë Nüe [üü h< _Müe ai ü üepüj üA ~äüKëAi üeü\üAQüü _@ Li ü küA ~äüe ü\üLüüüN
üMüWjC [üüeüü @ü^K MýüMüüeWë _üüüM Keüüü üghüe üfukK [üe aPüe üPZ^ü aüNKë
^@üüe ü _MüüüeüüAQüüü Gj üj üüföKk aë eë @büë ^üüüüü

Cq Kuj üYüe ^üüK aüN _Zü_ä, ^ü Keüüüaüfukj üü ~ëüü wZ üj a ^üj ü KüeY aüNüüe
üü i Zýel ü Keüüe üKüYi ü-ëü-ëjZü ^üj üü aëü aüN _ZüÜK^ü Keü^Re I ^R _@e Rúa^ el ü
Keüüüfuküi ü üë @üü\ü aëü üPeY ^ëj üü Gj üKuj üYüe _ÄbüüGäü 'KëüüQ _\cp` ü' Kuj üYüe
_Äbüüüüe Gj üj ü [Ký ü üfuküaë e ^üZüüüüGKë@ü-üüK büaüe _ük^ Keüüe ^üYüü
ü\A^ [üG ü ~üj ü Ébüüi ü I aüÉa Züj üKëj üüfuküaë e ÉüKZü_äü^ KeüüüG ü @^y _I üe _äKZK
@^ëüü ^ i ü üfuk PeZä@ü] üeüe _eüü ü Keüü\üüf aCküMüB Kuj üYüüe MüBe aüN ^KÜüe
i Zýel ü KeüüüK [üÜüKZë _eüü^ üj üA [üG ü

WcpR^üMüüüe aë e cüüe üKüZK üL Züe @ü\ü i cüRe Üü _ÉÄ aüüüüj üA _üW ü
'i üZüüüAëpbG^pZëfü ü\A' Kuj üYüüe i üZbüA ^Re üMüÜG üaüföbCYüKëcüüüüü LüAaü
K [ü a%Z ü üü cZü'cüü b^Rü' Kuj üYüüe bCYü ^R büAe cüü LüAaüKëAzü KeüZüe Éüüü
cj üak aüN \üü ZüKëcüüü _üÄüPÄZ üj üAQüü @agý Züe R^äKeüüü aüN Qëü cYh cüüKë
a üAaü _üÄü Kk _üüü Keüüü Gbkü@üü _äë üe aga ü üj üA Rüy cüüZüe ^R byRüKë
] eü^A ücëüü aküPXüA [üü K [üÜü'cëüü' Kuj üYüüe a%Z ü

Gbkia%du ZZKikur^ i cuRe Wcpufuku c^ue [au@Sagbi Ku_eoRia^ ^ig Ke[ig Zuj u i PZ KeQuGj u GK_Kie ayZKic PeZae adir^ u@agy@] Kug Kuj uyue ahdaEayZKic PeZal NUYu C_ue @u]ieZ u u\^; R^a^e EubiaK]ieue NUUPirf[au _aj cir^ NUYuKe u^A uKua Kuj uy u i Auuj uA^uj u ~uj u CufL^ud, ~uj u@i u]ieY Zikj uufukci^i Zire ucolK]ieue i el z KeleLae _dui KeQuKuj uy uMwKe PeZacircue i e cu]z i cu_oj uufukK[ie @^yZc uagAyö Gj uufLK G~iaZpWcpufuK[uc^ue uKoyi o\lLuk Kuj uyue i Sit^ _uA^uj u Kuj uy u i aei l -\al, j i -Ku!, j h e ahul @ue a%duue _eö A, KkeZuj ie i cu oi aeul Zae i l\ uj uAQou \lLuk K[ir^K @i cu]z ej e iG; ugZuKé^R j o taue Pku Ke di cu]ir^ Keae @ai e u\A[ig u GbkK[ir^Ke i cu_ouNuhYu _ue ugZu cir^i K Eeue bueiKik uj uA GK @i cu]z eiRye uMufK] ; ue Q; uuj uA~iG u Gj uKeufuk cir^i Mj Y Kue^uj öo Kuj uy u g\ö i ueou _ue @ir^! c^ue ugZu^Re _ea o i oi ueuK bfc! K[u Pku KeauKePuj nu i _i | Kue ^uj okuj uyue \ß @i cu]z _ujlc^ue aWvej aukö

ahdaEe~uj iauuj C^u Kuj Ko, Kuj uy u ughue K[K 'Rir^pf u~ Zep ^Rir^pf cep Kj ö « Ke[ig uGj ie @ [uj fuugZu ~\okuj uy uUK@id Keuierfu Z Zuj u Zire uj uAMfuü ~\ui G Kir^ue _eüA ui Kir^ue QuWu\AQoz Kuj uy uUoK[Ke uj uA j öej Mfu uPc}ie _eö cu_ö

WcpufuK[ue ucilö p

_zuo aKgZ \ce @i\ouR ej Qu c~uG @^Kk aiziaeY _iAu f güLu _ouLu ucfuA ad ue _eYZ uj uA [ig u uMilUG ad e aKug _Que u~ _eöc~uG @e^j z; VKpu i j ö_eö aiZyK ufuK[uc^ue GK auGku] K ucilö pai@bö ad @e^j z u ucilö pu j fu Kuj uy ue ck Qu ~uj ie @i]ieue K[ue buA~j MXyCV[ig u AUu ad u u~bkoMj ^cöY KI ^u Kei~uA _ue^uj ö VKp ui j ö_eö ucilö pai K[ueXyayZueuK Kuj uy u eP^u ei _aö @ZGa ucilö puMilUG Kuj uy ue ck_ay au i uec~ou ucilö Keu^A @u^K ad\ß @u^K_Kie Pyö KeQ«ü Z^feouKuZuö_cö Pyö ^cö CufL Kei~uAQo-

“@bö ad uj CQoKuj uy ue @Zy]K cj ZB%dw, u~_eö AUu @ic P^ue _ai u\ ^cZ uj uA [ig u i j ö_eö bö bö @bö ad MWKe i j u dZue Kuj uy ue Ee_ _KugZ uj uA [ig u” (37)

“@bö ad @i]ieue i cMaagB ufuK[ü i uj zyKéaüghaY Keou \beu @icKéGj öi P^u cük u~ ^@i@bö ad i AuKeauue cYhe gqo@ü/2~jR^K bua i ucZ u @Zy] @bö ad ^@u^@u ei_ue cir^a RiZe ufuK[ie@icKéck[ig u” (38)

“Kuj uy ue ck Z buj CQo@bö ad Gaou fuKkuj uy u @ad^ue Gj u agA i ir^ @]Kie Kue u ufuK[ie _emeMZ ei_, i uAZK ei_, cu^uamir^K ei_, u^ZK ei_ Gaö _ebicYKieie ei_ AZyu@bö adue _eul z uj uA [ig u” (39)

ücülJò paü @bò ãd abüMüKeY üI Zäie aãC^p Wò eü[hpcüJòpGüc^ý I Ád[h[cjì ^mu bkò
_ü/züZý aãB^cír^u @a\ír^ CùFã^íd ü @agý W. Kê-agü üeü \üg c^ Züj üü I Wpü üfüKMüZ I
Küj üYü _ÉKüe I Wpü üfüKKüj üYü c^i üi cÉ ücülJò Këüamü^K _; Zäie aüghaY KeücüJ üKüMG
büMüe abq Keü-üAQ«üü

ücülJò p GK _gê _I ú, i eüi é, Zk i ü MQ, Z´ü Uuü, Kó K \Š, ùaf, Ríá^ ` e@ü,
CWýkü _I üeüR üNüMý aü aKý @i èYü ~üj üaüüj üA_üeö Zü üaüföKüj üYüe i cÉ _gê I ü PeZá
ü~ ücülJò p _\aiPý üj üa, üi K[ü ^èj nü PeZáüKüj üYüe Kò@bò ãd i ü] ^ CüYgyüe @iabüa
üj üAQò Züj üj óaüÉa_üI ^%ãd Keüf üG üMüJG cír^a/cír^uaZe/^Rüa aýqò üJüücüJò pKü^èj nü

PeZáaügh ayZüZ KQò_á w ~üj ü Küj üYüe GK ücökK CüYgyü aü @bò ãde _Z´üü ZB
Keüf üf c^ Züj ü ücülJò p _\aiPý üj üA_üe ü

Gj üüfLK \üü _äèèi ãKkZ 'j äcìeüf Küj' _ÉKe Küj üYü MëV K @ü] üeüe Wcpufik
K[üe ücülJò pC_üe ^cùe i ãl ò @üüfP^ü Keü-üAQò

1) _gê I ü Gaö @^yír^ý cír^uaZe _üYü Z[ü ^Rüa aÉèi `Šüü ücülJò p

_äèèCüFã Keü-üAQòü~, Küj üYü cír^ue i cÉ _gê I ü PeZáücüJò p _\aiPý üj üA
_üe«óüj ò @i ü] üeY gqoi µ^ü K[üKü ü, cír^aidZ i ü ^\^ /Mý/üagüÁy/Ébüa~é, ^üdK^üdKüü
@^MZ, i Zý_ãd Z[ücír^a _eüKcè-éj cír^uaZe PeZá[_gê I ü/i eüi é AZýü\ü) üMüJG üMüJG
ücülJò püj üA _üe«òò

Wcpufik K[ücír^uüe _gê I ü, i eüi é üüPeZáaj k büüa ü\LüüKéck[üGö Z^æèè
'Zj eüüfüKü ü^Aüe aWýj c j eüüfüKü ü^Aü Küj üYüe cdè\k üKak üMüY PeZáGaö ücülJò p
_ebüüie _eü ebéj ^gü üüü Kèè^i üZpü aèWcpüe aKfür 'KèpüQ _\c^` fþ Küj Yüe a%Z Cbd
üaüWýj ü PeZáüMüJG üMüJG ücülJò pü @^yZá^Kfèü]éü Küj üYü c^i lãfèü I aüej ü c^üe
^Lý büüe cYhe büüüaM I c^É KèPZY Keü-üA[üf üj nücüJò p aüghZB^üj öü 'aüMþ
RèüGü MÏe aüN cYh e_]üeY Keüüe[äü üj ZèGaö 'ccü c'für Küj üYüe aüN @nZ Kcö
i ö_ü^üüe i I c üj üA[äü üj ZècüJò p _\aiPý ü

üi j bkò'RfþKüçþò Ná þü eüü Küj üYüe ü\ak^yü Nhéü eü_ R^äüj aü I üi Azü
Küf i é eü ZeYüüe _eY Z üj üA _üe[äü \ÁèèZüj ücüJò pü i j öKüj üYüe üMüJG 'Müþ aüMë ä
~G ^üdK I ^üdKüe ÉMüüej Yüe i j ü~üM KeQüüi @^yGK ücüJò pü 'KLüeüWA^ö Küj üYüe
'KLüeé Wüj üYü e_]eü üe[éü ü 'i üZpüAe bG^þZefü ü\B' üfüKK[üe Zefüü\Be cüü
ü_üZüü\ai \üü ZüüZééGK füC 'Wep (fj) CVò_üeüüüüi j öWèüe üMüJG cüZáfüC `küü;
~üj ü bZüe 'Zefü ü\B' _èRð^ü^A e j [üG ü üghüe üi ü~üMü cüüe Züü büA büCRu
^KUKè-üA ^Re KeY Küj üYüKèMüA gýüAQüü WcpüKüj üYü bZüe KLüeéI füC `k \AUüüMüJG

KŠcike WcpùfùKi òÄZò

ùMùUG @bð'a ùcùUð þú 'ù[òLðøù cùvþ'òù_eù' Kùj úYú bZùe 'Lðøù' (i ðKù%ð@«üaÉ) I 'ù_eù' (Xj) G \AUòùMøY PeZábùua @aZù%ðùj úA[ùf ùj ñicù^aùd i ùa\^ ~èj ùj úA[èù ùj ZèucùUð þuj úA _ieQ«ùù

ùfùKMiZ bkòùfùKK[ù c^ _àPÁù _á Z ^èj ñù Gj ùe Cù^h àù i Rðù _Qùe ùKøY i ò ^ÿÁ cZài\, @ù\gèù\è _á e bkò@bù Šò@^j Z ^[ùG ù ùfùKK[ù K[ù^K _aj ù^ Gaò PeZá K[ùe i Mc _àùj ùe GK i jùdK _Zðj òcùZàù cYh ùKak ^èj ñù ù, àùN, aifèù, aiej ù, aieùWj cde, bZ, Wùj úYú, eùl i , CWkùùNùWj G_eKùùVwù, _[e, _Xj ùfùKK[ùe K[ùKj «ùù~_è KùZùù \èèù@ùC cYhu \èèùGK I @bðùù] K«èù^KZá^ùdK/^ùdKùùèùi , aKèi , a Keàùe Gcù^ i jùdK ùj úA[ùkùù Gj ò\Áèèù i cù^uè cù^ùaZe PeZá^Kj òaèù cù^ùù e PeZáKj àù ~[ù[ùù

ùfùKK[ù c^ùe WcpùfùK ùLùRòàùj ùe Ke[ù'«ò^R Rùa^e KQò@] èù É_ùKè i ùKùe Keàùe eij ùù Gj ùù Weù àù _èRð^àagùù e @ù]ùe @^ù ùe Rùa^ GK MZgùk]ùeù, GK i ùcùj ù^ PKàù R^à_ùe cZÿ, cZÿ_ùe R^à _èRð^à_ùgZMù ùMøeùàù{K Rùa^e _ZgùZòaj ^ Keòùù [ùG ù WcpùRùa^ \gð'e Gj òcùj ùòia Zùj ùù ùfùKK[ùe ^Lù bùua _Zèù Z ùj úA[èù ù\LèùKècùk ò

R^à cZÿ, aèj , j hð abù\, aèj , ck^, àùz\ Gaò i ðNhèd Rùa^e i `kZù I àð kZùe @^bZKè@KùZ Pò ùe @ùaùeòù^A MZgùk ùj úA[ùG GRùZùe Rùa^ PKàù bùhù I bìaKèÉù]ù^ bùua @bèyq Keò\_ùe[èù ùj ZèWcpùfùKK[ùe Rùa^e i cÉ \M\_ù-k Z[ù ^Lù bìaùe `ùò CV[ùGò Gj ùàùÉaùe GK i Mbùe e^Mbòcùj ù\]ò Rùa^ aè e i àÉZ_èj ò i àùl _ùe Kj àùKè Mùf, KŠcike WcpùfùKK[ù àù Kùj úYú Zùre _Kùgbwùe ÉùZ^y, @bð'a bùhùàð^yù , K[ùe KùayK i hùcù Gaò MùZùcZùù~ùMè ùagp^è^y ù

(P) aLù'ò(^ùùèù)

Wcpùhùe ~ùj ùKèaLù'òKj «ò|Wpùe Zùj ù'] |ù, ^ùùèù àù _j kò ùMùZ, Kùj úYú Zk^ùe WcpùcùLk _epeùe Gj ùe i ò\yù Kcpùj ùf ùj ð @ZùùfùK_èù ù aLù'òKèWcpùepeùe _Kù-iG @[ùZùC_ù ù^ Keù-iG, LùfùKj ù-iG ^ùj ùù RùY aLù'ò_KùG @ùC RùY Zùre C e \G ù _eÀe _Zù~ùMZù ckK @ùù' _àù^ Pùùf ù i ù]ùeYZù Gj ù \A RY c]è i ò_Kùdu bZùe ^Zàù [...ù _èj ùù Pk[èù àyqù c^ùe mì^e _ècù_K bùua àyaj ùe ùj úA[ùG ù ùKøY i ò_Zù I ùMùUG aLù'è i VK C e ^ù\A_ùeùf ùù aLù'ò_KùA[èù àyqòùMùe @ùcù c_ù KeòC eUòKj ù\àù _ùAñ@^èù] RYùA[ùG ù ùaùkùaùk ùù ZKùe aòC e \èù-iG ^ùj ùù _gùK ùe \ùaù cZùak _A i ù àù c\ _AaùKèù\A ZùMùeè^èù aLù'ògùL[ùG ù

aLù'è i òùù

aLù'è i òùù i ò_Kùe @ù^K aùù^ abðù_Kùe cZ ù\AQ«ò Z^èèèKQò^cùe C; ùe Keù-ùAQè

“The riddle incorporates a question primarily & answer’s secondarily. In the question a fact is concealed in the form of a metaphore, while in the answer the hidden meaning is revealed and the real purpose of the implied sense is fully expressed. Concealment thus becomes the most vital function of the riddle.” (40)

“The pithy utterance, the humour with a hid, and the rhyming tendency are found as much in the riddle as in the proverve. But what differenciates the former from the later, is the metaphore. Metaphore is the base of the riddle, while in the proverve it can be dispensed with.”(41)

“^üüüj CQiGK aq ò_eül üR^Z cù^ie-^e C_ü\ d üfik i üj žy abiaö g±e aiÉaK @[\òü_ l ü @[\kë @báyqúe j ó ^üüie _kZ] cò_Kig _üA[uG ü ‘ ‘ ‘ ‘ Gj ie C e ^j üZó i ol ö , üMüUG aü \AUög± c±ue i ucZ ü” (42)

aLü^e @ü^K _iebik g± c±ue ‘_j kò @^yZc ü Gj ü AieüRü g± ‘riddle’ e GK _~jüdaüPü g± j ó iaüe üfik i üj žyad\pcj füe Mj üZ ü üKj üKj ö’_j kòkëcír^a i cíRe ücöLK i üj žy c±ue i ad_üPü^ üaüföcZayq Keq\ü«òü “Gj ü (_j kò ^üüü) üfik i üj žye i ad_üPü^]ieüüaüföagöbi Keü-üG ü i ècedü^pëbüfLeê_j kòü. _i 2500 ahè _eüz^ üaüfö _Züdcír^ j G ü GK i cíRe AZj üi RüYöü^cú«_j kòGK _eüz^ @ü] ie aÉé(Antiquity) biaüe ayaj ie Keü-üA_üe ü Gj ö\ÁèèüMüUG i cíRe i üÄZK AZj üi @pd^ ^cú« @^y @ü]ieaÉè@ü_ l ü _j kè i ü^ KcpMéZB %ö^üj nü KüeY _j kè]ieü i cíRüe i adü Rí« ej [üG ü” (43)

aLü^e C_i ü ^üüügkü i adü \AUöRöñ c±ue [öü i icy l üahcyKü^A Keü-üA [üGü ~[ü:- “Né pü a]öüK ü_üU KYü” (Lüi èKeq\öü NheüKëü_Uüe KYü) ü Gj öaLü^e C e üj fü- ‘KU^p (KÜYü) ü üMüUG ücöüüKüMŠè cŠüe MüZ Keò KÜYü ^cöY Keü-üG, ZüKèNe PUüY cŠüe ü_üzüi [üe]ü^yüüig i yKè_üj èYüüe KÜü-üG ü KÜYüe MV^ ügküKéüi èKeü-üA [öü Nheü i j ž Zk^ü KeüGj öaLü^e i üeP^ü Keü ~üAQö Gj ö]ieüKéFl y KeòKj ü-üAQö “aLü^ep cfbK [ü üj fü i cír^pëpëi cír^pü \AUü K [ü bZpë ü~^pi cír^pMép [ó öüepëi cír^pMép [ó ö üi ZüüK aLü^öbZpë @üü c ü\Lj èü” (44)

aLü^öi aei cíR c±ue GK aq è üLk, \cükpè Ki eZ büa Küc Küeö üKak üfikK]ieü Küj Kö_eüY güE Gaö @^yü^y]üçK MáüC±ue c± @ü^KZáaLü^e i ü~üR^ü ü\LüüKè cKq[üG ü cj übieZe a^_aðc±ue ~q Äèue~l e _öjMüK üMüUG üMüUG aLü^öWj @^y KQö ^ej nü MäKp^üÜKe AWj i päé ik Gaöüaö; RüZK bZüe c± aLü^e \Äü«cí^ i üMü_Z üj üA ej [öü RYü_üWjö

aLü^öc±_äü\, _äP^ bkòGK _Kie üfik Cqöü _äP^ üfiküegö ü ü\c [öüüüüK aLü^öZüj üKè_eül ü Keq\üG ü üMüUG üQüÜ C e _üAaü _üÄüGK f^üPCWj_öj_Püèüü üj fü aLü^e @^yZc Fl Y ü _Yöüüüüüüü @üöjü^K @[\öüMüUG \MKéaSiC [öüüüüK aiÉa C e

KSciKe WcjuFiKi iAZo

ay-^u] cù ùj uA b'laÉaù K[iKéaSuA [iG ù @] Küg aLir^òei_K] cù ai Metaphoric a%ði @igòue i tPeZ ù ~ [ù-

'AWKù UKòbeù^kpi ùMj_ùP(ùQùUèù SèUG @i dLy giXj_§D) Gjë C e ùj fù-
'KeWj ù aiCje K@k MRù aiù ieàù uauk Zire ù\j ue _É _É ùj uA aj z ùPù_ù [iG ù GVùe
KeWj aj è_É agùÁ @iaeYKéSèe @i dLy giXj_§ài Xw i j ei_KicK biua Zk^ù KeiaLir^è
i ieP^ù Keù-iAQò

aLir^kèj ù ue ' _ùj fò I AieùRùe "Riddle" Kjë ù-ùA [iG ù aLir^è ePdZù RùYgùò
\è [ùau] K biù_ùidùM Keùei f @ [KùMù_ ^ eLiaFùA auùA _ùjKeùùkò @^y_ l ue aLir^ò
c^ue \ùNò_ùè i ol ò C e ej ù [iG uairfò-ùj ù Kjë ù-ùG; Zùj ù b'f'p ùKùZK ùl Zùe Gjë VK
l fUù ù\LaùKèck [iG ù ~ [ù-

"@iGùf @ùi ù^Añ ^ @iGùf @ùi p\ ù"

aLir^ùe @ùl eK @ [ùj fù: - "@ùi ùf @ùi è ^ùj ó ^ @ùi ùf @ùi è ù"

aLir^ùe @i f @ [òGj_ùe

[ùe RùY ùfùK Zir SèKèCq aLir^ùòZù j ò iaùe Kj òe^y MüKèMfù ù Sè Zùe @ [òVKp
aSu^fùùù ~ àù_ùe RùY EY\ùZùcj ùR^ ZùNeKè-ùA SèKèZù ai_ùK [ù_ Pterfù ù SèUòai_ù
Kj [àù @^í ùe K [ùKj ùfù, ùj ùf cj ùR^ GK [ùe ùUep] eò_ùe fù ^ùj ùù

cj ùR^ Gjë @i f @ [ù-ùZ ùfùKKè_Pterfù ùKj òKj ò_ùeùf ^ùj ùùghùe ùi Sè i j Z
i òKfùKùù i ùùhR^K C e_ùAùf Zù ai_ùC_ùe [àù i cÉ EY QùMjyKeù\ a ù Zù_ùe SèUò
ùfùKùei ùl ù eLòC eKè^ùùZ adù^ KeòKj ùfù ù

'^ @ùi ùf @ùi è' @ [ò-ai_ù^B ùi _ùeKè-iAQòùZYè^Bùe aXj^ @ùì [ùf ùi @ùì èò
Gjë_ùe \èùd] ùMj @ [òaSuAaiKè@iagyK _Wfù ^ùj òò

@ù^K ^ùùù GK _Kùe XM ù @agy ùKùZK aLir^ò i òùù kL _ùj_ù_Pteràù Xwùe
M\yùgkùe C_ i_ù_z ùj uA [iG ù M\y ùj ùfùj ùù i aè g± aðyùù ue @ikuùeKZù `ùòCV [iG ù
yùck aLir^MùK \A \ù/PC_ \ù ùj uA [àù @ù^KZáfl y Keù-ùA [iG ù Gi aè _Pk^ \òKè
\ò j ai _ùA @ùì [àùeùù MùKèi ùMj KeùeLàù @iagyK ùj uA _WfùYùù i ùMj ùZ Kòò aLir^kè
^ùùe GK l àai ùeYù c^ue Cj ùe Keù-iAQò

	aLir^ò		C e
1)	[è_Kp fZKp] fùLA	-	cj f'p(cj f')
2)	XKpXKpKù^ fKp	-	_ùj p^p(_ùj eYù)
3)	a]èù NùpèùùK ù_ùUKYù	-	KU^p(KùYù)

aLí^ò	C e
4) _WjGfù KkPvj NepNepbfùZA	- cìr^p(cùY/ùì e)
5) ùWwú cè é ìk WvjG KYù	- i Kù (gkù)
6) i èuMú aWvjùì ùfAù ;	- _ù^A (P_f)
7) eRù NepWvjù, Kù UpNepP^ù @ù ` fþ@ì ùWvjPùeþcùì þc^ù	- eþù (gckùZkù)
8) AZìe ùMú bèþ ù Kèù cAñ-ùZìG UKþù _Wj	- ù_Up\èù ~èùJù (LùŠ \èue _ùYò Xjùkù [ùA SùWj~èù)
9) ù] ùapNepùK aùUpù^Añ	- Wcp(@Šù)
10) [eþ[eò aWvjMPùPMùZA	- fùJp(aùCùg fùV)
11) UùCþUcþì ùf ^` èU Wcp	- Mè ù (ùKùhù)
12) QWfù cŠþk i ; C~ùùQ	- QWf i ZùK i ; @ùcZùþKèùèaèè-ùùQ ö (i Zùù~ùWvjfMù aèèùù)
13) cFù ùj èùK RþC ~ùùQ	- Zfòeèè-ùùQ (ZkùèùAaùù)
14) ùj ù Wwþe cùfùùì èù ùì èù	- PKPùJù(KkùR ; ùcùkùk ùj ùA Pùfèùù)
15) AWKùù UKòbèþ^KþQWvj _ð ùùP	- KùèWp (KèWp)
16) @ùì þf @ùì ù^Añ^ @ùì þf @ùì þ\	- ùaWvj(^B aX) @ùì ùf @ùì è ^ùj ó ^èùì ùf @ùì èö ⁽⁴⁵⁾

^ù\èù_j kò	C e
1. bAèèbìeþj AfobùZ ceþcŠèþaùfþ_ùPþò	- R^ù (ckù)
2. AWKùù UKòbèþ^KþQWvj _ð ùùP ù	- KùèWp (KèWp)
3. a] @ùì aèèùK ù_ùUKYù	- `^ì þ(_Yì)
4. _WvjLèU ` fþ ` UþfòeRù MWþbùì þfò	- Wþèò (\ù_)
5. _WvjGfù KkPvj NepNepbfùZA	- cìr^p(cùY)
6. XkþXkþ Kù^ fKþ	- _ùj èè^þ(_ùj èèù)
7. PùàùP Mfþaèþù^Añ	- Wfò (KùVL `)
8. C_èþWwþe aèù I afþZA	- Uwèþe ùVùùVùgàþ (Uùwèùe KùV j ùYèùg±)
9. [eþ[eò aWvjMPùPMùZA	- fùJp(fùV) ⁽⁴⁶⁾

(Q) WcpùfùK^ùj

Wcpùfùki ùAZòcèùe @ù] èK ^ùUK aù c _eKÌ ^ù \ÁùMùPe jG^ùj óù cù^èe-^
^èù« ùì _èòKQòCùfùL^ùd ^ùUK i Áùùj ùA [èù cè ù\Lù-ùG ^ùj óù ùKak ^žý MùZ I aùj
i c^èùe Mù\ùŠ i wùZcd ùj ùACV[ùG ùbèZu ^ùjgùÈe aùgh fI Ycù^ @ùc G[èe ùLùRò

KSciKe Wcpüfiki iÄZö

_üAai ^uj öö @]êü aüfMüj@ ke _iaZý C_ZýKüue @agý Gcir^ue ^ZýMüZ üZ-ÿZK Kkie
ei_ü^A ^üJyKküue ei_ükéZ üj C[äu fl ý Kei-üAQöö ahd i ´kZ MüZ, K[ir^öZ[ü afir^p
-üzäe üKüZK _-ÿüdüe ^üUKüid QÜü Cj ý üj üA ej[äu \ÄüMüPe üj üA [üG ö

^üJyKkü

agÁ Wcp_ad^afir^p-üzä' @ai eüe Gj üe \Züid I ZZüid \äi üe Wcp^üJyKküe Sfk
ü\läiKéck[üGö Zö^ö]eö_ükZ üj C[äuGj öcüj ü ae \AUüPeYüe ^üUKüid ügküe _ägö
üj üA [üG üG i ö_Küe _äeëüüfPZ afir^p-üzä _i wüe _ä äaeYü \Äayö

afir^p_äe 'Mëü üLfi-üaü^A ceir' GK _icL Kü-ÿKé ü GZKüaük @üüüRK, Ziu
i j]cüü I übiGüei ü\azüPeZüue ü\aiäÄ üj üA [äu aRéaü üaR^ju c^ue Mëü üLk @^ÄZ
üj üA [üG ü _äeëüMüUG cüVëüe 'ü~üMp_ü^ö (_azRK) beöZüre cüKéügü_KZë '\peüe
aŞü-üA [üG ü üi j öRK_%öcüü_üzKéQüicöëü Zük Kir^ _-ÿ« aüjüA cüüüe ü_üzö\ëü-iG ü
_Zü~üMZü@ie_üe cüVëüe _ZäXüüüüüLüföüi [üe KQüMëü_KüA \ëü-iG ü Zü'üe ü\azü
I @üüüRK \mZüGK ^ÿÄ \eZüeë\CWj@üi öcüVëü bZüe [äuMëüKë@Şüköj ÉMZ KeüüKüPÄü
Ke«üMëü ü\azüjüzüe _Wjüf üi eL«öI @üüüRKüeKQüae \ë«ö^üj öü KëëMëü @üüüRKü
jüzüe _Wjüf üi cüü^ Züj üü\azüüüü` eüA ü\A ^ [ü«üübiGüei ü\azüMëü cüMüf üi cüü^
üKüZK ^ÿÄ i ðeL«üü ü\azüüeZüue cü^üai, Z ae ü\aiKë@^äeü] Ke[ü«üü\azü cLüe
_ZgZüü\üf c^ üi cüü^ cir^ë-ü^«ö^üj öü fLZ _ZgZü^ _üAüf Mëü ü` eüAüa ^üj öüaüfö^R
Röjpe @Uk ejüf übiGüei ü\azü GK _Züe KQüüfLüü\aië @bö'd KeöüüüüRKü j Éüe
_äü^ Ke[ü«üüZü_üe ü\azüüeMëü ü` eüA \ëü-iG üGi äe_ägö bZüe @ü^K äie UYüi Ueü,
aü_-Zäü\ . f[äu i ökü_] cü ^üUKüid \egyKëMücy R^Zü üagpC_übiM Ke[ü«üö

übiGüei ü\azü Köi ü-Z´ü _i eü_KüA [äu @ai eüe afir^p_äe \Züid PeYüe
^üUKüidZüü\Lüü\A [üGö ü\azü'_üf^NepZëpNep (Z´) Keö^Re 'güj . fKp@üg aj Kp
(güj RY _eö eK I @gRY üi aüdz) uëi üwüe]eö^Küü-ZcüK aG aü;ü' (Köi ü-Z´ü ^cZ
aüi ^-Kä ^) aKäKeüü Cüÿgyüe _i eüi RiA eL[ü«üüAZýai eüe bq üPüe bicKüue @bö'd
KeöüübiGüei ü\azüü _i eüeäüi ^ üPüeöKe[üG ü üPüeöKeüü üaük üi übiGüei ü\azüü
@^Pe RM@ükü jüzüe]eü_üWjü Züre üPüeöcüf^RaZ j G ü Z[ü_üüi ü\azüü Rðh ü` eüA
ü\aiKëeiRöj G^üj öü PüfKpüü^ ZüKëübiGüei ü\azüü i ^Lüe jüRe Keüü_üe ü\azü ZüKë
aüi ^ ü` eüA ü\aiKë@imü Ke[ü«üü Z[ü_üüi cir^ö^ [üG ü ^cLüe üi cir^u c^ue üj C[äu
Kü [ü_K[^e Kd\ög C; üe Kei-üAQüü

übiGüeu ü\azü : @üe ZA ^epcêi bj @üüKcZpe @icepü\azüüfiüKiep] ^Pëüü^üZ @iÖi p ü (@üe! Zê^e üfük üj üA @ic ü\azüü] ^ üKcZöüPieö KeQê)

bq (üPie) : j A Mëi Æ! Pëpüf Z Pëpüf; cÄnKüG ü^ÄnáfZüG Kd (j n_bê üPieö KeQöZ, cÄK'Y Zij ü @EüKie KeQöKê)

übiGüeu ü\azü : j kôj Güf @icepüf@icepüK ü` e@üü\ ü (~\icü^Qê üZüa @ic Rð'h @icKêü` eüA ü\ ü)

bq (üPie) : ü^Äncj ü_eê i üüücZepj ê_üüe ü^Änü Züc @MfpcëpM@iepüMüÜKp gêü Züü (^ücj ü_bêZüj üZ üj üA _ie@ ^üj! ZëKê_üü üc üc üc üMüÜG Mj üeügYüüKêüj aö)

übiGüeu ü\azü : Kê^j Güf a@ü, ZepKüG M@iepü~... (Zirüj üf Kj ! KY üZie Mj üe @Qê)

Gj ü_üe bq ^Re c^k [üübiGüeuü\azüüKüj üü\azüZüKêae _äir^ Ke«üü@bdaüYü gYüü _üe bq üi Köi üüü ^ übiGüeuü\azüüeü` eüA \G ü GbköXjvüe GKü] K bq, _Zâ K^yü,] ^-e^ê ae_üZâAZyü\ü@ü^K eKce ae cüMüüüüü\azüüü^ c^ @KYZ Pö üe Züüe ae _äir^ KeüüüüGj ü^üKüüü @bð'd @Züa j üi y ei ücK Z [ü cü^ie-^] cü üj üA [üG ü_ä k j k j kôl üXüf-cj êü c^üe üLüf üc üe Gj ü^üj @bð'de i cüüüNUüüG ü

GZ\pazüZ WcpüfikiK [üMüK @ü^Ki kúe i äkü_] cü üj üA [äüeZirc^üe ^üKüüü QÜü beüej üG ü üfükMüZMüK c^eê^ei epäw\pö bküüKüZK MüZe C_i ü_ü üügkü i ö_üü ^üj] cü ü Wcpü ciRüe üfük^Zyë @ü\ë üKöYi öMüüe ^y^ ^j nü üi cü^ue Riä^ügküüe ^Zy MüZ I aü\ye i c^ü @Zoi ê e büa üj üA [üG ü

^Zy Kkü

"aÉZü ' ^Zy' üfiki öÄZe @^yZc @bäy-K ü i ëYüZüZ Kikeê_ehü^Käc Riä^Ké C_übiM Keäüe Gj ü GK akÄ cü^c ü Kj ü-iG ü~ @ü\c cYhe @^KeY cü^iäé êêGj üe Cnaö @wbwü _ägð _ak @bð'deêGj üe akig üGj ü^Zy _YüZ-ÿZK _ä ü^ ü@ [üZMüZi j Z aü\y I aü\ye ZüüK ZüüK ^Zyë _eüahY üK&ëfI y Keäüe K [üGj ü~ i aê^Zy/ ^üüe @bð'd c^ i ücdK üKüüü K i ciRüe KcK&c cYhe abð'ü-ü^ü-Zä, _ad_äYüZ [ü@^yü^Yc >a cü^üüe Gi aê^ZyMüZe @üüüR^ aÉZü üj üA [üG ü⁽⁴⁷⁾

üKak üi ZKö^g ü Kküüü K Wcpü ciRüe ^Zy _eö_eie GK bð'läügh Bej @Qüü " ^Zy _eö_eü üL Züe i ö_üü_ä_Ry, üZüRiä; K cj fô_ü^ KeöMüZMüA ^iPäüe Zire Cfäi Kj üf

KŞcike WcþufiKi iÄZö

^i üe ü G \ÁeëRia^KéC_ùbüM Keäuüe gaeüMüÁüe i ß^ i uaäy Kj üf Pük ü Püwê Zü'M, Keie` ^þ üXüf, Xüüþ \Miaöþ Ncëü_bZöaiüý~^a jüZüe ZþüeKeüEe fj e i ÁöKeäu Züre R^MZ MY üÊe i üw Zük eLö-âK ~âZü_eÆe jüZ Q;üPKüKüeüe ^Zý Keäu_üü_ëhü^Küc aRüd ej þüi Qüü''⁽⁴⁸⁾

“Mäcü küe aaüj , @^Ü_äg^, hVNe @üüò^cò ü^Áü^ Z[üMY_Rü_üaüe cü^üe-^ @ai eüe üaüküaük Gj ö^Zýe @üüüR^ i ü]üeY R^Zü Ke[ü«üü a üü^ bWü, ücüfúWü i MüZ I i ü^cüe _büaüe G ^üPe @üüe ajZ Kcö-üA[üf aüi ö_þöüfú_üA^üj öü”⁽⁴⁹⁾
 @ü]éK ~Müe aj äü] cü^üe-^e cürc ej [üü i ü BüfüK^Zýe @üüZüi ü]üeY R^Rüa^eë \üeA ~üA^üj öü

WcþufiüK ÉbiaZü i wüZ_üü üj üA [üüüj Zé^Zý, MüZ Gaöaiüý bküi wüZ]üeüüi cü^u i ücüRK Ria^e GK @büü@w eü_ _eMYZ üj üA [üG ü Gj öR^üMüÁüe aiüýaiRYü_üAüEZ^^a ü_hüüüe \k ej Q«ö, üi cü^u bZëë_üü i cüÉ MüdK I ^ K ü

WcþufiKaüýüe ^Zý Keäu_üAüGK ÉZ^^a aiüýZük ^q üeZ üj üA ej QüüGj üKé^üPþ_üep Kj ü-iG ü@^í Z Zük, fd @^í üüe üKak aiüý ~^aMWüKéüü^ Keü-iGö aiüýe aeücüe ^ZýeZ ~âK, ~âZü\k ^üR MüZ MüA [ü«üü [üe ~âK cüü^ MüAüf Zü_üe ~âZüü _ükö_üWýü Gbkö MüZ cürcüe Cbd \k _eÆeKé_ügü e Reþüüe i cüüfúP^ü Ke«üü_Zö[e MüZ MüAaü_üe Zük @^í üüe KQüi cd aiRü aiüRö üi ZKüaük i cüÉ @aëZ ^Zý Ke«üü aiRiaüfú aiüýe Cü_üNüZ Küf(aiRü QŞüAüf) ^ZýeZ ~âK--âZü_üYöMüZ MüA [ü«üü Gbkö^Zýe @üi e eiZü üeü . üf üGküüKüc aiRüaiRü[üü I i cü«eük büüa MüZ Mir^ Keü-iC [üü]üeüWcþZýüe ^üj öü ^üPþ_üepaiüRäu üaük üaüfü ~iC [üü@] Küüg MüZ 'güüüe] cü' ü @agý Zü bZüe jüü ý ei ücK Gaö@^ýüý Mäcý MüZ cü i ß^ _üA [üG ü Z^þeëKQö\Áü« ^cüüe C; üe Keü-üAQö-

güüe ei]cüüMüZ

- (1) AUüAUüAUüAUü
 Ze c^þKüf eüZük CVü
 eüZük CVüüMü
 büMaü PeKü cüü ö
- 2) jZö- üf cP cP
 jZük ciefoi üwüf cüP
 i üwüf cüP üMü
 büüüMfö` feþKüP ü

jüý ei ücK MüZ

3) I a@ü I a@ü
KüFR _Wpü üLAföA@ü
üLFA A@ü I
ZüK cük ^ \@üü

4) MÄöMÄöMÄöMÄö
j üZ üVüWjK^ü \^iG üSüfü
\^iG üSüfü Zep
Wëü Kë üGFü bžüü

Gi aëMüZ aýZüZ @^yü^y _iepeK MüZ ~[ü- ei epüKfö WüfpuLA, ei epüwpe) Rëü
fawüe, P_KeüÜöAZýüüMüZüe c^ ^iPpü_üepaüRü[iGö üi j öaüly Züküe _ëh I ^üei cçüö
^žý Keü[ü«üü Gj üKëMäce i cÉ R^Zü C_übüM Keü[ü«üü

üMüUG i ü^ue]wüjü (~äK) I]üwüjü (~äZücüü^) cKž bíaüe ^žý Keü[üf üj ü
~äKue ^žý ügkü ~äZüü Vüëbðüj üA[iGö ~üZü _aüj üf _ëhcüü^ @üü aj äZ c\y _ü^
Keü[ü«ü, üZYüi cüü^ ^žý Kfüüaük Eü]ü^ bíaüe WëüüCKPü Keü^iP[ü«üü KëS@cüü^ ^Re
^üei i f b gükü^Zü el üKeü]üe, góvkž Z[ü i ö-Z büüa @w Pük^ü Keü^žý Keü[ü«üü Gi aë
^žýüe S@cüü^]üWüüSöej [ëüüaük _@cüü^ cçüü üMük@üü üj üA ^iP@üü \Li-üA[iG ü S@ü
j üZüe jük üfLiGüëicüüVö[iG; Këë_@ü j üZ _ädZü gr^y [iG ü @agý KübüüRüY @ü] üXKü
(_iepeK aüYü) aRüA Müe G cŠëüi cŠKëfäüf^žý Keü[üe \gy üagpC_übüMý üj üA[iG ü

S@cüü^ ^žý Kfüüaük @ üKë@]ü^@üü, @iEKë@]ü büwö @üMKeSëü^R ^Re eücKüVKë
aüly Zük i j ž cçüüA 'ëëpSëpëëpSëp g± Keü^iP[ü«üü i ücj K bíaüe]üWüë e j @Zücüü^üj e
bwüüe [üe aüüüKWKëGäö _Yö[üe Wüj üY KWKëckž bíaüe MZöKe«üü _ü\ \AUKë^ C üA
üNüüWjüNüüWjüaüc-\I Y KeüafüA üi cüü^ ^iP«üü Gj ö^žýüe Gbkö bwüüe _ü\ . k^ü
Kfüüaük _ü\ \AUöckž bíaüe Cbd _üjKë60° eë45° üfLiGüüüA[iG ü Gj ö^gyüü@Züü
fükžý _Wöü Pö üKhK üi cÉ Mäcy \gKu _üAüc^ Gj üLëpC_übüMý üj üZüe eücKüVö] eü [ëü
S@cüü^ ^R ^R güXje i üc^ü Kü^KëüA j üZüe]ëaülyZük Käüe Zk C_e Keü^žý Keü[ü«üü
Gcüü^ aüRüüfüüëi üc^ü Keü _YüüKüZüaük ^iPë^iPë180° afö Züüë_Q Keüc^ ^iP[ü«üü

_@S@ ^äüghüe üaüküaük i cüÉ aüüü _üKëWüj üY _ü\ _üLkëü Wüj üY _ü\ Këaü@üü
_ü\ _üLkë@üYö ^žý Keü[ü«üü @agý _@cüü^ Gbkö^žý üaük i kL e j üü \j Këi ücür^y Zk C_e
Keü[üüaük S@cüü^ @ ü ^üüA MZöKeü[ü«üü Gj ö^žý ügküüüc^ @Züi ek I j äy üj üA[iG ö
üZYë-äK-äZü i ücZ aq aq ücüü^ c^ Gi aë^žýüe büM ü^A abðüü ücüüRK _aü aüYüKëC_übüM
Keü[ü«üü Wcpüfik ^žý GK @üüc]üëie @aügh üj üA [äüëéG[üë üKöY i öKUKYü, KÄZü, Kžc
VüYöüü@wbwü i ü^ _üA^üj üü

^iPpò_ieþe Ziúk Ziúk ùXjrf cjéú MeRòCVé[èuàùk aRþ@ùciù^ c^ i ìe ùj úA
ejð [ùkòù ùi cí^u bZèè_àd i cùÉ DYù @]ùK _ùÙe Zìk _KùA ^Zýùe i icfþùj úA [ùkòù
ùàùkùàùk ùi cí^u bZèèMùZ RìYé[èù ùfìk MùZ ùaúf[ùkòù aRþ@ù bZèè^Zýùe i aMìeè
@]K i Kàl eùj 'Xf@ù' ùùì ùKùZuàùk _@ \k cSKèZ @iC ùKùZuàùk S@ \k i 'Lkè f@ùì ò
af@f@ NeNeòùXìf aRùA aRùA ^iP[ùG ù @ù^K i cdùe ^ZýeZ ~àK-èZùuèC>ùj Z Keàù
_ùAùì j hù] ÒùQùWjùXìfe MŠòC_ùe ùXjrf \Š _ùòZìk ù\A Uj fò-ùA [ùG ù

aRèùAR^þ^Zý

'aRèùAR^þ _epeù Wcp]ùcK RùA^Kèaj k bùa _bùaz Keòùù Mj e àù Mìce _Rù
_aì@ai eùe ùi cí^u cì^cùe ^R Kke/Mj e ù\àù\àicì^uè@ij Ò KeùA c^ _i ; e ùbùMeùM
ù\àù i j Z i ò_è aù\ýZìkùe aRèùAR^ ^Zý @ùùdùR^ Keù-iG ù Gjù\Beù ù\àZìcùù^ i «Á
ùj úA @ùùdùRK bqKèaù, Z `k _àì^ Ke[ùkòùaùfòùfìkagùbi ej@ùì Qùù

aRèùAR^þcì^u ^Zý i ù]ùeY ùfìku ^Zý Vùeèi ò_%òbò'ùù ùi _èh aRèùj C àù Èù
ùAR^þùj C cŠùe Cbù ùj úA [èù ù\àZìu @^i ùe ùi cùù^ ^Zý _àgð Ke[ùkòù _èh ù\àZì
~ [ù bùcù, ùbùGùeù, _Wj_ùùþ i ùKep_ùùþGaò @^yù^y Wwepù\àZìcùù^ j ùZùe Uùwù,] ^èe
AZyù\òèdù] eò\Š bìaùe ùWAùCKPù^Zý Ke[ùkòù ^Zý Keàù bZùe C_faj i ù^ @^i ùe
ùNe cùeòcùeòafò^iPàù ù\Lù-ùA [ùG ùùì i cdùe Cbd aRèùAR^þcì^ue ùKg cKkù [ùG ù
_èh aRèùù^ c^ 'aùafò (j ò_èùk) QùWjSùWj aùS[ùkòù Kùbùùì cì^ue RU [ùG ùùì i aKèC^è
KeòcŠ j fùA j fùA SùWjSùWjùj úA ùi cùù^ ^Zý Ke[ùkòù ^iPàùùàùk ù\àùA @ai ùe [èù
ùj Zèùì cùù^ ùKòYì òayqòì j Z @ùLkè@ùLòcùùA ù\Lò^ [ùkòù ùAR^þcì^u ùl Zùe c^ Gi aè
fì Y ù\LòùKèck[ùG ù\àùA ùj aùakKèùAR^þcùù^ ^Re _Šù gùXjKè@ ùe MYèaùSò_Šèù
i j Z _YZ Kù^KèKùL _AZù bkòKeòauSòeL[ùkòù Gjù `kùe ù\àZì fùM[èuàùk ù~ùZ ^Zý
Kùf i è ù gùXj AZyù\òèÈ ù\j eèLi èù @ìguù ej ò^ [ùG ù G ùl Zùe ^Zý Kfùàùk ùi cùù^
_àgð Ke[èù KQòì ù]ùeY @wbwùe i P^ù CùfL Keàù _ài wk ùj aò

- 1) @ ùKè@]ù^@ùA eLèù ù
- 2) @Ì cùZùe ùWAù_\· k^ù Keàù ù
- 3) cŠKèZkKèSèùA eLèù ù
- 4) aù\ý Zìk @^i ùe ùàùkùàùk cŠKèaù@ùWj ùY Keùj fùAaù ù
- 5) \A j ùZKèZkKèSfùA eLòaù\ýZìk @^i ùe aì@ùKèWj ùYKèj fùAaù ù
- 6) ùàùkùàùk \A j ùZKècŠùe, @ ùe eLèù aùùMùUG j ùZ cŠùe @iC ùMùUG j ùZ @ ùe
ù\A ^iPàù ù GjùgkùKèWcpùbùùe ù\àZìcùù^ 'aùj ù bùwù ^iPù', bRù bùwù ^iPù',
ùaùfòa%òù Keù-ùA [ùG ù

- 7) @ù^K ù\azú ^RKéakòù\au ùAibq ù\LiC [òù ùQkò ùc<ù C_ùe ai ò^žý Kečúkòù ùKùZK ù\azú ùi ùQkòùc<ùe cġ Ké^R ùJùe _eùA c^ ^Pčòù ù\Li-ùG ù
- 8) i eMp_èèù^ù\au Zùù~ùR^ùe ^žý Keòùaj òej Qù@ùùdìRK Gbkùl Zùe \A [iKe c ù_ÉŽ Keò_Uùe i Wġajai ù Kečúkòù i eMp_èèù^pi jž @^ý ù\au\au cġò' Zòp SRù^' ^ùJ Kečúkòù

ùfikì ij žýe ayù_K @ùfùP^ieèaY, Wwe, _ij ùWjc^ùe [òù WcpùfikìKae _žbù i j Rùe aieùj ùA_ùWġùcYh Rùa^e i Kk @^ba I \ÁbwiKèù] ùe Keùù cù^ ùcòkK MüZ i Ròù KeòùAQòò ~ij ùe _Uùke ^ij òù aùÉaùe Gj ùKèj òKġ ù-ùG cù^acLù i ij žý ù G_èò ùeùeK i ÁòGK Rùwfk _eùage ùfikìcù^u c^ùe @`è« @ù^| beù\A [ùG ù ùi cù^u i Ì\òL, j i -Kù|, _Rù-cùj ùa bžùe ù~Cùni ek Zek i Wùbùia CKèùCùV, Zùj ij òùi cù^u i òÁžè ù\yùZK ù aÉžù Gcù^ ùj ùf RùY RùY i òÁžò òl cYh ù ùi cù^u @RùYZùe Zùu MüZ, aù\ý, ^žý, i òMùZ bkòfkž Kkù ù\^; ò PkYò@ù\ùe GKbž ùj ùA ej èù QòG i cÉ i òÁžK C_ù\ù^ùGi aè @^iak _eò Kùg ùi cù^u ùcòLk i ij žýe @\yùa] ò_žġ Òž ùù MüùG _èPù^ I Rùa« i òÁžòj ò ùaùe Wcpùfikì ij žýe @ùfùPž KkùZK \M ù~ ^žž eù_ _ea ò i cdùe C}kùd Kkù I i ij žýKè_ùiaž Keòù i ùw i ùw _eò_Á Keòù Gj ùKj òù aùj fý ò

_ùUùKù

- 1. cġ ù_ùžà (W.) gýùci è e-1994, 'IWġùùeù^ i ùKažùe ùfikì i òÁžè _ùia (_àš), ùKùYùKò92Zc i òLýù, Rù^èùeù, _é10
- 2. i ij è (W.) @ù\K| -1987, 'KkùMòea', i ùei Ž_ÉK bŠie, i `f_è, _é235ò
- 3. i ùc«eùd, (W.) ^Uae-1970, 'IWġù _fäi ij žý', _žKùgK- gä MŠaò i Z_[ù, aW\ùš i ij ò _èù, _é18
- 4. cġà (W.) cùj |àKèùe - 1996, 'IWġù _fùù ij žý Pyù' (_àš), 'ùKùYùKò, 99Zc i òLýù-Rù^èùeù, IWġù i ij žý GKùùWcù, bèù^gè, _é104 ò
- 5.]k, (W.) ùMùfK aj ùeù-1996, 'bùhùgùÈ _ePd', eùRý ùVý_ÉK _žd^ i òi ù, bèù^gè, _é71
- 6. \ùg, (W.) Kè-aj ùeù-1997, 'IWġù ùfikì MüZ I Kùj ùYù' (_àš), ùfikì ij žý MüahYù (_ÉK), Wù.gýùci ðe cġ ù_ùžà I Wù.cġ è Kèùe i ij è ù`š i ð_aùj i ò aù^ù\aj ùeù, KUK-2, _é6
- 7. _ùXj, (W.) ùaYùcù]a-2001, '_èiž^ Kkùve ùfikì i wùZ I MüZ' (_àš), @ùc ùfikì òÁžò W. \Mò cù]a ^|, ùfikì òÁžò MüahYù _eh\, aj à_è, _é 4
- 8. _aj ù^, (W.) KòP|à 2001, 'IWġù ùfikì MüZ bZòl bò ò (_àš), @ùc ùfikì òÁžò W. \Mòcù]a ^| (i ò), ùfikì òÁžò MüahYù _eh\, aj à_è, _é 6

KŞcike WcþufiKi öÄZö

9. _eWj, (W.) i üeiR Keie-2001, KŞcike üfukMüz (_â\$), @ic üfiki öÄZö W. \Möcü]a ^| (i ö), üfuk i öÄZöMüahYü _eh\, aj à è, _é40
10. cZþK K i dMj üZ 'Wcþfþ\A-K| ^þeü^ö ^ick WcþufiK Mü[ü cþ i Üj kPhü MüZö MüdK gâ eaðþP| aj Rieðüdk, fuüMWj
11. cü^þi Vþ üL Zauü ü- 2007, 'j äcieüf Küj ', i üj Zý GKüü\cü, ^þeü\ä, _é20-21
12. ZüZâ - _é85
13. Zâ üMü, (W.) Kê-aj üeü-1985, 'Mü[ü i ^gZü', (üaeüMü PeY üR^üu i mü\Z), Mâü c|è, KUK, @bicZ- _é1
14. üR^ü, (W.) üaeüMü PeY-1985, 'Mü[ü i ^gZü' (i mü^ü), Mâü c|è, KUK, bicü, _é12
15. \ig, (W.) Kê-aj üeü - 1958, 'IWþüüfukMüz I Küj üYü', aþbüeZü, gü«ðüKZ^, _é 49
16. _üYMaj ü. (W.) Keäe-^ -2012, 'üfuk]üeü üfuk i öÄZö I üfuk i üj Zý', i èþ\äLþ _aüKg^þ i ^f_è, _é102-103
17. ZüZâ, _é102-103
18. Mohapatro, (Dr.) Shyamsundar-1988, 'A Study of Oriya Folk Ballads', Viswa-Bharati Research Publications, Santiniketan, (Introduction)
19. _eWj, (W.) i üeiR Keie -2005, 'KŞcike üfuki öÄZö GK @^gük^', (@_KügZ MüahYü ^â\$), _é98
20. e[, eNéü[-2001, 'KA Mü[üMüzKü' (_â\$), @ic üfukMüz I üfukaüý, W. \Möcü]a ^| (i ö), @ic üfukMüz I üfukaüý, üfuki üj Zý MüahYü _eh\, aj à è, _é166
21. Mohapatro, (Dr.) Shyamsundar-1988, 'A Study of Oriya Folk Ballads', Viswa-Bharati Research Publications, Santiniketan, (Introduction)
22. MüdK gâ aŞeüR ^idK, üMij äüfð üafNeu cLeè i dMj üZö
23. üaR^þgücZü Kaücü^þi Vþ fuA^þ_Wj, ZeWþaŞu cLeè i dMj üZö
24. MüdK gâ aŞeüR ^idK, üMij äüfð üafNeu cLeè i dMj üZö
25. aþü, (W.) üüküMiað -2004, 'Wcþbüüe üfuk Cqð, üL Zauü ü cü^þi Vþ a^gâ i üj Zý I i öÄZö _eh\, ZeWþaŞ, KŞcik, _âi wK K[^, _é-vi
26. cj ü_üZâ PKä e-1971, 'Cqk MüCfoMüz', KUK _aä ö, KUK, _é-48
27. \ig, (W.) Kê-aj üeü, 1958, 'IWþüüfukMüz I üfukKüj üYü', aþbüeZü, gü«ðüKZ^, _é
28. _üYMaj ü, (W.) fü üle-1999, \I Y IWþüe XMXcükö GK \ÄüZ (_â\$), @ic üfuk i öÄZö W. \Möcü]a ^| (i ö), üfuki öÄZöMüahYü _eh\, aj à è, _é 86
29. _äü^, (W.) KþP| ä-1998, 'IWþüüfuki üj Zý I üfuki öÄZö, aþyü_eü, KUK, _é275

30. ùai â, (W) \cd«ú-2006, 'i ùkùk ùfùK Kùj üYú', a^aiYú, ùl Zàiü ü cù^pi Vp(i ò.), a^gá i üj žý I i öÄžò_eh\, ZèWpŠ, KŠcük, _é1
31. aöü, (Wü.) ùlùkùMüađ -2004, 'Wcpbühüe ùfùK Cqò, ùl Zàiü ü cù^pi Vp a^gá i üj žý I i öÄžò_eh\, ZèWpŠ, KŠcük, _ai wK K[^, _é-vi
32. _āü^ (W.) KšP|â- 1998, 'IWpü ùfùK i üj žý I ùfùK i öÄžò, alyü_éü, KUK-2, _é94-95
33. Goswami, P.D. 'Ballads and Tales of Assam', Chapter, P.174-175
34. cù^pi Vpü l Zàiü ü-2007, 'j äcùeüf Kùj ', i üj žý GKüw\cò ^èülfä, _é 1
35. ZùZä, _é 90
36. ZùZä, _é 239
37. i j fù, Kùj üfuf-1954, 'ùfùkK[üK cfp@bò_äü', @iRpKfpüfùK[ü, _é 23
38. \èa (W.) gýcPeY, ' cù^a| i öÄžò, _é182
39. i üžý!ä(Wü.) ..... 'ùfùkpi üj žý amü^', _é122
40. Bhagawat, Durga- 1965, 'The Riddle in Indian life-Lore & Literature' (1st Publication), Popular Prakashan, 35C, Tardeo Road, Bombay-34 W.B, P.1.
41. ZùZä ü
42. \üg, (W.) Kè-ağ üeü -1958, 'IWpü ùfùKMüZ I Kùj üYú', aöbüeZü, gù«ðùKZ^(_aw),_é243
43. e[, eNèü[- 1999, 'KA _jkò: GK @sd^' (_äš), @ic ùfùKi öÄžò Wü. \Mücü] a ^| (i ò.), ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, ağ ä_è, _é16
44. _üYMáj ü ^cùAiPeY -2006, 'bMpf aLü^ò, üKüi ffo_Küi ^p a füwë, (Wü. i ù«ih Kèie e[u \èü fLž - "aLü^epcLpüj' cæeCj ž)
45. i Mj üZ WcpaLü^è (ZèWpŠ @ k)
46. e[, eNèü[-2003-04, 'Wcpbühüe _jkò GK \Áü_ž' (_ä), MèSüie (KŠcük cùj üa i eYKü), Rfä i öÄžò_eh\, `faiYü, _é46-47
47. ^|, (W.) \Mücü] a (i ò.)-2000, '@ic ùfùK^žý', ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, ağ ä_è, @MüfL ü
48. _üXj, (W.) üaYücü] a-2000, '_èiZ^ Kkive ^žý i öÄžò(_ä), @ic ùfùK^žý, W. \Mücü] a ^| (i ò.), ùfùKi öÄžòMüahYü_eh\, ağ ä_è, _é 1 ü
49. cj ü«, (W.) @ü\K| -2000, 'C e IWpüe ùfùK^žý: ^üPpü^üP', @ic ùfùK^žý, W. \Mücü] a ^| (i ò.), ùfùK i öÄžòMüahYü_eh\, ağ ä_è, _é26 ü

ü C_i gje ü

WcpùfùKi öÄZö C}hZü I IWpùùfùKi öÄZKê Gje @a\i^

""i cùÉ RiY«öü~, i byZü I i öÄZöüMüUG RiZie ckbò öüüi \AUö~üj üe ü~ZKö\Kj
üi j öRüZüüi ZKöi cç üi byZüRüZie aj ew üj fùuàuk i öÄZö«ew üCbüd geie I @ici_è
_eÆe ^bègük ü aüi , ai Zö ayai id, üagbhü, biñü _bZöi byZie _eö KigK üj fùuàuk
MüZ, ^Zý, PZKKü, büÄ~j, i üj Zý üfùKagbi I]cbia^üüi öÄZö @báy-K ü''⁽¹⁾ Gj ö
_eü_ä üie KŞciK Rfie aüfMüjC_LŠüe üKCröZüZ KikeRwf _eüagüe aüi Keüüi [äü
Wcp_RüZie üfùKi öÄZö aj @^üfùPZ ahdKé@^gük^ KeüüKéGj öMáÜe _äüi Keü-üAQöü

WcpR^üMüÁüü ePö Kkú,]cöl üàZü, i üj Zý, PkYöGaö agbi uau] cPüe üfùKi öÄZö
@«üi fkü^ fmè_eöi \ü_äüj Z ü_KZöüKüküe R^ö j i Kü;e Rúa^ cPüe i cd @Zäüj Z Keö
i ç üGcü^ üKúa üj ni öÄZö_ZöaZÇj üj üA^üj «ö; aeö i öÄZK _emeie el ü\Müe i üPZ^
aü ~Zbü^ üj üA^ [üf üj n^Re ü\^|ö Rúa^P~jü, üKökK @ü e i öj Zü Z [ü_äü^ècü\Z
agbi uau]e @^è_ük^ Keüü Re@üe ^R i öÄZö i el ü Keö. fQ«öö RiYäüKéckQöKöWcp
üfùK ck büeZüd \äüWj i öÄZö \idü ö @üic RiYéKö\äüWj I @~j i öÄZö @_äüi c^bleè
@iRe cjübeZüd i öÄZö R^ö @ZGa Wcp i öÄZöiaügh büaüe IWpüe i öÄZKéaj äü] \ÄüKüYeè
_büaZ Ke_üeQö

üKüküj k_üä^Me-Rúa^Vieèaj è\üe _fie ^bZ üKüküe WcpRüZie üfùKcüü^
ai aüi Keüüi Q«öü Gj ö^è^ieicüü^ Rúa^ ü_cüü ^Mee aküi -ayi ^Vieè\üe [üf i ç ü
Gj icü^u j ädüe ü_c, \dü, i j ü^bZö agbi uau] I GK^ÄZie @ü] Ky fl ý Keü-üA_üe ü
\ieä_j i ü BüfùKRúa^e Rúaü^ü_übüM Äj ü üKöYi öMüüe DYü ^èj nü üi j_èö@büaüj Zè
üi cü^ue _eÆe _Züüi j c^j äi _üA^ [üG üGcüü^ üKj öCyÉee @] äüi ü/@] äüi öü ^g «ö-
i cùÉ i ü] üeY R^i müüde @«bèj i ZèWpS, fuüMüj üafNe, Mè ü, i è%Mèö \ieüüüWj
@üü_üj üWpü@ k Gcü^u aüi i ü^ ü ^\ü, SeYü, a^, _aZ, üZüÜü,]ü^üLZ I Mác C_ük
üi cü^u aj üe üL Zü_KZie _Äbüe Mác Rúa^e @bö'd c ^cZ ü_äüjYK ^è^üeü G [üe
@bü^Zü/ @bü^Züü

WcpùfùKkaü eP^üe _èhVieè^ieicüü^ @]K PZZ üj üA [äüe _eLÁ j G ü Mácý
Rúa^ue ^ieie bicKü I _äüjYK Küj üYüe Zü'e C_i Zöfl ý Keü-üG ü MácüY_Zä^idK ei_üe
aj è^Zý, Mü[ü, Küj üYüe @aZü%äü Zü'e aüeZbüj ZeMü[ie ^idKicü^ue ü_c ^Äüe _Üike
^üj öü üfùKkaöZeYüe ü_c Pü fy, ü_cè ZüaZü I i il äüi öKeü~j a%öüe @i ücüy \I Zü

_ ð g ð Ke Q « ö ü Wcþu f i K u e f ö j ü ^ ü c o L K i ü j z ý c æ ü e ü i c i r ^ u ü f i K R i a ^ ü f i K a g þ i ,
ü f i K P k Y ö ü f i K] c ö l ü f i K ü \ a Z i u a h d ü \ ö ^ L Y b i u a a % Z ö G j o M ä U l W j i e i c i R I i ö Ä Z ö
C _ ü e @ æ d ^ Ke f æ u M u a h K c i r ^ u æ j ^ @ a g y @ i K h Y Ke a ü a i r f o æ i g i ö _ K i e i k ü e G j i n B e i
I W j i e M ä c i Y R i a ^ e P Z K e _ K i g Ke i - ü A Q ö ü i c i R g u E ü d @ æ d ^ e e Wcþu f i K u e i ü c i R K
R i a ^ e ^ ü r ^ Z [y C \ M i U Z ü j i A _ i e Q ö ü K h ö i b y Z i e e ü Z ö ^ ü Z ö @ i P i e - a P i e , _ f ä R i a ^ e
C > a @ ^ Ä i r ^ , ü f i K i P i e I _ e ü a g i j z c Y h e @ i c k i m K ö I ü K u a ü K c z i o @ ^ Q i K Z @ i Z y e
@ i g d ü ^ C [ü f ü j i R i a ^ e @ i g i - ^ e i g i , @ i r ^ ! - ü a \ ^ i e c i c K P Z ä G j ö _ É K a j ^ Ke f æ i e e
b i e Z i d i ö Ä Z ö l i c i R i m K Z @ ü w f u P ^ ü ^ c u « G j ü G K i j i d K M ä U j i A _ i e a ü

ü i j ö e ö E b i a Z i Wcþu f i K c i u ^ @ Z y « @ Z i ö _ e i d Y Z [u a S e _ d ü R i a ^ R - i k e Z i W j i
i ü B o K z i c @ i Z i [d Z i ü l Z i e G c i r ^ u i ü Ä Z K R i a ^ r ^ b z e Z k ^ ü ^ j ö ö a a i j , _ R i C > a
ü a u k a S æ u S a u i j c k i c g o K i - j Ke a ü e G c i u ^ ~ Z h i k ü i f _ I L R e i e _ i r ^ ü d c i æ c i e
G c i r ^ u e @ Z i ö P y i e _ i e , ü j i A [i G ü \ ü _ i a k i e ^ R e _ a R u W e i a i _ Z e _ e h u c Z i c i u e
ü ~ C i _ R i y ö ü Ke i - ü A [i G Z i j ü Wcþi ö Ä Z e ü \ y u Z K ü

_ ä Z y K i ü c i R K K i - j i e i ü c j K b i u a ü ~ i M i r ^ G R i Z e @ ^ y Z c ü a g ä y , ~ i j i K ö @ i R i e
i b y i c i R i e ü \ L ä i K e c k ö ^ [i G ü @ i r ^ Ä i r ^ K g ö i e @ b i a i ü B c Y h K e c Y h b i u a P j ä u , b i A
b i A e i m K ö i ü ^ Ke a ü I a W c i r ^ u e i ^ i r ^ ü \ a u Wcþu f i K c i r ^ u e G K a g ä M Y K j ü f @ Z y q ö
ü j a ^ i j ö ö @ _ e « e i j ^ g i k Z i , i e k Z i ü j Z e G c i u ^ ~ M _ ü e ~ M @ ^ y c i r ^ u \ b e i a j e i c d i e
ü g i h z f i , z ü j a i ^ k i e @] e ü i c i u ^ ~ e M i ü ~ i M i ü j a i _ i A n C \ y Z ö ü K C i u l Z i e i e k I
ü K C i o R u k ü j a i k e _ W j a G K [ü Wcþ R i Z e ü f i K u e ü a g þ R Y ü ö

K c V R i Z ö b i a ü e ^ e k i R i a ^ ~ i ^ _ Z ö G c i u ^ i \ ü @ i M j ü ü K h K e R i a K i R ö e G K
_ i c L _ ^ ü b i u a M j Y Ke f æ u R ü Y Wcþ _ f i U ö \ ö e e @ i c ö b e g i k ü j a i _ i A n _ d i i Ke f i G ü
_ f c e ü l Z u e j k Ke a ü , @ i a g y K i ü k g u K i e Ke a ü a i R w f R i Z \ ä y ~ [ü - g i k c - ö c j f ,
S ä ü , c j e a i C i g , K i V - _ Z ä @ i l ö i M j Ke ö E i a f ^ ^ g i k ü j a i G c i r ^ u e G K R ^ M Z M Y ü P i e
V i e d j e @ i c i r ^ \ ä L i e G c i u ^ b i n v ö _ W j k ö ^ j i a e ö i ü j i ü , K c ö Ä b i a ü e a ä i K e ö f _ ü A [i k ö ü

G i a e i ü B l W j i e i ü c i R K _ e p e ü e ü _ Z K M j ü e a W j _ @ ^ R e @] K i e i ü a y É Ke f æ u
ü a u k G c i r ^ u ü l Z i e Z i j i i m % d l f U ö ö _ Z K M j ü e i r ^ _ @ e @] K i e K e M e Z B \ @ ü ~ i A [i G ü
i r ^ _ @ e a d i , i j i I i ü c [j ü ~ ü j Z e a W V i e e K c þ i [ö i A n G _ e ö G K i ü c i R K a j i ö G u a c æ
e j Q ö ü b i e Z Z [ü I W j i e ü K ü Z K i c i R i e K ^ y ü _ z ü S æ e a a i j i c d i e ü ~ i Z K _ ä i r ^ Ke a i e
_ f ü a j ä ö e e P i f æ ü i Q ö ü K e e G j i e G K a ö e ü Z] i e ü Wcþ _ e p e ü e _ e d Ä ü j i A [i G ü G j ö
R i Z i e K ^ y ü c i f É e l , a e _ I K ^ y ü _ I K e C _ j i e _ ä i r ^ Ke f æ i c ö ü G c i r ^ u K ^ y ü c i f _ f ü G K
@ c i f y \ i r ^ K j ü f @ Z y q ö j a ^ j i ü ^ i e i E ü i r ^ Z i Wcþi ö Ä Z e G K c j ^ ü d \ M ü _ ä Z y K _ i e a i e K
^ e _ i e ^ i e i c i r ^ u e c Z i c Z M j Y i d ü j i A [i G ö _ a d a d Y ü , ^ Z y M i Z I C > a i l i e ^ i e i c i r ^ u e
i c @] K i e , R i a K i R ö e ^ i e i c i r ^ u i c i r ^ b c K i G c i r ^ u i ö Ä Z K e c j i r ^ p K e ö i e Q ö ü

KŠcike Wcpüfiki äÄZö

bÿJ ZyüKéGjò_RüZe üfüKcü^ Nÿü Ke[üüü üi ci^u cZüe _äZyK bY _eäüee
RüY _äRu Weü ü Gjò ägöbi üaü] I Wpue @^yü^y @ küe Mj Yü~üMý üj üA^ [üG ü i üpZK
i ciRüe GjüüfüKagöbi e _äi wKZie _Uüke ^üj öü

_Rü_ äaü K^yü _ä w @ai eüe Mñ\üŠüe üQüUaWýi cÉ _eh i \i y GKZZ üj üA
cj fò AZyü\ò cÄé _ü^üd _Äaü _epeü Wcpüfiki äÄZö c^ue _PkZ ö G i cdüe adÄ
ayqöi^uè_üü c\ _ei äüaü ö _PkZ ö ü` ep_ü c ayqöc\y_ü^ Keäü _äé^Re _äü ehu
Weüci^u CüYgyüe \A/Zö üUü _üciUZük '[ö üA' (üUü _üUü _üKeö KüA) _Äaüaü üej Qüö

i ö_ü WeüKei 1^r RYüA üQüU QöüUG R^äüj C üj C Nee i \i yü _üAñcüi , K|ü äü
ü~ üKöYi ö` kck biM Kfüaük Zü ^üie c^ üMüUG biM eLü~üA [üG ö RüY aüü üaü Wcp
ecYü _é äaüj Keäü Wcpü ciRüe @üü\ö _ZöŠK ^üj öü G_eKüaWýbiAe @Kük czÿ üj üf
aüü üaüj éj Zü\é ^Keü@äaüj Z\@e [üf Zü i j Z äaüj KeüA \@ü~üA [üG ö Gjü Wcpü äÄZe
^hZbäüe GK cj ^üd Mÿ ö

eüZäübiR^ _üe WcpMj Yüüü^ j üŠüe ^hZ bäüe cMüG LüŠ i öLWýeLü\A [üüö
KüeY WcpüfüKagöbi ej QüöKüeiZüe ^Re _eäüe Weüciü^ afü@üi [üüö üi cüü^ j üŠüe
i öLWýaüi ^üe Zé üj üA~üA [üüö ^ü^ üj üf üi cüü^ KeüWý@Zé üj üA cgyüKü` eö~üA [üüö
^Re _Zé ehu i 1^r üü [ö WcpüfüK _Zöj i üe ü~ i üPZ^ GK [ü RYü _WüüG ö

WcpüfüKMüZ MWýKe @üwK MV^ Zöü_üüe GK _ü\ I _ü c _ü\ 8]ßö 2d _ü\ -11
]ßüj aüaük 3d aüügh _ü\ ü` epß]ßüagü üj üA [äüK [ü _äéüfüKMüZ _ä wüe @üfüPZ
üj üAQüö ü\LäüKéckQüKöGjü üügKüVö _üfü AZyü\üe C_ i ü_Z ö

MWýMWýMfü LWý
C_e i üj e ü~üZK aXj
Küfö~üa _üV _Xjö

WcpüfüKMüZ Qüüüe ePZ @üj èc^ RüYäüKéckQüKüa\é ... MüdZä @ü\üQ| c^ Wcp
I @^yü^y @ü\äüi ü MüZ Q|e _büaüe ePZ ö WcpK [ü^e K[K @üe_üe "äüü üe _füüüü^
KÄüZ K[ü.. " I üghüe "Rü^üfüR Zep ^ Rü^püf ü~ cep Kj äü bköi Wpü MÛ K[^ ügkü
büaZ üj üA [äü f l y Keü~üAQüö I Wpü üfüKMÛ C i ü_ ^ üaük c^ @üe_üe "äüü üe _üf
Kj äüK [ü..." I üghüe "ücü K [üJüi efü, `fMQÜöcefü" Kj ü~üA [üG ö

WcpüfüK K [üe cSüe . Lpü MüZ C_ i ü_ ^ Kfüaük I Müüie a%äüaük MüdK/K [K
üüi KüVöaRüA [üG ö Wcpü äÄZe K [ü i j Z MüZ cgyüA adü^ Keäü C_ i ü_ ^ ügkü I ü~üWýKüVö
aRüAäü Kkü I Wpü i äÄZe ügKüVüe @^ä Z üj üA [äü f l Keü~üG ö

Wcþi ö Ä Z e K u K c u i @ c i a u i y u Z [e \ u _ i a k i @ a i e u e _ a d e h u @ i c i a u W c i u e \ u _ / W u w u \ L u A @ u j b ^ K e a u I Z u u e u b u r y _ \ u [d @ _ Y K e a u _ e p e u g A i c u R e _ u e M j u Z u j u A Q o o

K S ü f i K c i [p @ ^ i u e W c þ u f i u K _ d ü c K _ u . h K e d [u r f ö W c þ j ö _ d ü c K _ u e e i Z u a u j i e K e d f M u a y ö _ d ü c ^ u R _ S ö _ W i g u K S ü f i K u e f M u _ S a u g L u A [f u ö ü ` e p c j f e e c \ I R W i j , ü U i r f b k u u Z k a i R e e _ d ü c W c þ u f i u K ü Z F a u j i e K e a u u K o g k \ e p e i K e g L u A [u r f ö G j u Q W u a b d ü _ g u e P c W i j I f i e a u , f y u \ A Z i K e g L u A i e l z K e a u u K o g k c x W c þ u f i K u V i e e @ ^ y c u ^ _ e a ü i c d u e M j Y K e Q « i ö

_ ä e , e e W c þ u f i u K g i q _ R K ö G j u a u y c k Z u g i q a u y ö a u y ~ a u l o ^ i c i Y I a b d ü u \ a Z u u _ u A n b d ü b d ü a u y Z i k a u ' _ i e p ^ % d K e a u K i c W c þ a u y K k u K i e j ö _ d ü c K j [u r f ö ü ` e p ' U K u u M i a d P ; a M u [i e M i d ^ u g k i e E e W c þ c j e i e a a u j _ i e p I ' c e p Z K u _ i e p \ b e _ b i a z u a i r f o R Y u - i G ö

ü K u Z K i c u R Z b d l u c Z u e "" @ u - j a u j y I @ ^ y i ^ y i m a i d e ~ i a Z i d] c K c d g a i , a a u j , R ^ a l c z y _ b z o i j z i ' S e L [a u a g l i , i ö Ä u e Z [u K k M Z @ i P i e , a b d ü u \ a u \ a u u e e j I K l ^ u G a o @ u j i e I @ i P e Y a n d u e ~ i a Z i d ^ u h] I a u e Y K e @ i - j c u ^ @ i \ a u i u u V i e e @ i c i a u Z p K e Q « o u a u g h Z u , j d e i r ^ u e R ^ k e a u \ , _ e u f i K a n d u e a b d ü] i e Y u , ü _ z z B l _ z z _ Y , _ S \ i ^ I g a i @ i \ a u ^ K @ ^ Ä i r ^ K e @ i - j c u ^ W c þ G a o @ i \ a u i u u V i e e j ö C e u] K i e i i Z i e f i b K e Q « o u ' (2) G j u b i e Z i d i ö Ä Z K e c x _ b i a z K e o u e Q o

_ e u g h u e G Z K i k j u r f ~ u [A u j a u ~ @ m u Z K i k e e j i e u i [a u u f i K i u j z y c x G c i ^ u i ö Ä Z e @ ^ y Z c a b a u u f u K M u Z , M u [u , ^ i \ e u , X M , _ a u \ , _ a P ^ , u f i K K u j u y u I u f i K ^ u j y @ i \ e i Ä u e G c u ^ ^ R e i u Ä Z K P k ^ K e i c ^ Z K e a u e u a g p i I c u j u A _ u e Q « o i G j o i u j z y u f i K i ö Ä Z e _ K A a u j K u _ X p e _ X y K i c u e G c i ^ u u f i K i u j z y @ \ y i a] ö @ M M Z o K e o P u f Q o u u i M a v K e i M j I i m u \ ^ u ~ \ o @ i R V i e e K e i r ^ ~ a u Z u a Z u j u i ö % d u f u _ u A ~ u A _ u e u a E z u u M u U G R i Z e i u j z y j ö u i j ö R i Z e C ^ Z i ö Ä Z e _ e P i d K ö G j o i u j z y e c i x c u e I W i g u e u f i K i ö Ä Z ö ^ % z b i u a _ e o Ä u j u A _ u e a u

a j e a b a c S Z K S c i k e W c þ u f i K i ö Ä Z e C } h z ü \ b e u I W þ u ü f i K i ö Ä Z ö u ~ a j k b i a u e _ b i a z u j a u i u w i u w e q i c « u j u A Q o G j u @ ^ E u K u - j ö

_ i \ U u K i :

1. W. _ u X i j , u a Y u c u] a ; _ e i z ^ K k i v e i u c i R K A Z a e ö _ K i g K - M a t e ; e , K U K
2. \ u i , P ö e ^ , I W þ u i u j z y e i u Ä Z K a K i g] u e u - 1993, I W i g u e i r y _ u y _ E K _ y d ^ I _ K i g ^ i ö i ü , b a u ^ g l e

C_ûû^ _ Kû

(1) AœiRû _ÉK

Ahmad, Zafar	2010	Caste System In India, Authors Press, E-35/ 103, Jawahar Park, Laxmi Nagar, Delhi- 110 092.
Ansari, M.A.	1957	Islamic Culture, Dress of the Great Muguls, Mayurbhanj Gazetteers.
Bailey, F.G.	1968	Tribe, Caste & Nation, Manchester University Press.
Behera, Dr. Dandapani	1984	Freedom movement in the state of Ghumsar, Punthi Pustak, Cuttack
	1987	The Bhanja (The House of Upendra Bhanja) & the Khonds of Orissa.
Behera, Mohan	1991	Jayantara Pana: T & H Research-cum-Training Institute, Bhubaneswar.
Bhagwat, Durga	1965	The Riddle in Indian Life, Lore & Literature Popular Prakashan, 35C, Tardeo Road, Bombay.
Blachard, K.	1995	The Anthropology of Sport, An Introduction, London, Bergin & Garvey.
Compbell, John	1986	Human Sacrifices in India, K.M.Mital, Mital Publications, Lowerence Road, Delhi-35.
Crooke	1996	'The Tribes & Castes of North Western India', Cosmo Publication, New Delhi.
Cozens, F.W; FS	1953	Stump Sports in American Life, Chicago University of Chicago Press.
Dalton	1991	The Tribes & Castes of Bengal, Vol-II, Bengal Secretariat Press, Bengal.
Devy, G.N.	2011	A Nomad Called Thief (Reflections on Adivasi Silence), Orient Blackswan Private Ltd., 1/24 Asaf Ali Road, New Delhi.
Dist Statistical Office,	2007	Dist- Statistical Hand Book, Kandhamal Kandhamal, Directorate of Economics & Statistics, Orissa, Bhubaneswar.
Ee, Habir Angar	1994	Pali is the mother of Sanskrit Tarachand Chavhan, Upali Colony Khamia, Nagpur-25.
Elwin, Varrier(M.A.D.Sc.Oxon.)	1958	Tribal myths of Orissa, Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press
Goswami, P.D.		Ballads & Tales of Assam.
Guru, Giridhari Prasad	2009	(Ed.) West Odisha; Past & Present, Sambalpur
Handoo, Jawaharlal	1989	Folklore; An Introduction, Central Institute of Indian Languages Mysore.
Jogindranath, Paikray	1999	New Dictionary (Hindi-Oriya-English) friends Publishers, Cuttack-1.

- Mahapatro, Dr. Shyamsundar 1988 A Study of Oriya Folk Ballads, Viswa Bharati Research Publications, Shantiniketan.
- Maithy, T.I. 1918 The Ganjam District Mannual Reported by the Superintendent, Govt. Press, Madrass.
- Mansigh, Dr. Mayadhar 2005 A History of Oriya Literature, Sahitya Academy, New Delhi.
- Mishra, Dr. Mahendra 2007 Oral Epics of Kalahandi, National Folklore Support Centre-96. Mahatmagandhi Road, Nungambakam, Chennai- 600 034.
- Mohanty, A.K. & Gomango, A.K. 1997 The Aduria Dom of Orissa, S.C. & S.T. Research cum Training Institute, Bhubaneswar.
- Mohanty, K.K. 1994 (Ed.) Development Hand Book for the Kutia Kandha of K.K. D.A, Bolghar, Phulbani Dist., S.C. & S.T. Research & Training Institute, Bhubaneswar.
- Murphy, Joseph The power of your subconscious mind, power books Sumon a Schuster U.K. Ltd., ACBS, Company.
- Ota, A.B. 2009 (Ed.) Tribal Dance of Orissa, Academy of Tribal Language & Culture, Unit-I, Bhubaneswar.
- Panigrahi, Krushna Chandra 1981 History of Orissa, Kitab Mahal, Cuttack.
- Pattnaik, D.P. 1981 (Ed.) Indian Folklore-I, Central & P.J. Clause (Haward, USA) Institute of Indian Languages, Mysore.
- Pattnaik, Nihar Ranjan 2007 Comprehensive History of Modern Orissa, Kitab Mahal, Cuttack.
- Pattnaik, N. & Mohanty Sarat Ch 1981 The Ganda, T & H Research & Training Institute, Bhubaneswar.
- Population Profile of scheduled 2010 Published by: SC&ST Research & Training tribe in Orissa Institute, Bhubaneswar.
- Rath, Raghunath 2010 The Kandhas & Kandhamal, Amadeus Press, 110 Vaishno Villa, Satyanagar, Bhubaneswar.
- Rajguru, Dr. Satyanarayan 1972 History of Ganga Dynasty, Vol-II, Superintendent, Museum of Orissa, Bhubaneswar.
- Risley, Sir H.M. 1891 Tribes & Castes of Bangal, Secretariat press, Calcutta (Quoted in 'The Aduria Dom')
- Robert, Jm. Atal 1959 Gamesin Cutuse American Anthropologist- Vol-61.
- Russel 1981 The Ganda, (Quoted) T&H Research cum Training Institute, Bhubaneswar.
- Russel, R.V. & H. Lal 1996 Tribes & Castes of central provinces of India, Vol-III, Cosmo Publication, New Delhi.
- Sachidanandan, K 2010 (Ed.) Myth in Contemporary Indian Literature, Sahitya Academi, New Delhi.
- Sahoo, Nabin Kumar 1964 History of Orissa Vol-I, Opp-cit-P-113, Utkal University, Vanivihar, Bhubaneswar.

Kṣcike Wcḥufiki āĀZō

- Senapati, N. & D.C. Kuanr 1968 (Ed.) Kalahandi Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
 1971 (Ed.) Sambalpur Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
 1980 (Ed.) Bolangir Dist. Gazetteers, Orissa Govt. Press, Cuttack.
- Sen, Gertrude Emerson 1964 The Story of Early Indian Civilization Orient Longmans, Madras.
- Shrivastab, S.L. 1974 Folk Culture & Oral Tradition, Abhinav Publication, 1974, New Delhi
- Sterling, Andrew 2004 Orissa: Its Geography, Statistics, History, Religion & Antiquities, -Prafulla Orissagarh, Jagatsinghpur, Orissa.
- Thyadi, Sasibhusan 1965 Phulbani the Khond Land. Publisher-Self, Bhanjanagar, Ganjam
- Thurston 1909 Quoted in the Ganda T & H RTI, Bhubaneswar.
- Tiwari, Nand Kishore 2002 Bharthari, A Chhatisgarhi Oral (Documented) Epic, Sahitya Academy, New Delhi.

(2) AēiRú _Zâ ZKû

- Singhdeo, Jitamitra Prasad 1984 Search of unknown civilization of Rever Tel & Rahul Valleys, O.H.R.J., Vol-XXIX, No.25.
 2010 History & Culture of Kalahandi: Political Scenario of Kalahandi, (Ed.) Jayant Kumar Behera, Mahabir Sanskrutik Anusthan, Bhawanipatna, Kalahandi.

(3) AēiRú @_KîgZ MùahYû ^àŞ

- Senapati, (Dr.) Trilokyanath 2012 History & Culture of Kandhamal: A Study- Library, Berhampur University, Brahmapur

(4) IWpû _ÉK

- @iPi-ĵ, Wü. i āgō 1992 RM^Ū[ù\va Mā^lakú, aĵ à ē aḡhālyúkd, aĵ à ēō
- Ke, Wü. KeYúKe 1969 @ū/2~ĵP~ĵPd, IWpû i ūj Zý GKûWcú, bàù^gĕō
- Ke, bàù^gĕ 1999 (@^) i āĀZ i ūj Zýe AZĵ ūi , IWpû eRý _ūVý _ÉK
 _ŷd^ I _Kîg^ i ūi Ū, bàù^gĕō
- ùR^ù, Wü. ùaeMú PeY 1985 Mú[ù i ^gZú, (i ō_ù), Mā^ĕ!ē, KUKö
- Zâ_ùMú, Wü. Kē-aj_ùeú 1985 'Mú[ù i ^gZú'Mā^ĕ @bcZ (ùaeMú PeY ùR^ù i mù\Z)

	2006	IWpü bñhüZ BI fò_e aKüg, IWpü eürý_üVý_ÉK _Yd^ I _Küg^ i öi ü, bâu^gö
Zâ üMü, Wü._â fãKëie	2001	i ^f_eü IWpü g±üKñh, IWpü i üj Zý GKüWcü, bâu^gö
Zâ üMü, eicP âI @^ycü^	2006	IWpü ayüKeY, cîcK gñ ü_eh\, KUKö
\üg, @^ëê	1969	üce@ü, alyü_eü, KUKö
\üg, Wü.Kê-aj üeü	1958	IWpü üfüKMüZ I Kúj üYü, aqñüeZü, gú«ðüKZ^, KfKZü
	1997	IWpü üfüKMüZ I Kúj üYü (_a\$), (i ö) üfüKi üj Zý MùahYü, Wü. gyüci ðe cju_üZâl Wü. cje Këie i üj ê ü`ði p_aq i ð KUKö
\üi , Pò e~^	1993	IWpü i üj Zýe i üÄZK aKüg]üeü, IWpü eürý _üVý_ÉK _Yd^ I _Küg^ i öi ü, bâu^gö
\üi , aüAWu	2006	KŞcük AZj üi , i Zý^ieüY aKpüÁie, KUKö
\üi , eüAPëY (i ö.)	2004	IWpü i üj Zý I @\üüi ü i öÄZð IWpü i üj Zý GKüWcü, bâu^gö
\üi , Wü.i Zý _á ü\	1988	\IYIWpüe K[Z IWpü bñhü, IWpü i üj Zý GKüWcü, bâu^gö
]k, Wü.üMüfüK aj üeü	1996	bñhügüE_ePd, IWpü eürý_üVý_ÉK _Yd^ I _Küg^ i öi ü, bâu^gö
	1994	]ñöamü^, IWpü eürý_üVý_ÉK _Yd^ I _Küg^ i öi ü bâu^gö
^ gcü, üMü_ü^ü[	1927	IWpü bñhüZ ß aòò \üi , cje gñü_á , KUK
^ , (Wü) \Mücü]a	1999	(i ö)@üc üfüKi öÄZüfüKi öÄZöMùahYü_eh\ aj_à_ë
	2000	(i ö)@üc üfüK^Zý, üfüKi öÄZöMùahYü_eh\ aj_à_ë
	2001	(i ö)@üc üfüKMüZ I üfüKaüly, üfüK i öÄZö MùahYü_eh\ aj_à_ë
	2003	(i ö)@üc üfüKc[þ üfüKi öÄZöMùahYü_eh\ aj_à_ë
	2004	(i ö) @üc C_ü~üMü üfüKKü, üfüK i öÄZöMùahYü _eh\ aj_à_ë

KŞcike Wcûfûki öÄZö

^üGK, bMair^ 2006 _eRü bihügd Y _ÉKü, KügK- @ü\äüü ü bihü I i öÄZöGküWcú/ @^i PZ R^RüzöI @^i PZ Rüzö C^Ü^ abüM, bäu^gö

^üdK, Wü.C; a PjY 2003 @ic IWigüe XM-Xçiköai « _aüKg^è WMe_Wj, KUKö

^üdK, Wü. \beKü^ü[1998 i ´f_ëü üfûKMüzüe i ciR Rúa^e Êei_, IWigü aKpüÄieþ KUKö
2004 _½c IWigüe üfûK^Zý, IWigü aKpüÄie, KUKö

^üj üK, MüYgeic 2005 _½c IWigüe XM-XçiköI _äü\ _äP^, KügK- I üei\ P; äcfK, bieZ i c^Z i ciR KfyüY i öü (agþ), \ü^ü_üfö i ´f_ëö

_güdz, Wü.PZäi ^ 2008 (i ö.ü.) _½c IWigüe üfûKMüz, ü`üKpüfueþ `üCüSi ^þ IWigü, bäu^gö

_eRü, MüYg _á ü\ 1999 üfûKü\ aZü(_ä), (MäÜ IWigüe üfûki öÄZö MäÜ | e, KUK)

_eWj, Wü. i ueiR Këie 1999 (_äS) KŞcike üfûKau\ý, @ic üfûKMüz I üfûKau\ý, (i ö.ü.) Wü. \Mäcú] a ^ |, üfûki öÄZö MüahYü _eh\, aáj à èö
2001 KŞcike üfûKMüz (_äS), ZüZä ü

_...^üdK, Wü. üKküg 1990 üfûK i üj Zý Pyö, KUK üUWvþKpüü, KUKö

_üUfþ W. _ecir^ | 2005 ü\göü bihügd Y _ÉKü, @ü\äüü ü bihü I i üj Zý GKüWcú, bäu^gö

_Šü, Wü. @güü Këie 2000 IWjü üfûKK[ü adëI aÉZö aáj à e agþälykd, aáj à èö

_Šü, ^ciAiPeY 1997 _½c IWigüe üfûki üj Zýe Êei_, üc^Kü _Küg^ü, i ´f_ëö

_Šü, bMair^ 1978 üfûK]cä(_ä), IWigüe üfûki öÄZö IWigü KfPpeüfþ ü`üecþ bäu^gö

_Šü, baiüü gue 1999 Kkúj üŠöAZj üi , _KügKü-gücZü@^Ü%ä _Šü, i öÄZö _Küg^ü, baiüü _üYü, Kkúj üŠö

_ä] ir^, Wü. K%Py; ä 1998 IWjü üfûki üj Zý I üfûki öÄZö adýü_ëü, KUKö
2001 IWjü üfûKMüz bZöI bö ö(_äS), @ic üfûKMüz I üfûKau\ý, (i ö.ü.) Wü. \Mäcú] a ^ |, üfûki öÄZö MüahYü _eh\, aáj à èö

_ā́r^, Wü.geZ P ál @^ýcū^	1995	IWpū ayūKeY, cīrcK gđ ū_eh\, IWgū, KUKö
_ā́r^, Wü.@ū^ŭ	1992	_ā́Z bīhūGK @xd^, aRd akpÁiep aj_ā_ēö
_ā́r^, i ūew]e	1998	Zbīhū KA ayūKeY, MM^ ckK, eāūw@ū, KŠcīkō
_ā́r^, _eūcgē I @^ýŭ^ý	2001	KAbīhūgđ Y_ÉKū, ^ūYgK, @ū\āūi ū bīhū I i ōÄZō GKūWcū, bāū^gēö
	2007	KAbīhūgđ Y_ÉKū, @ū\āūi ū bīhū I i ōÄZō GKūWcū, bāū^gēö
_j eīR, ūMū_ūkPj;ā	1931	_%Pj;āI Wpū bīhūKūh (1c LŠ), CKk i ūj žý ū_ā p KUKö
	1936	_%Pj;ābīhūKūh (5c LŠ), CKk i ūj žý ū_ā p KUKö
_ūXú, Wü.ūaYícū]a	1979	CWRū _ā́Z, Kžīa cj f, KUKö
	1988	IWpū bīhūe ei_Z β KUK ÁēW p pūÁie, KUKö
	2001	_ēūZ^ Kkīve i ūcīRK AZāē, Mā'ē;ē, KUK ū
_ūXú, Wü. eūR;ā	1999	ūKīeū_ūe @ū\āūi ū aūly~ ^a :GK i ōl ō _ePd, @ic ūfūK i ōÄZō Wü. \Mā'cū]a ^; (i ō.), ūfūK i ōÄZō MūahYū _eh\, aj_ā_ēö
_ūYMāj ū, Wü.Kēā e→^	2012	ūfūK]ēū, ūfūK i ōÄZōI ūfūK i ūj žý, i ēp\āLp _āūKg^, i 'f_ēö
_ūYMāj ū, Wü.fū'ūle	1999	\IY IWpūe XMXcīkōGK \Áō_ūZ (_āS), @ic ūfūK i ōÄZō Wü. \Mā'cū]a ^; (i ō.ū.), ūfūK i ōÄZō MūahYū _eh\, aj_ā_ēö
_ūYMāj ū, ^cūAīPeY	2004	ūKūi fōūLf Kā (_ūj fū bīM- \ī eū bīM) _KūgK- afūvīe Rfū i ūl eZū@bē-ŭ^ i cZō
	2006	bMūf aLū^p ūKūi fō_Kūg^p afūvīe (Wü. i ū<āh Kēie e[u \ēū fūLZ K[ŭ^e 'cā.Wj)
_ūXú, Wü.eūR;ā	2009	ū\g@ū XMp@ieāKpū, @ū\āūi ū bīhū I i ōÄZō GKūWcū, bāū^gēö
aūMp Wü.ūMū_ŭ^ū[	2008	Wcpi ōÄZō ū_cū]e ūi V@ū, ūKūKj eū, Kkūj ūŠō
aūgū, Wü.ū\ūkūMūāđ	1984	ūKūg]fū bīhū i ē eū, _KūgKū-gācZū ūi ābūMý c→eū ^; , aūj ūē aM@ū_Wj, bāi^ū_ūYū, Kkūj ūŠō
	1991	ūKūg]fū bīhūe i ōl ō _ePd, ūfLK-_āūM\ ū~ūhū, ūKūg]fū^, ūKūg]fū i ūj žý GKūWcū, UūfūMwý afūvīe p

KŠcük Wcþbühie ùfùKCqò òÄZò

	2000	(_à) Wcþbühie ùfùKCqò ùfLK-ùl Zàui ú cù^þi Vþ a^gá i új žý l i òÄZò_eh\, ZèWþS, KŠcük, _ai wK K[^
ùaj ei, eui aj iei	2004	eqZú[ð @Rò_Küg^ú, cj ùaie _Wþ, bai^ú_ùYú, Kkúj úŠö
cfK, i \ir^!	2003	KŠcük Kíay, a^gá i új žý l i òÄZò_eh\, ZèWþS, KŠcük ú
cj Zia, Wü.j ùeK¼	1983	IWþùAZj úi (1c LŠ), KUK ÁèW i þúÁie, KUKö
cj ùk, eicP!á	2011	KG @ù-þ KG \iaWþ KíayùfùK, bæu^gèö
cj ùkð i èe!á	1981	IWþù i új žý l @ù\èui ú i òÄZò IWþù i új žý GKùWcú, bæu^gèö
cj ù_ùZà Wü. LüMgè	1976	\lYú kid IWþù, IWþùeRý _ùVý_ÉK _Yd^ l _Küg^ i òi ù, bæu^gèö
	1985	KíayK bihú, @ùfùGWþ_aò òj úCi þ ^@iaRie, KUKö
	1993	IWþù fò_òl bihú, Má'lc!è, KUKö
	1994	_Zù IWþù, ù` Ši þ_aõgi ð KUKö
	1999	P~þù MüZKú, ù` Ši þ_aõgi ð KUKö
	2006	K[^ù) i új žý GKùWcú, ^@ù\ùfäö
cj ù_ùZà PKà]e	1971	CKk MüCíú MüZ, _KügKù- gácZú i ècúcj ùkð ùZùfwú aRie, KUKö
	1994	CKk MácyMüZ l K[^ù, IWþù i új žý GKùWcú, i òÄZò ba^, bæu^gèö
cj ù_ùZà Wü.aRd _á ù\	1999	_ŠZ ^ùkKYù IWþù bihúZ þù` Ši þ_aõgi ð KUKö
cj ù_ùZà Wü.gýici èe	1981	IWþù ùfùKi új žý, Má'lc!è, KUKö
	1997	(i ò_ù) ùfùK i új žý MüahYú, ù` Ši þ_aõgi ð KUKö
cù^þi Vþ ùl Zàui ú	2000	Wcþbühie ùfùKCqò a^gá i új žý l i òÄZò_eh\, ZèWþS, KŠcükö
	2007	j ácieùf Kùj, ùK!ái új žý GKùWcú, ^@ù\ùfäö
cõà Wü.Kùj ÞeY	1997	IWþù i új žýue]cò]ieù, IWþùeRý _ùVý_ÉK _Yd^ l _Küg^ i òi ù, bæu^gèö
cõà ùMæigúe	2003	M-ùc AZj úi _eKù, _%àui ú cõà @ui Kù, M-ùcö
cõà Wü.ùPò]èú új cKùk	2011	bihú_eùl Y, IWþùeRý _ùVý_ÉK _Yd^ l _Küg^ i òi ù, bæu^gèö

cɔŋá ^úkcYò	1978	ùfùKùPùe I ùfùK i òÁúe (_áS), I Wjùe ùKùK i òÁZò I Wjù KFPeùfj ù` uecþ Má'úc e, KUKö
	1996	ùá\eiR KùgùKkò(Kaò_Zù' e b→) ùK\ie^ù[MüahYü _ZÁù^, bàù^gèö
cɔŋá _á ^ùKèie	1994	I Wjù ùfùKMùZ, i ùj ZY GKùWcù, ^@ù\fiö
cɔŋá Wü.cùj áKèie	1996	ùfùK i òÁZò_eKèù Má'úc e, KUKö
	1996	Kkùj úŠe ùfùKi òÁZò ù` Ši þ_aŋj i ð KUKö
cɔŋá Wü.i ZYÈei_	1992	_f_òue bihù, I Wjù i ùj ZY GKùWcù, bàù^gèö
cɔŋá i èui Pj_á	2006	ùMìŠbthùgò Y _ÈKù, _KùgK-@ù\ùù ù bihù I òÁZò GKùWcù/ @^i PZ R^RìZòI @^i PZ RìZòC^ù^ abùM, bàù^gèö
cLùRì, @i Z I @^ycùù^	2001	Kkùù ù_Zye I Wjù, I Wjù eùRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
cŠ, _eùcge	2003	(i ò.) Kkùj úŠe ùfùKi ùj ZY, cj ùaúe i òÁZK @^Áù^, bai^ù_ùYù, Kkùj úŠö
ù-ùhù, _ùùM\	1991	ùKùg fòbiùie i òl ò _ePd, ùKùg fùd^, ùKùg fù i ùj ZY GKùWcù UùfùMwý a fùwèö
e[, eNèù[	1999	KÁ_j kò GK @d^, (_á) @ùc ùfùK i òÁZòWü.\Mò cù]a ^ (i ò.) ùfùKi òÁZòMüahYü_èh\, aŋ_à_èö
	2001	(_á) KÁ Mü[ù MüZKù, @ùc ùfùKMùZ I ùfùKaùY, (i ò_ù) Wü.\Mòcù]a ^ , ùfùKi òÁZòMüahYü _èh\, aŋ_à_èö
	2010	KŠcùke i ùÁZK _ejeù, @ùgù _Kùg^ù, aŋ_à_èö
e[, Wü.@ùgùK Kèie	2000	I Wjùe eùRù^ZK AZàé, ZieùZieYü _ÈKùkd, aŋ_à_èö
	2011	~èM ~èM Nèó e, Zieù ZieYü _ÈKùkd, aŋ_à_èö
e[, Wü.a^cùkù	1993	bièZùd i ùj ZY Z þ eùRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
eùCZ, Wü.i ðMàc ùKgeù	2012	I Wjù I _½caw i ùcùk @ ke ùfùK i ùj ZY, I Wjù eùRý _ùMý _ÈK _Yd^ I _Kùg^ i òi ù, bàù^gèö
eùRMèè Wü.i ZY^ùeùdY	1988	I Wjùe i ùÁZK AZj ùi (3d LŠ), I Wjù i ùj ZY GKùWcù, bàù^gèö
	1992	I Wjùe i òl ò AZj ùi, Má'úc e, KUKö

KŠcike WcþufiKi iÄZö

	2004	IWþúe i iÄZK AZj úi , IWþú i új žý GKúWcú, i iÄZöba^, bæu^gþö
	2007	Kkive @icK[ú, IWþú i új žý GKúWcú, bæu^gþö
ùfuú, i ù«ih	2002	IWþúe ùfúKaiú, ^úÝgK, ^úÝ ùPZ^ú, @ugúK ^Me, bæu^gþö-9ö
i ùcf, aRdK%	2007	AúeR eúRZBKúke IWþú, IWþú eúRý _úVý _ÉK _Yd^ I _Kúg^ i oi ú, bæu^gþö
i ù«eid, Wü.^Uae	1970	IWþú _fä i új žý, MŠaðgZ_[ú, aWúúŠ i új ð _eúö
i új è Wü. @ú\K!	1987	Kkú úMæa, i ueÉZ _ÉK bŠúe, i ´f_èö
i új è Wü. aúí è\à	1992	bihú amír^e ei_úeL, ù`Š i þ_aði ð KUKö
i új è Wü. ^aú^ Kéúe	1977	IWþú RiZe AZj úi (1c LŠ) IWþú eúRý _úVý _ÉK _Yd^ I _Kúg^ i oi ú, bæu^gþö
i új è Wü.^úeidY		_úPj^ búeZúð i új žý, aúYú ei_ú, KUKö
i új è Wü. ~m Kéúe	1988	IWþú AZj úi (1c búM), ^úk!ú, KUKö
i új è i èúie Kéúe	2008	_½c IWþúe i iÄZK aKúg] ueú, @M\Z, aúiaRúe, KUK ú
i új è I úueú\ Kéúe	1995	IWþú i új žýue @ú\auí ú i iÄZö ^úeidY _à i þ KUKö
i új è ^é új PþY	2007	i Ýúe ùeúŠúciSò @ú\auí ú bihú I i új žý GKúWcú, bæu^gþö
i èú^ú, Wü. aúí è\à	2009	\kZ i iÄZe AZj úi , Ai ú^ @uZ _Kúí ^ú, cí^MúVj, ^@ú_Wjö
hWývú, Wü. ^é új	2001	ağ Zþ IWþú ayúKeY, i Zý^úeidY aKþúAúeþ KUKö
j ePj, ^, Wü.^úkú\bhY	1990	bðú cd, bðú\Áú ù`Š i þ_aði ð KUKö

(5) IWþú _Zá ZKú

^úMþ i úcú k		@]ÁúZá ú\auí cíCkú (_áŠ), i eYKú, _eúcgþe cŠ (i ö), cjuáúe i iÄZK @^Áú^, baiúú _úYú, Kkúj úŠö
...^údk, aRdK%	2006	KŠcike i úLýúFN@ú\auí ú, gae RiZö(_áŠ), MeŠuúe, RiFá i iÄZöabúM, `FaiYúö
_úXú, Wü.úaYúci]a	1977	RM^ú[_ZÁúe i iÄZe _eúKúÁú (_á) ùKúYúKö - 32g i öLýú, IWþú i új žý GKúWcú, bæu^gþö

_üYMáj ú, ^cúAñPjéY	1999	ùKúì fì@iG @fúúe(_ã\$), afíwúe ùfúK Ci ã i ðYKüö
	2004	ùKúì fò ùLfKÀ, (_ã) i ðYKú afíwúe ùfúKcùj úi ã, (i ò_ü) i ù«úh Kéúe e[I @^ýcúú^ ú
ùai ã, Wü.\cd«ú	2006	i ùkúik ùfúKKúj úYú(_ã), a^aiYú, ùl Zãúí ú cú^pú Vp(i.ö), a^gã i új ýý I i òÄZò_éh\, ZéWp\$S, K\$çikö
ùauj eú, @RZ Kéúe	2006	Kkúj úŠe @^úfúPZ ùfúK ù\aZú; GK \Áó_úZ (_ã), _úicú\ Pj á_...^údk (i.ö), Rfã i òÄZò _éh\, Kkúj úŠö
ùauj eú, @RZ Kéúe	2006	Kkúj úŠe @^úfúPZ ùfúK ù\aZú; GK \Áó_úZ, KkúSeY (úí úb^@e), _úicú\ Pj á _...^údk(i.ö), Rfã i òÄZò_éh\, Kkúj úŠö
cŠk, _[beúR	2010	\éfú^PúMúú i éúCG^p aRd Kéçj_úZã(i.ö), ùl Zãúí ú cú^pú Vp(cúý i.ö), _úK^p_é, RMZi ò_éö
cj_úZã Wü. gýici ée	1994	IWjú eóúí ò KaZúúe ùfúK i òÄZò_é_búã (_ã\$), ùKúYúKö 92Zc i òLýú, Rí^éúéúö
cú^úí Vp ùl Zãúí ú	2007	(_ã) Zí^K ù\auRfçZú, a^aiYú, a^gã i új ýý I i òÄZò_éh\, ZéWp\$S, K\$çikö
	2010	(_ã) Kú@ú K\$ ùfúKc[pe i úe-ú C_úLýú^, a^Rú @ú\ãúí ú búhú I i òÄZò GKúúWçú, bãú^gë ú
	2012	(_ã) K\$çúke WcpùfúKai\ýúecj_éú, C}k _á w. Rêp2012
	2013	(_ã) K\$çúke geúe PZã a^úKÀú, ZúZã ú
	2013	(_ã) úeicú^ fú_úe úcúLK @ú\ãúí ú búhú, Suúe, ù` adúéú-2013
cçã Wü. cùj Kéúe	1996	IWjúe ùfúK i új ýý Pyö (_ã\$), ùKúYúKö 99Zc i òLýú, IWjú i új ýý GKúúWçú, bãú^gëö
cçã Kúú_á ú\	2007	@ú\ãúí ú i ò_áúde PZKkú (_ã\$), KkúSeY, i ðYKú, Rfã i ò_éh\, Kkúj úŠö

KŠcūke Wcþūfūki ōÄZō

e[, eNēú[2003 Wcþbūhūe _j kō GK \Áō úZ (_á), Mēδuūe (KŠcūk cūj ūi ā i ēYKū), Rfū i ōÄZō _eh\, `fāYū ū

(6) IWþū, @_KīgZ MūahYū i ;bō

_eWj, Wū i ūeiR Kēūe 2005 KŠcūke ūfūki ōÄZō GK @^gūk^, aj ā ē aḡḡlŷūkd _ūVūMūe, aj ā ē ū

(7) awkū _ÉK

Ai |fūcþ cRj ūefþ 1982 ū` ūKþ fūepþjūd ei _pZū KþaūghYþ _j Zō ūfūkþ ūfūKþ _Kīgþū, KfKZū

Pū...ū ūēūd, i ē ūZþKēūe 1962 būeZ i ōÄZō cZāl ūNūh, KfKZū-12

Pū...ū ūēūd, Zhūe 1985 ūfūk i ōÄZō Z þē _pI ēē _ i ō] ū^, G. cLūRū @ūŠþKūū^, KfKZū

\ēa, Wū. gýcþēY cū^a I i ōÄZō KfKZū

b...iþū-þ, @īgēZūh 1973 aūwþfūep ūfūki ūj žý (1c LŠ), KūfKūū aKþ j ūCi þ KūfKūū

gūēū, j e_á ū\ 1901 ūaḡ; Mū^þū \ūj ū, adMūd i ūj žý _eh\, KfKZū

(8) i ōÄZ _ÉK

KaēūR, aḡḡū[1975 i ūj žý _ŷ, IWþū i ūj žý GKūWcūō

ayūi ū\a gūc \þbMþZ MūZū, MūZū _á , ūMūeL_ē

cēþ beZ 1960 (i ō ū) ^ūYgūē, Wū. ^ūM; á, bāū^gþ @bō^a būeZū, @ij āū\ō

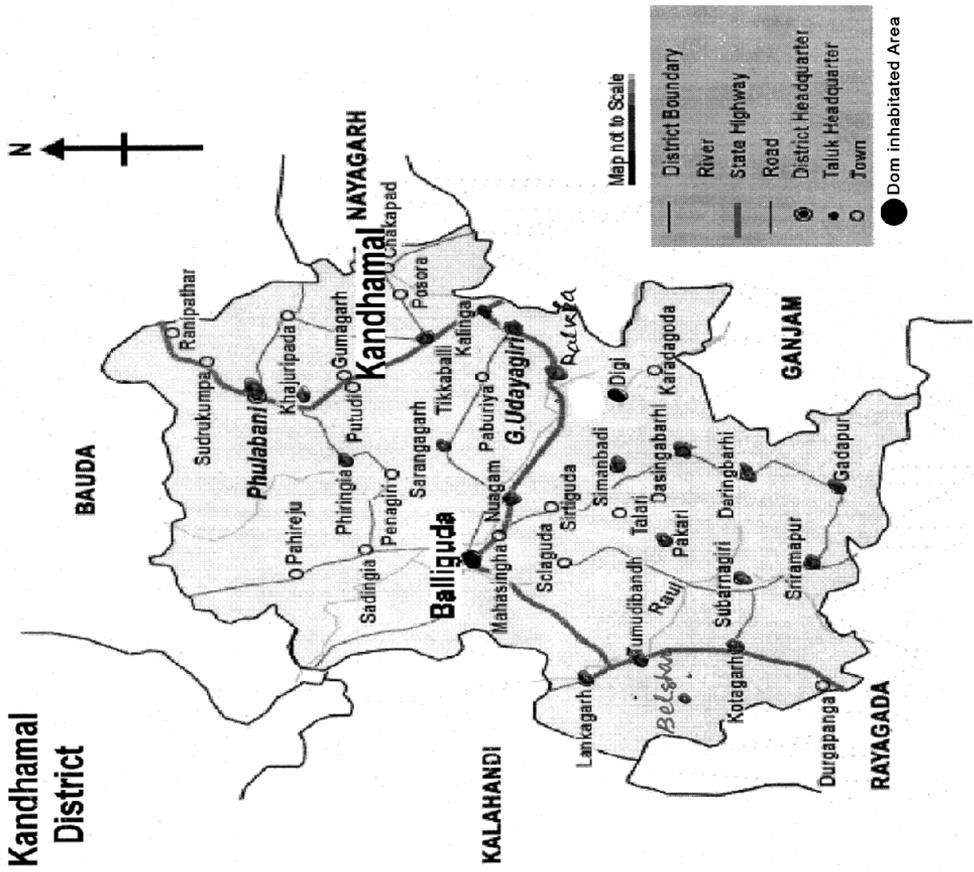
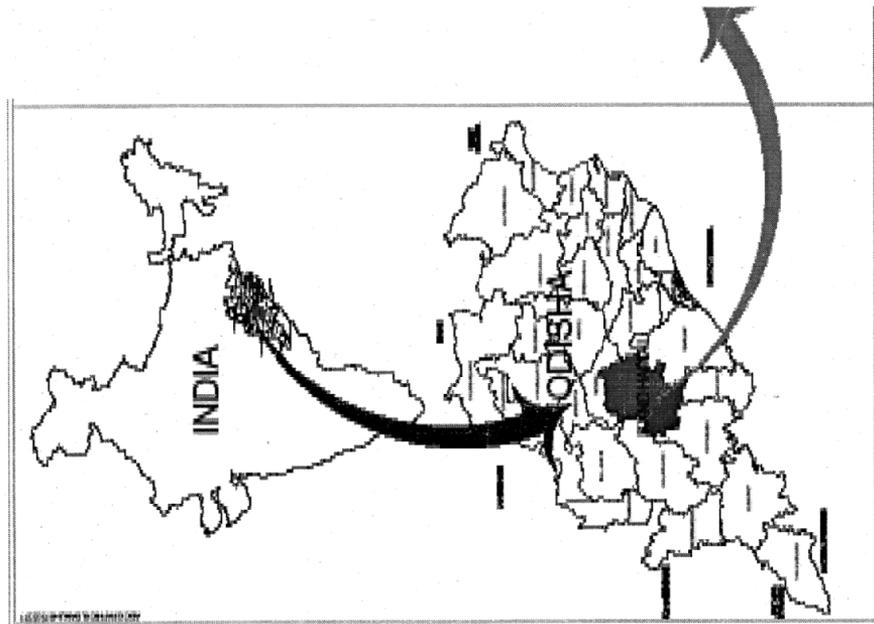
(9) j qū _ÉK

~ēMgþē 2004 (_ā) ū\gþ ū\gþūK ~ūZā ūeicū^þ þ ūKūKūfþ ūaūfþēj ū, aḡḡlŷūf d _Kīg^, aūeiYūi ūō

C_ēūd, (Wū) Kþū\ā 1977 ūfūkþi ūj žý KōbcKū, i ūj žý ba^ _ā fō, @ij āū\þ

i j fū, Kūj ūūfūfþ 1954 ūfūkþK [ūK cūfþ@bō_ād, @ūRKfþūfūKK [ūō

j ūŠēWū. Rī ūj ūēfūfþI @^yū^ý 1982 ūfūkþi ūj žý; ēē _pGaō i ūaŵ Yþ būeZūd būhū i ūi ū^, c j ūgēō

ବାଲିଗୁଡ଼ା ଉପଖଣ୍ଡ ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରମୁଖ ୬ଟି ଡମ୍ ଗାଁର ଜନସଂଖ୍ୟା, ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି ତଥା ଶିକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କିତ ପରିସଂଖ୍ୟାନ

କ୍ର. ସଂ.	ଗ୍ରାମର ନାମ	ଜମିଜମା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି (ପରିକାର)						ଜନସଂଖ୍ୟା				ବରିଷ୍ଠ ନାଗରିକ (୬୦+)			BPL ପରିକାର		APL ପରିକାର		ଶିକ୍ଷାହୀନ		
		ଭୂମିହୀନ/ ମଜୁରିଆ	ନାମମାତ୍ର ବାଣୀ	କ୍ଷୁଦ୍ର ବାଣୀ	ବଡ଼ ବାଣୀ	ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି *	ମୋଟ ପରିକାର	ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ	କିଣ୍ଡୁ	ମୋଟ	ପୁରୁଷ	ସ୍ତ୍ରୀ	ମୋଟ	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା	%	ସଂଖ୍ୟା
୧	୨	୩	୪	୫	୬	୮	୯	୧୦	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦	୨୧	୨୨	
୧	ପୂର୍ଣ୍ଣଗଡ଼ (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୬୯	୬	୨	-	୨୮	୧୦୫	୨୪୫	୨୬୯	୬୬୪	୧୨	୧୧	୧୨	୧୩	୧୪	୧୫	୧୬	୧୭	୧୮	୧୯	୨୦
୨	ଲକ୍ଷ୍ମୀଗଡ଼ (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୯୮	୧୧	୬	୯	୧୦	୧୩୫	୨୯୮	୩୩୦	୬୮୩	୧୫୫	୧୧୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧	୨୬୧
୩	ଗୁଣ୍ଡା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୬୭	୬	୩	-	୧୧	୮୬	୨୧୫	୨୫୫	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦	୬୧୦
୪	ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଡ଼ା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୩୮	୧୪	୨	୬	୧୨	୭୨	୧୮୧	୧୬୫	୪୩୯	୯୩	୪୬	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩	୪୩
୫	ବୁଡ଼ା ପଡ଼ା (ଉତ୍ପୁଡ଼ିବନ୍ଧ ରୁକ୍)	୭୧	୪	୨	-	୧୪	୯୧	୨୨୪	୨୦୩	୧୦୮	୫୩୫	୧୬	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭	୧୭
୬	କେସରା ଗୁଡ଼ା (କୋଟଗଡ଼ ରୁକ୍)	୧୦୭	୫	୩	-	୧୬	୧୩୨	୨୭୮	୨୫୭	୬୮୮	୧୫୩	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬	୧୬

ଉଲ୍ଲିଖିତ ତଥ୍ୟ ଗବେଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ଗାଁରୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ୨୦୧୨ ମସିହାରେ ସଂଗୃହୀତ ।

* ଝଷା ଓ ମଜୁରିଆ ବ୍ୟତିତ ଖୁରୁରା ବୁଲାଇକାଳି, ବାଦ୍ୟକାର, ଦରଜି, ରାଜମିସ୍ତ୍ରୀ, ବାଉଁଶ ନିର୍ମିତ ଗୃହୋପକରଣ ଓ ମାଟି ହାଣ୍ଡି ବିକାଳି, ଛୋଟକାଟିଆ ଠିକାକାର, ଯାନବାହାନ ଝଲକ, ସରକାରୀ / ବେସରକାରୀ ଝଲକିଆ ଇତ୍ୟାଦି ପେସାଦାରଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୃତ୍ତି ଅନ୍ତର୍ଗତ କରାଯାଇଅଛି ।

